93 1

36.g.g.13

RVPERTI ABBATIS MONASTERII TVITIENSIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI, THEOLOGI ANTIQVI, OPERA DVO,

vt egregia ſanè, ita diu deſiderata, multoq́ue labore perquiſita, ac ſumptu haud ita modico excuſſà.

IN MATTHEVM DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS. LIBRI. XIII.

DE GLORIFICATIONE TRINITATIS ET PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI. LIBRI IX.

1574

COLONIAE.
Apud Hęredes Arnoldi Birckmanni.
Anno Salutis. 1566.

S. Marię in Campitello

AD LECTOREM.

ACIPE HIC LECTOR CANDIDIDISSIME

COMPENDIOSVM INDICEM BREVEMQVE SVMMAM OMNIVM FERME eorum,quæ digniora nobis notatu uiſa ſunt. Quæ ut ſtudioſiſſimo cuique quantocius offerrentur,diuiſimus unamquanque paginam in quatuor partes,deſignatas per has quatuor literas, A,B,C,D, ita ut A principium,B medium ſuperius,C medium inferius,D finem paginæ demonſtret. Fruere igitur hoc noſtro labore,multoq; magis ſubſequentibus ipſius Ruperti libris,ſacro paracleti munere nobis omnibus diuinitus dedicatis.

Aron in ſacerdotio ſuo typum Chriſti geſſit. 28.a
Abdias quinquagenarius fuit Ochoziæ, deinde factus propheta. 39.a
Abrahã ſacerdos fuit,quia primogenitus Tharæ. 2.a
Abraham propheta,ſed abſque literis. 2 c
Abraham primus iterauit. 50.d
Abigail rectè eiecit feſtucam de oculo Dauid. 67.c
Achab ieiunauit propter ſermones Heliæ. 61.b
Achitofel dedit conſilium contra Dauid. 122.a
Adæ in culpa eſt quod corporalibus indigemus. 65.b
Adam prius tentauit Deũ quam tentatus fuit. 114.d
Adulatores nõ habent in prædicando poteſtatẽ. 72.a
Adulterij uoluntas damnatur. 49.a
Aegyptus hic mundus,in quo peregrinamur à domino,eſt. 15.c
Aegyptus etiam infernum, ex quo captiuos eduxit Chriſtus,denotat. 16 a
Afflatus Dei ſenſibilis in hac uita,qualis eſt. 26.a
Ager figuli emptus in ſepulturam. 125.d
Ager ſanguinis, eſt eccleſia Chriſti. Ibidem.
Agni paſchalis immolatio. 106.d
Ala ad alam percutitur. 145.c
Angariatio bona ſpiritualium hominum. 51.d
Angelorum congratulatio in natiuitate Chriſti. 13.a
Angeli cur nato Chriſto toties in ſomnis apparuerunt. 14.d
Angelorũ miniſteria Chriſto & Heliæ exhibita. 15.a
Angelorum officium eſt,mitti ad homines,&c. 96.b
Anima audiendo & cuſtodiendo uerbum Dei,fit mater Ieſu. 1.b
Animam inuenire quid ſit. 91.d
Animalia reuertentia & non reuertentia. 152.b
Apparatio ſecunda Domini. ibidem.c
Apoſtoli cœli rationales,cœli uocales fuerunt. 12.c
Apoſtoli ſimplices lucem comprehẽderunt, non autem Iudæi. 35.a
Apoſtoli ſunt cardines terræ ſuper quos Deus poſuit orbem. 35.c
Apoſtolis uſus gladij naturalis prohibitus qua de cauſa. 36.a
Apoſtoli aſſimulati & coæquati prophetis. 40.a
Apoſtoli lux mundi,& ſal terræ ibi.c
Apoſtoli fecerunt & docuerunt,ſed non abſque offenſa ſicut Chriſtus. 44.d
Apoſtoli utribus nouis deſignantur. 81.c
Apoſtoli quando ordinati & ſacrati ſunt. 64.d
Argentei triginta quales fuerint. 125.a
Arguendus eſt frater ex dilectione non odio. 66.d
Ariel ciuitatem expugnauit Dauid. 119.c
Armilla qua perforatur maxilla Leuithan. 6.c
Aſpergere digito ſepties quid ſignificet. 130.c
Auguſtus Cæſar quomodo famulatus eſt prophetiæ Iacob de Chriſto. 13.c
Auguſto etiam uiuenti adhuc,diuini honores habiti ſunt. 26.d
Aurum & argentum benè donatur à regibus in domum Dei. 14.a
Autor huius libri non potuit non ſcribere. 68.c
Autor libri duo opera ſimul abſoluit 79.c

B.

Baptiſma Chriſti quale fuit. 21c.
Baptizare in ſpiritu ſancto & igne quid eſt. 29.b
Baptiſma ſalutare præfiguratum fuit. 129.c
Beatitudo olim defunctorum quæ ſit. 152.d
Beatorum ſtatus qualis ſit. 153.d
Bethſaida interpretatur domus frugum, &c. 99.c
Blaſphemiæ Iudæorum initium. 104.c
Bona temporalia dicuntur uana. 146.a

C.

Charitas Dei erga homines maxima. 151.c
Charitas patris & filij & ſpiritus ſancti. ibidem.c
Capharnaũ interpretatur uilla conſolationis. 99.d
Calceamenta Chriſti portare quid eſt. 25.b
Cantus eccleſiaſticus excitat gratiam ſpiritus ſancti in nobis 55.c
Caro Abrahæ abſque fide Abrahæ nihil prodeſt. 24.d
Caſtitas ſummopere à Chriſto declamatur. 48.d
Cauere ab hominibus quid ſit. 89.d
Cæci duo curati,deſignant Iudæos & Græcos. 82.d
Cæcus et mutus dæmoniacos,gentes deſignat. 104.b
Cœlum cœli,locus beatorum ſpirituum. 61.c

Cœnam Domini Lucas aliter narrat. 112.c
Centuplum accipere quid ſit. 140.a
Chriſtus non tam carnis quam fidei cognatos agnoſcit. 1.c
Chriſtus ut primogenitus ſacerdotium ſuſcipere debuit. 5.b
Chriſti aduentus cur per ternas generationes quatuordecim dilatus eſt. 3.b
Chriſti generatio talis erat ſcilicet qualis nulla alia eſt aut fuit. 7.a
Chriſtus cur naſci uoluit in Bethlehem Iuda, & in diebus Herodis. 13.c
Chriſtus cur in Aegyptum fugere debuit. 15.d
Chriſtus Nazareus id eſt ſanctus uel conſecratus uocari debuit. 17.d
Chriſtus uerè de Bethlehem proceßit, quia ibi natus & oriundus. 18.d
Chriſtus indiguit teſtimonio Ioannis Baptiſtæ, ne ſeipſum primo prædicaret. 19.b
Chriſtus initium uiuendi fecit à baptiſmo Ioannis prius latens. 20.b
Chriſtus ſuſcepit pœnitentiam pro peccatis noſt. 21.c
Chriſti fortitudo maxima cuius uentilabrum in manu ſua. 25.c
Chriſtus quomodo impleuit iuſtitiam dum baptizaretur in aquis. 27.c
Chriſtus cur potius in Iordane quam in Enon baptizari uoluit. ibid.c
Chriſtus erat ille propheta quem Deus populo pro Moyſe ſuſcitauit. 28.b
Chriſtus ſolus baptizat in ſpiritu ſancto, quia de ſpiritu ſancto conceptus. 29.c
Chriſtus in diſerto in tribus tentationibus uicit, in quibus uictus fuit Adam in paradiſo, & filij Iſrael per quadraginta annos in diſerto. 31.a (ibi.b
Chriſtus cur ultra .40. dies ieiunio affligi nõ debuit.
Chriſtus cur ex ſola Deuteronomio obijciebat diabolo. 32.b
Chriſtus, ſecundus Iſrael, ſecundam legem maxime impleuit. 32.c (lo.33.b
Chriſtus per exteriores phantaſias tentatus à diabo-
Chriſtus ante carcerẽ Iohannis non prædicauit publice. 33.c
Chriſtus cur potius in Capharnaum q̃ in Nazareth habitauit. 33.d
Chriſtus cur potius pauperes quã diuites elegit diſcipulos. 35.b
Chriſtus in miraculis à ſeptem pietatis operibus initium fecit. 36.c
Chriſtus quomodo uidit turbas ut miſereretur & conſolaretur eas. 37.b
Chriſtus ſolus potuit adimplere legẽ et prophe. 42.c
Chriſtus quæ docuit, fecit. 51.c
Chriſtus quomodo ſanctificatus ſit. 57.b
Chriſtus aliter leproſum, aliter centurionis puerum curauit. 72.b
Chriſtus portauit infirmitates noſtras. 74.b
Chriſtus appellabatur Dominus, magiſter ſiue Rabbi &c. 75.b
Chriſtus miſeretur eorum quibus mali præſunt. 83.a
Chriſtus prohibuit diſcipulis ne ipſum manifeſtarent. 83.d
Chriſtus iam ueniſſe concluditur ex propheta. 94.c
Chriſtus ante ſex dies paſchæ uenit Bethaniam. 18.b
Chriſtus eſt ſacerdos, aries, uitulus, & hircus. 128.b
Chriſti latus eſt oſtium tabernaculi. ibidem.d
Chriſti uulnera in cruce. ibidem.
Chriſtus extra caſtra paſſus eſt. 130.b
Cicero orator elegantiæ ſtudioſiſsimus. 54.c
Circulus in naribus leuiathan, quid eſt. 6.c
Ciuitas ſupra montem poſita, ſunt Apoſtoli & eorũ ſimiles ſancti. 41.d
Columba habet ſeptem inſignia peccatis. 36.c
Condonare Deo quid ſignificet. 135.b
Confeßio Chriſti omnium maxima. 103.a
Confeßiones Auguſtini non contemnendæ. 134.b
Confeßio oportuna Chriſti de ſeipſo. 100.d
Confeßio nonnunquam accipitur pro laude. 10.d
Confeßio Iudæ ſimilis confeßioni dæmonum. 123.a
Confidere in homine, ſicut ſolebãt Iudæi quid eſt. 24.a
Confugiendum eſt ad nomen Domini in tentationibus diaboli. 134.b
Coniugium cæleſte inter Ioſeph & Mariam. 5.d
Conſolatio ſeruorum Chriſti. 89.a (eſt. 25.c
Conſilium Dei ſpernere, ſicut fecerunt phariſæi qd
Conſilium Dei eſt, ut homines baptizentur in aqua ad humilitatem ſui. 26.d
Conſilium ſacerdotiũ præuiſum fuit à Iacob. 107.c
Correctio fraterna quomodo fiet. 66.d
Corona pretioſa in capite ſacram ſcripturam ſignificat. 73.d
Corozarim interpretatur myſterium meum. 99.c
Craſtinus dies ſolicitus erit ſibiipſi. 65.d
Craſtinus dies ſecundum anagogen quid ſignificet.
Craſtinus dies cui maledixit Iob. 66.b (66.a
Craſtinus dies quomodo eſt ſolicitus ſibi .ibid.c
Creata ſunt omnia propter filium Dei. 149.c
Cremari extra caſtra quid ſit. 130.c (25.d
Cuius uentilabrum in manu ſua, nullus ergo indiget.
Cuncta legis & Pophetarũ ſacramenta, in Chriſto adimpleta. 42.b
Cuno huius operis exactor. 1.a
Cunonis Epiſcopi commendatio. 140.a
Cuno in iuuentute monachus Sigebergenſis 1.a

Chuſai

Chuſai fuit figura diſcipulorum Chriſti. 122.d

D.

DAnielis uaticinium de aduentu Chriſti cui conſonat Lucas. 20.a
Daniel mundo corde Deum uidere meruit. 39.a
Dare debet,qui recipere uelit. 51.d
Data ſpiritus ſancti duo ſunt. 30.d
Dauid teſtis Chriſti quod ſit homo,Deus, rex,& ſacerdos. 2.c
Dauid cur Abrahæ præponitur in libro generationis Chriſti, 2.c
Dauidi maior facta eſt promiſsio quam Abrahæ.2.d
Dauid iuſtus & pius, nolens occidere Saul Chriſtum Domini. 7.d
Dauid ſuſtinuit diabolum quem non dilexit. 63.a
Dauid comedit panes propoſitionis. 102.b
Dauid typum Chriſti geſsit. 122.a
Dauid paruulus typum Chriſti gerit. 148.b
Debita rerum ſeu pecuniæ non tenemur dimittere. (58.d
Dæmonia increpata à Chriſto hæreticos præfigurabant. 74.d
Deus non uult nec debet dici Deus aut Dominus diaboli. 32.a
Deuteronomium quomodo differt ab alijs libris legis. ibi.d
Diabolus & in Pharaone & in Herode quærebat perdere ſemen promiſſum Abrahæ. 16.c
Diabolus quomodo oſtendit Chriſto omnia regna mundi 32.d
Diei ſufficit malitia ſua. 66.c
Diligendus eſt nobis inimicus. 52.a
Dimittere debemus culpam debitoribus noſtris.58.d
Diſcipuli Chriſti fuere ſicut oues in medio luporum. 87.c
Diſcipulus non eſt ſupra magiſtrum 89.b
Diuitiæ admodum periculoſæ. 63.c
Dolores martirum ut parturientis. 78.d
Dolores electorum de lapſu hominis 147.d
Dominationis poteſtas interdicta eſt clero. 86.a
Dominus unus Deus. 62.a
Doctor tempus,locũ & perſonã attẽdere debet. 68.c
Docendi non habent poteſtatẽ qui ſua quærũt. 71.d
Dominus de Sion rugiet, exponitur. 155.b
Donum ſpiritus ſancti ad explanandas ſcripturas. 137.d

E.

ECcleſia Chriſti quomodo offert Chriſto aurum thus & mirrham. 14.b
Eccleſia p Rachel plorantẽ filios ſuos deſignata.16.d
Eccleſiæ perſecutiones præfigurantur tẽpeſtate maris. 76.d
Electi tranſcribuntur in librum uitæ per fidem in Chriſtum, 2.c
Elæemoſina primum & principiũ opus bonum.55.d
Elæemoſina quomodo ſit eroganda. 51.d
Eluidij error cõtra perpetuã uirginitatẽ Mariæ.11.d
Emere aquas ſapientiæ abſq; argento quid eſt. 26.c
Excuſatio diſcipulorũ de cõfricatione ſpicarũ.102.b
Exterminare quid ſignificet. 60.b
Euangelij prædicatio ubiq; ſolicite fienda. 51.d
Euangeliſtæ non tam ordinem in geſtis Chriſto obſeruant quam myſterium. 73.
Euangelij miniſterium non licet recuſare 142.b
Euchariſtiæ ſacramentum cur in cœna inſtitueretur. (113.c

F.

FAcies leonis cur in Ezech. & Apo. primo loco ponitur. 3.c
Facies hominis in Chriſto,decus eſt generis humani. (7.b
Facies quatuor unius animalis,ſunt quatuor ſacramenta Chriſti. 14.a.116a..107.d
Facies uituli ſacramentũ eſt paſsionis Chriſti.106.b
Facies uituli à ſiniſtris propter diuerſa paſsionis eius 126.a
Facies uituli in paſsione deſpecta ibid.b
Facies uituli,leonis, aquilæ. 131.d
Facies leonis,ſacramentũ reſurrectio. Chriſt. 144.b
Facies leonis à dextris. ibid.d
Febricitantis ſocrus Petri cura,myſterium habet 73.a
Feſtuca in oculo Dauid. 50.b
Fidei magnæ exemplum. 64.c
Fides cur exigatur à curandis. 82.b
Fiducia hominis ad Deum habenda. 151.d
Filij Leui uice primogenitorũ uſi ſunt ſacerdotio.3.b
Filij Leui fuerunt uicarij primogenitorum uſq; ad Chriſtum. 3.c
Filij Iſrael in deſerto tentabant Deum & tentabantur ab eo. 31.d
Filij Dei à filijs diaboli differunt. 53.a
Filijs Iſrael data fuit lex & terra Canaan ſub conditione. 123.d
Filius Dei naturalis differt ab adoptiuis. 52.c
Filius Dei incarnatus fuiſſet etiamſi Adã non peccaſſet. 151.c
Filia archiſynagogæ typus Iudæorum. 82.a
Fimbriæ Chriſti tactus, miſterium eſt. 81.d
Flagellum inundans ſuper quoſdam. 105.c
Fremitus leonis, uox magnæ commotionis. 144.d
Fœmur Iacob emarcuit,nato Chriſto. 11.d
Fortes in ſuperbia,auferet uentus, tollet aura 25.d
Fortitudine ſua Iacob cum angelo luctatus eſt.69.a
Framea mortem corporis ſignificat. 120.d
Fugiendum eſt in perſecutionibus. 88.d
Fures olim in cœlo fuerunt. 61.c

G.

Genealogiarum quæſtio, poſt Chriſtum natum uana eſt. 12.a
Generatio Chriſti multum diſſimilis à generationibus aliorum quamuis iuſtorum. 7.a
Generationum tribuumq; ſupputatio propter Chriſtum naſciturum fuit. 11.d
Gladius naturalis quando ſanctis neceſſarius. 97.d
Gloriam Chriſti preceſſit humilitas pœnitentiæ & paſſionis. 21.c
Gloria Chriſti in ipſius Baptiſmo incoboata, ſed non conſummata, 27.b
Gloriatio de carn: abrahæ uana eſt et maledicta. 23.d
Gloria Domini benedicta eſt uerbum Domini. 145.d
Golias exprobrans typus diaboli. 148.a
Gulæ uitium, ſeua peſtis, ex qua multa oriuntur ſeua. 31.b

H.

Harundinem quaſſatam non confringere, quid ſignificat. 103.d
Helias cur prophetas Baal occidit. 38.c
Hæreticus primus in actibus Apoſtolorũ Simō. 74.a
Hæreſiarcharum ſal infatuatum & peccatum irremiſſibile. 41.b
Hæretici ſal euanidum, ad nihil utile, foras mittendum. ibid.
Hæretici circa Eucharistiam præfigurati ſunt in lege. 115.c
Herodis homicidia & paricidia contra genus Dauid. 13.d
Herodes ſimilis Pharaoni in occidendis pueris. 16.c
Hirci duo quid ſignificent. 128.d
Hilaritas regis ſicut ros ſuper herbam. 144.c
Hypocriſis interpretatur deauratio & quid ſignificat 53.d
Hypocrita quis dicatur. ibid.
Hymnus Ruperti elegantiſſime ac planè diuinus ad Sanctum ſpiritum. 154.a
Hominum tumor, ut ſint ſicut Dij, & habeantur pro Dijs. 27.a
Homo nō de uirtute, ſed de uitio in uitiũ cecid: 150.d
Hoſpitalitas exemplis commendatur. 92.d
Hoſpites pauperum Chriſti magnam mercedem recipient. ibidem.
Humiles, ut triticum manebunt: ſuperbi ut pala auferentur. 25.d
Humilitas Abrahæ & Dauid. 1.d
Humilitas Epiſcopo tenenda eſt. 142.d

I.

Iacob in ſacerdotē cōſecratus à patre ſuo Iſaac. 3.a
Iacob quomodo luctatus eſt cum Deo: fletu & oratione. 11.c
Iacob mutatum eſt nomen à Deo ſicut & Petro & nulli alij. 35.c d
Ieiunare ut quid Iudæi debuiſſent. 80.c
Ieiunare Domino qui dicantur. 80.d
Ieiunandi cauſæ apud Iudæos diuerſæ. 81.a
Ieiuniũ fuit inchoatio ſacrificij ſeu oblationis Chriſti. 28.b
Ieiunium primus omnium cœpit Moyſes. 60.a
Ieiunij bona cauſa fuit antiquis. ibid.b
Ieiunium hypocritarum triſte eſt. ibi.c
Ieiunantium triplex differentia. ibi d
Ieiunantes medij inter bonos & hypocritas. 61.b
Ieſus Deũ, Chriſtus regem & ſacerdotum ſignificat. 1.d
Ieſus conſurgit in diuerſis iudicijs. 77.b
Ieſus cur plus ſolito diutius mãſerit in Hieruſa. 111 a
Ieſus ingreſſus Hieruſalem in die palmarum. ibi.b
Ieſus orauit ſolus & ſeorſum. 116.c
Iezabel regnauit in Samaria, &c. cum filia. 88.d
Iezabel ſcripſit literas nomine Achab. 119.a
Ignis perpetuus in altari. 153 d
Illuſio alia uitulorum, alia canum. 126.b
Illuſio Chriſti à gentibus. 127.a
Imago crucifixi ueneranda. 138.d
Imagines ueneranda ſunt. 134.a
Imprecatio in hircum quid ſignificet myſtice. 129.b
Indignatio diſcipulorum cōtra Magdalenam. 108.d
Indignatio quorundam contra authorem. 109.d
Infirmitate alia laborabant Iudæi, alia gentiles. 72.d
Inimici dilectio à Chriſto conſulitur. 49.a 52.a
Inimici quomodo uel ad quid diligendi. 53.b
Inimicis id quod nobis facere ac cupere debemus. 70.b
Inimici hominis domeſtici eius 91.a
In teſtimonium illis & gentibus, 88.a
Iniuriæ perpeſſio à Chriſto conſulitur. 49 a
Intentio Magdalenæ unguentum effundentis. 108.c
Intentio Dei in operatione ſuæ bonitatis. 145.d
Intentio diaboli. ibi.c & 146.c
Interpretatio nominũ duodecim Apoſtolorũ. 84.b.c
Iohannes Baptiſta duplex datum ſpiritus ſancti accepit mox ab utero matris. 9 a
Iohannes Baptiſta ualdè magnus, de quo & alij prophetauerunt. 19.b
Iohannes Baptiſta cur non uocalis, ſed uox clamantis dictus. ibid.c
Iohannes Baptiſta teſtis Chriſti neceſſarius, tum ad Iudæos, tum ad omnes gentes. 20.a
Iohannes Baptiſta, quomodo neſciebat Ieſum ſecundũ faciem, ſciebat autem ſpiritu. ibi.d
Ioannes Baptiſta quomodo uenit in teſtimoniũ. 21.b
Ioannes Baptiſta per ſpiritum propheticum agnouit Chriſtum ad ſe uenientem. ibid.d
Ioannes Baptizatus eſt à Chriſto in cruce pendente 22.b
Ioannes Baptiſta multipliciter ſanctus, quia primogenitus & Nazaræus. ibidem.d.

Ioannes Ba-

Ioan.Bap.moribus & ueſtitu ſimilis Heliæ. ibid.d
Ioan.Bap.uerè humilis fuit. 25.b
Ioan. Bap. tentatus à Iudæis inuidiæ ac zeli contra Ieſum ſtimulis 30.a
Ioan.Bap.in deſerto erat ut lucerna ſub modio. 48.c
Ioan,Bap. cur interrogauit Chriſtum per diſcipulos. (93.a
Ioan.Bap.pro qua re ſolicitus fuerit.94.a
Ioan. Bap. ſciuit Chriſtum ueniſſe, ſed non agnouit faciem eius. 94.d
Ioan. Bap propheta, & plus quam propheta .96.a
Ioan. Bap.humilitas erat admodum magna. 96.c
Ioan.Bap. uenit in ſpiritu Heliæ. 97.c d
Ioſeph ſupremus ſcalæ gradus, cui innixus eſt Dominus. 4.d
Ioſeph rectus eſt in Euangelio uir Mariæ & pater Chriſti. 5.d
Ioſeph uir iuſtus et pius nolens traducere Mariã. 7.d
Ioſeph filius Dauid propter duo dicitur. 8.a
Ioſeph uirgo permanſit. 11.b
Ioſeph primus à fratribus uenditus, typus Chriſti & (martirum.17.a
Ioſue typum Chriſti geßit.27.d
Ire ad oues quæ perierunt domus Iſrael iußi ſunt Apoſtoli. 43.a
Ira quæ rerum facit iudicio, qualis eſt. 45.b
Ira regis ſicut fremitus leonis. 144.c
Iſaac & Iacob filij promißionis. 2.d
Iſaac ſacerdos & hoſtia, quia typus Chriſti. 3.a
Iudas abijt & totus receßit à Chriſto. 110.b
Iudas non interfuit communioni ſacræ. 112.b
Iudas an fuerit de crimine conuictus. 113.a
Iudas ſimilis eſt Achitofel, 122.b
Iudas uoluit perſonam Chriſti perire ibid.c
Iudæi ex fornicatiõe nati, qa de Iuda ex Tamar. 4,a
Iudæi maledicti quia ponunt carnẽ brachiũ ſuũ 23.d
Iudæorum duplex exciſio. 24.b
Iudæa primo tẽpore alleuiata nouißimo aggrauata (eſt. 33.d
Iudæi Epiſcopatum perdiderunt & propria ſententia ſe condemnauerunt. 44.b
Iudæorum racha & inſultatio contra fratrem ſuum Chriſtum. 45.d
Iudæorũ munera & ſacrificia fruſtra ſunt, quia non ſunt reconciliati. fratri ſuo Chriſto. 46.c
Iudæi male negligũt cõſentire aduerſario in uia. ibi d
Iudæorum auaritia in negotiationibus templi & pretio iuſtorum. 47.c
Iudæorum qui ſunt à Chriſto ſaluati. 72.c
Iudæi porcis comparantur. 77.c
Iudæi ſunt pueri ſtulti. 98.b
Iudæi cunctis gentibus deteriores. 99,b
Iudæorum clamoſa eſt peruicatia. 103.d
Iudæi blaſphemabant propter gentium conuerſionem. 104.b
Iudæi propter continuatam blaſphemiam iudicati ſunt. 105.b
Iudæi confœderati diabolo. ibid.b
Iudæi appropinquabant Deo labijs & ore tantũ. ibi.
Iudæi qd iuris habuerũt ad bona Chananæorũ. 125.b
Iudicium diuinũ quomodo differt ab humano. 64.b
Iudicium de ouibus Chriſti, 85.b
Iudicium contra blaſphemiam Iudæorum. 105.c
Iudicia quomodo tractare licuit de morte Chriſti. (.106.d
Iugum Domini ſuaue eſt.101.c
Iuliano Imperatori rectè dixerunt, fatue, Chriſtiani, quia non erat frater. 45.c
Iurare quomodo liceat aut prohibitum ſit. 50,b
Iuramentum non recipit euangelica ueritas. ibid.d
Iuramentum primum fecit Abraham. ibid.
Non iurare omnino conſilium eſt. ibidem.b
Iuſtitia operum abſq; fide filij hominis nihil prodeſt. (23 d
Iuſtitiæ exempla ſex. 48.d
Iuſti dicuntur ſuperbi. 80.b

L.

LApides de quibus ſuſcitantur filij Abrahæ quinam ſint. 24.c
Legis præcepta quædam bona quædã non bona. 42.d
Lex gratiæ plus exigit a Chriſtianis quã uetus, 52.b
Lex ſumma diligere proximum ſicut ſeipſum. 70.a
Leo duplex. 153.a
Liber generationis duplex, terrenus in Adã, cœleſtis in Chriſto. 1.a
Liber generationis Ieſu Chriſti. ſecundũ promißionem attendi debet. ibib.b
Libellus repudij olim dabatur. 48.d
Libellus repudij quare permiſſus fuerit. 49.d
Liberari petimus à multiplici malo. 59.a
Lilium deſignat in ſcripturis puritatem. 64.b
Linea Chriſti, ſecundum Matthæum, eſt ſicut linea piſcatoris. 6.b
Linea Chriſti ſecundum Lucam, eſt ſicut circulus. ib.
Loquitur Deus ſpecialiter quibuſdam. 58.a
Loth pacem aſſecutus quod angelos hoſpitio receperit. 86.c d
Lucas pulcherrimi prudens author eloquij. 20.a
Luctus multiplex filiorum Iſrael iudicium temporibus. 38.b
Lucerna ſuper candelabrum poſita, eſt prelatus in eccleſia prædicans. 42 b
Lux uera, Chriſtus lux naturaliter non ex accidenti dono lucens. 41 c
Lux illuminata duplex, una ut ſtellæ, altera ut ſplendor firmamenti. ibid.

M.

MAgorum hyſtoria quid præfigurauit. 12.d
Magis cur ſtella in ſignum data eſt. 13 a

Magi cur in Hieruſalē potius quàm alibi quæſierūt Chriſtum. ibi. c
Magorum munera rectè dicuntur theſauri. 14.b
Maledictiones Iudæ pro triginta argenteis 123.c
Mammon eſt falſus Dominus. 63.a
Manna in ſolitudine, typus Chriſti concepti ex uirgine. 10.a
Manna ueſcimur quotidie, tum in uerbo Dei, tum in
Mandata minima quæ ſunt. 44.b (Eucha. ibidem.
Maria tam carne q̄ fide filia Dauid & Abrahæ. 1.c
Mariæ magna fides & humilitas. ibid.d
Maria deſponſata eſt Ioſeph ex conſilio ſpiritus ſancti. 7.b
Maria eſt illa prophetiſſa, ad q̄ acceſſit Eſaias. 13.
Maria dicitur cœlum, cuius duæ ſunt ianuæ quas Deus aperuit. 10.c (natus. 15.bc
Maria ſponſa Dei patris, hortus concluſus, fons ſig-
Maria tempus tacendi & tempus loquendi habuit. ib.
Maria Apoſtolis poſt paßionem multa enarrauit. ibi.
Matthæus id eſt donatus, myſticum exhibuit conuiuium. in Prologo.
Matthæus non ſine pondere uerborum loquitur. 5.a
Matthæus ualdè conuenienter utitur prophetarum teſtimonijs. 19.a
Matthæum quibus oculis uiderit Chriſtus. 79.d
Matthæus qualis fuerit ante conuerſionem. ibidem.
Melchiſedech Primogenitus Noe, qui dicitur Sem. 3 b
Mœror authoris propter tyrannidem diaboli. 133.c
Minor in cœlo qui ſit maior Iohanne quis ſit. 96.d
Minimum uocari in regnum cœlorum, eſt Epiſcopatum ſuum perdere. 44.b
Miracula Chriſti & Moyſi differunt. 76.b
Mola inferior & mola ſuperior. 117.c
Monaſticorum ægrotatio deſcribitur. 74.d
Moyſes rogando, ſicut Iacob, inualuit cōtra Deū. 11.d
Moyſes mitißimus fuit in cauſa ſua in cauſa autem Dei zeloſus. 38.a
Moyſes non fecit propria uirtute miracula. 76.b
Moyſes omnibus prælatis immitandus eſt. 83.b
Mulier fimbriam Chriſti tangens, gentes deſignat. (82.a
Mundus totus quomodo uiſus eſt uno intuitu à Sancto Benedicto. 53.a
Mirrham afferunt martires, thus ſacerdotes, aurum
Myſtica munera Magorum. 13.d (reges 14.b

N.

Nathan propheta emundauit Dauidem. 67.d
Nauicula iactatur fluctibus. 116.d
Nazareus à Iacob & prophetis dictus eſt Chriſt. 17.d
Nazarænus eſt etiā à malis ſpiritibus & Iudæis. 18.b
Negatio Petri præfigurata fuit. 23.d
Niniuitæ egerūt pœnitentiam metu exterminij. 93.d
Nomen Dei quomodo ſanctificetur. 57.b
Nomen Petro mutatum eſt in nouo teſtamento. 84.b
Nominum duodecim Apoſtolorum interpretatio. ib.
Nomina noua ſunt, filius Dei, filius altißimi, ſpiritus ſanctus. 9.a
Nomina octo de Chriſto apud Eſaiam pulchro ordine poſita. 10.d
Numa Pompilius ſacrorum cauſas penes ſe habuit. 147.c

O.

Oblationis ritus deſcribitur. 127.c
Obſequium ſpirituale in effuſione unguenti. 109.c
Oculus dexter pro caſtitate ſeruanda proijciendus eſt. 49.b
Oculi ſcandalum præcaueri oportet. ibidem
Oculum pro oculo, dentē pro dēte eſt pmittentis. 51.a
Oculus ſimplex, intentionem bonam ſignificat. 62.a
Oculi ante & retro quid ſignificent. 180.a
Odio habere inimicū lex nō præcepit, ſed pmiſit. 52.b
Opus cenſetur bonum ex bona intentione. 62.a
Opus ſeruile quid ſit. 102.c
Operum bonorum radix eſt dilectio. 53.d
Operum bonorum ordo ibid.
Opera miſericordiæ ſunt ſex. 54.a
Opera bona ducunt ad ſabbatiſmum cœleſtem. ibid.
Operibus bonis redimitur quis in die iudicij. 61.d
Opera Chriſti ſpiritualiter facta magis reſpicienda. 95.b
Operarij pauci ſunt in meſſe Domini. 83.b
Operarij eijciendi in meſſem. ibid.d
Oratione ornata uerbis compoſitis non flectitur Deus. 54.c
Oratio fit non ſolū ad accipiendū, ſed ad occurrendū Deo. ibid.d
Oratio longa cum affectu laudabilis. 55.a
Oratio muſicalis, plus afficit auditores. ibi.b
Orationis tres modi Deo placent. ibid.d
Oratio dominica uidebatur Apoſt: nimis breuis. ibid.
Ordo Melchiſedech eſt offerre in pane & uino iure primogeniti. 3.b
Oratio Dominica ab omnibus oranda eſt. ibi.
Oratio Dominica breuior eſt apud Lucam quam apud Matthæum. 56.b
Oratio Dominica eſt exēplar omniū orationū. 59.a
Ordines Chriſtianorum tres ſunt. 129.d
Os domini, ſacra ſcriptura eſt, quod Iudæis clauſum, Diſcipulis aperuit Ieſus. 37.c
Ouum myſticum beata uirgo. 69.d

P.

Pacifici & miniſtri reconciliationis facti ſunt Apoſtoli. 39.c
Pacem mittere non uenit Chriſtus. 124.d
Panis ſuperſubſtantialis quis intelligatur. 58.b

Panis cœli panis angelorum, non manna patrum, ſed Chriſtus eſt. 9.d
Panis triplex reperitur in ſcripturis. ibi.
Panis conuertitur in corpus Chriſti. 115 d
Parabolicæ locutiones congruebant Iudæis. 81. b
Parabola de malis agricolis. 124.a
Paralytici curatio myſteriũ eccleſiæ ſignificat. 78.d
Participatio in idipſum erit ſanctis, poſt reſumpta corpora. 17.c
Partes duæ diſpergentur. 121.a
Paſchalis temporis obſeruatio. 11.d
Paſtor magnus ouium eſt Chriſtus. 85.a
Paſtores diuerſi ſunt Chriſtus & Moyſes 130.a
Paßio Chriſti quomodo fuit triduana. 107.b
Paßio Chriſti quomodo ſaluauit antiquos 113.d
Paßio Chriſti nobis glorioſa eſt. 126.c
Paſſus mille concedit lex ſabbatizanti 128.b
Patrem & matrem relinquendos uetus mandatum eſt. 91.c
Patrẽ Chriſtus dupliciter nominat in euangelio. 71.b
Pater noſter unde ſit Deus. 54.b
Pater noſter dicere & non pater mi debemus. 57,a
Pater mi ſolus Chriſtus dicere debuit. ibidem
Pater malus Adam & Herodes. 69 c
Pater bonus eſt Deus. ibid.
Pater in paßione tenebat dexteram filij. 144.d
Paupertas grande inſtrumentum, quo creatura ſubijcitur creatori. 35.b
Pauperes ſpiritu fuerũt Abrahã, Iſaac & Iacob. 37.d
Pauperes Chriſti lilijs agri comparantur. 64.b
Pax Euangeliſtarum ſuper receptores corundẽ 86.d
Pax duplex ſcilicet Dei & mundi. 90.d
Peccatores dicuntur humiles. 80.b
Peccatum Iudæorum maximum. 127.a
Pœnitentia duplex, & quæ Deo ſit curæ. 99.a
Percutiam paſtorem exponitur. 117.a
Peregrinatio noſtra in Aegypto huius ſeculi præfigurata in filijs Iſrahel. 14.d
Perigrini aliter nunc ſumus, quàm ante fidẽ ſuſceptam. 125.c
Perfectio Chriſtianorum qualis eſſe debeat. 53 a
Perfectionem ueram quis habeat. 75.a
Perfectio Iohannis & Iacobi deſcribitur. ibi.
Perſecutiones Deus non diu permittit. 76.d
Petitio bona Ruperti. 139.b
Petro cur nomen mutatum eſt à Deo ſicut olim, & Iacob. 35.cd
Phariſæi quibus pro legibus deuteroſes erant, ab alijs diuiſi fuere. 23.a
Phariſæi non baptizabantur à Ioanne, ſed inſidiabantur ei. ibid.b
Phàriſæi & ſcribæ male iudicabant 67.a
Plagæ in medio manuum quæ ſint. 120.a
Plagatus in domo eorum &c. ibidem.b
Ploratus, duplex, bonus & malus. 17.a
Pœnitentia Petri alia quàm Iudæ. 121.b
Pœnitentia duplex. ibid.c
Pœnitentia Iudæ qualis fuerit. ibid.d
Porcos alienos dedit Chriſtus dæmonibus. 77.c
Porta clauſa principi, per quam uir non tranſiet. 9.d
Poteſtas Chriſti contra dæmones. 77.d
Poteſtas Chriſti longe maior quam Moyſis, 84.a
Præcepta Chriſti ſunt nobis poßibilia. 52.d
Prætium uenditionis Chriſti utile fuit. 110.a
Prædeſtinatio diuina quid efficiat in homine. 80.a
Prædicatores non debent cogitare quid aut quomodo loquantur. 88.b
Prælati eccleſiæ habent poteſtatem peccatores tradere miniſterio malo, Satanæ. 47.a
Preſbiteratum cur ſero acceperit Rupertus. 138.b
Primogeniti ius perdidit Ruben & datum eſt filijs Ioſeph. 3.a
Primogenitorum uicarij fuerunt filij Leui uſq; ad Chriſtum. 3.c
Progenies uiperarum quod Moyſes uocat fel draconum. 23.b
Prophetæ falſi abſq; gratia cognoſci nequeũt. 70.b
Prophetarum officium eſt aduentum Chriſti communiter pronuntiare. 96.b
Prophetæ qui et quales fuerũt ablati de terra. 118.b
Prophetare ultra quid ſit. ibidem.c
Prophetæ confundentur. ibidem.d
Prophetia falſa de Romanis. 119.b
Prouidentia Dei circa pauperes quæ ſit. 65.b
Prouidentia Dei magna circa omnes creturas. 90 b
Prudentia donum ſpiritus ſancti. 70.b
Prudẽtes eſſe ſicut ſerpentes iubẽtur Apoſtoli. 87.c
Puerorum cantantium primus Chriſtus. 98.b
Puerorum lamentantiũ primus erat Iohannes. ibi.c
Pugnandi modus mutatus eſt, quia ante natũ Chriſtum ferro pugnabant fideles, poſt non ferro ſed uerbo Dei, gladio ſpirituali. 34.c

Q.

QVadrantem nouißimum in inferno nemo reddere poteſt. 47.c
Quadruplex genus hominum in extremo iudicio. 127.b
Quatuor inſignia Chriſti, Deus & homo rex & ſacerdos. 1.d
Quatuor ſacramenta pietatis nobis neceſſario credenda. 2.a
Quatuor hæc ſacramenta facieſq; deſcripſit etiam Moyſes. 3 d
Quatuor mulieres in generatione Chriſti reprehenſibiles. 4.b

Quatuor

Quatuor facies unius animalis ſunt quatuor ſacramenta Chriſti. 14.a
Quatuor perſonæ circa crucem Chriſti. 127.c
Quærere regnum Dei quid ſit. 57.c
Queſtio ardua de omnipotentia & uoluntate diuina. 150.a
Qui fecerit & docuerit, magnus uo. Hic eſt Chriſtus, 44.d
Qui dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio. 45.b
Qui dixerit, fatue, reus erit gehennæ. ibidem.c
Quis ille minor in cælo qui maior Iohanne. 96.d

R.

RAchel plorans, eccleſia & omnis anima compatiens tribulatis. 16.d
Rachel idololatra per uirum ſaluata eſt. 46.d
Receptacula pauperum quæ ſint 92 a
Recipitur Deus in pauperibus. ibidem.b
Recipere nolẽtes prædicatores anathematizan: 87.a
Regnum Iudæorum in ſe diuiſum. 104.d
Regnum cœlorum uim patitur 97.b
Regnum cœlorum primus prædicauit Iohannes præcurſor Domini. 20.d
Regnum cœlorum omnes beatitudines complectitur. 39.d
Regnum Dei ſiue cælorum quomodo aduenit. 57.d
Regnum Dei eſt uerbum Dei. 44.b.c
Regnũ Dei intra uos eſt quomodo intelligitur. 97.a
Regula Ticonij ſexta quæ fuerit. 112.b
Relapſi poſt baptiſmum cura. 72 d
Religioſi paſſeribus deſignantur Chriſto. 63.d
Reprobi, ſcripti ſunt in libro terreno electi in cœleſ: (1.b
Renunciandum à ſeculo eſſe. 48.d
Reſponſio diſsimilis data eſt Petro & ſcribæ. 75.c
Reſpondit Ieſus patri pro uocibus ſacræ ſcrip: 100 a
Reſurgere à peccatis nẽmo poteſt ſine gratia. 73.b
Reſpexit Dominus Petrum. 121.b
Reſpectus Domini duplex. ibidem.c
Retributio mala. 124.
Reuelare uult Deus electorum uirtutes. 89.d
Reuelauit & pater & filius. 101 a
Reuelationes narrat author. 132.d
Romanum Imperium, beſtia quarta, quomodo comedit & comminuit regnum Iudæorum. 20.b
Rota habens quatuor facies ſacram ſcripturam ſignificat. 131.c
Rupertus mortem ſuam præſciuit. 135.d
Rupertus petijt ſibi finem uitæ reuelari. 136.c
Ruth inter duas leges compugnantes, in ſalutem euaſit. 4.b

S.

SAbbatum ſpirituale cuiuſmodi ſit. 51.c
Sabbatiſmus in contemplatione. 65.a
Sabbati uiolatio quomodo fiat. 102.c
Sacerdos magnus non debet in amicis pollui. 49.c
Sacerdotium primogenitorum ceſſauit in Iuda & fratribus eius. 3.a
Sacerdotium Iſraelicũ cur ceſſauit in Aegypto. ibid.
Sacerdotiũ Chriſti præſtantius quam Aaronis. 28.b
Sacramenta quatuor neceſſaria ad ſalutem. 149.c
Sacramenti abſconditi diſpenſatio. ibidem.a
Sacramenta abſcondita fuerunt angelis. 148.d
Sacrificium uerum, munus ſanctũ, corpus & ſanguis Chriſti. 46.d
Sacrificium iuge per ſingulos dies fiebat. 102.c
Sadducei. i. iuſti, ſolũ quinq; libros Moyſi recipiebãt: (23 b
Salis commendatio in ſcripturis. 40.b
Sal terræ, Apoſtoli. 40.d
Sal doctrina euangelica contra carnales legis ceremonias. ibidem d
Sal infatuatum, Phariſæi & hæretici, ſcientia ſubtientes. 41 b
Salluſtius hiſtoriographus elegantiæ ſtudioſus 54.c
Sanctus multipharium dicitur. 22.d
Sanctificatio propriæ adſcribitur ſpiritui ſanct. 8.b
Sanctificatio nominis Dei quomodo fiat. 57.b
Satanas arrogat ſibi genus humanum. 46.c
Satanæ intentio in nequitijs ſuis. 46.d
Scala Iacob typus lineæ generationis Chriſti. 4.d
Scalæ huius myſterium in angelis aſcendentibus, & deſcendentibus per eam. 6 a
Scriba minus præſumptuoſus fuit. 75.b
Scribæ & phariſæi cunctis uirtutibus uacui 43.d
Scribæ & phariſæi dixerunt fratri ſuo Chriſto, Racha, & fatue. 45 d
Scripturæ hæreticis in laqueum ſunt. 45.d
Scripturæ Chriſti ſunt, quia in ipſum tendunt. 28.a
Scripturæ dicũtur os Domini, & fuerunt olim clauſæ & ſignatæ 37.c
Scriptura ſacra non exigit fucum uerborum. 54.c
Scriptura ſic cõdita eſt, ne ab omnibus intelligatur. (68.d
Scriptura quare obſcure tradita eſt, ibidem.
Scripturæ ſacræ cum maxima humilitate ſtudendũ. 69.b
Scripturis ſacris nihil addendum nihilque ſubtrahendum. 70 c
Scripturæ abſque phaleris uerborũ tractandæ ſunt. 88.b
Scriptura ſacra dicitur columba. 117.d
Scripturæ ſacræ diuulgatæ ſunt poſt paſsionem Chriſti. 132.b
Secundus homo de cœlo cœleſtis. 4.d
Sententiæ doctorum diuerſæ de Iuda. 111.d
Septem matres ſteriles antea, in ſcripturis. 6.d
Sermonem eundem Chriſtus ſæpe repetijt. 83.d

INDEX.

Sermo Chriſti mundificauit apoſtolos. 113.d
Sermo Domini in monte, de quatuor uirtutibus cardinalibus. 43.c
Seruire duobus hoībus, nō aūt Dominis idē po.62.c
Simila cum melle, humanitas Chriſti cū deitate.10 d
Simplices debent eſſe apoſtoli ſicut columbæ. 87.d
Solitudo hirci Hieruſalem fuit myſtice. 129a
Solicitudo rerum temporalium ſcandalizat. 63.b
Solicitudo rerum in Deum collocanda eſt. 65.a
Solicitudo diuitiarum fugienda eſt. 65.d
Solicitum eſſe in diem craſtinum quid ſit. 66.c
Solicitus eſt Dominus pro ſuis amicis. 91.d
Spiritus ſanctus primum ab angelo ad Mariam & Ioſeph ſic dictus eſt. 8.a
Spiritus ſanctus uocabulum eſt uenerabilius, quam ſpiritus Dei. 9.a
Spiritus ſanctus de meo accipiet i. de ſcripturis.27.d
Spiritus ſanctus eduxit filios Iſrael de Aegypto. 28.c
Spiritus ſanctus ſuper alios in ſpecie ignis, ſuper Chriſtum in ſpecie columbæ apparuit. ibidem.d
Spiritus ſancti data ſunt duo. 130.d
Spiritus ſanctus in ſpecie ignis apparuit. 136.d
Spiritus ſancti illapſus in pectus Ruperti. 95.c
Stella Magis apparuit propter fœdus & promiſsionem Dei ad Abraham. 13 a
Suſpenſio Iudæ dirum portentum fuit. 123.a
Suſpenſio Iudæ quid ſignificet. ibidem.b
Syllogiſmo uſus eſt Chriſtus contra Iudæos. 150.a
Synagoga filia latronis dicitur. 126.d

T

Temperantiæ uirtus docetur. 47.d
Templo maior eſt filius Dei. 102.b
Tempus paſsionis Chriſti prædeſtinatum fuit.107.a
Tentationes tres filiorū Iſrael in diſerto qbus uicti et infideles inuēti ſunt: qbus uictor euaſit Chriſt.31 a
Tentationes ſunt uariæ. 58 d
Tentat Deus hominem multipliciter. ibidem
Tentatio circa ſacramentum euchariſtiæ. 114.c
Tentatio Dei. ibidem.
Tentatio Dei duplex. ibidem.d
Tentatio magna circa euchariſtiam. 115.a
Teſtamenti ueteris quatuor partes 99.
Teſtimoniū Eſaiæ, uerbis modicū, uirtute multū.10.b
Teſtimonium de Chriſto triplex in ipſius baptiſ.29.c
Teſtimonia q̄ citāt Euangeli: amplificāda ſunt. 34.b
Teſtimonium perhibent de Chriſto opera eius.94.d
Teſtimonia maiora de Chriſto quàm ſunt teſtimonia hominis. 95.a
Teſtimonium reddit Chriſtus Iohanni Bapt. ibidē.d
Theſaurus alicuius ubi fuerit, illic & cor eius. 61.d
Theſaurizare quid ſit. ibidē.a
Theſaurizare in cœlo quid. ibidem.c
Theſaurū inuenire, eſt ſacras literas intelligere.65.c
Timendum non eſt prauorum iudicium. 89.d
Titulus Chriſti in Cruce per Pilatum, ſpiritu Dei agente ſcriptus eſt. 18.a
Trabs in oculo proprio non cernitur. 61.c
Traditio ſeniorum de paſchate. 106.d
Tradere iudicì, eſt excommunicare, & foras mittere quos Deus iudicat. 47.d
Tradita ſunt Chriſto omnia à patre. 109.c
Tres reges Iuda cur à linea Chriſti ſucciſi ſunt. 4.c
Tres Magi, tribus partibus orbis exemplar ad Chriſtum fuerunt. 14.c
Tribunal Chriſti in cruce mirabile fuit. 121.b
Trinitatis cōfeſsio non maior quā olim exigitur.9.c

V.

Vanitas uanitatum eſt altitudo Satanæ.146.b
Vanæ dicuntur diuerſæ res diuerſi modi. 151.a
Ventis imperare quid ſit. 77.a
Vergilius pœtarum ſtudioſiſsimus uocum compoſi(tor,54.c
Veritas opponitur uanitati.146.a
Via ad cœlum malis anguſta, non aūt bonis, 70.b
Vinum & ſicera datur mœrentibus. 133.a
Vindicta Deo committenda eſt. in prologo.
Vindicta Dauid de Semei iuſte & ſecundū legē. 48 a
Vindicta duplex in Iudæos. 105.d
Vindicta de uelatione faciei. 126.d
Virga altera regum, altera paſtorum. 85.d
Virga Domini duplex. 127.b
Virtutes ueræ philoſophis incognitæ erant 53.c
Viſio & auxiliū ſpiritus ſancti cōtra dæmones.136.c
Viſio filij Dei facta eſt authori. 133.d
Viſiones diuerſæ authori factæ. 134.c d
Viſitatio ſpiritus ſancti circa Rupertum. 136.b
Viſio diuinæ charitatis enarrari nō poteſt. 153 a
Viſio hic ignis eſt, illic caminus erit. ibidem.b
Vnanimitas eſt principium iuſticiæ. 48.c
Voluntas eſt accepta ſecundum id quod habet 51.c
Voluntas Dei quæ ſit 59.a
Volucres cœli dæmones ſignificant. 75.c
Votum monaſticū conſilij eſt, nō aūt præcepti. ibi.a
Vox & rugitus Domini differunt. 145.c
Vngere caput cōſuere Palæſtini diebus feſtis. 60.b
Vngere caput noſtrum & exhilarare cor. 60 c
Vnguentum Magdalena bis effudit. 108.b
Vrias.i. lux mea Deus populum Iudaicum ſignifica(bat.8.d
Vulpes ſignificant dæmones. 75.a
Vxor ob quas cauſas dimitti queat. 49.c
Vxor ob fornicationem dimitti poteſt inuita.49.d

Z.

Zacheus uolens uidere Ieſum quid deſignat. (in Prolo.
Zacharias ideſt memor domini, populum gentilem deſignat. 8.d
Zelus Dei bonus per ignem, quo ſpiritus ſanctus apparuit deſignatus 37.b
Zorobabel in Babylone natus, de Iudæa recta di.18.d

Finis Indicis.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS SVPER MATTHEVM
PROLOGVS.

EXigis à me ô philochriſte Cuno. venerabilis quondam Ab-
bas cœnobij Sigeburgenſis, nunc autem præſul eccleſię Ra-
Hebrę.1. tiſponenſis, nouum condere opus De gloria & honore filij
hominis, conſtituti ſuper opera manuum patris, ſiue ſedentis
ad dexteram maieſtatis in excelſis, vt omnia ſubijciantur ei,
& huiuſce operis ædificiũ conſtruere ſuper euangelij funda-
mentũ, euangelij ſecundũ Mattheum. O quàm optabile mihi
eſt, & tibi eſſe dicis, vt quoniam nouiſsimũ, te monitore & penè pręceptore, nuper
Matth.12. edidi opus de victoria verbi Dei, ſcribere nunc merear digne de gloria & hono-
Exactor re (vt iam dictum eſt) filij hominis, propter ſpem repoſitam in veritate eiuſdem
operis. dei & hominis, dicentis: Ex verbis tuis iuſtificaberis. Tute ſcis, quam impatien-
Cuno. ter hactenus te hoc exigentem audierim, quam aſper & penè intractabilis econ-
tra fuerim. Vnde hoc? Videlicet ex multis cauſis. Multis nanque modis me non
Pſal.118. minus quam te anguſtat cura domus Domini, quæ credita eſt mihi. Præterea
non facile eſt homini peccatori os ſuum aperire & attrahere ſpiritum, cum ſit
hoc illorum dumtaxat, qui deſiderant mandata Domini. Adde quod ipſe noſti,
quod audiſti & vidiſti, quia ſcripta mea ſic plerique legunt, vt inſidientur mihi:
Matth.6. vnde & contingit eis illud, quod hic idem filius hominis glorificandus & ho-
Vindicta norandus dixit: Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tene-
Deo com- broſum erit. Poteram ego iam hic in capite ſermonis, illi, quem bene noſti reſ-
mittenda. pondere iuxta quod meruit: qui, quoniam non ſimplici oculo legit, ambulauit
in tenebris, & ita offendit, vt ſemetipſum non ſolum inuidum, verumetiam de-
Deute.32. monſtraret ſatis imperitum. Maledictis, quæ in me concitauit, non iniuſtum e-
Roma.12. logium ſcripto redderetur, ſed mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Domi-
2.Reg.16. nus. Cum Semei filius Gera, filij Iemini, maledictione peſsima malediceret Da-
uid mittens lapides aduerſus eum, terramque ſpargens, dimittite eum, ait Dauid,
Exemplũ vt maledicat, ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bo-
Zachęi & num pro maledictione hac hodierna. Dixi cauſas, quæ beneuolum circa ſcriptu-
Matthæi. ras ſacras perturbant animum. Sic turbæ præcedentes atque ſequentes volentem
Luc.19. Ieſum quis eſſet, & currentem ad videndum impediebant Zachæum, ſtatura pu-
Matth.9. ſillum. Sic Phariſæi murmurabant, propterea quod diuertiſſet Ieſus ad hunc ip-
ſum futurum apoſtolum & euangeliſtam Mattheum, id eſt, donatum. At ille
perſeuerans, magnum fecit ei conuiuium in domo ſua. Similiter quiſquis de ſu-
pernis ſpirituali donatus eſt gratia, perſeuerantiam habens inter turbas cura-
rum, inter detractiones inuidorum, currere debet ad videndum Ieſum, ad con-
templandum ſaluatorem ſuum, vt in domo pectoris ſui ſuſcipiat eum, faciatque
illi, ſi plus non poteſt, ſaltem boni ac fidelis ſermonis conuiuium, quia ſermo
bonus ſuper datum optimum. Igitur adſit ipſe qui ad hunc hominem pub-
licanum vidit, & videndo apoſtolum atque euangeliſtam fecit, &
tunc demum quod exigis, mihique eſſe optabile ſenſi, co-
nabor aſſequi, propoſita ſpe ſupernę
conſolationis.

RVPER.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS, LIBER PRIMVS.

LIBER GENERATIONIS IESV CHRISTI FILII DAVID, FILII ABRAHAM. Liber iſte, liber cœleſtis eſt: & ecõtra, liber generationis Adã, liber terrenus eſt, de quo ſic ſcriptum eſt: Hic eſt liber generationis Adam in die qua creauit Deus hominem, ad ſimilitudinem Dei fecit illum, maſculum & fœminam creauit eos, & benedixit illis, & vocauit nomen eorum Adam, in die quo creati ſunt. Sicut primus ille homo de terra, terrenus: nouiſſimus vero iſte de cœlo, cœleſtis: ita liber ille generationis Adam, liber terrenus: & iſte liber generationis Ieſu Chriſti, liber eſt cœleſtis. In illo libro terreno omnes reprobi ſcripti ſunt, iuxta illud: Domine, omnes qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in terra ſcribentur. In iſto ſcripti ſunt omnes electi, quibus ipſe Dominus: Gaudete inquit, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Et omnes quidem, tam electi quàm reprobi, in terra ſiue terreno libro conſcripti fuerunt, ex peccato primi illius hominis, in quo omnes peccauerunt: ſed per iuſtitiam nouiſſimi huius hominis, omnes electi tranſcripti ſunt in libro vitæ, libro generationis Ieſu Chriſti, per quẽ iuſtificati ſunt. Quomodo in iſto tali libro tranſcripti ſunt? Nimirum credendo in hunc Ieſum Chriſtum, quemadmodum de primo patrum generationis huius Abraham ſcriptum eſt: Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam. In quo enim credidit deo vt iuſtificaretur, niſi in promiſſione ſeminis, quod eſt hic idem Ieſus Chriſtus? Dixerat enim illi Deus, Suſpice cœlum & numera ſtellas, ſi potes: ſic erit ſemen tuum. Et in hac promiſſione fuerat egreſſus de terra & de cognatione ſua: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes, quod Chriſtus eſt. Cum igitur audis, Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham, Abraham genuit Iſaac &c. ne paruum tibi facias librum hunc, non illud ſolum attendas, quod Abraham ſecundum carnem genuit Iſaac, & Iſaac ſecundum carnem genuit Iacob, ſimiliterq; de cæteris: ſed hoc potius, quod & Abraham ſecundum promiſſionem genuit Iſaac, & Iſaac ſecundum promiſſionem genuit Iacob. Hoc nanque animaduerſo, prolixus liber & grandis pagina per ſingulas fere genituras apparet, dum promiſſionis verbum in memoria repoſitum, recogitare facit quid & qualiter ad illos patres ſanctos Deus locutus eſt. Iam hic conſiderandum eſt de hoc ipſo generationis libro, quòd ita terminatus eſt: Iacob autem genuit Ioſeph. Nonne illam potuiſſet lineam ſequi, qua perueniret ad eum, qui Mariam ſecundum carnẽ genuit, niſi potiorem illam ęſtimaret genituram, quæ eſt fidei ſiue promiſſionis, quæ eſt auditio ſiue obſeruatio verbi Dei? Siquidem & ipſe Dominus hoc atteſtatur, noſq; cognoſcere vult, qui, vbi extollens quędam mulier vocem de turba, dixit beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti, Quinimo, ait, Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. Et alibi. Quicunq; enim fecerit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus & frater & ſoror & mater eſt. Felices itaq; quorum etſi caro patres ſiue generationem Ieſu Chriſti nõ contingit, anima tamen audiendo & cuſtodiendo verbum Dei, mater facta eſt eiuſdem Ieſu Chriſti: feliciſſimi vero, qui vtroq; modo patres ſiue parentes ſunt tanti filij, quorum notiſſimi ſunt hi duo magni patriarchæ, quorum nomina ſic inſigniter enunciantur in capite libri huius filij Dauid, filij Abraham. Et de genitura quidem carnis veritas noſtra aſſertione non indiget, quod ſecundum illam beata virgo Maria ipſorum filia ſit vel fuerit: de illa vero, qua ſecundum fidem ſiue obſeruationem verbi Dei quælibet anima ſit mater eiuſdem Ieſu Chriſti, non ſuperfluum eſt memorare, quomodo illorum filia fuerit: videlicet habendo fidem, habendo humilitatẽ, facta eſt filia Abrahã filia Dauid. habuit enim fidem, quæ angelo, ſibi inaudita cunctis ſeculis Euangelizanti, imò Deo, cui Abraham crediderat, loquenti ſibi per angelum, velociter credidit. Habuit humilitatem, quæ audiens & credens ſeſe fieri matrem Domini, ancillam profeſſa eſt: Ecce inquiens, ancilla Domini, ſecundum ſimilitudinem patrum ſuorum, iam dictorum, Abraham atq; Dauid: quorum quanta fuerit humilitas, ex ipſorum verbis palàm innoteſcit. Deniq; pater eius Abraham, dum Deus cum ipſo, & ipſe cum Deo ſermocinaretur, &, amicus haberetur inter cætera dixit: Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis & cinis. Porrò Dauid cum eſſet vnctus Rex electione Domini, & Saul perſequeretur eũ: Quem perſequeris, ait Rex Iſrael? quem perſequeris? Canem mortuum & pullicem vnum. Iam deniq; intus docuerat eos Deus inuiſibilis, qui ex eis naſciturus erat homo viſibilis, mitis & humilis, ſicut dicturus erat ipſe: Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde: ſimilemq; ſibi matrem præparauerat, quæ veraciter diceret, Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. Conſidera nunc initium hoc ſiue caput Euangelij, quantis vel qualibus titulis illuſtratum ſit. Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Quatuor inſignia ſunt notiſſima gloriæ & honoris huius filij hominis, quia Deus eſt et homo, rex & ſacerdos. Si rite conſideres, nihil horum hic tacitum eſt. Nam ipſo nomine, quod eſt Ieſus, id eſt ſaluator, cuius nominis ſiue vocabuli cauſa eſt, quia ſaluat à peccatis, dicente angelo ad Ioſeph: Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum: ex ipſo, inquam, nomine, quòd eſt Ieſus, ex ipſa cauſa nominis, quæ eſt ſaluare à peccatis, quod facere eſt ſolius Dei, Deus eſſe aſſeritur. Deus verus eſſe cognoſcitur. Porrò ſequenti nomine, quod eſt Chriſtus, & interpretatur vnctus, predicatur vnctus Rex, vnctus ſacerdos, rex & ſacerdos, qui patribus ſuis iure ſucceſſit, patri regi, patri ſacerdoti, regi Da-

Duplex liber. vnus terenus in Adã alter cœleſtis in Chriſto.
Gene. 5.
1. Corin. 15.
Hiere. 17.
Lucę. 10.
Rom. 5.
Per fidem tranſcribimur in librum vitę.
Gen. 15.
Roma 5.
Liber generationis ſecundum promiſſionem.
Chriſti parentes ſecundum fidem.
Lucæ 11.
Matth. 12.
Dauid & Abraham præcipui parentes.
Maria filia Dauid & Abrahę tam carnẽ quam fide
Luce. 1.
Humilitas Abrahæ et Dauid.
Gene. 18.
1. Reg. 24.
Matth. 11.
Lucæ. 1.
Quatuor inſignia maxima gloriæ & honoris filij hominis
Matth. 1.
Abrahã ſacerdos fuit
Gene. 22.

uid

uit, Abrahę ſacerdoti quod prędicat hic titulus rutilans. et taliter enuncians, filij Dauid, filij Abraham.
Rex nanque Dauid, ſacerdos Abraham fuit: quippe qui obediens & fidelis, filium ſuũ Deo in holocau-
ſtum obtulit. Primogenitus quippe fuit Tharę Patris ſui: & ſecundum morẽ, quo primogeniti vſq; ad
id temporis ſacerdotes fuiſſe traduntur, ipſe ſacerdos fuit, & poſt illum Iſaac: ſed hæc primogenita E-
ſau propter gulam perdidit. Horum patrum ſiue patriarcharũ, qui vtiquæ homines fuerunt, iſte filius
Pſalm. 86. & ipſe homo eſt, ſiue filius hominis, quia veram de carne illorũ carnem aſſumpſit. Sunt igitur quatuor
Gene. 49. (vt iam dictum eſt) inſignia pręſenti titulo ſpectanda. quia Deus eſt & homo, rex atq; ſacerdos. Hic ho
mo & in Sion natus eſt, & ipſe fundauit eam altiſſimus. Iſte ſacerdos ſemetipſum obtulit, & ſacrificatus
eſt tanq̃ vitulus. Iſte rex tanq̃ leo ſiue catulus leonis, ad prędam aſcendit, apertis in morte ſua dormiẽs
oculis, & ſpoliato inferno ſurrexit à mortuis. Hic Deus, vt aquila volans, ſuper omnes cœlos aſcendit.
Quatuor Secundũ quatuor iſta naturæ vel officij ſui noia, quatuor nobis ſacramẽta pietatis neceſſario credenda
ſacramẽta propoſuit, ſcilicet incarnationis ſiue natiuitatis, paſſionis, reſurrectionis, aſcenſionis. quorũ nullũ Chri
pietatis no ſtiano ignorare licuit vnq̃ aut licebit. Ex iſtis cognoſcitur Ieſus Chriſtus qualis ſit, ſcilicet vere bonus, &
bis neceſſa verè fortis: quia tanquam bonus propter nos homo fieri, & paſsionem ſubire voluit: & tanq̃ vere
ria. fortis, victa morte, reſurrexit & in cœlum aſcendit. Et quia talis exinde cognoſcitur, ecce quatuor
Quatuor vnius animalis facies inuenimur, vbi Ezechiel propheta loquitur: Similitudo vultus animalium, vultus
Euangeli- eorum facies hominis & facies leonis, facies vituli & facies aquilæ deſuper. Nam licet quatuor anima-
ſtæ ſecun- lia dixerit, in primis tamen animal vnum vult intelligi, quemadmodum longè infra, cũm dixiſſet, Faci-
dum qua- es vna facies Cherub, & facies ſecunda facies hominis, & in tertia facies leonis, & in quarta facies aqui-
tuor facies læ, ipſum eſt (ait) animal quod videram iuxta flumẽ Chobar. Animal vnum, vnus eſt Ieſus Chriſtus:
animaliũ. Quatuor facies ſiue quatuor animalia, quatuor iam dicta ſunt vnius eiuſdemquæ Ieſu Chriſti ſacra-
Ezech. 1. 10 menta. Facies iſtæ fulgent ſuper iuſtos, quia Ieſus Chriſtus videt eos, ſicut ſcriptum eſt: Oculi domini
Pſalm. 33. ſuper iuſtos. & videndo illo conformes facit ſibi, ſiue cuilibet ex iſtis faciebus ſuis, multo efficacius
Math 9. quam ſpecular penetrat, ſuamque in illo imaginem format. Vidit iuſtum beatum Matthęum, ſicut ip-
ſe de ſemetipſo. Cũm, inquit, tranſiret Ieſus, vidit hominem ſedẽtem in theloneo, nomine Matthæum.
vidit, inquam, iſtum ſol verus, & in ſpeculari pectoris eius faciem formauit hominis: vidit alium & in
illo figurauit faciem ſuam, faciem leonis: vidit alium, & in illo expreſsit faciem aquilæ volantis. Iſti
ſunt quatuor euangeliſtæ, qui ſecundariè quatuor animalia dicuntur. Nam prima quatuor quæ iam
Teſtimoni dicta ſunt, ſacramenta, quatuor facies ſunt, & animal vnum eſt Ieſus Chriſtus. Dauid hunc hominem
um Dauid ſiue hominis myſteria, hominis inquam & ſacerdotis, regis & dei ſacramenta mirabiliter ore prophe-
de ijs qua- tico ſimul cum pſalterio decachordo cecinit, calamoquæ conſcripſit, & ipſa quatuor vocabula, deum,
tuor ani- hominem, regem, ſacerdotem, pariter expreſsit, Exempli gratia. Homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit
malibus eam altiſſimus, illic hominem enunciauit. Aſcendit deus in iubilatione, illic deum hanc ipſam perſo-
ſeu ſacra- nam nuncupauit, nam qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit, Ego autẽ conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper
mentis. Sion montem ſanctum eius. Item Domine, ſaluum fac regem. Domine, in virtute tua lætabitur rex. Et
Pſal. 6. 46. alibi Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ. Illic regem pronunciauit. Iurauit
Ioan. 3. dominus & non pœnitębit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech illic ſa-
Pſal. 2. 19. cerdotem edixit. Itidem ſacramenta ſiue myſteria hominis ſiue ſeminis Abrahæ, dei ſiue volantis a-
20. 23. 109. quilæ, ſacerdotis ſiue vituli, regis ſiue leonis: ſacramenta, inquam, ſiue myſteria incarnationis vel nati-
Cur Da- uitatis, paſsionis, reſurrexionis & aſcenſionis eiuſdem Ieſu Chriſti filij ſui, prophetico (vt iam dictum
uid prępo- eſt) & corde concepit, & ore peperit anima huius beati Dauid, cunctiſquæ venturis poſt ſe ſeculis legen
nitur Abra da vel canenda conſcripſit. Hoc Abraham non fecit, licet propheta fuerit, quippe qui nec literas ha-
hæ. buit. Primus namquę Moſes longè poſt illum, ſcribente digito dei, literas accepit. Rectè igitur, licet A-
Exo. 24. 32 braham fuerit antenor quàm Dauid, non dixit Euangeliſta, Ieſu Chriſti filij Abraham, filij Dauid: ſed
ordinem prępoſterans, filij Dauid, inquit, filij Abraham. Præterea & illud ſciendum, quia cũm iſti duo
ſint partes, ad quos eiuſdem Ieſu Chriſti promiſsio facta eſt, verbum eiuſdem promiſsionis ad Dauid
non parum auctum eſt. Nam ad Abraham dictum eſt: In ſemine tuo benedicentur omnes gentes. ad
Gene. 22. Dauid. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem meam. Plus eſt eſſe regem ſeminis Abrahæ, quam eſ-
Pſalm. 131. ſe ſemen Abrahæ. Vnde rectè dixerim, quia verbum promiſsionis non parum auctum eſt ad Dauid.
Sed & hoc inferam, quia plus eſt eſſe patriarcham, regem, prophetam atq; pſalmiſtam, quod fuit uel
eſt Dauid, quàm eſſe tantummodo patriarcham & prophetam, quod fuit vel eſt Abraham. Ita per om-
nia rationabiliter diuinus euangeliſta prouidit, vt dicere mallet, filij Dauid, filij Abraham, quam filij
Abraham, filij Dauid. His in titulo latius premiſſus, nunc in ipſum generationis librum pergendum
Iſaac & Ia- eſt. *Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob.* De vtroquæ cũm dicit, genuit, perpulchrum eſt
cob filij p- ſubintelligere, quem in promiſsione accepit, & in ſacerdotem deo ſacrauit, Quę pars decoris ſiue geni-
miſsionis. turę decentis, maximè decet librum generationis Ieſu Chriſti, quia videlicet, quemadmodum Apoſto-
Roma. 9. lus dicit, Non qui filij carnis, hi filij dei: ſed qui filij ſunt promiſsionis, æſtimantur in ſemine. Quomo-
do Iſaac quem genuit Abraham, & Iacob quem genuit Iſaac, non filij carnis, ſed filij ſunt promiſsio-
nis? Videlicet, quia non ſolummodo ſuſceperunt hęreditatem paternæ fidei, verũm etiam non tam vſu
naturæ, quam dono gratiæ prouenit hoc ipſum quod geniti ſunt. Deniquę & Abraham ſterilem con-
Gene. 25. iugem Saram, & Iſaac ſterilem habuit Rebeccam. Deprecatus eſt (ait ſcriptura) Iſaac dominum pro
vxore ſua, eò quod eſſet ſterilis. Qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ, Et Iſaac quidem fili-
um ſuum

um ſuum Iacob ſacerdotem verbo ſacrauit,indutum veſtibus Eſau valde bonis,quas Rebecca apud ſe habebat domi in quibus ille cũ eſſet primogenitus ſecundum morẽ(de quo iam ſupra dictũ eſt) debuerat ſacerdotio fungi:ipſe autem,videlicet Iſaac.vt verbo conſecraretur vel benediceretur à Patre, opus non erat quia cum fuiſſet oblatus in holocauſtum domino in typum huius filij venturi Ieſu Chriſti,extunc pluſquam ſacerdos erat,id eſt,non tantum ſacerdos,verum & hoſtia. De eo quod iam dixi, quia & Abrahã Iſaac,& Iſaac Iacob in promiſsione accepit,Apoſtolus ita ſcribit: Promiſsionis enim verbum hoc eſt:Secundum hoc tempus veniam,& erit Saræ filius.Non ſolum autem,ſed & Rebecca, &c.vſque ad id.Non ex operibus,ſed ex vocante dictum eſt ei,quia maior ſeruiet minori,ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi.Eſau autem odio habui. *Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.* In generatione Rom.9.
Iudæ & fratrum eius ceſſauit mos ille antiquus, quo(vt iam dictum eſt)eatenus primogeniti ſacerdotio fungebantur.Ruben quippe qui erat primogenitus, ipſe peccauit: & propterea benedictionem ſacerdotalem non promeruit,imò diminutionem acquiſiuit.Effuſus es (inquit pater) ſicut aqua,non creſcas,quia aſcendiſti cubile patris tui,& maculaſti ſtratum eius. Nec vero ita ceſſauit prior ille mos ſacerdotij,vt ſaltem iunior quiſquam ex illis fratribus ſacerdotio fungeretur,velut idem iunior Iacob amoto Eſau: ſed & ipſum ſacerdotium omnino ceſſauit,quam diu in Aegypto fuerunt, vbi vendiderant Ioſeph fratrem ſuum, vſq; dum vociferantibus illis ad Dominum & dicentibus:Eamus & ſacrificemus domino,ſurgeret ſacerdos Aaron frater Moſi de tribu Leui.Tribum illam tulit dominus pro cunctis primogenitis filiorum Iſrael:fueruntque filij Leui interim ſacerdotes & miniſtri ſeruiarij pro cunctis primogenitis,donec veniret primogenitus iſte filius hominis,ſacerdos,gloriæ & honoris, ſuumque amoris vicarijs ſuſciperet ſacerdotium.Quod innuens diuinus euangeliſta, cum dixiſſet de Maria, quam vtique virginem concepiſſe narrauerat.Et peperit filium ſuum,continuo non otioſe addidit,primogenitum,vt ſub intelligat prudens auditor,& idcirco ſacerdotem dignum, in quem dictum eſt:Iurauit dominus & non pœnitebit eum,tu es ſacerdos in æternum,ſecundum ordinem Melchiſedech.Quis autem ordo Melchiſedech fuit,niſi offerre ſacrificium panis & vini iure primogeniti? Primogenitus namque fuit Noe,vt doctiſsimi perhibent,idem,qui alio nomine dictus eſt Sem. Quæ ergo fuerunt primogenita,quæ data ſunt Ioſeph? Sic enim in paralip.ſcriptum eſt:Ruben quippe fuit primogenitus Iſrael,ſed cum violaſſet thorum patris ſui,data ſunt primogenita eius filiis Ioſeph,filii Iſrael,& non eſt reputatus in primogenitum. Quæ,inquam,fuerunt primogenita,quę data ſunt filiis Ioſeph? Nimirum non ipſum ſacerdotium,quo nullus eorum (vt iam dictum eſt) in Aegypto functus fuiſſe legitur,ſed illa pars vna,quam dixit ad eundem Ioſeph filium ſuum,benedicens filiis eius,& conſtituens Ephraim ante Manaſſen; En ego morior,& erit deus vobiſcum,reducetque vos ad terram patrum veſtrorum.Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorræi in gladio & arcu meo.Partis illius euangeliſta meminit,cum dicit:Venit Ieſus in ciuitatem Samarię,quæ dicitur Sychar,iuxta predium,quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.Ergo vſque ad tempora illa vtrumque primogenitis veniebat,& honor ſacerdotii,& extra fratres ſuos poſſeſsionis vnã pars.Et quidem benedixit eum Iacob benedictionibus dulciſsimis,ita concludens:Fiant in capite Ioſeph & in vertice Nazarei inter fratres ſuos. Sed quia nihil tale de illo ſcriptum eſt,quale eſt,ædificare altare domino,& inuocare nomen domini quod feciſſe patres,Abraham,Iſaac,& Iacob,ſcriptura patenter aſtruit, decimaſque & hoſtias offerre quod votum primus Iacob domino vouit,palàm conſtat,quia ſacerdotium primogenitorum (ſicut iam dictum eſt) in Iacob ceſſauit,& interim filij Leui primogenitorum fuere vicarij,donec veniret iſte primogenitus & vnigenitus virginis,primogenitus & vnigenitus dei.

Margin notes: Ceſſatio ſacerdotii in generatione Iudæ. Gen.49. Exodi 5. Filii Leui pro cunctis primo genitis. Matth.1. Luc.2. Pſal.109. Ordo Melchiſedech. 1.Para.5. Primogenita data filiis Ioſeph. Gene.48 Ioan.4. Gene.49 Gene.12 26.35 38

Quoniam intentio præſentis operis iuxta propoſitum tendit ad gloriam & honorem filij hominis,& quatuor facies(de quibus iam ſupra dictum eſt)inſignia ſumma ſunt eiuſdẽ gloriæ & honoris, non præterire libet,quia iàm hic in benedictionibus Iudæ,prima ſeſe offert facies illius animalis,facies leonis. Nam vt Ioannes ait in Apocalypſi,animal primum ſimile leoni. Et quidem Ezechiel prius enunciat faciem leonis,ſed illam eſſe,vel non eſſe faciem primam, nequaquam dicit, vbi ſic ait: Similitudo vultus eorum,facies hominis & facies leonis,facies bouis & facies aquilæ.Sed & alibi prius neque hominis,neque leonis,ſed vituli faciem dicit:Facies vna,facies Cherub id eſt,bouis ſiue vituli:& facies ſecunda,facies hominis:& in tertia facies leonis &c.Cum ergo ſolus Ioannes faciem primam dicit faciem leonis,conſtat quia non ſecundum ordinem,quo celebrata ſunt ſacramenta incarnationis, paſsionis,reſurrectionis & aſcenſionis Ieſu Chriſti,ſed ſecundum ordinem ſcripturę Moſi taliter exprimit:Et animal primum ſimile leoni,& ſecundum animal ſimile vitulo,& tertium animal habens faciem hominis, & quartũ animal ſimile aquilæ volanti. Nam ecce primo loco facies leonis:Catulus leonis Iuda, ad perdam fili mi aſcendiſti.Requieſcens accubuiſti vt leo,& quaſi leęna.Ecce autem facies ſecunda, facies vituli,quemadmodum dicit:Et ſecundum animal ſimile vitulo.Si ſacerdos peccauerit delinquere faciens populum,vel ſi omnis turba Iſrael ignorauerit,& per imperitiam fecerit quod contra domini mandatum eſt,offeret pro peccato vitulum immaculatum domino &c.quæ miro modo & ordine verè ſacro & myſtico figurant ſacramentum paſsionis Ieſu Chriſti:cuius ſanguis ſecundum quod ritus ille ſignificat,emundauit conſcientiam noſtram(ait Apoſtolus)ab operibus mortuis.Porrò facies tertia facies hominis,ſufficienter exprimitur in Deute.his verbis: Prophetam de gente tua & de fratribus tuis,ſicut me,ſuſcitabit tibi dñs deus tuus &c.Cũ enim dicit,ſicut me nihil illi deeſſe teſtatur de veritate naturę humanæ.Faciem quartam,faciem aquilæ volantis, patenter habemus in verbis iſtis

Margin notes: Cur facies leonis primo appo-nitur. Apoca.4 Ezech.1. Ibid.10 Apo.4 Gene.49 Leuit.4 Hebræ.9 Deute.18 Deute.32

Lex Moſi cantici Deuteronomij. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit
de Chriſto alas ſuas, & aſſumpſit eos, atque portauit in humeris ſuis. Planè ad gloriam ſpectat & honorem filij
hominis Ieſu Chriſti, q́d non ſolũ prophetæ & pſalmi, de quibus iam ſupra dictũ eſt, verumenã pri-
Lucæ. 24. mus ipſe Moſes, quatuor hęc ſcripſit ſacramenta pietatis: quorũ ſine fide homo non viuit, quorũ ex no
titia cognoſcitur bonitas & fortitudo talis hominis, tãti dei, talis regis, tanti põtificis. Quę nõ ignorans
Gene. 38. ipſe, quoniã neceſſe eſt, inquit, impleri oia quæ ſcripta ſunt in lege Moſi & pphetis & pſalmis de me.
Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Nota Hiſtoria eſt, quòd Thamar nurus fuerit Iudæ, &
quòd ex ea genuerit Phares & Zara, neſciens quod eſſet nurus ſua, quæ dum concepiſſet hos geminos,
nunciatum eſt Iudæ, Fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vterus eius intumeſcere. Et ille: Pro-
ducite inqt, eam vt comburatur. Nec morarẽ cognoſcens, Iuſtior me eſt, quia nõ tradidi eam Sela filio
meo. Quis aũt neſciat, q́ ex illa fornicatione nati ſunt Iudæi, imò & tota ferè nobilitas Iudaici generis,
Iudæi ex vniuerſa progenies regalis? Quid igitur Iudæi, oĩbus hominibus moleſti cũ moleſti eſſent Deo ac Dño
fornicati- noſtro iactitabant, dicentes, *Semen Abrahæ ſumus*, nos ex fornicatione non ſumus nati? Et ille quidẽ:
one nati. Scio, inquit, quia filij Abrahæ eſtis. non tamen dixit, ſcio quia ex fornicatione nati non eſtis. Nam reuera
Ioan. 8. fornicata eſt Thamar, quæ concepit eos. & iſtud cõmemorando poterat confutare ſuperbos, niſi quòd
2. Corin. 6. prior ipſe facere debuit, quod docet per Apoſtolum ſuum, dicentem: Nemini dantes vllam offenſionẽ.
Porrò nebula fornicationis illius, non ſolum non obſcurat gloriæ & honoris filij hominis claritatem,
Quatuor verumetiã illuſtrat bonitatis eius dignationem, quia ſicut pro peccatoribus homo fieri, ita de peccatri
mulieres cibus naſci dignatus eſt. Hanc eius gratiam Euangeliſta non parui pendens, noſq; eam agnoſcere volens,
in genealo ſolas eiuſmodi mulieres aſſumit in hac genealogia ſaluatoris, quales ſcriptura reprehendit, Thamar
gia Chriſti & Rachab, Ruth & Bethſabe. Nam Salmon (ait) genuit Booz de Rachab, q̃ conſtat fuiſſe meretricem,
reprehen- & de ruinis Hierico ſaluatam eſſe per fidem. Booz genuit Obed ex Ruth, quã conſtat fuiſſe Moabitidẽ.
ſibiles. In qua mirabile contigit illud, q́ compugnantibus inter ſe duabus legis diuinę ſententijs, ipſa in ſalutem
Io uæ. 2. euaſit. Nam lex dicit: Ammonites & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt Ec-
Ruth Mo cleſiam Dñi in æternum, quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via, quando egreſsi eſtis
abitis. de Aegypto & quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ, vt maledice-
Deut. 23. ret tibi. Item lex dicit: Si fuerit mortuus vir abſq; liberis, vxorem defuncti frater eius vel propinquus
Deute. 25. accipiet, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui. Itaq; lex ipſa quæ damnabat eam, qm̃ Moabitis erat, ſuffraga-
batur illi vt acciperet eam Booz, quoniã vxor propinqui fuerat: & taliter non ſolum intrauit eccleſiam
domini, verumetiam principalem obtinet memoriam in Eccleſia Dñi, ita vt ſemen quod ex ea ſuſcitatũ
eſt, ſtatim ſecunda generatione generaret Dauid, principem & regem Eccleſiæ Dñi. Si quidem Obed
ex ea generatus genuit Ieſſe autem genuit Dauid regem. Et Booz quidem nonſolum excuſatus, verum
Neceſsitas etiam iuſtificatus eſt, ducendo vxorem Moabitidem. etenim lex (vt iam dictum eſt) iuſtificat eum At il-
excuſat. lum qui prior duxerat illam, non lex iuſtificat. ſed neceſsitas excuſat, ſcilicet fames, quæ facta fuerat, &
Ruth. 1. propter quam (vt ſcriptura refert) abijt homo de Bethleem Iuda, vt peregrinaretur in regione Moa-
bitide cum vxore ſua ac duobus liberis. Ipſe vocabatur Elimelech, & vxor eius Noemi, & de duobus
filijs, alter vocabatur Maalon. & alter Chelion. Qui acceperunt vxores Moabitidas, quarũ vnã voca-
batur Orpha, altera Ruth: manſeruntq; ibi decem annis, & ambo mortui ſunt. Cęterum, niſi neceſsitas
illos excuſaſſet, nec ipſi vxores ducere debuiſſent Moabitidas, nec Booz lege teneretur, vel cæterorum
aliquis vt eam acciperet iure propinqui. Econtra ſicut peccatrices & alienigenas propter fidem lex Dei
aſſumpſit, & euangeliſta hic nominare dignum duxit, ita quoſdã domeſticos ſeminis propter impietatẽ
Tres reges remouit atq; reiecit. Ait enim: Ioram autem genuit Oziam Tres de medio ſuccidit, videlicet Oziam, Io
a linea as & Amaſim. Quam ob cauſam? Nimirum propter impijſsimam Athaliam matrem ſuam, cuius im-
Chriſti ſuc itati ſunt homicidia, occidendo prophetas Dñi, ſicut illa & mater eius Iezabel in Samaria. Et quidem
ciſi. Maneſſes quoq; multum ſanguinem iuſtum fudit: veruntamẽ reſeruatus eſt, quia pœnitentiam egit. Et
4. Reg. 1. hoc reuera multum attinet ad intentionem euangeliſtę, de qua ſupra dictum eſt, quia niſi ponorem illã
2. Para. 22. æſtimaret genituram, quæ eſt fidei vel promiſsionis, quæ eſt auditio ſiue obſeruatio verbi Dei, q̃ illam
4 Reg. 21. quæ eſt carnis, poterat genealogiam ſic texere, vt patrem illũ contingeret, qui beatam Mariam ſecundũ
2. Para. 33. carnem genuit Qualem eñ locum habere deberent inter parentes carnis Dñi, hi ſub quibus nec ſaltem
loqui licuit prophetis verbi Dñi? Deniq; prophetam Dñi, quia fuit auſus loqui in nomine Dñi, prophe-
2. Para. 24. tam & ſacerdotem Zachariam filiũ Ioiadæ ſacerdotis, Ioas interfecit, & non eſt recordatus miſericor-
diæ, quam fecerat Ioida pater illius ſecũ, ſed interfecit filium eius. Poſt hunc Amaſias prophetæ dicenti
Ibid. 25. ſibi à Dño, cur adoraſti Deos q non liberauerunt populum ſuum de manu tua, reſpondit: Num conſili-
arius regis es? Quieſce, ne interficiã te. Et quidem cæteri quoq; præter Dauid & Ezechiã & Ioſiam, oẽs
peccauerunt, veruntamen ſub illis prophetare licuit prophetis, q́d pertinebat ad huiuſmodi genealogiã,
Eſa. 26. quorum vnus dicit: A timore tuo Dñe concepimus & peperimus ſpiritum ſalutis tuæ fecimus ſuper
terram: atq; idcirco iſti ſoli de memoria pręſenti, de libro generationis Ieſu Chriſti repulſi ſunt, qui ver
Gene. 28. bum audire vel præcones verbi Dei viuere paſsi non ſunt. *Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ, de*
Scala Ia- *qua natus eſt Ieſus, qui uocatur Chriſtus.* Ecce ſcala illa quæ in ſomno Iacob apparuit, quando parentibus
cob gene- obediens ibat in Syriam vt de ſua cognatione acciperet vxorem Ecce, inquam ſcala ſtans ſup terram,
ratio Chri & cacumen illius tangens cœlum, & Dñs innixus ſcale, qui dixit ad eum. Ego ſum Dñs Deus Abraham
ſti alſ, eſſe. patris tui, & Deus Iſaac, &c. Licet & alius ſecundũ mortalẽ intellectum poſsit illius ſcalæ ſenſus vtilis,
nihilominus

nihilominus tñ ſcala illa, iſta eſt generatio Ieſu Chriſti: & latera ſcalæ, ſummi patres vel principes ſunt huius generationis, Abraham atq; Dauid, ad quos promiſsio facta eſt, cum iuramento eius qui repromiſit. Supremus ſcalæ gradus, cui dominus innixus eſt, iſte eſt beatus Ioſeph vir Mariæ, de qua Ieſus qui vocatur Chriſtus, natus eſt. Quomodo iſte Deus & Dñs huic innixus eſt? vtiq; tanquam tutori pupillus, quippe qui in hoc mundo ſine patre natus eſt, Ita innixus eſt huic beato Ioſeph, vt eſſet infantulo iſte pater optimus, vt huius ſolatio paterno puer cũ virgine puerpera ſuſtentaretur. *Omnes ergo generationes ab Abraham uſq; ad Dauid generationes quatuordecim. & à Dauid uſq; ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim. & à tranſmigratiõe Babylonis uſq; ad Chriſtũ, generationes quatuordecim.* Quid ſibi vult tam diligens generationum computatio, tam diligenter facta quaſi per complexionem ſiue concluſionẽ computationis diuiſio? Nõ fruſtra vel ſine rationis pondere taliter digeſſit vel complexus eſt generationes euangeliſta diuinus, in quo vel per quem ſine dubio ſpiritus ſanctus locutus eſt quippe qui cũ publicanus fuerit, & homo ſine literis, non ab homine neq; per hominem, ſed per ſpiritũ ſanctum doctus eſt vt ſcriberet. Sine dubio quicquid loquitur pondus habet, & hoc ipſum quod nunc ait, vim ſenſus continet, quã nõ præterire libet Arbitramur enim, imò & experimento didicimus, pleroſq; mirari, cur benignitas Dei promiſſionem ſuã implere. ſ. incarnationem filij ſui, verbi ſui, mundo exhibere tã diu diſtulerit. Nimirum qui paratus ſtudet eſſe vel cupit rationẽ reddere omni poſcenti de iuſtitia fidelis Dei, qui repromiſit, ecce per iſtas τεσσαρεσκαιδεκάδας ſubtiliter animaduertere poteſt, illud magis eſſe mirandum, in gloriã & laudem iuſti, & vt iam dictũ eſt, fidelis Dei, quod immutabilis præſtitit, & ſtabilis in promiſſo vel propoſito ſuo permãſit, cũ ab illis quibus promiſerat multipliciter, & nimis grauiter offenſus fuerit Offenſiones illas numerus iſte quatuordecim generationũ triplicatus ſubtiliter inſinuat. Quærat igitur aliquis Cur Deus tam diu Chriſtum ſuum diſtulit? Cur nõ primis parentibus, quibus promiſerat, continuo dedit? Cur nõ ſtatim vel in breui de aliquo illorum beata virgo nata eſt, quę Chriſtum conciperet & pareret? Hoc eñ deſiderabat ille, qui cum mitteretur ad Pharaonem. Obſecro (inquit) Dñe, mitte quem miſſurus es. Et continuo ſequitur: Iratus Dñs in Moyſen ait: Aron frater tuus Leuites ſcio quod eloquens ſit, &c. Ac ſi diceret: Me dicente, obſecro Dñe mitte quẽ miſſurus es, Dñs iratus erat: & idcirco de eo quod obſecrabat, nec ſaltem reſponſum vllum dedit, ſed alia dixit Et quam ob cauſam Dñs iratus erat? Videlicet propter peccatum domus Abrahæ, Iſaac, & Iacob, quibus promiſerat, quia filij Iacob fratrẽ ſuum Ioſeph, per inuidiam in ſeruum vendiderant, & ille quatuordecim annis ſeruierat. Cũ enim ſedecim eſſet annorum tunc vẽditus eſt: & quando eductus de carcere ſtetit in conſpectu regis pharaonis triginta annorum erat. Itaq; ſicut quodã loco iuſtus iudex, id eſt, Dñs dicit: iuxta numerum dierum quadraginta quibus conſideraſtis terram, annus pro die imputabitur, & quadraginta annis recipietis iniquitates veſtras, ita & illic iuſtum eſſe arbitremur iudiciũ, vt diceret: Iuxta numerum quatuordecim annorum, quibus ſeruiuit venundatus Ioſeph, generatio pro anno imputabitur, & quatuordecim generationibus ſemen, quod promiſit patribus veſtris, differetur, quod eſt Chriſtus Igitur ab Abraham (inquit) vſq; ad Dauid generationes quatuordecim, ſubauditur, & Chriſtus nõ venit, & eo vſq; diſtulit eum iratus Dñs, vnde & Moyſes loco ſupradicto congemuit. Porrò, Dauid in quem generatiões quatuordecim terminatę ſunt, cum iã & ipſe promiſſionẽ accepiſſet eandẽ cum iuramento Dñi, peccauit & ipſe non minus quã priores illi Vriam Aethæum percuſſit gladio, & vxorem illius tulit, & interfecit eum gladio filiorum Ammõ. Itaq; nõ minus ſuper hoc iraſci debuit Dominus. quam dudum fuerat iratus, & idcirco à Dauid vſq; ad tranſmigrationẽ Babylonis ait, generationes quatuordecim, & Chriſtus non venit. Porrò in tranſmigratione Babylonis quæ pœna fuit, tranſmigratis illis non minoris erat peccati vel criminis, quod reges Iuda maximeq; Manaſſes, ſanguinem innoxium fuderant multum, donec implerent Hieruſalem vſq; ad eos abſq; peccatis ſuis, quibus peccare fecerunt Iudam, vt facerent malum coram Dño, Igitur & à tranſmigratione Babylonis, ait, vſq; ad Chriſtum generationes quatuordecim ſubauditur, & niſi poſt tot generationes idem Chriſtus venit Et quidem tunc temporis funeſtus Herodes multo ſanguine terrã cruentabat: ſed impietas eius generi Abrahæ vel ſemini Dauid imputari non debebat, vt propter illũ Chriſtus differretur, quippe qui nõ Iudæus. ſed alienigena erat, vtpore patre Idumæo, & matre ortus Arabica *Iacob* (*inquit*) *genuit Ioſeph Virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, qui uocatur Chriſtus.* Virum Mariæ cum dicit, magnum & verum nomen beato Ioſeph attribuit, quia ſi eſt vir Marię, eſt & pater Dñi. An non & lex hoc edicit, quod ea quæ deſponſata eſt, iam vxor ſit? Si puellam (inquit) virginem deſponderit vir & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cum ea, educes vtrumq; ad portã ciuitatis illius, & lapidibus obruentur. Puella, quia non clamauit, cum eſſet in ciuitate: vir, qui humiliauit vxorem proximi ſui. Ergo vir Mariæ Ioſeph, & ipſa vxor illius. Proinde nec iſte inepte dixit Ioſeph virum Mariæ, nec alius Euangeliſta mentitus eſt, patrem illum eius, qui ex ea natus eſt, Chriſti appellando: Et erat (inquiens) pater eius & mater mirantes ſuper his quę dicebantur de illo. Non ſolum autem euangeliſta Ioſeph virum Mariæ dixit, verum etiam prior angelus, quod æqui pollens eſt, Mariam coniugem Ioſeph enunciauit: Ioſeph (inquit) filij Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, O coniugium verum, & ſanctum, coniugium cœleſte, non terrenum? Quomodo enim vel in quo coniugati fuerunt? Nimirum in eo, quod vnus ſpiritus & vnã fides erat in eis, ſola illic defuit corruptio carnis. Propterea veriſſimè dixit Apoſtolus: Quia primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis, non

Non ſine pondere verborum loquitur Matthęus
2. Petri. 1.
Matth. 9.
Galat. 1.
2. Petri. 1.
Quæſtio
Pſal. 88.
Exo. 4.
Gen. 37.
Reſponſio
Nume. 14.
Peccatum Dauid.
2. Reg. 11.
Peccata regum Iuda.
4. Reg. 21.
Matth. 2.
Vir Marię Ioſeph.
Deute. 22.
Luc. 2.
Coniugiũ cœleſte, inter Ioſeph & Mariã.
1. Cor. 15.

quod iſte Ieſus Chriſtus, qui ex Maria natus eſt, de cœlo cum carne venerit, & per Mariam quaſi per fiſtulam tranſierit, ſicut quidam dixerunt heretici, ſed quod coniugum vita ſiue coniunctio tota fuerit cœleſtis, & ſpiritus ſanctus amborum coniugalis amor, quorum vtriuſq; conuerſatio erat in cœlis, in
Paterũum ambobus præſidens, coniugem viri huius fidei commiſerit, & de carne virginis hominem formans paterno vtro huic eius, qui naſcebatur, in fantis amorem pectoris infuderit. Omnes ergo generationes,
Quęſtio ab Abraham vſq; ad Dauid, generationes quatuordecim, &c. vt ſupra. Quomodo per hominis ſcalam
Gene.28 angeli Dei aſcenderunt & deſcenderunt? Iam enim ſupra diximus, quia ſcala quàm vidit Iacob in ſomnis ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum angelos quoq; Dei aſcendentes & deſcendentes per eam & Dñm innixum ſcalæ, myſterium fuit incarnationis huius Ieſu Chriſti, & Ioſeph, cu-
Reſponſio ius cura paterna Dñs de Maria natus, indiguit, gradum illum ſcalæ fuiſſe, cui videbatur inniti. Quid ergo ſignificabat, quod angeli quoq; Dei aſcendebant, & deſcendebant per eam? Nimirum vt ſubintelligas illud quod nõ dubidum eſt quia vnus idem'q; qui de Maria natus eſt, vno eodem'q; tempore, quan
1.Petri.1 do natus eſt, & angelis maior, & angelis erat minor. Aſcendentes ergo, vidit angelos, id eſt, Deũ habere ſupra ſe, in quem deſiderant proſpicere, quod reuera eſt aſcendere: deſcendentes vidit eoſdem, id eſt,
Pſal.8. minorẽ conſiderare quàm ſe, hominem vnum & eundem, quemadmòdum Pſalmus dicit. Minuiſti eũ
Lucæ.22. paulo minus ab angelis. An non erat deſcendere, tanquam ad minorem ſiue inferiorem, id quod refert euangelium: quia dum factus in agonia, prolixius oraret, apparuit illi angelus de cœlo cõfortans eum?
Pſal.8. Veruntamen eo modo iam non deſcendunt, non minorem aſpiciunt, ex quo reſurgente illo à mortuis, & aſcendente in cœlum factum eſt quod itidem præſcriptum fuerat: gloria & honore coronaſti eum, &
Quid eſt extrahere Leuiathan hamo. Iob. 40. conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Hic nec illud prętermittere libet, quod apud beatum Iob de diabolo Dñs loquitur: An extrahere poteris Leuiathan hamo? Et fune ligabis linguam eius? Item: In oculis eius quaſi hamo capiet eũ. Hæc nanq; generatio Ieſu Chriſti, ab Abraham vſq; ad Ioſeph virũ Mariæ, de qua Ieſus, qui vocatur Chriſtus, natus eſt, quaſi longa piſcantis linea eſt, cui videlicet lineæ ferreus hamus ſubligatus, carne adoperitur, ob hoc vt piſcis, edulio prouocatus quod foris patet, ferro ſeipſum ſtranguletur, quod intus latet. Diuinitas Ieſu Chriſti quaſi ferrum diabolo extiti, & hęc ex Maria veram aſſumendo carnis naturã, ibi fortitudinem ſuam abſcondit, ſine dubio futurum ſciens, quod ille homicida ab initio carnem ſuã morte appetiturus foret, & ita quaſi ferro quod intus latebat captus, atq; ex-
Generatio Chriſti ſecundum Lucam. tractus, foras mitteretur, ſicut factũ eſſe credidimus, propter quod & loquimur. Et iſta quidem ſecundum Matthæum genealogia Ieſu Chriſti, linea eſt eiuſmodi: illa verò ſecundum Lucam, ſurſum aſcendens, textura genealogiæ, plixioris, reuera quaſi circulus extitit, ita vt nihil rectius, quã eiuſdem generationis excurſum putemus poſſe intelligi in verbis illis, quę itidem ad beatum Iob Dñs dicit: Nunquid pones circulum in naribus eius? & armilla perforabis maxillã eius? Quid enim? Nonne cum ſic incipit:
Ibidem. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta, vt putabatur, filius Ioſeph, qui fuit Heli. & ſic finit,
Lucæ.3. qui fuit Adam, qui fuit Dei, nonne (inquam) initium & finem coniunxit, & circulum fecit? Cum enim vno ductu linea ſic flectitur vt eius initium & finis coniungantur: nonne circulus, vel ſi gratia, qualis eſt armilla, formatur? Ecce Ieſus Chriſtus, de quo ſic incepit: Et ipſe Ieſus incipiens quaſi annorum triginta vt putabatur, filius Ioſeph: Deus & homo eſt. Incepit autem ab homine, & in Deo ductus ſui finem fecit. Nonne igitur quaſi lineã, ſiue virgam longè ſubtilem ſiue ſubtiliter longam auream, ſiue fer-
Inſulatio contra diabolum ream, à Ieſu Chriſto incepit, & in Ieſum Chriſtum reduxit, dicendo qui fuit Adam, qui fuit Dei, cum vnus idem'q; Ieſus Chriſtus, Deus & homo ſit, nec alterius plaſma fuerit Adam quam huius Dei? Verum igitur ò diabole iſte eſt circulus, quem Deus in naribus tuis poſuit: iſta eſt armilla, qua maxillã tuam perforauit. Iunxit ſe initium fini, id eſt, Deus homini, & ita hæc, ſ. initium & finis occurrerunt ſibi in vtero virginis, vt nares tuas transfixas teneret firmiter circulus inflexibilis, & maxillã tuam voracẽ perforaret armilla talis armilla gloriæ & honoris, vnde nunc vſq; fatuus traheris, & quod auide momorderas, retinere non valens, per maxillæ foramen emittis. Vbi vel quando hæc initij atq; finis coniunctio facta ſit, & idem Lucas vberius ſcribit, & iſte breuius eloquitur, cum dicit: *Chriſti autem generatio ſic erat: Cum eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam conuenirent, inuenta eſt in utero, habens de ſpiritu ſancto.* Hic amplius ſplendet iſte liber generationis, & in hoc tota eſt vtilitas libri, omni legenti, vel audienti credere, quia Chriſti generatio ſic erat, quia de ſpiritu ſancto Maria virgo priuſquam conuenirent conceperat. Quàm diſsimilis generatio hæc generationibus cęteris, generationibus quam-
Septẽ matres ſteriles in ſcripturis uis rectorum, vt fuit Abraham? vt fuit Iſaac? vt fuit Iacob? vt fuit Dauid? Et quidem fuerit aliqua ſimilitudo generationis, quia patres iſti omnes ſteriles habuere coniuges, vnde & qui generati ſunt, in pleriſq; factis ſuis typum geſſerunt huius Ieſu Criſti, qui verè natus eſt de vtero ſterili Quid enim tam ſterile, quam virginitas? Septem matres fuiſſe ſteriles, ſacra ſcriptura memorat Saram & Rebeccam, Ra-
Iuda.3. chel, & eam quæ peperit Sampſon, Annam matrem Samuelis Bethſabe, quæ fuit mater Salomonis,
1.Regũ.1. vxor Vriæ Aethæi, & Elizabeth quæ peperit præcurſorem Domini. Qui ex iſtis nati fuerũt, magni fu-
2.Regũ.11. erunt, & in pleriſque (vt iam dictum eſt) factis ſuis admirabiles quaſdam ſimilitudines Domini prætu-
Lucæ.1, lerunt de virginitate naſcituri, quæ naturaliter ſterilis eſt, & non parit, videlicet Iſaac & Iacob, Ioſeph & Sampſon, Samuel & Salomon. Ioanne, qui ſeptimus extitit, maior inter natos mulierum non ſurre-
Matth.11. xit, qui'q; ipſum Dominum non tam factis ſuis, vt cæteri, ſignificauit, quam digito demonſtrauit. Octa
Ioann.1. ua ſterilis, id eſt, virginitas de cognata ſua ſterili Elizabeth proximum accepit, teſtimonium quia non erit (inquit angelus) impoſsibile apud Deum omne verbum. Fuerit itaq; aliqua (vt iam dictum eſt)

ſimilitudo

ſimilitudo in illis veruntamen rationabiliter hic Euangeliſta dicat: Chriſti autem generatio ſic erat: Quod eſt dicere: Cuiuſq; cæterorum generatio ſic fuit, vt nullus eorum generaretur aliter, niſi conuenientibus viro, & muliere, ſicut naturæ vſus eſt, Chriſti autem generatio ſic erat, vt antequam vir & mulier conuenirent, inueniretur mulier in vtero habens. Hoc eſt illud mirabile & inauditum, quod Hieremias præuidens: & faciet (inquit) Dñs nouum ſuper terram, mulier circundabit virum. Perſpecto huc vſq; hoc libro generationis Ieſu Chriſti, magnum & euidens oſtium apertum eſt ad contemplandas per ordinem facies quatuor vnius animalis, quod videram (inquit Ezechiel) iuxta flumen Chobar, ita videlicet, vt contemplatio hæc ſumma ſit noſtri propoſiti, quod inſinuat titulus præfixus huic operi, de gloria & honore filij hominis Nam idem Ezechiel, cum dixiſſet, & gloria Dei Iſrael erat ſuper eam, videlicet portam domus Dñi orientalis, protinus ſignificans quam diceret gloriam Dñi, ipſum eſt (ait) animal quod vidi ſubter Deum Iſrael iuxta fluuium Chobar, quatuor vultus vni, &c. Iam ex hoc capitulo facies hominis, qualis, quàm pulchra, quàm glorioſa ſit, debet animaduerti, cum Euangeliſta dicit. Cum eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequàm conuenirent, inuenta eſt, in vtero habens de ſpiritu ſancto Ex hoc (inquam) capitulo. & deinceps vſq; ad paſsionis eius feriem, quę (vt ſuperius iam dictum eſt) facies eſt vituli, conſiderare libet pulchritudinem faciei huius, faciei hominis, quantum ſe ipſe oſtendere dignabitur: cui corde & ore clamamus oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Quanta eſt hæc faciei huius, faciei hominis pulchritudo, quod inuenta eſt mater eius in vtero habens de ſpiritu ſancto? Magnus hic honor generis humani, quod homo noſtræ naturæ, noſtræ conditionis, paſsibilis atq; mortalis, incarnatus, vel conceptus eſt de ſpiritu ſancto, id eſt, non de ſemine virili, ſed de virtute, & operatione ſancti ſpiritus. Rectè ergo facies iſta, tantæ pulchritudinis conſcia, dicit in Canticis Canticorum. Ego flos campi, & lilium conuallium, id eſt, honor humani generis, & decus parentum humilium. Tantam pulchritudinem, tantæ claritatis margaritam, iam tunc oculis inuidis, propalari non expediebat. Ibi enim erat, qui dicere habebat: Nolite mittere margaritas veſtras ante porcos, ne forté conculcent eas, & conuerſi, elidant vos. Etenim, vt de cæteris interim taceam, qualis tunc erat porcus Herodes? Quales erant porci omnes eius funeſti ſatellites? Nonne ergo fuiſſet hoc margaritam valde ſplendidam ante porcos mittere virginem pregnantem ſiue parientem de ſemetipſa prædicare, vnde haberet in vtero. ſ. de ſpiritu ſancto? Fieret eium inquiſitio vnde concepiſſet, vel à quo impregnata eſſet, ſi virum non habens peperiſſet. Igitur laudi deputandum eſt eius, de quo in vtero habebat. ſ. ſpiritus ſancti, ſpiritus conſilij, quod mater eius deſponſata erat, quia verè ſecundum hoc ipſum nomen vel præconium quod dicitur & eſt ſpiritus conſilij, dignum ſe fecit, digne prouidit, vt illa deſponſaretur, & per hanc occaſionem ab omni quæſtione liberaretur. Sponſus vel nomen ſponſi cœleſtibus nuptijs ſecretum fecit: ianuas cubiculi clauſas cuſtodiuit: ita vt non foris omnino pateret tranſeuntibus lux claritatis, quæ intus erat, niſi quantum per ſubtiles radios ex rimis ſiue feneſtris obliquis ſignificari non poſtulabat. Idcirco erat deſponſata idcirco illam ſponſum habere ſpiritui ſancto complacuerat, vt quomodo falſus fuit Saul, cum vngeretur rex Dauid, ita falleretur Herodes ſiue habitans in Herode diabolus, in hoc ſacramento regis & Domini, filij Dei, filij Dauid. incarnati ſiue naſcentis ex vtero virginis. Qualiter falſus fuit Saul cum vngeretur rex Dauid? Cum diceret Samuel quomodo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me. Vitulum (ait Dñs) de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni. Nimirum iuxta hanc ſimilitudinem ſpiritus Dñi ſpiritus conſilij, ita ordinauerit, ac ſi diceret in ſecretis ſuis. Virum vnum de populo accipiat virgo hęc, & ſit ei deſponſata, vt dum conceperit, & pepererit dicat, quia virum duxi, quia nuptias cœlebraui, atq; ita ſicut Samuelem tunc liberauit immolatio vituli, quaſi ob cauſam nullam aliam veniſſet in Bethleem, ita virginem hanc ab omni quæſtione liberet exiſtimatio carnalis commertij, quaſi nihil aliud in ea natum ſit, quam quod ſolet in coniugio vel de coniugio naſci, veruntamen hoc prius Ioſeph neſciuit, ſed poſt Angelo in ſomnis Euangelizante didicit, *Ioſeph (inquit) fili Dauid noli timere, accipere Mariam coniugem tuam: Quod enim in ea natum eſt de ſpiritu ſancto eſt* Timebat enim eam accipere, nolebat eam traducere, ſed volebat occulte dimittere. Hæc ille cogitabat cum eſſet iuſtus, ait Euangeliſta Et reuera hoc erat iuſti hominis, nec tantum iuſti, verumetiam pij, quod hinc timebat conſentire peccatis alienis, & inde abhorrebat vti permiſſo vel ſeueritate legis dicentis: Quod ſi non eſt in puella inuenta virginitas, ejicient eam extra fores domus patris ſui, & lapidibus obruent viri ciuitatis eius, & morietur, quoniam nefas fecit in Iſrael, vt fornicaretur in domo patris ſui, & auferas malum de medio tui. Neutrum horum facere. ſ. neq; traducere, neq; in iudicium voluit producere. Hoc vnum præelegit, hoc maluit, videlicet occulte dimittere eam, quod ad perfectam pertinet iuſtitiam. Hic percontari libet: Quare timorē eiuſmodi Deus illi euenire permiſit? Quare non peruenit? Quare hunc ipſum angelum, quem tandem miſſurus erat, non miſit antea, tunc ſ. quando miſit ad virginem, quę ei deſponſata erat? Videlicet, vt tentaretur. & manifeſtum fieret tam ſanctis angelis, quàm nobis hominibus de ipſo, quod eſſet iuſtus, & talis, qui digne ſic deberet appellari, Ioſeph fili Dauid. Sic etenim idem pater eius Dauid, maluit exulare, quam vti permiſſo legis dicentis: Diliges amicum tuum. & odio habebis inimicum tuum. Tradiderat Dñs in manu eius Saul odientem, & perſequentem. & nunc (ait Abiſai) perfodiam eum lancea in terra ſemel, & ſecundo opus non erit. Ait ille: Viuit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum aut dies eius venerit vt moriatur, aut in prælium deſcendēs perierit, propitius mihi ſit Dñs, ne extendam manum meam in Chriſtum Dñi. Et poſt hæc ſurrexit Dauid, & abijt ad

Luc. 1.
Generatio Chriſti longe ab alijs differt.
Hiere. 13.
Ezech. 1. 10
Pſal. 79.
Facies hominis in Chriſto decus generis humani.
Cant. 2.
Conſilium ſpiritus ſancti in deſponſatione Mariæ.
Matth. 7.
1. Reg. 16.
Ioſeph vir iuſtus & pius.
Deuter. 22.
Quæſtio.
Reſponſio.
Leuit. 19.
Matth. 5.
1. Reg. 26.

a 4 Aclus

Achis regem Geth,& habitauit cum Achis in Geth. Quomodo iſte iuſtus Ioſeph occulte dimittere eam voluit, quàm habebat deſponſatam, niſi proficiſceretur in regionem aliquam, ſicut fecit ille Dauid: & ſicut propter aduerſos caſus fecerunt pleriq; alij? Amplius autem ex eo filius Dauid tam inſigniter, iure, tali in tempore, Dignus fuit appellari, dicēte Angelo, Ioſeph fili Dauid: quia fidē habuit eandem quam habuit pater eius fidelis Dauid: Quippe qui prius inaudita credidit, videlicet quod ipſa, quæ conceperat, virgo eſſet: ſecundum verba hęc eiuſdē angeli, quod eñ in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt, &c. Nam promiſsionis ſiue repromiſsionis, in qua credendo pater Abrahã iuſtificatus, & amicus Dei appellatus eſt, conſummatio eſt hic ſermo angeli, quē in ſomnis accepit, & ſtatim obediuit Deo, credulus, puellæ beneuolus, catenus vir iuſtus, exinde iuſtiſsimus.

Ioſeph fili us Dauid

Spiritus ſãctus primum ab angelo ſic dictus

Pſalm. 50

Spiritus ſanctus maximè ex hoc facto ſuo nominatur, quia quod in ea natum eſt (ait angelus) de ſpiritu ſancto eſt. Antehac ſpiritus Dei, ſiue ſpũs Dñi dicebatur, nec facile in omni ſerie veteris inſtrumēti, reperies hoc inſigne vocabulum ſ. ſpiritum ſanctum ꝑter quod Dauid: [& ſpiritũ ſanctũ tuum ne auferas, inquit à me. Nec ipſe, ſic abſolute ſpiritũ ſanctum dixit, ſed tuum addidit, ſicut in cæteris ſcripturis legalibus, ſiue propheticis, nuſquã abſolute ſpiritus ſanctus, ſed relatiue ſcribitur (vt iam dictum eſt) ſpiritus Dei, ſiue ſpiritus Dñi. Ab hoc loco ferè primum ſonuit in auribus noſtris, hoc reuerendum & inſigne vocabulum, proprium atq; abſolutũ, ſpiritus ſanctus: vbi angelus, & ad Mariam, ſpiritus ſanctus (ait) ſuperueniet in te, & ad Ioſeph, quod enim in ea natum eſt (inquit) de ſpiritu ſancto eſt. Quam ob cauſam? niſi quia (quod cum magna reuerentia cogitandum eſt) maximè ex hoc opere, quod in Maria operatus eſt, claruit hic ſpiritus Dñi, quod verè ſanctus ſit.

Lucæ. 1

Matth. 1

Quęſtio

Reſponſio

Quærat aliquis: Cum & pater ſpiritus, & filius ſpiritus, & pater ſanctus, & filius ſanctus ſit, quàm ob cauſam vocabulum hoc quod eſt ſpiritus ſanctus, proprium aſſcribitur perſonæ huic, & ſola hæc perſona ſic vocari debuit? Ad hęc inquam. Nimirum, quia tota perſonæ huius operatio, non aliud niſi ſanctificatio eſt. Hæc operationum diſtinctio diligenter animaduertenda eſt, quia Deus omne quod factũ eſt, per filium fecit, & omne quod ſanctum eſt, per ſpiritũ ſuum ſanctificauit. Quid enim eſt ſpiritus eius, niſi amor eius? Et quomodo creatura quæcunq; rationalis aliter, niſi amando creatorē, potuit vnq̃ vel poeſt ſanctificari? Igit̃ q̃uis et pater (vt iam dictũ eſt) ſpiritus, & filius ſpiritus, & pater ſanctus & filius ſanctus ſit, rectè tamen hæc ſola perſona ſpiritus ſanctus debuit nuncupari, cuius operatio ꝓpria, creaturæ ſanctificatio eſt, ſine q̃ nec angelus ſanctus, nec homo ſanctus eſt, quē nō habēs angelus diabolus eſt quē nō habēs homo, Antichriſtus vel membrũ diaboli eſt. Huius ſanctificationis ſummã eſſe nemo q eſt neſciat id q in beata Maria natũ eſt, imò & principiũ eiuſdē operationis, id eſt, ſanctificationis illa conceptio eſt. Deniq; ipſa eſt prima, in q̃ iſte ſpiritus illo cum dato ſuperuenit, ꝓpter q & dicitur ſpiritus ſanctus q videlicet datũ, remiſsio eſt peccatorũ.

Sãtificatio propria ſpiritui ſancto

Duplex datum ſpiritus ſancti

1. Corin. 12.

Et quidē ante illam ſup multos venit hic idem ſpiritus Dñi ſed alio dato quod eſt gratiarum diuiſio. Duo quippe ſpiritus huius data ſunt, alterum q eſt remiſsio peccatorum, alterũ q iam dictum eſt, ſ. diuerſarum diuiſio gratiarum, de quo Apoſtolus: Alij quidam (inquit) per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ, alteri fides, alij gratia ſanitatum, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum: huiuſmodi gratias ante beatam Mariam plures habuerunt, & nonnulli, ex his qui habuerunt, non ſancti fuerunt, exempli gratia vt Saul & Balaam. Datũ aliud, quod eſt remiſsio peccatorum, ſpiritus Dñi diſtulit in Chriſti aduentum: Et de hoc eſt dictũ illud. Nondum enim erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus.

Ioannes. 7

Maria datũ ſpiritus ſancti in remiſsionē peccatorũ prima accepit.

Datum hoc, beata Maria prima omnium mortalium accepit in ipſa hora conceptionis, dicente angelo: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Et reuera, vt omnino ſanctum eſſet, q ex ea naſceretur, oportebat ipſam ſanctificari, id eſt, emundari ab omni peccato, tam actuali q matus erat. ſ. originali. Nec verò ſolum hoc tunc accepit ſpiritus datum, quod eſt remiſsio peccatorum, verumetiam illud alterum, quod eſt diuiſio gratiarum, videlicet ita vt operationem virtutum omnimodam, maximeq; fidem & prophetiam, ſiue omnem haberet propheticam gratiam.

Eſa. 8.

Maria propheţiſſa

Nam ipſa eſt prophetiſſa illa, de qua dicebat Eſaias: Et acceſsi ad propheţiſſam, & concepit, & peperit filium. Præmiſerat autem: Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem & ſcribe in eo ſtylo hominis, velociter ſpolia detrahe, cito prædare. Et adhibui mihi teſtes fideles, Vriam ſacerdotem & Zachariã filium Barachiæ. Quis erat ille liber grandis, quem vt ſumeret & ſtylo hominis in eo ſcriberet, dictum ſibi aſſerit, & adhibitis teſtibus, acceſsi (inquit) ad prophetiſſam, & concepit, & peperit? Quis (inquam) erat liber ille grandis niſi vniuerſa ſcriptura ſancta, quanta vſque ad tempus illud conſcripta fuerat à Moyſe & prophetis? Hunc librum ſumere fuit illi, & in eo ſcribere ſtilo hominis, propheticam accipere gratiam, & portionem ſuam ſcribere de aduentu Chriſti Filij Dei, taliter vt ab homine poſſet legi & intelligi. Et quid erat illi hoc facto accedere ad prophetiſſam, quæ concepit, & peperit, niſi ab iſta beata virgine illum cognoſci, & ſicut cæteras ſcripturas, ita & librum Eſaiæ mente eius comprǽhendi, docente illam repentina illuminatione ſuperuenientis in eam ſpiritus ſancti?

Teſtes Vrias & Zacharias.

Inde gratulatur quod taliter ad hanc prophetiſſam acceſſerit, & quod huius rei teſtes habeat Vriam ſacerdotem, &c. Zachariam filium Barachiæ, id eſt, omnes credentes de vtroq; populo, gentili atque Iudaico. Vrias nanque, quod interpretatur lux mea Deus, ipſe eſt anterior populus ſilicet, Iudaicus, cui ſoli quondam notus erat Deus, vnde & dicere poterat, lux mea Deus. Zacharias verò, quod interpretata memor Domini, ipſe eſt poſterior populus videlicet gentilis, qui nunc eſt memor Domini, quia quod ille populus expectabat futurum, iſte nouit ac meminit iam eſſe factum ſcilicet

quod

quod hęc prophetiſſa, conceperit & peperit filium. Vterq; populus hodie teſtis eſt illi, quod in illo libro
grandi veritatem ſcripſerit. Igitur vtrumq; ſpiritus datum ſimul accepit hęc beata virgo Maria, pro-
phetarum prophetiſſa. & hæc eſt gratia plena, iuxta ſalutationem angeli dicentis: Aue gratia plena, quia
videlicet dum ſuſcepit, vel concepit verbum Dei, verbum domini, ſimul accepit vtrumq; ſpiritus Dei
Ioannes Baptiſta
datum. Secundo loco Ioannes amicus ſponſi, præcurſor domini vtroq; eiuſdem ſpiritus dato me-
ruit participari ex vtero matris ſuæ, ſicut prædixerat idem angelus qui ad beatam Mariam locutus eſt:
Et ſpiritu ſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuę, quod videlicet tunc mater eius prǽſenſit, quan-
Luce, 1.
do exclamans voce magna, & ipſa ſpiritu ſancto repleta: Ecce enim (inquit) vt facta eſt vox ſalutati-
onis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo, Vnde ſicut veraciter huic beatæ vir-
gini dixit angelus, gratia plena, ita veriſſimè dñs de illo dixit: Inter natos mulierum maior non ſurrexit.
Matth. 11.
De plenitudine gratiæ, qua dictum eſt: Aue gratia plena, primus ille accepit, & eodem ſpiritu ſanctifi-
cati ſunt, & hęc mater dñi, & ille amicus domini. Et extunc qui prius dicebatur ſpiritus dei, vel ſpiritus
Spiritus ſanctus nomen venerabilius eſt quàm ſpiritus Dei.
Dñi ſpiritus ſanctus cœpit altius enunciari, primum ex ore Angeli, & deinde ex omni Euangelio
Chriſti, quod vocabulum venerabilius ſonare non dubito omni habenti aures audiendi, licet & hoc
nomen, ſpiritus dei, ſpiritus domini, ſatis & multum venerabile ſit, Rationem nominis ſpiritus ſancti
quam diximus. ſ. remiſsionem peccatorũ, ipſe angelus protinus euidenter exponit, cum dicit: *Pariet au-
tem filium, & uocabis nomen eius Ieſum. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Quàm no
uũ nomen eſt ſpiritus ſanctus, tam noua eſt hæc ratio nominis, ipſe enim ſaluũ faciet populũ ſuũ à pec-
catis eorũ. Nuſquã enim in lege aut prophetis remiſsio peccatorũ (quod datum eſt ſpiritus ſancti præ-
cipuũ) verbis enunciatur tam manifeſtis. Quam aliã ſiue meliorẽ quærere debemus nouitatẽ, in ver-
Nomen nouum.
bis illis ſancti & veri dictis: Qui vicerit, faciã illum columnam in tẽplo dei mei, & foras non egredie-
tur amplius, & ſcribam ſuper eum nomẽ dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Hieruſalẽ, quæ deſ
Apo. 5.
cendit de cælo à deo meo, & nomẽ meum nouũ: ſiue in illis apud Ezechielem promiſsis Domini: Et da-
Ezech. 30.
bo cor nouum & ſpiritũ nouum ponam in medio veſtri. Quæcunq; vel quantacunq; dicantur ad ſan-
ctam nouitatẽ pertinentiã, ſumma omnium eſt remiſsio peccatorũ, quę hunc habet initium vbi dixit an-
gelus. Ipſe enim ſaluum faciet populũ ſuum à peccatis eorũ. Nihilominus & hoc nomen filius Dei,
Filius altiſſimi nomẽ nouum.
ſiue filius altiſsimi, nouum eſt: Sicut enim iam de nomine ſpiritus ſancti dictũ eſt, ita & de iſto nomine
perpendere vel reminiſci non otioſum eſt, quia non facile quiſquã hoc reperiet in veteribus ſcripturis
legalibus, ſiue propheticis. Deniq; ſicut qui in lege ſiue prophetis dicebatur ſpiritus Dei ſiue ſpiritus
Domini, nunc ex Euangelio prædicatur ſpiritus ſanctus, ita qui in illis ſcripturis dicebatur verbum
Dei, ſiue verbũ Domini, nunc dicitur filius Dei, ex quo ſic angelus prenunciauit, ideoq; & quod naſcetur
ex te ſanctũ, vocabitur filius Dei. Itemq; hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur. Erat plane in prin
cipio erat de patris corde natus hic filius, hic Deus: ſed erat filius occultus, Deus abſconditus, dicebatq;
interdum de futuro tale quid: Dominus dixit ad me filius meus es tu, poſtula à me, & cetera, ſed vulgo
non audiebatur, palàm non loquebatur, neq; cognoſcebatur. Et idcirco confeſſio nominis eius, non
Pſalm. 2.
eo iure, quo nunc exigitur, ab hominibus exigebatur. Ex quo is, qui erat ex Deo genitus, factus eſt no-
Nunc maior quam olim exigitur confeſſio trinitatis.
ſtræ naturæ filius, ex eo tam huius filij quàm eius, de quo conceptus eſt ſpiritus ſancti, à nobis confeſsio
iure exigitur, ſicut & patris, cuius & hic filius, & iſte eſt ſpiritus ſanctus, vt non dicamus tantum, ſicut
prius, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, ſed quod clarius eſt, Deus pater, Deus filius, Deus ſpi
ritus ſanctus in quo viuimus, mouemur, & ſumus. Solenne eſt, & illud hic perpendere cum, dicit: Pa-
riet aũt filium, qa beata Maria cœlũ illud eſt, de quo fuerat p̃ſcriptum: Et ianuas cœli aperuit, & pluit
illis manna ad manducandum. Si enim cuiuſlibet iuſti aĩa cœlum eſt, quanto magis hæc ſingularis Dei
Acto. 17.
habitatio vel ſedes? Quot aũt vel quæ ſunt ianuæ huius cœli, quas Dñs Deus aperuit? Duæ, altera
Maria cœlum dicitur.
mentis altera ventris. Ianuam mentis Deus aperuit, quia beata hæc credidit quæ dicta ſunt ei: Ianuam
ventris aperuit, quia ſine viro virgo concepit, virgo peperit, & poſt partum virgo permanſit. Quis
enim alius, niſi Deus ianuam ventris ſic aperiret, vt & pareret, & virgo permaneret? Hinc eſt illud apud
Pſalm. 77.
prophetam Ezechielem: Et conuertit me ad viam portę ſanctuarij exterioris, quæ reſpiciebat ad orien-
Duę ianuę huius cœli
tem: & erat clauſa. Et dixit Dñs ad me: Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, & vir non tranſiet per eã.
quoniam Dñs Deus Iſrael ingredietur per eam, eritq; clauſa principi: Princeps ipſe ſedebit in ea, vt co-
Ezec. 44.
medat panem coram Dño. Per viam veſtibuli portæ ingredietur, & per viam eius egredietur. Notũ eſt
Porta clauſa principi
eccleſiaſticæ fidei celebre, & vſitatũ eſt in laudibus Chriſti, & ſanctorꝝ patrũ ſcriptis, qa hæc porta clau-
ſa mater eſt incorrupta, clauſa principi, id eſt, ad honorem principis Ieſu Chriſti, q videlicet princeps in
ea ſedit, quippe q à die conceptionis, in ſacri ventris hoſpitio nouẽ menſibus habitauit, & per viam ve-
ſtibuli, id eſt, per auditũ fidei ingreſſus ita per viam eius egreſſus eſt Deus & homo, vnus idemq; Dñs
deus Iſrael, vt per eã vir nõ tranſiret, id eſt, neq; in concipiẽdo ſeſe insereret, neq; naſcituro viã aperiret.
Panis cœli verus, non manna patrum, ſed Chriſtꝰ eſt.
Sed ad prioris prophetię capitulum reuertamur. Ianuas cœli aperuit & pluit illis mañа ad manducan-
dum. & panẽ cœli dedit eis panem Angelorꝝ manducauit homo, Iudæi putauerunt pſalmiſtam hoc di-
xiſſe de mãna illo tranſitorio, q̃d patres eorꝝ manducauerunt in deſerto. Cũ enim curioſe agentes, & oti
oſe viuere volẽtes, dixiſſent: Quod ergo tu facis ſignũ, vt videamꝰ, & credamus tibi? q̃d operaris? Patres
noſtri manducauerũt manna in deſerto, continuo ſubiunxerunt: Sicut ſcriptũ eſt. Panẽ de cœlo dedit eis
Pſal. 77.
manducare. Verum ita putando vel ſentiendo multũ errabant, ſi tali cibo viuere exiſtimabant etiã an-
Exodi. 16.
gelos, qm̃ continuo ſequitur: Panẽ Angelorꝝ manducauit homo. Dixit ergo eis Ieſus: Amen amen dico
Ioann. 6.
vobis,

vobis,non Moyſes dedit vobis panē de cælo,ſed pater meus dat vobis panē de cœlo verū. Et ſenſus eſt:
Panem illum de quo ſcriptum eſt illud,quod mihi obijcitis: Panem de cœlo dedit eis manducare,non
preterito tempore datū eſt,nec Moyſes dedit,ſed preſenti tēpore pater meus dat vobis. Etenī ego ſum
panis viuus & verus,q de cœlo deſcendi,& de iſto tempore dixit ſpiritus in Dauid,panē Angelorum
manducauit homo,quamuis verbo ſit vſus preteriti temporis,dicēdo,mādueauit ſicut mos eſt frequēs
prophetis,futura nuntiare verbis preteriti temporis. Igitur quando factum eſt,ꝙ dixit angelus, pariet
autem filium,& vocabis nomen eius Ieſum. tunc ianuas cœli dn̄s aperuit, & pluit nobis manna ad mā-
Similitu- ducandum,panem cœli,panem angelorum. Secundum ſimilitudinē illius facti,quod ita ſcriptum eſt:
do concep Mane quoq; ros iacuit per circuitum caſtrorum, cumq; operuiſſet ſuperficiem terræ apparuit in ſoli-
tionis Chri tudine minutum,appellauitq;(ait ſcriptura)domus Iſrael nomen eius Man, ſecūdum ſimilitudinem in
ſti ad man q̄ illius ſigni factum eſt hic. Spiritus ſanctus ſuperuenit in beatam virginem,qui in ſanctis ſcripturis
na. per rorem ſolet ſignificari. Et hoc fuit vtiq; rorem iacere in ſolitudine,viſceribus infundi virginis ſo-
Exodi. 16. litariæ,nulliquę viro peruiæ. Ille vterum virgineum cœlitus irrorauit,non de ſua ſubſtantia,ſed de
naturali humore ipſius incorruptæ carnis. In quo mira & magna diſtantia eſt, ab omni conceptu vni-
uerſæ carnis,quia vim ſementinam ſacri corporis, non vir extrinſecus accedens, ſed ſpiritus ſanctus
intus operans,excitauit. Tunc in eadem ſolitudine apparere minutum,hoc fuit adeſſe in eodem ſecreto
verbum ſubtiliſsimum atque fortiſsimum,quod eidem ſe humori miſcuit tanquam coagulum, vnde
Lucæ. I. ſicut filij Iſrael dixerunt ad inuicem manhu,ita nos & multo magis nos dicamus quid eſt hoc? Dica-
mus etiam propter hoc: Bendicta tu inter mulieres,& benedictus fructus ventris tui, quia videlicet
mulier omnis concipiens de amore viri concipit:tu ſola de amore dei,id eſt de ſpiritu ſancto concepi-
ſti. Hoc appellamus nos domus Iſrael man,guſtusq; eius nobis quaſi ſimile cum melle, quo epulamur
quotidie,tam auditu cœleſtis doctrine,quam perceptione ſacræ euchariſtię. *Hoc autem totum factum*
Eſai. 7. *eſt,ut adimpleretur,quod dictum per prophetam dicentem:* Ecce *uirgo in utero habebit,& pariet filium & uo-*
Teſtimoni *cabitur nomen eius Emanuel,quod eſt interpretatum nobiſcum* Deus. Dictum hoc propheticum. quis non
um Eſaiæ audiuit,quis non intellexit? Vbicunque predicatum eſt euangelium libri huius generationis Ieſu Chri-
verbis ſti,prędicatum eſt etiam hoc inſigne præconium,recitatumquæ competens hoc teſtimonium veritatis.
modicum noctumquæ factum eſt,& in vſu habitum paruulis quoque eccleſię catholicæ filijs. Noli aūt ô lector
virtute ſiue auditor præſentis euangelij noli hoc tantillum reſpicere quod calamus hic expreſſit de propheta
multum. grandi,de vate magno & nobili: Ecce virgo in vtero habebit,ſiue concipiet,& pariet filium,& voca-
bitur nomen eius Emmanuel, licet hoc tantillum de illo ſcripſerit. Non ſcripti quantitatem, ſed
ſcribentis perpendi intentionem,& ſcito,quia dum tantillum ſcribit,ad legendum ea quę ſequntur te
mittit. Quaſi ianuam pulchrę domus apperuit,& admota lucerna,quid ſit intus,familiariter ſignifica
uit. Quid enim intus eſt? Quid vides? Trinam vocationem ſiue vocabuli poſitionem vides huius filij,
de quo dictum eſt hic per angelum: pariet autem filium & vocabis nomen eius Ieſum. Primo,illic di-
Eſai. 8. 9. ctum eſt. Et vocabitur nomen eius Emmanuel. Butyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare malum
& eligere bonum. Secundo, ibidem dictū eſt: Voca nomen eius,accelera ſpolia detrahere, feſtina præ-
dari. Tertio, ibidem dictum eſt:& vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius,deus fortis, pater
futuri ſeculi princeps pacis, Igitur verè diuinus & ſpiritu ſancto euangeliſta illuminatus,lucē introrſus
in propheticam veritatem breui quidem dicto iniecit,ſed latam & longā domum eiuſdem propheti-
Lucæ 24. cę veritatis illuſtrauit. Cum multa ſcripta ſint in lege, & prophetis,& pſalmis de puero hoc,quod &
ipſe ſciens,quoniā oportet,inquit impleri oīa quæ ſcripta ſunt in lege & prophetis, & pſalmis de me,
ſciendum quod apud nullū prophetarum,in nullo pſalmorū,nuſq̄ in tota lege, ita vt hic apud Eſaiam
Emmanu- deſignatur ex nomine. Vnde animaduertendum, quia ſanctus euangeliſta non ſegneter elegit, qui hoc
el. teſtimonium propheticum præcęteris in cauſa pręſenti aſſumere maluit. De nomine Emanuel, qđ
hoc interpretatur,nobiſcū deus q̄ interpretationē apponere nō ſuperflue curauit,idem ſentimus ꝙ de
Ioann. I. illo dicto alterius euangeliſtę:& verbū caro factū eſt & habitauit in nobis. hoc tale vocabulū & hic ſen-
ſus pulchre nobis aperit,quid myſterij contineat illud, quod vbi (ſicut ſupra meminimus) appellauit
Exodi. 16. Dominus Iſrael nomen cibi ſiue panis, quem Dominus dedit,man,quod erat quaſi ſemen coriandri
Quid ſimi album,ita ſubiunctum eſt,guſtuſq; eius quaſi ſimile cum melle. Quid enim eſt iuxta myſterium ſu-
la cū mel- pradictum ſimila cum melle,niſi caro huius Emanuel cum diuinitate? Qualis eſt guſtus,vbi talis Em-
le humani manuel videtur? Etenim viſio eius,& ſanctorum angelorum & omnium beatorum ſpirituum ſiue
tas cum di hominum vitalis eſt cibus, & immortalis indeficiens guſtus,quod nos & ſi credimus, & vtcunque
uinitate. ſcimus, tamen impoſsibile eſt ſcire ſicut eſt,donec videndo manducemus, atq; ita manducando experi-
Ordo pul- amur, quia verè eſt ſimila cum melle,id eſt, vera & munda eſt humanitas,cum dulci & ſuaui diuinita-
cher in no te. Et vide huius & cæterorum nominum quam pulcher & quàm rationabilis ordo ſit,quem dudum
minibus fi in alio quodam opere ita breuiter me annotaſſe memini. Primum, Emanuel, id eſt, nobiſcum Deus
lij Dei. pro cauſa videlicet quæ prima eſt in ordine, quia habitauit in nobis Deus homo factus. Secundum
accelera ſpolia detrahere, feſtina prædari,ea videlicet pro cauſa,quia moriendo fortem armatum di-
abolum ſuperauit,& ſpolia diſtribuit. Tertium, quia admirabilis videlicet, quia ſurrexit à mortuis &
aſcendens in cœlum,gloria & honore coronatus,ſedet à dextris Dei Quartum,conſiliarius ex eo ſci-
licet quod datus paracletum ſanctum Apoſtolis ſuis,conſilium habuit cum eodem ſpiritu conſilij,de re-
pellendis Iudæis,& vocandis gentibus. Quintū,Deus quia exinde omni mundo verè adoratur vt Deus:

Sextum

Sextum, fortis, quia verè fortis in iudicio quo expectatur, apparebit. Septimum, pater futuri ſeculi, quia Roma. 5.
nimirum peracto iudicio non iam vt dominus ſeruorum, ſed vt pater filiorum regnabit. Octauum, Ephæ. 2.
princeps pacis, quia reuera laudabitur in æternum, & grates habebit vt autor pacis, qua Deo ſumus re-
conciliati per mortem eius, qui eramus inimici. *Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit an-* Pſalm. 10.
gelus Domini, & accepit coniugem ſuam, & non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum Scripturæ
& vocabit nomen eius Ieſum. Pluit ſuper peccatores laqueos, ait ſpiritus ſanctus in pſalmo, ſtatimq; ſub- hæreticis
iungit, ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum. Et eſt ſenſus: Dñs cuius palpebræ in- in laqueũ
terrogant, id eſt, probant filios hominum, taliter ſuã condidit ſcripturã, per quã illaqueentur peccatores, ſunt.
qui diligendo iniquitatẽ oderunt aiam ſuã, quorum curioſitas velut ignis quorum expoſitio qua ſcriptu-
ras peruerſè exponunt, veluti ſulphur, quorum verboſitas in diſputando, velut ſpiritus eſt procellarũ, &
iſta omnia ſunt in præſenti pars calicis eorum, alia verò pars reſeruatur eis in futurum. Ex his fuit impu- Eluidius
rus Eluidius, cuius aduerſus blaſphemias virginitatem beatæ mariæ inſigni epiſtola defendit vir illu- contra per
ſtris beatus Hieronymus. Illum, quoniam erat peccator & iniquitatem diligebat, hoc dictum Euange- petuã vir-
liſtæ, & non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum, ſic illaqueauit, vt diceret: ginitatem
Donec ſiue vſq; aduerbium, certum tempus ſignificat, quo completo, fiat id, quod vſq; ad illud tem- Mariæ.
poris quod præſcriptum eſt non fiebat, velut in præſenti, & non cognoſcebat eam donec peperit filiũ.
Apparet ergo inquit, cognitam eſſe poſt partum, cuius cognitionem filij tantum generatio deferebat.
Deinde nitus eſt approbari primogenitum non poſſe dici, niſi eum qui habeat & fratres ſicut vnige-
nitus ille vocatur, qui parentibus ſolus eſt filius, & illos qui in Euangelio memorantur fratres Domi-
ni, genitos fuiſſe ex matre Domini & Ioſeph, poſt generationem Ieſu Chriſti, procaci & hæretica lin-
gua contendit. Monſtrum illud, ſcilicet Eluidium totus orbis execretur, ſicut execratus eſt, atq; ſuffi- Cõfutatio
cienter confutauit iam dictus vir catholicus atq; orthodoxus, dicens inter cætera: Tu dicis Mariam vir- Eluidij.
ginem non manſiſſe? ego mihi plus vindico, etiam ipſum Ioſeph virginẽ fuiſſe per Mariam, vt ex vir-
ginali coniugio virgo filius naſceretur. Si enim in virum ſanctum fornicatio non cadit, & aliam eum
vxorem habuiſſe non ſcribitur, Mariæ autem, quam putatus eſt habuiſſe, cuſtos fuit potius quàm ma-
ritus, relinquitur virginem eum manſiſſe cum Maria, qui pater Domini meruit appellari. Igitur
natus eſt Chriſtus, & in natiuitate eius fidelis & verax comprobatus eſt ipſe qui promiſit Deus. Gratu- Pſal. 144.
lamur omnes dicentes cum Pſalmiſta: Fidelis dominus in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus Pſal. 32.
operibus ſuis. Item: Quia rectum eſt verbũ Domini, & omnia opera eius in fide. Quotquot enim pro- 2. Corint. 1.
miſsiones Dei ſunt, ait Apoſtolus, in illo eſt. Ideo & per ipſum dicimus: Amen Deo ad gloriam veſtrã.
Verè ad gloriam veſtram quodammodo ſuperatus eſt Deus licet fortior, & vicit volentem vinci fortis
colluctator noſter per fidem pater Iacob. Quòd dicimus ita ſcriptum eſt: Cumq; maturè ſurrexiſſet Ia- Gene. 32.
cob, & tranſductis omnibus remanſiſſet ſolus, ecce vir luctabatur cum eo vſq; mane qui cùm videret Luctatio
quod eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum femoris eius, & ſtatim emarcuit. Dixitq; ad eum: Di- Iacob cum
mitte me, iam enim aſcendit aurora. Reſpondit: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Et ille: Si con- Deo.
tra Deum, inquit, fortis fuiſti, quanto magis contra homines præualebis? Et benedixit ei in eodem lo-
co. Dixitq; Iacob. Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea. Iuxta magnum & mirũ
illud præſagium factum eſt, naſcente Ieſu Chriſto, & victor inuentus eſt homo, ſiue genus Iacob, pro- Exodi. 23.
miſſum exigens à Deo, & quaſi iurè ſuperatus eſt Deus, promiſsi ſui debitor. Num praua fuit aut
ignota eſt colluctatio? Nonne taliter ex eo cognoſci poteſt quod ait ad Moſen, cerno quod populus iſte
duræ ceruicis ſit, dimitte me vt iraſcatur furor meus contra eos & deleam eos? Ibi namq; fortis fuit & Oſee. 12.
inualuit Moſes eodem modo, quo pater eius Iacob loco vel tempore iam dicto, de quo & in Oſea tali-
ter ſcriptum eſt: In fortitudine ſua directus eſt, cum angelo, & inualuit ad angelum, & confortatus eſt,
fleuit & rogauit eum, in Bethel inuenit eum, & ibi locutus eſt nobiſcum. Hinc manifeſtum eſt, qualis lu-
cta illa fuerit, quia fleuit & rogauit eum. Secundum illud præſagium futurum erat & factum eſt, vt Quomo-
iratus Deus, quia ſæpe fuit oſtenſus, & iratus multis eorum adinuentionibus, minaretur quod recede- do homo
ret, imò & genus Iacob diſperderet atq; deleret, & nunquàm defuerunt in populo illo homines, quam- inualeſcit
uis pauci, in quibus eſſet fortitudo, id eſt, fides Iacob, luctans & inualeſcens ad fortitudinẽ Dei, & quo- ad Deum.
dammodo dicens, non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Talium quiſq; fleuit & rogauit eum, & hoc
fuit inualeſcere, & fortem eſſe contra Deum. Hic ille Moſes, de quo iam exemplum prælibatum eſt, Exodi. 32.
fortiter luctabatur ſtans in confractione, id eſt, in nimia mentis humiliatiõe in cõſpectu eius: cũ dicẽre
illo, dimitte me, ipſe orabat Dñm Deum ſuũ dicẽtes? Cur Dñe iraſcitur furor tuus contra populũ tuũ?
Recordare Abraham Iſaac. & Iſrael ſeruorũ tuorũ, quibus iuraſti per temetipſum, &c. Sic multoties
idem Moiſes fleuit & rogauit eũ, ſic Dauid fleuit & rogauit eũ, ſic & alij plures fleuerunt & rogauerũt
eũ, quorum fletũ & rogatum per ordinem narrare nimis longũ eſt. Quid multa? Contra Deũ fortis fuit Gene. 23.
Iacob, nec dimiſit eũ niſi benediceret, & benedixit ei in eodẽ loco: Et itidẽ contra Deũ ſiue contra iram Generati-
dei fortis fuit, progenies eiuſdem Iacob, nec dimiſit eũ, niſi daret Chriſtum ſuũ, qui eſt oĩm gentium bene- onum cõ-
dictio. Tunc tetigit neruũ femoris Iacob vbi benedixit eum, & ſtatim emarcuit. Quid eſt hoc, niſi quia putatio ꝓ-
ſic rationabiliter futurum erat, vt poſtq̃ promiſsio compleretur, poſtq̃ hic Ieſus Chriſtus naſceretur, iam pter futu-
exteriric omnis apud Deũ genealogiarũ vetus diligentia pro nihilo imò & pro ſtultitia vel fabulis habe- rum Chri-
retur? Sciendum quippe, quod omnis tam diligenter facta in lege tribuum ac familiarũ ſiue generationũ, ſtum facta
domorum atq; cognationum diſtinctio, verbi gratia, quod dictum eſt de filijs Iuda per generationes & eſt.
familias,

familias,ac domos,& cognationes ſuas,tot erant millia, maximeq́ illud quod iuſſum eſt,vt vnuſqſq; de tribu ac familia ſua duceret vxorē,in vnū & ſolum omnino Chriſtū tendebat,propter veritatē Dei, ad confirmandas promiſsiones patrum,vt dum veniret,dum naſceretur,non incertum ſciri poſſet, aut dici ad gloriam & ad laudem iuſti & fidelis Dei,quia ſicut promiſit & iurauit,ſic & fecit benedictione qua benedicentur omnes gentes mittendo de ſemine Abrahæ,de tribu Iuda. de ſtirpe ſeu de domo ac familia Dauid. Poſtquam ergo venit, poſtquam natus eſt. quæ cura de illo femore, de illa tribuum, generationum,familiarum,domorum atq; cognationum diuiſione,ſeu ſupputatione? Imò pro extrema ſtultitia totum illud reputandum eſt : Stultas inquit Apoſtolus quæſtiones, & genealogias & contentiones,& pugnas legis deuita,ſunt enim inutiles & vanæ. Igitur omnium genealogiarum finis iſte ſit,quod idem Apoſtolus ait:Paulus Seruus Ieſu Chriſti,vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euangelium Dei,quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis,de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Quod ſi ex ſemine Dauid,ergo & ex tribu Iuda,vt confirmetur veritas Dei,dicentis per os patriarchæ Iacob.Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius,donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium. Quod ſi ex tribu iuda,ergo ex ſemine Abrahæ,ad quem primum dictum eſt:Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes. Iam de cetero femur Iacob marcidum ſit, ſicut vere eſt. Nam reuera emarcuit,ita vt iam neq; Rex, neq; Dux,neq; Propheta,neq; Sacerdos poſsit inde ſeparari, & omnino vigor, ſiue viror eiuſmodi ſic defecit in illo,vt ſit infidelis,imò & infideli deterrior, qui ſpem habet in carne eiuſdem populi,recepturus Antichriſtum,ſub nomine Chriſti.

Numeri. 1. & vltimo. — Nūc vana eſt genealogiarū quæſtio. — Titum 3. — Roma. 1. — Gene. 49. — Gene. 22. — Fœmur Iacob emarcuit.

LIBRI PRIMI FINIS.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS.
LIBER SECVNDVS.

GLORIAM Dei,gloriam,quam prædicare intendimus, & honorem filij hominis enarraturi erant quidam cœli,iuxta illud propheticum : Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manum eius annunciant firmamentum. Eius gloriæ & honoris principium illud eſt,vnde hactenus ſermo habitus eſt,ſcilicet, quia in ſole poſuit tabernaculum ſuum & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Quod expoſitione iam non indiget.quia quod ſit tanquam ſponſum proceſsiſſe de thalamo ſuo,paruuli quoq; audierunt,infantes elocuti ſunt,qui de illius ſponſi virginalibus nuptijs nati,imò renati ſunt,& adoptionis filiorum Dei ſpiritum acceperunt. Nihilominus & hoc fere omnibus notum eſt, quod cœli illi,qui gloriam hanc enarraturi erant, Apoſtoli fuerunt cœli vocales,cœli eloquentes: quia non ſunt loquelæ neq; ſermones,quorum non audiantur voces eorum in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum Quorſum iſtud? videlicet ad concilij diuini pulcherrimæq; diſpoſitionis laudem atq; admirationem,quia futuram poſtmodum talium cœlorum enarrationem, taliſq; firmamenti annunciationem & auditum ſiue ob auditionem gentium quæ credituræ erant per voces eorundem cœlorum continuo præſignauit vbi natus eſt Chriſtus.in his quæ confeſtim narrat

Pſalm. 18. — Roma. 8. — Cœli vocales, Apoſtoli.

CAP. II. Euangeliſta diuinus. *Cum ergo(inquit) natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ,in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente uenerunt Hieroſolimam dicentes:ubi eſt qui natus eſt rex Iudeorum? Vidimus enim ſtellam eius in oriente & uenimus adorare eum* Nonne iam tunc cœli gloriā iſtam enarrauerunt? Vtiq; enarrauerunt & alios cœlos,de quibus iam dictum eſt,enarraturos eſſe ſignificauerunt, Et ſicut tunc Magi, id eſt, ſapientes vtiq; gentiles,claritatem ſiue illuſtrationem iſtius cœli inanimati, ſcilicet ſtellā cognoſcentes atq; ſequentes,venerunt dicentes Vbi eſt qui natus eſt rex Iudeorum? ſic futurum erat vt gentes illuminationem cœlorum,rationalium,id eſt, Apoſtolorum.videlicet donum ſpiritus ſancti,quod acceperant,intelligentes.venirent & pœnitentiam ſibi ad vitam donari poſtularent. Item ſicut tunc Herodes propter Magos ſeu Magorum inquiſitionem turbatus eſt,& omnis Hieroſolyma cum illo, & quæſiuit puerum ad perdendum eum ſic futurum erat,vt gentibus Euangelium Ieſu Chriſti ſuſcipientibus,eadem ciuitas Hieruſalem,totumq; regnum Iudaicum,ſeditionibus turbatum conaretur funditus exterminare prædicationem Apoſtolorum.& ipſum quodammodo occidere Chriſtū,occidendo & crucifigendo,flagellando,& de ciuitate in ciuitatem perſequendo,pleroſq; ex prophetis & ſapientibus & ſcribis,quos ille miſit. Nihilominus,ſicut tunc dictum eſt Ioſeph: Surge & accipe puerum & matrem eius,& fuge in Aegyptum,& ſic fecit Ioſeph ſecedens cum puero & matre eius in Aegyptum ſic futurum erat,vt loquens in Apoſtolis ſuis Chriſtus diceret, vobis quidem oportebat primum loqui verbum Dei,ſed quomodo repuliſtis illud,& indignos vos iudicaſtis æternæ vitæ,ecce conuertimur ad

Præfiguratio m Magis. — Matth. 23.

timur ad gentes. Itidem ſicut defuncto Herode, rurſus conſurgens accepit puerum & matrem eius,
monitus ab angelo & venit in terram Iſrael,ſic futurum eſt,quod Apoſtolus ait:quia cũ plenitudo gen- Acto.13.
tiũ ſubintrauerit,tunc omnis Iſrael ſaluus fiet. Sed vt ad inceptum reuertamur quid pertinuit ad iſtã
gloriam Dei ſignum eiuſmodi. Vidimus,aiunt,ſtellam eius in oriente? Ad hæc, inquam. Multũ ad rem Rom.11.
tale ſignum pertinuit,ſi rite recorderis, quia quando pepigit dominus cum Abraham fœdus,à quo li-
ber generationis Ieſu Chriſti cœptus eſt,& ad quem beati ſeminis repromiſſio facta eſt,tunc etiam edu Fœdus dei
xit eum foras,& ait illi:Suſpice cœlum & numera ſtellas,ſi potes. Ac deinceps:Sic erit ſemen tuum. In cum Abra
die illo,ait ſcriptura,pepigit dominus fœdus cum Abraham dicens:Semini tuo dabo terram hanc &c. ham.
Hinc Apoſtolus:Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones,& ſemini eius. Nõ dicit,& ſeminibus, quaſi in mul- Gene.15.
tis,ſed quaſi in vno,& ſemini tuo qui eſt Chriſtus,Hic vnus eſt,propter quem omnia,& per quem om- Galat.3.
nia,qui multos filios in illam gloriã adducere veniebat. Vt ſicut,in cœlo ſtellæ innumerabiles ſunt,ſic Hebrę.2.
eſſent ſplendidi & incommutabiles per ipſum,atq; incompleretur quod fidelis & verax promiſit : ſic
erit ſemen tuum. Rectè igitur non qualecunq; ſignum,ſed nouum ſydus cœli dederunt, videlicet pro- Gene. 12
pter eiuſmodi promiſſum,quodammodo dicentes nobis:Laudate & cõgratulamini,quia fœdus,quod Cur ſtella
pepigit deus cum Abraham,non fecit irritum:impleuit quod promiſit:ſuſpice ſtellas,ſic erit ſemẽ tuũ. Magis ap-
Hoc angeli ſcientes, eadem nocte primi glorificauerunt eum,quorũ grandis exercitus, & magna fuit paruit.
multitudo laudantium & dicentium: Gloria in altiſſimis deo,qui etiam congratulantes nobis,ſubiun-
xerunt:& in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Illud quoq; ad rem pertinuit, quod euangeliſta cũ Lucæ.2
dixiſſet:Cum ergo natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ,ſtatim & locũ natiuitatis & tempus expreſſit di-
cendo,in Bethleem Iudæ,in diebus Herodis. Quàm ad rem hoc pertinuit? Nimirum ad veritatẽ eiuſ- Tempus
dem dei,qui per os patriarchæ Iacob,taliter prælocutus eſt;Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux & locus
de femore eius,donec veniat qui mittendus eſt,quiq;,ſicut Abrahæ,ita & Bethleemitæ Dauid promi- natiuitatis
ſit atq; iurauit,hunc Ieſum Chriſtum de ſemine eius naſci. Non ante debebat auferri ſceptrum & dux de Chriſti an-
Iuda,donec iſte veniret,alioquin fidelis & verax non appareret deus,qui in patriarchis & prophetis lo- tea prędi-
cutus eſt,quiq; in patriarcha memorato tempus fere præfiniuit, & in propheta,videlicet Michea,locũ cta ſunt.
præſignauit:Et tu,inquit,Bethleem terra Iuda,nequaquam minima es in principibus Iuda: Ex te enim Gene. 49
exiet dux qui regat populum meum Iſrael. Nonne ſceptrum ablatum erat de Iuda,& dux de femoribus Mich.5.
eius defecerat cum regnaret Herodes,patre Idumæo,& matre ortus Arabica? Igitur dicendo in Beth-
leem Iudę in diebus Herodis,ſcienter argumenta prebuit veritatis, breuiter & ſufficienter edicens,ſic
oportuiſſe fieri,id eſt,tunc temporis debuiſſe naſci Chriſtũ,quo tempore narrauerat eum eſſe natum,
& illum debere natiuitatis eſſe locum propter veritatem Dei & confirmandas voces prophetarum,
fuerat autem conceptus in ciuitate Galilęę,cui nomen Nazareth. Quamcunq; ob cauſam in illa ciuitate
Galileæ tunc fuerint vel habitauerint Ioſeph & Maria,cũ eſſent de domo Dauid,nihilominus vt naſ- Cæſar Au
ceretur Ieſus in Bethleẽ Iuda,Deus miro prouidit modo,videlicet propheticæ veritate famulante Ro- guſtus fa-
mano imperio, Deniq; Cæſar Auguſtus hoc modo famulatus eſt illi,vt & auferret ſceptrũ & ducem mulatus ẽ
de Iuda,dando regnum Iudęæ Herodi alienigenæ, Antonio ſuffragante,vnde & hic dicitur,in diebus prophetiæ
Herodis regis,& edictum proponeret,vt deſcriberetur vniuerſus orbis:que cauſa effecit,vt aſcenderet de Chriſto
Ioſeph cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante,in Bethleem ciuitatem Dauid,eo quod eſſet de fa- Lucæ.2.
milia & domo Dauid,Sic miro modo famulatũ eſt natiuitati Ieſu Chriſti & propheticæ veritati,tam
Romanum imperium neſciens,quam cœlum inanimatũ ſentiens,Romanũ,inquã,imperium,tale edi-
ctum proponendo,cœlũ autem,tale ſignum,id eſt,nouã ſtellam proferendo. Vnde propheticum illud Nume. 24
impletum eſt. Orietur ſtella ex Iacob,& exurget homo de Iſrael. Locum ipſum Magi,licet diuinitus Magi cur
inſpirati,neſcierunt,quippe qui non in Bethleẽ,ſed primum Hieroſolymam venerunt dicentes: Vbi eſt in Hieruſa
qui natus eſt rex Iudęorum? Magis in ſublimi quã in humili loco,magis in regia ciuitate quam in vico lem quęſie
mediocri,magis in turba diuitũ quam in ſilentio pauperum naſci poſſe, & querendum eſſe putauerũt runt Chri-
regem Iudęorum,Itaq; Hieroſolimã venerunt,ſed hoc tale erat,ac ſi paruũ nõ attendentes virgultum, ſtum.
ad excelsa ſuſpicerent ligna ſyluarum. Dixerat autem ſpiritus ſanctus per prophetã: Excelſi ſtatura ſuc Eſa.10.
cidentur,& ſublimes humiliabũtur,& ſubuertentur condenſa ſaltus eius ferro,& Libanus cum excelſis
cadet. Et egredietur virga de radice Ieſſe,& flos de radice eius aſcendet.&c. Et eſt ſenſus:Inter ſupbos
erũt iurgia, contra ſemetipſos dimicabunt & cadent : quod tunc maxime factum eſt,quando He-
rodes homicida,imò & paricida,ad omnem Dauidicæ ſtirpis odorem ſæuiens & contra omne re-
gium genus dentibus ſtridens,nec vxori pepercit, nec ſocero, qui erant regij generis , & proprios
quoque filios crudeliter morte damnauit. Vane furebat, fruſtra inſaniebat diabolus in illa ſua ſe-
curi, in qua ſecabat : quia non de excelſis cedris aut robuſtris quercubus , ſed de gracili virga , quæ
inter arbuſta latebat,flos erat aſcenſurus,id eſt,non de ſuperbis & purpuratis diuitibus , ſed de humi-
li virgine,qualis in plebe vix cognoſci poſſet,Chriſtus erat naſciturus, Hoc illi,videlicet Magi, neſcie-
runt,Et quidem poterat facere Deus in primis,quod fecit poſtmodum ,vt ſcilicet venientes illos ab o-
riente,continuo ſtella,quam viderant,antecederet,vſq; dum veniens ſtaret ſupra vbi erat puer: ſed di-
latio hęc vtilis erat,ut interim qui de cœlo acceperant ſignum,audirent etiam de ſcriptura teſtimonij Miſtica
firmamentũ,q̃d ęquæ nunc prodeſt nobis,propter quos eſt ſcriptum,vt profuit illis, propter quos tunc munera
fuit recitatum. Quid tandem de muneribus dicendum, quæ illi obtulerunt? Auditum & celebre fa- Magorũ
ctum eſt in vniuerſo orbe gaudium ipſorum. *Qui uidentes ſtellam antecedentem ſe,quam uiderant*

in oriente, & ſtantem ſupra domum ubi erat puer, gauiſi ſunt gaudio magno ualde, & intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum: & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. Verè cœlitus inſpirati, verè cœleſti magiſterio docti, veramq; & cœleſtem habentes materiam gaudendi. Quid, inquam, hic dicẽdum, niſi quia prophetæ ipſi & prophetica ipſorum munera fuerunt. Veritatem & manſuetudinem & gloriam & honorem proteſtati

Quatuor facies vnius Christi. Ezech. 10.

ſunt, veritatem aſſumptæ carnis, manſuetudinem, id eſt, humilitatem paſsionis, gloriam regni, & honorem diuinitatis, vnius eiuſdemq; Ieſu Chriſti. Quatuor facies vni erant, ait propheta, facies hominis, facies leonis, facies vituli, & facies aquilæ volantis. Quatuor iſtas facies, quatuor conſtat eſſe ſacramenta, quæ neſcire non licet homini Chriſtianæ profeſsionis, ſcilicet incarnationem, paſsionem, reſurrectionem atque aſcenſionem eiuſdem Ieſu Chriſti, quarum circa inſpectionem facierum tota

Ioan. 19.

verſatur intentio præſentis opuſculi. Faciem vnam ex his, videlicet faciem hominis, præſentem inuenerunt, quam & procidentes adorauerunt, cæteras myſticis muneribus mirabiliter præſignauerunt. Myrrha faciem vituli, id eſt, ſacramentum paſsionis, qua ipſe ſacrificandus atque mixtura myrrhæ & aloes condiendũ erat in ſepultura corpus eius. Aurũ faciem leonis, id eſt, gloriã reſurrectionis per quã

Quomodo munera illa offert eccleſia. Coloſſ. 2.

caro, quam ex nobis mortalem ſuſceperat, tantũ meliorata eſt, quantò aurum puluere ſeu limo terræ, pulchrius atque pretioſius eſt. Thure faciem aquilæ volantis, id eſt, ſublimitatem aſcenſionis, & confeſsionem ad dexteram patris, ex qua dato hominibus ſpiritu ſancto, cognitus eſt quod deus ſit idem filius dei, cui ſacrificium incẽſi legitimũ iure debeat offerri, æque vt patri, & ſancto ſpiritui. Et eiuſmodi myrrham tota quidẽ illi offert ſancta eccleſia, dum credens & confitens, q̃d verè paſſus, mortuus & ſepultus fuerit, vitiorũ in ſe mala propter eum mortificat, maximè autem exercitus martyrum, qui guſtu mortis amaro paſsioni eius cõmunicauerunt. Item thus eiuſmodi, tota quidem illi offert eccleſia, credens & cõfitens, quia verè deus eſt, & omnis in eo plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitat: maximè autem ſanctorum ordo ſacerdotũ, qui propter eum cœlibem ducentes vitã, ſemper altari præſto ſunt, offerre illi incenſum dignum, & omne ſanctũ iugiter exequi ſacri altaris eius miniſterium. Itidẽ aurum eiuſmodi tota quidem illi offert eccleſia, credens & confitens, quia ſurrexit, & immortaliter regnat qui mortalis & mortuus fuerat, maximè aũt regum & principum potentia diuitumque fidelium

1. Cori. 8. Pſalm. 71. Munera illa theſauri dicta ſunt.

opulentia, qui ad conſtruendas nomini eius eccleſias, aurum & argentum illi fideliter obtulerunt, domumq; eius, qui cum diues eſſet, propter nos pauper factus eſt, largis donarijs ditauerunt, iuxta illud propheticum, quod tam ſecundum literam, quàm ſecundum ſpiritum veriſsimum eſt. Et viuet, id eſt, reſurget, & dabitur ei de auro Arabiæ. Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. Rectè igit' munera hæc ore ſacro euangeliſta magnificauit, & ſic magnificè enuntiauit, vt dicturus, obtulerunt ei munera, permitteret, & apertis theſauris ſuis. Nam verè theſauri fuerunt, & theſauri merentur appellari, non iam ſiſtarcia ſeu thecæ qualeſcunq;, qbus clauſę portari poterant ſpecies eiuſmodi, q̃ corda ipſa offerentium, quorum ex abundantia potuerunt inuiſibili deo inui-

Magi ſpiritu ſancto edocti.

ſibiliter proferri cauſæ iam ſanctę, quas eccleſia ſancta in illis ſpeciebus viſibilibus venerabiliter intelligit. Nihilominus & gaudium illorum ſic magnificauit, vt non contentus dixiſſe, gauiſi ſunt gaudio magno, adderet valde, quia reuera valde gauiſi ſunt, gaudio magno gauiſi ſunt, & gaudium eorum fuit in ſpiritu ſancto, qui & iucunditatẽ & exultationem theſaurizauit ſuper eos, qbus nihil defuit de plenitudine ſcientiæ vel fidei, quæ à nobis exigitur diutina ſanctarum ſcripturarũ lectione inſtructis, quòd

Lucæ. 2.

comprobatur ex ipſorum muneribus bene conſideratis. Et vide, quanta ſit diſtantia in modis diſcendi, quantum diſtet inter eruditionẽ illius qui per angelum ſiue per hominẽ & illius qui per ſolã ſpiritus ſancti reuelationẽ meretur erudiri. Paſtores naq; Iudæi, quippe q in regione eadẽ erant vigilãtes, & cuſtodientes vigilias noctis ſupra gregẽ ſuum, nõ per hominem, ſed (quod maius eſt) per angelũ, natum ſibi eſſe ſaluatorem Chriſtum dominũ didicerunt: & tamen nõ adeo docti ſiue eruditi fuerunt, vt procidentes adorarent, aut munera offerrent, ſed tantũmodo venerunt & cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc, & reuerſi ſunt glorificãtes & laudantes Deum. Iſti primitię gentium, neque per hominem docti, neq; per angelum, ſed per ſpiritũ ſanctum, modo de quo iam dictum eſt, laudẽ

Infantia Chriſti. Pſal. 8. Galat. 4.

perfecerunt, & tres homines, tribus partibus orbis, Aſiæ, Europę atq; Aphricæ fidei vel confeſsionis atq; adorationis exemplar exiſtere meruerunt. Interea decet reuerenter intueri, quàm veraciter ſancta ſcriptura dixerit de iſto tali filio hominis: Minuiſti eum paulo minus ab angelis. Deniq; vt factus erat ex muliere, factus ſub lege, ita & factus eſt ſub legibus naturę, ſub legibus infantię nihil pro ſemetipſo viſibiliter agens, nihil hominibus per ſemetipſum loquens, patronos habere dignatus angelos, qui agerent pro puero, loquerẽtur pro infantulo, & hoc dumtaxat in ſomnis, qui non precellentior eſt modus

Cur in ſomnis tunc angelus apparebat, & non manifeſte.

viſionis. Ante & poſt minorationẽ talis filij, manifeſte viſos eſſe angelos legimus hominibus ſeruis & ancillis huius dñi, interim autem dum minor eſt, nõ manifeſte, ſed in ſomnis, vbi deſcenderat in vterum virginis, angelus domini in ſomnis apparuit Ioſeph, dicens. Ioſeph filij, Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam: in ſomnis nihilominus eidem beato Ioſeph: Surge, inquit, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegiptum. In ſomnis itidem ſurge & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Iſrael: in ſomnis rurſus, dum timeret in Iudæam ire, eò quód Archelaus regnaret pro Herode patre ſuo, admonitus ſeceſsit in partes Galileæ. *Sic & magi iſti in ſomnis acceperunt reſponſum, ne redirent ad Herodem, & per aliam uiam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* ita quaſi dedignentur manifeſte loqui, loquũtur in ſomnis ſancti angeli, ſeruis dñi ſui nõ dedignãtes, ſed ꝓ voluntate eiuſdẽ dñi ſui ſcripturam

verita-

ũs honorantes, vt ſeipſos non tantum ſeruis dñi ſui, vet umeriã ipſo dño ſuo ſciant & recognoſcãt eſſe
maiores, cuius videlicet maioritatis nouiſsimum illic fuit indiciũ ſiue teſtimoniũ, vbi eidem dño in pa-
ſsione agonizanti apparuit angelus de cœlo cõfortans eum. Legimus quidem angelos miniſtraſſe illi,
cum adhuc eſſet minor angelis, ſicut ſcriptum eſt, reliquit eum tentator & acceſſerunt angeli & mi- Lucæ.22.
niſtrabãt ei: ſed illud huic ſenſui nõ valde repugnat, cũ Heliæ ſemel & iterũ angelus eo modo miniſtra- Matt. 4.
uerit. Proiecerat ſe Helias & obdormierat in vmbra iuniperi, & ecce angelus dñi tetigit eum, & dixit il- Miniſteriũ
li: Surge. comede. Reſpexit & ecce ad caput ſuum ſubcineritius panis & vas aquę. Comedit ergo & bi- angelorũ,
bit, & rurſus obdormiuit. Reuerſusq́; eſt angelus dñi ſecundo, & ſimiliter fecit. Quomodo Heliæ mi- 3.Regũ.19.
niſtrauit angelus, vt deinde ieiunaret quadraginta diebus & quadraginta noctibus, qd mirum ſi eodẽ
modo miniſtrauerunt angeli huic filio hois, cum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta nocti-
bus? Hęc idcirco dicta ſunt, qa valere nobis debent ad cognitionem cœleſtis diſciplinæ, ad venerationẽ
magiſtri huius qui dicit, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde: qui ſicut natura vel humana
conditione, ita & ipſo vſu naturæ dignatus eſt angelis ſuis minor exiſtere, iuxta quod ipſe teſtificatus eſt Matth.11.
dicens, quia filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare. Quid porrò ipſa mater? Nunquid non Matth. 20.
ſaltem ipſa loquebatur, aut loqui poterat? imo ipſam valde illud decebat, quod alius euangeliſta ſemel
& ſecundo memorat dicens: Maria autem conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo. Tempus tacendi
dit Salomon, & tempus loquendi. Diſcretionem eiuſmodi virgo ſapiens & prudens non ignorauit.
Inde collaudans eam ſpõſus, q̃d vtiq; fuit illi deus, & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, cui concepit & pe- Cur Maria
perit, dicit in Canticis. Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus, Denique tacebat tũc
hoc quidem ſponſus Chriſtus dei filius, conuenienter dicit ſponſæ ſuę eccleſiæ, ſed hoc ipſum non mi- Luc.2.
nus cõgrue dicat perſona dei patris, dilectę ſibi beatæ Mariæ, ſtatim ſubiungens. Emiſsiones tuæ, para- Eccle.3.
diſus malorum Punicorum, cum pomorum fructibus. Etiam hoc premiſerat: Fauus diſtillãs labia tua
ſponſa, mel & lac ſub lingua tua. Quandiu filius hominis manere debuit minoratus paulo minus ab an-
gelis, fere tandiu fuit beatæ virgini tempus tacendi, & tandiu tacuit, tandiu in ſilentio fuit, velut hortus Canti.4.
concluſus: Hortus, inquã, cõcluſus, fons ſignatus quo accedere, cuius ſecretũ audire nullus meretur niſi
cognitus, nullus cui talis hortus, taliſq; iste fons, clauſurã vel ſignaculũ oris ſui, aperire indignũ arbitrare-
tur. Vbi autem gloria & honore coronatus eſt filius hominis reſurgendo & in cœlũ aſcendendo, vbi
ſedet ad dexteram patris, extunc eidem beatæ virgini fuit tempus loquendi, & hoc amicis id eſt, ſanctis Quãdo fu-
apoſtolis, & talia loquendi, qualia prius portare nõ potuiſſent: quod ſciens ipſe filius hominis, dixerat it Mariæ tẽ-
quodam loco: Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Vbi venit ſpiritus ve- pus loquen-
ritatis, primus quidẽ & princeps ipſe illos omnẽ veritatem docuit: ſed & ipſa beata virgo teſtimonium di.
ſuæ vocis adhibuit, & taliter locuta eſt auribus fidelibus, vt proinde recte dicat dilectus eius deus. Fauus Iohan.16.
diſtillans labia tua. mel & lac ſub lingua tua: Emiſsiones tuę paradiſus malorũ punicorum cum pomo-
rum fructibus, Cyprus cũ nardo, nardus & crocus, fiſtula & cinamomum, cum vniuerſis lignis Libani,
myrrha & aloe cum omnibus primis vnguentis. Fons hortorũ, puteus aquarũ viuentiũ, quæ fluũt im- Chriſtus
petu de Libano, Igitur deus dei filius, homo vel filius hominis factus, & ita paulo minus ab angelis im- per omnia
minutus, ſomniantibus magis & beato Ioſeph nutricio eius, vigilantibus autẽ angelis in cuſtodia eius, fratribus
Herodis homicidę malitiã eluſit, & in Aegyptũ fugit, eratq; ibi vſque ad obitũ Herodis. Vt quid hoc? aſsimila-
Vt adimpleretur (ait euangeliſta) quod dictũ eſt à domino per prophetã dicentẽ: Ex Aegypto uocaui filiũ meũ. tus, excep-
Puta duxiſſe illum, vt per omnia fratribus aſsimularetur, iuxta quod Apoſtolus loquitur: Nuſquam ta peccati
enim angelos apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus aſsimilari, vt miſericors fieret & fidelis participati-
pontifex ad deũ, vt repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo paſſus eſt ipſe tentatus, potens eſt eis one.
qui tentantur auxiliari. Quis enim filius. quis eſt de cunctis fratribus eius, quem nõ ex Aegypto voca- Heb.2.
uerit deus? Nouit ſanctorũ fides, & in ore fidelis eccleſiæ frequentiſsimũ eſt, quia cunctis filijs dei mun-
dus iſte, in quo, quandiu ſumus in corpore, ait Apoſtolus, peregrinamur à deo, Aegyptus eſt, & hoc in
illa parte mundi, quæ vulgò vocatur Aegyptus, figuratum eſt, qualiter vocet deus omnem filium ex 2.cor.5.
Aegypto huius mundi, id eſt, de tenebris in admirabile lumen ſuum. per illud, quod, ſicut ſacra nar-
rat hiſtoria, populum illum, qui in Aegypto ſeruiunt carneo Pharaoni, vocauit deus exinde tam admi-
rabili ordine in terram promiſsionis. Præter hanc vniuerſalem peregrinationem, quam vniuerſi pere- 1.Petri.2.
grinamur in Aegypto huius ſeculi, propter preuaricationẽ Adæ, in quo omnes peccauerunt, ait Apo-
ſtolus, hoc illi plus habuerunt quod in illa Aegypto peregrinati ſunt. & carneo Pharaoni in luto & la-
tere ſeruierunt propter peccatum proprium, quia vendiderant illuc in ſeruum Ioſeph fratrem ſuum. Roma.5.
Ergo quia debuit filius iſte vnigenitus per omnia fratribus aſſimilari, excepta duntaxat participatione Exod.5.
peccati, oportuit illum fugere, & in illa Aegypto peregrinari, & ita incipiendo, taliter totum peragere
curſum vitæ præſentis, in tentationibus ſuis, vt veram in ſemetipſo præſentaret ſimilitudinem vtriuſ-
que peregrinationis nec nõ & vtriuſq; vel vocationis, vel reuerſionis fratrũ ſuorũ, qui ſunt omnes ele- Gene.37.
cti. i. & illius, qua, & illi filij Iſrael in Aegypto peregrinati, & exinde vocati ſunt, & huius, qua omnes Hebræ.2.
in Aegypto huius ſeculi peregrinamur, & hinc quia filij ſunt, quotidie vocantur. Igitur vt adimplere- Cur in ægy-
tur (ait) quod dictũ eſt à domino per prophetam dicentẽ: Ex Aegypto vocaui filium meũ, id eſt, vt ad- ptũ fugere
ſimilaretur per omnia fratribus, & pro illorũ ſimilitudine per omnia tentaretur abſque peccato, quia debuit Chri-
ad veram promiſsionis terram vocati vel vocandi ſunt, oportuit illum in Aegyptum fugere & illic ſtus.
peregrinari, peccatum nec originale habentẽ, propter quod exul in hoc mundo eſſe deberet, vt ſumus

nos omnes,nec actuale,propter quod in illa Aegypto peregrinaretur,vt peregrinatus eſt propter do-
meſticum (de quo iam dictum eſt)peccatum populus ille, de quo ipſe ſecundum carnem natus eſt vbi
ſeruiuit exul ille, qui poſt eam quę ad Abraham facta eſt, promiſsionem primus perſecutionem per-
tulit.ſ. Ioſeph, & deinde Iacob,& omnis domus eius intrauit,illic exulando,iſte paſsionum vel tentati-
Euocatio onum ſuarum initium ſumpſit. Ille populus Iſrael ex illa Aegypto vocatus, mare tranſiuit,& deinde
eius ex Ae- in deſerto quadraginta annis tentatus eſt, quia dominum tentauit. Iſte puer Iſrael,ſicut propheta dixit
gypto. Quia puer Iſrael eſt,& ego dilexi eum, vocans ex Aegypto poſtmodũ, quali oportuit modo mare trã-
Oſee.11. ſiuit,id eſt,baptizatus eſt baptiſmo Ioannis, ſtatimq́ ductus eſt in deſertum à ſpiritu, non quadraginta
annis tentatus,ſed tentatus eſt quadraginta diebus.Inde ille populus Iſrael nõ ante,ſed poſtquã tentati-
onibus exercitatus fuit,terrã repromiſsionis introiuit:iſte puer Iſrael, nõ ante, ſed poſtquã tentationes
Matt.4. ſuperauit,regnũ dei appropinquare predicauit.& ecce regnum dei intra vos eſt,inqt.Itaq; aſsimilatus
Luc.17. erat fratribus illis.i. electis prioris populi,ſed nec dũ aſsimilationis perfectio vel finis. Ventũ eſt ad ali-
Aegyptus am Aegyptũ cuius illa terra Aegypti fuit exemplũ Quę eſt illa Aegyptus,niſi infernus?Illic detinebatur
ſpiritualiter infernus, captiuus fratrũ eius .i ſanctorum populus, quos omnes ſtatim tranſduxit per mare rubrũ .i. per ſan-
guinis & aquæ decurrentis ex latere ſuo ſacramentũ,& inimicos eorum.i peccatum eorũ operuit ma-
re illud & vſq; nunc operit inimicos noſtros,qui eodem ſacro baptizati ſumus. Nonne ergo per om-
nia fratribus aſsimilatus eſt,vt debuit,vt eos aſsimilaret ſibi, qui ad frẽs ſuos per multas tẽtationes vſ-
que ad infernũ deſcendit, vt eos faceret cohæredes & cõparticipes ſui.Eorũ omnium quę pertulit,prin-
Iudęa & cipium fuit illud,quod in Aegyptum fugit,& idcirco cõpetenter euangeliſta meminit illius teſtimonij. &
Hieruſalẽ retulit ad eum. Vt adimpleretur(inquiẽs) quod dictum eſt à dño per prophetã dicentem Ex Aegypto
eſt,ſpiritu vocaui filium meũ, Ad ſummum,quia non illic vbi narrauit dixiſſe angelũ:Surge,& accipe puerum &
aliter Ae- matrẽ eius & vade in terrã Iſrael,quod & fecit Ioſeph:ſed vbi narrauit,quia conſurgens accepit puerum
gyptus & & matrẽ eius nocte, & ſeceſsit in Aegyptum,illic aſſumpſit hoc teſtimonium propheticũ. Ex Aegyp-
Sodoma. to vocaui filiũ meum. Quid ſi ipſam Iudæam propter præſecutiones Aegyptias,ſiue ipſam Hieruſalem
appellari voluit Aegyptum?Scriptũ eſt enim in Apocalypſi: Et corpora eorum ponent in platea ciuitatis
Apo.11. magnę.quę vocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus,vbi & dñs eorũ crucifixus eſt. Et ad ipſam Hie-
ruſalẽ loquitur dñs per prophetam:Et nunc quid tibi vis in via Aegypti,vt bibas aquã turbidam?Plura
Hiere.2. ſunt exempla homini. quam vt præſenti loco poſsint cuncta conſcribi, per quæ cõprobari, queat illa
terrena Hieruſalẽ, & Sodoma & Aegyptus,& populus Iudaicus iure & Aegyptus,& Chananæus, ſiue
Cethæus magis,quã Iſrael fuerit appellatus. Quare autem loco præſenti Iudæam ſiue Hieruſalẽ illam
magis Aegyptũ quam Sodomam ſiue Chanaan placeat appellari? Videlicet propter ſimilitudinẽ præ-
Herodes ſimilis Pharaoni. ſentis peccati,quia turbatus eſt Herodes,& oĩs Hieroſolyma cum illo, quoniã audierat in Bethlẽ natũ
eſſe regem Iudæorum.*Et mittens occidit omnes pueros qui erant in ea,& in omnibus finibus eius.* Nonne
Matth.2 hoc ſimile eſt illi,quod præcepit obſtetricibus Aegypti dicẽs Quando obſtetricabitis Hebręas,& par-
tus tẽpus aduenerit,ſi maſculus fuerit, interficite illũ,ſi fœmina,reſeruate. Itemq́ populo ſuo: Quicqd
maſculini ſexus natũ fuerit,in flumen proijcite:quicquid fœminei.reſeruate? Nimirum, & hic in Hero-
Exo.1. de,& illic in Pharaone vnus erat diabolus,in vtroq; vnus idemq́ bacchabatur malignitatis ſpiritus. Illic
idcirco necari volens omnes maſculos, vt non eſſet ſemen,vnde ſecundum promiſsionẽ,quæ ad Abra-
ham dicta fuerat, Chriſtus naſceretur: hic aũt idcirco pueros omnes occidere properans in Bethleem,
& in omnibus finibus eius, vt dum omnes occiderentur, non euaderet ille qui ſolus timebatur. Igitur
non abſurdum, imò rationabile eſt & verum,ſi dicas,tunc ex Aegypto vocatum eſſe filium iſtũ,quan-
do fugit Ioſeph puerum deferens ad illam quã ſcripturæ autoritas ſpiritualiter & Sodomam vocat,&
Aegyptũ,& idcirco Euangeliſtam rectè nõ tunc, quãdo reuerſus eſt in tarrã Iſrael,ſed tunc qñ ſeceſsit
in Aegyptum, dixiſſe adimpletũ hoc propheticum, ex Aegypto vocaui filium meum, vt ſit ſenſus: De
manu Herodis eripui eũ,& de manu omnium qui quærebant animã eius, qui verè Aegyptij fuerunt.
Difficile & nimis longum eſt,ea quę apud prophetã Oſee præcedunt,& eã quæ ſequuntur hoc dictum.
Et ex Aegypto vocaui filium meum,diſcutere & tractare, vt manifeſte conſtet, quod pertineant ad tẽpus
& rem pro qua ſumptum eſt ad teſtimonium veritatis euangelicæ. Proinde his omiſsis, videndũ eſt &
illud quod deinde ſubiungit:*Tunc(inquit)adimpletum eſt quod dictum eſt per Hieremiam prophetam,dicẽ-*
Hierem.31 *tem:Vox in Rama audita eſt,ploratus & ululatus multus,Rachel plorans filios ſuos,& noluit conſolari, quia*
non ſunt. Hoc taliter apud Hieremiam ſcriptum eſt.Hæc dicit dominus:Vox in excelſo audita eſt lamen-
tationis,fletus & luctus Rachel plorantis filios ſuos,& nolentis conſolari, quia non ſunt. Paucisq́ in-
terpoſitis,quæ pertinent ad conſolationẽ lamentantis ſiue plorantis, cauſam illã ſatis euidenter dicit,
Rachel plorãs mater ecclęſia propter quam pueros iuxta veritatem euangelij funeſtus Herodes occidit. Quia creabit dominus nouũ
ſuper terram.fœmina circundabit virum,id eſt,non deforis ſemen admittet,ſed intus de ſpiritu ſancto
concipiet,& pariet filium. Nunquid vero propter iſtum quem fœmina circundedit virum, propter
iſtum qui de virgine natus eſt regem Iudæorum,ſoli infantes illi in Bethleem & in omnibus finibus ei-
us occiſi ſunt. Imò innumera in orbe terrarum milia martyrum,ſed illi primitiæ fuerunt, quos om-
nes Rachel, id eſt, mater ecclæſia, nunc vſque deflet,& non vult conſolari,quia non ſunt, donec re-
Exo.3. ſurgant, & immortaliter cum illo viuant qui eſt, quemadmodum dicit:Ego ſum qui ſum Quare au-
tem talis mater.ſ. eccleſia,præſenti loco nominari debuit Rachel? Videlicet quia mater illius, qui
primus à tempore promiſsionis perſecutionem propter iuſtitiam paſſus eſt. In ſeruum quippe
venun-

venundatus eſt Ioſeph, humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertranſiuit anima eius: ma-
ter (inquam) illius, dicta eſt Rachel. Itaq; & mater eccleſia ſiue omnis anima, quæcunque Chriſtiano Pſal 104.
perſecutionem propter iuſtitiam patienti compatitur, recte apud prophetam iſtum dicitur Rachel, & Ois pſecu-
omnis ille, quicunq; perſecutionem propter iuſtitiam patitur, recte nihilominus apud alium prophetã, tionẽ pati-
videlicet Amos, dicitur Ioſeph: Sicut Dauid (inquit) putauerunt ſe habere vaſa cantici bibentes in phi- ens ꝓpter
alis vinũ, & optimo vnguẽto delibuti, & nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph. Non dixit, nihil pa- iuſtitiã, Io-
tiebantur ſuper contritione fratris, ſed poſitus eſt pro fratre Ioſeph, vt quilibet frater ſiue matris eccle- ſeph dicit
ſiæ filius, proprio ſignificaretur eius nomine, cuius ex fratribus fama præclara eſt, vel in malis quæ pen- Amos. 6.
dit, vel in bonis quæ rependit. Et hoc miro decore dixit, videlicet quia (vt ſupra dictũ eſt) primus iſte à
tempore promiſsionis contritionẽ, id eſt, perſecutionem propter iuſtitiã paſſus eſt, ita vt ferrum animã
eius pertranſiret. Porro, iſta mater qualiter & ploret & conſolari nolit, melius ſentiri poteſt per expe-
rimentum, quam per ſolum lectionis auditũ. Quid enim? Nonne ploratus eiuſmodi dulcior eſt omni Ploratus
conſolatione præſentis ſeculi? Dicit namq; ille quiſquis eſt, qui ploratum hunc, quam ſit dulcis, exper- bonus &
tus eſt. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt deus tuus. dulcis.
Sed dicit aliquis: Si bonum eſt matri huic filios ſuos plorare, ſi optimum eſt conſolari nolle ſiue conſo- Pſal. 41.
lationem renuere, quomodo ploranti dominus ibidem apud eundem prophetam verba conſolationis Quæſtio
ingerit, & eam à ploratu compeſcit? Vbi enim dixit: Vox in excelſo audita eſt lamentationis, fletus &
luctus Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis conſolari ſuper eis, quia non ſunt, continuo ſequitur:
Hæc dicit dominus: Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia eſt merces operi tuo ait Hiere. 31.
dominus, & reuertentur à terra inimici tui, & eſt ſpes nouiſsimis tuis, ait dñs & reuertentur filij tui ad
terminos ſuos. Quomodo & dominus eam conſolatur, & ipſa conſolari nõ vult? Si bonus (vt iam dictũ
eſt) illius eſt ploratus, quomodo dicitur ei: Quieſcat vox tua à ploratu? Ad hæc inquam: Non vnus idẽ- Reſponſio
que eſt ploratus ille, cuius vox in excelſo audita eſt, & ille cuius vocẽ deus audire non vult, dicens: Qui-
eſcat vox tua à ploratu. Ploratus namq; alius eſt veniens ex ſpiritu dei, & alius veniens ex ſpiritu hu- 2. Corin. 7
ius ſeculi. Huius Apoſtolus: Quæ enim ſecundum deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem
operatur, ſeculi autem triſtitia mortem operatur. Non multis opus eſt, nam qualem ploratum interdi- 1. Theſ. 4.
cat dominus, dicens: Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, ipſe in eo de Apoſtolo deter-
minat, cum dicit: Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt nõ contriſtemini ſicut & cæteri qui
ſpem non habent. Denique & quod hic ſubiunxit conſolando, quia eſt ſpes nouiſsimis tuis & reuerten-
tur filij ad terminos ſuos, idem eſt quod ibidem ſubiungit in Apoſtolo: Si enim credimus, quod Ieſus
mortuus eſt, & reſurrexit, ita & deus eos qui dormierunt per Ieſum adducet cum eo, &c. vſque ad id,
Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis:Ploratũ alium, ploratum ſiue luctum triſtitiæ, quę eſt ſecun-
dum deum, non ſolum non interdicit, verumetiã beatificat idem dominus: Beati (inquiens) qui lugent,
quoniã ipſi conſolabuntur. Igitur & laudabiliter plorat, & laudabiliter conſolationẽ renuit Rachel, & Matth. 5.
cur ita faciat, cauſam rationabiliter habet, videlicet quia non ſunt, id eſt, quia nondum ad immutabili-
tatem filij eius peruenerunt, de qua videlicet immutabilitate in pſalmo dictum eſt: Hieruſalem, quæ
ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipſum. Quamuis in cœlo ſint animæ ſanctorum, non- Pſal. 121.
dum eſt illis idipſum, quia videlicet adhuc in puluere dormiunt corpora ipſorum, adhuc in hoc ſeculo
peregrinatur pars ipſorum, adhuc naſcituri ſunt quia pertineant ad numerũ ipſorum. Quando (ſicut Hiere. 31.
in propheta dominus dicit) filij quos plorat Rachel, reuertentur ad terminos ſuos, id eſt, quando deus 1. Theſ. 4.
(ſicut ipſe in Apoſtolo loquitur) eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cũ eo, tunc erit idipſum, tunc I. Ioan. 1.
conſolabitur mater ſuper filijs quia ſunt, quia tunc videbunt ſicuti eſt, eũ qui dicit: Ego ſum qui ſum. Exod. 2.
Defuncto autem Herode, ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, & c. vſq; ad id, *& admonitus in ſom-
nis ſeceſsit in partes Galileæ. Et ueniens habitauit in ciuitate quæ uocatur Nazareth, ut adimpleretur quod
dictum eſt per prophetas: Quoniam Nazaræus uocabitur.* Cum cætera ſatis per ſe clareant, illud ſolum
quæſtione indiget, cur cum dixiſſet, & habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, cauſam hanc ſub- Quæſtio
iunxit: Vt adimpleretur quod dictum eſt per prophetas: Quoniam Nazerçus vocabitur. Quid enim?
Niſi habitaſſet vel nutritus fuiſſet in ciuitate, quę vocatur Nazareth, non eſſet Nazarçus, id eſt, deo con-
ſecratus? Ad hæc inquam. Eſſet quidem, eſſet plane Nazarçus, hoc eſt, conſecratus, ſiue Nazaræus, id eſt Reſponſio
ſanctus, ſed non ita vocaretur. Oportebat autem illum ita vocari, quoniam ita per prophetas ſpi-
ritus ſanctus prænuntiauit, quod ſanctus, imo & ſanctus ſanctorũ ipſe ſit. Exempli gratia. Væ (inquit
Eſaias) genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam filijs ſceleratis. Dereliquerunt dñm.
blaſphemauerunt ſanctum Iſrael, abalienati ſunt retrorſum. Item: Ipſi autẽ ad iracundiam prouocauerunt, Eſa. 1.
& afflixerunt ſpiritum ſancti eius. Et ad Danielem angelus loquitur: Vt conſumetur præuaricatio, &
finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſtitia ſempiterna, & impleatur viſio, & Eſa 63.
propheta, & vngatur ſanctus ſanctorum. Ipſum quoque verbum hębraicum Nazaræus, quod hic Dani. 9.
Euangeliſta poſuit, de prophetis ſiue prophetijs reſeruatum accipimus: Benedictiones patris tui
confortatæ ſunt (ait propheta & patriarcha Iacob) benedictionibus patrum eius, donec veniret de- Chriſtus
ſiderium collium æternorum, quod ſine dubio Chriſtus eſt, deſiderium angelorum, & ſanctorum Nazaræus
omnium, in eum proſpicere deſiderantiũ, cuius typum geſſerat ille Ioſeph in eo, quod in ſeruum væ- Gene. 49.
nundatus, & poſt carceris anguſtias, dominus ſiue princeps terræ Aegypti factus eſt. Statim- 1. Petri. 1.
quæ ſubiungit: Fiant in capite Ioſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos. Poſſumus & hoc di-

Ge.41.49. cere, quod iuxta hebraicam veritatem in Eſaia ſcriptum ſit: Exiet virga de radice Ieſſe, & Nazaræus de
radice eius aſcendet. Moyſes quoque cum legem Nazaræi ſcribit, dicens inter cætera. Tunc radet Naza-
ræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſariem conſecrationis ſuæ, & ſubinde: Poſt hæc poteſt bibere
Eſai.1. Nazaræus vinum &c, quo niſi in Chriſtum tendit? Alioqui niſi cuncta quæ ibi dicuntur, referri debe-
Num. 9. ant ſecundum ſpiritum viuificantē ad ſpiritualia ſacramenta huius vere conſecrati & vere ſancti, quæ
vtilitas in litera huiuſmodi? Oportebat inquam (vt iam dictū eſt) illum ita vocari, quoniam ita ſpūs
ſanctus per prophetas prænuntiauit. Et quare hoc prænuntiauit? Videlicet, quia neceſſarium eſt ad æter-
Eſa. 53. nam ſalutē omni credenti, ſcire & confiteri, quod ſolus iſte ſanctus ſit, quod peccatū nō fecerit, nec in-
1. Pet.2. uentus ſit dolus in ore eius, & ita ſanctus, ita ſine peccato, vt etiam tollat & tollere poſsit peccata mū-
di. Igitur vt materia daretur tanti nominis, vt quod erat, hoc diceretur. ſ. Nazaræus ſiue Nazarenus,
Titulus id eſt, conſecratus ſiue ſanctus, digne factum eſt, quod admonitus in ſomnis Ioſeph ſeceſsit in partes
Chriſti in Galilææ. & habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth. Hinc namque occaſione accepta, imo agente
cruce ſpiritu dei, qui etiam malis bene nouit vti, Pilatus famoſum & præclarum illum titulum, Hebra-
Ioan. 19. ice, Græce, & Latine, ſuper crucem eius ſcripſit: Ieſus Nazarenus rex Iudeorum. Huius tituli non parua
ſpiritui ſancto cura vel prouidentia fuit, ne corrumperetur à pontificibus Iudæorum, dicentibus ad Pi-
latum: Noli ſcribere, Rex Iudeorum, ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Iudæorum. Quis enim niſi ſpiritus
dei, maligni illius animam ſtare fecit, vt reſponderet eis: Quod ſcripſi, ſcripſi? Ibi namque ſeruus malus
propheticis quorundā pſalmorum bene ſeruiuit titulis. ſ. quinquageſimiquinti, quinquageſimiſexti,
quinquageſimiſeptimi, quinquageſimioctaui & quinquageſiminoni, qui videlicet tituli fere omnino
hominis ſunt. In finē ne corrumpas, ipſi Dauid, in tituli inſcriptione. Nomen Nazareni in illo titulo & ſi
cæteri euangeliſtæ prætermiſerunt. At Ioannes aquilino peruidens oculo, quod multum pertineret ad no-
men crucifixi, vt vere ſaluatoris (quod eſt Ieſus) & vt vere regis, quod ei pro crimine aſcribebatur, ita
& vere ſancti, quod eſt Nazarenus, nō prætermiſit, totumque nobis perſcripſit titulū, Ieſus Nazarenus rex
Nazareus Iudeorum. Ad ſummum memoriter illud tenendum quod Euangeliſta, cum dixiſſet, habitauit in ciuita-
vocabitur te Nazareth, non ita cauſam appoſuit, vt diceret, vt adimpleretur, quod dictum eſt per prophetas, quoniam
Nazaræus erit, ſed quoniam Nazaræus vocabitur. Siquidem nō inde ſctūs erat, vel eſt, quia habitauit
in Nazareth, imo quia de ſpū ſancto conceptus eſt, ſed hoc effecit inhabitatio ciuitatis illius, qui compe-
tenter ſecundum ſanctimoniam ſuam vocatur Nazaræus ſiue Nazarenus, & ſic eum vocat oīs lingua,
Hebræorum, Græcorum atque Latinorum, nec ſolummodo hominem, verum etiam angelorū malorum
pariter & bonorum, hoīm piorum pariter & impiorum. Et quod magis mireris, mali angeli, ſiue maligni
Marc.1. ſpūs, per eius præſentiā torti, primi hoc nomine illum vocaſſe leguntur: Quid nobis & tibi Ieſu Naza-
Marc.16. rene? Veniſti ante tempus perdere nos. Porro, angeli boni gratulantes in reſurrectione eius, non iſtud
ſolemniter prædicauerunt: Nolite expaueſcere Ieſum quæritis Nazarenū crucifixū, Surrexit, non eſt hic.
Homines impij, non ſolus Pilatus, vbi titulum ſcripſit ſupra memoratum, verum etiā illi, qui conpre-
henderunt eum, confeſsione ſua prouexerunt, vimque vocabuli eiuſdē protinus experti ſunt. Interrogati
namque ab eo, quem quærins, reſponderunt ei ſemel & iterū, Ieſum Nazarenum, & eo dicente, ego ſum,
Ioh. 18. abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. Hoc ordine proceſsit iſte glorioſus, & honore dignus fili-
Proceſſus us hominis, vſque ad annū ætatis triceſimum, iuxta quod Pſalmiſta prædixerat Intende proſpere proce-
gratis Chri de & regna. Quem videlicet ordinē non recogitantes, imo recogitare aut requirere nolentes phariſæi, &
Pſal.44. idcirco voluntarie errantes, quippe quos excæcauerat malitia ipſorum, dixerunt quodā loco ad Nico-
demū, qui nocte venerat ad eum. Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare ſcripturas, & vide quia prophe-
Ioh.7. ta à Galilæa nō ſurgit. Dixerat enim ille: Nunquid lex noſtra iudicat hominē, niſi audierit ab ipſo prius,
& cognouerit, quod faciat? De turba quoque cum propter ſermones eius alij dicerent: Hic eſt vere pro-
pheta, alij Chriſtus, quidam dicebant: Nunquid à Galilæa Chriſtus venit? Nonne ſcriptura dicit, quia ex
ſemine Dauid, & de Bethleē caſtello, vbi erat Dauid, venit Chriſtus? Quaſi vero fieri non poſsit vt ali-
1.Regū.1, quando factū non ſit, vt inde alio loco natus quiſpiam, in alio nutriatur. Imo & ſi in Galilæa, vbi fue-
rat conceptus, fuiſſet etiā natus, nihilominus veraciter de Bethleem caſtello veniſſet Chriſtus, quā Beth-
leemitis de domo & familia Dauid, erat mater eius. Alioqui mentitur ſcriptura, Ephrateū, id eſt, Beth-
leemitem fuiſſe dicens Helchanan patrē Samuelis, qui fuit dux populi in reuerſione à Babylonica cap-
tiuitate, Quique ob hoc dictus eſt Zorobabel, quia natus eſt in Babylone, de Iudæa non erit, neque alij qui-
cunque nati ſunt illic per ſeptuaginta annos captiuitatis. Hæc aduerſus improbitatem illorum, qui
quaſi ædificantes lapidem hunc reprobauerunt, vnde & de peccato ſuo inexcuſabiles ſunt. quia ſi volu-
iſſent, cito ſcire potuiſſent, quod nos iuniores ſcimus, & prædicamus, quia quamuis in Nazaret nutri-
Ioh. 16. tus fuerit, nihilominus de Bethleem caſtello venit, vbi erat Dauid, nec quomodocunque venit, ſed ibi na-
tus fuit. Propheticis libenter immoramur teſtimonijs, quoniam illa ſunt quæ maxime operantur ad
clarificationem filij hominis, cuius gloriā & honorem prædicare præſens opus intendit. Quod nō neſ-
ciens ipſe cum dixiſſet, adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo, continuo ſub-
Mattheus iunxit: Cum aūt venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos oēm veritatē. Ille me clarificabit, quia de meo
ex theolo- accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt. Propterea dixi, quia de meo ac-
nio voca- cipiet, & annuntiabit vobis. Ex illis erat iſte Matthæus, quondā publicanus, & idcirco nondū poterant
tus eſt. portare cuncta illa, quæ de ſcripturis habebat eis dicere, quia erant homines ſine literis & idiotæ. Fa-
ctum eſt quod promiſit, venit ſpiritus veritatis poſt reſurrectionem & aſcenſionem eius, & docuit eos
omnem

omnem veritatem, ſicut apparetam ex iſtis quę iam hic poſuit, propheticis quinq; teſtimonijs quam ex
alijs quibus & iſte & cæteri Euangeliſtæ valde conuenienter vtuntur, in cauſis locisq; opportunis. Hoc
erat quod dixit, quia de meo accepit, & annunciabit vobis, quia videlicet ſuum eſt omne ſcripturarum
ſacramentum, ſua ſunt, huius filij hominis ſunt, & in ipſum tendunt omnia quæ habet pater, ſubaudi-
ditur, in theſauris legis, & Prophetarum & Pſalmorum. Quoties aliquid eorum rectè intelligimus,
quod vtiq; fit per ſpiritum veritatis, toties fit quod promiſit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vo-
bis, atq; ita clarificatur ipſe in cordibus noſtris, dum per teſtimonia ſcripturarum, quę non poſſunt ſol-
ui, cognoſcitur, id eſſe quod eſt, verus ſcilicet filius Dei verus quoq; filius hominis. Quomodo autem
potuiſſet decenter vel congrue fieri vt ſolus ipſe, cum eſſet inter homines, paruus & humilis, ſolus (in- Confeſſio
quam) velut primus teſtimonium ſibi ferret ipſe tantæ magnitudinis? Si prodiret in turbas, ſi veniret ſecretorū
in cœtum Phariſęorum & ſcribarum, quibus vt erat magnum ſuperbiæ ſupercilium, ſic nihilominus
magnum erat inuidię tormentum, & diceret eis: Ecce ego quem ſcripſit Moyſes in lege, & Prophetæ,
ecce ego Meſsias, creditis in Deum, & in me credite, quomodo conſequentur diceret nobis, & diſcite à Matth. 11.
me, quia mitis ſum, & humilis corde? Profectò ſic illum procedere non decebat, qui eſt ipſa ſapientia,
ſed nec filiorum ſapientię quenquam decet, vt ipſe primus gratiā p̄dicet, qualiſcunq; ſibi fuerit collata,
decebat ipſum, cuius hæc ſententia eſt, Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me dare operā, vt
omnis auferetur occaſio ſcandali, illis duntaxat qui non libenter vellent ſcandalizari, vt maxime volebāt CAP. III.
ſcribę & Phariſęi. Idcirco factum eſt, & reuera fieri oportebat, id quod hactenus enarratis, Euangeliſta
continuo ſubiungit: *In diebus autem illis uenit Ioannes Baptiſta, prædicans in deſerto Iudææ & dicens: Pœni-
tentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hic enim qui dictus eſt per Prophetam Eſaiam, dicentē:
Vox clamantis in deſerto, parate uiam Domini, rectas facite ſemitas eius. Ipſe autem Ioannes habebat ueſtimen
tum de pilis camelorum, & zona pellicea circa lumbos eius. Eſca autem eius erat locuſtæ & mel ſylueſtre. Tunc
exiebat ad eum Hieroſolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur in Iordane
ab eo confitentes peccata ſua.* Iſte ergo Ioannes homo magnus, pro ipſa magnitudine ſui, multū debet hu-
militati filij hominis, quippe qui, ꝓpter indigentiam eiuſdē, pauperis & egeni ꝓpter nos facti propter
nos teſtimonio magno indigentis, tam magnus & talis venit, qui teſtimonium ꝑhibens dignus eſſet au-
diri, imò non poſſet contemni. Qualis enim vel q̄ magnus eſt Propheta hic, de cuius magnitudine, p- Malach. 3.
phetauerūt alij prophetę magni & ſancti, teſte ipſo qui ipſos prophetas miſit. Hic eſt enim (ait) de q̄ ſcri-
ptum eſt: Ecce mitto angelum meū ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Nam ſcriptū
eſt in Malachia Propheta, quod ipſe magnifice confirmans, taliter de eodem pronuntiabit: Amen dico
vobis non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta. Et ipſe Ioannes non nimis vltroneus, Matth. 13.
imò nimis diſcuſſus, & nimis improbe pulſatus ab inquirentibus. Ego (inquit) vox clamantis in deſer- Lucæ. 3.
to, dirigite viam Dñi, ſicut dixit Eſaias propheta, cuius & hic Euangeliſta præſenti loco meminit, & E- Eſa. 10.
uangeliſtæ cęteri. Quando venit iſte angelus, iſta vox clamantis, tā magnifice venit, vt conceptus vtero
ſenectutis & ſterili Gabriele archangelo prænuntiante, ſpiritu ſuo repleretur adhuc ex vtero matris ſuę Lucæ. 1.
tantis natiuitatem eius comitantibus ſignis, vt timerent omnes vicini, & ſuper omnia montana Iudeæ
diuulgarentur hæc & ponerent omnes qui audierant in corde ſuo dicentes: Quid putas puer iſte erit?
Etenim manus Dñi erat cum illo. Sed fortaſsis hæc documenta magnitudinis eius nos quidē ſcimus,
quia legimus. Illi autem qui tunc erant pręſentes quoniam à deſerto venit, neſciebant aut obliti fuerant
à longe præterita, quia tricéſimus annus erat. Ad hoc ſciendum, quia propter hoc illis non minus reue-
rendus erat, imò & hoc maximè reuerentiam illi augebat, quia veniebat ignotus, quia cum hominibus
non fuerat conuerſatio eius. Inde erat quod Helias eſſe putabatur, & quod eo maius eſt, æſtimabat po-
pulus, & cogitabant omnes in cordibus ſuis de illo, ne forte ipſe eſſet Chriſtus. Horum omnium, quæ Ioannes
magnitudinem eius indicant, hic Euangeliſta primum hoc poſuit: Hic eſt enim qui dictus eſt per Eſaiā vox clamā-
Prophetam, dicentem: Vox clamantis in deſerto, &c. Magnum hoc eſt præconium Ioannis, quia eſt vox. tis in deſer
Non dicitur vocalis ſiue vocem habens, ſed vox, ſicut ipſe confeſſus eſt, dicens: Ego vox clamantis in de- to.
ſerto. Et vox vtiq; alicuius vox eſt. Cuius ergo Ioannes eſt vox? Vtiq; clamantis. Et quis eſt clamās, niſi ille,
cuius omnis vita, omne tempus, quo hic in carne deguit, clamor ſiue inclamatio fuit? Hinc enim Apo-
ſtolus dicit: Qui in diebus carnis ſuę preces ſupplicationesq; ad eū qui poſsit illū à morte ſaluū facere, cū Ioan. ta
clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Huius ita clamantis Ioannes pri- Hebrę. 3.
ma vox fuit. Humilitas quippe vocem non habebat, ſed in ciuitate Nazareth ſecum habitabat, & annus
ætatis eius iam tricéſimus incipiebat. Hoc eſt quod dicere molitur, quia ſicut verbum cuiuſque noſtrū Chr̄us in-
clara vel ſonora voce indiget, vt melius audiatur, ita verbum dei caro factum eſt, teſtificante Ioanne in- diguit vo-
diguit, vt homines minus in eo ſcandalizarentur, quod & factum eſt. Non ſolum enim apud ſimplices ce Ioannes
verū etiam apud inuidentes, & voluntarium ſcandalum patientes, autoritas Ioannis cauſam eius præ-
ſepe defendit, vt illic, cum dicerent ei, in qua poteſtate hæc facis? Reſpondens, dixit eis: Interrogabo
vos & ego vnum ſermonem, quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam, in qua poteſtate hæc faceo.
Baptiſmus Ioannis vnde erat? E cœlo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe dicentes: Si dixerimus, Matth. 21.
de cœlo, dicet nobis: Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus tur-
bam. Omnes enim habebant Ioannem ſicut Prophætam. Et reſpondentes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait
illis, & ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio. Nec verò illa tm̄ tempora ſiue illius tp̄is aut Teſtis chrī

Teſtis Chriſtus neceſſarius Ioannes. Ioan. 1.

gentis homines attendere quis debet, ſed omnes gentes, ſiue nationes vſq; ad finē ſeculi, quia quocunq; & quamdiu prædicatur Chriſti aduentus, adeſt lucidē teſtis Ioānes, & teſtificans, digito ſuo confirmat, quia Chriſtus alius nō fuit, nec eſt, nec erit niſi is qui putabatur filius Ioſeph. Hoc valuit magnitudo ſiue autoritas illius amici & teſtis, vt reciperent tunc filium ſaltem pauci, ſaltem duodecim, incipientes ab iſta voce, qua dixit: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Et ſi non plures illum recepiſſent, receperunt aūt etiam alij nonnulli, ſufficere poterant huic ſancto Iſraeliti ad propagandam gentem ſpiritualem tot ſpiritulaēs filij, quot ſecundū carnem filios primus Iſrael pater eius habuit.

Lucas & Daniel cōcordant de aduentu Chriſti. Lucæ. 3. Dani. 7.

Lucas Euangeliſta pulcherrimi prudens autor eloquij, hunc aduentum huius Ioannis taliter edicit. Anno quintodecimo imperij Tyberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autē Galileæ Herode, Philippo aūt fratre eius tetrarcha, Itureę & Trachoniditis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha, ſub principib9 ſacerdotū Anna & Caipha, factū eſt verbū Domini ſuper Ioannē Zachariæ filiū in deſerto. Et venit in omnē regionem Iordanis &c. Quàm pulchre narratio hæc illi Propheticæ Danielis viſioni concordat. Aſpiciebā in viſione noctis, & ecce beſtia quarta terribilis atq; mirabilis & fortis nimis, dentes ferreos habens magnos, comedens atq; comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans. Et ſubinde: Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce in nubibus cœli, quaſi filius hominis veniebat, & vſq; ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum, & dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ ſeruient ei. Poteſtas eius poteſtas æterna quæ non auferetur, & regnum eius quod non corrumpetur.

Regnum Iudæorum à Romanis comminutum.

Quid enim erat videre illam talem beſtiam, non ſolum comedentem ſed etiam comminuentem, niſi quod hic pulchre commemorat Romanum imperium, non ſolum vt cæteras gentes, Iudæorum regum ſuę ditioni ſubdidiſſe, verumetiam in tetrarchias comminuiſſe? Vt enim Iudaici regni comminueret potentiam, propter nimiam gentis illius inſolentiam, idcirco in tetrarchas illud, id eſt, in quatuor principes diſsipauit, videlicet Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, & Lyſaniam. Nec verò ſolummodo regnum, verumetiam ſacerdotij principatum, in duos .ſ. Annam & Caipham, diuidendo comminuit. Futurum autem erat, vt reliqua pedibus ſuis conculcaret, quod tunc fecit, quando gentem & locum tulit, & eos qui bello ſuperfuerunt, in captiuitatem diſperſit.

Initium veniendi à baptiſmo Ioannis.

Nunc igitur leuemus oculos noſtros, oculos mentis, & proſpectū fidei, quia quod illic Propheta videbat in viſu noctis venientē in nubibus, quaſi filium hominis, dum comediſſet atq; cōminuiſſet illa beſtia terribilis atq; mirabilis & fortis nimis, hoc eſt, quod hic narrant Euangeliſtæ, veniſſe & manifeſtum eſſe in Iſrael hunc verè filium hominis, & initium veniendi feciſſe à baptiſmo Ioannis, dum regnum Iudaicæ gentis ſibi ſubdidiſſet & in tetrarchias (vt iam dictum eſt) comminuiſſet magna potentia Romani imperij.

Acto. 10.

Incipiens enim (ait Petrus Apoſtolus) poſt baptiſmum, quod prædicauit Ioannes, Ieſum à Nazareth, quomodo vnxit eum Deus ſpiritu ſancto & virtute, &c. vſq; quia ipſe eſt qui conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum: huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſsionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Initium ergo faciendi veniens à Baptiſmo Ioannis, qui latuerat eatenus, habitans cum parentibus Nazareth, & ſubditus illis, quouſq; proceſsit? Vſq; ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum, & dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum, & ipſe eſt (ait Petrus, vt iam dictum eſt) qui conſtitutus eſt à Deo

Pſal. 8.

iudex viuorum & mortuorum, & ſicut ait Dauid: Gloria & honore coronauit eum, & conſtituit eum ſuper opera manuū ſuarum, omnia ſubiecit ſub pedibus eius. Hoc eſt, vnde præſenti opere loqui propoſitum eſt, ad gloriam & honorem filij hominis, cui ſermo bonus eſt ſuper datum optimum, quē & ipſe

Cant. 8. Luc. 3.

exoptans dicit ad dilectam animam: Quæ habitas in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuā. Factum eſt verbum Dñi (ait iam dictus Euangeliſta Lucas) ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto, & idem Ioannes apud alium euangeliſtam, quid ad ſe dictum fuerit, vel ad quid verbum Dñi ſuper ſe factum fuerit, prædicat hoc modo. Et ego neſciebam eum, ſed vt manifeſtaretur in Iſrael, propterea

Ioann. 1.

veni ego in aqua baptizans. Item: Et ego neſciebam eum, ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentē in eo, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Hoc ex præteritis, quæ ſcriptura narrat euangelica, ſatis euidenter conſtat, quia Ioannes neſciebat eum, videlicet eo modo, quo inuicem ſciuntur, vel ſciri poſſunt facies hominum, qui vel pariter commanent, vel aliquando mutuos ſibi aſpectus præbuerunt. Ieſus nanque adhuc infantulus necdum biennis, fugerat in Aegyptum, & Ioannes puer, neſciens quot annorum, veruntamen in teneris annis ſeceſſerat in deſertum. Ergo ſecundum faciem neſciebat eum, licet ſecundum ſpiritum ſcire potuerit eum iam aduenire, quo agente exultauit in gaudio, clauſus in vtero Matris ſuæ. Sed vt manifeſtaretur (ait) in Iſrael, Propterea veni ego in aqua baptizans, ſubauditur & prædicans, quod hic Matthæus primus exprimens: Venit (ait) Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudęæ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hæc eius prædicatio viam parauit, vt manifeſtaretur in Iſrael iſte filius hominis, & appareret in nubibus cœli, perueturus (vt ſupra memoratum eſt) vſque

Eſa. 60. Acto. 1.

ad antiquum dierum, id eſt, eligeret ſibi Apoſtolos, de quibus dictum eſt per Prophetam Qui ſunt iſti qui vt nubes volant? Teſtes illos habiturus, & videntibus illis aſcenſurus in cœlum, & cum illorum teſtimonio prædicandus per mundum vniuerſum.

Regna terrarum rapina fuerunt.

Et notandum, quod primus iſte præcurſor Domini nomine expreſſo prædicat regnum cœlorum, ſciendumq; ſolum & vnicum regnum cœlorum, regnum eſſe legitimum rapinam autem fuiſſe omnia regna terrarum, præter ſolam ſedem Dauid, quæ huius regni cœlorum præparatoria fuit. Regina terrarū, illa dicimus, quę abſq; Deo fuerunt, & ſine ſpe

regni

regni cœlorum pertranſierunt, quorum maxima erant capita leęna & vrſus, pardus, & illa ſine nomi- Dani. 7.
ne quarta beſtia, quas videlicet beſtias Daniel vidit in viſione ſupra memorata, per quas intelligimus
quatuor principalia regna, quorũ primum, regnum Babiloniorum, populum Dei captiuauit: ſecun-
dum regnum Perſarum & Mœdorum, agente Aman ſuperbiſsimo populum eundem funditus delere
voluit. Tertium, regnum Græcorum, mala in eodẽ populo geſsit illa, quæ Machabęorum narrant
libri. Quartum, regnum Romanorum, & ipſum filium hominis, tradentibus eum Pontio Pilato Iu-
dæis, & martyres eius vſquæ ad tempora Conſtantini crudeliter occidit. Quod illic poſt beſtias illas da- Ibidem.
tum ſiue dandum eſſe vidit Daniel regnum filio hominis dictumq́ eſt ad eum, ſuſcipient autem regnũ
ſancti Dei altiſsimi, & obtinebunt regnum vſq; in ſeculum & ſeculum ſeculorum, hoc eſt regnum q̃d
prędicãs Ioannes, pręmittit, pœnitentiam agite, & tunc demum cauſam ſubnectit, appropinquabit enim
regnum cœlorum. Hic iam nec illud prætereundum quod hoc ſit propheticæ gratię ſingulare præconi-
um, vbicunq; legeris vel audieris ad quẽpiam factum eſſe verbum Dñi, & tunc prophetas ſanctos eſſe
vel dici, quia factum eſt ad eos verbum Dñi. Nouiſsimus oĩm illorũ iſte eſt Ioannes, ſuper quem ſcribit Lucæ. 3.
Euangeliſta factum eſſe verbum Dñi, vt veniret prędicans & baptizans, & ſic manifeſtaretur in Iſrael
filius hominis. Primus autem omnium fuit pater Abrahã, de quo ſic ſcriptum eſt: Factus eſt ſermo Dñi Gene. 15.
ad Abraham per viſionem dicens: Noli timere Abraham, ego protector tuus ſum. & ſubinde: ſtatimq́
ſermo Dñi factus eſt ad eum, dicens: Non erit hic hęres tuus, ſed qui egredietur de vtero tuo, ipſum ha-
bebis hæredẽ, &c. quibus vtiq; verbis promittebatur aduẽtus eiuſdẽ filij hoĩs. Igitur cũ dicit hic, In die-
bus illis venit Ioannes Baptiſta ſubaudiendum eſt, in teſtimonium. Sic enim alius Euangeliſta ſublimi- Ioannes
ter enuntiauit, præmittens, fuit homo miſſus à Deo, cui nomẽ erat Ioãnes, ſtatimq́ ſubiungens, hic ve- venit in te-
nit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent p illum. Nec verum ſo- ſtimoniũ
lummodo ex deſerto in oẽm regionem Iordanis, verum & ex matris vtero in lucem vitæ præſentis in Iohan. 1.
teſtimonium venit, idcirco ſenibus iuſtis datus eſt, idcirco ſterili vtero conceptus, idcirco adhuc ex vte-
ro matris ſuæ ſpiritu ſancto repletus eſt, idcirco cum gaudio multorum & admiratione plurimorum
natus eſt, idcirco duce ſpiritu ſancto in deſertum à ſeculo fugit & vitam angelicã duxit, omnemq́ or-
dinem vitę irreprehenſibilẽ geſſit, victu atq; veſtitu venerabilis, & oĩni ſanctitate mirabilis, vt eſſet ido-
neus teſtis, & oĩbus his modis in teſtimonium venit. Sacerdos erat. & patri ſacerdoti ſuccedere iure de-
bebat, ſed vetera ſacerdotij veteris inſignia reſpuens, legemq́ cærimoniarũ in diebus ſuis eſſe finiendam
optime ſciens, ſolum prælegit prædicare & in ſemetipſo dedicare pœnitentiã, que ſacerdotalis officij Lucæ. 2.
pars optima eſt. Nouerat quippe, ſicut beatus ille & iuſtus Simeon, nouerat (inq̃) & reſponſum accepe
rat ab eodem ſpiritu ſancto, qui hominem talem, pulchrum gratiæ ſuæ vehiculũ parauerat, non viſu-
rum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Dñm. & illum regni cœlorũ regem quærendum ſibi eſſe,
non per oſtenſionem ſiue promiſsionẽ aulicæ purpurę, ſed per prædicationẽ auſteræ pœnitentiæ. Nam Ioann. 1.
vt manifeſtaretur (ait) in Iſrael propterea veni ego in aqua baptizans, & prędicans baptiſmũ pœniten- Chrũs ſuſ-
tiæ. Dicit aliquis, Non poterat alio modo fieri, vt manifeſtaretur in Iſrael, niſi prædicando pœnitenti- cepit pœ-
am? Ad hæc inquam, Poterat quidem, ſed omniũ modorum, quibus hoc fieri poterat, iſte modus erat nitentiam
optimus, & pro re magis congruus, magisq́ neceſſarius. Quid enim? Nonne adhoc venerat filius hoĩs, pro pecca-
nonne ad hoc natus erat agnus Dei, vt pœnitentiã ſuſciperet pro peccatis totius generis humani. & vt tis noſtris.
pœnitentiã incipiens à ieiunio quadraginta dierũ, perſeueraret agendo illam in laboribus plurimis, vſq;
ad mortem, mortem aũt crucis? Nonne illa morte à Dño factum eſt illud, & eſt mirabile in oculis no- Pſal. 117.
ſtris, quod cum lapis ille reprobatus eſſet, cum foras ciuitatem proiectus ille filius hominis in cruce pen- Ioh. 19.
deret, iamq́ ſpiritũ emiſiſſet, patefactũ eſt latus eius militis lancea, & continuo exiuit ſanguis & aqua?
Hoc fuit, hoc eſt baptiſma ipſius, de quo dixit ipſe iam dudum baptiſmate Ioannis baptizatus: Ego ha- Luc. 12.
beo baptiſmo baptizari, & quomodo coarctor vſq; dum perficiatur? Illo baptiſmate nos baptizandi era-
mus, & baptizati ſumus. Hinc Apoſtolus: Quicunq; enim, ait, baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte Roma. 6.
ipſius baptizati ſumus. Modus ergo manifeſtationis hic erat optimus & valde congruus, vt gloriã hu
militas præcederet, humilitatem gloria ſequeretur, atq; illic præmonſtraretur, quali cum fructu ſuſ- Prouer. 15.
ceptam pœnitentiam foret conſummaturus. Humilitas quippe fuit, quod venit Dominus ad baptiſma
ſerui, & inter peccatores pœnitentiam ſuſcipientes, qui peccatum non fecerat, baptiſmũ pœnitentię ſuſ
cepit. Quæ vel qualis humilitatem gloria continuo ſecuta eſt? *Ecce (inquit) aperti ſunt ei cœli, & vidit*
ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cœlo dicens: Hic eſt filius me-
us dilectus, in quo mihi bene complacuit. Hoc & miraculum glorioſum, & maioris fuit gloriæ ſignum.
Similiter namque humilitatem mortis, quæ (vt iam dictum eſt) pœnitentiæ propter nos ſuſceptæ con-
ſummatio fuit, ſecutura erat gloria reſurrectionis, qua effulgente, nimirum aperti ſunt ei cœli, & ipſe
in cœlum aſcendit, & gratia ſpiritus ſancti, non iam ſuper eum, ſed ſuper credentes in eum & baptiza-
tos in nomine eius deſcendit. Alijs autem & verè ſuper eum deſcendit, quoniam ipſe eſt caput, & Ephe. 3.
ipſi ſunt corpus eius, ſuper quos ſpiritus ſanctus deſcendit, nec ob aliud ſuper eos deſcendit, niſi quia Vis pro-
Chriſtus ipſe eſt in eis, quemadmodum Apoſtolus dicit habitare Chriſtum per fidem in cordibus no- phetica in
ſtris. Vnde autem huic Ioanni, vt tam cito cognoſceret eum, diceretque venienti ad ſe illud me- Ioh. Bap-
morabile ex humili corde, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me. Dixit enim ſecundum tiſta.
Ioannem, vt ſupra memoratum eſt, dixit (inquam) ſemel & iterum, & ego neſciebam eum. Vnde ergo
tam cito cognouit eum? Ad hæc breuiter reſpondendum, quia per vim propheticã ſpiritus cogno-

nit

uit eum, vtiq; volentem cognoſci, quia iam tempus aderat cognoſcendi eum. De illa vi prophætica, ſpi-
1. Cor. 14. ritus loquitur Apoſtolus: Si omnes propheteni, intret aūt quis infidelis vel idiota cōuincitur ab omni-
bus, diiudicatur ab omnibus, etiam occulta cordis eius manifeſta fiunt, & ita cadens in faciē, adorabit
Deum, pronuntians q; vere Deus in vobis ſit. Hoc in laudem propheticæ gratiæ dicit, quod illi occul-
ta cordis alterius manifeſta ſint. Erat aūt Ioannes propheta, iamq; ex vtero matris ſuę gratiam prophe-
ticam acceperat, ſpiritu ꝓphetico repletus fuerat. Sed vt & hoc inſeram, quod aliud verbum Dñi factū
um fuerat, vt Lucas meminit, ſuper Ioannē Zachariæ filium in deſerto, niſi ipſum, quod caro factum
fuerat, ex Mariæ virginis vtero? Ergo ne verbum quod factum fuerat ſuper eum, vt veniret, & aſſum-
ptum hominem ſiue carnem, quam aſſumpſerat, manifeſtaret ille in Iſrael, non oſtenderet illicito quē
quærebat, & propter quē, vt manifeſtaretur, obediens verbo aduenerat? Igitur quum iſta ſit vis prophe-
tici ſpiritus, vt iam dictum eſt, manifeſta facere occulta cordis, etiam nolentis, quanto magis manifeſta
Ibidem. fieri debuerunt Ioanni occulta cordis Dñi Ieſu, præſertim volentis, vt nō ex facie mentem, ſed (quod
mirabilius eſt) ex mente cognoſceret eius faciem? Et ille quidē quiſquis eſt, cuius occulta cordis ita ma-
Matth. 3. nifeſta fiunt, cadēs in faciē (ait Apoſtolus) adorabit Deū, pronuntians quod verè Deus in vobis ſit, Do-
Ioann. 1. minus autē Ieſus, cuius non eſt adorare, ſed adorari, quo debuit modo, gratiam illam, gratiā prophe-
ticam honorauit, cui manifeſta facta fuerant occulta cordis ſui, quatenus Ioannes dicere poſſet, ego à
te debeo baptizari, ſiue illud ſecundum Ioannem: Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Et quomo-
Matth. 11. do gratiā illam honorauit? Videlicet pronunciando quod verè Deus verè ſpiritus ſanctus, verè ſpiritus
Eſa. 40. propheticus, & plus quam propheticus, eſſet in mente Ioannis. Dixit enim vbi oportunū fuit: Sed quid
exiſtis in deſertum videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetā Hic eſt enim de quo
ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Amē di-
vbi bapti- co vobis, inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta, &c. vſq; Et ſi vultis recipere, ipſe eſt
zatus eſt Helias qui venturus eſt. Qui habet aures audiendi, audiat. Vbi verò factum eſt eidem Ioanni quod di-
Ioannes a xit: Ego debeo à te baptizari? Oportet nanq; verum & ſtatera rationis eſſe ponderatum, quod tali in
Chriſto? in tempore, talem ob cauſam, tali tantoq; filio hominis dixit propheta veritatis, homo tanti meriti ange-
cruce. lus tā magni præconij. Vbi ergo factum eſt ei? Vbi baptizatus eſt ab illo, qui ad baptiſmum eius veni-
ebat, filio hominis? Illic nimirum, vbi peccata mundi tulit idē agnus Dei, quem digito demonſtrauit. vbi
hoc? Profecto vbi agnus ipſe immolatus eſt, & noſtros ſangume ſuo poſtes ſacrauit, & Pharaonē cum
Exodi. 12. ſuis Aegyptijs ita flagellauit, vt vinceret, qui victus non fuerat decē præceptorū legalium plagis mag-
nis, Pharaonem non carneum, ſed ſpiritualem, ſcilicet diabolum principem tenebrarum. Vbi traduxit
Coloſſ. 2. illum palàm confidenter affigens cruci & mare magnum, mare rubrum, ſcilicet ſanguinem & aquam
de latere ſuo lancea percuſſus emiſit. Ibi factum eſt Ioanni quod ſperabat & ſciebat, dicens: Ego à te de
beo baptizari, nec ſoli Ioanni, verum etiam ſanctis & electis omnibus, qui expectabant eum ab origine
mundi. Et quidem ſcire poterat, quod ex vtero matris ſuæ ſanctus eſſet, quippe qui ſpiritu ſancto ad-
Pſal. 33. huc ex vtero matris ſuæ repletus eſt, ſed quia erat illi Dñs, ſicut ſcriptum eſt: Iuxta eſt Dominus his qui
tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluabitur, quia (inquam) iuxta illi erat Dominus, & deprope
ſciebat in contritione cordis & in humilitate ſpiritus, quod dominus ſolus ſine peccato eſſet de virgine
Nulli ſua natus: ipſe autem, quamuis magno munere ſacratus, tamen de commixtione maris & fœminæ fuiſſet
ſanctitas procreatus, ſanctitatem illam quaſi neſcire voluit, nec ſibi ſufficere indicauit. niſi pro eo funderetur
ſufficit ad ſanguinis illius agni, quem videbat, cui loquebatur agni ſolius ſancti, ſolius immaculati Et reuera niſi
regnum mare illud inimicos noſtros operuiſſet, niſi ſanguis ille fuſus fuiſſet, & aqua illa mundaſſet, ſanguis re-
cœlorum demptionis & aqua emundationis, neq; huic, neq; illi, cui ante hunc dictum eſt, priuſquam te forma-
Hierem. 1. rem in vtero, noui te, & antequam exires de ventre, ſanctificaui te, neq; aliquem ſanctorū ſanctitas vlla
Pſal. 10. ſuffeciſſet, quicūq; dicti ſunt ſancti, vt Aarō, de quo Pſalmiſta dicit: Et irritauerunt Moyſen in caſtris,
Aaron ſanctum Domini. Sunt enim plures modi, quibus quidlibet ſanctum dici, conſueuit, ne cum
Lucæ. 2 ſanctū audieris, ſtatim perfectum & ab omni putes eſſe peccato liberū. Scriptū quippe eſt in legi Moyſi,
Exodi. 13. quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum Domini vocabitur. Sanctifica michi, ait Domi-
Deute. 15. nus, omne primogenitum quod aperit vuluam in filijs Iſrael, tam de hominibus quā de iumentis, mea
Numer. 6. enim ſunt omnia. Et in lege Nazaręi ſcriptum eſt: Sanctus enim erit, creſcente cæſariæ capitis eius.
Ioannes Omnes dies ſeparationis ſuæ, ſanctus erit Domino. Et Ioannes quidem iſtis quoq; modis ſanctus fuit,
primoge- vtpote primogenitus, ante quem ſterilis mater nullum genuit, idemq; Nazaræus, vti angelus locutus
nitus & eſt, vinū & ſiceram non bibet. Sed nunquid omnis eiuſmodi ſanctus, qui inde ſanctus eſt quod primo-
Nazarçus. genitus, immunis à peccato exiſtimabitur? aut nunquid Nazarçus, quoniam ſiceram & vinum non bi-
Luc. 1. bit, & nouacula ſuper caput eius non aſcendit, ſiue Samſon, ſiue alius quis eiuſmodi, ideo conſumma-
tæ ſanctitas erit? Verumtàmen ſecundum illum ſanctitatis modum, quę infuſio ſancti ſpiritus
operatur, Ioanne ſanctior inter natos mulierum nemo quidem ſurrexit, ſed nihilominus ſancti ſancto
Matth. 11. rum Ieſu Chriſti baptiſmate id eſt ſanguinis effuſione vel eius morte indiguit, & idcirco veraci hu-
militate dixit: Ego à te debeo baptizari. Nunc vide hunc ſanctum, hunc primogenitum, hunc Naza-
Ioannis & ræum, quantum deceat ſic eſſe veſtitum (vt euangeliſta refert) dicens: *ipſe autem Ioannes habe-*
Heliæ ve- *bat veſtimentum de pilis camelorum* & laudari à Domino, dicente: Quid exiſtis in deſertum vide-
ſtitus re hominem mollibus veſtitum? vbi ſubauditur non, & ſequitur: Ecce qui mollibus veſtiuntur, in
domibus regum ſunt. Vere talis habitus decebat eum veſtimentum de pilis camelorū & zona pellicea
circa

circa lumbos eius, ſicut & Heliam, de quo itidē ſcriptum eſt: Vir piloſus & zona pellicea accinctus renibus. Tales enim vtriusq́ fuerunt mores, & zelus auſterus, talisq́ vita, qui nō indulgebat ſibi, vt eſſet 4. Reg. 1.
remiſsior, fluentibusq́ delicijs luxuriaretur. Hoc de iſto confeſtim ſcriptura præſens teſtatur, quia non molliter pctōribus blandiebatur. Dixit enim Videns multos Phariſæorum & Saducæorum venientes ad baptiſmū ſuum. *Progenies viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ, & ne velitis dicere intra vos, patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Ecce verè hominem non mollibus veſtitum, quippe cuius ſermo pilis camelorū, quibus veſtitus erat, multò eſt aſperior vnde & non potuit eſſe in domibus regum, imò in domo regis Herodis & reginæ Herodiadis decollatus eſt, ꝓpter ſermones eiuſmodi, ſermones veritatis, quibus ipſe non mollis, peccatorum molles auriculas & adulationis auidas arguendo nimis offendit. Apud Lucam ſenſus qdem & verba ipſa penè ſunt eadem, niſi ꝙ hic
manifeſtius deſignat propter quos maximè ſic incęperit, Progenies ſiue genemina viperarum, videlicet Hæretici
propter Phariſęos & Saducæos, qui erant hęretici Iudeorū. Nam phariſæi ex Hebræo in Latinum inter- Iudęorum
prætantur diuiſi, eo ꝙ traditionum & obſeruationum, quas illi deuteroſes vocabant, iuſtitiā præferebant, vnde & diuiſi vocabantur à populo, quaſi per iuſtitiam. Sadducæi interpretantur iuſti. Vendicabant enim ſibi ꝙ non erant. Corporis reſurectionē negabāt, & aīam cum corpore interire prædicabāt. Luc. 3.
Hi quinq́ tantum libros legis recipiebant, prophætarum vaticinia reſpuentes. Igitur cum dicit Lucas. Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant vt baptizarentur ab ipſo genimina viperarum: hic aūt pręmiſſo, *tunc exibat ad eum, Hieroſolyma & omnis Iudæa & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata ſua*. tunc demum ſic incipit: *Videns autem multos Phariſæorum & Sadducæo-* Progenies
rum venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis: Progenies viprerarū. conſtat ꝙ pariter quidem totam, ſed nō viperarū
æqualiter totam gentem malitiæ ſæuientis arguit, ꝙ ſcilicet inuicem inuidendo & inuicem mordendo, Iudæi forent ab inuicē conſumendi, maximè aūt Phariſæi & Sadducæi futuri eſſent autores vel cauſa ſibimet tanti mali & iræ ſuperuenturæ, Vt pro miraculo debeat eſſe rarus quiſq́, qui illā ſciret vel poſ- Deute. 32.
ſet effugere. Nec verò ita denotauit eos ſolus vel primus. Si quidē prior Moyſes inter cætera dixit: Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile Nunquid minus eſt dicere, fel draconū ſiue
venenum aſpidum, ꝙ̄ progenies ſiue genimina viperarum? Et illos quidem Phariſæos, quibus hæc & Phariſæi
cætera dixit, putaremus ſic veniſſe ad eum, vt vellent percipere baptiſmum, quoniam ſic Euangeliſta non baptizabantur
dixit, videns aūt multos phariſæorum & Saducæorū venientes ad baptiſmum ſuum, ſed repugnat illud à Ioanne
quod alius euangeliſta magis illos inſinuat veniſſe ad inſidiandum. Miſerunt (ait) Iudæi ab Hieroſoly- Baptiſta.
mis ſacerdotes & leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, tu quis es? Cumq́ interrogantibus tandē Ioan. 1.
reſpondiſſet ego vox clamantis in deſerto, dirigite viam Dn̄i, ſicut dixit Eſaias prophæta, poſt hanc illius reſponſionem ſtatim ſubintulit: Et qui miſſi fuerāt, erant ex Phariſęis. Hoc dicto, deinde ſequitur, & interrogauerunt eum, & dixerunt ei. Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neq́ Helias neq́ prophæta? Per hoc melius intelligitur iſtud quod ait Matthæus: Videns multos Phariſæorum & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum, ſcilicet quia venerant, non vt ipſi baptizarentur, ſed vt baptizantem calumniarentur, præſertim cū & alius Euangeliſta dicat: Et omnis populus audiens & publicani, iuſtificauerunt Deum, baptizati baptiſmo Ioannis: Phariſæi aūt & legiſperiti conſilium Dei ſpreuerunt in ſemetipſis, non baptizati ab eo. Quod erat illud vel quale Dei conſilium, ꝙ Phariſæi ſpreuerunt? Ni- Luc. 7.
mirum pœnitentiā agere & dignos pœnitentiæ fructus facere. At illi ſcilicet Phariſæi, conſiderabant in Phariſæi
ſe tanq̄ iuſti & aſpernabantur cæteros, ſicut atteſtatur locis opportunis veritas Euangelij. Vnde apud iuſti apud
Lucam diligenter animaduertendum, quia interrogabant turbæ dicentes, quid ergo faciemus? inter- ſe ipſos,
rogabant publicani venientes vt baptizarentur, & dicebant magiſter, quid faciemus? interrogabant & conſilium
milites dicentes, quid faciemus & nos? Turbæ interrogabant, publicani interrogabant, milites quoq́ dei ſpreue-
interrogabant dicentes, quid faciemus? Phareſæi verò nuſq̄ interrogaſſe leguntur & dixiſſe, quid faci- runt.
emus? claret igitur quod vel quale conſilium Dei, quomodo cōſilium Dei ſpreuerint phariſęi, nō bapti- Lucæ. 3.
zati baptiſmo Ioannis, quia videlicet erant ſuperbi, confidentes in ſe tanq̄ iuſti, ſuam iuſtitiā ſtatuere volentes, & iuſtitię Dei non ſubiecti, vnde & magno ſupercilio magiſtrū pietatis, filiumq́ patris miſeri- Roma 10.
cordiarum Ieſum Chriſtum redarguiſſe leguntur, dicēdo diſcipulis eius, quare manducat magiſter ve- Matth. 9.
ſter cum publicanis & peccatoribus? Porrò quē tu erudieris Dn̄e & de lege tua docueris eum, illa de- Pſal. 93.
ſiderat, vt ſciat pœnitentiā agere, deſiderat vt poſsit dignos pœnitentiæ fructus facere. Ille ſcit, ille confitetur ꝙ iuſtitia nulla ſit, ꝙ omnis ex operibus iuſtitia vana ſit, niſi teſtimōium habeat ex fide huius filij hoīs Ieſu Chriſti, cuius ſanguis cū aqua fluens de laterę eius, vt ſuperius dictū eſt, niſi iuſtos oēs emundaſſet, īmundę & ſordidę eſſent oēs iuſtitię, iuxta illam veridicā confeſsionem iuſti & iuſtificandi pro- Eſa. 64.
phetæ Eſaiæ: Et facti ſumus vt īmundi omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ no- vana glo-
ſtræ. At illi falſo iuſti, & verè pctōres, ne iſtam cognoſcerent iuſtitiam, ſcutum ſui cordis habebant pa riario de
trē ſuæ carnis. Abraham, quaſi caro Abrahæ, quorū de illa, ꝓfluxerant, ſufficere poſſet eis ad iuſtitiam. carne A-
Proinde cum dixiſſet Facite ergo fructum dignū pœnitentiæ, ſubiunxit atq́ ait: Et ne velitis dicere vos brahæ
patrē habemus Abrahā Dico enim vobis, quoniā potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radices arborū poſita eſt. Omnis ergo arbor ꝗ non facit fructū bonū excidetur

& in ignem mittetur. Hæc eo dicente, oportune reminiſcimur ſermonis illi prophetici ex ore Hieremię
Hiere. 17. Maledictus vir qui cõfidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, vt à Domino recedat cor eius.
Erit enim quaſi miricæ in deſerto, & non videbit cum venerit bonum, ſed habitabit in ſiccitate in de-
ſerto, in terra ſalſuginis & inhabitabili, Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fidu-
tia eius, & erit tanquam lignum quod tranſplantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit radices ſu-
as, & non timebit cum venerit æſtus. Et erit folium eius viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſolici-
Iudæi confidebant in homine tum, nec aliquando definet facere fructum. Quid (quæſo) aliud eſt velle dicere intra ſemetipſos, Pa-
trem habemus Abraham, ſiue pater noſter Abraham eſt, & hoc aduerſus Dominum, niſi confidere in
homine, & ponere carnem brachium ſuum, vt à Domino recedat cor eorum? Nam veraciter vt à Do-
mino corde recederent, imò vt Dominum in ſermone caperent idcirco nonnunquam dixiſſe leguntur,
Pater noſter Abraham eſt, & illud: Nos ex fornicatione non ſumus nati: Itemq; Semen Abrahæ ſumus.
Ioh. 8. 9. Et: Nos aũt Moyſi diſcipuli ſumus. Nõne hoc eſt confidere in homine, & ponere carnẽ brachium ſuũ,
fiducia Moyſi et carnis Abrahę, ſpernere conſiliũ Dei, et gloriari cõtra filiũ dei, q ſola et vnica eſt glo-
ria Abrahę, ſiue Moyſi, qua remota, inglori9 eſt Moyſes, Abrahãq; nõ niſi puluis et cinis? Ne ergo veli
Cunctis agenda eſt pœnitentia tis (ait) ita dicere intra vos. Maledictus eñ quiſquis ille eſt, q in carne cõtra cõſiliũ Dei gloriatur, vt non
faciat dignos pœnitentiæ fructus. Maledictus eſt ille ſicut Chanaan, de quo dixit pater ipſius hanc ſen-
tentiam maledictionis, Seruus ſeruorum erit fratribus ſuis. Etenim ille talis eidem Canaan ſimilis eſt,
Cananæus & non Iudæus eſt, Hæc enim dicit Dominus ad Hieruſalem apud Ezechielem. Radix tua &
Gene. 9. generatio tua de terra Canaan. Pater tuus Amorręus, & mater tua Cethęa, ille (inquam) non quaſi oli-
Ezech. 16. ua eſt fructifera in domo Domini, ſed quaſi mericę in deſerto, in terra ſalſuginis & inhabitabili, quæ
videlicet arbor ex amaritudine nominata eſt, guſtus enim eius nimis amarus eſt, & hæc in ſolitudine &
ſaxoſa humo naſcitur. Iam (inquit) ſecuris ad radicem eiuſmodi arborum poſita eſt vt qui fructum bo-
num non facit, excidatur & in ignem mittatur, ſiue illa oliua, ſiue mirica ſit. Etenim etiam ſi de radice
bonæ oliuæ creuerit, ſiue oleaſter aut mirica ſit, exciderunt propter ſterilitatem, propter incredulitatẽ.
Inde Apoſtolus. Si enim (inquit) Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. vide
Roma 11. ergo bonitatem & ſeueritatem Dei in eos quidem qui ceciderunt ſeueritatem, in te autem bonitatem,
ſi permanſeris in bonitate, alioqui & tu incideris. Hoc de inuiſibili exciſione dixit, qua proijcitur incre-
Duplex exciſio Iudęorum. dulus à regno Dei, ſecuri exciſus diuini iudicij. Veruntamẽ & alia exciſio illorum propter quos vel qui-
bus dicebat, & ne velitis dicere intra vos patrem habemus Abraham, &c. videlicet illa, qua corporali-
ter quoq; excidenti erant & extirpandi de terra ſua, ſecuri viſibili, ſcilicet manu Romana. Hinc Pſal-
miſta prædixerat (Quaſi in ſylua lignorum ſecuribus exciderunt ianuas eius inidipſum, in ſecuri & aſcia
Pſalm. 73. deiecerunt eam, incenderunt igni ſanctuariũ tuum, &c. Quid porro eſt quod ait, Dico enim vobis quo-
niam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ? Quos vel quales videbat ſiue digito de-
Lapides, Gentiles monſtrabat lapides? Non enim ſolummodo dixit de lapidibus, ſed ſignanter ait, de lapidibus iſtis quo
videlicet pronomine ſolemus vti, quum digito demonſtramus vel demonſtrare poſſumus ipſas res,
de quibus nobis ſermo eſt. Et quidem ſenſus verus eſt, per lapides recte intelligi homines gentiles, la-
pidea ſimulachra colentes, de quibus & nos fuimus vel ſumus in filios Abrahæ ſuſcitati per fidem Ieſu
Chriſti, ſed non leguntur tunc adfuiſſe vel veniſſe ad Ioannem in Iordanem eiuſmodi lapides eiuſmo-
Lapides iſti, prophetæ & apoſtoli. di homines. Quos ergo videbat vel demonſtrabat in Iordane lapides? Putas ne illos, quos de Iordane
tulit, & quos in medio Iordanis Ioſue alueo Dño iubẽte poſuit? Elige (inquit Dominus) duodecim vi-
ros ſingulos per ſingulas tribus, & præcipe eis, vt tollant de medio Iordanis alueo, vbi ſteterunt ſacer-
dotum pedes, duodecim duriſſimos lapides quos ponetis in loco caſtrorum, vbi fixeritis hac nocte
Ioſue. 4. tentoria Fecerũt autem filij Iſrael ſicut eis præceperat Ioſue portãtes de medio Iordanis alueò duode-
cim lapides, vt ei Dominus imperarat, iuxta numerum filiorum Iſrael, uſq; ad locum in quo caſtra-
mẽtati ſunt, vbiq; poſuerunt eos. Alios quoque duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo
vbi ſteterunt ſacerdotes qui portabant arcam fœderis, & ſunt ibi vſq; in præſentem diem, de hoc & de
1. Corĩ. 10. cæteris conſtat autoritate apoſtoli, quia omnia in figura contingebant illis. Quod cum ita ſit, nõne ſpi-
ritualiter nobis lapides illi, prophetæ ſunt & apoſtoli, lapides viui, lapides magni, qui fidem noſtram
velut fundamentum portant, neceſſariamq; nobis factis & dictis operum Domini memoriam ſemper
Ioſue. 4. ſuſcitant? Nam de illis lapidibus cur ſic à Domino pręceptum & ſic eſt factum? Quando (inquit) inter-
rogauerint vos filij veſtri cras dicentes, quid ſibi volunt iſti lapides, reſpondebitis eis. Defecerũt aquę
Iordanis ante arcam fœderis Domini Dei noſtri, cum tranſiret eum, Idcirco poſiti ſunt lapides iſti in
1. Corĩ. 10. monumentum filiorum Iſrael vſq; in æternum. Nihil verius, quam lapides iſtos, ſcilicet prophetas &
Apoſtolos, qui ſignificabantur per lapides illos, in monumentum nobis vſq; in æternum eſſe poſitos.
Si Veraciter dixit Apoſtolus Chriſti, petra autem erat Chriſtus, cum de petra inanimata, de qua popu
lus biberat, fuiſſet locutus, quomodo non veraciter dicat præcurſor, Chriſti. lapides iſti quos Ioſue Do-
mino iubente pro monumento poſuit, prophetæ ſunt & Apoſtoli: quorum alios, videlicet prophetas,
Caro Abrahæ ſine fide nihil prodeſt. olim poſuit: alios ſcilicet apoſtolos, ſine dubio continuo poſiturus eſt? Et prophetæ quidem, quia pro-
fundiora vel obſcuriora ſacramenta continent, quaſi in medio Iordanis alueo ſub aquis latent: apoſto-
li verò, quia nuda & aperta facie ſaluatoris opera teſtantur, quaſi in Galgala poſiti, quod interpretatur
reuelatio, ſemper ſub dio conſpectibus omnium patent. Igitur ne cœperitis, ait, dicere intra vos, Pa-
trem habemus Abrahã, dico eñi vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. i.

ne ar

ne argumentemini vos pœnitentia vel pœnitentiæ fructibus non indigere,ſiue regnum cœlorum vo-
bis hæreditarium eſſe,quoniam ſecundum carnem eſtis filij Abrahæ,quia profectò ſola caro Abrahæ
ad conſequendum regnum cælorum,non magis valet quã iſti lapides.imo cum de carne Abrahæ mul-
ti ſunt filij diaboli: per verbum illorũ,quorum in figura poſiti ſunt lapides iſti,multi naſcentur,qui vere
ſint filij Abrahæ,vere filij dei.Nam fides eſt,quæ ſola facit filios Abrahæ,caro autem ſola non prodeſt
quicquam, & talium quiſque virorum benedictus eſt, iuxta prophetã ſupra memoratum, quia con-
fidit non in homine, ſed in domino.in quo confiſus eſt & Abraham non deus, ſed homo, quia non po-
nit carnẽ Abrahę brachium ſuum, vt à domino recedat cor eius,ſed dñs eſt fiducia eius,& idcirco non Hiere.17.
erit, quaſi myricæ in deſerto. neq; habitabit in ſiccitate in terra ſalſuginis & inhabitabili, ſed erit quaſi
lignũ quo tranſplantatur ſuper aquas, & quod ad humorẽ mittit radices ſuas, vt dignos pœnitentiæ
fructus facere non deſinat. Interea cum hæc & his ſimilia, quæ ceteri Euangeliſtæ nõ tacent, loque- Non eadẽ
retur turbis,hic amantiſsimus prȩcurſor domini, non ignorabat propheticã habens ſcientiã, qui non Iohãnis &
eſſet illi tempori vel officio deſtinatus. quo prædicandũ erat cunctis gentibus, qui ex vtero virginis ſu- apoſtolorũ
pra naturam hominis natus eſſet ipſe quem præcurrebat mediator Dei & hominum.homo Ieſus Chri- pdicatio
ſtus.Hoc vt erat verè inſtructus ſpiritu humilitatis,confitetur humiliter,ſuæq; reputat indignitati dũ,
præmittens:*Ego quidem uos baptizo in aqua in pœnitentiã,qui autem poſt me uenturus eſt, fortior me eſt.*
ſubiungit continuo: *cuius non ſum dignus calceamenta portare,ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto.* Per
calceamenta quippe,cum ſint ex corijs mortuorum animalium ſignificatur humanitas eiuſdem filij Pſal.107.
hominis Ieſu Chriſti,in qua erat mortalis & paſsibilis. Vnde eſt illud:In Idumæã extendam calceamẽ-
tum meum.i.notum faciã gentibus incarnationis meæ ſacramentum.Hoc per apoſtolos erat faciendũ,
ipſe autem Iohannes non erat victurus vſq; ad illud tempus, quo apoſtoli taliter calceamenta domi- Ioan. 1.
ni portauerunt.i.publice prædicare cœperunt,natum eſſe de virgine deum & hominem Ieſum Chriſtũ, Matt.1.
quia verbum erat in principio deus apud deum,& verbum caro factum eſt,& ſicut angelus locutus eſt
ad Ioſeph, quod in beata virgine natum eſt,de ſpiritu ſancto eſt.Igitur cum dicit, qui autem poſt me
venturus eſt,fortior me eſt,cuius non ſum dignus calceamenta portare, promptũ eſt animaduer-
tere,quam libenter homini officium ſubiret,quanta cum dilectione gloriam iſtam filij dei, filij homi-
nis,cum illis cœlis annuntiare & enarrare pergeret. Et ipſe quidem de ſeipſo ita ſentiendo, ita indig-
num ſemetipſum iudicando,regulã cuſtodiebat veræ humilitatis, quia nõ conſiderabat quod ipſe ſo- Pſalm. 18.
lus eſſet precurſor domini.imo & angelus domini,ſicut de ipſo in Malachia ſpiritus propheticus præ- Humilitas
dixit,ſed illud conſiderabat, quod illi futuri eſſent cœli,qui(ſicut iam dictũ eſt)calceamenta portando Iohãnis Ba-
Ieſu Chriſti,enarrarent eiuſdem gloriam dei.Hæc eſt regula, quã Amplius breuiter perſcribit ad Phi- ptiſtæ.
lippenſes his verbis: Nihil per contentionem,neq; per inanem gloriam,ſed in humilitate ſuperiores ſibi Malach.3.
inuicem arbitrantes. Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes,ſed ea quæ aliorum.Ipſe(inquam)ita iu-
dicando,ita non quæ ſua,ſed quæ aliorum erant, conſiderando: & ſuperiores ſibi futuros apoſtolos Philip.2.
arbitrando,regulam cuſtodiebat ſanctȩ & veræ humilitatis,ſemetipſum deprimens, tanquam minor
eſſet omnibus illis Sed nunquid ita iudicabat dominus iudicij? Nequaquam,ſed,Amen dico vobis, ait,
non ſurrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptiſta Ergo & nullus omnium illa domini cal- Matth.11.
ceamenta portantium,illam domini de vtero virginis incarnationem ſuo tempore publicam prædica-
tione ſequentibus ſignis prædicantium, maior te eſt ô Iohannes Baptiſta. Porro fortitudinem quam Marc.16.
intendit dicendo: Qui autem poſt me venturus eſt,fortior me eſt, miro modo non quidem exprimit,
quoniam exprimi non poteſt & ineffabilis eſt, ſed parumper ſignificat, ita dicendo: *Cuius uentilabrum*
in manu ſua,& permundabit aream ſuam,& congregabit triticum ſuum in horreum,paleas autem comburet Fortitudo
igni inextinguibili. Quanta(quæſo)eſt fortitudo iſta, ventilabrum ſuum habere in manu ſua? Non e- Chriſti
nim ſaltem ita dixit,cuius ventilabrum in manu dei.Simile illud eſt,quod in Eſaia legimus, cuius impe- Eſa.9.
rium ſuper humerum eius,ſiue, Et factus eſt principatus ſuper humerum eius. Neq; iſte dicit, cuius
ventilabrum in manu dei,neq; ille dixit,imperium eius ſiue principatus eius factus eſt ſuper humerum
dei,ſed vt animaduertas ipſum in ſua fortitudine ſufficientem eſſe ſibi,& iſte,cuius ventilabrũ in manu
ſua,dicit.& ille principatum eius ſuper humerum eius factum eſſe aſſerit.Neq; ita dicit iſte,& præmũ-
dabit aream domini,& congregabit in horreum triticum domini ſiue dei,ſed aream ſuam permunda-
bit,& triticum (inquit) ſuum congregabit,Ergo dominus eſt areæ,& poſſeſſor eſt totius tritici,& deus
fortiſsimus ipſe eſt, cuius ventilabrum eſt, & cui ad ventilandum ipſa manus ſua ſufficit, ſicut hume-
rus ſuus ad imperium ſiue principatũ tenendum ſatis eſt,ſatisq; valet abſq; impendijs alienis.Igitur de-
us eſt,deus(inquam)& dominus omnipotens ipſe eſt.qui auxilio nullius indiget. Quid dicemus for- Superbi vt
tibus? quid dicemus ſuperbis? Nimirum quia palea ipſi ſunt humiles autem & qui timent dominũ,ipſi palea a vẽ-
ſunt triticum,verbum autem domini,verbum incarnatum,verbũ plenarie manens,& inhabitans in pe- to auferen-
ctore, & ſpirans de ore huius filij hominis,pro ſimilitudine illis eſt,& erit venti vehementis, quod tam tur.
facile,imo & multo facilius reprobos & ſuperbos omnes exterminabit,quam vehemens aura ſiue ven-
tus quemlibet fortis paleam de area cuiuſpiam eliminare poſsit.Omnes eos(ait ipſe dñs per prophetã) Eſa.57.
auferet ventus,tollet aura. Quos eos, niſi omnes fortes fortitudine fallaci, de quibus & ita præmiſit,
cum clamaueris,liberent te congregati tui? Præmiſerat etiam & ipſis. effudiſti libamen, obtuliſti ſa-
crificium. Ergo omnes eos(ſubauditur,male fortes)viſibiles ſeu inuiſibiles,auferet (ait) ventus, tollet Eſa.40.
aura,& ita dicendo,magnam diuinitatis fortitudinem, & magnã econtra omnis creaturȩ infirmitatẽ Iob.4.

eſſe deſignat. Multa ſunt in ſcripturis dicta homini, ſecundum ſimilitudinē ſufflantis, exiccatū eſt fœnū, & cecidit flos, quia ſpiritus dei ſufflauit in eo, & in Iob, vidi (ait Eliphar Themanites) eos qui operantur iniquitatē & ſeminant dolores, & metunt eos, flante deo periſſe & ſpiritum irę eius eſſe conſumptos. Et his ſimilia, per quę hoc intendit ſanctus ſacræ ſcripturæ ſpiritus, vt facilitatem diuinę omnipotentiæ cognoſcamus, quod multum facile ſit ei, deijcere cito, quicquid contra fortitudinem eius fortiter
Eſa. 57. ſtare videbatur. Ibidem quoq; apud Eſaiam, vbi premiſerat quod iam dictū eſt, & omnes eos auferet ventus, tollet aura, poſtmodum ſubiunxit: Quia ſpiritus meus à facie mea egredietur & flatus ego faciā. Frequens eſt lectio, ſed experimentum in vita preſenti valde rarum, vt experiatur quiſpiā, quē diuinitas ad experiendū admittere dignatur, tangendo pectus ſiue labia eius in momento, ſiue in ictu oculi, taliter afficiatur tactu ſenſibili, quem beatus papa Gregorius ibi vult intelligi, vbi ad Heliam lo-
3. Reg. 19. quens dominus dicit: Et poſt ſpiritū commonio, Non in commotione dominus. Et poſt commotionem ignis, Non in igne dominus. Et poſt ignem ſibilus auræ tenuis, & ibi dn̄s. Et quidem ſubtilitas diuinitatis, omnem, non ſolum corporis, verum etiam animæ ſenſum excedit: ſed cum vult: non tantum animam, verum etiam corpus tactu ſuo ſenſibiliter afficit. Qui videlicet tactus, dum vult, ſuauis, & dum vult, valde eſt terribilis, ita vt quiſquis illū ſenſit, iam pene nō ſit illi opus verbis edoceri, quæ vere deus fortiſſimus ſpirituum ſit, nec penitus ignorat, licet omnino effari non poſſit, qualis ille ſit tremor, quo maieſtatem domini tremere dicuntur etiam ſancti angeli.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS, LIBER III.

Omnes ſitientes (ait ſpiritus ſanctus) venite ad aquas, & qui non habetis argen-
Eſa. 55. tum properate, emite & comedite. Aquæ præſenti loco ſcripturę ſunt quibus ſpiritualium continentur myſteria gratiarum, ſicut & illic, Bibe aquā de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas
Prouer. 5. diuide. Aquæ iſtę aquæ domini ſunt, & quicunquē emerit eas, eius fiunt, nec domini eſſe deſinunt. Quid rogo eſt, quę cū omnes ſitientes inuitauerit ad homini aquas, illos maxime inuitat ad emendum, quę non habent argentum? Ait enim Et qui nō habetis argentū, properate, emite. Certe in omni negotiatione
Emere aquas ſapiētie abſq; argēto quid eſt. terrena magis illi ſolent inuitari ad emendū, qui habent vel habere videntur argētum. Hæc autē negotiatio tota cœleſtis, tota ſpiritualis eſt. Quid ergo eſt argentū nō habere, niſi in philoſophia ſeculari, ſiue prudentiā eloquij non confidere? Talibus nanq; non habentibus eiuſmodi argentū, ipſa humilis conſcientia magnū eſt, emptionis pretium. Talis erat Moyſes, cum diceret ad de-
Exo. 4. um: Obſecro dn̄e, non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius, & ex quo locutus es ad ſeruum tuum, impeditioris & tardioris linguæ ſum? Et in parabolis ſapiens loquitur? Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominū non eſt mecū? Nō didici ſapientiā, & nō noui ſanctorū ſcientiā. Quid igitur ò æmu-
Prouer. 30 le ſubſannas? Quid obtrectator me laceras? Fateor quia catygeias tuos audiui, omnes ſapientes & pru-
Contra æmulos & detractores. dentes eloquij myſtici, & omnino nullas habeo diuitias argenti eiuſmodi, & ſi quid percepi de ſecularibus philoſophis, non ſunt mihi pro diuitijs, ſiue pro nummis argenteis. Sed nunquid ob hoc mihi ab aquis iſtis erat deſperandū? imo magis ſperandū, quotuā inter oēs ſcientes, illos quę non habent argentum audio maxime inuitari ad emendum. Subſanna quantū vis, licet ſcripta mea nō niſi inſidiando legere velis, & ſi liber etiam illud dic: Quomodo hic literas ſcit cū non didicerit? Si enim cū illo, in quē
Ioh. 7. hoc dictū eſt, participes fuerimus opprobrij, erimus etiam glorię & honoris. Proinde diſſimulanda eſt preſens amaricatio ventris, ex comeſtione libri, quem qui deuorauit, erat, inquit, in ore meo tanquam
Apoca. 10. mel dulce, & cum deuoraſſem tū amaricatus eſt venter meus. & interne cœpto peragendum eſt in opere dei, in intentione quā ſignificauit titulus pręſcriptus operi, de gloria & honore filij hominis. *Ego qui-*
Lucæ. 7. *dē, ait Ioannes, baptizo te in aqua.* Quā vel qualē habet rationē baptizari ſiue baptizare in aqua? Conſiliū dei erat in aqua baptizari, ſicut alius euāgeliſta ſignificans, phariſęi aūt, inquit, & legiſperiti cōſiliū dei
Rom. 11. ſpreuerunt in ſemetipſis, nō baptizati baptiſmo Ioannis. Quid ergo habet rationis tale conſiliū dei, quod nobis ſcire proſit? Sunt quidē inconprehenſibilia iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius, vt Apoſtolus
Prouer. 23 ait, ſed hæc & his ſimilia non nos prohibent ne ſimus laudatores, aut ne velimus habere ſcientiā viarū
1. Cori. 13. dei, verum hoc tantum, ne ſimus nimij ſcrutatores maieſtatis. Quam ergo rationem habeat tale conſilium dei quęrimus, non ſcrutando nimium, ſed laudare optando maieſtatē dei, & ſicut cætera ex par-
Conſilium dei, homines baptizari in aqua. te ſcimus & ex parte prophetamus, ita de iſto quoq; gratulemur, quod non quidem ad perfectū cognoſcimus, ſed ex parte aliquid ſublucet, quo delectemur. Quid illud eſt? Nimirum, quia tali conſilio bene diſpoſuit deus, vt ad ordinem ſuum creatura humana reduceretur. Fuerat quippe homo ſupra ſe nimis elatus, quontā voluit eſſe ſicut deus, ſecundū illud falſum ſerpentis ſuſuriū, comedite & eritis ſi-
Gene. 3. cut dij, ſcientes bonū & malū. Illū primi hominis tumorē, multi ex eo progeniti homines imitati, deos ſeſe appellari voluerunt. Et nonnulli quidē ex eis poſt mortē ſuā ſtulto errore hominū pro dijs habiti ſunt, ille autem Cæſar Auguſtus, cuius tempore natus eſt iſte filius Ieſus Chriſtus, viuens quoq; pro deo haberi

haberi non timuit. Vnde adulando illi Flaccus dicit: *Præſenti tibi maturos largimur honores, iurandaſq; tuum per nomen ponimus aras.* Hæc prima fuit altitudo cordis noſtri, vt vellent eſſe homines ſicut dij, & hoc eſt Adæ peccatum, in quo, ait Apoſtolus, omnes peccauerunt. Porro humana conditio, ſiue conditionis humanæ principiũ, non ſolum creatore deo, verumetiã creatura dei inferius eſt, & vt manifeſtius dictũ ſit, non ſolũ deo, verumetiã aquæ elemento. Formauit eñ deus hominẽ de limo terræ, quod videlicet elementum elemento aquæ inferius eſt et erat, & ſub eo latebat, donec diceret deus: Congregarentur aquæ quę ſub cælo ſunt in locũ vnũ, & appareat arida. Multũ ergo terra intumuerat, ordineq; exceſſerat, vbi homo terrenus altiſsimo ſimilis eſſe concupierat. Reducendus erat ad ordinẽ, & docendus, vt ſciret confiteri cuius eſſet conditionis, atq; in teſtimoniũ eiuſdem confeſsionis ſubmergeretur elemento aquę, quo grauius atq; ſegnius elementũ terra eſt, vnde homo principiũ ſumpſit, & q̃d (ſicut iam dictũ eſt) totum in initio ſub aquis latuit. Grande habet momentũ in ratione iuſtitiæ conditionis huius meminiſſe, & abrenuntiando ſuperbiæ diabolicæ, ſub aqua corpus deprimere, ac deinceps memoria tenere, quod deus propter ſuperbiã dixit homini, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Proinde diligenter animaduertendũ eſt, quod. *Cum veniſſet Ieſus à Galilea in Iordanẽ ad Ioannẽ, ut baptizaretur ab eo, & Ioannes prohiberet eum, dicens, ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me, reſpondens ipſe, dixit ei: Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iuſtitiam.* Nam verè mitis & humilis corde conſiderabat, quod quàmuis ſanctus ſanctorũ eſſet, nullumq; omnino peccatũ haberet, tamẽ de terra ſumptum corpus haberet, quodq; ad iuſtitiã pertineret, vt humilitatis remediũ, propter quod docendum venerat, ipſe in ſemetipſo demonſtraret, ſubmittendo aquis, quam aſſumpſerat carnem noſtram quæ ſe ad ſimilitudinem creatoris omnium, extollere affectauerat in Adam, & ſic ait, decet nos implere omnem iuſtitiam. Reſpiciebat Ioannes quod de ſpiritu ſancto conceptus fuerat, & hoc illi ad plenam ſufficere iuſtitiam, non inaniter æſtimabat. At ille nõ quidem contradixit. Ioanni, dicenti: Ego à te debeo baptizari, ſed nihilominus vt eſſet plena humilitatis ſatiſfactio, corporis quoq; habitu in ſemetipſo ſignificare voluit, quod longe ſit homo inferior deo, ſubdendo aquis corpus ſuum, quod ſecundũ materiã terrenam habet fundamentum quo aquæ ſuperiores ſunt & in initio fuerunt. Quicunq; in hoc non imitãtur eũ, vt volentes deſcendant, pœnam recipient, vt nolentes deſcendant. Scriptum eſt enim: Introibunt in inferiora terræ. Spreuerunt conſilium dei, ſed non vacabit eis ſpernere iudiciũ dei. Iam erat hoc teſtimoniũ vnum teſtimoniũ aquæ, quod verè eſſet mitis & humilis corde: Acceſſit autem & alius teſtis eiuſdem manſuetudinis, ſcilicet ſpecies columbæ. *Vidit enim ſpiritum dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.* Et ego (inquit Ioannes) vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei. Splendida gloria, & glorioſus honor filij dei, filij hominis, quod dum ſe ſubmittit aquis, aperiuntur ei cœli, & ſpiritus ſanctus viſibili ſpecie ſuper eum deſcendit, voce ſimul audita de cœlo. *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Veruntamen in his omnibus non iam conſummata gloria, imo gloriæ initium fuit, cuius vtiq; finis poſtmodũ huic initio futurus erat ſimilis, ita vt baptizatus illo baptiſmo, de quo dixit, ego baptiſmo habeo baptizari, & quõ caretor vſq; dum perficiatur: confeſtim aſcenderet de ſepulchro aſcenſu reſurrectionis, & aperirentur ei cœli, vt intraret in gloriam ſuam, atq; inde ſpiritum ſanctũ mitteret diſcipulis ſuis, dicente ſibi patre, ſede à dextris meis. Verè igitur ait, ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam, quia ſecundum ſimilitudinẽ illorum quæ illic gerebantur, futurum erat poſtmodum, vt moreretur propter delicta noſtra, & reſurgeret propter iuſtificationẽ noſtrã. Quàmuis in alijs quibuslibet aquis hoc idem myſterium potuiſſet celebrari, verbi gratia: in Enon iuxta Salin, vbi Ioannes poſtea baptizaſſe legitur, quia aquę multæ illic erant, tamen magis placet magiſq; delectat factũ hoc eſſe in aquis Iordanicis. Quam ob cauſam? Videlicet quia ſignum ſnie figura horum olim in eiſdẽ perfulſerat aquis. Nam fluuius ille, ſcilicet Iordanis, ex eo cœpit eſſe memorabilis, quod mortuo Moyſe & ſuccedente Ioſue, diuiſis aquis tranſitũ filijs Iſrael per alueum ſuum prębuit ſacerdotibus, qui portabant arcam fœderis dñi ſtantibus ſuper ſiccam humũ in medio Iordanis. Portaueruntq;, ait ſcriptura, filij Iſrael de medio Iordanis alueo duodecim lapides, vt dominus imperarat, iuxta numerũ filiorum Iſrael vſq; ad locum in quo caſtrametati ſunt, ibiq; poſuerunt eos. Alios quoq; duodecim lapides poſuit Ioſue in medio Iordanis alueo, vbi ſteterant ſacerdotes qui portabant arcam fœderis, & ſunt ibi vſq; in pręſentem diẽ. Lapides illos bis duodenos, prophetas intelligimus & apoſtolos. Omnes prophetæ (inquit dominus) & lex, vſq; ad Ioannẽ prophetauerunt. Bene ergo duodecim lapides in medio Iordanis alueo poſiti ſunt: poſiti (inquam) non tranſpoſiti, neq; Iordanẽ tranſierunt, quoniã prophetæ non niſi vſq; ad baptiſmũ Ioannis prophetauerunt, aut prophetare debuerunt, Chriſtũ eſſe venturum. Porro à baptiſmo Ioannis incipiens, duodecim apoſtolos elegit, & non perdidit ex eis quenquam, & pręcepit nobis (ait Petrus) poſtquã reſurrexit à mortuis predicare populo & teſtificari, quia ipſe eſſet, qui conſtitutus eſt à deo iudex viuorum & mortuorum, huic omnes prophetæ teſtimoniũ perhibent. Bene ergo duodecim ladides alios portauerunt, de medio Iordanis, vſq; ad locum in quo caſtrametati ſunt, ibiq; poſuerunt eos. Ioſue, quod interpretatur ſaluator, qui Moyſi ſucceſsit, & filios Iſrael in terrã promiſsionis introduxit, quod Moyſes non fecit, ipſe eſt iſte filius hominis, qui Moſaicæ lege euangelium ſuccedere iuſsit, & per illud credentibus in ſe regnum cœlorum aperuit. Sacerdotes, qui ſtabant in medio Iordanis, vt omnia complerentur, & donec feſtinans populus tranſiret, nulli melius intelliguntur quàm hic idem filius hominis primus ſacerdos noui, & Ioannes vltimus ſacerdos veteris ſacerdotij.

Horatius 1. epiſt. lib. 2. epiſt. 1.

Roma. 5.

Gene. 1.

Gene. 3.

Decet nos implere omnem iuſtitiam.

Pſal. 62.

Ioan. 1.

Gloria filij hominis.

Luc. 12.

Pſal. 109.

Roma. 4.

Ioh. 3.

Cur in Iordane voluit baptizari Chrũs.

Ioſue. 4.

Matt. 11.

Acto. 10.

Ioſue typũ Chriſti geſſit.

cerdotij,ſiue legis & prophetarum finis. Igitur,quàmuis,vt iam dictum eſt, in alijs quibuslibet aquis
Baptizatus dominus baptiſmo Ioannis,ſacramentum deſignare potuiſſet baptiſmi ſui,iure magis pla-
Hebr. 5. ceat,& ad honorem ſcripturarum magis pertinet,quod baptizatus,& baptiſmo illo manifeſtatus eſt, in a-
Aaron quo typū Chriſti geſsit. quis Iordanicis. Hic illud pulchrè occurrit, quod Apoſtolus,cùm dixiſſet,nec quiſquam ſumit ſibi ho-
norem, ſed qui vocatur à deo tanquam Aaron, ſubiungit atq; ait: Sic & Chriſtus non ſemetipſum cla-
rificauit vt pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, filius meus es tu, &c. Deniq; illa prędicatione
Exo. 29. pœnitentiæ & baptiſmo Ioannis vocatus & clarificatus eſt à deo filius hominis Ieſus Chriſtus,vt pon-
Leuit. 8. tifex fieret tanquā Aaron,id eſt, iuxta quod pręfiguratū eſt in Aaron. Aaron quippe nō niſi prius aqua
lotus, ſacerdotio fungi iuſſus eſt,& veſtimenta ſuſcepit ſacerdotalia,ſcilicet fœminalia linea, ſubuculā
lineam, baltheumq; & tunicam, Superhumerale, & Rationale. Cydarim quoq;,& in fronte laminam
ſacræ venerationis, habentem inſcriptum tetragrammaton, ineffabile nomen dei, quod octauū de-
Philip. 2. cus pontificis, maxime illam deſignat eccleſiam & honorē,de quo loquimur,filij hominis,de quo Apo-
Sacerdotium ſtolus ait: Propter quod & deus illum exaltauit, & donauit illi nomē quod eſt ſuper omne nomen,&c.
De alijs indumentis,quid gloriæ,quid honoris ſingula myſtice ſignificent,perſcribere,præſentis nō eſt
negotij,niſi hoc ſolum,quia quod primum, ſiue in initio conſecrationis ſuæ, ſacerdos Aaron iuſſus eſt
Chriſti, aqua lauari, in figura contigit illi, huius ſummi & veri ſacerdotis,quæ in initio ſuæ ſuſ ctionis, ſiue ſa-
pręſtantius quàm cerdotij ſui,habebat baptizari baptiſmo Ioannis,& cætera quidem veteris illius ſacerdotij miniſteria,
figuræ vel vmbræ fuerunt, myſteriorum cœleſtis & veri huius ſacerdotij, ſed ex magna parte ſimi-
Aaron. litudo deficit. Ille namq; & cæteri ſacerdotes, quia morte prohibebant permanere, habebant quotidie
neceſsitatem, quemadmodū ſacerdotes prius pro ſuis delictis hoſtias efferre, deinde pro populi Hic
Heb. 10. autem eiuſmodi neceſsitatem non habuit,ſed ſemel hoc fecit, efferendo ſe non pro ſuis, ſed pro popu-
li delictis. Inchoatio ſacrificij ſiue oblationis, qua ſemetipſum obtulit, ieiunium fuit quod continuo
Luc. 4. ieiunauit, & cum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus poſtea eſuriit. Ita namq; in-
Deute. 18. cipiens agere pœnitentiam non pro ſuis,vt iam dictum eſt,ſed pro populi delictis,laborare non deſijt,
operans opus ſaluus, in omnibus obediens vſq; ad mortem, mortem autē crucis. Verè ergo fidelis &
Propheta verax deus, impleuit quod locutus eſt. Timebat olim populus audire vocem domini dei, & vltra, in-
pro Moyſe quit, non audiam vocem domini dei mei,& ignē hunc maximū amplius non videbo,ne moriar, & ait
dominus Moyſi: Bene omnia ſunt locuti: Prophetā ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorū ſimilē tui, &
ſe ſuſcitatus Chriſtus ponam verba mea in ore eius,loqueturq; ad eos omnia quę pręcepero illi. Hunc prophetam eſſe iuſtum
filium hominis,certū eſt. Quomodo hunc populus ille petiuit,aut petere ſciuit? Cū enim dixiſſet Moy-
ſes prophetam de gente tua,& de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi dominus deus tuus, ipſum au-
dies,ſubiunxit atq; ait. Vt petiſti à domino deo tuo in Oreb, quando concio congregata eſt. Non in-
Exod. 20. uenimus aliter petiſſe populum,niſi ita vt ſcriptura refert. Cunctus autem populus videbat voces &
lampades,& ſonitum buccinæ, montemq; fumantem, & perterriti ac pauore concuſsi, ſteterunt pro-
Exodi. 4. cul dicentes Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus. Non loquatur nobis dominus, ne fortè moria-
mur. Si ergo verba hæc populi pro petitione deus accepit, huius prophetarum domini tanquam po-
Ephe. 3. pulus ita petere, vt petierat ipſe Moyſes obſecro domine mitte quem miſſurus es, quid niſi abundanti-
am intelligere debemus gratiæ exaudientis, qui vbi & humiliter petitur, ſuperabundanter dare con-
ſueuit? Hinc enim Apoſtolus dicit: Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter, quàm pe-
timus aut intelligimus, ſecundum virtutem, quæ operatur in nobis, ipſi gloria in eccleſia, & in Chriſto
Ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum,amen. Fidelis,inquam,& verax deus, hic impleuit, quod
Ioan. 1. illic locutus eſt,& hoc teſtatur columba,imo ſpiritus dei,quem vidit deſcendentem ſicut columbam,&
Fortitudo venientem ſuper ſe vidit, & Ioannes ſicut alius euangeliſta teſtatur, ait, & ego vidi & teſtimonium
dei p ſpeciem ignis perhibui,quia hic eſt filius dei. Quàm diſsimiles ſpecies hic atq; illic: Hic ſpecies columbæ: illic voces
& lampades ſiue maximus ignis, & mons fumans, & ſonitus buccinæ. Proinde non leuiter accenden-
deſignata. dum, quod apud alium euangeliſtam Baptiſta Ioannes cùm dixiſſet,ego baptizo in aqua,ſubiunxit, me-
Ioh. 1. dius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis, &c. Puta illum reſpexiſſe ad iam dictā promiſsionē di-
centis ad Moyſen, prophetam ſuſcitabo illis de medio fratrum ſuorum,ſimilem tui, & idcirco dixiſſe,
medius autem veſtrum ſtetit,quem vos non ſcitis, vt ita ſubintelligas,ac ſi dixerit:Ille, cuius fortitudinē
ſuſtinere non potuit populus,ſignificatā ſibi per ſpeciem ignis,& dixit ad Moyſen,vltra non audiā vo-
cem domini dei mei,& ignem hunc maximum amplius non videbo,ne moriar:loquere tu nobis & au-
diemus,non loquatur nobis dominus ne fortè moriamur. Ille,inquam, abſcondita fortitudine zeli ig-
nei,ſimilis factus Moyſi,id eſt, homo verus vt Moyſes fuit,medius veſtrum ſtat, tolerabilis atq; affa-
bilis,mitis & humilis ſicut columba, non ſicut ignis & nunc tàlis de medio veſtrum ſuſcitatur vobis,
Deute. 18. vt & loquatur vobis dominus, & non magis moriamini, quam ſi Moyſes loqueretur vobis, ſi hunc
Matt. 3. audire vultis. Nam ſi audire nolueritis, & illic dictum eſt, ego vltor exiſtam, & hic dico vobis quia
ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum in horre-
Spūs ſanctus in ſpecie ignis um, paleas autem comburet igni inextinguibili. Nuſquam ſacra canonica refert ſcriptura quod ſu-
per aliquem ſanctorum, ſiue in aliquibus operibus ſuis ſpiritus ſanctus, ſpiritus domini, tale præſen-
tiæ ſuæ ſignum dederit. Quis alius niſi ſpiritus iſte domini per Moyſen operatus eſt in exitu filio-
Exodi. 8. rum Iſrael de terra Aegypti? Deniq; hoc non ſoli confeſsi ſunt Magi, dicendo, digitus dei eſt hic,
Eſa. 63. verùm etiam Eſaias ita declamando dicit: Vbi eſt qui eduxit eos de mari, cum paſtoribus gregis
ſui?

ſui? Vbi eſt qui poſuit in medio eius ſpiritum ſancti ſui? Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio ma-
ieſtatis ſuæ, qui ſcidit aquas ante eos, vt faceret ſibi nomen ſempiternum, qui eduxit eos per abyſſos,
quaſi equum in deſerto non impingentem, quaſi animal in campo deſcendens? Spiritus domini ductor
eius fuit. Ergo per Moyſen operatus eſt iſte ſpiritus in exitu Iſrael de terra Aegypti, & vbi quinquage-
ſimo die, præſentiæ vel operationis ſuæ ſignum dare voluit, non ſpecies columbæ, ſed ſpecies ignis ap-
paruit, ita vt diceret populus id quod iam ſupra dictum eſt, & ignem hunc maximum amplius nō vi-
debo, ne moriar. Item vbi poſt reſurrectionem huius filij hominis, quinquageſimo die ſuper diſcipu-
los eius venit, & preſentiæ ſuæ ſignum dare voluit, non ſpecies columbæ apparuit, ſed apparuerunt 2. Reg. 18.
illis diſpertitæ linguæ, tanquam ignis. Item, qui tollere ſolebat Heliam, ſine dubio erat iſte ſpiritus do-
mini, vnde & Abdias, cumq́ue receſſero à te, inquit, ſpiritus domini aſportabit te in locum quem ego ig- 4. Reg. 2.
noro, & vbi gratiæ, quam Heliæ contulerat, ſignum dare voluit, non ſpecies columbæ, ſed ſpecies
ignis apparuit. Cum enim pergerent, & incedentes ſermocinarentur, videlicet Helias & Heliſæus, ec-
ce currus igneus, & equi ignei diuiſerunt vtrumque, & aſcendit Helias per turbinem in cœlum. Neque
hic, neque illic ipſa ſpiritus ſancti ſubſtantia viſa eſt mortalibus, aut videri potuit, ſed vbi & quomodo
voluit, competens operationis vel preſentiæ ſuæ ſignum dedit, ita vt nuſquam ſuper ipſum dominum Coloſſ. 2.
in ſpecie ignis, nunquam ſuper aliquem ſanctorum in ſpecie columbæ viſus ſit. Quare? Videlicet quia
diuina natura, quæ vel cuius plenitudo in iſto filio hominis Ieſu Chriſto corporaliter inhabitat, ſatis
per ſemetipſam feruida eſt, iuxta illud: Etenim deus noſter ignis conſumens eſt, & idcirco nobis expe- Deute. 4.
diebat vt fortitudinem eius pietas temperaret, & hæc congrue per ſpeciem columbæ ſignificata eſt.
Porro noſtra, id eſt, humana natura per ſemetipſam tepida, imo & nimis frigida eſt, iuxta illud: Et Heb. 12.
quia ſuperabundauit iniquitas, refrigeſcet charitas multorum, & idcirco expediebat, homines dei zelo Matt. 24.
bono calefieri, qui videlicet zelus congrue ſignificatus eſt per ſpeciem ignis. Nullo libentius modo il-
lud intellexerim, quod & Ioannes apud Lucam dicit. *Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni*. Et Eſa- Leuit. 3.
ias: Si abluerit, inquit, dominus ſordem filiarum Sion, & ſanguinem eius lauerit de medio eius in ſpi- Eſai. 4.
ritu iudicij & ſpiritu ardoris: quam vt duo data ſpiritus ſancti, duabus dictionibus iſtis putem ſig- Baptizare
nificari, in ſpiritu ſancto & igni, ſiue in ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris. Iſte namque vnus idemquæ in ſpū ſctō
dominus & ſpiritus ſanctus eſt & ignis, vnus idemque & ſpiritus iudicij & ſpiritus ardoris: iudicij (in- & igne qd
quam) id eſt, diſcretionis, quia fidelem ab infideli diſcernens, remiſſionem peccatorum per fidem tri- eſt
buit, quod eſt datum primum: ardoris autem, quia purgatum à peccatis hominem, deinde boni zeli
igne accendit, quod eſt datum ſecundū. Vtroque dato perficitur atque conſummatur baptiſmus Chriſti,
cum aqua quæ de latere eius exiuit: & idcirco Ioannes, cum de ſemetipſo dixiſſet: Ego baptizo vos in a-
qua: continuo, vt declararet quāto melior baptiſmo ſuo foret baptiſmus Chriſti: ipſe (inquit) vos bap-
tizabit in ſpiritu ſancto & igni. Hanc Ioannis, imo ſuam vel patris promiſſionem ipſe dominus ante
paſſionem ſuam confirmare ſolebat apoſtolis ſuis, ſicut & poſt reſurrectionē ſuā eum commemoraſſe
Lucas hoc modo deſcribit. Et conueſcens præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederēt, ſed expectarent Acto. 1.
promiſſionem patris: quam audiſtis (inquit) per eos meum, quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos Ioan. 20.
aūt baptizabimini ſpiritu ſancto non poſt multos hos dies. Iam quidem patrem illius promiſſionis
id eſt, primum acceperant ſpiritus ſancti datum quod eſt remiſſio peccatorum: quia ſtans in medio
illorum, qua die reſurrexit, inſufflauit & dixit: accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata,
remittuntur eis: & tamen conueſcens præcepit eis, vt expectarent promiſſionem patris, quia videli-
cet reſtat ſecundum eiuſdem ſpiritus ſancti datum, de quo & poſtmodum dixit, ſed accipietis virtu-
tem ſuperuenientis ſpritus ſancti in vos, &c. Sicut ſolus de ſpiritu ſancto conceptus eſt, ita ſolus hic in
ſpiritu ſancto baptizat: nam Ioannes adhuc quidem ex vtero matris ſuæ, ſpiritu ſancto repletus eſt, ſed
non de ſpiritu ſancto conceptus eſt, & idcirco in ſpiritu ſancto baptizare non potuit, ſed cum cæte-
ris ſanctis, gratiam ſpiritus ſancti de plenitudine huius accepit, ſicut ipſe quodam loco teſtatur, & Ioan. 1.
de Plenitudine eius nos omnes accipimus. Quid tandem ſibi vult, vel quam ob cauſam de cœlo venit
vox dicentis, hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit? Quid (inquam) niſi hoc idem, Lucæ. 3.
quod ſpiritus dei ſicut columba deſcendens & veniens ſuper eum, & hoc idem quod verbum factum,
vt Lucas meminit, ſuper Ioannem Zachariæ filium: Ad hoc denique & verbum domini ſuper Ioannem
factum eſt, ad hoc ſpiritus ſanctus deſcendit, ad hoc vox patris de cœlo audita eſt vt ſufficiens le-
gitimumquæ perficeretur teſtimonium ſuper iſto, quod Chriſtus eſſet, quod filius dei eſſet, non ali-
us, ſed iſte pauper, iſte Ieſus à Nazareth, iſte qui putabatur filius Ioſeph. In teſtimonium veritatis hu- Teſtimo-
ius hoc totum factum eſt, vt ſecundum legem diuinam ſtabile fieret teſtimonium, quia ſcriptum eſt in niū de Ieſu
lege: In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Hinc Ioannes Euangeliſta dicit: Et tres à tota tri-
ſunt qui teſtimonium dant in cœlo: Pater. & verbum, & ſpiritus ſanctus. Perſona patris ex voce, quæ nitate.
de cœlo venit, audita eſt: perſona ſpiritus ſancti, cœlis apertis, ſicut columba deſcendit, perſona verbi Deuter. 19.
præſens quidē adderat in carne, ſed ſilebat, neque illa hora qua loquebatur teſtimoniū ſui: licet quodā lo- 1. Ioan. 5.
co dicat, ego ſum qui teſtimoniū perhibeo de meipſo: In Ioanne autē teſtimoniū perhibebat, quia ſuper
Ioannē, ſicut iam dictum eſt, propter hoc perhibendū teſtimoniū, verbum domini factum fuerat. Ho- Ioan. 8.
rum trium attendens teſtimonium ipſe, aduerſarijs ſuis dicebat: Si ego teſtimonium perhibeo de me: Ioan. 5.
vbi ſubintelligendum eſt, ſicut ſolent homines de ſemetipſis teſtimonium perhibere & per inanem
gloriam ſemetipſos commendare: teſtimonium meum non eſt verum. Alius eſt qui teſtimonium per-

hibet de me, & ſcio quia verum eſt teſtimoniũ quod perhibet de me. Vos miſiſtis ad Ioannem, & teſtimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio, ego autem habeo teſtimonium maius Ioanne. Hæc & cætera aduerſus malitioſam illorum inuidentiam dixit, qui accipere nolentes & ſe ſcire diſsimulantes teſtimonium dei, qui in teſtificando nõ poteſt falli, & cuius teſtimoni-

Ieſus tentatus à Iudæis per diſcipulos Ioannis.

um ex manifeſtis operibus poterat cognoſci, miſerunt ad Ioannem hominẽ, quem ſperabant poſſe falli, at ille non falſus eſt, ſed teſtimonium perhibuit veritati. Tunc vtiq; miſerunt ad eum, ſperando eum poſſe falli & agere, volendo vt poſſet falli, quando facta eſt quæſtio ex diſcipulis Ioannis, cum eis ſcilicet Iudæis de purificatione, & venerunt ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Idcirco namq;

Ioan. 3.

ſic inceperunt, vt inuidiæ aut zeli flamma vreret animam Ioannis, atque ita conformatus illis, id eſt, inuidens factus cum inuidis, diceret aliquid quod eſſet contrariũ veritati. At ille teſtimoniũ perhibuit veritati: non poteſt, inquiens, homo accipere quicquam, niſi fuerit ei datũ de cœlo, & cætera, vſque, qui crediderit in filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus eſt filio, non videbit vitam, ſed ira dei manet ſuper eum. Magnitudo teſtimonij, & ex ſpecie columbæ, & ex eo quod cum dixiſſet pa-

Coloſſ. 2.

ter, tu es filius meus dilectus, addidit, in quo mihi bene complacui, reuerenter debet agnoſci: Nam ſpecies columbæ, id eſt, ſpiritus ſanctus, deſcendens & manens ſuper eum in ſpecie columbæ hoc teſtificatur, quia in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, ſicut columba totum quiddam

Chrĩs gloria & deliciæ patris

eſt, cui pars corporis nulla deeſt. Et hoc dictum, in quo mihi bene complacui, hoc teſtificatur, quia talis hic filius ſola & vnica dei patris gloria eſt, & vere in iſto ſolo gloriatur cunctorum mirabilium bonorumque omnium mirabilis operator deus, quia tale nihil fecit, quale eſt iſte filius, ſecundum diuinitatem increatus, ſecundum humanitatem creatus & factus. Cum nondum eſſet homo factus, erat,

Colos. 1.

vt nunc eſt, imago dei inuiſibilis, primogenitus omnis creaturæ, & in ipſo, ait Apoſtolus, condita ſunt vniuerſa in cœlis & in terra, viſibilia & inuiſibilia ſiue throni, ſiue dominationes ſiue principatus, ſiue poteſtates. Omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant. Vbi homo factus eſt, extunc ipſe eſt, ait idem Apoſtolus, caput corporis eccleſiæ, qui eſt principiũ, primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens, quia in ipſo complacuit, omnem plenitudinẽ diuinitatis corporaliter habitare, & per eum reconciliari omnia in ipſo, pacificans per ſangui-

P'al 107.

nem crucis eius, ſiue quæ in terris ſunt, ſiue quæ in cœlis. Recte igitur pater glorioſus & hic dicit, in quo mihi bene complacui, & eundem in pſalmo gloriã ſuã appellat, dicens ad eum: Exurge gloria mea

CAP. IIII. De manifeſtatione eius hactenùs pro poſſe dictum eſt. Manifeſtatus autem, quo vel quali ordine procedere incepit? *Tunc Ieſus, ait euangeliſta, ductus eſt in deſertum à ſpiritu, ut tentaretur à diabolo, & cum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.* Ecce quale, quam pulchrũ medicantis diuinitatis conſilium, vt duceret hunc ſecundum hominem in deſertum ad ieiunandum, & ad tolerantiam tentationum, & non iam in paradiſum ad manducandum, vbi poſuerat hominem primum. Dubitatum eſt ſuper hoc à quibuſdam, propter hoc quod ſubditur: Aſſumpſit eum diabolus in ſanctã

Ieſus ductus eſt à ſuo ſpũ in deſertum

ciuitatem. Et rurſum: Aſſumpſit eum in montem excelſum. Sed vere, & abſque vlla quæſtione conuenienter accipitur, vt à ſancto ſpiritu in deſertum ductus credatur, vt illic eum, ſuus ſpiritus duceret, vbi hunc ad tentandum malignus ſpiritus inueniret, & eiſdem modis à ſecundo homine vinceretur, quibus primum hominem ſe viciſſe gloriabatur. Contra primum quippe hominem parentem noſtrum in tribus ſe tentationibus erexit quia hunc videlicet, gula, vana gloria, auaritia tentauit. & tẽ-

Gene. 2.

tando ſuperauit: ſed eiſdem modis vt iam dictum eſt, ſecundo homini tentato ſuccubuit. Igitur ipſe Dñs Deus, qui tulit hominem, quem formauerat, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, vt operaretur & cuſtodiret illum præcepitque ei dicens, ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas: permiſitque eum tentari, vt manifeſta fierent & angelis & omnibus superuenturis ſeculis quæ erant in corde eius, ipſe hunc hominem ſecundum, quem de ventre virginco formauerat, tulit, ſiue, vt alius euangeliſta ſcripſit, expulit in deſertum, expulit, inquam, tanquam re-

Marc. 1.
Esa. 53.

um, & illius primi hominis portantem reatum, quia ipſe poſuit in eo iniquitates omnium noſtrum, vt inciperet vapulare ieiunando quicquid in illo vno comedente peccauerunt. Perpulchrum eſt collationem facere illius primi hominis & ſecundi, in eo quod ille poſitus fuit in loco amœnitatis & ſatietatis, &

Collatio primi & ſecũdi Adæ

excepto vno ligno appoſitæ ſunt ei omnes deliciæ paradiſi. & tamen in illa tali & tanta ſatietate, de gula in vno tentatus tam facile ſuccubuit. Hic autem expulſus eſt in locum horroris & vaſtæ ſolitudinis, & quadraginta dierum ieiunium impoſitum eſt ei, quo peracto eſuriit, & tamen in illa eſurie de neceſſario pane tentatus, tentationi non ſuccubuit, vt vtiliter demonſtraret inſidiatori per miracula ſua, quod eſſet filius dei, vnde poſtmodum plenius dicendum erit. Perpulchra, inquam, vt iam dictum eſt, collatio ex comparatione huius ſecundi & illius primi hominis. verumtamen quoniam non ſolum

Oſee. 11.

illud originale peccatum, verumetiam actuales Deus poſuit in eo iniquitates omnium noſtrum, & ipſe puer ille eſt, de quo propheta prædixerat, quia puer Iſrael eſt, & ego dilexi eum, & ex Aegypto vocaui filium meum, cuius prophetici præconij præſens euangeliſta ſuperius meminit. libet latius explanare ſacramentum hoc tentationum, quas pro nobis puer iſte ſubiuit. & quia tres fuerunt tentationes, ſingularum cauſas ſiue rationes, per ordinem de ſacris proferre ſcripturis. Igitur vocatus ex Aegypto puer Iſrael, filius Dei, Dominus Ieſus, poſtquam habitauit Nazareth, vbi & nutritus eſt, & poſtquam aquas baptiſmi tranſiuit, ductus eſt in deſertum à ſpiritu & cum ieiu-

naſſe

naſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, tentatus ipſe, & fidelis inuentus eſt in tribus tenta-
tionibus, vt patrum ſuorum, filiorum Iſrael, totidem & eaſdem tentationes euacuaret atq; deleret: qui Tres tẽta-
educti de terra Aegypti, poſtquam aquas maris rubri traſierunt, quadraginta annis per deſertum cir- tiões Chri
cunducti ſunt, & tentati ſunt, quia tentauerunt & infideles inuenti ſunt. Eaſdem & totidem fuiſſe ten- contra tres
tationes illorum quas & quod puer iſte iam dictus ſuſtinuit, puer Iſrael quem ego dilexi, ait in pro- tẽtationes
pheta Dominus, ex ordine per ſcripturã demonſtrandum eſt. Prima fuit tentatio de panibus, ſicut ſcri- in deſerto.
ptum eſt. Et murmurauit omnis congregatio filiorum Iſrael contra Moyſen & Aaron in ſolitudine:
Dixeruntq; ad eos filij Iſrael: Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Aegypti, quando Exodi.16.
ſedebamus ſuper ollas carnium. & comedebamus panes in ſaturitate. Cur eduxiſtis nos in deſertum
iſtud, vt occideretis omnem multitudinem fame. Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ecce ego pluam
vobis panes de cœlo, &c. Tentatio fuit hęc non fideliũ, ſed infidelium, non quia panem petierunt, ſed
quia malè & abſq; fide petierunt. Hinc eſt illud, ſaluo ſacratiore intellectu, & tentauerunt Deũ in cor-
dibus ſuis, vt peterent eſcas animabus ſuis, & malè locuti ſunt de Deo, Dixerunt: Nunquid poterit De-
us parare menſam in deſerto? Nunquid panem poterit dare aut parare menſam populo ſuo? Quia ſic Pſal. 77.
tentauerunt, idcirco tentati ſunt in eo ipſo, in quo tentauerunt. Cum enim dixiſſet Dominus: Ecce ego Exodi.16.
pluam vobis panes de cœlo, egrediatur populus & colligat quæ ſufficiant per ſingulos dies, ſubiunxit
atq; ait: vt tentem eum, vtrum ambulet in lege mea an non. Die autem ſexta parent quod inferant, &
ſit duplum quam colligere ſolebant per ſingulos dies. Quod cum feciſſent, duobus modis comprobatũ
eſt quod in lege Dei non ambularent, quia cum dictũ eſſet eis, nullus relinquat ex eo in mane, non audi-
erunt, ſed dimiſerunt quidam ex eis vſq; mane & ſcatere cœpit vermibus atque computruit. Item cum
dictum eſſet eis, ſabbatum domini eſt, idcirco non inuenietur, nihilominus ingreſsi ſunt vt colligerent,
& non inuenerunt. Dixit autem dominus: Vſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem me-
am? Sic inſipiens populus ille per hoc vitium, ſcilicet per gulæ intemperantiam deliquit, & ſi recte Vitiũ gulę
conſideres, peſtis iſta ſcilicet vitium gulæ permaxima eſt vexatio generis humani, ex qua ſuboriuntur ſæua peſtis
plurima ſęua atque mortifera vitia carnis, & hæc iniquitas accidit ex radice peccati, quo primus homo,
de quo ſupra dictum eſt, vetitum lignum momordit. Quomodo iſte puer Iſrael noſtrum hoc vitium
in ſemetipſo puniuit & emendauit? Primum quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunauit, Cur nõ vl-
& deinde cum eſuriret, comedere noluit ad ſuggeſtionem tentatoris. Quadraginta, inquam, diebus, & tra quadra
quadraginta noctibus ieiunauit, & vlterius ſiue diutius ieiunando illum affligi, nimiæ fuiſſet ſeuerita- ginta dies
tis. Dicit enim ſacra lex, cui per omnia deus homo factus obedire dignatus eſt: Sin autem iudices eum, Chũs ieiu
qui peccauit, dignum viderint plagis, proſternent & coram ſe facient verberari. Pro menſura peccati nauit.
erit & plagarum modus, ita duntaxat vt quadragenarium numerum non excedat, ne fœde laceratus Deute. 25.
ante oculos tuos abeat frater tuus. Vnus idemquę puer iſte ſæpedictus, ſcilicet Chriſtus & iudex erat &
quaſi reus, & coram iudicante diuinitate ſibimet inſita vera humanitas eius proſtrata, ieiuniorum
plagis verberabatur, non quia peccauerat ſed quia peccata gulæ noſtrę ſuper ſe ſuſceperat. Vlterius
non debebit extendi ieiunium, quia, ſicut iam dictum eſt, ſacra iubebat lex, vt plagarum modus qua- Gloria
dragenarium non excederet numerum. Itaque humilitatem flagellatiam debuit gloria ſequi, non Chriſti ve
gloria inanis, ſed gloria vera, gloria dei. Inanis gloria fuiſſet, ſi ſecundum ſuggeſtionem tentatoris fe- ra non in-
ciſſet, dicentis. *Si filius dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.* Forte enim putas, quia gloriam ſuam mani- anis.
feſtauiſſet, ſi ad eius dictum lapides facti fuiſſent panes, ſicut in eo gloriam ſuam poſtmodum mani- Ioan.2.
feſtauit, quod ad eius nutum aqua in vinum conuerſa eſt: ſed non ita eſt. Vbi enim hoc fecit initium
ſignorum, & ſic manifeſtauit gloriam ſuam. non gloria fuit inanis, ſed gloria cum fructu quem vide-
licet fructum protinus euangeliſta præſentat dicens, & crediderunt in eum diſcipuli eius. Nunquid cre-
deret in eum tentator inſidioſus, aduerſarius antiquus, ſi lapides conuertiſſet in panes? Dicit aliquis:
Nobis ad fidem vel ad cognoſcendam dei gloriam profuiſſet, qui legeremus ſi ita factum fuiſſet. Imò
magis hoc nobis ad gloriam dei prodeſt quod legimus, quia teſtimonium ſuæ diuinitatis dei filius di-
abolo communicare dedignatus, hoc potius reſpondit. *Scriptum eſt: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in
omni verbo quod procedit de ore dei.* Et remoto diabolo à participatione, ſiue preſentia refectionis, ac- Deute.8.
ceſſerunt angeli & miniſtrabant ei. Scriptum eſt autem taliter in hoc libro Deuteronomij, Adduxit te
dominus deus tuus quadraginta annis per deſertum, vt affligeret te atque tentaret, & nota fierent quæ
in tuo animo verſabantur, quia non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod egreditur ex Tentatio
ore dei. Secunda tentatio fuit afflictio ſitis & penuria aquæ, de qua ſic ſcriptum eſt: Igitur pro- ſecunda in
fecta omnis multitudo filiorum Iſrael de deſerto Syn per manſiones ſuas, iuxta ſermonem domini, ſiti.
caſtrametata eſt in Raphidim. Vbi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra Moſen, Exo. 17.
ait, Da nobis aquam vt bibamus, & cętera, vſque & vocauit nomen loci illius tentatio propter iurgi-
um filiorum Iſrael, & quia tentauerunt dominũ dicentes, eſt ne dominus in nobis, an non? Ita miro
modo populus & tentabat & tentabatur, & idcirco quia tentabat, iuſto iudicio tentabatur. Nã quod po-
pulũ tentaret dominus, Moſes loco ſupradicto teſtatur, vt affligeret te, inquiens, atquę tentaret do-
minus deus tuus & nota fierent, quæ in tuo animo verſabantur. Quod autem ibi quoque populus
dominum tentauerit hoc dicto ſanctus innuit. & vocauit nomen loci illius tentatio, quia tentauerunt
dominum dicentes, eſt ne dominus in nobis, an non? Super hac re, id eſt, ſuper penuria aquæ, non
tantum ſemel, verumetiam & alia vice tentauit & tentatus eſt & in illam tentationem Moſes quoq; Nume.20.

 & Aaron

& Aaron inciderunt,ita vt dicerent:Audite rebelles & increduli:Num de petra hac vobis aquam po-
terimus eijcere? Dixitq́ dominus ad eos:Quia non crediditis mihi, vt ſanctificaretis me, coram filijs
Iſrael,non introducetis hos populos in terram quam dabo eis. Hoc fuit curioſitatis vitium,quia tenta-
uerunt dominum dicentes, eſt ne dominus in nobis, an non? Quomodo hic ſæpedictus puer Iſrael
ſuper hòc vitio tentatus eſt. *Aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem,& ſtatuit eum ſupra pinnaculum
templi,& dixit ei:Si filius dei es, mitte te deorſum: Scriptum eſt enim: Quia angelis ſuis mandauit de te, & in
manibus tollent te,ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Ieſus: Scriptum eſt: Non tentabis dominũ*
Deute.6. *deum tuum.* Hoc itidem ſicut & primum reſponſum,ſcriptum eſt in libro Deuteronomij:Non tentabis
Exod.17. ait Moſes,dominum deum tuum,ſtatimq́ ſubiungit,ſicut tentaſti in loco tentationis: qui videlicet lo-
cus non alius intelligendus eſt, niſi ille,iam dictus,de quo ait & vocauit nomẽ loci illius tentatio,qui-
tentauerunt dominum dicentes, eſt ne dominus in nobis, an non Sanè quod hic dicit, ſcriptum eſt a
Deus non Non tentabis dominum deum tuum, & poſtmodum, ſcriptum eſt, ait, dominum deum tuum adora-
debet dici bis,& illi ſoli ſeruies,non ſic accipiendum eſt, tanquam ipſe diabolum corrigere voluerit, & ſic eum
deus aut docere,ac ſi diceret: O diabole,noli me tentare dominum deum tuum, quia ſcriptura tibi contradicit,
dñs diabo & ab hoc te compeſcere intendit,tu mihi dicis:Hęc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me,ſed tu po-
li. tius me dominum deum tuum adorare debes,quia ſcriptura dicet tibi: Dominum deum tuum adora-
bis,& illi ſoli ſeruies. Hoc vel ſuſpicari nimis abſurdum eſt: Nunquid enim deus aut dei filius, diabo-
li deus aut dominus vocari dignatur? Abſit hoc: Magnæ namq; eſt gratiæ dominum deum creato-
Heb. 11. rem omnium velle cuiuſpiam vocari deum. Hinc Apoſtolus cum de fide patrũ multa fuiſſet præclare
locutus: fide,inquiens,qui vocatur Abraham obediuit in locum exire, quem accepturus erat in hære-
ditatem,& exijt neſciens quo iret,&c. Interea ſic intulit:Ideo nõ confunditur deus vocari eorum deus,
parauit enim illis ciuitatem. Si nec diaboli confunditur vocari deus aut dñs quæ gratia vel quæ beati-
tudo reſonat in hoc dicto de patribus,ideo non confunditur deus,vocari eorum deus? Cum igitur di-
cit diabolo, ſcriptum eſt,dominum deum tuũ adorabis,& illi ſoli ſeruies,cum,inquam,dicit,ſcriptum
Tertia ten eſt, ſubaudiendum eſt homini,quia reuera non diabolo,ſed homini ſcriptũ eſt, quicquid loquitur aut
tatio in vi præcipit lex. Eſt ergo ſenſus: Nec ego homo, nec quiſquam alius homo,tibi aurem præbere debet,vt
tulo con- dominum deum ſuum tentet,ſiue vt cadens ô diabole te adoret, ſed audire debet vocem ſcripturæ di-
flatili. centis,non tentabis,& ſolum dominũ deum tuũ adorabis. Tertia tentatio fuit illius populi, qui quo-
Deute. 6. niam tentauerunt, iure debebat tentari, vbi Aaron quoq; tentationem incidit, vt contra hoc dictum
legis faceret: Dominũ deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerues. Nam ſicut puer aliquando voluntati
ſuæ dimittitur, vt remoto magiſtro ſiue pædagogo pareat ex occaſione licentię,quale ſit ſtudium eius:
Exodi.32. ita dimiſſus ſibi eſt idem populus,aſcendente Moſe in montem,vbi & fuit quadraginta diebus & qua-
draginta noctibus,& non fuerat præfinitum quando foret reuerſurus: Tunc illud contigit quod
ſcriptura refert:Videns autem populus, quod morã faceret deſcendendi de monte Moſes,congrega-
tus aduerſus Aaron ait: Surge, fac nobis deos qui nos pręcedant. Moſi enim huic viro qui nos eduxit
de terra Aegypti,ignoramus quid acciderit. Tunc reuera populus cecidit,& in forma vituli diabolum
Cur Chrs adorauit,& quis nõ audiuit, quis legendo admirari non potuit, quã pertinax, quam pronus in illo tali
ſolum ex caſu ſuo ſemper fuerit. Sed venit hic alter Iſrael, qui legẽ ſolus impleret, qui cuncta faceret præcepta
Deute. hic iuſtitiæ quæ præcepit lex. Vnde notandum,quia cuncta,quibus tentatorem reliđit,teſtimonia tantum
allegauit de Deuteronomio ſumit,quod videlicet Deuteronomium quod dicitur hoc eſt, id eſt, ſecunda lex, ſi-
Oſee. 11. cut & ipſe alter ſiue ſecundus Iſrael dicitur & eſt,iuxta illud propheticum(cuius & hic euangeliſta me-
Adde.poſt minit,& nos in locis ſuis tractauimus)teſtimonium, quia puer Iſrael eſt, & ego dilexi eum, & ex Ae-
gypto vocaui filium meum. Ergo iſte alter ſiue ſecundus eſt Iſrael,poſt illum Iſraelem patrem duode-
cim tribuum qui primitus in Aegyptum deſcendit,& multitudinem Iſraeliticam quæ inde aſcendit: &
Deute. 10. hæc ſecunda lex huic maxime poſita eſt. Nam illi preuaricatori populo Iſrael poſita eſt lex cærimonia-
rum carnalium,quarum circa ritum cæteri verſantur Moſi libri. In iſto libro Deuteronomij,id eſt,ſe-
cundæ legis,ferè nihil de cærimonijs agitur, ſed cuncta ſunt præcepta iuſtitiæ, pręcepta charitatis: &
cuncta ferè ad perſonam numeri ſingularis familiariter dicuntur,ea quæ ſpiritualia continent myſte-
ria vitæ & ſalutis & ſic Iſrael compellatur quaſi vnus homo, quia hic verè futurus erat vnus homo,
qui fideliter & perfecte cuncta perſolueret,quęcunq; deo debebat homo,& hic eſt verus Iſrael verè di-
rectus cum deo. Exempli gratia: Et nunc Iſrael quid dominus deus tuus petit à te, niſi vt timeas do-
minum deum tuum,& ambules in vijs eius, & diligas eum, ac ſeruias domino deo tuo,in toto corde
tuo,& in tota anima tua,cuſtodiasq; mandata domini,& cærimonias eius quas ego hodie precipio, vt
bene ſit tibi. Hęc & his ſimilia, quę tam familiariter & ſic dicuntur quaſi vni, iſte vnus bene audiuit,&
bene impleuit,eaſdemq́ tentationes, in quibus ille prior Iſrael, id eſt, populus Iſrael, pro parte repro-
borum inuentus eſt infidelis, & etiam pro parte electorum repertus eſt vix parumper fidelis: eaſdem,
inquam,iſte ſuſtinens, inuentus eſt fidelis, ſic præſens teſtatur locus euangelij, vnde & completa eſt
Quæſtio illi fides conuentionis,quam innuens,cum dixiſſet,vt cuſtodias quæ ego hodie præcipio,protinus ad-
didit, vt bene ſi tibi. Porrò illa oſtenſio diaboli qualis putas extitit? Qualitèr omnia regna mundi &
gloriam eorum, homini diabolus ſimul oſtendere potuit,&, vt ait Lucas, in momento temporis? Ne-
quę enim natura rerum ſiue oculorum hoc admittit, vt de monte quolibet, quantumuis excelſo,
cuncta terræ regna regnorumquę omnium gloria ſimul & in momento poſſit ab homine perſpici.
Nihil

Nihil tale vſpiam ſacra ſcriptura geſtum meminit, quin quod beatus papa Gregorius de vno vitæ ve-
nerabilis viro, nomine & gratia Benedicto, refert, quia dum quieſcentibus fratribus inſtans vigiliis Grego. in
nocturne orationis tempora perueniſſet, ad feneſtram ſtans & omnipotentem dominum deprecans, diaio lib. 2.
ſubito vidit fuſam lucem deſuper cunctas noctis tenebras effugaſſe, tantoq́ꝫ ſplendore clareſcere, vt di- cap. 35.
em vinceret lux illa, quæ inter tenebras radiaſſet. Mira autem valde res in hac ſpeculatione ſecuta eſt,
quia ſicut poſt ipſe narrauit, omnis etiam mundus, velut ſub vno ſolis radio collectus ante oculos eius
adductus eſt. Verum illa res admirationem habet aliam, quia (ſicut iam dictum eſt) animæ videnti
creatorem anguſta eſt omnis creatura, & quod ante illius ſancti oculos collectus fuiſſe mundus dici-
tur, hoc egit cum homine omnipotens deus, & non cœlum & terra contracta eſt, ſed videntis animus
dilatatus eſt, qui in deo raptus, videre ſine difficultate potuit omne quod infra deum eſt. Cum hęc di-
cit, addens etiam hęc, in illa ergo luce, quæ exterioribus oculis fulſit, lux interior in mente fuit qui vi-
dentis animũ, quia ad ſuperiora rapuit, ei quam anguſta eſſent omnia inferiora monſtrauit, cum, in-
quam, hęc dicit palam aſtruit, quia proſpectus ille mentis magis quam oculorum fuit. Illud mirantes
veneramur, quod egit cum homine omnipotens deus: de iſto verò quid dicemus, quod circa hominē
deum dei filium tentator egit diabolus? Si qua vobis ſcriptura narraret ſimiliter eũ feciſſe circa quē-
libet hominum, vt in momento temporis mundum illi oſtenderet vniuerſum, non dubitaremus dice-
re, oſtenſionem ſpiritualis nequitiæ viſumq́ꝫ fuiſſe phantaſticum. Nunquid & hunc hominem, quem ex-
plorabat vtrum eſſet filius dei, per ſuas phantaſias diabolus eſt auſus aggredi? Animus fidelis hoc vel
cogitare perhorreſcit. Sed ne abhorreſcas, quia quanto maior tentatoris iniuria, tanto glorioſior vi- Reſponſio
ctoris patientia. Confer phantaſias eiuſmodi cum phantaſijs quas patimur, quoties tentamur omni
quod in mundo eſt, ex concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Quotus 1. Ioh. 2.
quiſq́ꝫ noſtrum eſt, qui non in tentatione qualicunq́ꝫ concupiſcentiæ lenocinio mulceatur, forte etiam
inuitus? Nec mirum, nam nos phantaſias intus patimur, eiuſmodi autem phantaſiæ, quę de foris veni-
unt vel foris fiunt, aliquando non ſolum non delectant, verumetiam ſenſibus corporis moleſta ſunt:
& ſi à tentatore huic filio hominis adductæ ſunt, indubitanter abſq́ꝫ peccato eius, & acceſſerunt & re-
ceſſerunt, vt dicas cum Apoſtolo, tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſq́ꝫ peccato. *Cum aũt* Heb. 4.
audiſſet Ieſus quod Ioannes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæã, & relicta ciuitate Nazareth, uenit & habitauit
in Capharnaum maritimam in finibus Zabulon & Neptalim, ut adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam pro-
phetam: Terra Zabulon & terra Neptalim, uia maris trans Iordanem Galilææ gentium: Populus qui ſedebat Eſai. 9.
in tenebris, uidit lucem magnam, & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis. Exinde cœpit Ieſus
prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Quandiu Ioannes prædica-
uit, nequaquam Ieſus publicæ prędicationis officium ſubijt, ſed poſtquam in traditione eius clauſum
eſt os prophetarum & legis, omnes enim prophetæ & lex vſq́ꝫ ad Ioannem prophetauerunt, tunc de- Chriſtus
mum id quod prophetarum fuerat ſucceſsit, id eſt, euangelium Chriſti effulſit. Fecerat quidem aliqua, ante carce-
iamq́ꝫ habebat diſcipulos, & docebat eos, ſicut euangeliſta Ioannes latius meminit, feceratq́ꝫ ſigna mul- rem Ioãnis
ta coram diſcipulis ſuis, quorum fuit initium, quod aquas in vinum vertit & de quibus idem euange- nõ predica
liſta dicit, quia cum eſſet Hieroſolymis in paſca, in die feſto, multi crediderunt in nomine eius, ex qui- uit publice.
bus Nicodemus, nemo enim, inquit, poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit deus cum eo: & Matth. 11.
nondum miſſus fuerat in carcerem Ioannes, ſed (ſicut iam dictũ eſt) nequaquam publicum prædican- Ioan. 2. 3.
di officium ſubierat, neq́ꝫ ipſos diſcipulos qui ad eũ venire & audire cœperant, ad hoc vocauerat, vt re-
lictis omnibus ipſum ſequerentur. Ab eo pręſens euangeliſta narrationem ſuam inchoat, ꝙ in Galilæam
Ieſus ſeceſsit, prætermittens, cum autem audiſſet, quòd Iohannes traditus eſſet. Pręter ſenſum ſupra- 2. Cori. 6.
dictũ, hoc etiam in hac temporis deſignatione conſiderandum eſt, quod exemplo ſuo docuit, ſicut per
apoſtolum ſuum dicturus erat, nemini dandam vllam eſſe offenſionem, quia videlicet offendebantur Lucæ. 7.
qui offendi volebant, ſcilicet maximè pharíſæi, qui ſpernebant conſilium dei, non baptizati baptiſmo
Ioannis, & hoc optabant æſtimari, quod inter Ieſum & Ioannem, & inter diſcipulos eorum per con- Ioan. 3.
tentionem & per inanem gloriam fieret aliquid. Hinc eſt illud apud euangeliſtam Ioannem: Facta eſt
ergo quæſtio ex diſcipulis Ioannis cum Iudæis de purificatione, & venerũt ad Ioannem, & dixerunt ei: Ioan. 4.
Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes ve-
niunt ad eum. Item poſt aliqua: Vt ergo cognouit Ieſus, quia audierunt phariſæi, quia Ieſus plures di-
ſcipulos facit, & baptizat, quam Ioannes: quanquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius. Vtrumq́ꝫ
ergo rationabiliter obſeruatũ eſt in eo, quod non niſi poſtquam Ioannes traditus eſt prædicare cœpit
Ieſus, ſcilicet vt & ordinatè legi & prophetis, quorum Ioannes finis erat, euangelium ſuccederet, & in-
quantum fieri poterat, quod ex ipſo erat, nemini vllam offenſionem daret. Quæ autem cauſa fuerit, Lucæ. 4.
vt ſecedens in Galilæam tam cito relicta ciuitate Nazareth, veniret & habitaret in Capharnaum, Lucas Cur Ieſus
manifeſtius enarrat. Dicebant enim illi: Nonne hic eſt filius Ioſeph, & repleti ſunt, ait, omnes in ſyna- potius i Ca
goga ira, & ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem, & duxerunt eum vſq́ꝫ ad ſupercilium mon- pharnaum
tis, ſupra quē ciuitas illorũ erat ædificata, vt pręcipitarent illum. Ipſe autē tranſiens per mediũ illorũ ꝙ̃ in Naza
ibat, & deſcendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ, ibiq́ꝫ docebat. Hoc ita factum eſt, vt adimplere- reth habi-
tur, ait, quod dictum eſt per Eſaiam prophetam: Terra Zabulon & terra Neptalim, &c. Hoc tali- tauit.
ter per prophetam dictum eſt: Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon, & terra Neptalim, & Eſa. 9.
nouiſsimo

noviſsimo aggrauata eſt via maris trans Iordanem. Quid eſt quod ſumptũ teſtimonij non ad integrũ
Queſtio ſcripſit. Duas nanq; omiſit partes præcipuas, primo tempore alleuiata eſt, & nouiſsimo aggrauata eſt,
Quid, inquam, eſt, quod iſtas partes omiſit? Videlicet, quia non erat hoc in intentione, ſeu voluntate
Reſponſio prędicantis & euangelizantis, vt primo tẽpore alleuiata terra illa, nouiſsimo aggrauaret, id eſt, vt prę-
ſentis Domini prędicatione, & miraculis illuſtrata Iudæa, tandẽ aſſumpti in cœlũ euangelium repelleret,
& vitæ æternæ indignam ſe iudicaret. Futurum quidem erat, & idcirco Eſaias, reuelante ſpiritu pro-
phetico, prædixerat, quia ſic futurum erat: verumtamen non ea, Dominus intentione illud prædicare
cœpit, vt nouiſsimo tempore, id eſt, conſummatis omnibus ſalutis noſtrę ſacramentis, Iudęa cor ſuum
aggrauaret ac repelleret verbum fidei. Teſtes ſunt illæ lachrimæ, teſtis illa lamentatio videntis ciuita-
tem & flentis ſuper eam, quia voluntatis eius non fuit, quod illa taliter cor ſuum aggrauauit, quod
Luc. 19. tempus viſitationis ſuæ cognoſcere noluit. Hoc ſolum erat in intentione prædicantis, illuminare, vt
Zacharias quoq; cecinit, his qui ſedebant in tenebris & in vmbra mortis ad dirigendos pedes noſtros
Lucæ. 1. in viam pacis. Recte igitur prouidus euangeliſta ſolum hoc in intentione eius fuiſſe ſignificauit, dicen-
do, vt impleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam, &c. Terram Zabulon & Neptalim, viam
maris trans Iordanem Propheticus ſpiritus opportune in tanta re declamauit, quia videlicet non nihil
pertinuit ad fœlicitatem nuntij tam boni, nominare locum, vnde primò auditum fuerit, quod omnes
ſancti tanta expectabant attentione, quantam inſinuare contendit in eodem propheta mirabilis elo-
quentia ſanctę ſapientię, dicendo: Et eleuate ſignum ad populos, ecce Dominus auditum fecit ab extre-
Eſa. 62. mis terrę. Puta, vel ipſum Ioãnem, qui tunc traditus erat mox, vt poſtmodum decollatus eſt, ad infe-
ros properando ſignum eleuaſſe ad omnes ſanctos, qui hunc expectabant ab origine mundi in tene-
bris & in vmbra mortis, & dixiſſe: Ecce Dominus auditum fecit à terra Zabulõ, & à terra Neptalim,
Teſtimonia euangelij amplificanda ſunt. & à via maris trans Iordanem Galilęæ, id eſt, ſecus mare Galilææ. Sicut alio iam loco dictum eſt, non
ſolum illud tantillum, quod euangeliſta de propheticis pręſcribit teſtimonijs, reſpicere debet lector
ſtudioſus, ſiue auditor attentus, verumetiam illa, quæ aſſumptis adherent capitulis, quæ præcedunt ſi-
ue quæ ſequuntur, velut ſi domui, quæ forte per induſtriam abſq; feneſtris ſubobſcura facta eſt, lucer-
na intromiſſa videre debeas qualis ſit intus, qualis ſit ſitus in medio vel in circuitu eius, & quidem ſi-
cut euangeliſtæ, quoniam breuitate opus erat, amplitudinem teſtimoniorum vel ſcribere non voca-
uit, ita & nobis, quia forte faſtidioſum fieret opus, non vacat cuncta proſequi. quæ ipſe breui ſignifica-
tione illuſtrauit: verumtamen in aliqua parte eorum, libet hac aliquantiſper immorari. Præmiſſo, po-
pulus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, ſubinde idem propheta inter cætera, dicit: Iu-
gum enim oneris eius & virgam humeri eius & ſceptrum exactoris eius ſuperaſti, ſicut in die Madian,
Paruulus enim natus eſt nobis, filius datus eſt nobis. Onus ſiue iugũ oneris eius, ſcilicet populi qui am-
Eſa. 9. bulabat vel ſedebat in tenebris. peccatũ erat, virga humeri eius, peccati erat, exactor eius diabolus erat:
ſceptrum exactoris illius, ius vel principatus mortis erat. Quomodo hæc Domine ſuperaſti? Nimirũ
Addo, pœna ſeu reatus, aut ſimile quid novo genere prælij, ſicut in die Madian, id eſt, ſecundum myſticam ſimilitudinem prælij, quo (ſicut ha-
bemus in libro Iudicum) dux Gedeon cum trecentis viris ſuperauit Madian. Non enim ſic in illo die
pugnatum eſt, ſicut antè vel poſt pugnauerunt cæteri duces, iudices & reges Iſrael: ſed diuiſis trecentis
Iudi. 7. viris in partes tres, dedit tubas in manibus eorum, lagenasq; vacuas ac lampades in medio lagena-
rum. Cumque per gyrum caſtrorum in tribus perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, tenue-
runt ſiniſtris manibus lampades & dextris ſonantes tubas, clamaueruntq;, gladius domini & Gedeo-
nis. Omnia itaq; caſtra turbata ſunt, immiſit dñs gladium in omnibus caſtris, & mutua ſeſe detrunca-
Ante natũ Chriſtũ ferro pugnare licuit, nũc nõ ita. bant. Prædixerat autem eis Gedeon. Quod me facere videritis, hoc facite. Secundum ſimilitudinem
illius prælij pugnare debere à tempore euangelicæ prędicationis, & regnum exactoris diaboli ſuper-
randum eſſe propheta prædixit. Quam ob cauſam? Paruulus enĩ inquit, natus eſt nobis, filius datus eſt
nobis. Antequã paruulus iſte naſceretur nobis, antequam filius iſte daretur nobis, non ſolum licitum,
verumetiam laudabile erat, regibus, ſacerdotibus, prophetis, patriarchis, ferro dimicare & ſanguine
præliari, ſicut fecit Dauid, ſicut fecerunt inſignes Machabæi contra gentes quæ contendebant exter-
minium facere Iſraeliticæ gentis, agente ſpiritu diaboli, vt exinaniretur verbum promiſsionis, vt non
eſſet vnde paruulus iſte naſceretur nobis, ſicut patribus primòq; fideli Abrahæ fidelis deus repromi-
ſit, At nunc, quoniam paruulus iam natus eſt nobis, quoniam filius datus eſt nobis, paruulus ſiue fili-
us admirabilis, conſiliarius, deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis, quid opus eſt materialibus
Gene. 22. armis? Quid periculi eſt in hoc, ſi extirpetur arbor, quoniam fructus omnis aſſumptus eſt, & tuto re-
poſitus loco? Mutetur modus prælij & pugnetur ſicut pugnatum eſt in diebus Madian. Sint lampa-
Quid lagenæ & tubę myſtice. des in lagenis fragilibus, in vaſis fictilibus, id eſt, dona gratiarum cœleſtium in corporum mortalium
membris corruptibilibus, ſint & tubæ verbi dei, quarum ſonitu hoſtes viſibiles & inuiſibiles terrean-
tur. Lagenæ in ſiniſtris, tubæ habeantur in manibus dextris, id eſt in minore corpora, in maiore verbũ
dei predicandum habeatur, cura vel diligentia. Quid ſi corporum fragiles hydriæ confringantur?
Nimirum tunc amplius flammabit miraculorum clariſsima luce, & martyres pretioſa morte coro-
Lege. flammabunt. nati. exinde fortius preliabuntur. Fecit hoc primus ille Gedeon ſecundum literam, & quod me face-
re videritis, ait, hoc facite: fecit hoc primus iſte filius hominis ſecundum ſpiritum, & hoc eſt, ait, præ-
Iudi. 7. ceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos, maiorem hac dilectionem nemo habet, vt ani-
Ioan. 15. mam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Quoniam ergo ſic pugnandum erat, quoniam materialis
gladius

gladius iam neceſſarius non erat, videamus quales ſibi milites, ſiue militiæ duces elegit. *Ambulans iux-*
ta mare Galilææ, uidit duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus & Andream fratrem eius, mittentes rete
in mare, erant enim piſcatores, & ait illis: Venite poſt me, & faciam uos fieri piſcatores hominum. At illi con-
tinuo relictis retibus, ſequuti ſunt eum: & procedens inde, uidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioan- Simplici-
nem fratrem eius in naui, cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua, & uocauit eos. Illi autem ſtatim re- tas primo-
lictis retibus & patre, ſequuti ſunt eum. Sicut ſol viſu ſuo, ſpecularia non ſolũ videt, verumetiã ſuam in il- rũ apoſto-
lis imaginem format, & imago eius ex ipſis relucet: ita quodammodo verus iſte ſol vidit Petrũ & An- lorum.
dream, Iacobum & Ioannem, ſimplices & tenebrarũ partem nullã habentes, & idcirco lux ab eis com-
prehenſa eſt, imago veræ huius lucis in eorũ cordibus per fidem, formata eſt. Iſta virtus tenebrarũ non
fuit ad comprehendendum, ſed obtuſa corda gerentes, repulerunt. Exempli gratia, ita vt dicerent: Vn- Matth. 13.
de huic hæc omnia: & quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, & virtutes quæ per manus eius efficiuntur?
Nonne iſte eſt faber, filius Mariæ, frater Iacobi & Ioſeph & Iudæ & Simonis, & non poterat, ait euan- Marc. 6.
geliſta Marcus, ibi virtutem vllam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curauit, & mira-
batur propter incredulitatem illorum. Et quales iſtos inuenit, aut vidit, quorũ cordis puritatem, & lu-
cidam fidem penetrauit? Mittentes rete in mare, vidit eos, ſiue retia ſua reficientes, erant enim piſcato-
res. Quare autem pauperes potius quàm diuites deus elegit, Imo quos elegit ante conſtitutionẽ mun- Quæſtio
di, quos præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, quos vocare, iuſtificare & mag- Roma. 8.
nificare propoſuerat quare pauperes in hoc mundo naſci vel fieri voluit? Nimirum propter eruditio- Reſponſio
nem ipſorum, quia videlicet conſcientia paupertatis grande eſt inſtrumentum, & valens documentum,
vt creatura teneat vel cognoſcat id, quod coram creatore perpulchrum & valde iuſtum eſt, ſcilicet or-
dinem ſuum. Quem vel qualem ordinem ſuum? Profecto illum, quem Apoſtolus magno clamore,
grandi exclamatione, nobis intimare nititur dicens: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientię dei, quã Rom. 11.
incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum domini?
Aut quis conſiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit ei, & retribuetur ei? Quoniam ex ipſo, & per ip-
ſum, & in ipſo ſunt omnia, ipſi gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Iſte eſt ordo legitimus, ordo neceſ- In omni-
ſarius, vt creatori creatura ſubijciatur, ſciendo & confitendo, quia ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt bus nos hu
omnia quæcunque bona beatus homo vel ſanctus habet angelus, & ad huius ſanctæ rei cognitionem miliari o-
ſine commonitionẽ multum valet, vt iam dictũ eſt, memoria retenius priſcæ paupertatis caminus, de portet.
quali & filij Iſrael vocati ſunt, & in quali Petrus & cæteri apoſtoli homines ſine literis & idiotę, & prę-
terea cenſu pauperes inuenti ſunt. Quid multa? Nimirũ quanto plura ſancti dona dei precepturi erant,
tanto maioris conſcientia paupertatis indiguerunt, vt eadem dona portarent ſtabiles & firmi, fundari
in ſpiritum humilitatis. Nam domini ſunt cardines terræ, pro quo in Hebræo ſcriptum eſt, vt ait bea- 1. Regũ. 2.
tus Hieronymus, afflicti terræ, & poſuit ſuper eos orbem. Afflictio hæc humilitas eſt, quæ ad portan- Cardines
dum orbẽ conſtantes eos facit & fortes. Deniq; quod facit in corporibus, ſiue rebus corporalibus, vt ali- terræ, apľi
ud tardius, aliud citius moueatur, flante vento ſeu mouente manu: hoc facit in mentibus humilitatis
virtus, vt ſuccedentibus proſperis ſpiritualibus, non extollatur animus priſtinæ paupertatis ſeu cuiuſ-
libet infelicitatis ſibi conſcius. Orbis, quem ſuper huiuſmodi afflictos dominus poſuit, eccleſia ipſius
eſt, quam illis regendã commiſit. Hinc eſt illud quod huic Simoni Petro dixit: Et ego dico tibi, quia tu Matt. 16.
es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meam. Super petrã fidei, quam confeſſus eſt Petrus,
eccleſiam ſuã ædificauit, eamq; regendã illi cæteriſq; apoſtolis, eorumq; ſimilibus commiſit. Quid tan-
dem de mutatione nominis dicemus, quam (vt ſupra iam dictum eſt) & alius euangeliſta ſcripſit mani-
feſtius, & iſte non omnino tacuit, dicendo, Simonem qui vocatur Petrus. Quæ cauſa vel ratio fuit mu- Cur Petro
tationis huius? Nunquid enim otioſe, id eſt, ſine cauſa, ſine ratione mutaret vocabulum hominis ſapi- mutatum
entia dei Ieſus Chriſtus? Dum de vno quærimus, alterius quoq; recordemur. Qui enim dixit huic, tu es nomen.
Simon filius Ioanna, tu vocaberis Cæphas, quod interpretatur Petrus, ipſe idem quondam dixerat Ioh. 1.
cuidam alteri: Quod nomen eſt tibi? Illo reſpondente, Iacob, ait ille: Nequaquam, inquit, Iacob appel- Gene. 32.
labitur nomen tuum, ſed Iſraęl. Pręter duos iſtos, quorũ alter in veteri, alter in nouo teſtamento no-
tiſſimus eſt, alios in ſanctis non inuenimus ſcripturis, quorum deus vocabula commutauerit: licet qui-
buſdam poſuerit, vt Iſaac: alijs adauxerit vel minuerit, vt Abrahã & Sarai, hunc Abraham & illam vo-
cando Saram. Quæ igitur cauſa vel ratio fuit, in iſtis mutandorum nominum? Arbitrari licet, quod
in ambobus mutationis nominum cauſa fuerit, inſtans mutatio rerum. In illo priore, cui dictum eſt, Cur Iacob
nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael, mutandarum ſententia rerum fuit hæc. Quo- dictus eſt
niam ſi contra deum fortis fuiſti, quanto magis contra homines præualebis? Nam contra homines prę Iſrael.
ualere, quid aliud eſt, quam homines interficere? Ex tunc genus Iacob ſiue Iſrael non ſolummodo per-
miſſum verumetiam prę ceptum habuit peccatores occidere, & in primis Chananæos, quos iuſte terra
debuit euomere. Exempli gratia: Vade, inquit dominus ad Saul, & percute Amalech, & demo- Leuit. 20.
lire vniuerſa eius: Non parcas ei, ſed interfice à viro vſq; ad mulierem, & paruulum atq; lactantem: 1. Reg. 15.
Hoc non tantummodo permiſſum, verumetiã vſque adeo fuit præceptum, vt cum ille pepercíſſet, di-
ceret dominus ad Samuel: Pœnitet me, quod conſtituerim Saul regem, quia dereliquit me, & ver- Gene. 4.
ba mea opere non impleuit. Ab initio autem non ita fuit, ſed omnis qui occiderit Cain, ait idem Matt. 19.
dominus, ſeptuplum punietur. Quomodo reſpondit dominus dicentibus ſibi, quid ergo Moyſes
mandauit

mendauit, dare libellum repudij, & dimittere vxorem: fere ſimiliter reſpondendum eſt, ſi quæras, quid
dominus homines mandauit interfici, dicendo, quanto magis contra homines præualebis? Reſpon-
dens ait. Quoniam Moſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras. Ab initio
vſus gladij cur apoſtolis prohibitus. autem non fuit ſic. Dico autem vobis, quia quicunque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, &
aliam duxerit, mœchatur. In iſto Poſteriore mutandarum ſententia rerum hæc eſt. Conuerte gladium
tuum in locum ſuum. Exemerat enim gladium ſuũ & percutiens ſeruum principis ſacerdotum, ampu-
tauit auriculã eius. Si ergo quæras, vt iam dictum eſt, quid dominus mandauit, peccatores interfici: &
Matth. 26. quid dixit, quanto magis contra homines præualebis: fere ſimiliter reſpondendum eſt, vt de libello re-
pudij, quoniam dominus ad duritiam cordis hoc mandauit fieri, ab initio autem non ſic fuit. Quorum
ad duritiam cordis? Nimirum hominum talium, quales fuerunt Amalechitæ ſiue Chananæi, & cæteri,
quorum diabolus cor obdurauit, vt non ſolum ſeruirent creaturæ potius quam creatori, verumetiam
vnicum cultorem creatoris populum Iſrael conarentur omnibus modis aut facere conformem ſibi,
aut omnino extirpare radicem gentis eiuſdem, vt non eſſet vnde compleretur benedictio, quam deus
Gene. 32. Abrahæ repromiſit, quamque exigebat ille Iacob, dicendo, non dimittam te, niſi benedixeris mihi: & au-
diuit, quoniam contra homines præualebis. Propter eiuſmodi duritiam cordis mandauit dominus
peccatores interfici, & qui hoc fecerunt, iudices Iſrael, & patriarcha Dauid, & preclari laudantur Ma-
chabæi. Ab initio autem non ſic fuit, ſed quicunque occiderit Cain, ſeptuplum punietur, ait dominus. Et
Matt. 26. nunc idem loquitur ad iſtum, cuius mutauerat vocabulum, ſignificans (vt iam dictum eſt) mutationẽ
rerum Conuerte gladium tuum in locũ ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt,
Luc. 22. ſubauditur, niſi pœnitentiam egerint, & apud alium euangeliſtam, dicentibus apoſtolis, domine, ecce
gladij duo hic, dixit eis: Satis eſt. Item: Sinite vſque huc. Quod prudens auditor ſic intelligere debet, ac ſi
diceret, Gladijs materialibus iam ſatis factum eſt, & in illis huc vſque neceſſario pugnatum eſt, ob de-
fenſionem carnis, de qua me Ieſum Chriſtum oportebat naſci: iam finite gladios eiuſmodi, & pugnate
Iudi. 7. nouo genere prælij, ſicut pugnatum eſt in die Madian, id eſt, ſicut ſignificatum eſt illic, vbi Gedeon ſu-
perauit Madian. De illo prelio iam ſuperius dictum eſt. *Et circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in ſy-
nagogis eorum, & predicans euangelium regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in po-
pulo, & abijt opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, uarijs languoribus, & tor-
mentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant & lunaticos & paralyticos, & curauit eos, & ſecutæ ſunt*
Opera pietatis per columbã prefigurata. *eum turbæ multæ de Galilæa & Decapoli & Hieroſolymis & Iudæa & trans Iordanem.* Opera huiuſmo-
di opera pietatis, quorum hæc initia fuerunt, portendebat ſignum illud, ſiue ſignificatio præ-
ſentiæ ſpiritus ſancti quæ ſuper eum apparuit, ſcilicet ſpecies columbæ, quæ nimirum auis naturaliter
mitis eſt, & ſeptem habet inſignia pietatis, quæ numerare ſolent Phyſici, quia ſine felle eſt, & gemitum
pro cantu habet, & in foraminibus petræ ſiue cauerna maceriæ nidificare ſolet, & nihil viuũ comedit,
& grana candidiora eligit, & pullos alienos nutrit, & iuxta fluenta pleniſsima reſidens, inſidioſum præ
uidet atque effugit accipitrem. Omnium pietatis operum, quæ per hæc ſeptem columbæ naturalia bona
ſignificantur initia fuerunt hæc, quæ hoc loco narrantur, ſeptem comprehenſa dictionibus quæ ſunt,
ſanare omnem languorem, & omnem infirmitatem, & omnes male habentes, varijs languoribus &
tormentis comprehenſos & qui dæmonia habebant, & lunaticos & paralyticos. Iudẽ qui ſecutæ ſunt
Eſa. 55. eum turbæ multæ de Galilæa & Decapoli & Hieroſolymis & Iudæa & trans Iordanem, initium fuit
populorum ſiue gentium multarum, quæ habebant ad illum concurrere, iuxta illud Eſaiæ: Et gentes,
quæ te non nouerunt, ad te current, propter dominum deum tuum & ſanctum Iſrael, quia glorifica
uit te: Et in hoc initio finem vel conſummationem propoſiti ſui meditabatur incarnata ſapientia dei,
vnde adhuc plenius dicendum erit.

LIBRI TERTII FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMI. LIB. IIII.

Canti. 5. Chriſti ſtudia in ſcripturis, vt eas adimpleret. ECclesia in Canticis dilecti ſui pulchritudinem prædicans, dicit inter cætera:
Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & re-
ſident iuxta fluenta pleniſsima. Quid eſt hoc dicere, niſi qui ſtudia eius quam-
diu in terra viſus eſt & cum hominibus conuerſatus eſt, ſacræ ſemper intende-
bant ſcripturæ, ſicut in pſalmo primo predictum fuerat, ſed in lege domini
voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Eiuſmodi ſtudia eius
ſpiritum ſanctum decuit ita ſignificare, vt deſcenderet ſuper eum in ſpecie co-
lumbæ, quia in eo requieuerunt omnes ſpirituales gratiæ, & anima eius aper-
tis cunctarum gratiarum oculis, reſidebat iuxta fluenta pleniſsima, id eſt, cunctas contemplabatur, vt
adimplere.

adimpleret veritatis ſcripturas, quicquid de ipſo in lege Moſi, & prophetis, & pſalmis ſcriptum fue-
rat: & quod cum magna reuerentia cogitandum nobis eſt, ſecundum diſpoſitionẽ rerum quas me-
ditabatur, habitum vel actiones ſuas diſponebat exterius. Hinc eſt id quod poſt ea, quæ ſupra dicta CAP. V.
ſunt, continuo ſequitur, *Videns autem turbas, aſcendit in montem: & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſ-
cipuli eius, & aperiens os ſuum, docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniã ipſorum eſt regnũ cœlorũ.*
Futurum quippe erat, nec ipſum latebat, & hoc ſine dubio meditabatur, imò & (ſicut quodam loco
dixit) artabatur vſque dum perficeretur, & vt aſcenderet in cœlum, & ibi ſederet ad dexteram maie-
ſtatis in excelſis, iuxta illud: Aſcendens in cœlum, captiuam duxit captiuitatem, ſiue illud: Dixit domi- Luc. 12.
nus domino meo, ſede à dextris. Pulchre autem, quia aſcenſurus erat in altitudinem cœli, ipſe in mõ- Ephe. 4.
tem, id eſt, excelſum terræ locum, aſcendit, quem vel Thabor vel quemlibet alium in Galilæa mon- Pſal. 109.
tem excelſum oportet intelligi, quia poſtquam finiuit ſermones ſuos, ſtatim ſequitur. Cum autem in-
troiſſet Capharnaum. In montem eiuſmodi, videns turbas, aſcendit, quia futurum erat, vt viſis tur-
bis, aſcenderet (ſicut iam dictum eſt) in altitudinem cœli. Quid enim fecit hic tota vita ſua, niſi qui Quo Chri
vidit turbas? Vidit planè, vidit turbas generis humani, & non quomodocunq; vidit, ſed ita vt miſe- ſtus vidit
riarum noſtrarum caperet experimentum, iuxta illud: Quoniam ipſe cognouit figmentum noſtrum, turbas,
id eſt, ipſe ſuſcepit, & in ſemetipſo expertus eſt, quia fragile eſt mortale corpus noſtrum. Ita vidit, vt Pſal. 102.
miſeretur, ita miſertus eſt, vt miſerias noſtras conſolaretur, id eſt, beatitudinem ſalutis æternæ per
paſſionem & mortem ſuam nobis operaretur. Hoc facto, iamq; ſedente eo ad dexteram patris, acceſ-
ſuri erant ad eum diſcipuli eius, videlicet acceſſu mentis, & profectu fidei, perſeuerando in ſpe pro- Acto. 1.
miſſi quod promiſerat eis, & expectando promiſſionẽ patris, quam audiſtis (inquit) per os meũ, &c.
Pulchre igitur ſic factum, & ſic dictum eſt, & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Itidem
futurum erat, vt illic ſedens ad dexteram patris, magis ac magis aperiret illis ſenſum, vt intelligerent Lucæ. 24.
ſcripturas, videlicet docendo illos omnem veritatem per ſpiritũ ſanctum quem dedit illis ſicut pro- Ioan. 16.
miſerat. Eius rei congrua ſignificatio eſt in eo, quod hic ait Euangeliſta: Et aperiens os ſuum doce- Os dñi ſa-
bat eos, &c. Nunc iam literæ vel ſermonis huius ſeriem ingrediamur. Aperiens (inquit) os ſuum, cra ſcriptu
docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Huiuſmodi lo- ra eſt.
cutio ſiue dictio, aperiens os ſuum, in ſecularibus literis pro vitio ducitur, & pleonaſmos, id eſt, ad-
iectio vnius verbi ſuperuacua dicitur, vt illic: Sic ore locuta eſt. Neque enim quiſquam loquitur ni-
ſi ore, nec aliter loqui poteſt, niſi aperiat os ſuum. Porrò, in ſacris literis, & maximè hic, nequaquam
adiectio ſuperuacua eſt, ſed multum ad negotium pertinent, ſi illud os domini cogites, quod Euan-
geliſtam diuinum attendiſſe decet. Quod eſt illud os domini, niſi ſcripturæ per quas nobis loquitur
ſpiritus domini? Iſtæ clauſę fuerant, clauſę (inquam) & ſignatę pro ratione temporis erant, & vt clau- Os dñi Iu-
derent eas ipſi qui ſcripſerunt, præceptum domini habebant. Exempli gratia: Tu autem Daniel clau- dęis erat
de ſermones, ſigna librum, vſque ad tempus ſtatutum. Et ad Eſaiam: Liga teſtimonium, ſigna legẽ clauſum.
in diſcipulis meis. Quomodo vel quibus ſcripturæ Chriſtum prænuntiantes, clauſę erant? Vtiq; ſpi- Dani. 12.
ritualia ſic annuntiando, vt carnalia ſonare viderentur, illis precipue, quorum carni ſubditus & ter-
renis cupiditatibus deditus erat animus. Exempli gratia: Et dominabitur à mari vſq; ad mare, & da-
bitur de auro Arabię. Hæc & his ſimilia Iudæi legentes aureamq; & gemmatam Hieruſalem terrenã, Pſal. 17.
regnante Meſsia, ſe habituros ſperantes, beatos putabant eſſe diuites, cęteriſq; rebus vel modis proſ-
peratos, quibus mundus inaniter gaudet. Clauſum ergo erat os domini, id eſt, ſcriptura, quæ eſt os
domini, nec niſi docente ipſo, poterat eiuſmodi os aperiri. In aperiendo quid primum dixit? *Beati
pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.
Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſatura-
buntur. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Beati mundo corde, quoniam ipſi de-
um uidebunt. Beati pacifici, quoniam filij dei uocabuntur. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſti-
tiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Hoc primum cecinit canticum beatitudinis cithara glori-
oſa, cithara ſonora & dulcis, cui tota erat, & eſt inſita muſica patris, vniuerſa ſapientia dei, qui & di-
cebat ad eum iamdudum in propheta: Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara. Octo chor- Pſa. 56. 107
dis antiquitus citharę fiebant, & quæ per primam, eadem vox reſonabat per octauam, ſecundum
muſicæ naturalem vim, quia tantum ſeptem ſunt diſcrimina vocum, & octaua vox eadem quæ pri-
ma eſt, quod cantoribus peritis, id eſt, muſicis, non incognitum eſt, & quod non minime delectat in
iſta beatitudinum cantilena, quæ prima, eadem octaua ſententia eſt, quoniã ipſorum eſt regnum cœ-
lorum. Celeberrima eſt apud doctores ferè omnes decantatio hæc octo beatitudinum, nec opus eſt
ſuperaddere quicquam ad ipſorum tractatum, niſi hoc ſolum, vt oſtendamus, quia ſicut cætera do- Beati pau-
minus noſter, ita & hoc ſecundum certam locutus eſt autoritatẽ ſcripturarum. Nam quod pauperes peres ſpũ.
ſpiritu vero beati ſint, vel quẽ ipſorum ſit regnum cœlorum Abraham, Iſaac, & Iacob pro exemplo Hebrę. 11.
vel teſtimonio ſunt, qui pauperes ſpiritu fuerunt, ſicut enarrat ſacrę hiſtoriæ textus, & memorat
Apoſtolus. Confitentes (inquit) quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram. Qui enim hæc dicunt,
ſignificant ſe patriam inquirere, & ſiquidẽ illius meminiſſent, de qua exierant, habebant vtique tem-
pus reuertendi, nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cœleſtem. Nonne hęc eſt paupertas ſpiritus, nõ

Beati mites appetere patriam in terris, & humiliter expectare repoſitam in cœlis in manu dei. Ideo (inquit) non confunditur vocari eorum deus. Parauit enim illis ciuitatem. Quid aliud eſt illa ciuitas, niſi regnum cœlorum? Quod mites verè beati ſint, & quo ipſi poſſideant terram, Moyſes pro exemplo vel teſtimonio eſt, de quo veridica dicit ſcriptura: Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines

Numer. 12. qui morabantur in terra: ſimulq; Ioſue & Calep, qui tanquam mites non detraxerunt terræ, quam

Ibidē. 13. 14 luſtrauerant per quadraginta dies, ſicut detraxerunt immites alij, qui exaſperauerunt dominum, & idcirco non poſſiderunt eam, ſed pleni alio ſpiritu laudauerunt, & idcirco poſſederunt eam. Non quidem Moyſes poſſedit terram, ad quam ingrediebatur Iſrael poſſidendam, terram trans Iordanē,

Pſal. 26. 141 terram Chanaan, ſed poſſedit & poſſidet terram viuentium, quam ſolam in ſpiritu Pſalmiſta ſuſpirans: Credo (inquit) videre bona domini in terra viuentium, Portio mea in terra viuentium. In hoc

Nume. 27. ipſo qui terram illam Chanaan non poſſedit, mitis fuit, id eſt ſemetipſum non defendit, quod eſt mitis animi. Nam dicente ſibi domino, qui in illam terram non intraret, propter illud quod acciderat ad aquas contradictionis, continuo reſpondit: Prouideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis, hominem qui ſit ſuper multitudinem hanc, ne ſit populus domini, ſicut oues ſine Paſtore. Et in ſua quidem cauſa mitis fuit, in cauſa vero dei qualis fuerit, teſtatur zelus, quo zelatus eſt pro reatu Vituli, &

Exod. 32. hiatus terræ, qui Dathan & Abiron abſorbuit, cùm ille dixiſſet ad Dominum, ne reſpicias ſacrificia

Numer. 16. eorum. Quod lugētes verè beati ſint & qui ipſi conſolabuntur, teſtantur geſta iudicum, qui poſt Mo-

Beati, qui yſen & Ioſue fuerunt vſque ad Samuel, quorum luctum atque clamorem, quo clamauerunt ad Do-

lugent. minum, confitentes quod propter peccata ſua traditi fuiſſent, & toties traderentur in manus gentiū, glorioſæ conſolationes ſubſequutæ ſunt. Primus luctus illorum temporum, loco quoque nomen dedit, ſicut ſcriptum eſt, Aſcenditque Angelus Domini de Galgala ad locum flentium. Cur (inquit)

Iudi. 2. hoc feciſtis? Cumq; loqueretur Angelus Domini ad omnes filios Iſrael, eleuauerunt vocem ſuam, & fleuerunt, & vocatum eſt nomen loci illius flentium ſiue lachrymarum. Luctus vltimus luctus fuit Samuel, qui lugebat Saulem, ſicut ſcriptum eſt: Pœnitet me (ait Dominus) qui conſtituerim Saul Re-

1. Regū. 15. gem, quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit. Contriſtatusq; eſt Samuel, & clamauit ad Dominum tota nocte, & ſubinde: Veruntamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat, quod conſtituiſſet eum Regem. Dixitq; Dominus ad Samuelem: Vſquequo tu luges Saul, &c. Conſolationes, quibus illi lugentes conſolati ſunt, tam glorioſæ fuerunt, vt illi, quorum per manus Dominus clamantes ad ſe conſolatus eſt, vocarētur etiam ſaluatores, vt pote ſaluatoris vnici, ſaluato-

Iudi. 3 ris venturi quandam vicem & typum gerentes, ſalute temporali ſaluando Iſrael. Vltimus Samuel lu-

1. Regū. 16. gendo talem conſolationē conſecutus eſt, vt miſſus à Domino vngeret Dauid Regem, & ſalutis temporalis ducem, & ſalutis æternæ fontem, ſiue originem, id eſt, patrem ſaluatoris Chriſti, nominatum

Beati qui poſt Abraham ſecundum carnem. Quod eſurientes & ſitientes iuſtitiam beati ſint, quod ipſi ſatura-

eſuriunt & buntur, pro exemplo vel teſtimonio ſunt prophetæ, vel filij prophetarum, & quiq; timentes Domi-

ſitiunt iuſti num, qui ſub regibus Iſrael, ſub Achab & Iezabel, & cæteris, qui prophetas Domini occiderunt, &

tiam. altaria ſuffoderunt, per loca deſerta diffugientes & latitantes, egeſtate & fame afflicti ſunt, quorum

3. Reg. 19 Helias eſt nouiſſimus, qui propter minas Iezabel fugitans, ambulauit in fortitudine vnius cibi qua-

Heb. 2 draginta diebus & quadraginta noctibus, de quibus & Apoſtolus ingemiſcens loquitur: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, in montibus, & in ſpeluncis, & in cauernis terræ. Verè ergo beati, de quibus ita veraciter annunciatur, dignus enim non erat mundus. Eſuriebant & ſitiebant corporali eſurie & corporali ſiti, propter iuſtitiam eſuriebant. & ſitiebant ſpirituali eſurie & ſpirituali ſiti ipſam iuſtitiā, id eſt Chriſtum quem expectabant. Etenim quid faceret eſuriens & ſitiens, in eum qui tolleret ſibi panem

3. Reg. 18 vnicum, vel potū neceſſarium? Vtique ſi poſſet occideret eum. Similes huic exiſtimauit ſacerdotes & prophetas Baal Helias vnus vel nouiſſimus eſurientium & ſitientium iuſtitiam, id eſt, Chriſtum. Et idcirco occidit ex eis quadringentos & quinquaginta viros in die vna, quia quantum in ipſis erat, indignum faciebāt populum Iſrael cui ſecundum promiſſionem, quæ ad patres facta eſt, conferretur vel

4. Reg. 2 daretur Chriſtus iuſtitia ſempiterna. Hic vnus vel præcipuus ex illis poſtquam eſuriuit & ſitiuit mēte iuſtitiam, igneo curru raptus eſt, & tranſlatus in locum, vbi non eſuriat neque ſitiat: vnde & pro argumento ſatis eſt, vt credas verum eſſe, quod veritas loquitur, beatos eſſe eſurientes & ſitientes iuſtiti-

Beati miſe am, quoniam ipſi ſaturabuntur. Quod miſericordes verè beati ſint, quoniam ipſi miſericordiam

ricordes conſequentur. Abdias ille pro exemplo ſit, qui miſericors fuit, & miſericordiam fecit cum illis, qui

Abdias. eſuriebant & ſitiebant iuſtitiā, vt ſupra dictū eſt, fugientes perſecutionē Regis Achab & impiiſſimæ Iezabel. Nunquid (ait ipſe ad Heliam) non indicatum eſt tibi Domino meo, quid fecerim cum inter-

3. Reg. 18 ficeret Iezabel Prophetas Domini, quod abſconderim de Prophetis Domini centum viros, quinquagenos & quinquagenos in ſpeluncis, pauerim eos Pane & Aqua? Dicitur hic fuiſſe ternus

4. Reg 1. ille princeps quinquagenarius, cui pepercit Helias dicenti: Homo dei, noli deſpicere animam meam, & animā ſeruorum tuorum qui mecum ſunt. Ecce deſcendit Ignis de Cœlo, & deuorauit duos Principes quinquagenarios primos, & quinquagenos qui cum eis erant. Sed nunc obſecro, vt miſerearis animæ meæ. Miſericordiam conſequutus eſt, quia miſericors fuit, neque ſolummodo, ſiue vtcunque miſericordiam, verùm etiam gratiam magnam, videlicet propheticam, complerumque

tumque eſt in eo illud per Salomonem dictum: Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur, de
panibus enim ſuis dedit pauperi. Poſt modum enim relicto Ochoziæ regis miniſterio, factus Heliæ Prouer.22.
diſcipulus prophetauit: & hic ille eſſe perhibetur, qui in ordine duodecim prophetarum quartus eſt.
Ergo & ab eius exemplo verè conſtat, beatos eſſe miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſe-
quentur, itemque verum eſſe, quod alibi dictum eſt: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, Matth.10.
mercedem Prophetæ accipiet. Quod mundi corde verè beati ſint, quoniam ipſi deum videbunt, Beati mundo corde.
deinde Daniel & ſocij eius pro exemplo ſunt. Studium eius vt eſſet mundo corde, ex eo cognoſcimus
quod ſcriptum eſt: Propoſuit autem Daniel in corde ſuo, ne pollueretur de menſa regis, & de vino Danie.1.
potus eius, & rogauit eunuchorum præpoſitum, ne contaminaretur, & dixit: Tenta nos obſecro
ſeruos tuos diebus decem, &c. Pueris autem his dedit deus ſcientiam & diſciplinam in omni verbo
& ſapientia, Danieli autem intelligentiam omnium viſionum & ſomniorum. Inter cætera, quæ vi-
dit ille mundo corde maximum atque pulcherrimum eſt, quod deum vidit, quomodo à mortali ho-
mine videri potuit. Aſpiciebam (inquit) donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit, veſtimen- Dani.7.
tum eius quaſi nix candidum, & capilli capitis eius, quaſi lana munda. Aſpiciebam, & ecce in nubibus
cœli quaſi filius hominis veniebat, & vſque ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtu-
lerunt eum, & dedit ei poteſtatem, & honorem: & regnum, & omnes populi tribus & linguæ ipſi ſer-
uient. Qui adhuc viuens & mortalis, ſic propter munditiam cordis vidit deum, quomodo vel quam
feliciter poſt hanc vitam videt eum? Ergo in iſto præſens teſtatur experimentum, beatos eſſe mun-
dos corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Quod pacifici beati ſint, quodque filij Dei vocentur & Beati pacifici.
ſint ipſi qui hanc apertionem oris Domini viderunt, & hanc eius doctrinam præſentes audierunt,
in ſemetipſis experti ſunt. Nam ipſi ſunt, & fuerunt primi pacifici, & miniſtri perfectæ pacis, vtique
pacis inter ſe & omnes homines. Quomodo inter ſe & omnes homines? Videlicet eo modo vt ſicut
cætera omnia reliquerant, ſequendo principem pacis, ita vt arma materialia, cuncta belli vaſa, de
manibus illis excuteret idem princeps pacis, dicendo ad vnum vel primum ex eis Petrum: Conuerte
gladium tuum in locum ſuum. Nuſquam omnino deinceps arma belli attrectauerunt, niſi gladium Matth. 29.
illum, gladium ſpiritualem, qui eſt ſermo Dei viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Ephe. 6.
Beati illi hactenus nominati, ſcilicet, & pauperes ſpiritu, & mites, & lugentes, & eſurientes, atque Hebræ. 4.
ſitientes, armis interdum bellicis vſi ſunt, & nihilominus beati fuerunt vel ſunt, quoniam ſecundum Tẽpus belli fuit antẽ natũ Chriſtum.
tempus pro Domino zelabantur, & occidendo impios viam vitæ venturæ aperiebant, quæ eſt Chri-
ſtus, videlicet defendẽdo arborem generis ſui, ne pro voluntate diaboli penitus à gentibus extirpare-
tur, de qua naſciturus erat fructus, ſicut iam plenius alio loco diximus. Tempus belli, dicit Eccleſi-
aſtes, & tempus pacis. Tempus occidendi, & tempus ſanandi. Tempus denique belli & tempus oc- Eccl.3.
cidendi tunc fuit, magisque expediebat occidere quam occidi, quando conabatur diabolus per impi-
os homines exterminare radiciem, de qua venturum ſperabatur ſemen, quod Chriſtus eſt, incipiens
per Pharaonem, qui præcepit omni populo, dicens: Quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen Exod.1.
proijcite: quicquid fœminei, reſeruate. Tandemque Pharao alter quidem in perſona, ſed idem in ma-
litia perſequens recedentem Iſrael. Euaginabo (inquit) gladium meum, interficiet eos manus mea. Exod. 15.
Mitiſſimus quidem (vt ſupra iam dictum eſt) erat Moyſes ſuper omnes homines qui morabantur in Nume.15.
terra: ſed tamen libenter extendit manum ſuam ſeueram ſuper mare, vt reuerterentur aquæ ad Aegyp- Exodi. 14.
tios ſuper currus & equites eorum, & pro hoc facto glorioſum Domino cantauit canticum, & ipſe
pugnauit & vicit Amorræum, & vltus eſt filios Iſrael de Madian. Cætera perſequi nimis longum eſt. Num.21.31.
Hoc tamẽ erat demonſtrandum, quod tunc & exinde vſque dum naſcente Chriſto promiſſio imple-
retur, tempus belli & tempus erat occidendi, & qui bellauerunt & occiderunt, merito prædicantur
in eccleſia Dei, maximè Dauid & inclyti Machabæi. Poſtquam autem natus eſt Chriſtus, tempus cœ- Tẽpus pacis poſt natũ Chriſtũ.
pit eſſe pacis, & tempus ſanandi: quod miniſterium priores ſuſceperunt Apoſtoli, & ecce beati paci-
fici, quoniam filij Dei vocabuntur, ait, & vtique fratres mei. Vade (inquit) ad fratres meos, & dic eis:
Aſcendo ad patrem meum & patrem veſtrum. Quomodo pacis inter Deum & homines miniſtri Ioann. 20.
fuerunt? Miſſi à Chriſto reſurgente à mortuis, & dicente, quod antea nuſquã dixit, ſemel & iterum ac
tertio, ſecundum Ioannem pax vobis. Deus (aiunt) reconſiliauit nos ſibi per Chriſtum, & dedit no-
bis miniſterium reconciliationis. Quoniamquidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, 1.Corin.1.
non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Chriſto ergo
legatione fungimur, tanquam de exhortante per nos Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo,
& multa his ſimilia. Et nota, qui in ordine beatitudinum ſeptimo loco ſabbatiſmus pacis eſt. Octaua Octaua beatitudo oẽs alias in ſe complectitur.
beatitudo quam dicit, beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt reg-
num Cœlorum: vniuerſos complectitur, & pauperes ſpiritu, & mites, & lugentes, & eſurientes, & ſi-
tientes iuſtitiam, & miſericordes, & mundicordes, & pacificos: quia videlicet omnes perſecutionem
paſſi ſunt, & patiuntur quicunque illos imitari volunt. Omnes enim (inquit Apoſtolus) qui piè vo-
lunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patiuntur. Similiter promiſſio, quoniam ipſorum eſt reg- 2. Timo.3.
num cœlorum, quæ ipſa prima, & octaua eſt, cunctas interiores complectitur promiſſiones, quia
videlicet regnum cœlorum, & terra eſt quam mitibus promittit, quoniam ipſi poſſidebunt terram:
& conſolatio, quam promittit lugentibus, dicendo, quoniam ipſi conſolabuntur: & ſaturitas, quam
pollicetur eſurientibus, & ſitientibus iuſtitiam, dicens, quoniam ipſi ſaturabuntur: & miſericordia,

quam ſpondet miſericordibus, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur: viſio dei, quam promittit mundicordibus, quoniam ipſi deum videbunt: & gloria filiorum dei, quam pacificis pollicetur, dicendo, quoniam filij dei vocabuntur. In beatitudinibus iſtis & ſi diſcipulos ſuos, qui præſentes aderant, non præteriuit, ſed eos quoque tetigit, maximè dicendo, beati pacifici: non tamen ſic locutus eſt, aut ita dixit, vt enuntiaret eis, qualem ad gratiam ſiue gratiæ gradum prædeſtinati fuiſſent atque vocati, quia non ad ſecundā perſonā verba fecit, protinus autē in ſequentibus facere incipit. *Beati eſtis, cum maledixerint vobis & pſecuti vos fuerint, et dixerint omne malū aduerſum vos mentientes propter me*

Matth. 23. *Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Si enim perſecuti ſunt* Prophetas *qui erant ante vos.* Ecce de perſona tertia facta conuerſatione ad ſecundam, ad eos qui præſentes aderant, diſcipulos ſuos verba facit, eoſque aſſimilat vel coæquat prophetis, quorum vtique magnum & glorioſum erat memoriale apud viuentes filios, quorum patres illos maledixerunt, & perſecuti ſunt, & pleroſque ex eis etiam occiderunt. Magnificentia eſt ſummi gradus & honoris optimi in hoc dicto, ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos. Veruntamen pro magnificentia rei parum erat hoc dixiſſe, ſic enim fecerunt prophetis. Sed adde quod protinus ait: *Vos eſtis ſal terræ,* Quod *ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus, Vos eſtis lux mundi.* Quo pertinuit, ſedendo in monte, ſtatim poſt apertionem oris, in exordio tanti ſermonis mentionem facere ſalis & lucis, taliter, vt diceret, vos eſtis ſal, vos eſtis lux? Quo reſpexit, vel quales ad theſauros ſapientiæ & ſcientiæ ſuos auditores præmittere voluit? Nimirum ad montem illum, imò ad legem ſanctam & iuſtam & bonam, quam ipſe olim dedit in monte Sinai, vbi lux quædam apparebat, ſicut ſcriptum eſt: Iam aduenerat tertius dies, & mane inclaruerat, & ecce cœperunt

Exod. 19. audiri tonitrua ac micare fulgura. Item: Cunctus autem populus videbat voces & lampades, &c. In-

Salis commēdatio in ſacrificijs. ter illius, quæ tunc data eſt, legis myſticæ ſacramenta, diligentiſſime ſalem commendat, Quicquid (ait) obtuleris ſacrificij, ſale condies, ne auferes ſal fœderis Domini Dei tui de ſacrificio tuo, In omni oblatione offeres ſal. Tertio, repetiuit in vno eodemque ſcripturæ loco commendationem ſalis, ne

Leui. 2. forte primam aut ſecundam vicem non intellexeris, aut curæ non magnæ putes Deo eſſe myſterium ſalis. Cum igitur ſedens in monte & dicturus, non veni legem ſoluere, ſed adimplere, præmittit, vos eſtis ſal, vos eſtis lux, vtique diſcipulos ſuos intelligere vult, ſicut poſtea Spiritum Sanctum accipientes, & illuminati ab eo, ſine dubio intellexerunt, quod ea quæ viſa vel facta ſunt in monte Synai, cognata fuerunt his, & ad rationem pertinuerunt horum, quæ facere incipiebat, ſedendo in monte, & do-

Vos eſtis lux mundi cendo diſcipulos ſuos, quæque perfecturus erat ſedendo in excelſis, ad dexteram maieſtatis, & mittendo illis Spiritum Sanctum in linguis igneis, vnde & factum eſt, vt eſſent lux mundi. Vt nunc inte-

Exod. 19. rim differam de rōne ſalis, profecto in eo quod dixit, vos eſtis lux mundi, hoc dat intelligi, quod iſta lux mundi per fulgura & lampades illas deſignata fuerit, quæ tibi lucebant in medio fumi ſiue denſiſſimæ nubis, ſicut illic manifeſtè dictum eſt, quia cœperunt micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montē, itemque cunctus populus videbat voces & lampades, & ſonitum buccinæ montemque fumantem. Fulgura & lampades in medio fumi, & denſiſſimæ nubis, Apoſtoli fuerunt, doctrina lucentes, & miraculis coruſcantes in medio Iudæorum, quos inuidiæ fumus excæcauit, & incredulitatis denſiſſima nubes operuit. Sed iam per ordinem literam ſequentes, ſci montem hunc ipſo duce ingrediamur, qui locutus eſt: Cum dixiſſet, ſi enim perſecuti ſunt Prophetas, qui fuerunt ante vos, continuo quaſi quærerent beati illi, quibus inter maledicta & perſecutiones gaudendum, atque exultandum decernebat, quoniam merces veſtra (inquit) magna eſt in cœlis, & dicerent: quid ſumus, & quis finis erit eorum, qui Prophetas ante nos perſecuti ſunt, & nos perſequentur, dixit eis: Vos eſtis ſal terræ, Breuiter dixit, ſed in breuitate dicti grandis eſt ſenſus, & rationis magna vis. Non dixit tantummodo, vos eſtis ſal, quo dicto ſola poterat ſignificari bene viuentium commoditas, ſed dixit ſal terræ,

Vos eſtis ſal terræ. quo dicto quid portendit, niſi vaſtationem hoſtilis terræ? Legimus enim vrbes quaſdam ira victorum ſale ſeminatas, vt nullum in ipſis germen orietur Sic ergo accipiendum eſt, ac ſi diceret: Omnis Sanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à Sanguine Abel iuſti, confluens cum Sanguine veſtro, quos perſequentur ſicut perſecuti ſunt Prophetas ante vos, ſic erit generationi iſti tanquam ſemina-

Matth. 23. tio ſalis, vt ſit ſterilis, & nullius boni ferax germinis, ſicut ciuitas ira victorum ſale ſeminata, ſterilis fit & inhabitalis. Hoc aduerſus illos, qui ſalem in terra ſua ſeminare potius, quam in cibum ſumere, id eſt, doctrinam Apoſtolicam perſequi, & quantum in ipſis fuit maluerunt adnihilare, quam venerari & ſuſcipere, indignos ſe iudicantes vitæ æternæ, præuaricatores legis ſanctæ dicentis: Quicquid

Leuit. 2. obtuleris ſacrificij ſale condies, nec auferes ſal fœderis Domini Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione offeres ſal. Huius præcepti, quod ne paruum aut paruipendendum putes, ſcriptura triplicauit, & ſic ſublimiter extulit, vt diceret, ſal fœderis Domini Dei tui, præuaricatores futuri erant Iudæi, contemnendo, imò & perſequendo Doctrinam Euangelicam, quæ per iſtos vel cum iſtis inci-

Sal doctrinā euangelica. piebat adminiſtrari. Quomodo ſal ſuperfluos ſiue nocituros humores carnium deſiccat & à putredine purificat, ſic Apoſtolica Doctrina neceſſaria decalogi præcepta, cunctaque iuſtitiæ legalis inſtituta, deſiccatis carnalibus ceremonijs, purificare habebat, & vbiquè terrarum conſilio caſtitatis ſalire credentium corpora, quatenus non putreſcerent, aut vſque quaque putenti corrumperentur luxuria.

luxuria. O quantas ſalierunt puerorum quoque aut puellarum turmas, ita vt carnes eorum omnino deſiccarentur, & vſque ad decrepitam ſenectutem, vſque ad finem vitæ incorruptæ perſeuerarent atque durarent imputribiles continentia, & ſani virginali pudicitia, Secundo, poſt Apoſtolos meriti vel gratiæ loco viri Apoſtolici, patres orthodoxi & doctores catholici ſal dicuntur & ſunt atq; lux mundi: quia videlicet ſapienter atque fideliter tractando atque retractando ſacram legis & Prophetarũ ſcripturã, quicquid in ea, quaſi carnaliter ſonat, ita ſermone mũdo condiũt, vt ſpiritualiter ſapiat, & quod erat clauſum, pateſcat, quod obſcurum & tenebroſum videbatur, clarum & lucidum fiat. Magna igitur dignitas, magna in hoc dicto gloria, vos eſtis ſal. Sed audi quid ſequitur: Quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Noli ergo altum ſapere, ſed time, ô tu omnis qui te ad ordinem illorum pertingere confidis, quibus dictum eſt, vos eſtis ſal, conſcius tibi ſermonis ſapientiæ vel ſcientiæ, qui forte tibi ſuper alios abundat. Nonnunquam enim accidit, vt euaneſceret ſal, nonnunquam accidit, vt ſcientiam quis habens, abuteretur ea in ſuperbia, & per mentis elationem loqueretur ſcientiæ vel conſcientiæ ſuæ contraria, ſciens veritatem, dum alteri inuidet, & alteri cędere, qui forte prior locutus eſt, aut cui iuniori reuelatum eſt, quod melius eſt, damnum ſuum putat, & quaſi tormento grauatur, quia ſuperbus & eleuatus eſt. Taliter niti, hoc eſt veritatem in iniuſtitia detinere, hoc eſt, veritatem Dei commutare in mendatium, hoc eſt verbum dicere contra Spiritum Sanctum. Et hoc fuit peccatum Phariſæorum, quando dixerunt: Hic non eijcit Dæmones, niſi in Beelzebub principe Dæmoniorum, ita per inuidiam loquentes, cum ſcirent, quod in digito Dei, id eſt, in ſpiritu Dei eijceret Dæmones. Hoc peccatum Arrij, peccatum hoc omnium Hæreſiarcharum fuit, quoſcumque remedio pœnitentiæ Spiritus Sanctus indignos iudicauit, quia cognoſcentes Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſecuti ſub nomine Chriſtianos peccatore antiquos, peccatores paganos, qui commutarunt (ait Apoſtolus) veritatem Dei in mendacium, & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius quam creatori, qui eſt benedictus in ſecula, Amen. Vbicunque taliter acciderit, vbi Doctor vel Magiſter ſecundum talium exemplum deſipuerit, dicito, quia ſal euanuit. vbi autem taliter euanuerit, in quo ſalietur? Quo doctore alio emendabitur? Vere nullo, & fruſtra effundes ſermonem, quia non eſt ibi auditus. Eum qui eiuſmodi eſt, Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam admonitionem (ait Apoſtolus) deuita, ſciens, quia ſubuerſus eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. Ad nihilum valet vltra (ait Dominus) niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus, Et idcirco talium patres ac pręceſſores Phariſæos foras miſit, non ſolum à regno Dei, verumetiam à regno loci terreni, & templi manufacti, quia non erat vnde ſaliretur, quod euanuerat ſal infatuatum, quia dicebant & dicere non ſinebant verbum contra Spiritum Sanctum, id eſt, quia non per ignorantiam negabant, ſed per inuidiam blaſphemabant eum, qui venerat, Ieſum Chriſtum, Nunc enim (ait) & viderunt & oderunt & me & patrem meum. Secundo ſimiliter gratiæ vel meriti loco dictum ſibi non dubitent, vos eſtis lux mundi, quicunque habendo ſcientiam Dei, ſic lucent, & adeo ſunt illuminati, vt alijs lucere & alios illuminare poſſint. Vna eſt lux non illuminata, ſed illuminans, lux naturaliter lucens, non vnde luceret ex accidenti dono habens, & idcirco vel proinde lux vera, ſicut habemus apud alium Euangeliſtam, erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quæ & illuminando hoc effecit, vt veraciter dicere poſſet iſtis, vos eſtis lux mundi. Ad illam lucem veram quæ illuminat lucis huius quæ illuminata eſt, nulla comparatio, quam ſit aliqua ſimilitudo. Porro ad iſtos, qui ſic illuminati ſunt, vt alios verbo doctrinæ illuminare poſſint, eorum qui illuminati ſunt quidem, ſed illam facultatem non habent vt alios illuminare & erudire poſſint, talis eſt comparatio, quaſi ſi ſtellis comparetur ſplendor firmamenti. Sic enim de iſtis ad Danielem dictum eſt: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Quid porro ſibi vult, quod præmiſſo, vos eſtis lux mundi, continuo ſubiungit: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt: ſic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum qui in cœlis eſt.* Quid niſi humilitatem contingit, & humilitati reſpondet eorum, qui tali ſunt nomine digni, vt lux mundi nominentur & ſint? Denique talium quiſque paruulus eſt in oculis ſuis, latere vult, quia dignum ſe aſpectibus hominum, aut hominem eſſe non arbitratur, & vix animaduertere audet, quod altiſſimus, quamuis omnia videns, eum ſcire vel videre dignetur. Et quàm magna, quàm ampla ciuitas, quam is, quem cœlum & cœli cœlorum capere non poſſunt, Deus inhabitat? Et quo in monte, niſi in altitudine cœli, ciuitas huiuſmodi poſita eſt, iuxta illud: Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt? Non poteſt abſcondi, non patitur ordo vel ratio iudicij ſeu conſilij diuini, vt abſcondatur & incognita ſit, quæ ad hoc ædificata eſt, & ad hoc mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, vt omnes qui inter aduerſarios periclitãtur, qui inter Iudæos, paganos, atq; Hæreticos, pro fide agonizantur, recurrere ſciãt ad ciuitatẽ hanc, & in ea communiri, de ea ſumptis ſententijs armari, vt habeant vnde animam, pro qua illis res eſt, poſſint. Ecce alia ſimilitudo: Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt, Iuxta hanc ſimilitudinem, quibus dixi: Vos eſtis lux mundi non idcirco illuminati eſtis, non idcirco ſapientiæ & ſcientiæ Dei claritatẽ accepiſtis (quod

Ne quis ſuperbiat ſcientia aut eloquio.
Roma. 11.
1. Cori. 14.
Roma. 1.
Math. 12.
Luce. 11.
Peccatum hæreſiarcharum.
Roma. 11.
Tit. 3.
Ioann. 15.
Lux illuminata duplex eſt.
Ioann. 1.
Dani. 12.
Non poteſt ciuitas abſcondi.
3. Regũ. 8.
Philip. 3.
Cann. 4.
Non debet lucerna poni ſub modio.
Acto. 2.

fieri nunc incipit. perficietur autem, quando accipietis donum ſuperuenientis Spiritus Sancti in vos, linguis apparentibus igneis) vt ſub ſilentio tegamini vel abſcondamini perpetuis contenti latibulis, nec vos nec aliqui illorum, qui ante vos habuerunt, vel poſt vos habituri ſunt gratiam eiuſmodi, vt per eorum miniſterium Deus mundo innoteſcere poſſit, Etiam ſi quilibet eorum in ſpeluncis & in cauernis terræ deliteſcere voluit, & ad tempus delituit. nihilominus tamen, vbi cauſa popoſcit, foris prodijt in publicum, Deo iubente vel ordinante venit, vt ei cui prædeſtinatus, ad quod fuerat vocatus, inſiſtens officio, beneficium lucis, cuius erat particeps, plurimis impartiretur. Exempli gratia: Ioannes lucerna ardens & lucens in deſerto latere voluit, & illic à teneris annis vſque ad annum ferme triceſimum hominibus incognitus vitam ſuam detriuit. Nonne interim lucerna quaſi ſub modio latuit? Sed profecto lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, de quo habebat Ioannes vt lucerna exiſteret, quod & ipſe profitetur, dicendo, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, non idcirco illum ſic illuminauerat, non idcirco de Spiritu Sancto adhuc ex vtero matris ſuæ repleuerat, vt illic ſoli ſi aut viueret ſoli ſibi ſub modio vitæ eremeticæ, lucem bonæ conſcientiæ taciturnus inſumeret. Vbi patri eius cœleſtis nuntius natiuitatem eius euangelizauit nomen quoque & vitæ ſeriem gerendæ ordine deprompſit, nihil tale denuntiauit, ſed hoc quod erat in propoſito Dei venerabiliter pronuntiauit. Ipſe (inquiens) præibit ante illum in Spiritu & virtute Heliæ, parare Domino plebem perfectam, id eſt, cum zelo iuſtitiæ redarguendo & corripiendo peccatores prædicare pœnitentiam. Illud deſerti latibulum ſponte ſubijt, iſtud publicæ prædicationis officium obedienter ſuſcepit ab eo, quem dicit: Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, &c. Igitur verbis & exemplis diuinæ autoritatis perdocemur, vt ſciamus quia deus cuicunque ſapientiæ vel ſcientiæ ſuæ lucidam gratiam dat, idcirco vtique dat, vt ſuper candelabrum aliquod ponatur eiuſmodi lucerna, quatenus luceat omnibus, qui in domo ſunt, & plures lucrifaciat. Aliquod autem candelabrum ideo dixi, quia iuxta Ioannis Apocalypſim ſeptem ſunt candelabra aurea, quorum in medio filius hominis deambulat, & ſeptem candelabra (inquit) ſeptē eccleſiæ ſunt. Porro, ſeptenario numero, quo ſignificari ſolet vniuerſitas vniuerſas intelligimus, quas per orbē terrarū Chriſtus habet eccleſias, & hoc vtique vult, vt qui dono ipſius Apoſtolica præpollet fide & ſcientia non diſcrepante vita, nec ipſe negligatur, vel contemnatur alieno, neque ipſe proprio refugiat iudicio, quin ponatur ſuper candelabrum, & in domo Dei luceat verbo & exemplo, memor per omnia dicti huius: Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Hoc etenim dicto, & inanis gloria propellitur, & vtilitas multorum deſideratur, cum ea iubetur eſſe intentio bene operantis coram hominibus, vt non ipſe, qui operari videtur, ſed Deus qui per eum operatur. Deus pater luminum à quo eſt omne datum optimum, & omne deſcendit donum perfectum, laudetur & glorificetur. His præmiſſis, in exordio ſermonis, per quę præparati eſſe poterant, vt ad audiendum exiſterent attenti, dociles ac beneuoli, ingreditur ampla ſpatia profundi ſermonis cœleſtis magiſter, & dicit: *Nolite putare quia ueni ſoluere Legem aut Prophetas. Non ueni ſoluere, ſed adimplere.* Poſtquam enuntiauit alijs, cuius forent dignitatis, & ſic minores ſuos, diſcipulos ſuos honorauit, vt diceret eis, vos eſtis ſal terræ, vos eſtis lux mundi, de ſemetipſo quoque quid deberet ſperari, quàm humiliter ſignificare voluit, & hoc ſciri non inaniter idoneum duxit. Nam magnum eſt quod de ſemetipſo dicit, legem adimplere veni, ſed magnitudinem rei, ne iactantiam ſermo redolere videtur, pulcherrime temperauit modum docendi, dum in prima fronte excuſationem præmittere, & iuſtam ſuimet æſtimationem quodammodo flagitare curauit, dicendo: Nolite putare quoniam veni ſoluere Legem aut Prophetas. Profecto ſi ſolam legem poſuiſſet ita, Nolite putare quoniam veni ſoluere legem, & tunc demum dixiſſet. Non veni ſoluere, ſed adimplere, magnum (vt iam dictum eſt) hoc eſſet, & longe plus quam aliquis hominum de ſemetipſo vnquam potuit dicere veraciter. Cum autem addit, & Prophetas, & de vtriſque, ſcilicet Lege & Prophetis, dicit quod hęc adimplere venerit, rogo quantum eſt. Nonne æquipollens eſt, ac ſi diceret, cuncta in me adimplebuntur Sacramēta Legis & Prophetarum, etenim cuncta q̃ de me ſcripta ſunt? Sed (vt iam dictum eſt) magnitudinem rei ſuauiorem audientibus efficit modus locutionis, ſimiliter & in eo quod protinus ſubiungit. *Amen quippe dico uobis, donec tranſeat cœlum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Quanto ſuauius ac reuerentius, ſonat taliter dictum. donec omnia fiant, quam ſi ita diceret, donec omnia compleam? Quæ omnia? Videlicet quæcunque loquuntur Lex & Prophetæ. Non (inquit) præteribit iota vnum aut vnus apex donec omnia fiant. Et quouſque vel quanto tempore fient? donec tranſeat cœlum & terra, id eſt, vſque ad conſummationem ſeculi, vſque in diem iudicij, quando præteribit ſiue iam præterita, quæ nunc eſt, figura mundi, erit terra noua & cœli noui. Quid ergo eſt quod Apoſtolus dicit, reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatē eius & inutilitatē, quoniā hic ait ipſe Dominus, Iota vnum aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant? Ad hęc ſciendum, quia nonnulla eſt diſtantia rerum, quæ ſignificantur nomine legis. Ne longum in reſpondendo funem traham, aliud eſt legem dediſſe Deum pro beneplacito ſuo, quod fecit ante reatum vituli, aliud legem impoſuiſſe non ſine animaduerſione vel ſeuero iudicio, poſt reatum vel in ipſo reatu vituli. Hic iam

Ioann. 5.
Ioann Bap diu latuit, prius quā luceret.
Ioann. 1.
Lucæ 1.
Ioann. 1.
Cādelabrū eccleſiā aliquam denotat.
Apoca. 1.
1. Cor 12.
Iaco. 1.
Humilis & magna profeſſio Chriſti de ſeipſo
1. Cor. 7.
2. Petri, 3.
Hebr 7.
Legis præcepta quædā bona, q̃dam non bona.

iam verba eiuſdem domini ad prophetã Ezechiel memoranda ſunt. Eieci eos, inquit, de terra Aegypti, Ezech.20.
& eduxi in deſertum, & dedi eis præcepta mea, & iudicia mea oſtendi eis, quæ faciat homo & viuat
in eis. Et irritauerunt me domus Iſrael in deſerto, &c. vſq; & poſt idola patrum ſuorum fuerunt ocu-
li eorum. Statimq; ſequitur, Ergo & ego dedi eis præcepta nõ bona, & iudicia in quibus non viuent, Exo.20.21.
& populi eos in muneribus ſuis. Pręcepta & iudicia, quę faciat homo & viuat in eis, ſe illis dediſſe vel
oſtendiſſe dicit: præcepta videlicet, non habebis deos alienos coram me, non facies tibi ſculptile, &
cætera verba decalogi. Iudicia vero ſi emeris ſeruum Hebræum, ſex annis ſeruiet tibi, in ſeptimo e-
gredietur liber gratis & cætera quæ Moſes plebi omnia narrauit & ſcripſit, ita concludens: Hic eſt Exo.24.32
ſanguis fœderis, quod pepigit dominus vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus ſuis. Poſtquam autẽ fe-
cerunt vitulum, & ſicut apud prophetam iam dictum habemus, poſt idola patrum ſuorum fuerunt
oculi eorum (vbi intelligendũ eſt vituli peccatũ, quod fecerunt ſecundũ morẽ Aegyptiũ ſicut patres
eorum) præcepta nõ bona & iudicia in quibus non viuent, quę ſeſe illis dediſſe dicit, illa ſunt, de qui-
bus fere totus exiſtit liber Leuitici. Verbi gratia, de mundis & immundis animalibus comedendis & Le,11.13.14
non comedendis, de lepræ cõtaminatione & leproſi emundatione, & cæteris eiuſmodi, in quibus, ſi-
ne dubio vita non conſiſtit, ſicut nec in ſacrificijs carnis & ſanguinis, taurorum & hircorum & ari-
etum ſiue agnorum, de quibus & apud Hieremiam deus ipſe dicit: Holocauſtomata veſtra addite Hier.7.
victimis veſtris, & comedite carnes, quia non ſum locutus cum patribus veſtris, & non præcepi eis in
die qua eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocauſtomatum & victimarum, ſed hoc verbum pręc-
cepi eis, dicens, audite vocẽ meam, & ero vobis deus, & vos eritis mihi populus. Cum igitur hic do-
minus dicit, Iota vnũ aut vnus apex non præteribit à lege: illic autẽ Apoſtolus ait. Reprobatio fit man Cõcordan
dati præcedentis propter ſuã infirmitatem & inutilitatẽ, operæpretium eſt ſcire hanc diſtinctionẽ le- tia inter
gis, vt hic intelligas præcepta bona & iudicia, quæ faciat homo & viuat in eis: illic autẽ pręcepta non verba Cri
bona & iudicia in quibus nõ viuẽt, de quibus ibidẽ Apoſtolus: Nihil enim, ait, ad perfectũ adduxit lex. ſti & Pauli
Et alibi: Vmbram enim habẽs lex futurorũ bonorũ, non ipſam imaginẽ rerũ per ſingulos annos ijſdẽ de lege
ipſis hoſtijs, quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt perfectos facere. Et multa in hunc modum. Heb.7.10.
Cæterum etſi ſecundum literam lex ſiue mandatũ eiuſmodi infirmum erat & inutile, propter quod &
reprobatio eius facta eſt, attamen his qui ſecundum Spiritum ſentiunt, qualium habuerit vmbram
futurorum bonorum, notum ac perſpicuum eſt, quia nec de lege eiuſmodi quicquam præterijt aut
præteribit, quin iam cuncta fere in Chriſto vel per Chriſtum adimpleta ſint, & quod reſiduum eſt,
nunc adimpleatur, & ad implendum ſit vſque in finẽ ſeculi, Veruntamen loco præcedenti cum dicit,
iota vnum aut vnus apex non pręteribit à lege, maxime legem præceptorum & iudiciorũ illorũ opor-
tet intelligi, quę (vt ſupra dictum eſt) primum dedit vel oſtendit eis, vt apud Ezechielem dicit, nequa- Ezech.20.
quam irritarent eum, id eſt, ante reatũ vituli. Nam de huiuſmodi tractat in ſequentibus, incipiẽdo ſic.
*Qui ergo ſoluerit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus uocabitur in regno
cœlorum.* Qui *autem fecerit & docuerit hic magnus uocabitur in regno cœlorum.* Inprimis in quatuor Tractatus
diuiſiones totum ſermonem diſtinguere libet, nimirum ſecundum quatuor virtutes principales, de.4.virtu
quas ethnici nominare quidem potuerunt. ſed non ſecundum cœleſtem vel ſpiritualem ipſarum tibus.
dignitatem cognoſcere meruerunt, ſcilicet iuſtitiam, temperantiam, fortitudinem, prudentiam.
Prima diſtinctionis huiuſce diuiſio ſiue pars hic incipit, vbi ait. *Dico enim uobis, quia niſi abundauerit
iuſtitia ueſtra plus quam ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum* Et illic finitur vbi
dicitur, Eſtote ergo perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. totaq; huius partis ſeries
ad perfectionem tendit iuſtitiæ, iuxta propoſitum dicentis, quod iam pertractum eſt, Non veni le-
gem ſoluere, ſed adimplere. Secunda inchoatur ab eo, quod protinus ait, Attendite ne iuſtitiam ve-
ſtram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis, & illic terminatur vbi dicit, nolite ergo ſoliciti
eſſe in craſtinum, ſufficit diei malitia ſua & tota hæc tendit ad virtutem temperantię, & maxime vt
temperetur ab appetitu inanis gloriæ, & deinde à ventris vel corporis ſolicitudine, ſimulque à ſer-
uitio mammonæ. Tertia ab eo quod ait, Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas
veſtras ante porcos, vſque ad id, intrate per anguſtam portam, quam anguſta porta & arcta via,
quę ducit ad vitam: ſine dubio tendenti ad regnum cœlorum demonſtrat habere fortitudinem per-
ſeuerantem, perſeuerantiam fortem. Quarta ab eo quod ait, attendite à falſis prophetis, vſque ad fi- Scribæ &
nem ſermonis, indubitanter auditorem ad prudentiam adducit, & informat Chriſtianum, vt prudens phariſęi cũ
ac prouidus ſit. In ſingulis partibus iſti ex oppoſito virtutem, ſcribas & phariſæos cunctis virtuti- ctis virtuti
bus vacuos acerrime culpat. & nominibus quadrifariam diuerſis denotat. Nam prima quidem par- bus vacui.
te ſermonis, manifeſtis eos nominibus ſcribas & phariſæos nuncupat, dicendo: Niſi abundauerit iu-
ſtitia veſtra plus quam ſcribarum & phariſæorum. In ſecunda ſemel & iterum ac tertio hypocritas,
inſuper ethnicos quoque vocat, dicendo: Noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt, & cum
oratis, non eritis ſicut hypocritæ, & orantes autem nolite multum loqui ſicut ethnici, & cum
autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Et quidem de gentibus quoque fuerunt & ſunt
hypocritę, quos & pręſens ſermo damnat intemperantiæ, quoniam adeo ſunt feſtini ad mercedem
ſuam, vt malint perdere ſempiternam, quæ differtur, quam carere temporali, id eſt, laude homi-
num, quæ præſens habeatur. Sed omnium maximi hypocritarum, omniſque hypocriſeos erant

magiſtri ſcribæ & phariſæi, & maxime contra illos præſentem ſaluator ſermonem dirigit. Simi-
liter in tertia diuiſionis huius parte, dum dicit, Nolite ſanctum dare canibus, neque mittatis mar-
garitas veſtras ante porcos, omnes quidem de quacunque gente ſint, tali appellatione illos denotat,
quorum fœda eſt fortitudo, mordere ſcilicet more canum, & irruere more porcorum ad conculcan-
dum & diſrumpendum, ſed talium quoque maximè ſcribæ & phariſæi fuerunt. Nihilominus in
quarta illorum, quos denotat dicendo, Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſti-
mentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces: illorum, inquam, ſcilicet falſorum prophetarum
ſcribæ & phariſęi maximi fuerunt. Itaque virtutibus, quarum ſingulas in ſingulis huius ſermonis di-
uiſionibus ſublucere perſpeximus, ſcilicet iuſtitia, temperantia, fortitudine, prudentia, penitus vacui
demonſtrantur, per hęc nomina, quibus in ſingulis earundem partium denotantur, quia videlicet
ſcribarum & phariſęorum nulla eſt vera iuſtitia: hypocritarum, quales erant ijdem, nulla eſt à reci-
pienda mercede ſua temperantia: porcorum margaritas conculcantium, & homines diſrumpenti-
um, quales ipſimet erant, nulla eſt fortitudo vera falſorum prophetarum, imò luporum ſub ouina
pelle latentium, nulla eſt prudentia, nam quæ illorum putatur prudentia, malitia eſt. His pręlibatis,
iam velut magno & euidenti oſtio pulcherrimi ſermonis aperto, ipſo duce qui aperuit, introrſus in-
cedendum eſt. *Qui ergo ſolucrit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus uoca-
bitur in regno cœlorum.* Ergo quoniam (inquit) non ſolum non veni ſoluere legem, verumetiam ad-
Mandata iſta mini- implere veni, meum eſt facere iudicium, ſententiam quæ dicere ſuper eos, qui non ſolummodo non
adimplent, verumetiam ſoluunt. Quinam illi ſunt vel erant tunc? Vtique ſcribę & phariſæi, quos
ma. continuo per totum ſermonis huius textũ, alijs quoque euangelij locis vehementer tangit, Quę autẽ
ſunt mandata iſta minima, quæ quaſi digitum intendens, dicit vnum de mandatis iſtis minimis? Ni-
mirum iſta qui ſubiecta ſunt: *Audiſtis quia dictum eſt. Non mœchaberis, &c.* Ergo ne iſta ſunt minima?
Minimus Vtique minima. Alioqui quid opus erat adimplere ea, quemadmodum dicit non veni ſoluere, ſed ad-
vocabitur implere, ſi erant grandia & ſufficientia? In quo autem vel inquantum minima ſint commodius in
in reg. cœ. ſubſequentibus dicetur. Quid autem eſt, magiſtrũ eiuſmodi minimum vocari in regno cœlorum.
Pſal. 108. Vtique non intrare in regnum cœlorum. Sequitur enim: Dico enim vobis, quia niſi abundauerit
Acto. 1. iuſtitia veſtra plus quam ſcribarum & phariſęorum, non intrabitis in regnum cælorum. Quàm vere
minimus eſt, qui de alto cadit, & epiſcopatum ſuum perdit. Fiant, inquit pſalmiſta, dies eius pauci, &
epiſcopatum eius accipiat alter. Hoc primum Iudas proditor pertulit, cuius apoſtolatum alter acce-
pit, & poſt illum ſcribę & phariſęi, quorum ille, ſicut dux in conprehendendo Ieſum, ita & exem-
plar fuit in perdendo epiſcopatum, & in ſuſpendendo vel ſtrangulando ſemetipſum. Sicut enim ille
abiens laqueo ſemetipſum ſuſpendit, & apoſtolatum ſiue epiſcopatum eius (vt iam dictum eſt) al-
Matth. 27. ter accepit: ita cœtus phariſaicus, cunctúſque populus Iudaicus perſuaſus & ab illis & à pontificibus,
propria ſeſe ſententia damnauit, clamando, Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Et pon-
tificatum ſiue ſacerdotium eius populus alter, populus Chriſtianus accepit. Et ſicut ille triginta ar-
genteos ſanguinis pretium retulit, ita & huic cuilibet, qui nõ eſt aduerſario conſentiens, poſt pauca
dicitur hic: non exies inde donec reddas nouiſſimum quadrantem. Igitur cum dicit, minimus voca-
bitur in regno cœlorum, ſic accipiendum eſt, minimus, tanquam improperium maximum, vt mi-
nimus idem ſit quod contemptibilis, iuxta illud in viſione Abdię, vbi cum dixiſſet ad Edom, Ecce
Abdiæ. 1. paruulum te dedi in gentibus, ſtatim ſubiunxit, Contemptibilis tu es valde. *Qui autem fecerit & do-
cuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorum.* Quid fecerit & docuerit? Nunquid vnum de manda-
tis iſtis minimis? Non ſic vtique, non ſic. Si enim quis totam legem obſeruat, offendit autem in vno,
Iaco. 2. factus eſt omnium reus: quanto magis qui facit vel obſeruat vnum, forte autem offendit in alijs om-
nibus. Proinde ergo dicendo, qui autem fecerit & docuerit, nec vnum de minimis, nec vnum de
magnis mandatis iſtis expreſsè dicit: ſed contentus dixiſſe, qui fecerit & docuerit, quaſi manum vel
Qui fece- digitum mitis & humilis corde reducens in ſemetipſum. Hic, ait, magnus vocabitur in regno cœ-
rit & docu lorum. Hoc enim & huic ſimilia de ſemetipſo profitetur, non iactanter, ſed (ſicut ait Apoſtolus) ille
erit. fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt. Et quidem fecerunt & docuerunt quam plures, qua-
lium optimi fuerunt beati illi auditores dicentes: Vos eſtis lux mundi, luceat lux veſtra coram homi-
2. Timo. 2. nibus, &c. ſed non adeo fecerunt, non adeo ſtabiles vel aſsidui ſiue inuariabiles in faciendo fuerunt,
vt de facto ſuo magnificari omnino debuerint, ſi abſque miſericordia vocarentur ad iudicium.
Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum.
Hic vnus & ſolus eſt, qui integre fecit & integre docuit per ſemetipſum, per illos autem, quantũ fu-
erat gratiæ ſuæ conplacitũ. Et proinde magni quidem illi quoque vocantur ſiue vocabuntur in regno
cœlorũ, ſed eorũ magnitudo ad huius magnitudinẽ non attingit, quã ſignificat in ſermone iſto toties
Aliq medij dicendo: Dictum eſt antiquis, ego autem dico vobis. Inter magnum iſtum qui fecit & docuit, &
inter faciẽ- illum minimum qui ſoluit & docuit, medij ſunt, & ille qui fecit & non docuit, quia ſcientiam ſiue
tem & nõ facultatem docendi non habuit, & ille qui nec fecit nec docuit, forte quia tempus faciendi no habu-
facientem. is. De omnibus his magnus iſte iudicabit, ita vt minimus ille, qui ſoluit & docuit, nõ intret in regnũ
cœlorũ, quamuis videbatur ſibi eſſe filius regni: ille autem qui nec fecit, nec docuit, quia nec potuit neç
ſciuit

ſciuit, per gratiam fit nonnullus in regno cœlorum, qualem conſiderans Apoſtolus: Ei vero, inquit,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam, &c.
Ille qui fecit & non docuit, videlicet omnis qui in populo fuit auditor, & non potuit eſſe doctor,
locum vel ordinem ſuum in eodem regno cœlorum habebit, nonnihil differentē ab illis qui fecerunt
& docuerunt: qualium primi fuerunt apoſtoli, & his quoq; magnus iſte (vt iam dictum eſt) longè
præerit. Ex illa ſuæ magnitudinis autoritate protinus ait. Dico *enim uobis, quia niſi abundauerit iuſti-
tia ueſtra plus quam ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum* Ergo ſcribæ & phari-
ſæi non intrabunt in regnum cœlorum, & hoc dico vobis (ait) tanquam magnus, tanquam regni cœ-
lorum arbiter, velut ille cuius dictum in poteſtate, cuius in dicto poteſtas ſumma eſt. Et quare ſcribæ
& phariſæi non intrabunt in regnum cœlorum? Videlicet, quia non abundat, imò deficit & nulla eſt Scribæ &
iuſtitia illorum. Quid enim, ſi manibus ſuis me non occidunt? *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non* pha occide
occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Et hoc dictū ſiue præceptū ſe non tranſgredi fingunt, dū runt Chri-
ſuis me manibus non occidunt. *Ego autē dico uobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio* ſtum.
Quæris quare? Videlicet quia ira voluntas occidendi eſt. Et quoniam occidere vult, rectè iam ho-
micida eſſe iudicatur, iuxta illud, Omnis qui odit fratrē ſuum, homicida eſt. Non enim qualemcunq; 1. Ioan. 3.
iram, Verbi gratia, repentinū calentis animi motum leuiter ſurgentem, leniter nihilominus reſidentē,
hic intelligere debemus: ſed iram eiuſmodi, quali ſcribitur iratus fuiſſe Cain: Iratusquæ eſt Cain (ait
ſcriptura) vehementer, & cecidit vultus eius. Dixitquæ Dominus ad eum: Quare iratus es, & cur Gene. 4.
concidit facies tua? Sic namque iratus eſt, vt occidere cogitaret. Qui ſimiliter iraſcitur, quiſquis ille
eſt, reus erit iudicio, ſubauditur duntaxat diuino: quia videlicet humano necdum teneri poteſt ho-
micida iudicio, latet enim homines odium quod in corde eſt, ſcriptura dicente: Homo videt in facie, 1. Reg. 16.
deus autem in corde. Quod ſi odium, quod prius latebat, ſigno aliquo proditum fuerit, iam non ſo-
lum diuino, verum etiam humano reus erit iudicio. Ait ergo: *Qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus
erit concilio.* Concilium namque conuentus eſt hominum ad iudicandum, eorum, qui de peccatis agē- Qui dixe-
di ſiue iudicandi eccleſiaſticum ſortiti ſunt miniſterium. Racha enim nonnulli dixerunt eſſe vocem rit fratri,
non ſignificantem aliquid, ſed indignantis animi motum exprimentem. Has interiectiones gram- ſcilicet,
matici vocant partes orationis ſignificantes commoti animi effectum, velut cum dicitur à dolente, Racha.
heu, vel ab iraſcente hem. Alij dixerunt hoc verbum propriè eſſe hebraicum, Racha enim dicitur in-
anis aut vacuus, quem nos poſſumus vulgari iniuria, abſque cerebro nuncupare. Igitur qui dixerit
fratri ſuo, Racha, id eſt, qui odium intus in corde conceptum, tali ſigno vocis vel oris ſui prodiderit
hominibus, quale eſt Racha, vt non dubium ſit, certiſq; teſtibus argui poſſit qui fratrem ſuū oderit,
reus erit concilio. Legitimumq; fiet ſuper eum iudicium ab hominibus, ita vt etiam ab altari domini Qui dixe-
iure amoueatur, donec & ſatisfaciat deo, & reconcilietur fratri ſuo. *Qui autē dixerit, fatue, reus erit* rit fatue.
gehennæ ignis. Inſultantes malis alienis, ſolent dicere, fatue. Exempli gratia: Iuliano apud Perſas inte-
rempto, dum nunciatus fuiſſet eius interitus in vrbe Antiochia, putantes cuncti habentes feſtiuitatē,
& non ſolum in eccleſiis & ſepulturis martirum, ſed etiam in theatris exultantes, & victoriam Chriſti
prædicantes, cōmuniter clamabāt omnes: Maximè fatue, vbi ſunt vaticinia? Vicit deus & Chriſtus eius, Ephe. 3.
verum ſic illi rectè inſultauerint & rectè dixerint, vtpote non fratri, quinimo hoſti & inimico acer-
rimo, fratris noſtri, fratris optimi Ieſu Chriſti, de cuius fide procedit omnis fraternitas ſiue paternitas
tas vtilis, quæ in cœlo & in terra nominatur. Fratri autem taliter inſultare, taliter dicere, fatue, pecca-
tum eſt nimis grande, vtpote teſtimonium cordis obdurati, quod habeat odium inſatiabile. Igitur iu- 2. Reg. 16.
ſta ſententia dicentis, reus erit gehennæ ignis, & ſubaudiendum eſt, niſi pœnitentiam egerit. Ad hunc
peccati modum pertinuit illa maledictio Semei, quando regem Dauid fugientem à facie, filij ſui Ab-
ſolon, flentem & operto capite nudiſque pedibus incedentem maledicebat, dicens: Egredere vir ſan-
guinum & vir Belial, ecce premunt te mala, quoniam vir ſanguinum es. & ita gradiebatur, maledi- Amos. 6.
cens, & mittens lapides aduerſus eum, terramq; ſpargens. Scribæ & phariſæi præ cunctis homini-
bus maligni, & (vt propheta prędixit) in diem malum ſeparati, ſic irati ſunt fratri ſuo, ſic dixerunt
fratri ſuo racha, ſic dixerunt fatue, filij gehennæ, rei gehennalis incendij, cum nihilominus me con- Pſa. 34. 68.
ſiderent tanquam iuſti. Non occiderunt fratrem ſuum manibus ſuis, ſed irati ſunt fratri ſuo, qui di-
cit in pſalmo, & odio habuerunt me gratis. Irati ſunt ei nimis odio implacabili, non aliam ob cauſam, Sapiæ. 2.
niſi quam ſapientia teſtatur eos dixiſſe, quoniam contrarius eſt operibus noſtris. Vniuerſa eccleſiæ Gene. 4.
ſchola legit & concinit, longoq; vſu iam detriuit, quia qui iratus eſt Cain vehementer, & concidit
vultus eius, cum non aliam haberet cauſam, niſi quia opera ipſius maligna, fratris autem eius iuſta
erant, typus fuit huius odij, quo hunc fratrem ſuum ſecundum carnē Ieſum Chriſtum oderunt ſcribę
& phariſæi, non aliam ob cauſam, niſi quia huius bona, ipſorum autem mala erant opera. & auaritiā
eorum in doctrina ſua redarguebat. Nonne pro huiuſmodi odio rei iam erant iudicio? Addiderunt
autem huic peccato, vt non tantum illum haberent odio in corde ſuo, verumetiam dicerent Racha Matt. 13.
eidem fratri ſuo, ſcilicet omne verbum malum quodcunque ſuggerere potuit hoſtilis indignatio. Ioan. 10.
Exempli gratia: Nonne hic eſt filius fabri? Et alibi: Dæmonium habet, & inſanit, quid eum auditis?
Et multa his ſimilia. Et ſi nihil plus feciſſent aut dixiſſent, nomine rei iam fuiſſent non ſolum iu-
dicio

dico diuino, verumetiam eccleſię concilio? Propterea quippe ſententiam haberet in eos omne patri-
Eſa. 5. archarum & prophetarum concilium, vt dicerent, vę his qui dicunt bonum malum. Addiderunt
Matth. 27. etiam adhuc, vt inſultarent ei in ipſius paſsione, & ſubſannarent in ipſa morte, quod erat (vt ſupra
demonſtratum eſt) dicere fatue. Cum enim moreretur frater ille, qui dicit in pſalmo. Quaſi proxi-
Pſal. 34. mum, quaſi fratrem noſtrum, ſic complacebam, prętereuntes blaſphemabant eum, mouentes capi-
Matth. 27. ta ſua, & dicentes: Vah qui deſtruit templum dei, & in triduo illud reædificas: Salua temetipſum. An-
tea quoq;, cum cæpiſſent eum, ſic illudebant ei tanquam fatuo, ſic deridebant eum tanquam fatuum,
cędendo colaphis, & dicendo, Prophetiza nobis Chriſte. quis eſt qui te percuſsit. Inter hæc omnia
videbantur ſibi aut videri volebant iuſti, & non tranſgreſſores legis dicentis, Non occides: quum di-
Exo. 20. cerent, Nobis non licet interficere quenquam. & non occiderent eum manibus ſuis, ſic iuſti, ſic inte-
Ioan. 18. gri factores legis, vt non ſaltem introire vellent in pretorium gentilis hominis, vt non contamina-
rentur, ait euangeliſta, ſed manducarent paſcha. Rectè igitur & verè dixit, quia niſi abundauerit in-
ſtitia veſtra plus quam ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum, id eſt, niſi
non ſolum manus veſtras contineatis ab occidendo, verumetiam liberetis animũ veſtrum ab ira vel
odio, & (quod plus eſt) os veſtrum ab indignationis quolibet ſono, & (quod abundantius eſt) lingu-
Differẽtia am veſtram ab inſultando fratri cuilibet, in quocunq; fuerit malo. Quid tandem diſtat inter iudi-
inter iudi- cium, quod dictum eſt antiquis, qui autem occiderit, reus erit iudicio, & iudicium iſtud quod hic au-
ciũ dei & dimus, Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio? Non enim nul-
hominis. la debet eſſe diſtantia iudicij, vbi tanta diſtantia eſt reatus iudicandi, quanta hic intelligitur inter ho-
micidiũ quod perpetratum eſt manibus, & homicidium, quod vt fieri poſsit, animo vel cogitatione
verſatur. De homicidio quod perpetratur actu, iudicat homo lege conſtitutus: de homicidio, quod
non eſt opere peractum, ſed vt fiat, mente tractatur, ſolus iudicat deus, ſaltem per legem naturalem,
quæ in cordibus ſcripta eſt, quæ eſt huiuſmodi, quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Hoc iudicium
Gene. 4. primo in Cain ſancitum eſt, qui cum iratus fuiſſet vehementer, dixit dominus ad eum, Quare iratus
es, & cur concidit facies tua? &c. Illud autem iudicium, vbi homicidij manifeſtum eſt opus, ſic iudicat
homo, vt ſe habet cauſę modus, quemadmodum lex loquitur: Qui (inquit) percuſſerit hominẽ, volens
Exo. 21. eum occidere, morte moriatur. Qui autẽ non eſt inſidiatus, ſed deus illũ tradidit in manus eius, &c.
quæ proſequi longum eſt. Quid igitur ſupereſt conſilij? Iudicium audiuimus, quia cuius ira in tantũ
progreſſa eſt, vt diceret fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis, qui videlicet gehenna iam non tan-
tummodo iudiciũ, ſed extrema iudicij ſententia eſt. Nunquid hoc tempore, dum in euangelio prędi-
catur iudiciũ, miſericordiæ vnquã obliuiſcitur euangelium? Non vtiq;, ſed ſemper & vbiq;, antequam
terminetur iudicium, miſericordiæ porrigit manũ, quęrendæ indulgentiæ prębet conſilium. Hinc eſt
illud, quod protinus ſubſequitur. *Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater
tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, &
tunc veniens offeres munus tuum.* Sicut cætera, ita iſtud quoq; ſic ſibi putet conſuli omnis peccator ſiue
reus homicidalis odij, quacunq; ex gente vel natione ſit, vt ſciat primũ eſſe in intentione ſermonis hu-
ius Iudæorum ſiue ſcribarũ & phariſęorũ cœtum, quoniam ad illos, imò & contra illos totus ille ferè
hic ſermo habitus eſt, ſicut ex ipſa ſerie cognoſci promptum eſt. O igitur collegiũ malum, conciliũ
malignantium ſcribarum & phariſeorum, pontificum & ſeniorum: ſi vis, poteſt recordari. quia fra-
Munera Iu- ter tuus habet aliquid aduerſum te, frater quẽ odio habuiſti gratis, cui multa indignanter exprobrãdo
dæorũ fru- dixiſti Racha, multum crudeliter inſultando dixiſti, fatue. Quid munus tuum ad altare contendis of-
ſtra fiunt. ferre? Nunquid neſcis? nunquid non audiſti? Dicit enim in propheta deus: Non eſt mihi voluntas in
vobis, & munus non ſuſcipiã de manu veſtra, & alibi: Ne afferatis vltra ſacrificiũ fruſtra. Calendas
veſtras & ſolemnitates veſtras odiuit anima mea. Cũ extenderitis manus veſtras, auertã oculos meos à
Malach. 1. vobis: & cum multiplicaueritis orationes, nõ exaudiam. Quam ob cauſam? Manus enim veſtræ ple-
Eſa. 1. nę ſanguine ſunt. Hoc eſt quod nunc dicit, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te. Si ergo huius
recordatus fueris & munus inſtanter offerre cupis, relinque munus tuum ante altare, & vade prius
reconciliari huic fratri tuo, videlicet ſecundũ conſiliũ Petri quoq; apoſtoli, dicentis: Pœnitentiã agite,
& baptizetur vnuſquiſq; veſtrũ in nomine Ieſu Chriſti, in remiſsionem peccatorũ veſtrorũ: hoc enim
Acto. 2. eſt reconciliari fratri huic. Hoc facto, tunc veniens offeres munus tuum, munus ſanctum, ſacri-
Sacrificiũ ficium verum, non ſicut carnes taurorum, ſanguinem hircorum aut vitulorum: ſed ipſum fratris eiuſ-
verũ corpo dem, cui reconciliatus es, corpus viuificum, ſanguinem verum, ſacrificium ſanctum & immacula-
ris & ſang. tum. Quotus ex illo ſcribarum & phariſeorum concilio vel ordine ſupercilioſo atque odij pleno,
Chriſti. recepturus erat iſtud humilitatis conſilium, iſtud gratiæ conſulentis beneplacitum? Et quidem re-
cepturi erant aliqui, quamuis pauci, vt auditis Petri cæterorumque ſermonibus apoſtolorum, re-
conciliantur fratri huic, baptizati in nomini eius: ſed inter ipſos quanta diuiſio, quanta fuit diſſen-
Acto. 15. 21. ſio, ſicut Actuum apoſtolorum liber teſtatur, maximè de relinquendo ſiue immutando munere vel
ritu, quo antea munus offerebatur? Sequitur ergo. *Eſto conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in
uia cum eo ne forte tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.
Amen dico tibi, non exies inde donec reddas nouiſsimum quadrantem.* Huic dicto Apoſtolus con-
ſonans: Qua propter, ait, ſicut dicit ſpiritus ſanctus, hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdu-
rare corda

rare corda veſtra &c. Quibus permiſſis, longam & optimam ingreditur diſputationem de relinquẽ- Heb. 3.
do (ſicut iam dictum eſt) priſco munere, & offerendo meliore. ſic inter cætera dicens: Reprobatio Pſal. 94.
quidem fit precedentis mandati, propter infirmitatẽ eius & inutilitatem. Denique aduerſarius eorum,
qui erant eiuſmodi, ſermo fuit euangelij & omnis prędicator euangelicæ veritatis, poteſtatem ha-
bens, non conſentientem ſibi tradere iudici, & non ſolum iudici, verumetiam malo miniſtro, ſub Heb. 7.
præſentia vel iudicio iudicis, quemadmodum vnus illorum iam memoratus Apoſtolus ad Co-
rinthios dicit: Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iudicaui vt præſens eum qui ſic
operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu cũ virtute Do- 1. Corin. 5.
mini Ieſu, tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis. Et ad Timotheum ſcribit: Ex quibus eſt Hy-
menæus & Alexander, quos tradidi ſatanæ, vt diſcant non blaſphemare. Et quid mirum, ſi ſermo dei 1. Timo. 1.
vel quiuis ſermonis dei miniſter in euangelio, dicatur peccatoris maximeque Iudæi ſiue ſcribæ & phari-
ſæi, rebellis & increduli aduerſarius, cum inimicus autoritate prophetica dictus ſit eiuſdem ipſe deus
vel dei ſpiritus? Ipſi autem (inquit Eſaias) ad iracundiam prouocauerunt, & afflixerunt ſpiritum ſan- Eſai. 63.
cti eius, & conuerſus eſt eis in inimicum, & ipſe debellauit eos. Et Hieremias lamentando loquitur:
Factus eſt dominus velut inimicus, præcipitauit Iſrael, pręcipitauit omnia mœnia eius. Itemque ait: Threno. 2.
Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, firmauit dexteram ſuam quaſi hoſtis. Igitur ô ſcriba literæ
occidentis, ô phariſæe magni ſupercilij refuga ſpiritus viuificantis, ô Iudæe declamator manifeſtæ Apoſtro-
circumciſionis, cum ſacerdotibus & pontificibus tuis carnarijs atque ſanguinarijs, noli obdurare cor phe in Iu-
tuum, ſed eſto conſentiens aduerſario huic, ſermoni huic gratiæ & veritatis, & linguæ eius, & ori ei- dęos.
us, in quo tibi cœpit aduerſari linguæ apoſtolicę, ori euangelicæ predicationis: ne forte excutiendo
puluerẽ pedũ ſuorum in te, tradat te iudici illi qui per Moſen dixit: Qui autẽ verba eius quę loquetur
in nomine meo, audire noluerit, ego vltor exiſtã. Iudex & vltor ille miniſtrũ, habet miniſtrũ inquã & Deute. 18.
ſeruũ de quo ad Iob loquitur: Nunquid feriet tecũ pactum & accipies eum ſeruũ ſempiternũ? Ille ſer-
uus, ille miniſter, ſi traditus ei fueris, mittet te in carcerẽ, in inferiorẽ infernũ. Quandiu illic eris? Amẽ Iob. 40.
dico tibi, nõ exies inde donec reddas nouiſſimũ quadrantem. Tu triginta argenteos appendiſti pretiũ
ſanguinis eius. & donec eos reddas vſque ad nouiſſimũ quadrantẽ, nõ in deexies. Quando autẽ totũ red-
dere poteris? Nunquid in carcere illo argẽteos illos, quos tu proditori dediſti & proditor tibi retulit, Matt. 16.
tecũ habebis, ita vt rependere poſſis? Nunquid & quadrantes & trientes & vncias ſiue libras quoque inte- Zach. 11.
gras ibi trutinare vacabit, de theſauris quos hic tibi theſaurizaſti? Non vtique, nõ theſaurus tuus, ſed ſo-
lũ peccatũ & pœna peccati te ſequetur illuc. Ne timueris (inquit pſalmiſta) cũ diues factus fuerit homo,
& cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniã cũ interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet Pſal. 48.
cum eo gloria eius. Ergo non exies inde, donec reddas vſque ad nouiſſimum quadrantẽ, id eſt, non in-
de exies in æternum. Quadrans habet duo minuta. Veruntamen in rationibus ponderum, quas abaci- Donec red
ſtæ in vſu habentes etiam ſcripſerunt, quadrans tres vncias habet, vncia verò duodecimas pars aſſis nouiſ. q̃d
eſt. Porro aſſis totum quiddam eſt, ſiue libra, ſiue quippiam aliud, quod in duodecim partes ęquas
diuidendum eſt. Proinde notandum quia non dixit, donec reddas vſque ad quadrantem, ſed vſ-
que ad nouiſſimum quadrantem, vt per quadrantem nouiſſimum intelligas de minutiſſimis, qua- Luc. 12.
le apud illos dicitur chalcus ſiue ſiciliquis, in quę extrema & vnicæ & vnciarum particulę diuidun- Auaritia
tur. Nam & apud alium euangeliſtam ita ſcriptum eſt: Dico tibi, non exies inde, donec etiam nouiſ- Iudęorum
ſimum minutum reddas. Non ſolum autem ſupradictos argenteos pretium ſanguinis fraterni, ô
infelix & irreconciliate negociator, à te putes in illo carcere exigendos, verumetiam predam vniuer- Matt. 21.
ſam quam feciſti tanta inſania, tanta cupiditate lucrandi, vt ipſam domum dei, quę domus orationis Ioan. 2.
vocari & eſſe debuit, ſpeluncam faceres latronum. Et proinde quia frater iſte contra tuam diſputa- Gene. 37.
bat auaritiam, implacabile aduerſus eum mente conciperes odium. Ab initio quo patres tui vigin-
ti argenteis vendiderunt fratrem ſuum Ioſeph, vſque nunc auaritię morbo languidus inceſſiſti, &
huc uſque proceſſiſti, vt diſputantem (ſicut iam dictum eſt) fratrem iſtum interficeres, ita vt in
pretium ſanguinis triginta argenteos dares & reciperes. Totam tantorum malorum exactionem
potuiſſes euadere breui & compendioſa reconciliatione, & amica voce confeſſionis lucrari remiſſi-
onem vniuerſi delicti. Secundo loco frater tibi eſt omnis qui tecum vnum eundemque deum co- 2. Cor. 1.
lit, & benedicit deum & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, patrem miſericordiarum & deum to-
tius conſolationis. Si fratri eiuſmodi iratus es, ſi dixiſti racha, ſi dixiſti fatue, etiam pro illo reus 1. Ioan. 3.
es gehennæ ignis, vtpote homicida, ſicut teſtatur apoſtolus Ioannes, quia omnis qui odit fra-
trem ſuum, homicida eſt. Si ergo offers munus tuum ad altare, ſi orationem ſi quamlibet ob- Lego, eſt
lationem, feſtina ſecundum pręſens conſilium auferre huiuſmodi fermentum: quia † & ſecun-
dum ſanctam ac myſticam legem fermentatum malitiæ & nequitię. Fortè vel ipſe frater quem Matth. 18.
odiſti, ſiue alius quis, ſolus ſciens quod pecces, iraſcendo fratri vel odiendo fratrem, corripit te
inter te & ipſum ſolum, & quia corripit, quodammodo tibi aduerſarius eſt, & aduerſari non de-
ſinit, adhibendo alium tecum ſi ſolum eum audire noluiſti, dicendo etiam eccleſiæ, ſi nec duos
audire voluiſti, iam ex eo tibi cauendum eſt, ne aduerſarius tradat te iudici, id eſt, ne fias ei ſicut
ethnicus & publicanus, ſi nec eccleſiam audire volueris. Nam hoc eſt ſine dubio tradere iudici,
reputare cum his qui foris ſunt, de quibus Dominus iudicabit. Quid enim mihi, ait Apoſto-
lus, de

lus, de his qui foris ſunt iudicare? Nonne de his qui intus ſunt, vos iudicatis? Nam eos qui foris ſunt
1.Cori. 5. deus iudicabit. Porrò frater quiſquis ille eſt, cui iratus es, quem odiſti, & per odium malo vel contu-
melioſo verbo læſiſti, non erit tibi difficilis reconciliationem flagitanti, propter illum qui dixit: Si
peccauerit in te frater tuus, & conuerſus pœnitentiam egerit, vel dixerit, pœnitet me, dimitte ei. Et
Lucæ.17. multa his ſimilia. Veruntamen non propter hæc iniuſtus inuenitur in facto ſuo Dauid, ad quem ve-
Vindicta nit Semei, qui maledixerat ei. & proſtratus dixit, Ne reputes mihi domine mi iniquitatem, ne memi-
Dauid cõ- neris iniuriam ſerui tui. Agnoſco enim ſeruus tuus peccatum meum, &c. Et tunc quidem dixit, non
tra Semei morieris, iurauitq; ei, ſed poſtea cum appropinquaſſent dies, vt moreretur, dixit inter cętera filio ſuo
iuſta. Salomoni: Habes quoq; apud te Semei qui maledixit mihi maledictione peſsima, quando ibam ad
2.Reg.19. caſtra, vir autem ſapiens es, & ſcies quæ facies ei. deducesq; canos eius cum ſanguine ad infernum?
3.Reg.2. Non (inquam) iniuſtus in hoc facto inuenitur Dauid, quia non verò corde reconciliationẽ quæſiuit
Semei, non præ deſiderio iuſtitiæ pœnituit, ſed ſeruiliter metu pœnæ concidit, quia rex quem oderat
in corde ſuo, cui pro fugiens maledixit, iterum ſalutatus in regno ſedit. Mutauit vocem, non muta-
2.Reg.23. uit mentem. Hoc quoq; innuit ſcriptura cum dicit, Ipſe quoq;, videlicet Banaias filius Ioiadæ, inter-
fecit virum Aegyptium, virum digno ſpectaculo, habentem in manu haſtam. Aegyptium moribus,
3.Reg.2. non genere, dixit illum Semei, & habentem in manu haſtam, id eſt, datam in poteſtate ſua propriæ
motis ſententiam, quam hoc modo dedit Salomon: Quacunque autem die egreſſus fueris & tran-
Exo.22. ſieris torrentem Cedron, ſcito te interficiendum. Dixitquę Semei: Bonus ſermo. Itaque ſic fecit Da-
uid, tanquam non ſuimet, ſed dei & legis vindex, cuius hoc edictum eſt: Principi populi tui non ma-
Pſal.8. ledices. Sic illum puniri iuſsit, vt nihilominus ſecure dicat, Si reddidi retribuentibus mihi mala, de-
cidam merito ab inimicis meis inanis.

LIBRI QVARTI FINIS.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMI. LIB. V.

Quæſtio CVm plurima dicta ſint antiquis, & omnia comprehendantur vno nomine
leges. quam dominus ipſe, non veni (inquit) ſoluere legem, ſed adimplere:
rationem non fruſtra quærat aliquis, cur pauca de plurimis, id eſt, tantũ-
modo ſex dicta pro exemplo poſuerit, vt appareret, quibus modis agenda
foret adimpletio, quam dixit: & cur iſta potius quam cætera, hic aſſumpſe-
rit, taliquę ordine digeſſerit. Primum eſt, non occides: ſecundum, non
mœchaberis: tertium, quicunque dimiſerit vxorem ſuam, det illi libellum
Reſponſio repudij: quartum, non peierabis: quintum, oculum pro oculo, & dentem
pro dente: ſextum, diliges proximum tuum, & odies inimicum tuum. Hęc
(vt iam dixi) non fruſtra quærat aliquis, cur potius aſſumus, quam cætera, tali ordine digeſſerit, per
ſingula ſubiungens, ego autem dico vobis? Ad hæc breuiter dicendum, quia quæ ſub iſtis continen-
tur dictis ſiue præceptis, ita ſunt neceſsaria Chriſtiano homini ad perfectionem iuſtitiæ tendenti, vt
ſine his perfectus eſſe non poſsit eadẽ perfectione, quam poſt eadem dicto diligenter commendans
Sex dicta tandem dicit: Eſtote & vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Hoc nanque primũ
legis, pro eſt opus iuſtitiæ, eſſe vnanimes in fide, & fraterna dilectione. Quid aliud nobis intimare curauit
exẽplo iu- dum pręmiſſo, dictum eſt antiquis, non occides, adiecit, ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſ-
ſtitiæ. citur fratri ſuo, &c. vſque, eſto conſentiens aduerſario tuo? Poſt hoc initium iuſtitiæ, quid tam pul-
chrum, tam deo dignum, quam pro adipiſcenda caſtitate laborare? Hoc planè vehementi intentione
declamat, dum præmiſſo, dictum eſt antiquis, non mœchaberis, adiecit, ego autem dico vobis,
quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, &c. vſque, quam totum corpus tu-
um mittatur in gehennam. Porrò, ſtudium caſtitatis ſic diſcrete erat exercendum, vt nullum ipſi na-
turæ generaret ſcandalum, id eſt, ne prædicatio caſtitatis occaſio fieret adulterij, quod & Apoſtolus
pręcauens, his autem qui matrimonio vincti ſunt, pręcipio, non ego, ſed dominus, vxorem à viro
non diſcedere. Super hoc nimirũ confeſtim nos inſtruit, dum pręmiſſo dictum eſt, quicunque dimi-
ſerit vxorem ſuam, det illi libellum repudij, ſubiungit, ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiſe-
rit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa facit eam mœchari. Cum autem huc vſque Chriſtianus
profecerit, vt caſtitatis virtute præcinctus ſit, confeſtim & ille iuſtitiæ ſucceſſus eum delectare po-
terit, vt cunctis quoad poteſt ſeſe eximat negotijs ſeculi. Hoc intendens, cum deinde dixiſſet, dictum
eſt antiquis, non peierabis, adiecit, ego autem dico vobis, non iurare omnino, &c. Denique ſine iura-
mentis quomodo tractari poſsint negotia ſeculi? Cum ergo dicit, non iurare omnino, liberum eſſe
vult

vult ab omni ſeculari negotio. Profecto qui hanc ſuſceperit partem conſilij, conſequenter & illud ſuſcipiet, vt iniuriam non ſolum non facere, verumetiam pati propter deum velit. Mox itaque pręmiſſo, dictum eſt, oculum pro oculo, & dentem pro dente, adiecit, ego autẽ dico vobis, non reſiſtite malo, &c. Poſt hæc vnum adhuc neceſſarium eſt iuſtitiæ ſignaculũ, quod protinus ſuperponens, dictum eſt (ait) diliges proximum tuum, & odies inimicum tuum, ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui vos oderunt, &c. quæ ita concludit: Eſtote & vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Nunc horum omnium ſeries iuxta propoſitum ſiue inceptũ diligentius percurrenda eſt. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, non mœchaberis.* Ego *autem dico uobis, quia omnis qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Quomodo ſupra homicidij, ita hic adulterij voluntas damnatur, etiam non ſequente effectu. Videre namque mulierem ad concupiſcendum eam, quid aliud eſt, niſi contemplari mulierem, habendo voluntatem adulterandi eam? Recte ergo, ſicut qui iraſcitur fratri ſuo, vel qui odit fratrem ſuum, homicida eſt, & idcirco reus erit iudicio, ita qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam (inquit) mœchatus eſt eam in corde ſuo & idcirco nihilominus reus erit iudicio. Veruntamen adhuc parum eſt, einſmodi viſum continere, ſi vis in te veracem facere eum, qui hęc proloquens, dixit, non veni legem ſoluere, ſed adimplere. Proinde audi quod ſequitur adhuc. *Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Etenim hic eſt ſenſus, Vt ſis in caſtitate perfectus, non ſolum ſiniſtrum oculum eruere, verumetiam dextrum debes proijcere abs te, ſi tamen ſcandalizat te, id eſt, non ſolum adulterini concubitus concupiſcentiam fugere, verumetiam licitum amorem, licitam coniugij copulam ſoluere, & abijcere, ſi duntaxat tecum non conſentit mulier habitare, aut ſi propter cohabitationem eius periculum tibi ſubeundum eſt vitæ vel ſalutis æternæ. Nam hoc modo reuera dexter oculus tuus ſcandalizat te, ſi vel te virum mulier, vel te mulierẽ vir coniux non paritur in fide Chriſti permanere. Huic fundamento fideliter inſiſtens Apoſtolus, infidelis (ait) ſi diſcedit, diſcedat. Non eſt enim ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror eiuſmodi. Exempli gratia. Pone Iudæum ſiue Gentilem virum ſiue mulierem conuerti velle ad Chriſtum, ſiue iam credidiſſe in Chriſtum & de coniugali copula pati homini ſcandalum, vt aut ſoluendum coniugium, aut fidei ſubeundum ſit diſpendium. Nonne huic incunctanter, & certiſsime dicas, expedit tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam? Sic & fratrum & liberorum atque affinium & propinquorum in cauſa hac neſcire debemus affectum, imo truncare expedit homini portiones, ne dum volumus lucrifacere cæteros, ipſi in æternum pereamus. Vnde & de ſacerdote magno dicitur, cuius anima cultui dei dedicata eſt. Super patre & matre & filijs non polluetur, id eſt, nullius affectum ſciet, niſi eius, cuius cultui dedicatus eſt. *Dictum eſt autem: Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, det illi libellum repudij.* Ego *autem dico uobis, quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari. Et qui dimiſſam duxerit, adulterat.* Ne ergo nimium ſis feſtinus, ô auditor euangelicæ pacis, ad eruendum oculum tuum dextrum, ne multum feſtines quaſi propter euangeliũ rumpere coniugij vinculum, quod ſupra diximus competenter ſignificari per oculum dextrum. Dixit tibi ſupra, erue oculum tuum dextrum, ſi ſcandalizat te, & non dixit, erue oculum tuum dextrum ne forte ſcandalizet te. Vt manifeſtius fiat, quod dico, non tibi dicit euangelium, dimitte vxorem tuam, quam tecum Chriſtiana fides inuenit, ne forte ſeducat te: ſed dicit tibi, dimitte eam, ſi propter fidem odit te, & tecum non conſentit habitare. Adiuuat ſenſum veſtrum Apoſtolus ad cautelam neceſſariam, cum dicit: Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc quidẽ conſentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et ſi qua mulier habet virum infidelem, & hic quidem conſentit habitare cum illa, non dimittat virum, & ſubinde: Vnde enim ſcis mulier, ſi virum ſaluum facies? Aut vnde ſcis vir, ſi mulierem facies ſaluam? Fieri nanque potuit, & nonnunquam factum eſt, & nonnunquam futurum Apoſtolus ſcire poterat, vt per mulierem vir, & per virum mulier ſalua fieret. Rachel vero vxor Iacob per idololatriæ culpam pęnè perdita erat, quippe quæ & cum viro proficiſcens, furata fuerat idola patris ſui Laban, ſed ſaluata eſt per virum dicentẽ paulo antequam moreretur, periclitata partu, Abijcite deos alienos, & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra. Surgite, & aſcendamus in Bethel, vt faciamus ibi altare Deo, qui exaudiuit me in die tribulationis meæ, & fuit ſocius itineris mei: Dederunt ergo ei omnes Deos alienos quos habebant. At ille infodit eos ſubter Therebinthum, Ergo coruſcante Chriſti Euangelio, ô tu quicunque coniugatus, quæcunque coniugata inuenta es comparem ſiue thori conſortem ad fidem Chriſti præueniens, expecta: nec deſperes quandoque ſequi poſte quamuis tardantem, Habes nanque non ſolum rationem, verumetiam exempla, cur de ſalute compatris deſperare non debeas. Sanctificatus eſt enim vir infidelis, in muliere fideli, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem videlicet, vt illa, quam dixi, Rachel. Sed hoc aliquando factum eſt, & adhuc fieri poteſt. Vna duntaxat cauſa eſt, propter quam dimittere liceat etiam inuitam, & tecum habitare conſentientẽ, ſcilicet fornicatio, Sola enim cauſa iſta te liberat, vt non iudiceris feciſſe illam mœchari, cum alius eam duxerit, quia prius illa mœchata eſt, quã tu illã dimitteres, Lex quoque vbi dixit antiquis dare libellum repudij nõ omnino de iſto iudicio tacuit, quod ſcilicet & q dimiſit & dimiſſam duxit, vterq; adulterij

Non mœchaberis.

addo † eſt Quid eſt oculũ dextrũ proijcere.

1. Cori. 7.

Leuit. 21, Deute. 24.

Quomodo licet infidelẽ coniugem dimittere.

1. Corin. 7.

Gene. 31.

Gene. 35.

1. Cor. 7.

Euangeliũ non admittit libellũ repudij.

reus fuit. Quid ergo amplius hic dixit, quam dictum eſt antiquis? Videlicet quod in Euangelio cauſa iſta non recipienda ſit, vt vxorē ſuam propter odium dimittat quis, nec aliam prorſus ob cauſam hoc licitum ſit, niſi ob illam, quam dixit, cauſam fornicationis, quæ ſola cum interciderit, reatu mœchiæ

Matth. 19. non inuoluitur is qui dimiſit. In poſteriori parte huius euangelij plenius exponit ſaluator, quod Moyſes libellum repudij dari iuſſerit propter duritiam cordis maritorum, non diſcidium concedēs, ſed auferēs homicidium. Multo enim melius eſt, licet lugubrem, euenire diſcordiam, quam fundi ſangui-

Leui. 19. nem per odium. *Iterum audiſtis, quia dictum eſt antiquis, non peierabis, Reddas autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico uobis, non iurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei eſt, neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius: neque per Hieroſolymam, quia ciuitas eſt magni Regis, neque per caput tuum iuraueris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit tamen ſermo ueſter, eſt eſt, non non.*

Non iurare omnino differt ab aliis dictis Domini.

Quod autem his abundantius eſt à malo eſt. Sciendum hic in primis, quia dictum hoc Domini, non iurare omnino, nonnihil in rationibus noſtris differt à cæteris dictis eiuſdē Domini Denique, vt non iraſcaris fratri, vt non videas mulierem ad concupiſcendum eam, vt non dimittas vxorem excepta fornicationis cauſa, vt non reſiſtas malo, quinimô percutienti dexteram maxillam præbeas & alteram, vt benefacias his qui oderunt te, & ores pro perſequentibus & calumniantibus, nec litera nec Spiritus le-

Exod. 22. gis vſquam contradicit. At vero vt non iures omnino, non videtur lex in tuo reliquiſſe arbitrio. Dicit enim: Si latet fur, Dominus domus, à quo ſublatum eſt furto quippiam in cuſtodiam ſibi commenda-

Ibidem. tum, applicabitur ad Deos, id eſt, Sacerdotes, & iurabit quod non extenderit manum in rem proximi ſui, ad perpetrandam fraudēm. Item: Si quis commēdauerit proximo ſuo quodcunque iumentum ad cuſtodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum vel captum ab hoſtibus, nullusque hoc viderit, iuſiurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi ſui, ſuſcipietque Dominus iuramentum, & ille reddere non cogetur. Quomodo ergo dicit nobis, non iurare omnino niſi ita duntaxat vt velit nos eorum, quæ occaſionem ſiue etiam neceſſitatem præbēt iurandi, nihil proprium poſſidere in mundo? Et reuera hic eſt ordinatus ad perfectionem iuſtitiæ profectus, vt poſtquam erueris abs te oculum dextrum eo modo, quo ſupra dictum eſt, totum deinde ſequaris conſilium, quod homini eſt: *Si vis perfectus eſſe, vade & vende vniuerſa quæ habes, & da pauperibus, & veni ſequere*

Matth. 12. *me.* Cum enim hoc feceris, in tuo iam erit arbitrio, non iurare omnino. Quod deinde dicit, neque

Non iurandū eſt, neq; per cœlum, neq; p terram, &c. per cœlum, neque per terram, neque per ciuitatem Hieroſolymam, neque per caput tuum iuraueris, iam non ſolummodo conſilium, verumetiam præceptum eſt, quia videlicet per elementa mundi iurare, omnino delictum eſt. Hanc per elementa iurandi peſſimam conſuetudinem ſemper habuere Iudæi ſicut Propheralis eos ſermo frequens arguit, vtpote creaturas reſque carnales venerantes honore & obſequio Dei. Qui enim iurat, profecto aut veneratur, aut diligit id quod iurat. Porro, hic venerationem circa hæc habendam videtur augere, cum dicit de cœlo, quia thronus Dei eſt, de terra, quia ſcabellum eſt pedum eius de Hieroſolyma, quia ciuitas eſt magni Regis, & idcirco per iſta ne iuraueris, inquit: Nunquid hoc ſenſu res iſtas magnificat, vt ad earundem rerum non ſit auſu iurandi teme-

Exodi. 2. randa maieſtas? Imô hæc iuriſiurandi vocibus indigna iudicat. Solus enim Deus ſolus Creator eſt, per

Deuter. 6. quem iurandum ſit, ſi neceſſitas iurare compellat. Ait enim lex: Et per nomen externorum Deorum non iurabitis, nec audietur ex ore veſtro. Item. Dominum Deum tuum timebis, & ei ſerui es, ipſi adhærebis, iurabiſque in nomine illius. Et hoc quaſi paruulis fuerat lege conceſſum, vt quomodo victimas immolabant Deo, nec eas idolis immolarent, ſic & iurare permitterentur in Deum, non quod rectè hoc facerent, ſed quod melius eſſet Deo id exhibere quam dæmoniis. Cum igitur dicit neque per cœlum iuraueris, & cauſa in iſtam ſubiungit, quia thronus Dei eſt, itemque de terra, quia ſcabellum eſt pedum eius, idem eſt, ac ſi dicat, quia cœlum tanto minoris eſt eo per quem ſolum iurare conceſſum eſt, quanto minoris eſt ſedente ſua ſedes, itemque terra tanto minor illo eſt, quanto minoris eſt ſcabellum eo cuius ſub pedibus eſt. Similiter Hieroſolyma, quæ, vt multum dicam, ciuitas magni Regis eſt,

Eſa. 66. forte Dauid qui illam cœpit, aut Salomonis qui illam ampliauit, ſiue etiam Dei, propter fundatum in ea templum Dei. Quid ergo per iſta iuras, cum cœlum non Deus, ſed tuo ſenſu ſcabellum pedum dei ſit, propter illud quod in Propheta dicit, cœlum mihi ſedes eſt, & terra ſcabellum pedū meorum, cum Hieroſolyma non Deus, ſed ciuitas ſit Regis magni? De capite tuo quid dicam? Quid iuras per caput

Hebræ. 6. tuū, id eſt, per temetipſum, cum tu non feceris temetipſum? Illū nanque ſolū iurare decuit per ſemetipſum, quem alius non fecit, quia maiorem ſe (ait Apoſtolus) per quem iuraret, non habuit. Hæc ſecundum tempus illud maxime contra Iudæos dixerit, qui per Angelos & vrbem Hieruſalem, & templū, & elementa iurantes, creaturas reſque carnales venerabantur honore & obſequio Dei. Denique conſidera, quod hic ſaluator non per Deum iurare prohibuerit, ſed per cœlum, & terram, & per Hieroſo-

Sit ſermo veſter, eſt eſt, nō non lymam, & per caput tuum. Porro, euangelica veritas non recipit iuramentum, cum omnis ſermo fidelis pro iureiurando ſit. Dicit enim: Ego autem dico vobis, non iurare omnino, Sit autem ſermo veſter, eſt eſt, non non. Quod autem his abundantius eſt, à malo eſt, ſubauditur illius, cuius infirmitate

Gene. 21. ſeu duritia iurare coactus eſt. Exempli gratia: Vt is qui primus ex hominibus iuraſſe legitur Abraham Quod enim iurauit à malo eius fuit, qui dixit: Iura ergo per Dominū, ne noceas mihi, & poſteris meis ſtirpique meæ, ſed iuxta miſericordiam, quam feci tibi, facias mihi & terræ, in qua conuerſatus es aduena.

uena. Rex enim erat ille, & niſi rogatus eſſet ab eo iuraſſet Abraham, magis illi ſuſpectus eſſe poterat.
Similiter quod Apoſtolus iurauit Corinthijs, ſi tamen nihil minus habet à iuramento quod dicit, De- 2.Cori.11.
us & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula, ſcit quod non mentior, itemque
quotidie morior per veſtram gloriam fratres, à malo fuit ipſorum, quos ipſe culpans, ait: Factus
ſum inſipiens, vos me coegiſtis. Ego enim debui à vobis commendari. Poſtquam conſilium hoc ſe- 2.Cor.12.
qui cœperit Chriſtianus homo, vt non iuret omnino, quod (ſicut iam ſupra dictum eſt) tunc demum
obſeruare poterit, ſi ſemetipſum expediat ab omni ſeculari negotio, quod iam ſequitur ſecundum
propoſitum eius ad perfectionem iuſtitiæ tendentis, niſi hoc, vt nulli malum pro malo reddere ve-
lit, nec ſaltem reſiſtere iniuriam facienti? Sequitur ergo: *Audiſtis quia dictum eſt, oculum pro oculo, &* Exod 21.
dentem pro dente. Ego autem dico uobis, non reſiſtere malo. Sicut illud dictum antiquis, quicunque dimi- Deuter.8
ſerit vxorem ſuam, det illi libellum repudij, ita & iſtud, oculum pro oculo dentem pro dente, non præ-
cipientis, ſed concedentis ſiue permittentis fuit, videlicet ob duritiam cordis, cui nequaquam ſufficit
æqua repenſio, nec requieſcit, niſi de pœna crudelitatis ſatiata fuerit. Ergo & in hoc eſt adimpletio le-
gis, dum non ſolum vicariam non repoſcere docetur pœnam, verumetiam ad omnis iniuriæ vir ec-
cleſiaſticus formatur patientiam. *Si quis (ait) te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & al-
teram. Et ei qui uult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, remitte ei & pallium. Et quicunque
te angariauerit mille paſſus, uade cum illo alia duo. Qui petit à te, da ei. Et uolenti mutuari à te ne auertaris,* Matth.11.
Verè propter hominis doctrinam ſaluator quodam loco dicit: Venite ad me omnes qui laboratis &
onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, &
humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Et eorum qui contra faciunt, qui percutientem
in maxillam quoad poſſunt, repercutiunt: qui pertinaci contentione agunt, ne vincantur ab eo qui
vult tollere tunicam vel pallium, nonne laborant? Nonne onerati ſunt? E contra, qui præſens ſequun-
tur conſilium, nonne requiem etiam in præſenti ſeculo inueniunt? Iam fiet illud quod dicit, qui petit à 2.Corin. 9.
te da ei, ſi hilariter fiat, quoniã (vt teſtatur Apoſtolus) hilarẽ datorem diligit Deus, quanta ibi iucun-
ditas? Quanta feſtiuitas? Veruntamẽ notãdũ, quod nõ ita dixit, & qui petit à te, da ei quicquid petit. Acto.3.
Quis enim hoc ſemper facere potuit? Forte petit aurum, tu aurum non habes vel argentum. Propte-
rea dic illud, quod Petrus Apoſtolus dixit, dum claudus mendicans intenderet in eum, ſperans ab eo
ſe aliquid accepturum: Argentum & Aurum non eſt mecum, quod habeo, hoc do tibi. Etenim ſi vo-
luntas prompta eſt (ait Apoſtolus Corinthijs) ſecundum id quod habet, accepta eſt, non ſecundum id 2.Cor.8.
quod non habet. Et ſi non eſt aliud, ſermo reſponſionis porrigatur bonus, quia ſcriptum eſt: Sermo Prouer.15.
bonus ſuper datum optimum. Sciendum quia Dominus noſter, qui hæc docet in primis vel max- Chriſtus q
ime fecit quæ docuit. Petenti dedit, imò non expectauit vt peteretur, ſed vltro dedit plus quam pete- docuit ipſe
re ſciret aliquis. Quomodo corpus? Scitis enim (ait idem Apoſtolus) gratiam Domini noſtri Ieſu Chri- in primis
ſti, quoniam propter nos egenus factus eſt cum eſſet diues, vt illius inopia vos diuitẽs eſſetis. Ipſe per fecit.
cutienti maxillam præbuit non ſolum & alteram, verumetiam totum corpus, vt ſaturetur opprobrijs, 2.Cor.8.
ſicut dictum fuerat per Prophetam Hieremiam: Ipſe volenti cum eo contendere iudicio, videlicet Pi- Thre.3.
lato ſiue populo Iudaico, non reſpondit verbum, tollentique tunicam eius inconſutilem, & deſuper Ioann.19.
contextam per totum, remiſit & omne veſtimentum, vt facerent quod ſcriptum eſt: Diuiſerunt ſibi
veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Porro, quod adhuc dicit, & quicunque Pſal.21.
te angariauerit mille paſſus, vade cum illo alia duo, ſubauditur millia paſſuum, multo inſignius quã
litera ſonat, ipſe paulo ante fecerat. Hic primo ſciendum, quia mille paſſus ſabbatizantem lex ſacra Acto.1.
concedit. Quod autem vel quale eſt, aut eſſe debet ſpiritualis viri ſabbatum, niſi ſecreta, & quieta me
ditatio rerum ſpiritualium? Nimirum eiuſmodi ſabbatum ſabbatizabat ipſe in deſerto, quando ac- Matth.4.
ceſſit ad eũ tentator. Veraciter hoc fuit mille paſſus angariari, cum tentatore in illo tali ſabbato alter- Luce.4.
cari. At ipſe tantummodo mille paſſus angariari, id eſt, non tantummodo ſemel paſſus eſt tentari, ſed
iuit cum illo alia duo, quia duas, præter priorem tentationes pertulit, aſſumptus ab illo in ſanctam Bona angariatio apoſtolorũ & ſimilium.
ciuitatem, & ductus in montem excelſum valdè, & tunc dixit ei: Vade Satanas. Forte & tu ô anima
magni Apoſtoli, ſiue cuiuſcunque viri Apoſtolici, ſabbatizare vis. Exſpoliaſti te tunica tua, lauiſti pe-
des tuos, & in cubiculo ſecretæ contemplationis ſabbatizare vis. Sed ecce vox dilecti tui pulſantis:
Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. Hæc dicens: Vtique angariare te Canti.5.
vult mille paſſus, quod eſt ſabbati iter, vt ante iam dictum eſt. Angariare (inquam) te vult, vt poſtpo-
ſita quam elegeras ſolitariæ contemplationis requie ſurgas, illi aperire, vadas euangelium eius an-
nuntiare, & hoc in vna parte orbis terræ in Aſia, vbi ſita eſt Hieruſalem ſiue Iudæa, vbi Euangelium
eius primum loqui oportebat. Vade cum illo alia duo millia paſſuum, id eſt, noli contẽtus eſſe in vna
Aſia prædicare, ſed & in Aphrica, & in Europa prædicando labora, laborando prædica Euangeli-
um. & hoc modo pulchre angariatus es, vadens cum illo non ſolum mille paſſus, ſed & alia duo, fi-
untque tria millia paſſuum quia tres ſunt partes orbis terrarum. Nunquid in homini angaria plus in- Date, & dabitur vobis
iuriæ tu pro illo, quam ille pro te paſſus eſt? Illum quippe Deum & hominem Diabolus tentator, te
purum hominem angariauit ipſe Deus ſaluator. Interea iuſtificare debemus Deum, & patrem Do- Pſal.144.
mini noſtri Ieſu Chriſti, ipſumque filium qui hic loquitur nobis, & dum non accipimus quod ab ipſo

c 2 petimus

petimus, nihilominus cum Pſalmiſta dicere: Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis & ſanctus in
Ioann.16. omnibus operibus ſuis. Quid enim? Nunquid illud ſolum dixit: Amen amen dico vobis, ſi quid petie-
Luce.11. ritis patrem in nomine meo, dabit vobis, petite & accipietis, petite & dabitur vobis? Nonne & hoc
Luc.6. dixit: Date & dabitur vobis, & quod hic in præſenti loco habemus, qui petit à te ne auertaris? Volu-
mus audire, petite & dabitur vobis & diſſimulamus, date & dabitur vobis. Profecto ſicut apud Eſa-
yam, vbi præmittens quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, &c. tunc demum ſubiungit, & venite &
Eſa.1. arguite me: ita & hic iuriſperitus eſſe debebis, vt cum feceris quod dicit: Qui petit à te, da ei, & volē-
ti mutuare à te, ne auertaris, tunc demum venias & arguas eum. eo quod non acceperis, iuxta promi
ſſum hoc, petite & accipietis. Adhuc vnum ſupereſt (ô Chriſtiane) dictum, vel dicendum tibi, &
ſex erant dicta Domini, & cum ſex, quaſi diebus dictorum homini bene operatus fueris, legemque
adimpleueris, tunc demum vir emeritus iure introire in requiem Domini, & ſabbatiſſimum filiorum
Dei, ſabbatizare dignus ſis. Quid eſt illud? *Audiſtis (inquit) quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, &*
odies inimicum tuum. Ego autem dico uobis: Diligite inimicos ueſtros, & benefacite his qui oderunt uos, &
orate pro perſequentibus & calumniantibus uos, ut ſitis filij patris ueſtri, qui in cœlis eſt, qui ſolem ſuum ori
Acto.23. *ri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.* Poteras percutienti maxillam dextram, eti-
2. Timo.4 am iratus præbere alterā, & dicere non (vt Apoſtolus) prænuntiando, percutiet te Dñs, ſed imprecan-
do, percutiat te Dñs paries dealbate: poteras auferenti tunicam, etiam iratus remittere & palliū, & di
cere, nō, vt idē Apoſtolus, cōminando ſiue prænuntiando, reddet illi Dñs, ſed maledicēdo ſiue impre-
cando reddat illi Dñs ſecundum opera eius vt non eſſet contra hoc legis mandatū adhuc minimū: Di
liges amicū tuum, neq; contra hoc legis permiſſum, & odies inimicū tuū. Porro, tendenti tibi ad gra-
dum optimum vt ſis filius patris tui, qui in cœlis eſt, per miſſo vnmō conuenit, vt odio habeas inimicū
Queſtio tuum, imô expedit vt diligas eum iam, dum adhuc inimicus eſt, & pro illo ores. Quare ergo lex dixit,
& odies inimicum tuum? Nonne ipſa eiuſdē m vox eſt, cuius & Euangelium? Quare ergo iam diu di-
ſtulit dictum hoc tam benignum. Dilige inimicum tuum? Videlicet, quia hoc impoſſibile erat legi, &
Roma.7. in hoc infirmabatur per carnem, ſicut Apoſtolus ait: Quorum per carnem infirmabatur? Nimirum
Reſponſio eorum qui ſub lege erant, quia carnales erant. Sicut ad duritiam cordis eorum permiſit eis dare con-
iugibus libellos repudij, ita nihilominus ad duritiam cordis eorum & propter infirmitatem carnis
eorum alia quoque multa permiſit, quorum de notiſſimis eſt hoc vnum, & odies inimicum tuum, ſi-
ue ita, propinquus occiſi ſtatim, vt homicidā apprehēderit, interficiet eum. Dicis itaque mihi: Nonne
Nume.35. & hodie in hominibus eadem eſt tam duritia cordis quam infirmitas carnis? Eſt quidem, ſed exem-
Cui Chriſti plum acceſſit, quod antiquis defuit. Debet plus valere doctrina, vbi docentem ſua commendant ope-
anis minus ra. Audiri debet præceptum, quod præceptoris roborauit exemplum. Ecce filius Dei præceptor &
licet quā li- doctor de cœlo venit, quod præcipit, fecit, quod docet, opere oſtendit. Dilexit inimicos, nam cum in-
cuit Iudæis imici eſſemus (ait Apoſtolus) reconciliauit nos Deo. In ipſo mortis articulo pro perſequentibus & ca-
Roma 5. lumniantibus ſe orauit pater (inquiens) ignoſce illis, non enim ſciunt quid faciunt, cunctiſque credere
Luc.23. volentibus reatum ſuæ mortis indulſit. Hoc exemplum doctrinam eius adiuuat, quod quia defuit
quando data eſt lex, erat ipſa lex infirma: ſimulque quia ſpiritum dilectionis dare non poterat, tale
quid illi efficere, & ad perfectionem cogere homines impoſſibile erat. Iſte quia & perfectionis exem-
plum & dilectionis ſpiritum dedit, idcirco iam extunc verè à nobis imitationem exigit grandi propo-
ſita ſpe, quæ cum venerit, profecto meritum omne excendit, vt ſumus filij Dei, fratres & cohæredes
Roma.8. vnici filij Dei. Et in hoc dicto cum dicit, vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt, magna ſubinnu-
Differētia itur diſtantia filiorum multorum, & ipſius vnici filij Dei. Ille nanque, non vt eſſet filius Dei, ſed quia
inter vnicū erat filius Dei, dilexit inimicos, ſecundum naturam ſuæ bonitatis: alij omnes, non quia ſunt, ſed vt
filiū dei, & ſint filij Dei, diligant inimicos imitatione illius bonitatis, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos &
multos fili malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Hoc ſi ſenſu duplici intelligas, abundantius valet: Nam eſt qui
os dei. dem magnum bonitatis ſiue benignitatis eius experimentum, quod ſolem iſtum viſibilem facit oriri
ſuper bonos & malos, & pluuiam terræ neceſſariam pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, ſed maius multo
eſt, quod ſolem iuſtitiæ, ſolem verum, Chriſtum filium ſuum notum facit bonis & malis, tam qui ex
Iudæis quam qui ex gentibus ſunt, & voluntaria prædicationis Euangelicæ pluuia cunctos irrigans,
cohortatur eos facere bonum fidei vel pœnitentiæ fructum. *Si enim diligitis eos tantum qui uos dili-*
gunt, quam mercedem habetis? Nonne & Publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres ueſtros tantū,
quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt? Eſtote ergo perfecti, ſicut & pater ueſter cœleſtis perfe-
Chriſti pre *ctus eſt.* Vbi opus laborioſius, vbi labor eſt operioſior, ibi vel inde merces maior, & corona adquiri-
cepta no- tur glorioſior. Porro, multi præcepta Dei, imbecillitate ſua non ſanctorum viribus, æſtimantes, pu-
bis poſſibi- tant eſſe impoſſibilia quæ præcepta ſunt, & dicunt ſufficere virtutibus, non odiſſe inimicos cæterum
lia diligere plus eſſe, quàm humana natura patiatur. Non ſunt impoſſibilia, ſed poſſibile eſt obſeruari
hæc omnia, quippe cum de iuſtis hominibus exempla nonnulla ſunt, qui hæc obſeruauerunt. Stepha-
Acto.7 nus protomartyr deprecatus eſt pro lapidantibus inimicis; & Paulus optabat anathema eſſe pro per
Roma 9 ſecutoribus ſuis, Sed & ante exemplum huius filij Dei, cuius eſt dictum, quique fecit hoc ipſum,
dicens:

dicens: pater ignoſce eis, quod enim faciſt, neſciũt. Dauid iniuſſus plangit Saule, luxit Abſalon, ambos perſequentes, ambos ipſius animam quærentes. Iniuſſum Dauid idcirco dixi, quia lex non iuſſerat inimico parci, ſiue doleri de inimici. Euangelium autem, ſicut in cæteris ante dictis, ita in iſto ſupplet defectum legis.

Lucæ.23
2.Regũ.1.
2.Regũ.9

Dictum hoc, eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt, quantæ gratiæ ſit, ex oppoſito magis elucet, ſcilicet, ex eo quod Serpens primis parentibus noſtris dixit, ſuadens tranſgredi præceptum, comedite, & eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum. Malam viam quaſi ad perfectionem ille ſibilando ſuſurrauit, bonam viam ad veram perfectionem iſte demonſtrando prædicauit.

Gene. 3.

Eſtote (inquit) perfecti, eſtote non dico ſicut Dij, ſed ſicut filij Dei. Eſtote (inquam) ita perfecti, ſecundum modum perfectionis, quo pater veſter cœleſtis perfectus eſt, id eſt, non odiendo amicum Dei, quod vt fieret, ſerpens ſuaſit: ſed diligendo etiam inimicos, cuius rei vobis exemplum præbet ipſe pater cœleſtis. Illius doctrina nequam, abduxit hominem ad omnimodam Dei diſſimilitudinem. Hæc doctrina æqua conformabit vos ad eiuſdem Dei ſimilitudinem, vt fiat quod ſcriptum eſt, ego dixi Dij eſtis, & filij excelſi omnes.

Pſal. 81.
1.Ioann.3

In hoc (inquit Apoſtolus Ioannes) manifeſti ſunt filij Dei & filij Diaboli. Nam filij Diaboli ſunt, qui nec amicos diligunt: in hoc imitantes Diabolum, qui non dilexit, imò odio habuit creatorem ſuum, cum ille gratis & magnum & ſpecioſum & ſapientem, ſicut apud Ezechielem teſtatur, feciſſet, & in monte ſancto Dei, id eſt, in cœlo, poſuiſſet eum: perſuaſitque homini, vt neque fidem, neque dilectionem haberet erga eundem creatorem ſuum, ſuoque exemplo contemneret eum, habendo peruerſum ſimilitudinis, id eſt, diuinitatis, eius appetitum. Filij Dei ſunt econtra, qui etiam inimicos diligunt, optando vt amici fiant, imitantes ipſum Deum, qui cum inimici eſſemus, vltro vobis obtulit reconciliationis gratiam, tanta dilectionis abundantia, vt proprio filio ſuo non parceret, ſed pro nobis omnibus traderet eum.

Quomodo differãt filij diaboli à filijs dei
Ezec. 28. 31
Gene. 3
Roma. 5. 8

Ad huius imitationem ſuos filius Dei auditores inuitans, cum dixiſſet, eſtote & vos perfecti, protinus non quantitatem, ſed qualitatem perfectionis proponens, addidit, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Quod eſt dicere: Sicut ille vos dilexit, cum eſſetis inimici, vt amicos faceret de inimicis, ita & vos diligite inimicos, dando operam, quoad poteſtis, vt conuertantur & efficiantur amici. His explicitis, protinus dicit: *Attendite, nr iuſtitiam urſtram faciatis coram hominibus, ut uideamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem ueſtrum qui in cœlis eſt.*

CAP. VI.

Poſt illa quæ hactenus tractata ſunt, dicta iuſtitiæ, dicta legis adimplendæ, ſecundum propoſitum dicentis, non veni ſoluere legem, ſed adimplere, nunc aduerſus intemperantiam loqui incipit, exhortando ſuos, & informando ad virtutem temperantiæ. Hoc ita facere incipit, vt attentos nos eſſe velit, dicendo, attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Venerabilis igitur & verè cœleſtis temperantiæ virtus hic inchoatur prædicari, quam neſcierunt, ſicut & cæteras virtutes, Ethnici, id eſt, gentiles, philoſophi inanes: qui nomina quidem earum circa res aniles declamauerunt, ſed naturam vel dignitatem ignorauerunt & fundamentum, ſuper quod eas ædificarent, non habuerunt.

Philoſophi nõ verè cognouerunt virtutes

Ego (inquit) vobis ſupra dixi, luceat lux veſtra coram hominibus, quod ſine dubio eſt iuſtitiam facere coram hominibus: ſed non dixit, vt videamini ab eis, quod eſſet, ſine Deo velle ſabbatizare ſiue gloriari: imò dixi, vt videntes opera veſtra bona, glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt, quod eſt quærere gloriam Dei, & tendere in ſabbatiſmum eius, vbi requieſcit & ipſe ab operibus ſuis. Alioquin ſi mercedem hic recipere feſtinatis, mercedem momentaneam, quæ in vſu hominum, in laude vel fauore popularium, quam lenis, quam exilis eſt, mercrdem (ait) non habebitis apud patrem veſtrum qui in cœlis eſt. *Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſinagogis & uicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam.* Ergo (inquit) quoniam mercedem non habebit, qui idcirco iuſtitiam ſuam facit coram hominibus, vt videatur ab eis, cum facis eleemoſynam, &c.

Operum bonorum ex radice dilectionis prodeuntium, primum vel præcipuum eleemoſyna eſt, ſequens oratio, deinde ieiunium. Paulo ante radicem dilectionis intus in corde plantatam, vel fixam eſſe volens, dixit, audiſtis quia dictum eſt, diliges proximum tuum & odies inimicum tuum, ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, &c. Si ergo fixa eſt, in corde radix dilectionis, bona eſt eleemoſyna, bona oratio, bonum & vtile ieiunium: de quibus hic agit ipſe plantator eiuſdem dilectionis, quia fructus vitales ſunt, & mercedem vitæ æternæ adquirunt.

Radix bonorũ operum dilectio eſt

Poſſunt autem hæc eadem foras extrudi, abſque radice dilectionis, ſed tali prouentu omnis horum fructuum pulchritudo eſt hypocryſis. Interpretatur enim hypocriſis, deauratio, quod nomen latinum ſic à nobis intelligitur vt res quælibet in ſuperficie colore lucens aureo, ſentiatur eſſe intus eſſe ſine auro. Vt ergo vicinius dictum ſit, ille hypocrita eſt qui eleemoſynam quidem dat & orat & ieiunat, ſed intus aurum dilectionis non habens, dupliciter ambulat, penetralibus ſiue interioribus fœtidis, ſuperficie aurea. Eleemoſyna, quæ non eiuſmodi eſt, quæ non hypocriſis, id eſt, deauratio, ſed tota aurea, tota ipſa aurum eſt, cuius vena ſeu venarum principium dilectio eſt, vnde aurum verum miſericordiæ manu effodi ſolet, hæc precioſa eſt, hæc in cœlum aſcendit, & ibi Regem Regum, Dominumque dominantium delectabiliter paſcit, potusque illi eſt delectabilis, eumque velut veſtimentum cooperit, ſicut & ipſe ore proprio teſtificabitur in die iudicij. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare & cætera. vſque quando feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

Matth. 25.

Et notandum, quod huius gratiæ ſex opera ſunt, quandam habentia ſimilitudinem ſex dierum, qui-
Sex opera miſericordiæ perducunt in ſabbatum dñi. bus Deus mundum perfecit & omnia quæ in mundo ſunt, in eo videlicet, quod & ipſa ſuum pro-
meretur ſabbatum, vt qui hæc fecerit, etiam ipſe requieſcat ab operibus ſuis, ait Apoſtolus, ſicut & à
ſuis Deus. Primum eſt, eſuriui & dediſtis mihi manducare: ſecundum, ſitiui & dediſtis mihi bibere:
tertium, hoſpes eram & collegiſtis me: quartum, nudus & operuiſtis me: quintum, infirmus & viſi-
Hebræ. 4. taſtis me: ſextum, in carcere eram & veniſtis ad me. Ingredientur enim in ſabbatum, id eſt, In requi-
em Domini, qui hæc ſunt operati, vocante ipſo qui poſt ſex dies in ſeptimo requieuit, ac dicente: Ve-
nite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi. Tali ac tanto il-
lius ſabbatiſmi bono, animam ſuam intemperans hypocrita defraudauit, quia faciens eleemoſynam,
tuba cecinit ante ſe, voluit videri in ſynagogis, voluit audiri in vicis, cupiuit ab hominibus honorari
& hanc mercedem vanus ambiuit, vacuus recepit, inanis tulit. *Te autem (inquit) faciente eleemoſy-
nam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.* Quid enim opus eſt ſiniſtram adhiberi, vbi ſola dextera
ſufficit? Quid opus eſt totum corpus moueri ſiue inquietari diſcurrendo, clamando, tuba canendo,
cum ſola manus dextera leui ductu ſeſe porrigendo, plus fundere poſſit quam pauper petere auſus
Prouer. 21 fuerit, plus ingerere quàm ſumere poſſe aut velle ſit? Vtinam quieta manente ſiniſtra tantum dare velis
quantum porrigere valet priusquam laſſetur aut deficiat potentia dextera, Idcirco ſic facito, *Vt ſit ele-
emoſyna tua in abſconſo.* Olim in parabolis quoque ſapientia dixerat: Munus abſconditum extinguet
iram, & donum in ſinu indignationem maximam. Hæc eſt illa redditio Dei, quam protinus familiari-
ter promittens, *Et pater tuus, inquit, qui videt in abſconſo reddet tibi.* Vnde pater tuus? Nimirum ex eo,
quod non contentus es obſeruare illud antiquis dictum, diliges amicum tuum, & odies inimicum
tuum, ſed ad illius dicti ſupplementum, ſi eſuriuit inimicus tuus cibaſti illum, ſi ſitiuit dediſti illi po-
tum, vt vinceres in bono malum, quæ totius eleemoſynæ laudanda perfectio eſt. Inde eſt ille pater
tuus, & tu tanti es patris filius, iuxta conditionem dicentis, benefacite his qui oderunt vos, vt ſitis fi-
Vnde deus eſt pater noſter. lij patris veſtri qui in cœlis eſt. Eadem de oratione, eadem de ieiunio ratio ſiue ſententia eſt, cauendam
ſcilicet eſſe in eis nequitiam hypocriſeos, qua fermentabatur omnis iuſtitia ſcribarum & phariſæ-
orum, & eleemoſyna videlicet & oratio & ieiunium: quippe qui ſicut eleemoſynam facientes tuba
canere ante ſe, ita & *in ſynagogis & in angulis platearum amant, inquit, ſtantes orare, ut uideantur ab
hominibus.* Et cum ieiunant triſtes fiunt, vt pareant hominibus ieiunantes. Vnam eandemque per ſin-
Roma. 12 gula iuſtus iudex depromit ſententiam. *Amen dico uobis, receperunt mercedem ſuam.* Nunc iam quid di-
Sup ca. 5 cat dignæ orationis formator & inſtitutor penſandum eſt. *Orantes, inquit, nolite multum loqui ſicut Eth-
nici. Putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur: Nolite ergo aſſimilari eis. Scit enim pater ueſter,
quid opus ſit uobis, antequam petatis eum.* Ethnicorum non paruum circa voces compoſitionesque ver-
borum fuit ſtudium, qualium maximi vel notiſſimi ſunt inter Poetas Vergilius, inter hiſtoriogra-
phos Saluſtius, inter Oratores Marcus Tullius: Talium ſcripta ſi ſanctis ac diuinis ſcripturis con-
feras ea maxime diſcernuntur diſtantia, quod apud illos res viles atque ignobiles vt pote terrenæ,
& de cœleſtibus ſiue ſpiritualibus nihil habentes, verbis ornantur: in ſanctis autem ſcripturis non
res verbis, imò verba rebus venerabiliter decorantur. Ibi verba conquiſita, iusque ſequentia rebus ca-
Lego, vixq; ducis maieſtatem quandam afferre coguntur: hic autem res magnas, res diuinas ſponte verba ſe-
quuntur, & quamuis pulchra ſint, ita rerum maieſtate operiuntur, vt niſi diligenter attendas, vix
appareat eloquentia, quod præſens adſit, dominamque ſuam ſapientiam libenter comitetur. Nolite
ergo, inquit, aſſimilari eis, nolite putare, quemadmodum ipſi quod in multiloquio exaudiamini
Deumque iudicem magis longa & eleganti oratione quam rerum veritate flectere aut vincere poſ-
ſitis, aut quod docilem facere ſiue docere Deum opus ſit. Scit enim pater veſter quid opus ſit vo-
bis, antequam petatis eum. Conſurgit in hoc loco quædam hæreſis philoſophorum quoque do-
Obiectio hęreticorū gma peruerſum, dicentium: Si nouit Deus quid oremus, & antequam petamus, ſcit quibus indi-
geamus, fruſtra ſcienti loquimur. Quibus breuiter reſpondendum eſt, nos non narratores eſſe,
ſed rogatores. Aliud eſt enim narrare ignoranti, aliud ſcientem petere. In illo iudicium eſt, hic obſe-
quium. Ibi fideliter referimus, hic miſerabiliter obſecramus. Plus adhuc dicendum & venerabi-
Solutio breuis & elegans de orādo Deū liter ſentiendum eſt, quia ſpecioſum hoc inter Deum & homines commercium, ſcilicet oratio non
debet eſſe ſolummodo ad accipiendum, verumetiam ad occurrendum, ſcilicet vt beneficijs Dei ve-
nientibus, donis altiſſimi gratis affluentibus, ſolennem & religioſum oratio ſancta præbeat occur-
ſum, iuxta illud Pſalmiſtæ: Et mane oratio mea præueniet te. Exempli gratia Ecce ancilla Domini,
ait Maria, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Denique iam fiebat, iam ex ore Angeli verbum au-
Pſal. 87. dierat & concipiebat: & tamen orando dixit, imprecando ſibi clamauit clamore cordis inenarra-
Luc. 1. bili, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Hoc propemodum eſt tale, ac ſi perſonam dignam cho-
rus excipiat, aut cœtus ſolennis procedens obuiam, non iam vt veniat, ſed quia venit. Hinc eſt quod
Apta ſimilitudo. quotidie cibum tam ſpiritualem quam corporalem cum oratione percipimus, iamque habentes
præ oculis aut prope tenentes in manibus panem dominicum vitæ æternæ, panem victualem neceſ-
ſarium huic temporali vitæ: nihilominus oramus & dicimus, panem noſtrum quotidianum da

nobis

nobis hodie, quia videlicet benigna voluntas dei omnia tribuentis, ſimiles optat ſibi eſſe vultus inte-
rioris hominis accipientis: vt quod datur diuinæ charitatis beneficio, ſuſcipiatur cum deſiderio, de-
ſideriumque ipſum teſtatur oratio, ſocialiterque orationem ſubſequens gratiarum actio. Cum igi-
tur dicit, ſcit enim pater veſter, quid opus ſit vobis, antequam petatis eum. non otioſum aut ſuper-
fluum nos exiſtimare vult orationis ſtudium, ſed vitare multiloquium, ſcientes quod & olim de
Behemoth ad beatum Iob dixit, non parcam ei verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis. Iob 41.
Quid ſi ex affectu diuinæ inſpirationis oratio protendatur? Nunquid pro multiloquio reputabitur, Oratio lon
& erit contra inſtitutionem dicentis, orantes autem nolite multum loqui ſicut ethnici: Nequaquam: ga cũ affe-
Alioquin quid fiet de orationibus pſalmiſticis, id eſt, Pſalmis pluribus modo locutionis oratorio ctu lauda-
vel deprecatorio currentibus, & non adeo breuibus, nec parum bene compoſitis? Taceo de multis bilis.
orationibus eccleſiaſticis, quas religioſus paſsim conuentus priuatim ruminare & publice perſonare
conſueuit, pleraſq; prolixas & luculento ſermone à ſcholaſticis compoſitas: de pſalmis duntaxat nunc
dico, quos eſſe compoſitos non dubitamus autore ſpiritu ſancto, ſpiritu prophetico. Nunquid de-
bebunt contemni pro hac autoritate dicentis, nolite multum loqui? Proinde diligenter animaduer-
tendum eſt, qui non tantummodo dixit, nolite multum loqui, ſed addidit, ſicut ethnici: & ſic intelli-
gendum, ac ſi dixiſſet, nolite multum loqui, niſi forte affluant verba precum ex affectu diuinæ in-
ſpirationis. Ecce aliud: Scientia inflat, inquit Apoſtolus, ſubiungens, charitas autem ædificat. Nũ- Similitudo
quid hoc dicto ſcientiam condemnat? Non vtique, ſed charitatem commendat, eamque ſocialiter 1. Corin. 8.
cum ſcientia nobis ineſſe deſiderat. Scientia namq; ſine charitate, verũ quidem eſt, quia inflat, eſt enim
ſecularis ſcientia, cum charitate vero ſcientia multum ædificat, eſt enim donum dei cum ſit ſpiritus
ſcientiæ vnus de ſeptem ſpiritibus domini, quintus in ordine, quem propheta taliter præſcripſit. Eſa. 11.
Spiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & ſpiritus
timoris domini. Itaq; ſicut ſcientiam non propter ſemetipſam, ſed propter viduitatem quandã, dum
ſine charitate eſt, vituperat Apoſtolus dicens, ſcientia inflat: ita longam & facundam orationem
dominus, non propter ſemetipſam vel propter ſuimet longitudinem reprobat, ſed propter ſimilem
ignobilitatem, dum deſiderium ſanctum non habens, quilibet more ethnicorum verba multiplicat. Oratio mu
Nam ſi vtrunq; adſit, non ſolum orantem iuuat, verum etiam audientem ædificat: vtq; abundantius ſicalis plus
ædificet, pleraq; oratio eccleſiæ muſicæ dulcedinis ſuauitate condita eſt. Valet enim auditus muſicæ afficit.
dulcedinis pſallendo atq; orando ad inuitandam ſiue excitandam in pectore noſtro ſpiritus ſancti
gratiam, ſecundum Heliſeę prophetę exemplum, de quo taliter ſcriptum eſt in libro Regum: Viuit
dominus exercituum, in cuius conſpectu ſto, ait ipſe ad Ioram Regẽ Iſrael, qui ſi nõ vultum Ioſophat
regis Iudæ erubeſcerem, nec attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem. Nunc autem adducite mihi pſaltẽ
Cumq; caneret pſaltes facta eſt ſuper eum manus domini, & ait: Hæc dicit dominus: Facite in hoc al-
ueo torrentis foſſas & foſſas &c. Non dubito pleroſq; eſſe, qui huius rei experimentum quantulum
cunq; aſſecuti ſunt & ſecundum illud exemplum nonnunquam perſenſerint in auditu ſiue decantati-
one laudis ſiue orationis bene & moroſe cum muſico modulamine ſonantis, quid ipſorum viſcera
concuteret impetus ſpiritus ſancti, inundans affectus diuinæ inſpirationis, vis magna ſanctæ com
punctionis. Fit denique, neſcio qua naturę vi, vt multo amplius afficiar audiendo ſublimiter canentẽ Exod. 32.
eccleſiæ chorum cum multitudine ſonorum. Exempli gratia: Illam orationem Moſi, obſecro dñe, Exod. 33.
dimitte peccata populi tui, itemq; quod orauit idem Moſes eundem dominum & dixit, ſi inueni gra-
tiam in conſpectu tuo oſtende mihi teipſum manifeſte, vt videam te, quam ſi ſimplicem eiuſdem ora-
tionis literaturam, vt in libro hiſtorico ſcripta eſt, legam vel audiam. Quid igitur valet nobis hæc in-
ſtitutio breuitatis, qua nos informare volens. Sic ergo, inquit, vos orabitis? Hoc nimirum quod iactã-
tiæ ſiue elationis vitium, quæ in multiloquio ſolet obrepere, per compendium ſiue briuitatem melius
poteſt animus infirmus effugere: & preterea quia modus hic orationis, qui breuitati ſtudet, cæteris
modis facilior, cunctiſq; puſillis pariter atq; maioribus magis accomodatus eſt. Sunt namq; tres o- Tres modi
rationis modi in quibus domino beneplacitum eſt, quartus illi omnino diſplicet. Primus modus eſt, orãdi, deo
cum oratio, ex affectu (ſicut iam dictũ eſt) diuinæ inſpirationis protenditur, ſicut fiebat Annę, quæ in placiti.
tantum multiplicabat præces, vt eam æſtimaret Heli temulentam. Factum eſt, inquit ſcriptura, cũ illa 1. Reg. 1.
multiplicaret præces corã domino, vt Heli obſeruaret os eius. Porro Anna loquebatur in corde ſuo,
tantumq; labia eius mouebantur, & vox penitus non audiebatur. Aeſtimauit ergo eam Heli temulen-
tam, dixitq; ei: Vſquequo ebria eris. Digere pauliſper vinum quo mades. Secundum ſimilitudinem Acto. 2.
illius, eccleſia de gentibus, quę dudũ ſterilis deo erat, nunc autẽ peperit plurimos, preces corã domino
bene multiplicat, & ex quo ſic cœpit loqui, æſtimauit eã temulentã Heli, ſcilicet vana ſapientia veteris
ſacerdotij. Dixerunt enim, quia muſto pleni ſunt iſti neſcientes & deridentes gratiã quæ poſtea ſterilẽ
iſtam parere fecit. Secundus orationis modus, quem dominus loco præſenti cõmendat, vt videlicet
ſciat orans quod non in clamoſa voce, nõ in multiloquio, ſed in contritione cordis dominus exaudiat:
quodq; oratio breuis & pura eſſe debeat, vt iſta: Pater noſter qui es in cœlis &c. Tertius modus eſt dũ
nõ ſolũ ſine clamoſa voce, verumetiam abſque motu labiorum quis orat interinſecus oratione clauſa
ſicut orabat Moſes, quando perſequente Pharaone dixit ad eum dominus: Quid clamas ad me? Nihil
enim tunc ore loquebatur ad dominum, ſed magnus clamor magnum erat deſiderium. Hinc Pſal-

miſta: Deſideriũ pauperum exaudiuit dominus, præparationis cordis eorum audiuit auris tua. Quar-
Exo. 14. tus orationis modus omnino (vt iam dictum eſt) domino diſplicet, videlicet vbi multiloquiũ eſt abſq;
Pſal. 9. affectu diuinæ inſpirationis, quem ſolum habent vel habere poſſunt hypocritæ, multum loquentes
Quartus ſicut ethnici, in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes, vel ſtando orantes, & videri volentes, de
modus hy- tribus iam dictis modis orandi faciliorem modum tam puſillis quam maioribus, magis commodum
pocritarũ vel aptum, ſcilicet breuiorem paucisq; verbis contentum, præſcribit dicens. *Sic ergo uos orabitis: Pa-*
eſt. *ter noſter qui es in cœlis ſanctificetur nomen tuum, &c.* Hæc oratio forſitan diſcipulis Domini adhuc ru-
dibus ob ſui breuitatem inſufficiens viſa eſt. Nam ſicut Lucas memorat, cum eſſet in loco quodam
orans, vt ceſſauit, dixit vnus ex diſcipulis eius ad eum: Domine doce nos orare, ſicut & Ioannes docuit
Luc. 11. diſcipulos ſuos. Quale hoc erat diſcipulos Dñi rogare, vt ſicut docuerat homo, Ioannes ita doceret
orare, Ioannes enim homo erat. Vt autem ſicut oportet, oremus, nemo docere poteſt, niſi ſolus Deus
Hinc Apoſtolus: Nam quid oremus ſicut oportet, neſcimus, ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemi-
Roma. 8. tibus inenarrabilibus. Ergo quoniam doceri volebant, ſicut homo hominem docere poteſt, ſicut ho-
mines diſcipulos ſuos docere potuerat homo Ioannes, quid vel quomodo eis reſpondit? Cum oratis,
Luc. 11. inquit, dicite: Pater, ſanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, panem noſtrum quotidianũ
da nobis hodie, & dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis, & ne
nos inducas in tentationem. Si parum compoſitus vel inſufficiens videbatur illis modus orationis,
pater no- quæ ſecundum hunc Euangeliſtam Mattheum ipſe vltro in monte docuit, & idcirco in loco alio ro-
ſter, breui- gauerunt ſe doceri, ſicut Ioannes orare docuit, pulchrè nimirum illis compoſitionem ſiue longitudi-
us apud nem orationis non ſolum non auxit, verumetiam diminuit. Nam de ſeptem petitionibus duas omiſit,
Lucã quã tertiam & vltimam, fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra, ſed libera nos à malo, & laudem bre-
apud Mat- uiſsimam, quam hic in Mattheo præmiſit, vti ſolenne eſt orationem à laude, inchoare, poſt primam
theum. appellationem, pater noſter qui es in cœlis. Nec mora, vt magis ac magis notum ſit oranti,
qui cum Deo verba facit, quod non opus ſit ei longo vel compoſito ſermone fatigari. Quis veſtrum
habebit amicum, & ibit ad illum media nocte & dicet illi, amice commoda mihi tres panes, quoniam
Ibidem. amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum. Nimirũ qui ſic venit ad amici
ſui oſtium, non ſermonẽ affert longum præmeditatũ, diligenter compoſitũ ſiue accuratũ, ſed & ſi tota
nocte ſtandum ſibi & rogandum eſt, vnus idemq; ſermo eſt, breuis eſt, & hoc idem repetit centies, re-
ſonatq; millies, amice commoda mihi tres panes. Secundũ hoc exemplũ, petite, inquit, & dabitur vo-
bis, quærite & inuenietis, pulſate, & aperietur vobis. Quid petimus? Quid quærimus? Spiritũ bonũ,
ait: Si enim vos cum ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis pater veſter de cœlo
dabit ſpiritum bonũ petentibus ſe, ſubauditur qui doceat vos orare? Dixiſtis enim, domine doce nos
orare, ſicut & Ioannes docuit diſcipulos ſuos, ignorantes quia doctrina huiuſmodi nõ eſt Ioannis ſiue
alicuius hominis, ſed ſolius ſpiritus boni, ſpiritus ſancti. Proinde ſi compendioſum quæris iter ad cõ-
ſequendã orandi ſcientã, nec iſta ſecundũ Matthæũ breui, nec illa ſecundũ Lucã breuiori oratione adeo
opus tibi erit, tantũmodo perſiſtas rogans patrẽ, poſtulans amicũ, da mihi ſpiritũ bonũ, da mihi ſpiritũ
Roma. 8. ſanctũ. Quẽ cum ille dederit tibi, iam vere orandi ſcientiam habebis, & miro modo ſic in oratione ve-
hementer occupatus eris, vt verbũ aliquod proferre vix poſsis: quia nõ vacabit gemitu continuo totũ
Omnes tũ præoccupante officium vocis. Hinc eſt illud: Nam quid oremus ſicut oportet neſcimus ſed ipſe ſpiri-
magni tũ tus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autẽ ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret ſpũs,
parui, ora- quia ſecundum deum poſtulat pro ſanctis. Igitur hanc orationem dominicã, partesq; eius, id eſt pe-
re debent, titiones ſeptem, quarũ prima eſt, ſanctificetur nomẽ tuũ: vltima, ſed libera nos à malo: ſic rectè acci-
pater no- pimus tanquam prima ſcientiæ vel doctrinæ huius, qua ad orandũ ſumus informati, elementa, quo-
ſter. niã veluti pueris hæc tradita ſunt, cũ necdũ accepiſſent ſpm̃ paracletũ, dicentibus interdũ, dñe doce nos
orare, ſicut & Ioannes docuit diſcipulos ſuos. Etiã ſi fuerimus perfecti, ita, vt (ſicut iã ſupra dictũ eſt)
ſpiritus ille gemitibus inenarabilibus oret vel poſtulet pro nobis, nõ tamẽ oratio hæc oratio dominica,
prima cunctarũ orationũ ab ore noſtro cadere debet, ne videamur nobiſipſis magni & orationis hu-
Ephe. 2. ius nõ indigentes, quæ quaſi pueris, id eſt, incipientibus propoſita ſit, vt habeant aliquod initiũ diſsimi-
litudinis, ab improbitate hypocritarũ, quorum tota oratio eſt multiloquiũ. Et quidem breuis & par-
uis apta eſt, ſed & magnos delectare atque exercere poteſt, & in primis appellatio hæc, pater noſter.
Roma. 6. Qui enim, cui dicimus, pater noſter? Nos quondam filij iræ, filij gehennæ, filij mortis, filij diaboli di-
Galat. 3. cimus pater noſter, patri miſericordiarum, patri cœleſtis patriæ, patri vitæ ſempiternæ, patri
domini noſtri Ieſu Chriſti, dei ſibimet coæqualis & coæterni. Gratia huius vnici filij ſic loquimur
1. Petri. 1. patri huic, ex quo ſumus renati, quia male fueramus nati, & mirabili compendio mala ſors noſtra ſic
Quis es in mutata eſt, qui effecti ſumus filij dei, credendo in eum, qui cũ ſolus filius dei eſſet, naturæ noſtræ par-
cælis. ticeps factus eſt, Gratiã iſtã miratur omnis creatura, prædicat per orbẽ ſancta eccleſia, venerantur an-
geli, reuerentur archangeli, magnificant throni, glorificãt dominationes, laudant principatus, ado-
rant poteſtates, benedicunt virtutes, deſiderant in eã proſpicere Cherubin atq; Seraphin. Admirationẽ
tantæ gratiæ nos quoq; habere innuit laus iſta quã breuis, qui es in cœlis. Quis enim docilis ad orandũ
puer, docilis ad inuocandum patrem, non admiretur, quod iſte pater cum in cœlis, id eſt, tantum in
inuiſibilibus qui nobis inuiſibilia ſunt poſsit videri, hic in iſto ſeculo viſibili, vbi cum non videt ho-
mo, nos

mo, nos genuit: quemadmodum apoſtolus Iacobus: Voluntarie enim, inquit, genuit nos verbo veri-
tatis, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius. Quamuis autem cœlorum nomine patria ſignificetur Iaco. 1.
inuiſibilis, vbi ſancti habitant angeli, & quo Chriſtus quadrageſimo poſt reſurrectionem ſuam die,
videntibus apoſtolis aſcendit: nihilominus tamen cœli dicuntur & ſunt ſupra memoratis nouem or-
dines angelorum & in eiuſmodi cœlis hic pater noſter eſt, quod eſt beatitudo illorum: quia videlicet
deum in illis eſſe, hoc eſt, permanere & non mutari, quemadmodũ dicit ad Moſen ego ſum qui ſum, Exod. 3.
& huius eſſentiam inuariabilem in ſemetipſis ſemper habent, ſemper & abſq; vllo fine beati & immor-
tales habebunt, & immortaliter paſcentur hoc ſummo bono, quo pleni ſunt, quo pleni perma-ne- Nos pater
bunt. Hinc omnes Chriſtiani, magni & parui diuites & pauperes, nobiles & plebei, domini & ſerui, noſter, chri
reges & mendici, principes cum vulgo ignobili, omnes omnino abſque vlla diſtinctione gentis ſiue ſtus, pater
conditionis, ſexus & ætatis, ordinis vel officij, pater noſter dicimus huic, & nemo noſtrum dicit, pa- mi, dicere
ter mi. Vnus eſt filius primogenitus & vnigenitus, non vti nos gratię, ſed ſolus naturæ filius, cui cõ- debuit.
uenit dicere, pater mi, & dixit cum traderetur, mi pater ſi poſsibile eſt, tranſeat me calix iſte, & pater
noſter nuſquam legitur dixiſſe, Cur hoc? Videlicet quia diſsimiliter illi & nobis deus pater eſt: illum Matt. 26.
genuit, non adoptauit. Tali appellatione præmiſſa, prima petitio hæc eſt. *ſanctificetur nomen tuum.*
Sanctum ſemper fuit & eſt nomen domini, veruntamen modus quidam eſt ſanctificationis eius no- Prima pe-
bis vtilis, quem per prophetam hoc modo promiſit: Sanctificabo nomen meum magnum, dicit do- titio, Sãcti
minus, vt ſciant omnes gentes, quia ego dominus cum ſanctificatus fuero in vobis coram eis. Proti- ficetur no-
nus ac ſi quæreret aliquis, quomodo nomen tuum ſanctificabis? ait: Tollam quippe vos de gentibus, men tuũ.
& congregabo vos de vniuerſis terris, & adducam vos in terram veſtram, & effundam ſuper vos a- Ezech. 36.
quam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & dabo vobis cor nouum, &
ſpiritum nouum ponam in medio veſtri, & cætera: quibus vtiq; verbis gratia præſignatur baptiſmi
Chriſti. Ergo tolli de gentibus, & congregari de vniuerſis terris credentes in Chriſtum, & baptiza-
ri eos in remiſsionem peccatorum, hoc ſanctificari eſt nomen tuum ô deus pater omnium: quia ſic
ſancti fiunt hi, ſuper quos inuocatur nomen tuum. Etenim ſanctificatio hęc reuera nominis tui ſan- Pſal. 113.
ctificatio eſt, quia non tam ipſis datur, quam tuo nomini, iuxta illud quod dictum eſt per Pſalmiſtã:
Non nobis domine non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Vt autem ſanctificatio hæc in plures re- Lucæ 12.
dundaret, primus ipſe Chriſtus ſanctificatus eſt, eodem baptiſmo quo moriendo baptizatus eſt, ſicut
prædixerat, ego, inquiens, baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coartor vſq; dum perficiatur? Et
ſub ipſo paſsionis articulo, cum dixiſſet orans ad patrem, ſanctifica eos in veritate, ſubinde, & pro eis Ioann. 17.
ſanctifico, ait, meipſum, vt ſint & ipſi ſanctificati in veritate. Quid enim ſanctificari ipſum ſanctũ Eſa. 53.
ſanctorum, niſi ſanctificari pro peccatis omnium, & auferri illi quas poſuerat in eo deus iniquita-
tes omnium noſtrum? In illo ſanctificationis actu, ô deus pater, ſanctificatum eſt nomen tuum, quia
per effuſionem ſanguinis & aquæ de latere eius ſanctificati ſunt, & remiſsionem acceperunt hi, ſuper
quos inuocatum erat nomen tuum. Igitur quod dicimus, ſanctificetur nomen tuum, hoc dicere eſt,
conuertantur gentes & remiſsionem peccatorum accipiant per nomen tuum, & omnium orationum
quaſcunq; offerimus ſiue pro catechuminis noſtris, ſiue pro hæreticis & ſchiſmaticis, ſiue etiam pro
perfidis Iudæis, & pro paganis nunc vſq; incredulis, vt conuertantur ad deum verum & viuum, &
vnicum filium eius Ieſum Chriſtum, deum & dominum noſtrum, ſumma hæc eſt, ſanctificetur no-
men tuum. Secunda petitio eſt. *Adueniat regnum tuum.* Quando hac oratione diſcipulos ſuos infor-
mabat, ſicut baptiſmi ſacramentum, quod nobis eſt ſanctificatio nominis domini, necdum conditum Secũda pe-
fuerat, ita & regnum dei nondum venerat, ſed appropinquabat, iuxta hoc euangelicæ prædicationis titio, Adue
initium, pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Ex eo namque regnum dei ad- niat reg. t.
uenit & intra nos eſt, ex quo princeps mundi huius foras miſſus eſt, quod per paſsionem & reſurre- Matth. 4.
ctionem ſuam mox fore prænuncians ecce enim, inquit, regnũ dei intra vos eſt. Eatenus mors reg- Lucę. 17.
nabat. Quamuis lex ſubintraſſet, nihilominus tamen peccatum tyrannizabat, quemadmodum A- Ioan. 12.
poſtolus cum dixiſſet, ſed regnauit mors ab Adam vſq; ad Moſen, &c. demum ſubintulit: Lex autem
ſubintrauit, vt abundaret delictum. Quid ergo adhuc oramus, adueniat regnum tuum? Videlicet vt
regi regni eius omnia ſint ſubiecta, totumque compleatur illud, quod Pſalmiſta cum dixiſſet, gloria Rom. 5.
& honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarũ, addidit adhuc: Omnia ſub- Pſal. 8.
ieciſti ſub pedibus eius. Hinc Apoſtolus: Nunc autem, ait, necdũ videmus omnia ſubiecta ei, eum aũt
qui modicum quam angeli minoratus eſt, videmus dominum Ieſum propter paſsionem mortis glo- Hebræ. 2.
ria & honore coronatum. Et alibi dicit: Deinde finis, cum tradiderit Chriſtus regnum deo patri, cũ
euacuauerit omnem principatum, & poteſtatem & virtutem, & dominationem. Oportet autem illũ
regnare, donec ponat inimicos ſuos ſub pedibus eius. Nouiſsima autem inimica deſtruetur mors. Igi- 1. Cor. 17.
tur quamuis iam aduenerit, iamq; ſit intra nos regnum dei, ex quo Chriſtus propter paſsionem mor-
tis gloria & honore coronatus eſt: nihilominus tamẽ adhuc oramus, adueniat regnum tuum, id eſt,
nouiſsima deſtructione mortis perficiatur, nihilq; relinquatur illi non ſubiectũ, nullumq; remaneat
ſcandalũ, iuxta quod alibi dicebat, Et colligent de regno eius omnia ſcandala. Tertia petitio. *Fiat vo-
luntas tua ſicut in cœlo & in terra.* Iuxta ſenſum iã dictũ ferè ſuperabundat, vnde & apud Lucã ſtudio
breuitatis

Matth.13. breuitatis prætermiſi eam, vt ſupra iam dictum eſt. Quis enim regnat & non fit eius voluntas? Ve-
Tertia petitio Fiat voluntas tua. runtamen nonnihil intereſt, quia videlicet regnat ſuper bonos & malos, ſuper eos quoque qui dixe-
runt, nolumus hunc regnare ſuper nos, quemadmodum in propheta dicit: Et regnabo ſuper vos in
furore meo: in ſolis autem bonis & ſanctis voluntas eius eſt. Hinc ad Hieruſalem dicit: Non vocabe-
Luc.19. ris vltra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius deſolata, ſed vocaberis, voluntas mea in ea.
Ezech.20. Econtra reprobis loquitur: Non eſt voluntas mihi in vobis. Rectè igitur cum dicimus, adueniat reg-
num tuum, quoniam ſuper aduerſarios quoque ſuos regnabit, oramus, vt faciat ipſe, quatenus no-
ſtra ſit ſubiectio voluntaria, dicendo, fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. In cœlo namque, id eſt,
Eſai.62. in beatis ſpiritibus, facta eſt & fit voluntas eius, nihil quæ illi repugnat, deiecto cum ſuis ſatellitibus
Malach.1. aduerſario, qui idcirco cecidit, quia repugnabat rebellione voluntatis malæ, vnde & vocabatur dia-
bolus & ſatanas. Et ſi ſunt plurimæ voluntates eius, quia plura ſunt præcepta eius, vnde & in pſalmo
Apoca. 12. dicit: Sanctis qui in terra ſunt eius, mirificaui omnes voluntates meas in eis. Hæc ſumma eſt voluntas
eius, vt viuamus, vt ſalui fiamus. Hinc ipſe filius loquitur: Hæc eſt autem voluntas eius, qui miſit me,
Pſal. 15. patris, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſsimo die. Et rurſum:
Hæc eſt autē voluntas patris mei, qui miſit me, vt omnis qui videt filium & credit in eum, habeat vi-
Ioan.6. tam æternam. Quarta petitio. *Panem noſtrum ſuper ſubſtantialem da nobis hodie.* Hic quidem ſuper-
ſubſtantialem, in Luca vero panem legimus quotidianum. Poſſumus ſuperſtantialē panem intellige-
Quarta petitio, Panē noſtrū &c. re, qui ſuper omnes ſubſtantias ſit, & vniuerſas ſuperet creaturas, qui & dicit: Ego ſum panis viuus,
qui de cœlo deſcendi. Alij ſimpliciter putant ſecundum Apoſtoli dictum, habentes victum & veſti-
tum his contenti ſumus, de præſenti tantum cibo ſanctos curam gerere, vnde & in poſterioribus ſit
Ibidem. præceptum, nolite cogitare de craſtino. Huiuſmodi panem à deo petiſſe vel ſperaſſe primus legitur
1.Timo.6. Iacob peregrè proficiſcens: Si, inquit, fuerit dominus mecum, & cuſtodierit me in via per quam ambulo,
Matth.6. & dederit mihi panē ad edendum, &c. Alius eſt panis ſermo dei, de quo Moſes dicit: Non in ſolo pane
Triplex panis. viuit homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore dei. Cuius defectū comminatur per prophetā
deus populo peccatori: Mittam, inquiens, vobis famem audiendi verbum dei. Tertius eſt panis, caro
Chriſti, quam nobis de ſancto altari dat quemadmodum dixit: & panis quem ego dabo, caro mea eſt
Gene.28. pro mundi vita. Quidlibet horum trium cogites, dei donum eſt, nec alius quis præter eum dare po-
Deute 8. teſt. Si de pane victuali quæras, quis alius facit, vt eum terra producat? Si de pane ſpirituali quod eſt
Amos. 8. verbum dei, quomodo niſi per dei aſpirationem datur? Quomodo, inquit Apoſtolus, prędicabunt,
niſi mittatur. Si de pane ſacramenti, quis niſi deus facere poteſt, vt tibi ad vitam detur, & in remiſſi-
Ioann.6. onem peccatorum à te percipiatur? Igitur panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, ſic dicat ſa-
piens etiam rex, vt veraciter confiteatur, nec erubeſcat confiteri dicens: Ego autem mendicus ſum &
Roma.10. pauper. Quinta petitio. *Et dimitte nobis debita noſtra ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Qua-
liter nos, quorum multa ſunt debita, dimittamus debitoribus noſtris, ipſe huius orationis autor ex-
Pſal 39. emplo ſuo docuit, qui nulli quicquam debuit. Cum enim crucifigeretur, dicebat: Pater, dimitte illis,
Quinta petitio, Et dimitte nobis, &c. non enim ſciunt quid faciunt. Sciebat enim inter eos eſſe nonnullos, neſcientes quid facerent, eoſque
dicturos eſſe ad Petrum & ad reliquos apoſtolos. Quid faciemus viri fratres? Crediturī erant ex illis
plurimi, & dimiſſus eſt illis ſanguis eius, ſecundum petitionem dicentis, pater dimitte illis. Similiter
optare debemus cunctis debitoribus noſtris, & non quærere vltionem ex eis, & tunc ore libero, men-
Luc.22. te ſecura, dicere poterimus: Dimitte nobis ſicut & nos dimittimus. Quid, ſi non neſciunt quid faci-
Acto.2. unt, ſed inuidendo perſequuntur nos & occidunt, maximè propter Chriſtum? Nunquid exigitur à
nobis vt dimittamus eis, ſi volumus nobis debita noſtra dimitti? Imo non ſolum inculpabiliter, ve-
Pſal.78. rumetiam iuſte clamamus id quod valde notum & vſitatum eſt, vindica domine ſanguinem ſancto-
rum tuorum qui effuſus eſt, & redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum. Nonne his ſimilia, imo
Hier.18. & fere grauiora, ipſa Chriſti perſona loquitur in propheta. Fiant, inquit, vxores eorum abſque libe-
ris & viduæ, & viri eorum interficiantur morte, & cætera quæ ita concludit: Ne propitieris iniquitati
eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur. Fiant corruentes in conſpectu tuo, in tempore
furoris tui abutere eis. Debita pecuniæ ſeu quarumlibet rerum, quæ nobis iure debentur, vt dimitta-
mus debitoribus noſtris, conuentio nos iſta non cogit, niſi forte pro miſericordia, ſi debitor attenu-
atus paupertate, reddere non poſsit. Siquidem & ipſe dominus, quod iure ſibi debetur vel quod ei ſe-
mel quiſpiam vouit, nequaquam dimittit, ſiue bonum ſiue malum ſit, ſed nec altero conmutari con-
Leui. 27. cedit, imò dicit: Si quis mutauerit, & hoc quod mutatum eſt, & pro quo mutatū eſt, ſanctificabitur
Sexta petitio, Et ne nos in. &c. domino & non redimetur. Sexta petitio. *Et ne nos inducas in tentationem.* Ergo ne deus inducere ſo-
let in tentationē, vt dicamus ei, & ne nos inducas in tentationem? Non vtique in tentationē mali, tenta-
tionē concupiſcentiæ ſiue peccati. Nemo cum tentatur, ait Iacobus apoſtolus, dicat quia à deo tenta-
Iaco.1. tur. Deus enim intentator malorum eſt. Ipſe autem neminē tentat. Vnuſquiſque vero tentatur à concupiſ-
centia ſua abſtractus & illectus. Eſt alia tentatio, ſcilicet tribulatio, quæ ab hoc ſeculo multis infertur
modis & eiuſmodi tentatione deus ſanctos ſuos tentare conſueuit. Hinc eſt illud per ſapientē dictum:
Sapiæ.3. Deus tentauit illos, tanquā aurū in fornace probauit eos. Rectè & ſapienter ſic tentari, id eſt, tribula-
ri metuentes, & pauidi dicamus deo, rogemus patrem, & ne nos inducas in tentationem. *Sed di-*
cit aliquis:

cit aliquis: Nonne & glorioſum & optabile eſt in tribulatione tentatos & probatos coronari? Nonne
ex huiuſmodi tentationibus martyres ſancti facti ſunt glorioſi? Nonne ergo magis optare debemus
tentationem? De tentatione quoque peccati ſi placet hic intelligi, non aliter intelligendũ eſt, & ne nos
inducas in tentationem, niſi ac ſi diceretur, & ne nos permittas induci in tentationẽ. Septima petitio. Septima petitio, ſed libera nos à malo.
Sed libera nos à malo: Amen. Hanc, vt ſuperius iam dictum eſt ſecundũ Lucam, ſicut & tertiam illam:
Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra, ſtudio breuitatis omiſit, dum plenius inculcare vult eis,
qui nondum intellexerant ex hac prima inſtitutione, quod orantes non oporteret multum loqui. Et
quidem vnum idemque videntur ſignificare, & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo:
quoniam in tentationem non induci, id plane eſt à malo liberari: veruntamen magis vniuerſale nomẽ
eſt malum eorum quæ nocent, & naturæ vel ſaluti humanæ aduerſa ſunt. Nam, vt de cæteris taceam,
mors ipſa malum eſt, & infernus malũ eſt, & diabolus malus eſt, à quo gratia dei per Ieſum Chriſtum
dominum noſtrum nos liberet: Amen. Hoc ſignaculum orationis dominicæ interpretatur verè vel
fideliter. Ecce hæc eſt oratio dominica, ſeptem diſtincta partibus, id eſt, petitionibus, & ipſa eſt
cunctarum exemplar orationum, vt quicquid à patre noſtro deo petere volumus, hic probemus verũ Pater noſter, exemplar oĩm orationũ.
deo placitum, vel ad ſalutem noſtram ſit idoneum quod poſtulamus. Nam ſi ab iſtarum qualibet pe-
titionum petentis intentio diſcordat, nequaquam in nomine ſaluatoris poſtulat: & idcirco non arro-
get ſibi ſponſionem dicentis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Et in cunctis qui-
dem petitionibus claret patris bonitas, in quinta autem quæ eſt, & dimitte nobis debita noſtra, ſicut
& nos dimittimus debitoribus noſtris, bonitas ſimul & ſeueritas, quam protinus ita confirmat. *Si* Ioan.16.
enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra: ſi autem
non dimiſeritis hominibus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Quàm bene bonitas & ſeueritas
pij patris, & iuſti iudicis per iſtam conditionem prouidit cunctis reconciliationem quæſituris, ſicut
ipſe ſuperius dictauit dicens, ſi ergo offers munus tuum ante altare, & recordatus fueris quia frater
tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fra- Matt.5.
tri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Legimus hunc ipſum dominum, vbi præcepta & iudi- Optima ciuitas refugij, dimittere fratri.
cia ſua populo ſuo per Moſen propoſuit, ita dicentem: Qui percuſſerit hominem volens eum occi-
dere, morte moriatur. Qui autem non eſt inſidiatus, ſed deus illum tradidit in manus eius, conſtituã
tibi locũ, quo fugere debeat, ſubauditur, ne propinquus occiſi interficiat eum, quod alibi conſtituens
plenius edicit: Quæ fortior vel magis munita ciuitas reis ad refugiendum eſſe potuit, quam iſta con- Exod.21.
iunctio iuſtitiæ ſeu charitatis, ſi non dimiſeritis, nec pater veſter dimittet vobis? Quis enim patris hu- Numc.35.
ius filius eſſe volens, ciuitatis huiuſce vectes & ſeras effringere audebit, & in eum vindicare qui in il-
lam confugit, cupiendo reconciliari? Igitur quoniam dixerat ſuperius, vade prius reconciliari, & ille Matth.5.
poterat cauſari de difficultate reconciliationis, puta dixiſſe dominum, conſtituam tibi locum quo fu- Exod.21.
gere debeas, id eſt, ponam conditionem de peccatis dimittendis, in quam timens incidere frater tuus,
ſatiſfactionem tuam ſuſcipiat.

FINIS LIBRI QVINTI.

RVPERTI ABBATIS

TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMI. LIB. VI.

Miſericordiam & veritatem (ait Pſalmiſta) diligit deus, gratiam & gloriam Pſal.83.
dabit dominus. Secundum hoc veridicum carmen hæc loquitur dei filius,
quæ nunc tractauimus & tractamus. Te autem faciente eleemoſynam, ne-
ſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, vt ſit eleemoſyna tua in abſconſo, & Matt.6.
pater tuus qui videt in abſconſo, reddet tibi. Et: Tu autem cum orabis, in-
tra in cubiculum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum: & pater tuus qui vi-
det in abſconſo, reddet tibi. Ibi miſericordia, ibi veritas eſt, quã deus diligit.
Et quid niſi gratiã & gloriã reddet tibi? Et contra ſimilatores & callidi pro-
uocant irã dei, qualiũ videlicet maximi erant hypocritę illi, ſcribę, & phariſęi,
contra quos dicit: Cum ergo facis eleemoſynã, noli tuba canere ante te, ſicut faciunt hypocritę. Et: Cũ
oratis, non eritis ſicut hypocritæ. In tribus hic operibus veritatẽ ſe diligere teſtať. Etenim tertiũ hoc eſt
Cum

Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas, ut pareant hominibus ieiunantes. Amen dico uobis, quia receperunt mercedem ſuam. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui eſt in abſconſo, & pater tuus qui uidet in abſconſo reddet tibi.

Primus omnium ieiunauit Moyſes,

Primus omnium ieiunaſſe legitur Moyſes. Nam ex quo primus homo continentiæ legem tranſgreſſus eſt, non obaudiens vt ab vno ſe ligno contineret, nullus recogitaſſe legitur, vt per ieiunium faciem Domini vtcunque complacaret, quam ille per cibum vetitum inobediens offenderat. Nam ille iam dictus Moyſes, iuſſus eſſe non legitur, vt ieiunaret, ſed ſponte ieiunauit, vt ſermonem ex ore Dei procedentem, in quo viuit homo, accipere atque conſcribere dignus exiſteret, Rurſus

Deuter. 8. Exod. 23. Deuter. 9.

ieiunauit, vt dimisſionem peccati populo impetraret quemadmodũ dicit ipſe Moyſes. Et procidi ante dominũ ſicut prius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, panẽ non comedẽs, & aquã nõ bibẽs, propter omnia peccata veſtra quæ gesſiſtis contra Dominũ, & eũ ad iracundiã prouocaſtis. Peccatum aut veſtrũ quod feceratis, id eſt, vitulum arripiens, igne combuſſi. Eſt ergo ieiunium diuinæ autoritatis res, non quod Deus illud præceperit, aut digitus eius in tabulis ſcripſerit, ſed quia non ſine virtute Dei mortalis homo quadraginta diebus & quadraginta noctibus ſemel & iterum ieiunare potuit, & ieiunando multum Deo appropinquauit, à quo primus homo manducando nimis longe receſſit.

Cauſa ieiunandi bona & deo digna.

Cauſam vel intentionem ieiunandi Moyſes & Helias & Daniel bonam, & Deo dignam habẽtes, glorioſum, & laudabile fecerũt ieiunium, videlicet hoc intendẽtes, hoc expectantes, vt mitteret Deus illud, quod Abrahæ promiſerat ſemen, id eſt, Chriſtum. Qui vbi venit, iam non fuit ieiunandum donec auferretur ab eis, quemadmodum ipſe dixit Phariſæis, facientibus quæſtionem, quare

Matth. 9.

diſcipuli eius non ieiunarent. Nunquid (ait) poſſunt filij ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt Sponſus? Venient aũt dies, cum auferetur ab eis Sponſus, & tũc ieiunabũt. Cauſã iſtã ieiunandi non habuerũt nec habẽt hypocritæ triſtes, & tamen ieiunauerunt, & ieiunant frequenter, deſiderium Chriſti non habentes, & mira vani cordis duritia nonnunquam plus ieiunando laborant, quam hi qui Chriſtum & vitam æternam deſiderant.

Exterminare demoliri

Verbum exterminant, aliud multum ſignificat, quam vulgo intelligitur. Exterminatur quippe exul, qui mittitur extra terminos, Pro hoc ergo ſermone, demoliuntur ſemper debemus accipere. Demolitur autem hypocrita faciem ſuam, vt triſticiam ſimulet, & animo forte lętante, luctum geſtat in vultu.

Vnge caput tuum.

Quod deinde dicit, tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, iuxta ritum prouinciæ Paleſtinæ loquitur, vbi diebus feſtis ſolent vngere capita. Præcipit ergo, vt quando ieiunamus lætos nos & feſtiuos eſſe monſtremus. Quid autem faciemus nos, quibus conſuetudo non eſt nec fuit, diebus feſtis vngere capita? Quomodo faciemus id quod dicit: Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum, ne videaris ab hominibus ieiunans? Ergo non ſuperfluum eſt, anagogicum hic admittere ſenſum, vt vngere caput noſtrum, hoc ſit exhilarare cor quod eſt principale noſtrum, & enim ſicut de elemozyna, ita & de ieiunio recte dictum intelligitur. Hilarem enim datorem diligit Deus. Denique gaudere in Spiritu Sancto, hoc eſt vngi Oleo, quia Spiritus Sanctus Oleum di-

2. Cori. 9. Pſal. 44.

citur, vt illic: Vnxit te Deus Deus tuus Oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Hoc autem gaudio tunc gaudere poſſumus in ieiunio, ſi conſcientia noſtra teſtimonium habet, quod inter ipſum ieiunium paſcatur ſponſi, qui ablatus eſt à nobis, ſancto deſiderio.

Ieiuniũ hypocritarũ triſte

Zach. 7.

Gaudium iſtud hypocritæ non quærunt, & idcirco triſtes hic dicuntur, illi autem neſcierunt, de quibus Propheta Zacharias ita loquitur: Miſerunt ad domum Dei Saraſar & Rogomelech, & viri qui erant cum eo ad deprecandum faciem Domini, vt diceret Sacerdotibus & Prophetis Domini. Nunquid flendum mihi eſt in menſe quinto, vel ſanctificare me debeo, ſicut feci iam multis annis. Videlicet quia ſoluta erat captiuitas Babylonica, templumque manufactum reædificabatur, cauſam nullam putabant ſupereſſe, cur flere deberent aut ieiunare. Quaſi vero ſola captiuitas illa deflenda fuerit, & non potius vniuerſalis captiuitas generis humani, quæ in Adam contigit: & quaſi reædificatio templi illius manufacti: malorum omnium finis fuerit, & non potius templum futurum, templum dominici corporis, quod tandem fabricari, & deinde ſolui, & poſt triduum oportebat excitari, Propterea ſic reſponderi debuit, & ſic reſponſum eſt illis: Cum ieiunaretis, & plangeretis in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos, nunquid ieiunium ieiunaſtis mihi? Et cum comediſtis & bibiſtis, nunquid non vobis comediſtis & vobiſmetipſis bibiſtis? Quod eſt dicere: Nonne hoc pacto non Dei, ſed veſtram gloriam quęritis, dum pro rebus temporalibus, quia deſunt, ſiue vt affluant, lugetis & ieiunatis, & de regno dei, quod differatur, quod nondum venerit, non curatis? Non ita, ſed ieiunium quarti & ieiunium quinti, & ieiunium ſeptimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium, & lętitiam, & ſolennitates præclaras, vſquequo venient populi, & habitabunt in ciuitatibus multis, & apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium fimbriam viri Iudæi, &c, Quod hic in Euangelio dictum eſt ieiunanti caput vngere, & faciem lauare, hoc illic in Propheta dictum fuerat ieiunium in gaudium & lętitiam & ſolennitates præclaras eſſe debere.

Ieiunantiũ triplex diſtantia

Eſt igitur ieiunantium diſtantia triplex, dum ieiunant alij propter Dei regnum, quia differtur, & nondum venit eis per occultum diuinitatis conſilium, iuſtumque iudicium, alij propter infauſtam memoriam caſuum aduerſorum, qui circa res temporales acciderunt, alij propter humanæ laudis appetitum, vt glorificentur ab hominibus tanquam iuſti, quia miſera ambitione repleti ſunt. Secundum diſtinctiones iſtas ſequitur adhortans ſuos, & dicit: *Nolite theſauriza-*

re vobis

re uobis theſauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furant. Theſaurizate autem uobis theſauros in cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Vbi eſt enim theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Nunquid enim theſaurizare id ſolummodo eſt, pe- Theſaurizare quid eſt.
cuniam congregare? Imò & opera qualiacunque, ſeu bona ſeu mala facere, theſaurizare eſt. Nam
ſicut qui bona agit, gloriam æternam theſaurizat, quapropter & de timente Dominum, ſcriptum eſt,
iucunditatem & exultationem theſaurizauit ſuper eum, ſic & qui mala agit, rectè iram dicitur the-
ſaurizare. Vnde & Apoſtolus: Tu autem (inquit) ſecundum duritiam tuam & cor impœnitens the- Eccl. 15.
ſaurizas tibi iram in die iræ. Maximè de bonis hic ſentiendum eſt, videlicet de eleemoſynis, orationi- Roma. 9.
bus & ieiunijs, quia de his hactenus ſermo fuit. Deniq; qui ieiunantes, caput ſuum nõ vnxerunt, nec
faciem ſuam lauerunt hi ſunt, quorum theſauros in terra theſaurizatos tinea vel ærugo demolita
eſt, quia videlicet valde tineoſum caput eſt & æruginoſa facies, vbi totus ieiunij fructus eſt, videri
& glorificari ab hominibus, dum propter triſtitiam triſtemque vultus maciem, hypocritæ ne-
quam ſancti putantur. Econtra qui caput ſuum vnxerunt oleo ſupradicto, & faciem ſuam lauerunt.
iuxta illud. Hilarem enim datorem diligit Deus, qualium hilaritas eſt ſpes quæ in cœlo repoſita eſt: 2. Cori. 9.
hi ſunt quorum theſauros in cœlo theſaurizatos, nec tinea, nec ærugo demolitur, quia videlicet ari-
ditas tineæ nunquam contingit caput, quod in Spiritu Sancto delectatur. Ferè medij ſunt, quo- Ieiunantes medij inter bonos & hypocritas
rum ieiunij cauſa terrenum quidem habet fundamentum, ſed non vſquequaque, non ſicut cauſa
hypocritarum, ſed ſimpliciter & pene puerilitet, ſicut illi ſupra memorati, qui ſoluta captiuitate Ba-
bylonica dũ templũ reædificaretur, dixerũt: Nunquid flendum mihi eſt in die quinto vel ſanctificare
me debeo, ſicut feci iam multis annis? Nam & qui eiuſmodi ſunt, non quidem habent rite ieiunandi ſci Zach. 7.
entiam, ſed propter hoc non imputamus eis hypocritarum malitiam, quia videlicet aliud eſt, propter
damna rerum temporalium veraciter dolere, & abſque fictione lugere: aliud, ſine vlla mentis vel ſpi-
ritus contritione propter adipiſcendam ſanctitatis opinionem caput iniunctum, quaſi circulum con
torquere, & ſacco & cinere ſternere. Sic enim ieiunare etiam potuerunt crudeles homicidæ in ipſa cru
delitatis vel homicidij meditatione, Exempli gratia: Prędicate ieiunium (inquit Iezabel) & ſedere faci- 3. Regũ. 21.
te Naboth inter primos populi, & ſubmittite duos viros filios Belial contra eum, & falſum dicant te-
ſtimonium, benedixit Naboth Deum & regem & educite eum, & lapidetur, ſicq; moriatur. Aliud fuit Ibidem.
hoc, atque aliud, quod cum audiſſet Achab ſermones Heliæ, ſcidit veſtem ſuam, & operuit cilicio car- Ieiunium Achab.
nem ſuam, ieiunauitque & dormiuit in ſacco, & ambulabat demiſſo capite, vt malum non inducere-
tur in diebus eius. Ibi Achab ieiunãdo non quidem hypocrita fuit, theſaurizans ſibi aliquid, vt diceret
Dominus: Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducã malum in diebus eius, veruntamen hoc
ipſum in terra theſaurizauit, vbi fures effodiunt & furantur. Qualis vtiq; extitit Iehu, quia videlicet, 4. Regũ. 9.
quamuis iubente domino deleuerit domum illius, nõ tamẽ gloriæ domini ſed ſuæ cupiditati ſtuduit, Cœlũ cœli locus ſpirituum beatorum.
quippe cum regnaret, non fecit voluntatẽ domini, vt vitulos, quos fecit Hieroboam deſereret. Quid
tandem theſaurizare in cœlo? Vel certe quod eſt illud cœlum, in quo nobis eſt theſaurizandum? Non
vtique cœlum æreum, neque illud quod ſecundo die factum eſt, ſicut ſcriptum eſt: Dixitq; Deus. Fiat
firmamentũ in medio aquarum, & vocauit deus firmamẽtum cœlũ: ſed cœlum tertium, quod in prin- Gene. 1.
cipio factum eſt, ſicut itidem ſcriptum eſt: In principio creauit deus cœlum & terrã, cœlũ inuiſibile eſt,
inuiſibilis patria ſpirituum beatorũ diciturq; cœlum cœli, quia videlicet comparatione eius terra eſt,
& hoc cœlũ, & quicquid videri poteſt oculis terrenis. Quomodo in illo cœlo debemus theſaurizare Theſaurizantes in cœlo.
theſauros? Nimirum idcirco ieiunãdo, & eleemoſynas faciẽdo, cæteriſq; modis omnibus lugẽdo, quia
illuc abijt, & nondũ redijt ſponſus, qui ablatus eſt nobis filijs ſuis, Cauſa iſta cœleſtis eſt, & proinde qui
hanc habet, rectè in cœlo theſaurizare dicitur, nimirum tuto in loco, quia fures ibi non effodiunt, nec
furãtur, neq; ærugo neq; tinea demolitur. Fuerũt ibi olim quidã fures, ſcilicet, diabolus & angeli eius, Fures olim in cœlo.
qui quaſi effodientes diuinitatis honorẽ furari voluerunt, ſed non valuerunt, imò quicquid honoris
vel pulchritudinis habebãt à creatore ſibi collatũ, ærugo & tinea nequiſſimæ hypocriſeos demolita eſt
quia (ſicut illi per Prophetam exprobatur) in medio lapidum ignitorũ ambulauit perfectus in vijs ſuis Ezechi. 28.
quæ perfectio fuit hypocriſis, vt videretur eſſe quod non erat, altiſſimo ſimilis, & illa hypocriſi æru-
ginatus, iam non ſplendidus angelus, ſed teter eſt diabolus, tineoſum vtique præferens caput. Eiuſ-
modi fures ibi fuerunt, ſed iam ibi non ſunt, nec erunt, nec tineam ſiue æruginem admiſit poſtea, nec Vbi theſaurus tuus ibi & cor tuũ.
admittet vnquam illud cœlum caſu illorum purificatum. Illic theſaurizate (inquit) ac demum fa-
miliariter conſcientiam cuiusque conueniens, vbi eſt enim (inquit) theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum
Quod dictum quale ſit, ille aliquantiſper intelligit per ſimilitudinem ſui, qui ſolicitudinem hominis
voti ſeu promiſſi, vel cuiuſcunque debiti neceſsitate ductus vel commonitus, corde ſuo illuc ſæpe re-
ſpicit, vbi nouit ſe repoſuiſſe aliquid, per quod ſeſe liberare poſſit. Et quis eum iure repellere poſſit, Homo per bona opera redimitur in die iudicij.
quin theſaurum ſuum recipiat, cum voluerit, vel tempus fuerit? Porrò, in cœlo nulla vnquam iniuria
fit, quin cum tẽpus fuerit, cor eius, id eſt, ipſemet admiſſus, accedat illuc, vt fruatur theſauris ſuis, quos
theſaurizauit illic. Et interim dum viuit, ſemper cor eius illic eſt, vbi in manus Domini commiſit ac
pmiſit qualiacunq; bona opera, per quę redimi poſſit in die iudicij. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit totum*

corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt. Etenim ſenſus iſte eſt: Idcirco non dixi, ſic vniuerſaliter vobis omnibus facientibus eleemoſynam, ſit eleemoſyna veſtra in abſconſo. Et: Vos autem cum oratis, intrate in cubiculum, & clauſo oſtio, orate patrem veſtrum. Et: Vos autem cum ieiunatis, vngite capita veſtra, ſed dixi ſingulariter: Te autem faciente eleemoſynam, & cætera, quia videlicet non omnibus dico hoc, neque omnibus dicendum eſt hoc, ſed tibi vni vel alteri ſimiliter vni cuilibet, cuius oculus fortè infirmus eſt, cuius intentio nondum ſatis firma eſt. Etenim lucerna corporis tui eſt oculus tuus, & ſubaudire debes, quia ſecundum huius rei ſimilitudinem, lucerna operis tui, eſt intentio tua. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit,* & ſubintelligere debes, quia ſecundum rei huius ſimilitudinem, ſi intentio tua fuerit abſque hypocriſi, & abſque nebula cuiuſlibet miſeræ vanitatis, tunc opus tuum totum lucidum erit. *Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit:* & ſimiliter ſcire debes, quia ſi intentio tua fuerit in hypocriſi, totum opus tuum tenebroſum erit, ſiue ieiunium, ſiue oratio, ſiue eleemoſyna ſit. *Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ erunt?* Quod eſt dicere: Si opera bona, quæ facis coram hominibus, propter hypocriſim reproba ſunt, ipſa opera mala quæ in occulto ſunt, quale iudicium merentur? Proinde ſimplicem oculum, id eſt, intentionem bonam in corde habeas, & quomodo vis fac. Nam ſi fuerit ſimplex oculus eiuſmodi, tunc profecto acceptum eſt Deo quod facis, ſiue cinere aſpergas, ſiue oleo perungas caput tuum, dum ieiunas, ſiue longam, ſiue breuem orationem facias ſiue multis videntibus, ſiue nullo ſciente pauperi eleemoſynam porrigas. Hic autem oculus ſimplex, hæc intentio bona eſt, cupere vt homines opera tua videntes, glorificent patrem qui in cœlis eſt, ſicut econtra nequam oculus, intentio mala eſt, ambire vt ab hominibus glorificeris, quo fit vt tenebroſum ſit quodcunque facis, ſiue cinis, ſiue oleum in capite tuo ſit, ſiue longa ſiue breuis oratio tua ſit, ſiue publica ſiue occulta eleemoſyna tua ſit. Interim dum nondum purificatus eſt oculus, dum fieri poteſt, vt leui vento vel aura miſeræ vanitatis intentio lædatur, facito (vt dixi) vt non videaris hominibus ieiunans, aut eleemoſynas faciens, aut orans. *Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire. Aut enim unum odio habebit & alterum diliget, aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ. Ideo dico uobis, ne ſoliciti ſitis animæ ueſtræ, quid manducetis, neque corpori ueſtro quid induamini.* Hactenus temperandum eſſe debuit à maligna ſuperfluitate hypocritarum, quorum in ipſa temperantia ciborum grande eſt intemperantiæ vitium: nunc addit quod adhuc melius & perfectius eſt, vt hi, qui ſpiritualibus ſtudijs idonei ſunt, ſoluti ac liberi eſſe cupiant ab omni occupatione curarum ſecularium, ab omni ſolicitudine rerum quoque venalium, iuxta illud: Martha Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Hoc ita incipit: Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Hanc generalem de Dominis ſententiam quam veram eſſe ratio ſponte concedit, idcirco præmiſit, vt ſpecialem opportune ſubinferret, eadem nixam veritatis firmitate, non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ. Sciendum quippe eſt, quod non idem ſit, duobus Dominis, ac ſi dixiſſet, duobus hominibus ſiue duobus Regibus, aut poteſtatibus. Nam duobus hominibus duobus regibus ſiue poteſtatibus poteſt vnus homo ſeruire, quia poſſunt duo Reges, duo Principes ſibimet concordes exiſtere: vt fuerunt Salomon & Hiram Rex Tyri inuicem fœderati, & ambobus ſeruire potuit artifex Hiram in ædificatione domus Domini, quem miſit Rex Hiram prudentem & ſcientiſſimum, qui nouerat operari in auro & argento & ære & ferro, marmore & lignis, purpura quoque & hyacintho & byſſo & coccino & adinuenire prudenter quodcunque in opere neceſſarium eſſet. Porrò, duobus Dominis neminem poſſe ſeruire, idcirco dictum eſt veraciter, quia dominatio ſuperbiæ faſtus eſt, & dualitas dominationis nunquam abſque ſciſſura contrarietatis eſſe poteſt. Vnus enim Dominus, vnus Deus eſt, cæteri qui dicuntur Dij vel Domini, putatiuè dicuntur, & non ſunt. Attamen vſus obtinuit, vt in ſuo quiſque iure Dominus dicatur & ſit, vt exempli gratia, in ſuo regno Dominus & Rex dicebatur Rex Dauid. Duo Domini tunc ibi eſſe cœperunt, quia dominationis vnitas in dualitatem ſciſſa eſt, quando filius eius Abſalon dominationem contra eundem patrem ſuum arripuit. Vtrique duobus illis nemo ſeruire potuit. Aut enim vnum odio habuit, & alterum dilexit, vt (verbi gratia) ille Chuſai, qui quoniam ſeruus erat bonus, bonum Dominum dilexit, & malum odio habuit, apud Abſalon degens, & ſaluti Dauid miro atque amabili artificio conſulens ac deſeruiens. Aut vnum ſuſtinuit, & alterum contempſit, vt ille Achytofel, qui vtrique non dilexit Abſalon, ſed idcirco ſuſtinuit eum, vt Dauid Dominum legitimum contemnere poſſet. Nunquid enim diligebat, aut diligere nouerat, qui talia quæ legimus, illi conſilia dabat? Imò & de toto penè Iſrael ita ſentiendum eſt, quod videlicet neque Abſalon, neque Seba filium Bochri, neque Hieroboan, cæteroſque Reges, quos habuit, dilexit, quippe quos toties occidit & mutauit: ſed ob hoc tamen dominationem illorum ſuſtinuit, vt contemnere poſſet legitimam dominationem domus Dauid, toties dicendo, vt ſcriptura meminit: Quæ pars nobis in Dauid, vel quæ hæreditas in filio Iſai? Non ergo (ait) poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. Hi nanque ſunt duo Domini valde ſibi contrarij, ſicut veritas & mendacium, ſicut iuſtum & iniquum, quia videlicet

Luc.10.

Duobus hominibus idē ſeruire poteſt.

3.Reg.5.

2.Paral.2.

Duobus dominis nemo ſeruire poteſt.

Ephe.4.

2.Regū.16.

2.Regū.20.

3.Reg.12.

Deus verus eſt Dominus, & hic ſolus iure dominatur. Mammon autem, id eſt, princeps huius mun-
di, falſus eſt Dominus, & inique dominatur, & omnino mentitur de omni gloria mundi, dicens,
quia mihi hæc omnia tradita ſunt, & cui volo, do illa: quia non ipſe, ſed ſolus excelſus dominatur in
regno hominum, ſicut Nabuchodonoſor dictum eſt cœlitus, & cuicunque voluerit, dat illud. iſtis Matth.4.
duobus Dominis nemo poteſt ſeruire, ambos iſtos nemo diligere, ambos iſtos nemo poteſt odio ha- Dani 4.
bere vel contemnere. Si enim Dominum verum diligit, falſum odio habet, vt ſupradictus Dauid,
qui in pſalmo loquitur: Iniquitatem odio habui, legem autem tuam dilexi. Si autem falſum diligit, Pſal. 118.
verum Dominum odit, vt Iudæi, de quibus ſaluator: Nunc autem (ait) & viderunt & oderunt, & me
& patrem meum, quique dicunt iuxta Eſaiæ vaticinium: Percuſsimus fœdus cum morte, & cum Ioann.15.
inferno pepigimus pactum. Horriſonum eſt hoc, & ipſo audito nimis aſperum, quempiam odiſſe Eſa.28.
Deum, & cum Diabolo & cum inferno pepigiſſe pactum, & hoc omnino eſt impiorum atque de-
ſperatorum. Porrò, vnum ſuſtinere & alterum contemnere, & non ſolum ſuſtinere Deum, contem- Exempla
nere autem Diabolum etiam electis interdum accidit, exempli gratia, vt ipſi iam dicto Dauid, de Dauid.
Aliquando enim ille Diabolum ſuſtinuit, quem nunquam dilexit. Deum autem contempſit, tunc vi-
delicet, quando tentatus eſt, & in Vriam peccauit. Quare ergo (inquit Dominus) contempſiſti ver-
bum Domini, vt faceres malum in conſpectu meo? Quam ob rem non recedet gladius de domo tua
vſque in ſempiternum, eo quod deſpexeris me, &c. Bonum ergo Dominum ipſe contempſit, malum
ſuſtinens Dominum propter emolumentum prauæ delectationis, qui & peregrinus dicitur illic, eo
quod longe ſit à ciuitate Dei. Quod enim dictum eſt illic per Nathan, quia diues parcens ſumere de
ouibus & de bobus ſuis, vt exhiberet conuiuium peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ouem viri pau-
peris, parabolica locutio eſt, ſignificans qualiter malum Dominum ſuſtinuerit, bonum autem con-
tempſerit. Rurſus vero idem Dauid, malum Dominum contemnens, vt in omnibus ſolitus contemne
re fuit, præter illum ſermonem Vriæ Ethæi, bonum Dominum ſuſtinuit, ſubauditur corripientem, 2.Reg. 24.
eo quod numeraſſet populum, & dixit: Coarctor nimis, ſed melius eſt vt incidam in manus Domini, 1.Para.23.
multæ enim miſericordiæ eius, quam in manus hominis. Quoniam ergo non poteſtis duobus Do- Solicitudo
minis iſtis ſeruire, ideo dico vobis, ideo ſuadeo vobis, à malo Domino ſcilicet à Mammona tam lon- rerũ tem-
ge recedere, vt ne ſaltem ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis neque corpori veſtro quid indua- poralium
mini. Multos enim ſolicitudo iſta ſcandalizauit, vt malum Dominum ſuſtinerent, & bonum Domi- ſcandalizat
num contemnerent, & non ad horam tantum, ſicut ſcandalizauit tentatio ſanctum Dauid, ſed vſque plerunque.
in finem, ſicut Saulem qui ante illum fuit. Ille enim nimium ſolicitus de honore ſeculi, & de vita præ-
ſenti, malum Dominum non ſolum viuens inuitus ſuſtinuit propter contemptum Domini, verum-
etiam in fine vitæ ſuæ volens ſubijt, conſulendo Spiritum Phytonis, & comedendo vitulum, quem 1.Regũ.28.
Phytoniſſa mulier appoſuit. Alius plus, alius minus à curis huius ſeculi, à ſolicitudinibus huius vitæ Varia peri
ſcandalizatur. Eſt quidem licitum, & lege conceſſum, habere facultates, prouidere quod domui cula in di-
vel rei familiari neceſſarium eſt, inter filios ac nepotes, inter ſeruos & clientes curare, quod Domi- uitijs.
num vel patrem decet: ſed hæc via periculoſa eſt, ne fortè dum quaſi ex neceſsitate cœperis, ad hoc
peruenias, vt ex amore ſæuias Mammonæ, id eſt, diuitijs, & non tu † ſolus, ſed illæ dominentur tibi Lego † illis
& dum putas ire fortiter contra ictum fluminis, victus cupiditatum ſeruus ad inferiora deuoluaris.
Fortè dicis: Si iſtud perfectionis conſilium ſecutus fuero, ſi omnibus quæ poſsideo venditis, & in
pauperes erogatis, te Chriſte ſecutus fuero, vnde eſca? vnde veſtimentum? Ad hæc inquam. *Nonne ani-* Matth.19.
ma plus eſt quam eſca, & corpus plus eſt quam ueſtimentum? Qui maiora præſtitit, vtique & minora
præſtabit. *Reſpicite uolatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pa-
ter ueſter cœleſtis paſcit illa. Nonne uos magis eſtis pluris illis?* Si ergo volatilia abſque cura & ærumnis,
Dei aluntur prouidentia, quæ hodiè ſunt, & cras non erunt, quorum anima mortalis eſt, cum eſſe
ceſſauerint, ſemper non erunt, quanto magis homines, quibus æternitas repromittitur, Dei reguntur
arbitrio? Nonne in pſalmo cantatis: Saturabuntur ligna campi & cedri Libani, quas plantauit, Pſal.103.
illic paſſeres nidificabunt herodij domus dux eſt eorum? Nolite timere. Sub nominibus & verbis illis Herodius
de vobis Prophetia eſt, quod patri veſtro cura ſit de vobis, cum pauperes omnibus relictis, nullam Chriſtus pa
habentes ſolicitudinem, quid manducare, aut quo indui debeatis, quaſi paſſeres fueritis effecti, qui ſteres pau-
non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater veſter cœleſtis paſcit eos, Magiſter peres Chri
enim veſter vnus eſt Chriſtus, & hic tanquam herodius, auis magna, & fortis ad deuincendum etiam ſti in mona
Aquilam Reginam auium, quamuis in cœlum volauerit, nihilominus tamen vobiſcum eſt omnibus ſterijs.
diebus vſque ad conſummationẽ ſeculi. Domus huius herodij, vita eſt Apoſtolica, quam ipſe ma-
giſter veſter Chriſtus extruxit. Si paſſeres eſſe cupitis, ſi relictis omnibus, hunc magiſtrum ſequi vul- Matth. 28.
tis, domus eius præcedet volatum veſtrum, clamans ad ligna campi, dicens ad cedros Libani, præ-
cipiens potentibus & diuitibus huius ſeculi: Expandite ramos veſtros, & ſuſcipite paſſeres iſtos,
effundite theſauros veſtros, & paſcite voluntarios pauperes iſtos. Nidificent apud vos paſſeres iſti,
conſtruite cœnobia, fundate eccleſias, vbi habitent pauperes iſti, vt vacet illis veſpere & mane &
meridie narrare, & annuntiare, & exaudiet Deus vocem eorum, tam pro vobis, quam pro ſemetipſis
clamantium atque exorantium. Quid ergo de eſca veſtra ſoliciti eſtis, & præ ſolicitudine huiuſce rei Pſal.54.

f 2 tuæ relictis

tuæ relictis omnibus,ſequi timeatis? *Nonne vos magis pluris eſtis illis?* Subauditur paſſeribus,quo-
rũ per ſimilitudinẽ vos inuitauit ad ſapientiam fidei. Homo quippe vnus ad imaginẽ Dei factus,pluris
eſt, plus valet apud Deũ.multis & magnis bubalis aut bobus,ne dicam paſſeribus paruis. *Quis autem
ueſtrum cogitans poteſt adijcere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?* Forte enim dicis: Paſſeres parui ſunt,
paruum habent corpuſculum,& idcirco de modico paſsi poſſunt:nos autem grandes ſumus.& idcir-
co pluribus & grandioribus alimentis indigemus. Dico autem:Quis veſtrum cogitans poteſt adijce-
re ad ſtaturam ſuam cubitum vnum? Noui enim vos,quia dum erubeſcit alter altero apparere breui-
or,extendit ſe quiſquis ille vel illa ſit, ſed quantumcunq; extendat, non poteſt adijcere ad ſtaturã ſuam
cubitum vnum: & multũ eſt,ſi per extenſionem poſsit adijcere palmum vnum. Cum ergo dicit,quis
autem veſtrum poteſt cogitãs adijcere ad ſtaturã ſuam cubitum vnum,& tu reſpondes nemo,ſiqui-
dẽ nemo poteſt hoc facere cogitans, facit autem annos adijciens,& proficiens per naturam de infantia
in iuuentutem perfectam,non cogitatione,ſed poſita à Deo lege naturæ,iterum argueris, quia qui te
grandem fecit, & creſcentem vltra quantitatem vel modulum paſſeris, ipſe & eſcam tibi augere po-
teſt vltra quam neceſſarium ſit. *Et de ueſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, quomodo creſ-
cunt,non laborant,neque nent. Dico autem uobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt,ſi-*
Pauperes *cut unum ex iſtis.* Qui paſſeribus propter voluntariam paupertatem, & cœleſtem conuerſationem,
Chriſti, vt ipſi lilijs cæteriſque pulchris floribus ſimiles dicuntur in ſcripturis propter caſtitatis pulchritudinem
lilia agri. cæterarumque virtutum pulchram varietatem. Hinc † Eſaias loquitur: Audite me diuini fructus, &
† ſapiens quaſi roſa plantata ſuper riuos aquarum fructificate. Quaſi Libanus odorem ſuauitatis habete,flore-
Eccl.39. te flores quaſi lilium, & date odorem. Et in Canticis Chriſtus dicit: Ego flos campi, & lilium con-
uallium. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias, Et multa in hunc modum. Congrue
Canti.2. ergo dum victus atque veſtitus interdicit ſolicitudinem, ad quorum mittit ſuos electos conſideratio
nem,ſcilicet paſſerum atque liliorum,quorum in antiquis ſcripturis diuina autoritas, aſcripſerat ſi-
militudinem Conſiderate(inquit)lilia agri,quomodo,&c.quæ ita concludit. *Si enim fœnum agri,quod
hodie eſt,& cras in clibanum mittitur,Deus ſic ueſtit,quanto uos magis minimæ fidei?* Plane multo magis,
& ſubaudiendum eſt, in regno Dei. Nam vt iſto ſeculo ſic veſtiri velimus, pro ſtultitia reputatur,
quia nec Salomon(inquit)in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnum ex iſtis. Quid porrò ſibi vult,
quod tam acriter edicit, quanto magis vos minimæ fidei? Aut quid eſt eſſe minimæ fidei? Non enim
Matth.15. leuiter aut negligenter attendendum eſt, quod & hic dicit,vos minimæ fidei,& alibi collaudat mag-
nitudinem fidei, vt illic: O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut petiſti, Certos ergo terminos noſ-
Exemplũ ſe cupiamus, quos cum attigerit fides, magna ſit:cum nondũ attigerit,parua vel minima ſit. Ne lon-
magnæ fi- gum in quærendo circuitum faciamus,promptũ adeſt ſignaculum ſiue indicium magnæ fidei, vbi ad
dei. Nabuchodonoſor regem dixerunt beati illi tres pueri, eadem hora mittendi in fornacẽ ignis ardẽtis.
Ecce enim Deus, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis rex
liberare. Quod ſi noluerit, notum ſit tibi rex, quia Deos tuos non colimus, & ſtatuam auream quam
erexiſti,non adoramus. In hoc quippe agnoſcitur magnitudo fidei, fortitudo fidei, fortitudo fidelis
animi, quod cum dixiſſent, potens eſt Deus eripere nos, addiderunt. Quid ſi noluerit,notum ſit tibi
rex, quia non colimus, non adoramus Deos tuos. Secundum quorum exemplum quicunque dicunt,
potens eſt Deus, quem colimus,paſcere nos,quoniam & paſſeres paſcit:potens Deus veſtire nos,quo-
niam & fœnum,quod hodie eſt,& cras in clibanum mittitur,ſic veſtit,& adhuc adijciunt,quod ſi no-
luerunt paſcere vel veſtire nos,nihilominus tibi ô mammon nequaquam ſeruiemus:imò relictis om-
Qui ſunt nibus,ipſum ſequemur.non ſoliciti quid manducemus,aut quid induamur: nimirũ iſti magnę ſunt fi-
minimę fi- dei,quia fides illorum in futurum ſeculum totam ſe extendit. Econtra,minimæ ſunt fidei,quia ſcã-
dei. dalizantur, niſi à cunctis protegantur, vel defendantur aduerſis, cunctiſque fruantur proſperis,nec
Pſal.72. putant,quod de ipſis Deo cura ſit,vel quod vlla ſit prouidentia Dei.Et dixerunt(ait Pſalmiſta)quomo
do ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo? Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſeculo obtinuerunt di-
uitias. Ergo ſine cauſa iuſtificaui cor meum,& laui inter innocentes manus meas,& fui flagellatus to-
Pſal.58. ta dies, & caſtigatio mea in matutinis. Tales quiq; quoniam de victu vel veſtitu nimium ſunt ſoliciti,
& murmurant niſi fuerint ſaturati:in ipſa profeſsione perfectorum, qui relictis omnibus,Chriſtum
ſequuntur, rectè dicuntur minimæ fidei, congruitque his illud quod quibuſdam ad ſe venientibus
ipſe dixit: Amen amen dico vobis, quęritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex pani-
Ioann.6. bus meis,& ſaturati eſtis. Certos igitur magnæ fidei, certos minimę fidei terminos inueniſſe nos
arbitramur: quia videlicet hæc dicit, & ſentit ſimile quid illi dicto beati Iob: Etiam ſi occiderit me, in
Iob.13. ipſo ſperabo. Hæc autem tale quid.vt eſt hoc: Timeo & non poſſum exire de Aegypto, ne aquæ penu-
Exod.17. riam patiar & ſitiam in deſerto. Magna res & vtilis eſt, quam nobis intimare molitur, & idcirco
non ſemel dixiſſe contentus,iterum ac tertio repetit hoc ipſum dicens: *Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes:
quid manducabimus,aut quid bibemus,aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pa-
ter ueſter, quia his omnibus indigetis: Quærite ergo primum regnum Dei,& iuſtitiam eius,& hæc omnia ad-
ijcientur uobis. Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibiipſi. Sufficit*

diei malitia

dici malitia ſua. Quia valdè vtile eſt & neceſſarium hoc vnum, quod eſt ſabbatizare vel requieſcere in ſtudio ſiue contemplatione verbi Dei, quæ optima pars eſt, quam (vt ait ipſe Dominus) Maria elegit, idcirco (vt iam dictum eſt) non tantum ſemel, ſed & iterum ac tertio ſententiam repetiuit de abijciendo graui onere ſolicitudinis, quam venter indicit, & occaſio, pleriſque miſeræ ſeruitutis, vt ſeruientes Mammonæ, Deo ſeruire non poſsint. Vbi ſecundo dixit, nolite ſoliciti eſſe, duas rationes continuo ſubiungit: Hæc enim omnia gentes inquirunt, ſcit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis. Altera terrore compeſcit, altera plena eſt conſolationis, Quid eſt enim dicere, hæc omnia gentes inquirunt, niſi ac ſi dicatur, eritis enim gentibus ſimiles, quorum Deus venter eſt, ſi ſolicitudini huic, quam interdico, poſtponitis Deum? Cum enim dicit, hæc omnia gentes inquirunt, pariter ſubintelligendum eſt, & præter hoc ſeculum nihil amplius quærunt. Promptuaria eorum plena ſunt (ait Pſalmiſta) redundantia ex hoc in illud, non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus, neque clamor in plateis eorum, & beatum dixerunt populum cui hæc ſunt. Hæc enim tanquam beatitudinem ſummam quærunt. Hæc ergo ſententia veluti iurgio nos percutit: & deinde, quoniam victu & veſtitu indigemus, volens nos omnem ſolicitudinem noſtram proijcere in eum, quoniam ipſi cura eſt de nobis, ſcit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis. Scit (inquam) & benè ſcit. Quid enim ille neſcit? Cauſam quoque ipſe ſcit, propter quam euenit iſtud quod omnibus his indigetis. In paradiſo erant patres noſtri, ſola innocentia benè veſtiti, vt non indigebant pane, quo nunc in ſudore vultus veſtri veſcimini, ſufficienter ſolis impleti pomis paradiſi. Præuaricati ſunt oculis concupiſcendo, & ore comedendo fructum ligni vetiti, & extunc omnibus his indigetis, victu ad repellendam famem, veſtitu ad abigendum frigus & tegendam turpitudinem. Nunquid vero ſolummodo ſcit, quia indigetis, & non etiam vult, cum ſit pater veſter, ea prouidere quibus indigetis? Nunquid voluntas deeſt illi, niſi vos murmuraueritis, & murmurando compuleritis vt velit? Hæc enim paterna eius prouidentia teſtimonium habet ex alijs multis ſcripturarum locis, quod circa iuſtos, & perfectæ fidei viros ſemper adſit, & nunquam eos derelinquat, & ibi magis vtatur virtute ſua, virtute inuſitata, vbi humana ſibi prouidere nullatenus poteſt induſtria. Exempli gratia, Heliam alibi Dominus per Angelum, aliàs rapaces quoque corui, alibi vidua de parua farinæ hydria pauit, & Heliſæus paucos habens panes. Da, inquit ad puerum, populo vt comedat, & comederunt, & ſuperfuit iuxta verbum Domini. Quærite ergo (ait) primum regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Quid eſt regnum Dei, niſi verbum Dei? Nam per quod facta ſunt omnia, per ipſum verbum reguntur omnia. & in hoc ſeruire, vtique regnare eſt, Quoties ergo ad audiendum ſiue tractandum verbum Dei conuenimus, quoties lectiones ſanctas legimus aut libenter audimus, & eas opere adimplere ſtudemus, toties quærimus regnum Dei & iuſtitiam eius. Et hic quidem dum viuimus, quærimus & quærere poſſumus, inuenire autem ad plenum, niſi poſt hanc vitam non valemus. Theſaurus eſt hoc Dei regnum in agro abſconditus, theſaurus in agro literæ legalis atque propheticæ, literæ magna ex parte parabolicæ ſiue ænigmaticæ, diligenter clauſus atque ſignatus. Hunc theſaurum inuenire, eſt ſcripturas ſacras intelligere, & præ gaudio theſauri omnia vendere & emere agrum. hoc eſt, præ delectatione cœleſtium bonorum vel regni cœlorum, quale in ſanctis ſcripturis promittitur, omnem ſolicitudinem abijcere ſecundum hoc præſens euangelicum conſilium, ſolumque earundem amplecti ſtudium ſcripturarum, vt ſemper homo ſit expeditus ad verbum Dei tractandum ſiue audiendum, Hoc facite primum, & hæc omnia (inquit) adijcientur vobis. O quantos ſtudium huiuſmodi non ſolum vſque ad ſufficientiam horum, ſcilicet victus & veſtitus, verumetiam vſque ad ampliſsimos honores cito prouexit. Super ſalutem & omnem pulchritudinem (ait quidam) dilexi ſapientiam. & propoſui pro luce habere illam. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi. Sufficit diei malitia ſua. Iam ſemel & iterum dixerat, nolite ſoliciti eſſe. Quid adhuc tertio repetit, niſi quia magnum eſt negotium quod intendit, & difficile valdèque operoſum eſt, euellere de profundo cordis noſtri hanc radicem amaritudinis, radicem cupiditatis? Et nota quam terribiliter hac tertia repetitione ſolicitudinem interdicit. Cum enim dixiſſet, nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum, protinus ait: Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi. Audiat hoc homo ille diues, vel quicunque ſimilis eius, cui cum fructus vberes ager ſuus attuliſſet, cogitabat intra ſe, dicens: Quid faciam quod non habeo quo congregem fructus meos? & dixit: Hoc faciam, deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona, repoſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare, Multum ille de craſtino ſolicitus erat, qui ſolicitudinem ſuam tam delectabiliter in annos plurimos extendebat. At vero craſtinus dies, non futurum dico tempus breue aut longum, pro quo ſolet dici cras, vt illic, Et reſpondebit mihi cras iuſtitia mea, ſed craſtinus dies, vt vulgo dici ſolet, dies qui noctem proximam ſubſequitur ſecundum occaſum & ortum ſolis, qui quotidianus eſt, ſolicitus erit ſibiipſi. Nam ſequitur: Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te, quæ autem paraſti, cuius erunt? Puta quod dixerit: Stulte, quid ſolicitus es, non dico in annos plurimos, ſed in diem craſtinum? Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibiipſi. Quod idem videtur eſſe, ac ſi dicatur illi: Craſtinus dies alia ſolicitudine plenus erit, non tibi, ſed ſibiipſi, nec tibi concedet ſtatus diei craſtini, diei mali, quicquam habere rationis, ne

Sabbatiſmus in contēplatione. Luc. 10.

Philip. 3.

Pſal. 143.

Cauſa cur his indigemus ex Adam eſt. Gene. 3.

Dei prouidentia erga pauperes ſuos.

3. Re. 17. 19.

4. Regū. 4.

Quid eſt regnum Dei quærere.

Matth. 13.

Sap. 7.

Fugiēda ſolicitudo diuitiarum.

Luc. 12.

Gene. 30.

Luce. 12.

Craſtinus dies ſolicitus erit ſibiipſi.

Eccl.9. dicam ſolicitudinis, quia ſicut Eccleſiaſtes dicit, nec ratio, nec ſcientia, nec ſapientia erunt apud infe-
ros, quo tu properas, hac nocte anima tua abs te repetita. Dira occupatio, quæ totum hominem ſic
Luc.16. inuoluit, vt nec rationis, nec ſcientiæ, nec ſapientiæ ſolatium quærere vel admittere poſsit. Aliter:
Craſtinus dies, id eſt, ille qui craſtino die venit, ſolicitus erit vel eſſe poterit, ſiue in eo, vt habens Mo-
yſen & Prophetas, audiat ipſos, ſiue in eo, vt maiora ſibi facere cogitet horrea ſicut tu cogitaſti. Quod
ſi cogitauerit, dicetur & fiet illi, ſicut dictum eſt & factum illi, qui præceſsit, ſiue tibi ſiue alij. Stulte,
hac nocte repetunt animam tuam abs te, quæ autem paraſti, cuius erunt? Nam quotuſquiſque eſt
ſeruorum Mammonæ, qui non etiam pridie quam anima eius ab ipſo repetatur, & ſub ipſo ferè
Senſus anagogicus de craſtino. mortis articulo in annos plurimos malè perſeuerat ſolicitus? Cum multa his ſimilia de die craſti-
no poſsint dici, & à prioribus noſtris dicta ſint, ſenſus anagogicus magis placet, & expeditius proce-
dit. Nam iuxta anagogen dies craſtinus, dies malus & maledictus eſt, diei præſenti oppoſitus, diei
Pſal.94. quem benedixit Dominus, de quo in Dauid loquitur Spiritus Sanctus. Hodie ſi vocem eius audieri-
Heb.4. tis, cuius meminit Apoſtolus his verbis: Quapropter ſicut dicit ſpiritus ſanctus, Hodie ſi vocē eius au-
dieritis, nolite obdurare corda veſtra. Videte fratres, ne ſit in aliquo veſtrū cor malum incredulitatis,
diſcedendo à Deo viuo ſed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec hodie cognominatur,
dum dicitur Hodie ſi eius vocem audieritis, Ac deinceps: Et quidem ab operibus ab inſtitutione mun-
di factis, dixit quodam loco de die ſeptimo ſic: Et requieuit Deus die ſeptimo ab omnibus operibus
ſuis. Et in iſto rurſum, Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo hi, quibus prioribus annun-
Dies craſtinus cui maledixit Iob mā̄mon eſt. ciatum eſt, non introibunt propter incredulitatem, iterum determinat diem quendam, Hodie dicen-
do in Dauid, &c. Huic hodierno diei quem benedixit, & in quo requieſcit Deus, contrarius eſt dies
ille craſtinus, ſcilicet diabolus ſiue mammon, contra quem dixerat ſupra, nemo poteſt duobus Do-
minis ſeruire, non poteſtis Deo ſeruire & mammonæ. Nam quem alium diem putas eſſe diem illum,
Iob.3. quem maledicit ſanctus Iob? Aperuit enim os ſuum Iob, & maledixit diei ſuo, & locutus eſt: Pereat
dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo. Dies ille vertatur in tenebras,
non requirat eum Deus deſuper, & non ſit in recordatione, & non illuſtretur lumine, &c. In illo
namque die naſcitur omnis homo, quia naſcitur in peccato, viuit in peccato, & moritur in peccato,
niſi viſitetur à die iſto, die hodierno, ſancto & benedicto, & ab hoc viſitatus ſiue illuſtratus, mutet
originem, renouet natiuitatem, vt natus in Adam, renaſcatur in Chriſto: mortuus peccato, viuat
Deo. Dicitur autem dies ille craſtinus, eo quod interueniente iniquitatis nocte, ab iſto die hodierno
ſit omnino ſeparatus. Porrò non verè eſt, ſed dicitur & videri vult ille dies, nam reuera nox eſt. Prop-
Solicitus in diem craſtinum. terea ſanctus ille maledicens, hoc vtique dixit: Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum
eſt, conceptus eſt homo. Nunc iam dicendum, quomodo ſit vel non ſit ſolicitus quis in illum diem
craſtinum, quomodo ille dieș ſibimetipſi ſit ſolicitus, & quomodo ſufficiat ei malitia eius. Nam hæc
tria dixit Dominus, nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum, craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibiipſi, ſuf-
ficit enim diei malitia ſua. Solicitum eſſe in illum diem craſtinum, eſt ſeruire mammonæ, ſeruire cu-
piditatibus, diligere mundum & ea quæ in mundo ſunt. Quod idcirco rectè prohibetur, quia ſicut
profecto nemo poteſt vtrunque præſentem & craſtinum diem ſimul videre, ita nemo poteſt mun-
dum ſimul & Deum diligere, Deo ſeruire ſimul & Mammonæ. Quamobcauſam? Craſtinus enim
(inquit) dies ſolicitus erit ſibiipſi. Quid eſt, craſtinus dies ſolicitus erit ſibiipſi? Nimirum Diabolus,
Mammon, ſiue Princeps huius mundi, nihil Deo de ſua ſolicitudine communicabit, nihil cum Deo
commune habebit. Et quidem ſi ita dixiſſet, ſolicitus eſt ſibiipſi, id eſt, eſſe videretur, ſed futuro tem-
pore dictum, ſolicitus erit, hoc plus habes, quia ſempiternitatem innuit diuiſionis ſiue ſeparationis:
Philip.2. quia ſicut nunc eſt, ita ſemper & in æternum à Deo diuiſus & ſeparatus erit, & abſque vllo fine ſe-
orſum quæret quæ ſua ſunt, non quæ ſunt Dei, nec vlla vnquam reſpectione Deo cupiet rurſus con-
fœderari. Vnde hoc illi? Vnde tanta ſeparationis perſeuerantia? Ait: Sufficit diei malitia ſua. Quo-
Ezech.28. modo vel in quo ſufficit huic tali diei malitia ſua? Videlicet in eo, vt dicat, nullius egeo, Deus ego
Eſa.14. ſum, & in cathedra Dei ſedi, & ero ſimilis altiſsimo, & cętera his ſimilia. Igitur ſufficit (au) diei ma-
2.Cori.3. litia ſua, id eſt, hoc ſuperbiæ videtur quod ſibi ſufficiat. Humilitas autem dicit Non quod ſufficientes
Pſal.16. ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Et alibi: Satiabor cum
CAP. VII. apparuerit gloria tua. *Nolite iudicare, & non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini:*
Leui.19. *& in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.* Non mandatum nouum eſt hoc, ſed mandatum ve-
tus, quod ab initio audiuimus. Nam per Moyſen dixerat hoc idem Dominus, Ne oderis fratrem tu-
um in corde tuo, ſed publice argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum. Denique quod de iudicij
odio Dominus hic dixerit, nolite iudicare, vt non iudicemini, & cætera quę iam dicta ſunt, protti-
Quomodo arguendus eſt frater, nō ex odio, ſed ex dilectione. nus manifeſtat cum dicit per ſimilitudinem huiuſmodi. *Quid autem vides feſtucam in oculo fratris
tui, & trabem quæ in oculo tuo eſt non vides? aut quomodo dicis fratri tuo, ſine, eijciam feſtucam de ocu-
lo tuo, & ecce trabs eſt in oculo tuo? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijce-
re feſtucam de oculo fratris tui.* Igitur quod dicit, nolite iudicare vt non iudicemini, hoc dicere eſt,
nolite in iudicando habere odium in cordibus veſtris. Nam vt omnino non iudicemus ſiue ar-
guamus vel corripiamus, & euangelica ſimul & legalis repugnat autoritas. Legalis, vt eodem ca-
pitulo

pitulo.protinus cum dixiſſet, ne oderis fratrem tuum in corde tuo, ſubiunxit, ſed publicæ argue eum,
ſubauditur hac intentione, vt velis eum lucrari, quod non eſt odij, ſed dilectionis. Euangelica, vt
illic: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucra-
tus eris fratrem tuum: ſi autem te non audierit, adhibe adhuc vnum tecum vel duos, vt in ore
duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi nec eos audierit, dic eccleſiæ. Simul & hoc Matth. 18.
euangelica ſuppleuit autoritas, quod in legali minus apparebat, quia videlicet legalis hoc tantum
dixit, ſed argue publicæ: euangelica verò perſcripſit, quali ordine debeas ad hoc peruenire, vt ar-
guas publicæ, ſiue dicas eccleſiæ peccatum quod non eſt publicæ admiſſum, ſed te ſolo ſciente.
Cauendum eſt ergo iudicium, quod ex odij radice procedit: & ſi non amore iuſtitiæ, at ſaltem metu
viciſsitudinis iuſtæ, quam protinus ſubiungit: In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Ete-
nim ſi per odium non cauſæ, ſed perſonæ iudicaueritis, iudicabimini & vos, iudicio non dilectionis, Pſal. 5.
ſed odij Dei, qui odit omnem odioſe iudicantem, Imò & omnes odiſti (inquit Pſalmiſta) qui ope- Scribę &
rantur iniquitatem. Veruntamen hæc & cætera ferè omnia maximè contra Scribas & Phari- phariſęi
ſæos hypocritas dicuntur, vt ab illorum ſimilitudine quàm longiſsime recedant, qui diſcipuli ve- hic pręci-
ritatis eſſe volunt, & Chriſtiano nomine cenſentur. Illi namque tunc temporis malè iudicabant, & pue repre-
iniqua menſura metiebantur, peccatores & publicanos condemnantes, & ipſum dominum repre- hēduntur.
hendentes, pro eo quod illos ſuſcipiebat, ſeque coniungebat illis, & dicebant: Quia hic peccatores Matth. 9.
recipit, & manducat cum illis, & his ſimilia. Profectò ipſi potius erant iudicandi, quia peccatum
illorum tanto maius erat peccato publicanorum & meretricum, quanto magnitudo trabis par- Ioan. 7.
uitate feſtucæ maior eſt, Proinde cuilibet eorum aptiſsime dicit: Quid autem vides feſtucam in
oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Huic ſimile hoc eſt: Quid ignorantiam pub-
licani deteſtaris, vt dicas, verbi gratia, Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti ſunt, non
attendens odium quod in corde habes, quia vidiſti & odiſti & me & patrem meum? Non ſolum
me vel patrem meum, verumetiam qualemcunque fratrem odiſſe, hoc eſt trabem in oculo ha-
bere. Quomodo ergo dicis fratri tuo, Sine, eijciam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabs eſt in oculo
tuo? Et fortè quod vides aut videre te putas in oculo fratris tui, non feſtuca, ſed feſtucæ vmbra eſt: Feſtuca in
tu autem malè vides, & malè diſcernis, quia trabem in oculo tuo vides. Sed eſto, vt veraciter fe- oculo Da-
ſtuca ſit in oculo cuiuſcunque fratris, feſtuca iræ repentinæ ſiue concupiſcentiæ ſubito irruentis, uid.
ſicut fuit in oculo Dauid, quando iratus propter maledicta Nabal, ſemetipſum vleiſci voluit, quan- 1 Reg. 25.
do vxorem Vriæ Ethęi lauantem ſe de ſolario proſpiciens, vidit & concupiuit. Tu cum ſis quaſi 2. Re. 11. 16.
Semei, quomodo de eiuſmodi feſtucis iudicare vel conſilium dare poteris, aut iſtud conueniet tibi, Trabs in
tantam habenti in oculo tuo trabem odij, vt maledicens & lapides mittens, terramque ſpargens, oculo Se-
dicas tale quid, vt eſt hoc, Egredere vir ſanguinum & vir Belial, reddidit tibi Dominus vniuerſum mei.
ſanguinem quem effudiſti. Nempe etiam ſi mitius loquaris, cum tua trabe inueterati odij, vt dicas Iob. 5. 36.
tale quid, vt eſt hoc, Increpationem ergo ne reprobes Domini, quia ipſe vulnerat & medetur, per-
cutit & manus eius ſanabunt, ſiue illud, Non ergo te ſuperet ira, vt aliquem opprimas, nec multi- alias do-
tudo † locorum inclinet te. Dicetur tibi Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc vi- norum.
debis eijcere feſtucam de oculo fratris tui. Denique, quia ſapiens Abigail, vxor Nabal inſipientis Abigail re
& ſtulti, trabem eiuſmodi non habuit in oculo ſuo, idcirco perſpexit & perſpicere potuit, qualiter ctè eiecit
eijceret feſtucam de oculo Dauid repente irati, quod & fecit ratione huiuſcemodi: In me ſit, ait, Do- feſtucam
mine mi hæc iniquitas, & cętera vſque. Cum ergo fecerit tibi Dominus Domino meo omnia quæ de oculo
locutus eſt bona de te, non erit tibi hoc in ſingultum & in ſcrupulum cordis Domino meo, quod Dauid.
effuderis ſanguinem innoxium, aut ipſe te vltus fueris. Ille namque purgato ſtatim oculo, id eſt, ſe- 1. Reg. 25.
dato iræ impetu, dixit ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui miſit te hodie in occurſum
meum, & benedictum eloquium tuum, & benedicta tu quę prohibuiſti me hodie, ne irem ad ſan-
guinem, & vleiſcerer me manu mea. Vnde illa ſecundum nomen ſuum Abigail, quod interpreta-
tur patris mei exultatio, memorabilè exemplum eſſe debet omni animæ fideli, quatenus ſtudeat paci,
& reconciliet ſiue mitiget iratum quemcunque poteſt, ante effectum vel opus peccati, quod ira Similiter
ſuggerit, quod ſtudium reuera eſt patris altiſsimi. Item Propheta Nathan, quia trabem illam in oculo & Nathan
ſuo non habuit, idcirco perſpexit & perſpicere potuit, qualiter feſtucam peccati, quod per concupiſ- propheta,
centiam commiſerat Dauid in vxorem Vrię Ethęi, educeret de oculo eius, incipiendo ità quaſi de alio 2. Reg. 12.
loqueretur, & ad hoc illum ſuauiter perducendo, vt diceret ille pœnitens, peccaui Domino. Porrò
ſupradictus Semei, quia magnā habebat in oculo ſuo trabem odij, non ſolum non eduxit feſtucam, †
quaſi tunc erat in oculo Dauid, verumetiam zeli iuſti longæuum ſiue diuturnum iniecit ignem, vt Lego, quæ
mox dormiturus cum patribus ſuis, diceret ad Salomonem filium ſuum: Quia deſcendit mihi in oc-
curſum cum tranſirem Iordanem, & iurauit ei per Dominum dicens non te interfici- 3. Reg. 2.
am gladio, tu noli eum pati eſſe innoxium. Vir autem ſapiens
es, & ſcies quę facias ei, deducesq;
canos eius cum ſanguine
ad infernum.

FINIS LIBRI SEXTI.

f 4 RVPERTI

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMI. LIB. VII.

Modus ſpecialis, quo deus homini cõuenienter loquitur.
Canti. 2.
Ibidem.

EXperimento didici, ſed hoc ipſum timens confiteor, confitens timeo, quia didici & expertus ſum quippiam, licet exiguum, de modo quodam locutionis, qua dilectis ſanctis & dilectis loqui ſolet animabus, ſicut audiuimus in Canticis, dum quælibet illarum dicit: En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras, & dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni. Item hoc ipſum repetens, ſurge amica mea, ſpecioſa mea, ita ſubiungit: Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis & facies ſua decora. Et quæ me neceſſitas cogit iſtud confiteri, qui tale quid experimento didicerim? Exiſtimo nonnulla, quia peccat aliquis, dum penè ſcandalizatur in me, hoc ipſum qui ſcribo, qui ſcripturarum myſteria pertracto, præſumptioni reputans & vanæ gloriæ, & ſubſannando quæritans, quid opus ſit vt ſcribam iſtis, quum ſancti patres tam multi ante nos tam multa tamq; ſufficientia ſcripſerunt. Quid igitur? Scribam ne etiam illud experimentum dilecti, quomodo dicat, Surge, propera: quomodo dicat, Sonet in auribus meis vox tua? Verè non auſim. ſed hoc tibi ô amice, qui & ipſe me ad ſcribendum ſæpe hortaris, in aurem dicere non veritus ſum, nec verebor, ſi iterum audire volueris.

Autor iſte nõ potuit non ſcribere ſicut & Hieremias

Cæteris dico & hoc dixiſſe ſatis ſit, quia reuera etiam ſi tacere ſiue à ſcribendi ſtudio ceſſare voluero, non valeo, & hoc non concedi mihi ſcio & bene ſentio, & hoc gaudio. Veracem eſſe didici, ſi virtutem diſcretionis habuiſſet, amicum beati Iob, vbi dixit: Sed conceptum ſermonem tenere quis poſsit? Et quidem conceptum ſermonem ſuperfluum ſiue malum non poſſe tenere, vitioſum eſt & ſtultum, iuxta illud ſapientis, Sagitta infixa in femore canis, ſic verbum in corde ſtulti: ſed econtra conceptum ſermonem bonum & neceſſarium non poſſe tenere, glorioſum, quemadmodum Hieremias tenere non valens, quum dixiſſet, Et factus eſt mihi ſermo domini in opprobrium & in deriſum tota die, & dixi, non recordabor eius, neq; loquar in nomine ipſius, ita ſubiunxit: Et factus eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans, clauſusq; in oſsibus meis, & defeci ferre non ſuſtinens.

Iob. 4.
Eccle. 19.
Hiere. 20.

Fiducia bonæ cõſcientiæ autoris

Veruntamen quomodocunq; volunt præſentes de nobis iudicent, futuri clementius iudicabunt. Dum enim viuimus (ait vir illuſtris Hieronymus) & vaſe fragili continemur, videntur amicorum prodeſſe ſtudia, & nocere æmulorum opprobria. Poſtquam autem reuerſa fuerit terra in terram ſuam, & tam nos qui ſcribimus, quam eos qui de nobis iudicant, pallida mors ſubtraxerit, & alia venerit generatio, primiſquè cadentibus folijs virens ſylua ſuccreuerit, tunc ſine nominum dignitate ſola iudicantur ingenia. Nec conſiderat qui lecturus eſt, cuius vel quale ſit quod lecturus eſt, ſiue ille epiſcopus ſiue ſit laicus, Imperator & Dominus, miles & ſeruus, aut in purpura aut ſerico aut in viliſsimo panno iaceat, non bonorum diuerſitate, ſed operum merito iudicabitur. Nunc cœpta proſequamur. *Nolite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas ueſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi elidant uos.*

Matt. 13.

In doctrina ſua ſeruus Domini ſcientiam habens ſcripturarum, vnde & dicitur ſcriba doctus in regno cœlorum, magnam habere debet temperantiam, maximéque illi congruit attendere locum, tempus, perſonam. Nam ſi abſque conſideratione horum ſermonem effundat intemperans doctor, immoderatus prædicator, ſæpe contingit illi dare ſanctum canibus, & mittere margaritas ſuas ante porcos. Nonne etiam pleroſque illorum, qui margaritas, de quibus agitur, diligenter pro tempore & loco abſconderunt, canes & porci, id eſt, homines immundi & proterui, iniurioſe diſcuſſerunt ac perſcrutati ſunt, & conculcatis margaritis, ipſos diripuerunt? Multos enim occiderunt, quam plures perſecuti ſunt, non vt ipſi margaritas haberent, ſed vt margaritæ ipſæ nuſquam comparerent. Magnum cautelæ huius exemplum primus ipſe, qui hæc loquitur, in facto ſuo præbuit: quia videlicet ſcripturam ſuam ita condidit, vt non ab omnibus vel à quibuſcunque poſſet intelligi. Non ei ſufficere viſum eſt, quod labium, quod omnibus vnum erat, & ſermones quos eoſdem habebat omnis terra, confundit in conſtructione Babylonicæ turris, atque ita remouit omnes gentes à lectione ſcripturarum, quas erat traditurus vni ſcilicet Hebrææ genti. Nam & in illa Dei gente vnica, quæ legem accipiebat, cui credebantur eloquia Dei, non defuerunt nec defuturi erant porci vel canes huiuſmodi, margaritis cœleſtium ſacramentorum indigni, & quibus omne ſanctum non deberet dari, quod fieret vel factum eſſet, ſi nudo ſermone abſque figuris & ænigmatibus lex & Prophetæ fuiſſent elocuti. Proinde igitur talem ſcripturam condidit, quæ non facile poſſet intelligi quo tenderet, vel quale contineret myſterium regni Dei: & ſicut ipſe tunc fecit, ita docet cum dicit: Nolite ſanctũ dare canibus, neq; mittatis margaritas veſtras ante porcos. Quare? Ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi elidãt vos. Duplex cauſa eſt, videlicet ne & margaritis fiat iniuria, & nobis vitæ periculũ ſiue mortis occaſio noſtra indiſcretio fiat. *Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pulſate,*

Gene. 6.

Cur ſcriptura obſcure tradita ſit.

& aperietur

& aperietur uobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulſanti aperietur. Nihil ergo
obeſt aut oberit ſancto gregi humiliū, quod porcis & canibus margaritæ abſconditæ ſunt, & quod
propter canes omne ſanctum intus repoſitum eſt. Nam qui habet clauim, imò qui ipſe eſt clauis Da-
uid, qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit, ſemper præſto eſt, qui & ſicut nouit quibus Apoc 3.
vel qualibus claudendū, ita & optime ſcit qualibus ſit aperiendum, qualibus dandum. Petendo, quæ-
rendo & pulſando ſemetipſos manifeſtant hi qui digni ſunt. Hic fortitudine opus eſt. Qua fortitudi Fortitudo
ne? Illa nimirum vel ſimili illi, qua pater noſter Iacob cum angelo luctatus eſt, & victor exiſtens, di- Iacob lu-
centi ſibi, dimitte me, non dimittam te, ait, niſi benedixeris mihi. Et benedixit ei in eodem loco. Qualis ctātus cum
ergo fuit illa fortitudo? Quid ſenſerat ipſe qui dixit, quoniam ſi contra Deum fortis fuiſti, quanto ma Deo.
gis contra homines præualebis? Nimirum fortitudo illa gemitus fuit inenarrabilis, fletus fuit Spiritus Gene.32.
contribulati, & rogatus cordis contriti & humiliati, quo & Moſes eundem Deum dicentem, Dimit-
te me, tenere potuit. Denique & hoc teſtatur Oſee, imò & ipſe Deus loquens in Oſee, qui cum dixiſſet Exod.30.
de illo, in vtero ſupplantauit fratrē ſuum, & in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo, & inualuit ad Oſee 12.
Angelum, & confortatus eſt, addidit dicens, fleuit & rogauit eum. Igitur humili fortitudine, forti hu-
militate hic opus eſt, vbi ſanctum abſconditum & in litera obfirmata clauſæ tenētur margaritę ſen-
ſuum cœleſtium. Et ſicut ille Iacob luctatus eſt cum illo Angelo, in quo ſine dubio Deus erat, qui &
victum ſe fatebatur: ita luctari debet verbi Dei amator cum ſermone vel ſcriptura quæ eſt ex Deo,
nec dimittere antequam vincat vinci volentem, ſenſumque comprehendat vtilem in litera latentem.
Lucta enim pulcherrima eſt, tam diu perſeuerare petendo, donec inueniat pulſando, donec ſibi aperi-
atur. Quantum ſibi placeat huiuſmodi lucta, quam veraciter vinci cupiat ipſe, qui reluctari videtur,
dum nō citius aperit, nos animaduertere vult, cum protinus dicit: *Quis ex uobis homo, quem ſi petierit*
filius ſuus panē, nunquid lapidē dabit illi? aut ſi piſcē petierit, nunquid ſerpentē porriget ei? Si ergo uos cum
ſitis mali, noſtis bona data dare filijs ueſtris, quāto magis pater ueſter qui in cœlis eſt, dabit bona petētibus ſe?
Argumentum hoc ſuam habet intentionem, nec dubium eſt, hanc eſſe, vt non ſimus filij diffidentiæ 1.Cor.4.
propter hoc, ſi pater veſter petentibus dare & pulſantibus diſtulerit aperire. Non vult hoc pater, ſed
iſtud potius, vt vbi magis clauſum eſt, ibi magis te exerceas, ſpemque tuam in exercitio robores ex ea
conſideratione quia pater eſt, & cum differt dare ſiue aperire, idcirco differt, vt experiaris quia nihil
habes quod non acceperis, & non in teipſo glorieris, tanquam ſufficiens tibi ſis, quę gloriatio fuit vel 2.Cor.3.
eſt maligni, ſed cogites & loquaris ſecundum exemplum Apoſtoli, qui dixit: Fiduciam autem talē ha-
bemus, non quod ſufficientes ſumus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex
Deo eſt. Si ergo vos (inquit) cum ſitis mali, noſtis bona data dare filijs veſtris, quanto magis pater ve Matth.16.
ſter? Et qualis pater? Vtique bonus, & ſolus bonus, cuius comparatione vos omnes mali eſtis, & nihil Patres ma
boni, niſi ex accidentali dono eius haberis. Adam pater vtique malus, quippe qui & ſe & omnem po- li, Adā &
teſtatem ſuam morti addixit, hic tamen filio ſuo petenti panem, non daret lapidem: petenti piſcem, Herodes.
non porrigeret ſerpentem. Herodes quidem, ſub quo natus eſt hic ipſe Dominus, qui hæc loquitur, fi-
lijs ſuis plus quam lapidem, ſcilicet mortiferum præbuit enſem, ſed hoc non fecit petentibus panē aut Deus, pa-
piſcem, imò (vt videbatur ſibi) patri machinantibus mortem. Quanto magis (inquit) pater veſter ter bonus.
vobis ad intelligendam ſcripturā, quæ verè eſt panis, petentibus apertionē cordis, nequaquam econ-
trario faciet, vt cor obtuſum & lapideum det vobis? Similiter ſi petieritis piſcem, id eſt, ſi legentes vo-
lueritis cognoſcere Chriſtum, cuius ſacramentum quodam modo ita latet in ſcriptura legali atque
prophetica, ſiue piſcis in aqua, nequaquam porriget vobis ſerpentem, inducendo vos in errorem &
ſenſum à Chriſto, quem in ſcripturis pio quæritis deſiderio, longe recedentem. Non eſt hoc ſuum,
vt petentibus ſpiritum veritatis, ſpiritum det erroris. Apud alium euangeliſtam adhuc ſcriptum Luce.11.
eſt: Aut ſi petierit ouum, nunquid porriget illi ſcorpionē? De hoc dicere delectat, quia ſancti omnes Ouū myſti
antiqui, ſicut panem verbi Dei, & ſicut piſcem, id eſt, Chriſtum, petebant & quærebant, ita & ouum cum. beata
à patre miſericordiarum deſiderantiſsime poſtulabant, & prophetica oracula ſine dubio dandum eſſe virgo.
confirmabant. Quod vel quale ouum? Illud nimirum, cui Spiritus Sanctus obumbrare dignaretur, Luc.1.
ſuperueniens in illud in modum volucris ouo ſuo ſuperſedentis, donec pullus in eo formetur. Sic
enim futurum erat, & ſic factum eſt. Spiritus Sanctus ô beata virgo Maria, ſuperueniet in te, & vir-
tus altiſsimi obumbrauit tibi, & ita concepiſti & peperiſti filium volucrem, id eſt, non terrenum,
ſed cœleſtem, non carnalem, ſed ſpiritualem, quamuis veram carnem & terrenum corpus haben-
tem. Huiuſmodi ouum petebant ſine dubio priores filij maximè qui non ſolum fidem, verum Gene.32.
etiam Prophetiam habebant tanti ſacramenti. Exempli gratia, Qui (vt ſupra iam dictum eſt) luctaba-
tur cum viro vſque mane, nec dimittam te, ait, niſi benedixeris mihi: ſine dubio benedictione illa, vt
de ſtirpe mea fiat illud nouum, vt obumbrante ſancto ſpiritu fœmina circundet virum. Nos quoque Hiere.31.
dum de ſcripturis diligenter & deſideranter quærimus teſtimonium, vt certo ſciamus quod ita
iam ſit factum, profecto patrem petimus ouum, nec pater nobis porriget ſcorpionem, vt de beata
virgine quicquam ſuſpicemur quod ſit contra veritatem, quod pertineat ad hęreticam prauitatem.
Omnia ergo quæcunque uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis. Hæc eſt enim lex & Prophetæ. In-

trate per

tratc per anguſtam portam, quia lata & ſpatioſa uia eſt quæ ducit ad perditionem. Et multi ſunt qui intrant per cam. Quàm anguſta porta & arcta uia, quæ ducit ad uitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam.
Ergo, inquit, quoniam in patre veſtro promptum eſt bona petentibus dare, petite rationabiliter,
quærite ſapienter, pulſate prudenter. In quo? In eo videlicet, vt quicunque vultis vt faciant vobis
homines, & vos faciatis eis. Si enim vos non dederitis, quo iure dabitur vobis? Si non dimiſeritis,
Summa legis eſt Diliges proximum ſicut teipſum. qua rectitudine dimittemini? Facite ergo vt dixi. Hæc eſt enim Lex & Prophetæ. Hæc tota eſt ſumma
illorum, Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Hinc Apoſtolus, Qui enim diligit proximum, legem
impleuit: Nam non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falſum teſtimonium dices, Non
concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatũ in hoc verbo inſtauratur, Diliges proximũ tuũ ſicut teipſum.
Plenitudo ergo legis eſt dilectio. Quàm laborioſum hoc eſt carni & ſanguini? Hæc enim regula,
Roma. 13. Quodcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis, ſiue, Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris, vſq; ad inimicũ hominẽ ſe extendit. Nonne tu vis, vt inimicus tuus ſi te inuenerit, parcat tibi, ſicut
Hæc regula etiam ad inimicũ extẽditur diligendum, David pepercit Sauli? Ergo & vſq; ad inimicum hæc regula ſe extendit, præſertim quia ſapientia dicit,
& Apoſtolus meminit: Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere. Et Dominus: Benefacite his qui vos oderunt. Quàm laborioſum (inquam) hoc eſt? Ait ergo: Intrate per anguſtam portam, Non negat eſſe laborioſum, qui hæc dicit, intrate per anguſtam, &c. Sed qualibus
anguſta eſt hæc porta, & arcta hæc via? Vtique ſuperbis & tumidis, qui multi fuerunt & ſunt. Ta-
Prouer. 25 les per latam & ſpacioſam viam ierunt in perditionem. Nunquid mitibus & humilibus ſimiliter
Roma. 12. hæc porta anguſta & arcta eſt hæc via? Non vtique, ſed ſicut dicit eis. iugum enim meum ſuaue eſt,
Lucæ 6. & onus meum leue, ita veraciter dicat eiſdem, porta mea via mea, & ſi incipientibus anguſta videtur
& arcta, poſtmodum talis inuenitur, vt dicas, illud quod dicebat Pſalmiſta, huius habens experi-
Humilibus nõ eſt via anguſta. mentum: Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum. *Attendite à falſis Prophetis, qui ueniunt ad nos in ueſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Hic prudentia opus eſt
prudentia ſpiritus, quæ vna eſt ex diuiſionibus gratiarum, eſt enim diſcretio ſpirituum. Neque
enim abſque gratia iſta falſi Prophetæ cognoſci poſſunt, quia duplices ſunt, introrſum turpes, ſpe-
Matth. 11. cioſi pelle decora: intrinſecus lupi rapaces, extrinſecus quaſi oues ſimplices, omnem humilitatem &
Pſal. 118. manſuetudinem mentientes. Tales olim venerunt & venturi erant ad ſubuertendum, ſi fieri poſſet,
Prudentia donum ſpiritus. pariter & nouum teſtamentum. Vnde ſumenda diſcretio ſiue diſcretionis huius certitudo? *A fructibus*
inquit *eorum cognoſcetis eos*. Fructus eorum opera ſunt, Poſſunt enim cognoſci & dijudicari ex
verbis ſuis. Hic (vt iam dictum eſt) prudentia opus eſt, quæ armata ſit verbo Dei, & oculata oculis
1. Cor. 12. ſcientiæ ſcripturarum, quales laudantur in Canticis, quod ſint ſicut columbæ reſidentes ſuper ri-
Canti. 5. uulos aquarum iuxta fluenta pleniſſima. Quicquid dicat quis, conferendum eſt cum ſcripturis,
quas non ab homine, neque per hominem, ſed à Spiritu Sancto per reuelationem Ieſu Chriſti accepe-
runt, vt loquerentur & ſcriberent homines ſancti, & licet nos (ait Apoſtolus) aut Angelus de cœlo
euangelizet vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit. & iterum anathema ſit. Hoc dictum, hæc
Galat. 1. ſententia ſimiliter omnium illorum eſt, qui neque ab homine. neque per hominem acceperunt. ſed
per Spiritum Sanctum, vnde & ſcripturæ illorum omnes ſolæ canonicæ dicuntur & ſunt, Si quis (ait
Apoc. 28. Ioannes in calce ſuę Apocalypſeos, & alij cuilibet Prophetarum & Apoſtolorum dixiſſe congrueret)
ſi quis, ait, adiecerit ſupra hæc, adijciet Deus ſupra illum plagas quæ ſcriptæ ſunt in libro hoc: &
ſi quis diminuerit de verbis Prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ. Sed iam
ipſa Domini verba ſequamur. A fructibus, inquit, eorum cognoſcetis eos. *Nunquid colligunt de ſpinis uuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Mala autem arbor fructus malos facit. Non poteſt arbor bona fructus malos facere. Omnis arbor qui non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.* In his omnibus ſenſum qui-
dem habemus euidentem, ſed principalem quærimus intentionem. Boni auditoris officium eſt,
animaduertere cœleſtis orator non ſolum quid dicat, verumetiam quid maximè intendat. Eſt
itaque hic ſenſus vel hæc intentio in iſtis verbis eius, Sicut diſcernere ſcitis lignum vnde ficum vel
vuam colligitis, quod ſpina vel tribulus aut mala arbor non ſit: ita & me, cuius ex ore veritatem ſimul
Matth. 8. & opus veritatis accipietis. Exempli gratia, cum dico cuidam Centurioni, vade, & ſicut credidiſti
Ioann. 4. fiat tibi, itemq; cuidam alij, vade, quia filius tuus viuit, cum dicam cuidam leproſo, volo, mundare, &
Lucæ. 5. ſtatim fit, & multa alia multo maiora his me (inquam) per hæc diſcernite à falſis prophetis, quia non
poteſt vtrunq; eſſe, vt & de corde meo confingendo, & falſum loquendo in nomine Domini, arbor
mala ſim & fructus faciam tam bonos, vt vos ipſi ſentitis, quia multa bona opera operor in medio ve-
ſtri. Ecce loquor in nomine Domini, ſcilicet profitẽdo quod dominus nomẽ meũ ſit, vel quod nõ ſem
Deute. 18. per me, ſed in me ſit nomẽ Domini, teſte Dño patre meo, patre Deo, cum dicit de me quodã loco ſic:
Exod. 23. Obſerua eum & audi vocem eius, nec contemnendũ putes, quia non dimittet cum peccaueris, & eſt
nomẽ meũ in illo. Sic, inquã, loquor in nomine Domini, vt profitear quod Dominus nomẽ meũ ſit, &
quod de Prophetis ego Propheta magnus dominando prędicaturus ſim, Dico enim: *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit uoluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit regnũ cœlorũ. Multi enim dicent mihi in illa die Domine Domine, nonne in nomine tuo pro-*

phetauimus

phetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo uirtutes multas fecimus: Et tunc confite-
bor illis, quia nunquã noui uos. Diſcedite à me qui operamini iniquitatẽ. Ergo & dominus & inuocantium
me dominum iudex ego ſum, adeo tutus & dominationis meæ compos ipſe, vt cauendum ſit his, qui Aſſentatio
inuocant me dominum, ne indigni iudicentur à me, quẽ inuocant, ipſa huius nominis mei inuocatio- nis repulſę
ne. Mira aſſentationis repulſio, qua plurimum delectari ſolent, maxime in initijs ſuis reges genti-
um, & qui dominantur eorum. Nam quotus quiſq; tunc erat, qui iam ſciret dicere illi, Domine domi- Ioann.18.
ne, niſi fortè qui curatione indigebant, & virtutem eius ſentire incipiębant. At ipſe de talibus non cu-
rans, quoniam in hoc natus erat, & ad hoc venerat in mundum, vt teſtimonium perhiberet veritati, Ioan. 8.
id eſt, ſibimetipſi: ego enim ſum (ait) qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet
de me, qui miſit me pater, ita loquebatur, vt erat dignum ſe, ſcilicet, iam cum poteſtate magna & ma-
ieſtate. Vnde & poſtmodũ euangeliſta, admirabantur (inquit) turbę ſuper doctrina eius. Erat enim Matt. 7.
docens eos, ſicut poteſtatem non ſicut ſcribæ eorum & phariſæi. Non (inquam) ſicut ſcribæ & pha- Scribæ &
riſęi, quia videlicet nõ eum delectabat aſſentatio vel adulatio hæc, vt vocaretur ab hominibus Rab- phariſęi ſu
bi. Illi & ſimiles eorum quicunq; alij, quam vel qualem in docendo habent poteſtatem? popularis am nõ dei,
auræ ſecui, glorioſę cupiditati, qui totum curant de opinione ſermonis ſui, de profectu audientium gloriã quę
nihil. Verè impotes, verè nullam poteſtatem habentes, quos ſi laus ventoſa perflauerit, triſtes exte- rebant.
nuantur. Iſte, qui lucrum ſolum quærit animarum, & claritatem ab hominibus non accipit, magi-
ſter & exemplum omnium, qui non ſuam, ſed dei gloriã quęrunt, facit prior ipſe quod doceat, aſſen- Ioan.5.
tationem tam præſentium, quam futurorum, repellens & dicens: Non omnis qui dicit mihi, Domi-
ne domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe in-
trabit in regnũ cœlorum. Pater eius vna eſt perſona, quę in pſalmo dicit de iſto filio ſuo verbo ſuo: Duplex
Eructauit cor meum verbũ bonũ: nobis autẽ adoptionis filijs pater eſt vnus deus pater & filius & ſpi- modus lo-
ritus ſanctus. Vnde animaduertendũ, quia fere vbicunq;, abſq; determinatione poſſeſsiui huius prono quendi de
minis meus vel mei, dicit pater vel patris, ea quæ loquitur minora ſunt maieſtate ſuæ diuinitatis, vt patre.
illic: Et ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio, quia pater maior me eſt. Vbi autem determinat, Pſal.44.
pater meus vel patris mei, non ſine indicio loquitur diuinæ maieſtatis, quemadmodum hic, ſed qui Ioan.14.
facit voluntatẽ patris mei, qui in cœlis eſt, ſubauditur, cum eo quod dicit mihi, Domine domine, ipſe
intrabit in regnũ cœlorũ, addens adhuc: Multi dicent mihi in illa die, Domine domine, nonne in no-
mine tuo prophetauimus? &c. vt ſupra. Quã ob rem confitebor illis, quia nunquã noui vos: Diſcedite
à me qui operamini iniquitatẽ. Nimirũ, quia quod prophetauerunt, ſibimet prophetauerunt id eſt, nõ
prophetando dei, ſed ſuam gloriam, ſuumq; temporale commodũ quæſierunt, ſicut Balaã qui cum Nume.24.
bona & vera prophetaſſet, malum dedit conſilium, nam ad ſuggeſtionẽ eius mulieres Madian dece-
perunt filios Iſrael in Beęlphegor. Similiter multi in nomine eius dæmonia eijcientes, ſiue de ho-
minibus exorcizando & baptizando, ſiue de aris & templis dedicando illa Deo vero, in quibus habita-
bat & colebatur dæmonum multitudo, & multas virtutes homini facientes, quæ videbantur quidem,
ſed non erant verè virtutes, imò virtutũ ſimulationes, mercedem aliam quam Domini quæſierunt
& mercedem ſuam receperunt. Idcirco confitebor illis quia non noui vos. Confitebor (inquam) id eſt, Eſai.42.
dicam id quod prius cælaui, permittens illos ſibi iuſtos videri, iuxta illud: Tacui, ſemper ſilui, patiens
fui, quaſi parturiens loquar. *Omnis ergo qui audit uerba mea hæc, & facit ea, aſsimilabitur uiro, qui ædi-
ficabit domum ſuam ſupra Petram. Et deſcendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt
in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſupra Petram. Et omnis qui audit uerba mea hæc, & non
facit ea, ſimilis eſt uiro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper harenam. Et deſcendit pluuia, & uenerunt
flumina, & flauerunt uenti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius magna.* Formidabilis
confeſsio, quæ in illa die ſic reuelabit vel conſcientias fundamenta pſeudoprophetarum & omnium
qui operantur iniquitatem, quemadmodum tempeſtas pluuiarum & inundatio fluminum, & flatus
ventorum irruentium, reuelant fundamenta domus, qui non ſupra petram, ſed ſuper diſſolutam, & Matth. 25.
fluxam fundata eſt harenam. Cadent enim & ruent ruina magna in turbine vocis huius: Diſcedite
à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius, non quia audiſtis verba
mea, ſed quia non feciſtis ea. Domus autem illorum, qui audiendo & faciendo poſuerunt fun-
damenta ſupra petram, firmiter ſtabit: neque enim hi qui à dextris erunt, cadent eundo cum ſini-
ſtris in ſupplicium, imò aſcendent in vitam æternam, ad percipiendum regnum ſempiternum,
ab origine mundi ſibi paratum. *Et factum eſt cum conſummaſſet uerba hæc Ieſus, admirabantur turbæ
ſuper doctrina eius. Erat enim docens eos, ſicut poteſtatem habens, non ſicut ſcribæ eorum & Phariſæi.*
Qualem, quam vehementem dicit rationem admirationis illius, qua admirabantur turbæ ſu-
per doctrina eius. Erat enim (inquit) docens eos ſicut poteſtatem habens, non ſicut ſcribæ eo-
rum & phariſęi. Quidnam (rogo) eſt poteſtatem habere in docendo? Imò quid eſt poteſtatem non
habere in docendo? Nam ex hoc oppoſito melius cognoſcitur, quid ſit poteſtatem habere in do-
cendo. Ergo poteſtatem non habere in docendo, eſt bona loqui, & eſſe malos ſcribas & phari-
ſæos, volendo placere hominibus, & adulando diuitibus, vt ex eis aliquid commodi adipiſcantur.

Adultores & ſua quę-rentes, non habent poteſtatem in docendo. Ezech. 13.

Contra tales apud Ezechielem ſermo propheticus hoc modo grauiſsime inuehitur. Hæc dicit dominus deus: Væ qui conſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis, ad capiendas animas. Cum caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis, vt interficerent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Quid enim eſt viuificare animas quę non viuunt, & interficere animas quæ non moriuntur niſi iuſtificare impium, & condemnare pium pro mulieribus? Hoc namq; tale eſt, quale eſſet conſuere puluillos ſub omni cubitu manus, & facere ceruical ſub capite vniuerſæ ætatis, & hoc propter pugillum ordei & fragmen panis, id eſt, propter emolumentum vel commodũ temporale, vile nimis & exile comparatione detrimenti iuſtitiæ, quod ſibi talis adulator peccati alieni ſcienter adquirunt. Num ergo hi tales in docendo poteſtatem habent? Imò ſerui ſeruorum, impotes & venales clientuli ſunt.

Chriſtus nulli prorſus adulatus eſt vnquam.

Iſte magiſter vnus, magiſter verax, & viam dei in veritate docebat, qui inter cætera quę contra auaritiam illorum diſputauit, adeo nulli vnquam adulatus eſt, vt in Hieroſolyma, ciuitate magna & opulenta, nec ſaltem vnius noctis hoſpitiũ aliquando habuerit. *Cum autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ.* Et *ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens:* Domine, *ſi uis potes me mundare.* Et *extendens manum tetigit eum, dicens:*

CAP. VIII

Volo: Mundare. Et ante & poſt ſermonem habitum in monte, valde multos narrat euangeliſta Dominum Ieſum infirmos curaſſe, non exprimens ſingilatim, qualiter & quibus ab infirmitatibus fuerint liberati. Ante enim dixit: Et circuibat totam Galilæam docens in ſynagogis, & prædicans euangelium verbi, & obtulerunt ei omnes male habentes, varijs languoribus & tormentis comprehenſos, & curauit eos. Poſt ſermonem vero facta de tribus narratione ſingilatim, ſcilicet, de iſto leproſo, & de puero Centurionis, & de ſocru Petri, rurſum dicit: Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes, & eijciebat ſpiritus verbo, & omnes male habentes curauit. Pauca ergo de multis conſcripta ſunt, ſed ſecundum intentionem ſcribentis euangeliſtæ pro ſuſcepto negotio ſufficientia ſunt.

Matth. 4.

Chriſtus diuerſimo de curauit leproſum & puerum Centurionis.

Iſte ergo glorioſus filius dei, honorabilis filius hominis, propterea de monte cœli deſcenderat in campum huius mundi, vt infirmitates, id eſt, peccata ſanaret omnis hominis, Iudęi primum, & deinde gentilis. Curationẽ Iudęi meditabatur in emundatione leproſi, qui & Iudæus erat, propter quod & dixit ei, tanquam alumno legis. Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer munus, quod pręcepit Moyſes in teſtimonium illis. Porrò, curationem gentilis meditabatur in ſanatione pueri Centurionis. qui & ipſe gentilis erat. Propter quod & indignum ſe introitu domini iudicauit, & ſicut Lucas meminit, ſeniores Iudæorũ quaſi ſuffragium ferebant ei, dicentes, quia dignus eſt, vt hoc illi præſtes, diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam ipſe ædificauit nobis. Rectè igitur leproſo, non ſolum, volo, vel ſolum, mundare, dixit, verumetiam manum extendit, eumq; tetigit: puerum autem Centurionis non tetegit, & nec ſaltem ad eum introiuit, quia videlicet Iudęum ita curauit, vt ex ipſo carnem aſſumeret, & in medio eius habitaret, quod nimirum tangere fuit, ad gentiles autẽ per ſemetipſum non acceſsit, ſed poſtquam totam ſalutem operatus eſt, & in cœlum aſcendit, ſuos eis prædicatores miſit.

Luc. 7.

Quos Iudæos curauit Chriſtus.

Cum autem dicimus aut legimus prius Iudæum, id eſt, Iudaicum populum, per pręſentiam ſaluatoris eſſe curatum, non ſolos illos paucos attendimus, qui tunc in corpore inuenti, ante vel poſt paſsionem eius crediderunt, ſed vniuerſam populi illius electionem omnes qui iam à ſeculo migrauerant, à tempore promiſsionis quæ facta eſt ad Abraham, vſq; ad tempus illud: quia tunc ſaluati, & ab inferis educti ſunt per ipſum, cuius venturi fidem habuerant.

Diuerſa infirmitas Iudęi & Gentilis.

Proinde & ipſa infirmitatum diuerſitas non negligenter penſanda eſt, quia videlicet ille ex Iudæis tantũmodo erat leproſus: puer autem Centurionis & paralyticus erat, & male torquebatur. Hoc enim ſecundum ſimilitudinem illorum duorum hominum, plus mali populus gentilis, quam populus Iudaicus, quia poſsidebatur à diabolo, dæmonia colens pro deo, neq; enim notus illi erat deus, Iudæus autem tanquam ratione non priuatus, in ipſa lepra ſua deum cognoſcens, legi erat ſubditus. Cui enim grauius quam leproſo lex dominabatur? Scribuntur fuiſſe graues manus Moyſi, & reuera nulli magis quam leproſo grauis fuit manus legis literalis. Quicunq; (ait) maculatus fuerit lepra, & ſeparatus ad arbitrium ſacerdotis, habebit veſtimenta diſſuta, & caput nudum, os veſte contectum, contaminatum, ac ſordidũ ſe clamabit omni tempore quo leproſus eſt & immundus, ſolus habitabit extra caſtra. De ceteris quoq; immundıtijs, ſcilicet, de fluxu ſeminis, & de menſtruis eſt iudicum legis, ſed & de alijs corporalibus maculis, videlicet ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi paruo vel grandi vel torto naſo, ſi fracto pede vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginẽ in corpore vel hernioſus: non accedet (inquit) offerre hoſtias domino, nec panes deo ſuo.

Exo. 17. Leui. 13. Leui. 15. Leuit. 21.

Porrò de illo, qui male torquetur, id eſt, qui dęmonioſus eſt, vt erat puer iſte Centurionis, nullum vſquam iudicium lex decreuit. Per omnia igitur congrue, ſicut iam dictum eſt, per leproſum legis alumnum Iudaicus, & per gentilis hominis puerum gentilis populus, à ſuis curandus peccatis, ſignificabatur: per gratiam huius filij hominis, qui in operibus ſuis exterioribus ſine dubio ſalutem animarum, propter quam venerat, die ac nocte meditabatur ſalutem, & eorum qui ſub lege erant, vt ille leproſus, & eorum qui ſine lege erant, vt iſte puer à proprio ſenſu captiuus.

Roma. 2.

Quęſtio de relapſis in peccatũ poſt baptiſmum.

Quid ſi vel Iudęus poſtquam à lepra phariſaica mundatus eſt, vel Gentilis poſtquam à dæmonio, id eſt, à cultura dęmonum liberatus eſt: quid (inquam) ſi vel ille vel iſte per fidem Ieſu Chriſti, per lauacrum regenerationis ſpiritus ſancti ſaluus factus, iterum peccauerit?

Titũ. 3.

Nunquid

Nunquid & poſtea ſaluari vel ad ſalutem reuocari poterit? Poterit planè, ſi dignos pœnitentiæ
fructus fecerit. Filioli mei (inquit Ioannes Apoſtolus) hæc ſcribo vobis, vt non peccetis. Sed & Reſponſio
ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propiti- 1.Ioan.2.
atio pro peccatis noſtris. Non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi, Exemplum
huius rei myſticum diuinus Euangeliſta continuo ſubordinauit. Ait enim: *Et cum veniſſet Ieſus in
domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem & febricitantem, & tetigit manum eius, & dimiſit eam febris.
Et ſurrexit, & miniſtrabat eis.* Quid enim Domus Petri, hominis vtique fidelis & fidei ardentis, niſi Myſteriũ in
eccleſia eſt Dei viuentis? Ergo ſocrus Petri febricitans, anima eſt habens quidem fidem Chriſtia- febricitãte
nam, ſed alicuius peccati, ſeu vitij paſsione cum periculo vitæ laborans. Lucas Euangeliſta hoc etiam ſocru Petri
memorat, qui rogauerunt illum pro ea. Igitur ſocrus Petri, cuius in domum Dominus Ieſus vene- & in eius
rat, anima eſt, vt iam diximus, Chriſtiana vel fidei domeſtica, quæ cum vitijs & peccatis febricitare curatione.
cœperit, & penè ſpiritum vitæ amiſerit, rogant fideles pro ea, & orando ab omnibus confirmatur Lucæ.4.
charitas in ea. Præterea & hoc Lucas meminit, quia ſtans ſuper illam imperauit febri, & dimiſit
illam. Matthæus, dicit quia tetigit manum eius, & dimiſit eam febris. Lucas autem, vt iam dictum
eſt, ſtans (inquit) ſuper illam, imperauit febri, & dimiſit illam. Vterque ſurgentis hoc exprimit opus,
quia ſurrexit continuo, & miniſtrabat eis, videlicet Domino & Diſcipulis eius. Hinc breuiter Quid eſt
dicendum, quia ſuper febricitantem ſtare eſt, eiuſmodi animam reſpectu timoris ſui valdè terribi- ſtare ſuper
liter concutere, iudicijſque futuri memoria conturbare, ita vt dicat: Conturbata ſunt omnia oſſa febricitantẽ
mea, & anima mea turbata eſt valde. Non enim ſicut ante notitiam veritatis lactatur anima dulci- Pſal.6.
bus gratiæ mammillis, vt creatorem ſuum cognoſcat: non (inquam) ita, cum poſt veritatis agniti-
onem & ſuſceptam fidem aliquid criminale peccauerit, rurſus tam facilè prona indulgentia ſeſe
illi Ieſus, impendit, ſed quaſi deſuper ſtantis terretur animaduerſione iudicis verbi gratia dicentis:
Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo quem ſcripſi. Porrò iacentis manum tangere, eſt con- Exod.32.
fortare & adiuuare volentem violentiæ peccati reſiſtere. Quo enim alio modo quiſpiam libera- Roma.2.7.
retur de corpore mortis huius? Denique cum vult, poteſt homo iacere & febricitare, vel qualem-
cunque paſsionem corpori ſuo adducere: ſed vt de lecto ſurgat, eademque paſsione careat, non
in ſua voluntate, ſed potius in medici poſitum eſt curatione. Similiter cum vult, poteſt ſine lege vi-
uere, id eſt, ſine timore Dei mala ſecuritate in peccatis iacere ſed vt ſurgat, & animæ ſanitatem re-
cipiat, non in virtute ſua, ſed in ſola poſitum eſt gratia liberatoris. Etiam ſi velle adiaceat, non inue-
nit bonum perficere, poſtquam malo volens tradidit ſe. Hinc eſt illud Apoſtoli, ſub perſona tali- Roma.7.
um ſuſpirantis. Condelector legi Dei, ſecundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in
membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in
membris meis. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Ieſum
Chriſtum. Igitur ſecundum myſterium, ſæueritatis quidem eſt, quod vt Lucas ſcribit, ſtetit ſuper il-
lam: adiuuantis autem ſiue liberantis gratiæ, quod (ſicut ait hic Matthæus) tetigit manum eius. Porrò
& apud illum & apud iſtum, ſicut in cæteris, ità & in iſto facto manifeſta & rata eſt aſtipulatio veri-
tatis, quia credendum eſt illi in ſermonibus ſuis, quia ſicut Dominus poteſtatem habens vitæ & mor-
tis, ſiue vitæ & ſanitatis, tantummodo ſtetit & imperauit ſtetit & tetigit, & febris fugit. Interea, & Nõ tam or
hoc dicendum tibi, quicunque es vel eſſe cupis prudens auditor euangelij, ne ordinem requiras fa- do quã my
ctorum in omnibus quæ ab Euangeliſtis conſcripta ſunt. Non enim ordini intendunt rerum geſta- ſterium in
rum, ſiue temporibus deſcribendis, quibus res geſtæ ſunt, ſed prouiſum ſinguli ſequuntur cœleſte my- geſtis Cri-
ſterium, vtpotè Animalia Spiritualia, quæ ante & retro oculis plena ſunt. Nunquid enim ordo facto- ſti ab euan-
rum apud hunc & apud Lucam tam diuerſus eſſet, ſicut perpendere potes, niſi cauſa myſtica ſubeſſet? geliſta ob-
Imò ſicut periti artifices, ſicut optimi aurifices, dum quiſque illorum vas quodcunque prætioſum, ſeruatur.
ſiue decoram regio capiti fabricare cupit coronam appoſitis ſibi gemmis non curat attendere de ſin- Ezech.1.10.
gulis, quo tempore vel quali prętio comparatæ fuerint, ſed hoc ſolum intendit, qualiter auro ſuperor- Apoca.4.
dinatæ, varietate ſua melius placere poſsint intuentium oculis. Ita iſti fidiſsimi fabricatores Euange-
licæ veritatis, non tantũ attendere debuerũt, quibus tẽporibus vel quo tẽporum ordine miracula geſta
fuerint, quantum eorundem miraculorum qualitates, quæ ſumpta de innumerabilus geſtis, & ſubor-
dinata competentibus locis, ſufficere poſſent ad ſplendorem veritatis ferendumque ſuffragium glo-
riæ & honori huius filij hominis, quod ſicut verus homo, ità & verus Deus ſit. Hinc eſt illud in Pſal- Pſal.20.
mo: Quoniam præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis, poſuiſti in capite eius coronam de lapi-
de prætioſo. Quid eſt enim corona de lapide prętioſo in capite, niſi ſcriptura hæc teſtimoniorum eius
opifex diuinis illuſtrata miraculis, in initio prędicationis euangelicæ? Non igitur magnopere requi-
ras in geſtis ordinem temporum, vbi longè pulchriorum fulget ordo myſteriorum, de quo iam di-
ctum eſt, & adhuc dicendum. Dictum quippe eſt, quia futurum erat, vt de populo Iudaico prius à
lepra ſua pars aliquantula, & deinde gentilis populus à phanatico ęrrore ſuo curaretur: ac deinceps
quiſque iam fidelis, iam Chriſtianus peccatis actualibus iterum oppreſſus, gratia miserentis Dei libe-
raretur. Secundum ſimilitudines iſtorum, videlicet leproſi mundati, & pueri Centurionis à Dæmo-
nio liberati, & ſocrus Simonis quam febricitantem, idem Dominus potenti imperio ſanauit. Nonne 1.Ioan.2.

& hoc futurum erat, de hæreticis, quod factum eſt: ſicut Ioannes Apoſtolus dixit: Ex nobis exierũt, ſed
Luc. 4. non erant ex nobis. Sequitur ergo: *Veſpere autem facto, obtulerunt et multos dæmonia habentes, eijciebat*
Dæmonia *uerbo ſpiritus, & omnes malè habentes, curauit* Hoc ipſum Lucas ſcribens. Exibant autem (inquit) dæ-
quæ incre- monia à multis clamantia & dicentia quia tu es filius Dei. Et increpans, non ſinebat ea loqui, quia ſcie-
pabat Ieſus bant ipſum eſſe Chriſtum. In præſenti facto manifeſtum magnumq́; & euidens erat diuinitatis ſiue di
hæreticos p̃ uinæ fortitudinis experimentum, quia ſicut cætera, ſic & iſtud in poteſtate faciebat, & hoc ad teſtimo-
figurabant nium pertinet veritatis, vt veraciter poſſet dicere: Opera quæ dedit mihi pater, vt perficiam ea, ipſa
Ioann. 5. teſtimonium perhibent de me. Porrò, iuxta myſterium iam præſcriptum, ſpiritus vel dæmonia, quæ
verbo eijciebat, & quæ exibant à multis clamantia & dicentia, quia tu es filius Dei: Ipſe autem incre-
pans non ſinebat ea loqui, hæretici ſunt vel fuerunt homines ficti, ſimulatores & callidi, qualium pri
Acto. 8. mus in Actibus Apoſtolorum Simon extitit, qui & ipſe credidit, ſed fides vel confeſsio eius & ſimili-
um clamantium, tu es filius Dei, ſimilis eſt confeſsioni dæmoniorum, quæ non ſinebat loqui filius
Dei, quia non eſt ſpecioſa fides vel confeſsio in ore, ſi dilectio non ſit in corde. Quid autem eſt, quod
Eſa. 53. cum dixiſſet euangeliſta, & omnes malè habentes curauit, ſtatim ſubiunxit: *Vt adimpleretur quod di-
ctum per Eſaiam Prophetam, dicentem, Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes portauit* Denique
vbi hoc per Eſaiam Prophetam dictum eſt, de paſsione eius ſermo Propheticus erat, ſicut manifeſtè
docent ſequentia hæc. Et nos putauimus eum quaſi leproſum, & percuſſum à Deo & humiliatum.
Chriſtus æ- Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra Diſciplina pa-
grotatio- cis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus, &c. Et reuera hoc fuit illi infirmitates noſtras ac-
nes noſtras cipere, & ægrotationes portare, ſcilicet, vulnerari propter iniquitates noſtras, & atteri propter ſce-
portauit. lera noſtra, flagellis cædi vſque ad liuorem ſanctiſsimi corporis ſui, & in ſimilitudinem ouis ſiue ag-
ni ad occiſionem duci, & in ipſa occiſione cum ſceleratis reputari: quæ omnia illo propheticæ loco
conſcripta ſunt, de quo capitulum hoc euangeliſta ſumpſit. Quid ergo eſt talis capituli præſens com-
memoratio, niſi pia & prudens tanti medici vel propoſiti eius conſideratio? Nam quia propoſitum
eius hoc erat, vt peccata noſtra portaret, quę verè infirmitates, verè ſunt animarum noſtrarum ęgro
tationes, valdè pium atque pulcherrimum fuit cordi huius Euangeliſtæ, conſiderare, ſcriptóque ſuo
nobis innuere, quia ſuum opus, quod eſt ægrotationes (vt iam dictum eſt) animarum portare ſiue ſa-
nare, ab ęgrotationibus corporum cœpit operari: vt prius ab illis, dum viſibiliter curaret medicus
Ioan. 2. verus innoteſceret, & tunc demum ad curandas ægrotationes animarum perueniret. Nam fecit qui-
dem initium ſignorum coram Diſcipulis ſuis, conuertendo aquas in vinum, ſed hoc fuit publicum
prædicationis ſuæ officium, cum nec dum Ioannes ſuum impleuiſſet curſum. Poſtquam Ioannes
traditus eſt, tunc ſiue exinde ipſe & predicare regnum Dei, & miracula facere cœpit Simoni, ſcilicet,
curare corporum infirmitates, & perinde (ſicut iam dictum eſt) ad curationem animarum perueni-
retur. Et de poteſtate quidem huius filij hominis, poteſtate diuina huius Dei & hominis, & ea quæ
iam dicta, & ea quę adhuc ſunt dicenda, magna & myſtica experimenta ſiue teſtimonia ſunt. Sed
quid ſibi vult hęc interpoſitio, quam rebus geſtis Euangeliſta taliter interpoſuit. *Videns autem (inquit
Ieſus) turbas multas circum ſe, iuſsit ire trans fretum. Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter, ſequar te
quocunque ieris. Et dicit ei Ieſus: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos: Filius autem hominis non
habet ubi caput ſuum reclinet. Alius autem de Diſcipulis, ait illi: Domine, permitte me primum ire, & ſepe-
lire patrem meum. Ieſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos* Quid (in-
quam) hoc ſibi vult, quod hęc dicta filij hominis ad duos homines tam diuerſa, rebus geſtis, id eſt,
mirabilibus eius interpoſuit? Nam hactenus poteſtatem eius euidenter demonſtrauerat, quomodo
cum poteſtate dixiſſet ad leproſum, volo, mundare, quomodo dixiſſet Centurioni, vade, & ſicut
credidiſti fiat tibi, quomodo tactum ſiue imperium eius fugiſſet febris, quomodo ſpiritus verbi
eieciſſet, & omnes malè habentes curauiſſet, inter quos exeuntia dęmonia, ſicut Lucas meminit, in-
crepans, non ſinebat ea loqui, & continuò dicturus eſt, quomodo ſurgens imperauit ventis & mari,
vt fieret tranquillitas, & obedierunt ei. Quid ergo dicemus? Planè ſi in his rebus geſtis, rerum in ec-
cleſia gerendarum proceſſum, qualem exponere cœpimus diuinum euangeliſtam attendiſſe pręſentis,
Quinta æ- cauſam habes in promptu, cur hęc ad duos homines dicta tam diuerſa præterire, vel tali loco in-
grotatio in ſerere voluerit. Futurum quippe erat vt curata animarum lepra in Iudæis, ſedata in Gentibus
monaſticis Dæmoniaca vexatione phanatici erroris, dum rurſus in domo Petri, quę eſt eccleſia, curatur vitiorum
febris, & de eccleſia eliminantur Hęretici, ſpiritum malum habentes, & idcircò indigni loqui, de fi-
lio Dei. Futurum (inquam) & hoc erat, vt multi arriperent, aut ſuſcipere viderentur propoſitum
perfectionis. Alij per improuidam præſumptionem, alij per timoratam deuotionem. Nimirum eo-
rum qui præſumptionem acceſſuri erant, exemplum eſt ille qui dixit, Magiſter ſequar te quocunque
ieris. eorum autem qui cum timore vocati ſiue admoniti accedunt, ille qui ait: Domine, permitte me
primum ire, & ſepelire patrem meum. Quantos putas in eccleſia fuiſſe vel eſſe, qui ſecundum horum
vtrorumque exemplar tam diuerſa diuerſos exitus habuerunt, vel habent profeſsionis ſuæ? Digne
igitur & hoc euangeliſta non prætereundum exiſtimauit, vt deindè futuras in eccleſia ſeditiones pro-
ſpiciens

ſpiciens,ſiue ex falſis fratribus,ſiue ex manifeſtis aduerſarijs perſequentibus,ſubiungeret,dicens:Et aſ-
cendente eo in nauiculam,ſecuti ſunt eum diſcipuli eius, & ecce motus magnus factus eſt in mari, &c.
Nunc eadem dicta perſpiciamus: Videns(inquit)turbas multas circum ſe iuſsit ire trans fretum. Sicut
tunc turbas multas circum ſe videbat, ita & multitudines gentium oculis ſuæ diuinitatis, cui omnia
præſentia ſunt, crediturus in ſe fore præuidebat. Item quod venerabiliter aſpiciendum eſt, ſicut Votũ mo-
pleriſque credentium in ſe dicturus erat per Spiritum Sanctum, diffuſum in cordibus ipſorum, per naſticũ cõ-
inſpirationem ſancti deſiderij, in quo eſt faſtidium præſentium, & appetitus cœleſtium ſiue fu- ſilij eſt,non
turorum: ſicut(inquam)dicturus & ineffabili dictione ſua facturus erat,vt tranſirent vel relin- ꝑcepti quia
querent ſeculum, tumultumque effugerent curarum ſecularium(vt faciunt nunc hi qui cœnobia- non omni-
lem ſiue ſolitariam vitam eligunt)ita tunc iuſsit ire trans fretum. Non dictum eſt, iuſsit turbis bus impo-
multis, quæ circum ſe erant, neque dictum eſt, iuſsit diſcipulis ſuis qui tunc admodum pauci erant, nitur.
ſed dictum eſt ab Euangeliſta indiffinite, iuſsit ire trans fretum. Cur hoc? niſi quia iuſsio hæc iuxta
ſenſum hunc myſticum non tam præceptum eſt quam conſilium? Sicut enim quodam loco dicen-
tibus Diſcipulis eius, ſi ita cauſa eſt homini cum vxore, non expedit nubere, reſpondens ait: non Matt. 19.
omnes capiunt verbum iſtud, ac deinceps, qui poteſt(inquit)capere, capiat: ita de omni freto cura-
rum ſecularium, quibus licito quidem fideles implicari poſſunt, ſed cum illis perfecti eſſe non
poſſunt,prudenter aut diſcrete ſentiendum eſt, quod ſic quoſdam iuſſerit vel iubeat ire trans fretum, Triplex ap
vt non tamen omnibus imponat neceſsitatem omnino relinquendi coniugium, curamque om- pellatio,do
nium rerum familiarium. Et taliter quidem transfretare,Chriſtum ſequi eſt. Sed attende diligen- mine,ma-
ter, quid vel quomodo fortis ille Scriba dixerit. Magiſter(inquit)ſequar te quocunque ieris. Pri- giſter ſeu
mum ipſa appellatio inſuauis eſt, cum dicit, Magiſter, & non dicit, Domine: inſuauis(inquam) & Rabbi, ma
ſine dilectione. Nam ſi ritè recolis, eorum appellatio, qui cum dilectione appellauerunt, talis erat giſter &
vt dicerent,Domine Exempli gratia: Vt appellatio Petri dicentis,Domine,ſi tu es, iube me venire ad domine.
te. Talis appellatio Magiſter ſiue Rabbi phariſaica extitit, quibus delectabile erat ſibi ſalutare, & ſic Matth. 14.
ſalutari, vocare & vocari ab hominibus Rabbi. Iudas impius ſic appellare potuit, vt cæteris ſingil- Matth 23.
latim dicentibus,nunquid ego ſum Domine,ille(vt erat cordis amari & perfidi)diceret, nunquid ego Matth. 26.
ſum Rabbi? Et quidem bonum & ſuaue eſt vtrunque dicere ſimul, Magiſter & Domine, vnde & di- Ioan.13.
cit ipſe, vos vocatis me Magiſter & Domine, & benè dicitis, ſum etenim, ſed ſolum hoc dicere Ma-
giſter ſiue Rabbi, & non dicere, Domine, cordis eſt longinqui, id eſt remoti à familiaritate dilectio- Nimia præ
nis. Deindè quantæ eſt præſumptionis dicere vel dixiſſe Magiſtro & Domino huic, ſequar te ſumptio hu
quocunque ieris? Quis enim vnquam fuit qui ſequeretur eum quocunque iuit,vel cui diceret ipſe ore ius ſcribæ.
ſuo, ſequere me quocunque iero? Sed non mirum, Scriba enim fuit cuius ordinis homines de iuſtitia
ſua valdè fuere præſumptuoſi, & gloriabundi: vnde & ab ipſo Domino ſæpe grauiter notati ſunt.
Exempli gratia, cum dicit: Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, omnia verò opera Matth.23.
ſua faciunt, vt videantur ab hominibus, & his ſimilia. Quomodo ergo illi reſpondit? Nimirum vt
debuit: Vulpes(inquit) foueas habent,& volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi ca-
put ſuum reclinet. Quàm diſsimilis reſponſio hæc reſponſioni illi, qua poſtea Petro reſpondit, ni- Diſsimilis
mis adhuc forti, & confidenti plus quam oportuit. Nam qui dixerat, Domine,tecum paratus ſum,& reſpõſio ad
in carcerem,& in mortem ire: itemq; quare non poſſum te modo ſequi, animam meam pro te pono: Petrum &
reſpondit illi: Animam tuam pro me ponis? Amen amen dico tibi, non cantabit Gallus, donec me ter ad Scribã.
neges. Verè reſponſio diſsimilis, quia fuit illa corripientis, iſta autem eſt omnino reprobantis. Matth. 26.
Et rectè debuit eſſe diſsimilis, quia confidentia Petri, de radice dilectionis: huius autem præſum- Ioan.13.
ptio de ſuperbiæ & radice nequitiæ prodijt. Planè poterat dicere ſicut vulpes occulte cubant Vulpes &
in foueis, & ſicut volucres cœli ſuauiter ſibi ſedent in nidulis, ita maligni ſpiritus propter malitiam volucres ce
vulpeculæ, propter elationem, volucres cœli iure nominandi, cuncta occupauerunt diuerſoria li. maligni
pectoris tui, & idcirco falſum loqueris, dicendo, ſequar te quocunque ieris. In quo dicto & dolus ſunt ſpũs.
eſt & ſuperbia ſimul, dum & me fallere, & ambitione nimia cupis ſanctus videri; ſed ſanctæ diſ-
cretionis, & temperantiæ Magiſter venerabilis, malignorum ſpirituum nomen tacuit,& rem nihil-
ominus eandem ſatis edixit, Quanti hodieque ſunt, propter horum meminiſſe oportuit, quorum
in cordibus,cum in ore ſanctam conuerſationem profiteantur maligni Spiritus ita cubant, ſicut vul-
pes in foueis,ſicut volucres in nidulis,& locus in eis non eſt vbi filius hominis caput ſuum reclinet?
Simplices non ita Magiſter iſte & Dominus repellit, imò & quaſi vim faciens, ad ſe trahit. Sequi-
tur enim: Alius autem de Diſcipulis ait illi: Domine, permitte me primum ire & ſepelire patrem Deut.33.
meum. Ieſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte ſepelire mortuos ſuos. In Deuteronomio
Moyſes dicit,benedicens Leui. Qui dixit Patri ſuo & Matri ſuæ, neſcio vos: & fratris ſuis, ignoro Apoſtolo-
vos, & neſcierunt filios ſuos, hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſeruauerunt, iudicia rũ Iacobi &
tua ô Iacob, & Legem tuam ô Iſrael. Hoc de perfectione dixit. Præmiſerat enim: Perfectio tua & Ioannis per
doctrina tua viro ſancto tuo, quem probaſti in perfectione, & iudicaſti ad aquas contradictionis. fectio.
Ergo iſte qui dixit:Domine, permitte me primum ire,& ſepelire patrem meum,aliquid minus à per-
fectione habebat, qui non dixerat patri ſuo, neſcio te, præſertim tali patri, propter quem didiceret ei
Dominus cum ſuæ charitatis imperio, dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.Non vtique talis erat

pater huius, qualis extitit Iacobi & Ioannis pater Zebedæus, alioquin non diceretur mortuus à mortuis ſepeliendus. Attamen illi, ſcilicet, Iacobus & Ioannes, vocanti Domino vt ſequerentur eum, non dixerunt Domine, permitte nos primum ire, & ſepelire patrem noſtrum. Non igitur

Matth. 4.

eiuſdem perfectionis iſte iam erat, cuius illi fuerunt in ipſa vocatione ſua, qualem in Deuteronomio Moyſes (vt iam dictum eſt) collaudat. Sed quid? Nimirum talis & talium exemplum fuerit, quales hodieque nonnullos ſumus experti, qui cum deſiderent, perfecta conuerſatione Chriſtum Dominum ſequi, retrahuntur per affectum carnis, per affectum Patris & Matris, vel cuiuſcunque propinquitatis, cuius dilectioni tunc demum ſancta ſcriptura vel Dei charitas contradicit, ſi propinqui illi Deo mortui ſint, id eſt, ſi aduerſentur viæ Domini. Adiuuantis igitur eſt gratiæ, quod verbum incarnatum dicit infirmo, ſequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Proinde ſecundum hoc exemplum recte dicas illi, cuius deſiderium conuerſionis cognoſcis retardari per affectum carnis. Verbi gratia: Per affectum patris ſecundum carnem viuentis, & idcirco mortui. Relinque mortuos ſepelire mortuos ſuos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei. Quod ſi & patrem innoxium, qualis iam dictus erat Zebedæus, relinquat alijs ſepeliendum, vt ſequatur Chriſtum, tunc multo magis cum Apoſtolis facit, ſcilicet, cum Iacobo & Ioanne, qui patrem Zebedæum reliquerunt. *Et aſcendente eo in nauiculam, ſecuti ſunt eum Diſcipuli eius, & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus. Ipſe uerò dormiebat. Et acceſſerunt, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos, perimus. Et dicit eis: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tunc ſurgens imperauit uentis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.* Vt cætera, ſic & iſtud in poteſtate fecit hic Filius hominis, vnde & continuo: *Admirantes dixerunt: Qualis eſt hic? quia uenti & mare obediunt ei.*

Differunt miracula Chriſti & Moyſi.

In hoc genere virtutum Moyſes claruit, ſcilicet, vtendo elementorum officijs contra Pharaonem in terra Aegypti, de hoc iam ſupra dictum eſt, quia ſigna quæ fecit, non eiuſmodi erant vt ea quæ maxime operatus eſt hic filius hominis, qui ſicut prædictum fuerat per Eſaiam, & hic Euangeliſta meminit, infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portauit, circa ſubſtantiam hominis ſuarum beneficia virtutum maxime impendit incipiens à curatione corporum, vt deinde perueniret ad curationem animarum. Nunquid verò non & in iſta parte virtutis, ſcilicet, in imperando elementis, & Moyſe & omnibus virtutum operator maior eſt hic? Verè incomparabiliter maior. quia nullus eorum quicquam imperando fecit, nec ipſe Moyſes imperio vſus eſt, ſed de plenitudine alterius accepit, ſcilicet, Dei vel verbi eius de plenitudine (inquam) huius, de quo ſolo dictum eſt, & dici debuit, quia imperauit: Non enim Moyſes imperauit, ſed ab hoc imperatum eſt illi dicendo, extende manum tuam ſuper aquas Aegypti, & vertantur in ſanguinem, extende manum tuam ſuper fluuios, & educ ranas ſuper terram Aegypti, & poſt multa his ſimilia tandem, inquit: Eleua virgam tuam, & extende manum ſuper mare, & diuide illud, vt egrediantur filij Iſrael in medio mari per ſiccum, & rurſum extende (ait) manum tuã ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Aegyptios, ſuper currus, & equites eorum. Cuncta hæc alterius imperio fecit, ſcilicet Dei ſuo autem imperio nihil. Homo enim, & non Deus erat. Hic ſolus ſuo imperio imperauit Ventis & Mari, Deus enim erat, & obedierunt ei. Porrò, vt de myſterijs cœptum tenorem ſequamur, pulchrè diuinus Euangeliſta miraculum hoc tali ordine ſcripſit, quia videlicet poſt illa, quæ hactenus dicta ſunt, futurum & hoc erat in eccleſia, vt manifeſtæ perſecutionis violentia per magnos principes in gentibus, quaſi per magnos ventorum motus in mari tempeſtas excitata detonaret, ipſamque eccleſiæ nauiculam, quaſi dormiente Ieſu, penè vſque ad periculum vitæ & ſalutis vehementer vexaret. Quid enim eſt dormire Ieſum in nauicula? niſi ſubtrahi auxilium gratiæ adiuuantis ab eccleſia? Hoc autem cum ſit, ideo vtique fit, vt & qui probati ſunt, manifeſti fiant: & qui per proſperitatem falli poterant, per aduerſitatem inſtruantur: & qui in peccatis erant, purgentur: & multi martyres coronentur. Igitur toties Dominus Ieſus in nauicula quaſi dormit, aut dormiuit, motusq; magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, quoties tardante illo per ordinatiſsimam diſpoſitionem, & neceſſaria ad tempus ſubtrahente præſidia, diabolus ventorum huius ſeculi agitator inquietus (qualis vtique ventus Nero fuit, aut funeſtus Decius, vel certè Diocletianus ſiue Maximinus) perſecutiones excitauit & in mortes ſiue oppreſsiones ſanctorum, mare, id eſt, multitudines gentium per ipſorum leges & edicta commouit. Heu, quoties motu huiuſmodi facto nauicula operta eſt fluctibus: quoties perſequentibus & occidentibus paganis crudeliſsimis, eccleſia ſancta calamitatibus oppreſſa eſt innumerabilis? Tunc nimirum acceſſerunt diſcipuli, & dormientem ſuſcitauerunt Ieſum, inuocantes eundem ſaluatorem. Exempli gratia, dicendo illud Dauidicum. Exurge, quare obdormis Domine, exurge, & ne repellas in finem. Et rurſum: Exurge domine adiuua nos & libera nos propter nomen tuum. Et alibi: Adiuua nos, ne forte dicant in gentibus, vbi eſt Deus eorum. Debuit autem ſemper & eſſe debet ſuſcitatio iſta ſuauis & dulcis, & non moleſta, id eſt cum fide ſine deſperatione, cum perſeuerantia abſque impatientia. Alioquin ſuſcitantibus ſe ipſe dicit. Quid timidi eſtis modicæ fidei? Ac ſi patenter dicat: Nonne ſcriptum eſt. quia non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum. vt non extendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas, & quid eſt, non relinquet, niſi diu durare non permittet? Recordamini priorum & nouiſsimorum Aegyptiorum atque

Exod 7.8.

Exod 14.

Eccleſię perſecutiones in maris tempeſtate præfigurantur.

1. Corin. 11.

Pſal. 43.

Ibidem.

Pſal. 78.

Non permittit Ieſus diu durare perſecutionem.

Pſal. 124.

Aſſyriorum ſiue Babyloniorum, Medorum atq; Perſarum, cæterarumq; gentium Barbarorum, re-
gumq; hominum impiorum, quicunq; virgam ſuam, id eſt, potentiam ſuam vel Dominiū extenderūt
atq; eleuauerunt ſuper ſortē iuſtorum, ad affligendos ſiue delendos illos, qui ſorte, id eſt, gratuita ele-
ctione miſericordiæ ad vitam æternam prædeſtinati ſunt. Nunquid diu durauerunt? Nunquid non
hoc ipſum quod ad tempus præualere viſi ſunt, cooperatum eſt in bonū iuſtis & diligentibus Deum?
Quid ergo timidi eſtis? Num quia Nero Petrū crucifigit & Paulum gladio cædit? Nolite timere, noli-
te timidi eſſe, ſed in patientia veſtra poſsidete animas veſtras, quia non tam diu durabit virga hæc vt
neceſſario extendant iuſti, quaſi auxilio deſtituti, ad iniquitatē manus ſuas: ſed cito frangetur & in ignē
mittetur vt ardeat. Tunc ſurgens imperauit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Domi- Lucę. 21.
num Ieſum ſurgere, ventiſq; & mari imperare, eſt pœnitentiam ſuam exercere ſiue excitare, ſcilicet ad Imperare
adiuuandum electos & ad vindicandū in reprobos, vt ſæpe particulariter factum eſt, fiet autem vni- ventis quid
uerſaliter & ſemel, cum in nouiſsimo iudicio ſurrexerit, ſicut in pſalmo dictum eſt: Terra tremuit & ſit.
quieuit, cum exurgeret in iudicio Deus. Pręterito nanq; pro futuro tēpore vſus eſt, quod propheticis Pſal. 45.
locutionibus familiare eſt, dicens: de cœlo auditū feciſti iudiciū, terra tremuit & quieuit, pro eo vt di-
ceret, de cœlo veniens auditū facies iudicium, ſubauditur dicendo, venite benedicti patris mei percipi- Matth 25.
te regnum, &c. & tunc terra tremet & quieſcet, id eſt, impij timebunt & ſanctos perſequi deſinent.
Tunc vtiq; contra vniuerſos conſurget, nunc aūt interdum in partes exurgit, & ſtat terribilis, vt ſan- Ieſus exur-
ctorum neces vindicet de aduerſarijs & homicidis, vt verbi gratia, tūc exurrexerat & ſtabat, nimirum gens in iu-
cōminans Iudæis, iamq; facturus excidium gentis & loci, quādo Stephanus protomartyr intendens in dicio.
cœlum dū ſtaret in concilio, vidēs gloriā Dei & Ieſum ſtantē à dextris Dei, ait: Eccè video cœlos aper- Acto. 7.
tos & filium hominis ſtantē à dextris Dei. Taliter & in alijs ſiue contra alios interdum ſurgente Dño
poſt magnos motus, facta eſt tranquillitas, & pax eccleſiis reddita eſt. *Et cum veniſſent trans fretum in*
regionē Geraſenorū, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis. ita ut nemo
poſſet tranſire per uiam illā: Et ecce clamauerunt dicentes: Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tē-
pus torquere nos. Erat aūt non longe ab illis grex porcorū multorum paſcens. Dæmones autem rogabant eum
dicentes: Si eijcis nos, mitte nos in gregem porcorū. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes, abierunt in porcos. Et ecce Poteſtas
impetu abijt totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis. Quali vel quanta cum poteſtate glo- Chriſti con
rioſus iſte filius hominis hactenus dæmonia eieciſſet, ſicut Euangeliſta paulo ante dixit, quia eijciebat tra dæmo-
ſpūs verbo: ab iſto claret maximè experimento & litera quidem in manifeſto eſt, manifeſtè ſignās, quia nes,
hic filius hominis Deus verax eſt, cuius præſentiā tremunt & ferre ſe non poſſe fatentur dæmonū legi-
ones, & ſolo eius nutu torti atq; exire compulſi tot maligni ſpūs rogant, vt quoniam exire coguntur,
ſaltē in porcos intrare permittantur. Veruntamen vnū eſt, quod non otioſe quæritur, videlicet quo- Quæſtio.
modo placuerit huic tā miti tamq; manſueto, qui nullū ex ſemetipſo iniuſte lædi pateretur, iuxta illud:
Non cōtendet neq; clamabit, nec audietur foris in plateis vox eius: quomodo, inquam, placuerit ei, vt Eſa. 42.
porcos alienos daret vel mitteret ſpiritibus malignis, quatenus per præceps irent in mare & morerē-
tur aquis? Hoc quicunq; requirit, ſcire debet, homines regionis illius tales fuiſſe, qui non ſolū porcorū Matth. 12.
ſuorum damna, verumetiam pœnas omnimodas deberent ſuſtinere. Nā ſi rītè perpēdas, ſicut dixit. Vę Reſponſio
tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sydone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in
vobis olim in cilicio & cinere pœnitentiā egiſſent: ſtatimq; ſubiunxit: Veruntamen dico vobis. Tyro & Matth. 11.
& Sydoni remiſsius erit in die iudicij quā vobis. Sic & iſtis, videlicet Geraſenis, veraciter dicere potuit.
Iſti etenim non ſolū non crediderunt, cum tantas virtutes vidiſſent, verumetiā rogauerunt eū, vt diſ-
cederet à finibus eorum. Diſceſsit autem. & contigit eis, ſicut & cęteris regionibus † ſcuſi, ſecundū ſi- Fortè, ſtul-
militudinē porcorū ipſorum, qui à dæmonibus agitati, per præceps in mare abierunt & mortui ſunt. tis.
Huius expoſitio myſterij iā ab ipſo incipienda eſt exordio præſentis lectionis. Igitur venienti domino
in regionem Geraſenorū, occurrerunt duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes, ſæui nimis:
quia cum veniſſent in huius vitę incolatū, ad debellandū principē huius mundi diabolum, duæ mortes
generis humani, duce ipſo peccati & mortis principe, aduerſus eū cucurrerunt. Quæ nā duę illæ mor-
tes ſunt? Videlicet vna mors corporū, & vna mors animarū contra quas erat illi dimicandum. Vnde
& benè illi duo & ſæui nimis, & de monumētis exiſſe vel in monumētis habitaſſe dicuntur. quia videli-
cet & mors animarum ſæua nimis eſt. & per mortē corporum in monumētorum habitationē deueni-
mus. Et illa quidem mors, quæ eſt animarū occurrens nihil contra eum præualuit, quēadmodum ipſe Ioan. 14.
dicit, Venit enim princeps mundi huius & in me nō habet quicquā. Porrò illa mors, quæ eſt corporū,
ad tempus illi præualere permiſſa eſt, vt ſuſcipiens vel adminēs noſtram ſimplam, euacuaret duplam.
Quid autem verius eo, quod ait, ſęui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illā. Quis enim ex om- Roma 5.
ni genere humano ſæuitiā mortis intactus euaſit? Omnes in Adam peccauerūt, ait Apoſtolus, & om- Gene. 3.
nes in Adam moriuntur. Vbi peccauit Adam, protinus & ipſe morte animæ mortuus eſt, & nos in ip-
ſo mortui ſumus: & vbi dictum eſt ei, quia puluis es & in puluerē reuerteris, & ipſe morti corporis, &
cum illo nos addicti ſumus. Verè igitur per viā illā nullus tranſire poterat, quia qui mortē non vide-
ret, & animam ſuam erueret de manu inferi, nullus erat. Sed venit iſte, in quo nihil iuris vlla mors ha-
buit, & quia per vnā videlicet corporis mortē iniuria facta eſt illi, iure ſub illo mors vtraq; occubuit.

non ſine

non ſine magno tormẽto principis vtriuſq; mortis & ſatellitũ eius, quas cũ illo foras miſit. Sicut enim
deſcenſus eius ad inferos populo ſanctorum deſiderabilis, ita legionibus dæmonũ grauis fuit & intol-
lerabilis. Dicebãt ergo: Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tẽpus torquere nos, Tempus il-
Iob.14. lud, quo ſe torquẽdos eſſe nouerunt, vltimum erit iudiciũ, quãdo princeps eorũ cum ipſis, & ipſi cum
Myſteriũ principe ſuo, vidẽtibus cunctis (vt in Iob ſcriptum eſt) præcipitabuntur in ignẽ æternum. Quomodo
huius mira randẽ impletum eſt in myſterio, quod ſignificabatur in miraculo, ſcilicet in eo, quod grex porcorũ to-
culi, cõtra tus cum impetu per præceps in mare abijt, & mortui ſunt in aquis? Ita nimirum, vt fieret quod ipſe fi-
Iudæos por lius hominis ſciẽs prælocutus eſt. Cum, inquit, immundus ſpiritus exierit ab homine. &c. vſq; tunc va
eis ſimiles. dit & aſſumit ſeptẽ alios ſpũs ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitãt ibi, & fiunt nouiſſima hominis il
Matth.12. lius peiora prioribus, Per vnum quippe hominẽ eiuſmodi, Iudæos incredulos atq; blaſphemos vult in-
telligi, qui nõ tam Iudæi quã Chananæi, nõ tã vituli æſtimandi ſunt quã porci. Ipſi namq; de bono ope-
re ſaluatoris peiores effecti, & inde per inuidiã mortui, quod ille vnã in ſemetipſo & vtramq; in ſuis
fidelibus mortẽ vicit, malignis ſunt ſpiritibus traditi, & per furorẽ ſuum facto impetu, ſemetipſos in
mari præcipitauerunt. Nimirum ſæditiones excitando implacabiles, vt plurimi ſcriptores, & maximè
Ioſe. de bel Ioſephus refert, in Romanũ irruerunt imperium, & mira inſania, mirabili pertinacia victores omniũ
lo Iud. per gentium in ſuas neces, in excidium loci & gentis excitauerũt. Quid fuit ita furere, niſi porcos à mali-
ſeptẽ libros gnis ſpiritibus agitatos, per p̃ceps & cum impetu abire in mare? Si ergo perpendas ſiue reſpicias quid
olim in Aegypto ante acceptã legẽ fuerint & quid nunc poſt aduentũ fecerint redemptoris aut recepe-
rint, rectè dicas, quia nouiſſima horum peiora ſunt prioribus, & ita tã ſecundum animã quàm ſecundũ
corpus in omne miſeriarũ profundum præcipitati ſunt, vt porci illi quibus propter furias dæmonum

CAP. IX. nec ſuus, quamuis brutus, ſubeſſe poterat ſenſus. *Et aſcendẽs in nauiculã, transfretauit & uenit in ciuitatẽ
ſuã. Et ecce offerebant ei paralyticũ, iacentẽ in lecto. Et uidens Ieſus fidẽ illorũ, dixit paralytico: Confide fili, re
mittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidã de ſcribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat. Et cum uidiſſet Ieſus co-
gitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus ueſtris? Quid eſt facilius dicere, remittuntur tibi
peccata, aut dicere, ſurge & ambula? Vt ſciatis autem, quoniam filius hominis poteſtatẽ habet dimittendi pec-
cata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & uade in domum tuam. Et reſurrexit, & abijt in domum
ſuam. Videntes autem turbæ, timuerũt, & glorificauerũt Deum, qui dedit poteſtatẽ talem hominibus.* Poteſta-
tẽ filij hominis, quã ad honorẽ & gloriam ipſius conſiderare & cognoſcere intendimus, ex mirabilibus
eius factis & dictis ipſemet ore proprio hic enunciauit in re huiuſmodi, in qua potiſſimum expediebat
nobis potentẽ eſſe hunc Dñm, ſcilicet in remiſſionẽ peccatorum. Hoc eatenus nõ dixerat, quod poteſtatẽ
haberet dimittendi peccata, ſapienti nimirum vſus prouidentia diſcretionis, quatenus nõ hoc ante dice
ret quã factis comprobaret: & ipſi ſpiritus, quos verbo eijciebat, torti confiterentur, ipſum eſſe. de quo
Mich.5. propheta prædixerat Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim
exiet dux, qui regat populum meum Iſrael. Quę enim illic in eodẽ propheta ſequuntur, eorũ ſumma eſt,
ſaluum facere populum ſuum à peccatis eorum. Poſtquã ergo præcedentibus factis comprobatũ fuit,
quod ipſe eſſet & credi deberet eſſe ille dux Iſrael, dux Meſſias, id eſt: Chriſtus, tunc demũ paralyticum
curaturus: confide, ait, fili, remittuntur tibi peccata tua, vt dum tã præſentia miracula, quã antiqua pro
phetarum oracula, ſermonẽ præſentis confirmãt, minus offendantur, qui abſq; offenſione doceri non
poſſunt, tardi ad credendũ, imò & impatientes ad audiendũ. Nã erãt in hoc offendendi, & offendeban-
tur offenſione voluntaria, maximè ſcribæ & phariſæi, non veritatẽ quærentes, ſed veritati inuidentes.
Nam protinus vbi dixit, confide fili, remittuntur tibi peccata tua & eccè, inquit Euãgeliſta, quidã de ſcri
bis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Vidit enim cogita-
tiones eorum, & dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Fortaſſis & hoc dixerũt intra ſe, ſed
& de iſto reſpondit eis ſua ipſorum conſcientia, & de illo virtus operis manifeſta, ſequente effectu iuſ-
ſionẽ dicentis, ſurge & ambula. Et vtrinq; conuicit incredulos, quod excuſationẽ nõ habeant de peccato
ſuo. Quid autem ad illã interrogationẽ reſpondẽdum erat, quid eſt facilius dicere, dimittuntur tibi pec-
cata, aut dicere, ſurge & ambula: niſi facilius eſſe dicere, dimittuntur tibi peccata? Nã apud ipſum quidẽ
filius hominis ita vnum ſicut alterum facile erat, ſed apud homines longè facilius eſt dicere, dimittun-
tur tibi peccata, quã ipſam peccatorum dimiſſionẽ comprobare teſtimonio virtutis qualis protinus eſt
Myſteriũ ſubſequuta. Secundum exemplũ hoc ferè quotidie fit in ciuitate Domini, ſcilicet in eccleſia, quæ vtiq;
huius cura eſt ciuitas Domini, ciuitas regis magni, ad quã ipſe transfretauit & venit, poſtquã (vt dictum eſt ſupra)
tionis para & mortis corporũ noſtrorũ ſæuitiã ſedauit & mortis animarũ noſtrarũ ſæuũ imperiũ ſoluit. Nã quoti
lytici, in ec es facimus illud, quod Iacobus Apoſtolus dicit: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros eccleſię &
cleſia. orẽt ſuper eũ, vnguẽtes eũ oleo ſancto in nomine dñi, & oratio fidei ſaluabit infirmũ: & ſi in peccatis ſit
Iaco.5. remittẽtur ei. Quoties, inquã, hoc facimus, paralyticum ſiue vndecunq; infirmũ dño offerimus, & ſicut
videns fidem illorum, dixit, remittuntur tibi peccata, ita & nunc oratio fidei ſaluat infirmum: & ſi in
peccatis eſt, dimittuntur ei. Præterea iuxta ſenſum altiorem paralyticus tunc à Domino curatur,
Ephe.4. quando fit, vt is qui nihil operabatur, iam nunc operetur, quemadmodum dicit Apoſtolus: Qui furaba-
tur, iam non furetur: Magis autem laboret operando manibus ſuis quod bonũ eſt, vt habeat vnde tri-
buat neceſ-

buat neceſsitatem patienti. Nam qui nihil operabatur, & aliena furabatur, nonne veram paralyſin habebat in manibus? Similiter qui ad bonum & vtilem ſermonem mutus erat, nonne veram in lingua paralyſin habebat? Igitur cum circa huiuſmodi ſic operatur Dominus, ſiue per ſemetipſum tantum, ſiue miniſtris ſuis cooperantibus: vt qui taliter paralyticus erat, iam nunc & benè laboret operando manibus ſuis, & omnis ſermo malus ex ore eius non procedat, vt ait continuo idem Apoſtolus, ſed ſi quis bonus eſt ad ædificationem fidei vt det gratiam audientibus, merito turbæ glorificent Dominum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMI. LIB. VIII.

O Sapientia dei quę aperuiſti os muti, & linguas infantium feciſti deſertas: ego Sapi. 10.
quondam mutus & infans, nunc autem ore aperto & lingua penè diſerta te
magnificans, tibiq; de auro tuo ac de gemmis tuis quandam quaſi regiam
glorię & honoris facere adorſus coronam, ſemper quidem multum, nunc Duo ope-
autem maxime tua iuuari cupio diſpoſitione, atq; opitulatione. Non enim ratoris
nunc ita, vt hactenus, vni tantum intentus ſum operi, neq; debitor vnius eodem tē-
tantum debiti, ſed circumuentus, quaſi à duobus fœneratoribus magnis & pore abſol
auaris omittere non valeo quin ambobus ſatisfaciam, cupiens eſſe fidelis. uenda.
Alter eorum eſt angelus, id eſt, præſul Agrippinenſis Eccleſiæ, cui me, vt credo, tu per miſericordiſſimam prouidentiam, in tempore perſecutionis, tanquā patri filium adoptiuū commiſiſti. alter vero, paterfamilias Domus tuæ, ſcilicet cœnobij Sigebergenſis, cui nequeo dicere quantū debitor ſim. Hic mihi primus ſuaſerat hoc opus ingredi, titulatū de gloria & honore filij hominis, cū ille alter, & maior amicus, vehementer ſtudij noſtri bona opinione ſiue experimento delectatus, iuſsit atq; rogauit, & vtroq; modo, ſcilicet iubendo atq; rogando compulit, quatenus in libros Regū totum cor meū cum tua, Domine, gratia conuerterem, & quantumcunq; poſſem, te adiuuante, magnum & (vt ſibi videbatur) vtile opus inciperem, & de tuo adiutorio ad perficiendum nunquam deſperarem. Quid ego inter iſtos animo penè diuiſo facerem? Reſultarem pertinaciter patri & pontifici? At ille non ſolum ſic iubebat, verumetiam ſupplicabat aliquandiu recuſanti, vt ſi nō paruiſſem, mihipſi viderer pietati rebellis. Relinquerem hoc opus, quod iam incœperam, rogatu (vt iam dictum eſt) interioris amici? At ille tanto circa iſtud angebatur ſancti deſiderij ardore, vt videns neceſsitatem meam, quod nō poſſem maiori & digniori denegare, aſpicienteſq; hoc opus, quantum hactenus ſcriptum fuerat, diceret hoc ſolum. doleo ſuper te, doleo ſuper te, codicem aſpiciens, quem ęgreferebat imperfectum remanere. Igitur neceſsitate compulſus, dimidium cordis mei vni, & dimidium cordis
mei præbui alteri, totum autem, ô ſapientia, tibi præbere optaui, dicenti, prębe fili cor tuū mihi. Cre- Prou. 23.
dens quippe & ſciens omnia poſsibilia credenti, ecce ita me charitati impendi, vt vno eodemq; tempore circumſedentes duo calamum in mente mea tinguant notarij. Vnde fit, vt ſi quid bene dictum fuerit, tibi totum imputetur: ſi quid autem minus bene ſonuerit, neceſsitati digne, condonetur. *Et cum* Quibus o
tranſiret inde Ieſus, uidit hominem ſedentem in Thelonio, Mattheum nomine, & ait illi: Sequere me. Et ſur- culis vidit
gens, ſecutus eſt eum. Hoc ad gloriam & honorem filij hominis prędicandum atq; audiendum eſt, quia Ieſus Mat
hunc hominem vidit, & tam efficaciter vidit vt veraciter conueniat huic dicere, tu Deus qui vidiſti thæum.
me: Quomodo enim vel quibus oculis vidit? Deniq; ſi de oculis humani capitis agitur, quibus vt homo erat oculatus, nunquid ſolum hunc hominem vidit? Imò & illos talibus oculis vidit, qui paulo ſu- Matth. 8.
pra rogabant eum, vt tranſiret à finibus eorum, ſed & illos qui crucifixerunt eū. Alij ſunt oculi quibus Zach. 3.
iſtum vidit, oculi gratiarum: qui iuxta Zachariam in vno lapide, & iuxta Apocalypſim lois in capite v- Apoca. 1.
nius ſeptem agni ſunt: Oculi iſti nominibus ſuis nulli ſunt aut eſſe debent incogniti, quę videlicet no- Eſa. 11.
mina ſunt ſpiritus ſapientiæ & intellectus, conſilij & fortitudinis, ſcientiæ & pietatis, & timoris Dñi. Iſtis oculis hunc hominem vidit, & cum videret eum exterioribus oculis per iſtos interiores oculos re-
cognouit, quod eſſet vnus illorum, quos ante ſecula præſciuit & prędeſtinauit. Itaq; videns eum, ait il- Qualis
li: Sequere me. Et ſurgēs ſecutus eſt eum. Erat enim ipſe Matthęus tanquam ſpecular pręlucidum, ea- Matthęus
tenus conſpectui ſolis nequaq̄ appoſitum, ſed in tenebris reconditum, et ſub tecto latens curarū nimis antea fuit.
ſecularium, vtpote thelonearius, de nauibus negotiatorijs cum clamore vel ſtrepitu forenſi. publicum Ezech. 1. 10
exigens vectigal ſiue tributum. Vbi ergo vidit eum Ieſus, vbi vidit eum ſalus & ſol verus reſplenduit Apoca. 4.
ex aſpectu eius, & quia vidit eum talis filius hominis, reddidit imaginem eius. & formata eſt in ipſo

facies hominis. Alium quoq; vidit,& ex viſu eius formata eſt in eo facies vituli. Vidit & aliam,& eo
vidente formata eſt in illo facies leonis. Vidit & alium,& videndo formauit in eo faciem aquilæ,vo-
Prędeſtinatio diuina. lantis. Iſte viſus admirabilis,illa eſt gratia,quam admirans vas electionis Paulus, dicit: Nam quos
præſciuit & prędeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui. Quos autem prædeſtinauit, hos & voca-
Roma.8. uit. Et quos vocauit, hos & iuſtificauit. Quos autē iuſtificauit, hos & magnificauit. Et ante tempora
quidem ſecularia præſciuit & prædeſtinauit,in tempore autem vocauit vnumquenq; in tempore ſuo,
Apoca. 3. vt nunc iſtum vocauit,& ſequere me ait. Qui quam hilariter vocanti ſeſe prę ſentauerit, quam alacri-
ter ſiue amabiliter pulſanti ianuas cordis ſui aperuerit, illa res deforis ſatis indicat, qui fecit ei conui-
uium magnum in Domo ſua. Ergo præcipue in iſto clariſsimum eſt illius dicti dominici experimen-
tum,ſi quis audierit vocem meam & aperuerit mihi ianuam,introibo ad illum & cœnabo cum illo,&
ipſe mecum. Introiuit enim in domum eius, & cœnauit ipſe primus cum illo corporale conuiuiū, &
deinde Matthæus cum eo cœnauit cœnam ſpirituală. Hoc deniq; præſens ſcriptura probat, ſcriptura
euangelica,quia reuera cum Domino cœnauit, qui hanc primam noui teſtamenti ſcripturam tanquā
verè ſaturatus nobis ructauit. Hoc ſacramentum pharisæi, neq; ſcientes,neq; ſcire volentes, diſcum-
bente Domino cum eo in Domo,cum multi quoq; publicani & peccatores diſcumberent cum Do-
mino Ieſu & diſcipulis eius, dicebant. *Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter ueſter?*
At ille ſapienter ac nimis terribiliter ora illorum obſtruxit, ſapienter quidem dicendo. *Non eſt opus*
ualentibus medico,ſed male habentibus, euntes autē diſcite quid ſit,quia miſericordiā uolo & non ſacrificiū.
Iuſti hic dicuntur ſuperbi, peccatores qui ſunt humiles. Terribiliter autem ſubiungendo. *Non enim ueni uocare iuſtos,ſed peccatores.* Hoc deniq; dicto ſeu ver-
bo terribiliter eos percuſsit,qui in ſe confidebant tanquam iuſti. Quos enim hic dicit iuſtos, niſi ſu-
perbos? Et quos dicit peccatores,niſi humiles? Væ talibus iuſtis,qui ſuo iudicio iuſti ſunt, at non dei:
qui iuſti volunt videri,cum non ſint. Econtra felices peccatores, qui ſuam iniuſtitiam recognoſcunt,
dei iuſtitiam eſuriunt & ſitiunt. Nam illos ſalus vocare non venit,propter iſtos de cœlis deſcendit,&
humiliauit ſemetipſum vſq; ad mortem,mortem autem crucis. *Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Ioan-*
Philip. 2. *nis dicentes: Quare nos & phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant?* Et ait illis *Ie-*
ſus: Nunquid poſſunt filij ſponſi ieiunare, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cum auferetur
ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Grauiſsima hęc atq; ſapientiſsima reſponſio quanti ſit ponderis,me-
Zacha.7. lius ex propheticæ ſcripturæ collatione valet agnoſci.cum apud Zachariam Dominus dicit: Cum ie-
4. Re. vlt. iunaretis & plangeretis, in quinto & ſeptimo per hos ſeptuaginta annos, ſubauditur propter illud
quod Nabuchodonoſor ciuitate & templo ſuccenſo igni, populum in captiuitatem duxit, & propter
Hiere.41. illud quod Iſmael filius Nathaniæ Godoliam, & cum eo reliquias populi interfecit, nunquid ieiuni-
Zach.8. um ieiunaſti mihi? Et cætera vſque, ieiunium quarti, & ieiunium quinti & ieiunium ſeptimi, &
ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium & lætitiam & ſolennitates pręclaras, vſquequo veni-
ent populi,& habitabunt in ciuitatibus multis:quod videlicet futurum erat per aduentum huius ſpon-
Ibidem. ſi,de quo & ſubinde dictū eſt illic: In diebus illis, in quibus apprehendēt decem homines ex omnibus
linguis gentium fimbriam viri Iudæi dicentes,ibimus vobiſcum,audiuimus enim quod Deus vobiſ-
Matth. 9. cum eſt. Nam dę fimbria viri Iudęi protinus hic in Euangelio habes,quia mulier quæ fluxum ſangui-
Cur ieiunare debuerūt Iudęi. nis patiebatur duodecim annis,acceſsit retro,& tetigit fimbriam veſtimenti eius. Summa ſermo-
nis illius prophetici hæc eſt, debuiſſe ieiunare illos,apud quos repoſita erat vel eſſe debebat ſpes & ex-
pectatio repromiſsionis,non tam propter temporalium,quæ acciderant,incommoda rerū,& prop-
ter captiuitatem Babylonicam, quę facta fuerat illis ſeptuaginta annis: quam propter peccata ſua,&
propter illam quæ contigit in Adam vniuerſalem captiuitatē generis humani. At illi quotiā ſoluta
Zach.7. erat captiuitas Babylonica,& templum reędificabatur dicebant ſinguli:Nunquid mihi flendum eſt in
menſe quinto vel ſanctificare me debeo ſicut feci iam multis annis? Videlicet quia templum reædifi-
cabatur,iam nullam ſupereſſe cauſam putabant,cur ieiunarent. Merito ergo redarguebantur à dicen-
te,nunquid ieiunium ieiunaſtis mihi?quia videlicet propter temporalia bona flent & ieiunant,quia de
Qui ieiunare dicūtur Domino. ſunt, non Domino ieiunāt. Sed qui propterea ieiunant, quia præſentē non habent ſponſum,ſicut illi
nondum habebant, nos autem habuimus quidem, ſed iam non habemus,ipſi ieiunium Domino ieiu-
nant. Igitur quoniam cauſa ieiunij debuerat omnibus eſſe, deſiderium & expectatio ſaluatoris, vt
Præſente ſponſo ieiunandū non erat. fuit Moſi & Heliæ & Danieli:ipſe autem nunc præſens aderat,poſtmodum receſſurus,dulcè fuit & iu-
cundum ſanctæ charitatis officium, ſaltem ad breue tempus, propter præſentiā eius intermitti ieiu-
nium, quia tempus illud, tempus prę ſentiæ eius, quaſi tempus erat nuptiarū. Ait ergo: Nunquid poſ-
ſunt filij ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient aūt dies cum auferetur ab eis ſponſus,&
tunc ieiunabunt. Ac ſi dicat: Vos qui filij ſponſi nō eſtis nec eſſe vultis, ſed nec filij illorū dici meremi-
ni,qui ieiunauerūt prę deſiderio aduentus ſponſi,imò illorū,quibus Deus veraciter dicit, nunquid ie-
iuniū ieiunaſtis mihi? ieiunatis enim & vos ſicut illi, pro eo quod aliquando de rebus tranſitorijs ali-
quid aduerſi contigit. vos, inquam, ieiunate quantum vultis, nā iſti ieiunare non poſſunt præ gaudio
ſponſi præſentis. Veniēt aūt dies cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabūt. *Nemo autem immittit*
commiſſuram panni rudis in ueſtimentum uetus. Tollit enim plenitudinem eius à ueſtimento eius, & peior
ſciſſura

ſciſſura fit. Planè ieiunabunt in illis proxime venturis diebus, cum ablatus fuerit ab eis ſponſus, cum paſſus, mortuus & ſepultus reſurrexerit & in cœlum aſcenderit, iam non vltra cum eis in mundo hoc corporaliter conuerſatus. Nunquid vero, vt vos ieiunatis, ita ieiunabunt & iſti? Non vtiq;, nam hoc tale eſſet, ac ſi quis immittat commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus. Deniq; ieiunia veſtra, ieiunia ſunt veteris hominis: homines autem iſti, cum ſint filij nuptiarum cœleſtium, ſunt homines noui. Si ergo ieiunarent propter cauſas eiuſmodi, propter quas & vos ieiunatis, ſcilicet quia Moſes tabulas priores ſcriptas digito dei proiecit de manu, & confregit eas ad radices montis: vel quia reuerſis exploratoribus, quos miſerat Moſes explorare terram, & detrahentibus terræ, cum omnis multitudo verſaretur in ſeditionem, iratus deus iurauit quod nō intrarent terram illam, donec conſumeretur generatio illa quadraginta annis, iuxta numerum dierum quadraginta, quibus conſiderauerant terram, vel quia Nabuchodonoſor rex Babilonis, ſiue Nabuzardan princeps exercitus eius, capta ciuitate, ſuccendit domum Domini, & tranſtulit populum in Babilonem: vel quia deinde venit Iſmael filius Nathaniæ & percuſsit Godoliam, quem præfecerat rex Babylonis terrę, & Iudæos qui erant cum eo: conſurgens autem omnis populus reliquiarum, timens Chaldæos, fugit in Aegyptum. Si, inquam, ieiunarent propter cauſas eiuſmodi, hoc eſſet nouos homines flere nenias veteris hominis: quod omnino non congruit his, quibus datum eſt noſſe myſterium regni dei. Nam ſicut commiſſura panni rudis, vbi immiſſa fuerit in veſtimentum vetus, tollit plenitudinem eius, & peior ſciſſura fit: ita quilibet homo particeps factus ſanctæ huius nouitatis, ſi eiuſmodi phariſaicis traditionibus ſeſe inſeruerit, deterior quouis vetere homine fit, ita vt, neq; vetus, neq; nouus ſit, & neutrum habeat, cum vtrunq; in ſe vno permiſcere voluerit. Quare autem hoc ipſum quod intendit, quod intelligi vult in verbis iſtis, nemo autem immittit cōmiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à veſtimento & peior ſciſſura fit, non manifeſtè dixit? Quare illis ſenſum tam bonum, tam verum abſcondit, clauſit & ſignauit. Nimirum quia expediebat illis, non expediebat ipſis myſterijs regni dei, vt diuulgarentur vel committerentur eis. *Neque enim, ait, mittunt uinum nouum in utres ueteres. Alioquin rumpuntur utres, & uinum effunditur, & utres pereunt. Sed uinum nouum in utres nouos mittunt, & ambo conſeruantur.* Secundum iſtam ſimilitudinē damnoſum fuiſſet, docere illos verbis manifeſtis, quam ob rem tunc non ieiunarent diſcipuli eius, eſſent autem poſtea ieiunaturi. Phariſęi enim cum his erant qui interrogauerant. Et ſicut vtres veteres miſſo intus vino nouo rumpuntur, & vinum cum vtribus perit: ita illi, ſi manifeſtè diceret ipſe, audientibus eis, quippiam eiuſmodi, amplius prę inuidia rumperentur, & ſermo inutilis eſſet taliter effuſus: præſertim cum ſapientia dicat, ne effundas ſermonem, vbi non eſt auditus. Propterea & alius euangeliſta dicit: Ipſe autem Ieſus non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes, & quia opus ei non erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine. Benè igitur cum dicere poſſet, ieiunandum erat vſque ad me, & cum receſſero, ieiunandum erit poſt me, ſecundum veritatem ſcripturæ propheticæ, cuius iam ſupra mentio facta eſt, maluit ſermonem ſuum ſic temperare, vt & futuris innoteſcens res, eos ſecum ſeruaret, & præſentes, qui tunc erant, per inuidiam non rumperet. Quid de eo, quod ſubiunxit protinus, ſed vinum nouum in vtres nouos mittunt & ambo conſeruantur? Nunquid non vel ipſi filij ſponſi, ſuper quibus non ieiunantibus quæſtio hæc mota erat iam vtres noui erant? Nō iam omnino noui, ſed capaces erant ſanctæ nouitatis. Propterea quodam loco dicebat & ipſis: Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Quando ſunt omnino innouati? quando acceperunt Spiritum Sanctum poſt reſurrectionem eius, cuius gratia nouos homines efficit, tunc vinum nouū miſſum eſt in vtres nouos, & ambo conſeruata ſunt, id eſt, reuelata ſunt illis omnia myſteria ſcripturarum, & guſtauerunt amorem ſponſi dulcedinemq; cœleſtium nuptiarum, & hoc vino inebriati ſalui facti ſunt, & vinum bene conſeruatum, fideliter quibus iuſſum eſt refuderunt. *Hæc illo loquente, ecce princeps unus acceſsit, & adorauit eum dicens: Filia mea modo defuncta eſt, ſed ueni, impone manum tuam ſuper eam, & uiuet. Et ſurgens Ieſus, ſequebatur eum & diſcipuli eius. Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſsit retro, & tetigit fimbriam ueſtimenti eius. Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantum ueſtimentum eius, ſalua ero.* Nequeo ſatis admirari pulchritudinem gloriæ & honoris in facie filij huius hominis, in mirabilibus eius geſtis, ſecundum diſpoſitionē quam hic diuinus Euangeliſta diſpoſuit. Quid enim ſibi vult, quod dum interrogatus de ieiunio reſpondit, & non ieiunantes excuſat filios ſponſi, res geſta protinus ſubſequitur, huiuſmodi de muliere, quę talē ob cauſam tanta cum fide fimbriam veſtimenti eius tetigit? Quid, inquam, ſibi hoc vult, niſi vt inſinuet factis, quod (ſicut iam dictum eſt) nondum expediebat palam oſtendere verbis, ſe illum eſſe virum, de quo in Zacharia loco ſupra memorato, cū item de ieiunio fuiſſet interrogatus idē à dicentibus, nunquid mihi flendū eſt in menſe quinto vel ſanctificare me debio ſicut iam feci multis annis, ita reſponſionē ſuā terminauit vt diceret, vſquequo venient populi, & apprehendent decē homines ex omnibus linguis gentium fimbriam viri Iudæi, dicentes, ibimus vobiſcum. Hęc ergo diſpoſitio valdè venerabilis, & pia conſideratione honoranda eſt. Quid enim aliud eſt, quid in propheta prædixit poſt reſponſum de ieiunio, In diebus illis apprehendent decem homines

variæ cauſæ ieiunandi apud Iudæos.

Exod. 32.

Nume. 14.

4. Reg. vlt.

2. Para. vl.

Hiere. 41.

Expediebat Iudęis loqui in parabolis obſcure.

Ecc. 32.

Ioan. 2.

Zach. 7.

Vtres noui, Apoſtoli.

Ioann. 16.

Ioan. 20.

Acto. 2.

Myſteriū in mulierē fimbriam Chriſti tangente.

Zach. 7.

Zach. 8.

mines ex omnibus linguis gentium fimbriam viri Iudæi, quam quod hic ſignificari voluit per mulierem, quæ fimbriam veſtimenti eius tetigit, & ſanata eſt à fluxu ſanguinis? Hæc nanque mulier forma fuit omnium gentium, quæ profectò in eum credendo, cuius faciem ante non viderunt, quodammodo retro accedunt, & ſequendo veſtigia eius, id eſt, cuſtodiendo præcepta eius, reuera fimbriam veſtimenti eius tangunt. Et quid erat iuxta hunc ſenſum ſanguinis fluxus, niſi peccatorum illuuies, maximeq́ ſordidus idololatriæ cultus? Porrò, filia archiſynagogi, pro qua rogatus erat, & ibat, ſynagogam deſignabat. Vnde valdè notandum, quia (ſicut Marcus manifeſtius ſcribit) archiſynagogi filia non fuerat mortua, ſed iam in extremis erat: vbi autem mulier fimbriam tangendo ſanata eſt, tunc ad archiſynagogum nuncij venerunt, dicentes, quia filia tua mortua eſt, quid vltra vexas magiſtrum? Item, & hoc vigilanter animaduertendum, quia & puella quæ mortua eſt, erat annorum duodecim, & mulier quæ ſanata eſt, fuerat in profluuio ſanguinis annis duodecim. Itaque & quando puella nata eſt, tunc illa mulier ſanguine fluere cœpit, & quando ſanata eſt mulier, tūc puella mortua eſt. Quid hoc ſacramento pulchrius, verius, ac præclarius? Quando enim ſynagoga in patribus, Abrahām, Iſaac, & Iacob nata eſt, tunc idololatriæ fluxus in gentibus fluere exorſus eſt. Quando autem multitudo gentium, credendo in Chriſtum, ab eiuſmodi fluxu per fidem ſuam ſanata, & ſalua facta eſt, tunc ſynagoga, quę eatenus tumis ęgra per multas tribulationes fuerat, omnino per inuidiam mortua, & ſine Deo facta eſt. Rurſus, cum multitudo gentium intrauerit, tunc omnis Iſrael ſaluus fiet, atque idcirco congrua pulchritudinis in myſterio conſummatio hæc eſt, quod poſtquam mulier à fluxu ſanguinis ſanata eſt, tunc demum intrauit, & tenuit manū puellæ, quæ erat mortua, & ſurrexit puella. *Et tranſeunte Ieſu inde, ſecuti ſunt eum duo cæci, clamantes: Miſerere noſtri fili Dauid. Cum autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci, & dicit eis Ieſus: Creditis quia poſſum hoc facere uobis? Dicunt ei: Vtique Domine. Tunc tetigit oculos eorū, dicens: Secundū fidem ueſtram fiat uobis, & aperti ſunt oculi eorū.*

Mulier illa typus gētium filia archiſynagogi typus Iudæorū.

Marc. 5.

Roma. 11.

Propoſitū in hoc opere.

Memores propoſiti ſumus, vt eſſe debemus, quod videlicet propoſitum in hoc ope eſt conſiderare quatuor facies vnius animalis, ſcilicet, faciem hominis, faciem vituli, faciem leonis, & faciem aquilæ volātis, quę ſunt quatuor ſacramenta vnius Chriſti, filij dei, & filij hominis, quæ ignota eſſe non licet Chriſtianę fidei, quę ſunt incarnatio eius, paſſio eius, reſurrectio eius, aſcēſio eius. In faciē hominis adhūc intendimus, & in hoc faciem hanc ex parte nos videre, & per ſpeculum contemplari arbitramur, ſi in factis & dictis eius, qualis intentio eſſe potuerit, ſentire meremur. Quęrimus igitur, in faciem intendentes huius filij hominis, quid ſibi voluerit, tantopere requirens meritum fidei, vt diceret cæcis iſtis, Creditis quia poſſum facere hoc vobis, ſtatimq́. Secundum fidem veſtram (ait) fiat vobis. Et paulo ante mulieri dixit: Confide filia, fides tua te ſaluam fecit, & ſparſim in omnibus ſcripturis tam veteris inſtrumenti quam noui, fidem quærit, fidem approbat, fidem collaudat. Cauſa ſiue intentio dignationis eius non paruipendenda hæc eſt, curare antidoto competenti ſtultitiam antiquam nimiæ credulitatis, qua creditum fuit diabolo, loquenti per ſerpentem, ac dicenti. Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum. Credidit mulier diabolo plus quam Deo, quod taliter deberet illuminari: credamus nos econtra veritati, ſi veraciter volumus illuminari. Conſideratio hæc, cum in cæteris vbicunque Dominus fidem quærit vel inuenit, tum in iſtis cæcis perpulchra eſt, dum antequam illuminet eos, interrogans dicit: Creditis quia poſſum hoc facere vobis? Noſtra quippe cauſa ſignificabatur in illis, quod maximè ex eo cognoſcendum, vel ſentiendum eſt, quia cum aperti fuiſſent oculi eorum, *comminatus eſt eis, dicens: Videte, ne quis ſciat.* Hoc denique valdè vtiliter in exemplum nobis reuocamus, quicunque prærogatiuam aliquam illuminationis, qua genus humanum per fidem illuminatum eſt, accepiſſe videmur. Ad quid enim videamus ne quis ſciat, niſi ad hoc, vt occurſum malum iactantiæ aut elationis illuminatus cordis oculus effugiat? Veruntamen illi fecerunt, ſicut protinus ſubiunctum eſt. *Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum per totam terram illam* Nos quoque digne facimus, ſi non illuminationem noſtram lingua noſtra, ſed illuminatoris gloriam prædicent opera noſtra. Igitur in duobus cæcis omnem intelligamus hominem, ſiue Iudæus, ſiue Græcus ille ſit, qui tunc reuera fiducialiter atque efficaciter ab illa luce vera gratiam petit illuminationis, ſi verum & probatum, quem offerat, nummum habet, non fictæ fidei. *Egreſsis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem. Et eiecto dæmone, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ dicentes: Nunquam ſic apparuit in Iſrael* Hoc eſt, quod inter cætera miramur, faciem huius filij attendentes, quia nunquam ſic apparuit in Iſrael, nunquam ſuper terram talis facies viſa eſt, inter omnes facies patriarcharū atq; prophetarū, omniumq; hominū quicunq; memorabilia ſuper terrā operati ſunt. Hoc fida diſcretione diſcernendū eſt, quia nunquā talis facies hominis fuit vt hęc. *Phariſæi aūt dicebāt: In principe dæmoniorū eijcit dæmones.* Phariſæi verò à Deo diuiſi, quantā ſpirabant anguſtiā atq; penuriā cordis ſui, cordis amari, qui cum dicere nō poſſent, nō eijcit dęmones, illuc ſe vertetūt, vt dicerēt. In principe dęmoniorū eijcit dęmones. Sed quia non ſemel hoc dixerūt, & alijs adhuc locis ſimiliter blaſphemauerūt, ſicut ſequentia poſt hæc indicabūt, iam nunc ad alia properemus, quippe qui vltra propoſitū diu nimis in contēplatione faciei hominis detinemur, cū & alias facies contēplaturi, longū nimis & faſtidioſum opus fore ſuſpicemur.

Quęſtio de fide, cur ſic exigitur fides à curandis.

Reſponſio

Gene. 3.

Quid deſignant illi duo cæci.

Et circuibat

Et circuibat Ieſus ciuitates omnes & caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. Videns autē turbas, miſertus eſt eis, quia erant uexati & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem. Hoc maximè loco, ſpectabilis eſt ea, quam aſpicimus, facies hominis, quia facies eſt pietatis, facies miſericordiæ & miſerationis, & quidem homines illi, quos tunc aſpiciebat facies iſta, facies benigna vexati erant & iacebant ſicut oues non habentes paſtorem, quippe qui ſub nomine paſtorum, lupos habebant Annam & Caipham, de quibus rectè dictum fuerit per prophetam dicentem: Principes eius in medio illius quaſi lupes rapientes prædam, ad effundendum ſanguinem & perdendas animas, & auarè ſectantes lucra. Quomodo enim ſub eiuſmodi, non paſtoribus, ſed lupis oues vexatæ erant & iacebant? Nimirum ſic, ut alibi per eundem Prophetam inter cætera dicit: Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis: & quod ægrotum, non ſanaſtis: quod confractum eſt, non alligaſtis: & quod abiectum, non reduxiſtis: quod perierat, non quæſiſtis, ſed cum auſteritate imperaſtis ei & cum potentia. Quomodo autem, vel in quo miſertus eſt eis, niſi in eo vt iā inſiſteret facere illud, quod facturum ſe ibidem fortiter prędixit? Ecce (inquit) ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum & ceſſare eos faciam, vt vltra non paſcant gregem meum nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos. & liberabo gregem meum de ore eorum. Sed nunquid ſolas videbat turbas, & earum tantum miſerebatur, quas tunc oculis corporalibus aſpiciebat? Imò & omnes omniū gentium turbas, quæ in eum crediturae erant oculis maioribus videbat, & omnium miſereſcens, aliam ſimilitudinem induxit, dicēs continuò diſcipulis ſuis. *Meſſis quidē multa, operarij autē pauci. Rogate ergo Dominum meſſis, ut eijciat operarios in meſſem.* Hoc vſque hodie gemit omnis paterfamilias dominicæ meſſis, quia meſſis quidē multa, operarij autem pauci. Nam, vt breuiter dictū ſit, multæ quidem ſunt turbæ in Chriſtum credentium, multi cœtus in cœnobijs, ſiue xenodochijs ſub ſacra profeſſione degentium ſed in multitudine horum pauci ſunt qui operantur, id eſt, qui ad illū perueniunt profectum, vt eis ſecurè cura vel prouidentia committi poſsit inferiorum. Quid ergo faciat is, cui credita eſt diſpenſatio ſiue procuratio meſsis eiuſmodi? Roget vtiq; Dominū meſsis, vt mittat operarios in meſſem, id eſt, omni inſtantia poſtulet à Deo, quatenus in pluribus ſubditorū multiplicet gratiam ſpiritualem, imitatus primum procuratorū talium ſpiritum ſanctum, & fidele Moyſen. Cur (inquit ille ad Dominum) afflixiſti ſeruū tuum? Quare non inuenio gratiā corā te? Et cur impoſuiſti pondus vniuerſi huius populi ſuper me? Nunquid ego concepi hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum, & defer in terram, pro qua iuraui patribus eorum? Denique quid Moyſes in verbis iſtis intenderit, quid iſto tam grandi, tam vehementi gemitu poſtulauerit, Deus exauditor cordis eius, ſua reſponſione manifeſtum facit. Ait enim: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint ac magiſtri, & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, & facies ibi ſtare tecum, vt deſcendam & loquar tibi, & auferam de ſpiritu tuo, tradamq; eis, vt ſuſtentent tecum onus populi & non tu ſolus graueris. Igitur quiſquis procurator eſt dominicę meſsis, ſecundū hoc exemplū fidelis Moſi roget ſupplementum, & dabit illi: ita duntaxat, vt ab omni ſiniſtra æmulatione ſit immunis, itidem ſecundum exemplum Moyſi. Cum enim cucurriſſet puer, & nunciaſſet Moyſi, dicens Heldad & Medad prophetant in caſtris, ſtatimque Ioſue filius Nun, miniſter Moyſi, & electus è pluribus, dixiſſet: Domine mi Moyſes, prohibe eos: Quid (inquit ille) æmularis pro me? Quis tribuat vt omnis populus prophetet. Et det eis Dominus Spiritum ſuum? Notandum interea, quòd cum apud alium Euangeliſtam dicat: Rogate ergo Dominum meſsis, vt mittat operarios: hic apud hunc Euangeliſtam vehementius dictum eſt, vt eijciat operarios in meſſem. Quid enim eſt dicere, vt eijciat, niſi quia libenter otioſi ſunt, etiam illorum quàmplurimi, quibus creditum eſt talentum operationis. & interdum quaſi ſpecie ſanctitatis atque perfectionis volunt ſecretius viuere ſoli ſibimetipſis, cum prodeſſe poſsint & alijs? Eijciat Dominus qui eiuſmodi ſunt, ſcilicet conueniendo conſcientias eorum, & redarguendo qui damnoſe abſcondant talentum ſibi creditum. Eijciat (inquam) vt operentur, quia reuera eſt eijci, optatam quietem relinquere præ timore Domini. *Et conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem Spirituum immundorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem. Duodecim autem apoſtolorum nomina ſunt hæc: Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius, Philippus, & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Iudas Iſcariothes, qui tradidit eum.*

Comiſeratio Chriſti erga oues, quibus lupi pro paſtoribus erant & nūc ſunt.

Eze. 22. 34.

Operarij pauci.

Nume. 11.

Moyſes omnibus prælatis imitādus vt exēplar.

Moyſes ab æmulatione ſiniſtra immunis.

Luc. 10.

Vt eijciat operarios in meſſem.

CAP. X.

Luc. 10.

Apud Lucam iam conuocatis ac denominatis duodecim Apoſtolis miſſurus & alios ad prędicandum Dominus, hęc verba dicit, quę hic eum, antequam iſtos duodecim conuocaret, dixiſſe legis, Meſſis quidem multa, operarij autem pauci, &c. Cauta iſta rectè animum quæſtione pulſaret, ſi prius conſtans extiteret, quod Dominus prædicans Euangelium regni, nunquam vel nuſquam virum eundem ſermonem niſi ſemel & vno loco dicere debuiſſet. Sed quis hoc à prædicatore exigit, vt quod vno in loco vel tempore dixit, non repetat aut dicat locis vel temporibus alijs, pręſertim cum nec omnes vno in loco adeſſe, nec omnes æqualiter ſemel audita perpetua memoria poſsint retinere? Nunc & in iſto opere faciem dominantis vigilanter attende. Conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis

Chriſtus eundē ſermonem quo. ſæpius dixit.

Quãto maior poteſtas Chriſti quã Moyſi

dit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem. Si paulo ante, vbi eiecto dæmone, locutus eſt mutus, merito miratæ ſunt turbæ, & veraciter dixerunt: Nunquam ſic apparuit in Iſrael, quanto magis de iſto quod talem Diſcipulis ſuis dedit poteſtatem, mirentur omnes & dicant, nunquam ſic apparuit in Iſrael? Nunquid talis Moyſes? Nunquid ſua poteſtate ranas produxit & muſcas aut alicui poteſtatem hanc dedit, vt produceret eas? Igitur hic deus noſter eſt, & non æſtimabitur alius ad eum, qui non qualeſcunq; ranas aut muſcas, ſed principes muſcarum, id eſt, ſordium dæmones, & ipſe ſua poteſtate eiecit, quod neq; Moyſes, neq; alius fecit, & hominibus, quibus voluit eijciendi poteſtatem dedit. Primus (inquit) apoſtolorum Simon, qui dicitur Petrus. Et hoc ipſum nomen quod eſt Petrus, ab ipſo domino impoſitum eſt ei, cum diceretur Simon.

Marc. 3.

Nam alius Euangeliſta, videlicet Marcus, cum dixiſſet, & dedit illis poteſtatem curandi & eijciendi dæmonia, protinus hæc ipſa duodecim apoſtolorum nomina præſcribens: Et impoſuit (inquit) nomen Simoni Petrus. Qui huic vni ex omnibus in nouo teſtamento commutauit, vt qui vocabatur Simon, vocaretur Petrus: Ipſe eſt, qui ſimiliter vni in veteri teſtamento nomen commutauit, vt qui vocabatur Iacob, vocaretur Iſrael.

Gene. 32.

Ipſe enim ſcriptor nominum, qualia ipſe noſſe dignatus ſit, & habet librum conſcriptum ex nominibus ſplendidiſsimis, quem ſciens Moyſes, dixit: Aut dimitte populo hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo quem ſcripſiſti.

Exod 32.

Cui reſpondit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo, ſubauditur, & non te. Nam poſtmodum, inueniſti enim (ait) gratiam corã me, & teipſum noui ex nomine.

Exod. 33.

Nec ab re eſt, quod & illius in veteri, & huius in nouo teſtamento nomen commutauit: ſed ſi prudens inſpector adſit, pulcherrimum eſt myſterium huiuſce commutationis, quia videlicet hoc agebatur, vt fieret quod per prophetam dictum eſt: Et ſeruos meos vocabo nomine alio, in quo qui benedictus eſt, benedicetur ſuper terram.

Eſa. 65.

Eorum videlicet ſeruorum dei multorum, ille ſecundum carnem: ipſe autem Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſecundum ſpiritum pater eſt. Vndè & pulcherrimum hoc eſt in myſterio ſpectaculum, quia pater ille ſecundum carnem principium multitudinis, duodecim filios, hic autem ſecundum Spiritum principium Chriſtianitatis, duodecim genuit apoſtolos: & ſicut illi patri ſecundum carnem, ſic non ſibimet quidem pater iſte ſpiritualis, ſed primo vicario ſuo priſtinum commutauit nomen.

Interpretatio nominũ XII. Apoſtolorũ.

Interpretatur autem Simon, obediens, Petrus à petra dictus eſt, ipſe nomine ſuo ſoliditatem eccleſiæ vel fidei catholicæ præſagiens, quam ipſe inſigniter ita edixit, tu es Chriſtus filius dei viui. Saulo quoq; commutatum eſt nomen, vt vocaretur Paulus: ſed differt commutatio hæc, quia videlicet non ipſe Dominus illi ore ſuo commutaſſe legitur. Andreas, decorus ſiue reſplendens.

Matth. 16.

Marc. 1.

Ioannes, in quo eſt gratia vel Domini gratia, & frater eius Iacobus, ambo Boanerges, id eſt filij tonitrui, nominati, videlicet ex firmitate vel magnitudine fidei. Philippus, os lampadis. Bartholomæus, filius ſuſpendentis aquas. Thomas, abyſſus vel geminus, vnde & Græce δίδυμος appellatur. Mattheus, donatus, qui & Leui, videlicet à tribu ex qua ortus fuit. Iacobus Alphæi ob diſtinctionem prioris cognominatus, qui dicitur Zebedæi, ſicut iſte filius Alphæi. Simon Chananæus ad diſtinctionem Simonis Petri, de vico Galilææ Chana, vbi aquas Dominus in vinum conuertit. Thaddæus, qui & Iudas Iacobi, ſubauditur frater, qui alibi appellatur Lebbæus, figuratum nomen habens à corde, quod nos diminutiue corculum poſſumus appellare.

Iudas Iſcariothes.

Iudas Iſcariothes, vel à vico, in quo ortus eſt, vel ex tribu Iſachar, vocabulum ſumpſit, quodam præſagio futuri in condemnationem ſui. Iſachar enim interpretatur merces, vt ſignificaretur pretium proditionis, quo Dominum vendidit. Quare autem (inquis) Dominus talem non ſolum ad diſcipulatum, verumetiam ad apoſtolatum admiſit? Nunquid neſciuit? Ad hæc breuiter dicendum, quia fecit hoc ob conſolationem noſtri, ob conſolationem eccleſiæ futuræ, vel eorum maximè qui eccleſiis præſunt, vt quum eis aliquis perierit, reſpondeant derogantibus, dicant inſultantibus: Ne miremini, & Chriſto accidit. *Hos duodecim miſit Ieſus, præcipiens eis, & dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum, ne intraueritis, ſed potius ite ad oues quæ perierunt domus Iſrael. Euntes autem, prædicate, dicentes, quia appropinquabit regnum cœlorum. Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eijcite. Gratis accepiſtis, gratis date.* non vt pleriq; arbitrantur, tunc duodecim apoſtolos Dominus ordinauit, quando taliter eos conuocauit, & talem eis poteſtatem dedit, ſed tantummodo elegit, & munerum eorum duodenarium præfixit.

Quando ordinati & ſacrati ſunt Apoſtoli.

Heb. 9.

Ioan. 20.

Matth. 28.

Non idem eſt eligi, quod & ordinari ſiue ſacrari. Quando ergo illos ordinauit ſiue ſacrauit? Nimirũ quando functus officio ſuo magnus ipſe ſacerdos, introiuit in ſancta per ſuum ſanguinem, tunc eos ſacrauit, & tunc reſurgens à mortuis, plenam atq; perfectam poteſtatem dedit eis in hæc verba: Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Itemq;: Euntes (inquit) docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Hæc namque ſumma eſt Apoſtolicæ poteſtatis atque virtutis, remittere peccata per gratiam Spiritus Sancti, baptizatis in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, quam videlicet poteſtatem ſeu virtutem neque præſenti loco, neque vſquam in toto euangelio, ante paſsionem ſuam dediſſe illis reperire poteris. Siquidem hic illum dixiſſe legis, vt prædicarent, infirmos curarent, dæmones eijcerent, mortuos ſuſcitarent, leproſos mundarent, ſed non etiam hoc, vt baptizarent & peccata remitterent. Baptizauerunt quidem aliquando, ſcilicet, quum impleret curſum ſuum, nondum traditus Ioannes, ſed non baptizauerunt ab ipſo

Domino

Domino iuſsi, imò, tantum exemplo, vel baptiſmo Ioannis, cuius & plerique illorum erant Diſcipuli. Quare autem duodecim mittens,& eos inſtituens, in ipſo inſtitutionis initio dixit:In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis? Nimirũ, quia nec dum tempus erat, neque hoc, vt iam fieret diuinæ rationis aut Euangelicæ prædicationis ordo poſcebat. Quid enim iam tunc prædicaretur gentibus? Vt circumciderentur? an vt baptizarentur? Sed profecto Circumciſio iam in Chriſto finem accipiebat, Baptiſmi autem ſacramentum nec dum conditum erat Hoc nanque ſacramentum in Chriſti paſsione vel morte conditum eſt. Hinc Apoſtolus: Quicunque(ait) baptizati ſumus in Chriſto Ieſu in morte ipſius baptizati ſumus, & cætera. Benè igitur: In viam gentium (inquit) ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Sed quid? Potius (ait) ite ad oues quæ perierunt domus Iſrael. Denique ad illud quod tunc præſentialiter agendum inſtabat negotium, permittebat ire tantummodo ad oues quæ perierant domus Iſrael, oues paſtorem non habentes, homines vexatos atq; iacentes: quippe quibus neq; Dux, neq; Princeps, neq; Rex erat, neq; Pontifex, ſed ſub nomine Paſtorum Lupos habentes, Lupos graues, Lupos rapaces & inde pereuntes. Et quid faciemus ad illas oues? Euntes autem(inquit) prædicate dicentes, quia appropinquabit regnum cœlorum. Nimirum quod pertinet ad rationem ouium, appropinquare regnum cœlorum, hoc eſt, aduenisſe iam paſtorem magnum ouium, ad viſitandum oues ſuas, ſicut per Prophetam Ezechiel prædixit: Ecce(inquit) ego ipſe requiram gregem meum de manu eorum. Item: Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas ſicut viſitat paſtor gregem ſuum in die quando fuerint in medio ouium ſuarum diſsipatarum. Et quia nec oues ipſæ omnes viſitationem ſuam vel paſtorem ſuum cognoſcere habebant, imò & hircinis cornibus pleræq; illarum percuſſuræ erant oues optimas, occidendo, crucifigendo, flagellando, & de ciuitate in ciuitatem perſequendo. Item poſtmodum dicit. Ecce ego iudico inter pecus & pecus, arietem & hircum. Et rurſum: Ecce ipſe iudico inter pecus pingue & macilentum, pro eo quod lateribus & humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras. Huiuſce iudicationis conſummatio tunc erit, cum venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli cum eo: tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut Paſtor ſegregat oues ab hœdis, & ſtatuet oues quidem à dextris, hœdos autem à ſiniſtris. Hoc erit regnum cœlorum, miſsis hœdis in ignem æternũ, tranſire oues in vitam æternã. Et inducam eas(inquit) in terram ſuã, & paſcã eas in montibus Iſrael, in riuis, & in cunctis ſedibus terræ, in paſcuis vberrimis paſcam eas, & in montibus excelſis Iſrael erunt paſcuæ eorum, & ibi requieſcent. Hoc(inquam) eſt regnum cœlorũ, & quia Paſtor iſte iam venit, propterea dico vobis nunc, vt euntes ad oues, quibus hoc per ſcripturã Propheticam promiſſum eſt, prædicetis, dicentes, quia appropinquabit regnum cœlorũ. Et quia difficile eſt, vt credant, me eſſe ipſum Dominum Deum viſitantem oues ſuas, ſicut viſitat Paſtor gregem ſuum, facite quæ dico. Infirmos curate. Mortuos ſuſcitate, Leproſos mundate, Dæmones eijcite. Hæc facite in teſtimonium, vt de viſitatione ſua gaudeant quidẽ oues, ſint autem hirci inexcuſabiles. In his autem omnibus aliena ſit intentio cupiditatis ab operatione virtutis. Gratis enim accepiſtis, & idcirco gratis date. Quis enim veſtrum mihi prior dedit, & retribuetur ei? Poteſtas iſta quam dedi vobis, non eſt alicuius dati veſtri retributio, ſed eſt omnino ſpontanea, & gratuita donatio. Non ſolum autem vos, verumetiam ante vos, & Prophetæ & Patriarchæ, & alij, quicunq; dicunt, & veraciter dicunt, de plenitudine eius nos omnes accepimus, quamcunq; operationem virtutum, qualemcunq; gratiam acceperunt, gratis acceperunt. Et vos igitur gratis date. Etenim quicunq; gratis non dederit, non erit, quemadmodum illi grati & gratioſi. Exempli gratia, quemadmodum Heliſæus, qui Naaman Syro, quem à lepra ſua mundauerat, dicenti ſibi(obſecro) vt accipias benedictionem à ſeruo tuo. Viuit(ait) Dominus ante quem ſto, quia non accipiam. Cumq; vim faceret, penitus nõ acquieuit, ſed erit quemadmodum Giezi, qui dixit: Pepercit Dominus meus Syro iſti, vt non acciperet ab eo quæ attulit, viuit Dominus, quia currã poſt eum, & accipiam ab eo aliquid. Cucurrit & accepit, & cum reuerſus eſſet, lepra Naaman adhæſit ei. *Nolite poſsidere Aurum, neq; Argentum, neq; Pecuniam in zonis veſtris. Non peram in via, neq; duas tunicas neq; virgam. Dignus eſt enim operarius cibo ſuo. In quamcunq; ciuitatẽ aut caſtellũ intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit, & ibi manete, donec exeatis.* Hęc eſt illa ordinatio Domini, cuius Apoſtolus, ad Corinthios ſcribens, ita meminit: Neſcitis, quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt? Qui altari deſeruiunt, cum altari participantur. Ita & Dominus ordinauit his, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere. Ad quid enim neq; Aurum, neq; Argentum, neq; Pecuniam in zonis, neq; peram habeant prædicatores Euangelij, niſi quia neq; neceſſe eſt, neq; expedit? Seminantes enim ſua ſpiritualia, iure illorum quibus ſeminant metere debent carnalia, ſecundum iſtam ſententiam à iuſtiſsimo prolatam Domino. Dignus eſt enim operarius cibo ſuo. Eſt autem hic aliquid quærendum, quia cum apud hunc Euangeliſtam ita ſcriptum eſt, & præcepit eis, ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum. Et quidem ſi vnam tantum virgam ſciremus, difficilius iſta quæſtio ſolueretur. Nunc autem duæ virgæ ſunt, altera Regum gentium alia Diſcipulorum Chriſti. Virga Regum gentium, virga eſt dominationis: virga Diſcipulorum Chriſti, virga dilectionis, virga paſtoralis officij, ſuper curam animarum ſolicite vigilantis. Illa virga, quæ dominationis eſt non

In viã gentium ne abieritis.

Roma 6.

Ite ad oues quę perierũt domus Iſrael.

Magnus paſtor ouium Chriſtus

Ezech. 34.

Iudicium de ouibus.

Ibidem.

Matth. 25.

Ezech. 34.

1. Corin. 4

Ioan. 1.

4. Reg. 5.

1. Cor. 9.

Quæſtio.

Marc. 6.

Reſponſio

Duplex virga, vna regũ alia paſtorum.

eſt conceſſa

eſt conceſſa miniſtris Euangelij pacis, & illa interdicitur hic, dicendo, neq; virgam, amplius autem
Lucæ.22. illic: Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. vos
autem non ſic. Porró, virgam diſciplinæ, virgam paſtoralis ſolicitudinis ac vigilantiæ, non ſolum
nunquam interdixit. verumetiam ab initio iuſsit. ab initio (inquam) id eſt, ex quo primum Paſtores
animarum mittere cœpit. Talium nanq; primi fuerunt Moyſes & Aaron. Illis vtique, quum mit-
teret eos, non præcepit Dominus, vt quicquam tollerent in via, niſi virgam tantum. Quid eſt (ait
Exod 4. ipſe ad Moyſen) quod tenes in manu tua? Reſpondit: Virga, Ait: Proijce eam in terram. Proie-
cit, & verſa eſt in colubrum, & cætera. Et ſubinde Virgam quoq; hanc ſume in manu tua in qua fa-
cturus es ſigna. Quid aliud præcepit huic vel fratri eius Aaron, vt tollerent in via, niſi virgam tan-
tum illam? Sic nimirum Euangeliſtis omnibus, cunctis Euangelij prædicatoribus, nihil aliud præ-
cipit in via ſua tollere, niſi vigorem paſtoralis curæ, niſi legem vitæ ac diſciplinæ, & pro huius rei
ſigno interdum virgam quoq; materialem manu geſtare. Porró, virgam dominationis (ſicut
1.Pet.5. iam dictum eſt) apud iſtum Euangeliſtam interdicit. Quod ſciens Apoſtolus Petrus, dicit: Neq; do-
2.Corin.1. minationes in clero, ſed forma facti gregis. Et Paulus ad Corinthios: Parcens inquit, vobis
non veni vltra Corinthum: non quia dominamur fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudij veſtri.
Nam fide ſtatis. Quid. ſi non ſtaretis? Vtiq; tunc in virga venirem ad vos, nunc autem in Spi-
ritu manſuetudinis: Quid igitur Euangeliſtæ ſunt vel erant facturi, ſi neq; Aurum, neq; Argen-
tum poſsidere conceſſum eſt eis, neq; Pecuniam in zonis? Ait: Dignus eſt enim operarius cibo ſuo.
1.Corin.4. Et continuo ſubiungit: In quamcunq; Ciuitatem aut Caſtellum intraueritis, interrogate, quis in ea
dignus ſit, & ibi manete donec exeatis, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt, ſicut Lucas manife-
Lucæ.10. ſtius meminit. Hic fiducia neq; Aurum, neq; Argentum, neq; zonas ære fœcundas admittunt, aut
admittere debent ſuo comitatu miniſtri verbi Domini, quia debitor eſt illis omnis auditor eiuſdem
verbi Domini, vt illud os impleat cibo corporali, de quo verbum vitæ accipit, qui cibus eſt ſpiri-
1.Corin.9. tualis, vt confidenter dicat: Si nos vobis noſtra ſpiritualia ſeminauimus. magnum eſt. ſi veſtra car-
Pſal.36. nalia metamus? Nunquid aliquem vnquam omnipotentis vernulam verbi ſpes iſta fruſtrauit? Imò
Prouer.10. & ſi totus ferè mundus aliquando eſuriat, & pane indigeat, iuſtum illum. cuius in corde domeſti-
cum, cuius in ore familiare eſt Dei verbum, non videbis derelictum: & verum eſt quod Scriptura
dicit, non interficiet Dominus fame animam iuſti. Exempli gratia: Cum Reges & Principes eſu-
rient in Iſrael, & Helias fortiſsimus verbi Dei miniſter ſupereſſet, nec haberet qui eum paſceret.
3.Reg.17. Recede hinc (ait Dominus) & abſcondere in torrente, & ibi de torrente bibes, coruisq; præcepi vt
paſcant te. Rurſus cum poſt dies ſiccatus eſſet torrens, non enim pluerat ſuper terram. Surge
(inquit) & vade in Sarepthā Sydoniorum, & manebis ibi, præcepi enim ibi mulieri viduæ vt paſ-
cat te. Sublata eſt igitur omnis cupiditatis vel miſeræ ſolicitudinis occaſio, vt ſit Euangeliſta-
rum liber animus, & non ipſi Aurum dominetur, ſed ipſe Auro & omnibus quæ poſsident homi-
nes dominetur, & de omnibus nihil niſi victum & veſtitum accipere dignetur. Quomodo autem
quiſquam audeat illis hæc, ſcilicet, victum & veſtitum ſubtrahere aut inuidere? Reuera nullo mo-
do, niſi ſemetipſum iudicare velit indignum æternæ vitæ. Nam hæc eſt ipſius ſententia verbi mi-
niſtros ſuos in ſuum opus emittentis. In quamcunq; Ciuitatem aut Domum intraueritis, interro-
gate quis in ea dignus ſit & ibi manete donec exeatis. *Intrantes autem domum, ſalutate eam, dicen-
tes: Pax huic domui. Et ſi quidem fuerit domus digna, ueniet ſuper illam pax ueſtra. Si autem non fuerit
digna Pax ueſtra ad uos reuertetur. Et quicunq; non receperit uos, neq; audierit ſermones ueſtros ex-
euntes de Domo uel Ciuitate, excutite puluerem de pedibus ueſtris. Amen dico uobis, tollerabilius erit terræ
Pax ſuper Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij quam ciuitati illi.* Hoc eſt, quod gaudere grati, quod ti-
Loth, ira mere debent ingrati. Diſcernuntur enim grati ab ingratis, recipientes à non recipientibus, iudicio
ſuper So- mirabili, iudicio terribili. Nam ſuper iſtos requieſcit pax, ſuper illos cœleſtis, ſecundum exemplum
doma. Sodomorum & Gomorrhæorum irruit ira. Reuocemus ad memoriam illam in Sodomis rem
Gene. 17. geſtam, & ſecundum illius ſimilitudinem clarius animaduertere poterimus præſentem rei veri-
tatem. Miſsi Sodomam venerunt veſpere duo Angeli, ſedente Loth in foribus ciuitatis. Non ex-
pectauit ille, videlicet Loth, vt illi hoſpitium poſtularent, aut interrogarent, qui in domo eius eſſent
digni hoſpitibus tantis, ſed obuiam vadens & adorans, obſecrauit, & obſecrando compulit, vt ad
eum diuerterent. Et quia ingreſſus domum ſuam fecit conuiuium, coxit azyma, & comederunt, ve-
nit ſuper domum illam Pax eorum, vt dicerent ad eum. Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias quas
habes, ne & tu pariter pereas in ſcelere ciuitatis. Salua animam tuam, noli reſpicere poſt tergum. &c.
Simul hęc dicentes, apprehenderunt manum eius, & manum vxoris eius, ac duarum filiarum eius eo
quod parceret Dominus illi, & eduxerunt eum, poſueruntq; extra ciuitatē. Ita ſuper eum pax quędam
requieuit, ſuper Sodomam autem & Gomorrham ira venit, ſcilicet, Ignis & Sulphuris pluuia, quæ
Pax Euan- illos ſubuertit. Iuxta hanc ſimilitudinem ſi fuerit domus digna (inquit Dominus) Euangeliſtis ſuis,
geliſtarum ſuper eos veniet pax veſtra. ſi autem non fuerit digna, exeuntes (ait) excutite puluerem de pedibus ve-
ſuper reci- ſtris, & tollerabilius erit terrę Sodomorum & Gomorrhęorum in die iudicij quam ciuitati illi. Vt di-
pientes eos ctum, ita & factum eſt. Etenim ſuper Eccleſiam gentium, quæ Apoſtolos Chriſti recepit, & alacriter
(vt dignum

(vt dignum erat) reſpondit dicentibus: Pax huic domui, pax Apoſtolica, pax ipſe Chriſtus, quemad- Ephe. 3.
modum dicunt, ipſe eſt pax noſtra, venit & requieuit. Illi autem ciuitati terrenæ Hieruſalem, imò
Sodomæ atq; Gomorrhæ, quæ pacem iſtam non recepit, nec ſolum non recepit, verumetiam cru-
cifixit, qualiter iam acciderit, totus orbis audiuit, & in die iudicij nullum eſt dubium, quin iudican-
dum ſit peccatum eius intollerabilius, peccato Sodomorum, quemadmodum & Hieremias in la- Thre. 4.
mentationibus dicit: Et maior effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, quæ ſub-
uerſa eſt in momento, & non cœperunt in ea manus. Quid enim de illa Sodoma dictum eſt, &
non cœperunt in ea domus, niſi quia voluerunt quidem illudere viros Sodomitæ, qui introierant Gene. 19.
ad Loth, ſed in ea (videlicet Sodoma) nullus fuit, cuius manus caperent illos. Nam domum quidem
circundederunt, ſed manus eorum viros illos non cœperunt. At illa quam dicit idem Propheta fili-
am populi ſui. Dominum ipſum & armis circundedit, & manibus cœpit, atq; comprehendit, illu-
ſit, conſpuit, flagellauit, crucifixit, occidit. Rectiſsimè igitur tollerabilius erit in die iudicij Sodomæ
& Gomorrhæ, quam ciuitati illi & omni genti, quæ ſecundum exemplum illius miſſos ad ſe mini- Horrendũ
ſtros ſalutis non recepit. Et nota vehementiam ſeparationis, & horrendi anathematis, in eo quod anathema
dicit, exeũtes de domo vel ciuitate illa, etiam puluerem excutite de pedibus veſtris, quod eos feciſſe Acto. 13.
Lucas in Actibus Apoſtolorum manifeſtiſsimè meminit. Ecce ego *mitto uos, ſicut oues in medio lu-
porum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ, Cauete aũt ab illis hominibus. Tra-
dent enim uos in concilijs & ſynagogis ſuis flagellabunt uos, & ad Præſides, & ad Reges ducemini propter
me, in teſtimonium illis & gentibus.* Propterea ſupra dixit, & quicunq; non receperint vos, quia ſcie-
bat quod non eſſent ab omnibus recipiendi, imò à quam pluribus eijciendi, & ad mortem tradendi.
Et ipſe quoq; primus erat eijciendus & ad mortem tradendus. Quomodo eijciendus? qualiter tra- Eſa. 53.
dendus? Sicut ouis (ait Eſaias) ad occiſionem ducetur, & ſicut Agnus coram tondente ſe obmuteſ-
cet, & non aperiet os ſuum. Sed & Ioannem Baptiſtam dicentem, audierant: Eccè Agnus Dei, qui tol- Ioann. 1.
lit peccata mundi. Multis in locis Euangeliorum, nominibus vtitur huiuſmodi, ſcilicet, Paſtoris
& ouium atq; agnorum, Paſtoris non Regis, ouium non militum. Sed & ſeipſum Paſtorem, non Re-
gem, ſuos Diſcipulos oues, non milites nuncupans. Quod cum vbiq; diligenter animaduertendum
ſit, illic maximè delectabile eſt, vbi cum illi de regio nomine calumnia strueretur à dicentibus. Quo- Ioann. 10.
uſq; animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm. Chriſtus quippe regium eſt nomen, &
hoc idcirco dicebant, vt in iſto nomine captum, poſſent accuſare apud Cæſarem, aut etiam ſecure
inuadere tanquam propter Cæſaris fidelitatem: taliter euaſit ſapiens corde, taliter eluſit ſuperbos &
inuidos mitis & humilis corde. Loquor (ait) vobis, & opera quæ ego facio in nomine Patris mei,
hæc teſtimonium perhibent de me, ſed vos non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis. Oues meæ vo-
cem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & cætera,
vſq;. Ego & Pater vnum ſumus, quod vtiq; non minus eſt, quam ſi palàm dixiſſet eis, ego ſum Chri-
ſtus. Igitur & hic cum dicit, eccè ego mitto vos ſicut oues in medio luporum: & vbicunq; ſe paſto- Diſcipuli
rem profitetur, ſuoſq; ſequaces nuncupat oues, duplicem affert vtilitatem, quia & illos informat ad Chriſti ſi-
manſuetudinem, vt diſcant ab eo quod ſit mitis & humilis corde, & cum omnibus hominibus pa- cut oues in
cem ſtudet habere, vt nullam habeant aduerſus eum occaſionem iuſtæ querelæ. Exitus probauit, medio lu-
quam veraciter ob hoc prædictum fuerit. Eccè ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Vbi porum.
enim exequebantur ſuæ miſsionis officium, diuerſis in locis ab hominibus impijs tanquam oues à lu-
pis inuaſi ſunt, lacerati ſunt: & quum malè tractarentur, non aperuerunt os ſuum, inter omnes & a-
pud omnes ita prudentes ſicut ſerpentes, ita ſimplices ſicut columbæ. In quo prudentes ſicut ſerpen- Eſtote pru
tes? In eo nimirum, quod cum flagellarentur, occiderentur, lapidarentur, & de ciuitate in ciuitatem dẽtes ſicut
diſpellerentur, cautiſsime ac vigilantiſsime agebant atq; patiebantur, tradentes quidem lupis rapa- ſerpentes.
cibus corpora ſua, cuſtodientes autem Deo Creatori ſuo corda ſua, ſecundum ſimilitudinem ſerpen-
tis, qui dum percutitur, totum percutienti obijcit corpus, maximè pro capite ſolicitus, vt quoniam
vulneribus carere non poteſt, ſaltem caput in quo ſibi vita eſt, vtcunq; protegatur. Nonne caput huiuſ-
cemodi ouium eſt Agnus Dei Chriſtus? Pro quo dum corpora ſua tradunt ad ſupplicia & diſpendi-
um vitæ præſentis ſuſtinent, vt Chriſtum lucrentur, profectò prudentes ſicut ſerpentes inueniuntur.
In quo autem ſimplices ſicut columbæ? In eo videlicet, quod nihil eorum faciunt, quæ corui ſolent fa- Simplices
cere: corui inquam, id eſt, homines mali, rapaces, cupidi, pro mundo vel pro his quæ mundi ſunt, liti- ſicut co-
gantes, inuicem mordentes, inuicem laniantes. Ita fit, vt dum nihil rapiunt, nullius rem concupiſcunt, lumbæ.
& omnia innocenter aſpiciunt oculis ſimplicibus, oculis columbarum, nec ſolum non rapiunt verum-
etiam derelinquunt, dando in vſus pauperum, quemamodum oues & lac ſuum & lanam ſuam capien-
tibus non contradicunt, & inſuper corpora ſua percutientibus exponunt, ſolum cuſtodientes caput ſu-
um Chriſtum. Ita (inquam) fit, vt & Lupis & Leonibus & Vrſis nulla ſit occaſio porrecta lacerandi
eos, flagellandi eos, occidendi, & de ciuitate in ciuitatem perſequendi eos. Cauete enim ab hominibus. Quid eſt ca
Tradẽt enim vos in concilijs, & in ſynagogis ſuis flagellabũt vos, & ad præſides & ad reges ducemini uere ab ho
propter me, in teſtimoniũ illis & gentibus. Hic eſt effectus ſimilitudinis ſerpentiũ, quem dixit: Eſtote er- minibus.
go prudentes ſicut ſerpentes, ſcilicet cauete ab hominibus, vt ſubaudias vel ſubintelligas ne homines

percutiant caput, totumq; obducite, & percutiendum exponite corpus, ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, de quo iam ſupra dictum eſt. Nam hoc eſt cauere ab hominibus, ſcilicet intentos eſſe & valdè ſolicitos, ne fiat quod homines moliuntur, ne vos aut terroribus concutiant, aut blandimentis ſeducant, vt negligatis, metu mortis, Chriſtum qui eſt caput veſtrum.

In teſtimoniũ illis & gentibus.

Terribile valdè eſt ſi rite perpendas, quod cum dixiſſet, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me, addidit, in teſtimonium illis & gentibus. Cuius nam rei in teſtimonium? & quo in tempore reuelandum eſt teſtimonium? Nimirum in die iudicij, quando faciendum erit, vt (quemadmodum ſupra dixit) tollerabilius ſit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum quam illi ciuitati, quæ vos (inquit) non receperit. Quale enim erit in illa die huiuſmodi teſtimonium contra ſe videre, vt non ſe poſsint excuſare & dicere Domine, quando miſiſti nuntios tuos ad nos, qui prænuntiarent de iudicio iſto, & non recepimus eos? Diceret enim illis Rex ſedens ſuper ſedem maieſtatis ſuę: Amen dico vobis, ecce iſti ſunt quos miſi ego in medio veſtrum, ſicut oues in medio luporum, & ecce cicatrices flagellorum, quibus flagellaſtis eos in ſynagogis veſtris: imò ecce ſigna clauorum in manibus & pedibus meis, quibus me confixiſtis. Vnde & nunc ſcio reprobare malum & eligere bonum, certum habens tam ex meipſo, quam ex iſtis, quos ſicut me & propter me occidiſtis & perſecuti eſtis contra vos teſtimonium, atq; inde eſt irreprehenſibile iudicium. *Cum autem tradent vos nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

Nolite cogitare quõ aut qd loquamini.

Sicut cauere ab hominibus, vt ſupra dixit, prudentiæ ſerpentinæ eſt, ita quod nunc dicit, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, ſimplicitatis eſt columbinæ. Simplicitas eiuſmodi ſocia eſt veritatis angulum non quærentis, dum foris pulſata quæſtionibus, ſtatim reſpicit intus, nec aliud ſcit aut vult eloqui, niſi quod in conſcientiæ ſuæ libro ſcriptum inuenit, ſcribente (id eſt, ſuggerente) Spiritu Dei, qui & ipſe ob ſignificandam ſimplicem ſuimet veritatem ſuper Dominum noſtrum in ſpecie columbæ apparuit.

Lucæ. 3.
Ioann. 1.
Abſq; phaleris verbo rũ tractãda ſcriptura.

Simile quid & nobis agendum eſt tanquam ſi hic idem optimus informator dicat nobis. Cum autem acceditis ad tractandum verbum Dei, nolite præcogitare qualibus verborum phaleris ſanctæ ſcripturæ ſenſum exornetis, dabuntur enim vobis verba ſponte venientia, de Spiritu Patris veſtri, quæ vtiq; quanto magis ſponte venient, tanto & vobis minus fatigationis, & audientibus ſiue legentibus plus afferent delectationis. O quàm dulce, quam præclarum eſt, ea quæ loquimur aut ſcribimus, talia eſſe, vt ea prudens auditor ſiue beneuolus lector, nequaquam dignetur aſcribere nobis, dicatq;, non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis. *Tradet autem Frater fratrem in mortem, & Pater filium. Et conſurgent filij in parentes, & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perſeuerauerit vſq; in finem, hic ſaluus erit.* Sicut hic audiuimus prædictum, ita & vidimus factum, vt confidenter dicamus Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate Domini virtutum.

Dolores vt parturientis in martyribus.

Nam quod præmiſit illic, ibi dolores vt parturientis, maximè ſanctos martyres reſpicit, quorum dolores fuere non parui, tunc præcipue, quando Frater fratrem, & Pater filium in mortem tradidit, & filij in parentes conſurrexerunt, & morte eos affecerunt propter nomen Chriſti. Reuera ibi dolores magni, veruntamen non qualeſcunq;, ſed vt parturientis. Nam qui perſeuerat vſq; in finem, ait, hic ſaluus erit, & ſalus ſic eum faciet dolorum omnium obliuiſci, ſicut Filius natus, mulierem quæ peperit. Cum enim pepererit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.

Pſal. 47.
Ioann. 16.

Magnus igitur etiam in doloribus iſtis Dominus & laudabilis nimis, magna gloria & magnus honor huius Filij hominis: quia ſicut de ſeipſo Spiritus Sanctus prædixerat. De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput. Ita & ipſe ſuis prædicit futuris militibus, quod bibituri ſint ſimiliter, propinantibus cognatis & amicis & parentibus, & propterea ſuum in ſalutem debeant exaltare caput.

Pſal. 109.

Quid ſi non valeant aliqui teneriores eiuſmodi ſuſtinere dolores? Ait: *Si autem perſequentur vos in ciuitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis ciuitates Iſrael, donec Regnum Dei veniat.*

In perſecutionibus nõ occurrẽdũ ſed fugiendum eſt.

O ergo quiſquis es & prudens & ſimplex Prædicator ſiue Auditor Euangelij, prudens vt Serpens, ſimplex vt Columba, non ſic præſumas de Spiritu fortitudinis, vt obliuiſcaris huiuſce conſilij. Vnde enim ſcis, vtrum verè habeas ſpiritum fortitudinis? imo vnde ſcis, vtrum amore an odio dignus ſis? Non ergo nimis cito temetipſum præcipites in caminum tentationis, ſed timens ne fortè martyrio dignus non ſis, cum te perſecuti fuerint in vna ciuitate, fuge in aliam, quia non eſt volentis neq; currentis, ſed miſerentis Dei, & iuſtius neceſsitas quàm voluntas coronam parit.

Eccle. 9.
Rom 9.

Veruntamen ſi expertus veraciter, quod donum vel gratiam habeas supernę fortitudinis & hoc tibi Spiritus Sanctus aliquo modo reuelauit, pulchrum eſt, laudabile eſt, vt vexillum crucis vltro arripias, & percurrens contra hoſtẽ in procinctu fidei, confirmes infirmos, & ſperandę à deo fortitudinis exemplum illis præbeas. Alioqui tutius eſt vt fugias in ſpiritu humilitatis, in ſpiritu timoris Domini: quia Petrum quoq; Apoſtolorũ principem, cum ſibi videretur fortis, ancilla oſtiaria terruit.

Matth. 26.

Fortè dicis: Quo fugiam? Quam ciuitatẽ adeã? Nunquid nobis fugientibus multę aperientur ciuitates? Ad hæc ille: Amen dico vobis non conſummabitis ciuitates Iſrael, donec regnũ dei veniat. Ac ſi dicat Hactenus paucæ fuerũt ciuitates Iſrael, ita vt cunctas olim vna poſsideret mulier Iezabel, quę regnauit in Samaria cum filia ſua Athalia impijſsima, quę regnauit in Hieruſalẽ. Tũc ita paucę fuerunt ciuitates Iſrael, vt

3. Reg. 18.

rael, vt cum occiderentur Prophetæ in vna ciuitate, non haberent aliam in quam fugerent, ſed cir- Heb.11.
cuibant in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtati, afflicti, niſi quod Abdias, ſecundum nomen
ſuum Seruus Domini, pauit ex eis centum viros, quinquagenos, & quinquagenos in ſpeluncis. At
nunc tot erunt ciuitates Iſrael, tot erunt per orbem terrarum Ciuitates ſiue Eccleſiæ meo nomini
dicatæ, qui ſum verus Iſrael, Ciuitates hoſpitales, Eccleſiæ pauperum, fidelium ſuſceptrices, vt non
poſsit quiuis conſummare illas, donec Regnum Dei veniat. Nemo quippe iam diu in iſta peregri-
natione viuit aut viuet, vt fugiendo pertranſire poſsit omnes, quæ in me credituræ ſunt, ciuitates,
tales fugitiuos libenter ſuſcipientes, conſolantes, honorificantes, & me in illis ſe recipere non vane
æſtimantes. *Non eſt Diſcipulus ſuper Magiſtrum, nec Seruus ſuper Dominum ſuum. Sufficit Diſcipulo, ut
ſit ſicut Magiſter eius, & Seruus ſicut Dominus eius. Si Patremfamilias Beelzebub uocauerunt, quanto ma-
gis domeſticos eius? Ne ergo timueritis eos.* Quo reſpectu vel qua intentione dixerit, non eſt Diſcipulus Cõſolatio
ſuper Magiſtrum, nec Seruus ſuper Dominum ſuum, ſufficit Diſcipulo vt ſit ſicut Magiſter eius, & ſeruorum
Seruus ſicut Dominus eius: manifeſtat ſubdendo, ſi Patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto Chriſti.
magis domeſticos eius? Sufficientia hæc cunctos Diſcipulos veritatis, omnes Seruos altiſsimi ſua-
uiſsime conſolatur, dum traduntur in concilijs, dum flagellantur in ſynagogis, dum ducuntur ad Re-
ges & Præſides, & odio ſunt omnibus, & morte afficiuntur propter nomen Domini. Amplius quæ- Nõ eſt diſ-
rere non debet, ne forte fiat Diſcipulus contrarius Magiſtro, aut Seruus in contrarium diſsimilis Do- cipulus ſu-
mino ſuo: quia nil magis contrarium, quàm vt Diſcipulus ſuperior Magiſtro. Seruus maior eſſe ve- per magi-
lit Domino ſuo, quod eſt velle ab hominibus glorificari, & beneficum vocari, cum ille tantus Do- ſtrum.
minus ab hominibus reprobatus, & Beelzebub vocatus fuerit, velle per delicias in Regnum Dei, cum
ille Magiſter humiliatus per mortem, mortem autem crucis, in regnum ſuum peruenerit. Hoc ſibi-
met ſufficere iudicet perfectus Diſcipulus & fidelis Seruus, vt ſit ſicut Magiſter & Dominus ſuus:
qui inde Magiſter, quod homo: inde Dominus, quod Deus eſt. Et ſecundum hoc iudicium reſpon-
deat aduerſario, ſi forte inſultans in tribulatione dixerit, vbi eſt Deus tuus, aut certe non curat de te
Deus tuus. Ne ergo timueritis eos. *Nihil enim opertum quod non reuelabitur, & occultum quod non ſcie-* Ne ergo ti
tur. Quod dico uobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta. Ne (inquit) mueritis
timueritis eos, ne timueritis eorum iudicium male de vobis iudicantium, dum odio vos habent prop- eos.
ter nomen meum, & eijciunt nomen veſtrum tanquam malum. Quid autem eſſet timere eos ſiue iudi-
cium eorum, niſi ſperare de prouidentia Dei, quod non curet aut non dignetur reſpondere pro hu-
milibus ſeruis ſuis, & bonæ illorum conſcientiæ verum perhibere teſtimonium? Timore huiuſmodi
omnino ne timueritis eos. Nihil enim opertum, quod non ſciatur. Veniet Dominus (inquit Apoſto- 1 Corin.4.
lus) qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vni-
cuique à Deo. Nam de malis quidem electorum actibus nonnihil opertum, nonnihil remanebit oc- Pſal.31.
cultum, quum ſcriptum ſit: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Et Sap.11.
Sapientia dicat Deo: Diſsimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Quo dicto ſatis innuit
miſericordem Deum velle aliquid de peccatis noſtris ſibimetipſi quodammodo eſſe occultum, ſed de
bonis cuiuſque actibus, ſiue de conſcientijs bonorum hominum, quas ignorantes homines, plerunque
de bonis male ſentiunt, & indiſcretum ſuper eos præcipitant iudicium, de bonis (inquam) nihil omni-
no eſt opertum quod non reuelabitur, & occultum quod non ſcietur. O quanta in præſenti quoque
vita reuelauit, & ſciri fecit Deus circa ſuos electos, etiam ipſis nolentibus, dum propter humilitatis
cuſtodiam ſemetipſos abſcondunt, & opera ſua videri cauent ab hominibus. Nouit ipſe quos quo-
modo & quorum propter vtilitatem oporteat reuelari vel ſciri etiam nunc, ante illam illuminatio-
nem ſiue manifeſtationem vniuerſalem, quam Apoſtolus (vt iam dictum eſt) expectandam pronun- 1.Corin.4.
ciauit: nolite (inquiens) ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcon-
dita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Beatum Iob reuelatum eſſe & ſciri voluit, quàm Iob. 1.
eſſet ſimplex & rectus ac timens Deum, & recedens à malo: & ſanctos innumerabiles, qui per humi-
litatem apud ſemetipſos latere voluiſſent, non ſolum cognoſci fecit ex operibus bonis, verumetiam
nonnunquam verbis ipſorum ſecreta cordis eorum vtiliter reuelauit, vt facerent quod hic continuo
ſubiunctum eſt. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate Quod dico
ſuper tecta. Quid enim ipſe dicit in tenebris, & quid in aure loquitur verbum Dei, Deus ipſe Ieſus vobis in te-
Chriſtus, niſi reuelationes Dei quas in occulto quaſi in tenebris, vbi homines non vident, quando vult nebris, ſci-
& prout vult, per Spiritum Sanctum immittit? Et hoc bonum quidem per humilitatem abſcondere, licet per re
& occultum tenere, videlicet quando & quomodo gratiam, qua illuſtratus eſt, quis acceperit, opti- uelationẽ.
mum autem reuelare pro gloria & honore Dei, dum vtilitatis cauſa expoſcit, aut iuſta neceſsitas exi-
git. Nam exempli gratia, nullatenus quiſquam tam vtiliter ſecretum Dei donum qualiter acceperit, Reuelatio
ſilentio premit, quam vtiliter Paulus vas electionis prædicauit, ſcribens Corinthijs inter cætera de nes Pauli.
ſemetipſo, quod vſque ad tertium cœlum ſiue in paradiſum raptus, audiſſet arcana verba, quæ non 2.Corin.12.
licet homini loqui. Nonne talia ſcribens dixit in lumine, quod ſibi dictũ fuit in tenebris & quod in au-
re audierat, ſuper tecta prędicauit? Nempe & ſi nõ omnia dixit aut ſcripſit, quę in cœlo illo tertio in il-
lo paradiſo audiuit quoniã audiui (inquit) arcana verba, quæ non licet homini loqui, attamẽ hoc ipſum

quod illuc vſq; raptus eſt, rectè in tenebris dictum, & in aure auditum recte animaduertis, quia raptum eum illuc fuiſſe, & arcana verba audiſſe nullus mortaliũ vidit, nullus audiuit, neque audire poterat, niſi de ſemetipſo enuntiaſſet ipſe qui vidit & audiuit. Ecce ergo dixit in lumine, quod ſibi dictũ eſt in tenebris, & prædicauit ſuper tecta, quod in aure audiuit. Imitantur autẽ illum, quicunq; prædicant gratiam ſibi datam, exigente cauſa iuſtæ neceſsitatis, procul abſente vento miſeræ vanitatis. *Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere. Sed potius eum timete, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.* Hic rectè dicat quis: Da Domine quod iubes, & iube quod vis. Ecce iubes vt non timeamus eos qui occidunt corpus, & ratio conſentit, eum potius eſſe timendum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam. Sed quæ caro non timeat occidi? Petrus apoſtolorum primus timuit, & mori timens, vitam negauit. Cur hoc, niſi nondum illi dederas vt non timeret? qui niſi feras vt non timeret? Poſtquam illi dediſti, potuit facere quod iuſsiſti. Eſto igitur fortitudo noſtra, & fac in nobis quod tu non facere vis. Veruntamen hoc primum debet ſcire fides, quod docendo iubes, & iubendo doces: & deinde ſpes orare, charitas impetrare vt des ipſe quod iubes. Oportet autem ſicut veram fidem, ita & firmam habere ſpem, vt non putet quiſquam quamuis exiguus, qui ab altiſsimo non ſit requirendus, eo qui paruus ſibi videatur & abiectus,

Officiũ fidei, ſpei & charitatis. cum ſcriptum ſit: Quam requirens ſanguinem eorum recordatus eſt, non eſt oblitus clamorem pauperum. Item: Quoniam non in finem obliuio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finẽ. Sequitur ergo: *Nonne duo paſſeres aſſe veneunt? & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre ueſtro. Veſtri aũt & capilli capitis, omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus meliores eſtis uos*

Pſal. 9. Ecce quam fortiter humilitati huic maieſtas veritatis occurrit. Nonne (inquit) duo paſſeres aſſe veneunt? Vera propoſitio, quia & vere omnibus notum eſt, quia duo paſſeres pro vili dantur pretio, & longe viliores ſunt corpore & anima, quibus ex duobus conſiſtit ſiue ſubſiſtit vnus rationalis homo. & vnus ex illis (inquit) non cadet ſuper terram ſine patre veſtro. Aſſume & hoc, quicunq; es vel eſſe

Obiectio cupis diſcipulus tanti magiſtri. Sed forte titubas & dicis: Quomodo vnus paſſer ſine patre noſtro in terram non cadit, cum nec de boue, qui vtique maior eſt paſſere, Deo cura non ſit? Deniq; Apoſtolus cum dixiſſet, ſcribens Corinthijs. Scriptum eſt enim in lege Moyſi: Non alligabis os bouis tritur
1 Cor. 9. Deute. 26. anti, protinus ait: Nunquid de bobus cura eſt Deo? An propter nos hęc dicit? Vtiq; propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in ſpe, qui arat, arare, & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi, &c. Quomodo ergo vnus ex paſſeribus non cadit in terram ſine patre veſtro, ſi nec de bobus tanto maioribus,

Solutio. quam ſunt paſſeres, cura eſt Deo? Ad hæc inquam: Apoſtolus de lege ſcripta loquebatur, & hic eius ſenſus, qui non fuiſſet deo cura, vt de bobus irrationalibus lex ſcriberetur. Porrò hic filius Dei de

Pſal. 135. 103. prouidentia Dei loquitur, qui ipſe prouiderit, vnde & quomodo det eſcam omni carni, vt non ſolũ educat de terra panem hominũ, verum etiam animantibus terræ & volucribus cœli eſcam prouideat competentem illis, iuxta illud Dauidicum: Qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum in-

Pſal. 146. uocantibus eum. Proinde aſtrue me & hoc. & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro, ſimulq; quod ſubiungit, veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt quia videlicet Chriſtiana fides expoſcit, vt non dubites reſurrectionem futuram, non ſolum cum omnibus membris corporis, verum etiam & cum palpebris ſiue ſupercilijs, & cum omnibus capillis ſuis. Cum hoc vt Chriſtianus homo aſſumpſeris, ſtatim fortiſsimo ſyllogiſmo ſuauiter ſtringeris, inferente illo: Nolite ergo timere, multis paſſeribus melioris eſtis vos. Melioris (inquam) id eſt, maioris pretij eſtis vos. Rationalis enim creatura eſt homo, & vita eius longiturnior eſt præſenti ſeculo, quia non moritur homo ſed ſolum corpus & ipſum reſurrecturum, ac ſine fine cum anima ſemper victurum eſt. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis eſt. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in cœlis eſt.* Ergo (inquit) quoniam vnus Homo multis paſſeribus melioris eſt, vos non dubitantes curam de vobis eſſe deo, nolite (vt iam dictũ eſt) timere eos qui occidunt corpus, ſed confitemini me coram veſtris interfectoribus: quia tale iudiciũ erit ſuper hoc, vt qui me confeſſus fuerit, ego confitear eum & qui me negauerit, negem & ego eum coram patre meo. Profecto gloria erit ei, quem talis in illa die confitebitur: confuſio autem illi, quem negabit, ſiue confundetur, quod apud alium Euangeliſtam legimus,

Heb. 11. id eſt, erubeſcet confiteri quod ſuus ſit. Quod huius rei Apoſtolus magnifice meminit, dicens ad Hæbręos de Sanctis patribus; Ideo nõ confunditur Deus, vocari eorum deus, videlicet quia confeſsi ſunt quod peregrini & hoſpites eſſent ſuper terrã, manentẽ hic nõ habentes ciuitatẽ, & meliorẽ appetentes, id eſt, cœleſtẽ. Profecto dum de illis negatur, ſimul de oppoſitis, id eſt, de infidelibus affirmatur, quia

Duplex pax, vna mũdi, altera dei. confundetur Deus vocari eorum Deus. Et væ illis, quorum Deus eſſe, quos confiteri & ſaluare ipſe, ſaluo honore ſuo, non poterit. *Nolite arbitrari quia uenerim pacem mittere in terram. Non ueni pacem mittere, ſed gladium. Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & nurum aduerſus ſocrum ſuam, & inimici hominis, domeſtici eius.* Cum dicit, Nolite arbitrari qui venerim mittere pacem,

Ioan. 14. ſubaudiendum eſt, quomodo mundus dat qualem mundus pacem mittit, qualem requirit. Nam & alibi quum dixiſſet: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, protinus ait: Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Eſt ergo pax mundi, quam iſte Dominus & princeps pacis mittere non

re non venit. Eſt enim illa contraria paci Dei, de qua Apoſtolus ad Galatas: Fructus autem ſpiritus Galat 5.
eſt, Charitas, Gaudium, Pax. Item: Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra Philip.4.
& intelligentias veſtras. Huius pacis Princeps ipſe eſt, & hanc mittere venit, primo pacificans per Eſa 9.
ſuum Sanguinem omnia, quæ in cœlis & quæ in terra ſunt, & deinde Euangelizans (ait Apoſtolus) Coloſſ.1.
pacem vobis qui longè fuiſtis. & pacem his qui prope ſunt. Pax iſta remiſsio peccatorum eſt, ſed mun- Ephe.2.
dus in maligno poſitus, iſtam non quærit, ſed qualem tunc habebat illa vallis viſionis, ſcilicet Hieru- Lucæ.19.
ſalem, cui dicebat iſte pacificus verus: Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi. Hæc Pax erat & Eſa.22.
hoc Gaudium & hæc Lætitia (ait Eſaias in onere eiuſdem vallis viſionis) occidere vitulos & iugula-
re arietes, comedere carnes & bibere vinum. Comedamus & bibamus cras enim moriemur. Non
(inquit) veni mittere pacem eiuſmodi, ſed gladium, id eſt, ſeparationem filiorum pacis Dei, à filijs il-
lius non pacis, ſed iniquitatis, quemadmodum ibidem continuo ſubiunctum eſt: Si dimittetur iniqui-
tas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus exercituum. Quis neſcit, quis non audiuit, perſæpe
factum eſſe vel fieri, quod hic ſe facturum prædixit, veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem
ſuum, & nurum aduerſus ſocrum ſuam. Simulq; nota quam pulchre, quam conuenienter Diſcipu-
los ſuos ad Propheticam autoritatem mittit, vt cognoſcant, quam antiqua veritatis huius conſtantia
ſit, dicendo & inimici hominis, domeſtici eius. Sic enim in Michea prædictum fuerat. Nolite credere
Amico, & nolite confidere in Duce. Ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui, quia filius
contumeliam facit Patri, Filia conſurgit aduerſus Matrem ſuam, Nurus contra Socrum ſuam. inimi-
ci hominis domeſtici eius. Commemorando hanc vltimam Prophetiæ ſententiam, & inimici hominis
domeſtici eius, profecto Prophetiam ipſam pulchrè innuit teſtimonium ferre dictis ſuis, nec poſſe ali-
ter ſcripturas impleri, niſi faciat ipſe quemadmodum dicit, non pacem, ſed gladium mittere veni. Et
quidem ſunt aliæ quoq; affinitates, quos interdiuidit gladius Euangelij, ſed ex multis iſtæ duę ſuffici-
unt, quarum altera, ſcilicet hominis & patris ſui de maioribus: altera, videlicet Socrus & Nurus ſuæ,
de minoribus affinitatibus eſt, adeò vt rara inter ſocrum & nurum concordia ſit. Vnde apud Comi-
cum quendam ſocrus, dum apud nurum ſuſpectam ſe huius vitij pertentiret, ſeq; excuſare intende-
ret: Non (inquit) facile eſt excuſatu. Ita animum induxerunt, Socrus omnes eſſe iniquas. Dum ergo di-
cit: veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & nurum aduerſus ſocrum ſuam, idem eſt
ac dicat: Omnes omnino, tam maiores quam minores affinitates ſeparare veni demonſtrando rum-
pendam eſſe pacem malam, & tolerandam carnis diſcordiam propter Dei concordiam. *Qui amat pa-
trem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus. Et qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.
Et qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus.* Ecce gladius ſeparantis, ecce ſeparatio
propinquitatis. Ecce diuiſio, quæ vnum eundemq; hominem contra ſemetipſum diuidit. Non eſt me
dignus (ait) qui patrem aut matrem, qui filium aut filiam diligit plus quam me, non eſt me dignus,
qui non crucē ſuam accipit vt ſequatur me. Hoc verbum iudicantis, gladius eſt ſeparantis. Quis enim
habens cor carneum, quis non habens cor lapideum, æquanimiter audire patitur, non es me dignus?
Valeat potius pater ſiue mater, valeat potius filius ſiue filia, di pereat potius ipſa caro ſiue præſens vi-
ta (ait quiſq; ſentiens auditor huius verbi) quam ego ô Chriſte dignus te non ſim. Itaq; omnem pro-
pinquum & omnem amicum relinquit. & ſemetipſum contemnit, vbi nihil horum ſe poſſe retinere
perpendit, ſalua dignitate diſcipulatus Chriſti. Nunquid mandatum hoc nouum eſt? Nonne eſt man-
datum vetus, quod ab initio audiuimus? Ait enim Moyſes in benedictione Leui: Qui dixerit Patri ſuo
& Matri ſuæ neſcio vos: & fratribus ſuis, ignoro vos, & neſcierunt filios ſuos, hi cuſtodierunt elo-
quium tuum & pactum tuum ſeruauerunt, iudicia tua ô Iacob, & legem tuam ô Iſrael. Ponent thy-
miama in furore ſuo, & holocauſtum ſuper altare tuum. Quod deinde ſequitur, benedic Domine
fortitudini eius, & opera manuum illius ſuſcipe: rectè de fortitudine iſta intelligas, quæ hic exigitur,
dicendo: Et qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus. Accipere namq; crucem
& ſequi Chriſtum ſiue in perſecutione tradendo corpus ſuum ad ſupplicia propter Deum, ſiue in pa-
ce frangendo deſideria carnis, ſeu propter metum gehennæ, ſiue propter vitæ æternæ deſiderium, for-
titudo magna & opus eſt magnum, fortitudo benedicenda, opus acceptione Domini dignum. Qui
hoc non facit, non ſolum gloriam non amittit, verumetiam pœnam incurrit. Sequitur enim: *Qui in-
uenit animam ſuam, perdet eam.* Quiſnam eſt qui inuenit animam ſuam, niſi qui nō vult tollere crucem
ſuam, ne non ſuauiter tranſigat præſentem vitam? De illo qui in perſecutione ita inuenit animam ſu-
am, vt Chriſto negato, lucrum iſtud faciat, quatenus in corpore retineat, quam perſecutoris gladius
extrudere poterat, animam, ex abundanti eſt aſtruere, quod æterna perditione perdat illam. Et econ-
uerſo: *Qui perdiderit* ait *animam ſuam propter me, inueniet eam.* Non indiget Chriſtiana fides aſſertione
illa, vt demonſtretur ſibi veram hanc eſſe ſententiam, quia valdè certum eſt, quod pius martyr per-
dens animam ſuam, in faſciculo viuentium cuſtodiam inueniet eam. Quid tandem ſupereſt pupil-
lis & orphanis iſtis, cum propter Euangelium patrem aut matrem amiſerint: ſiue orbatis iſtis, cum fi-
lium vel filiam propter Chriſtum dereliquerint? Quid (inquam) niſi vt Chriſtus ipſe ſolicitus ſit pro
illis? Non enim fallitur quiſq; talium, cum in Pſalmo dicit: Ego autem mendicus ſum & pauper. Do-
minus ſolicitus eſt mei. Nonne hic protinus adſunt verba illius ſolicitudinis? Sequitur enim: *Qui reci-*

Inimici hominis domeſticieius Mich. 7.

In Hecyra Terētiana.

Mandatū antiquū de patre & matre filiiſq; reliquēdis. Deuter.33.

Quid eſt inuenire animam ſuam.

Solicitus eſt Dñs ſuorum. Pſal.39.

pit uos, me recipit. Et qui me recipit, recipit eum qui me miſit. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ mercedem Prophetæ accipiet. Et qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. Et quicunque, dederit potum uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine diſcipuli, amen dico uobis, non perdet mercedem ſuam. Quantos putas futuros eſſe ſciebat, qui ipſum recipere cuperent, qui mercedem Prophetarum atque iuſtorum accipere optarent? Multos ergo receptores ſolicitus Dominus, hoc dicendo, præparabat illis, quos videbat patrem aut matrẽ amiſſuros cauſa ſui, quatenus poſſet quiſque illorum etiam hoc dicere, Quomodo pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem

Pſal. 26.

aſſumpſit me. Vt dictum ita videmus & factum, quia plures ſunt receptores talium, ſcilicet Prophetarum & iuſtorum, quos patres & matres dereliquerunt, quàm vt vincantur multitudine eorum. Nam vt taceam de cæteris recipiendi modis, tot cœnobia, tot xenodochia receptioni eorum præparauerunt, vt deficientibus iuſtis eiuſmodi, in quibus fatetur Chriſtus ſe recipi, pleriſque in locis res ſiue fundi pro talibus deo oblati, ad vſus ſecularium patres & matres, filios & filias habentium, & Chriſtum non ſequentium, magna ex parte redierint. Nunc ipſa verba perpende: Qui recipit vos, me

Receptacula pauperum.

Ioan. 13.

recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit. Hoc ipſum apud alium Euangeliſtam hoc modo edicit: Amen amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit. Qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit. Ergo veri adoratores non ſuperflue agunt, quando ſuperuenientes hoſpites ita ſuſcipiunt, vt proni in terram adorent. Chriſtus enim in eis adoratur, qui & ſuſcipitur. Dicam adhuc: Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti & Spiritus Sanctus in eis adoratur, qui & ſuſcipitur. Nam cum dixiſſet, qui recipit vos, me recipit, ne quem forte cogitatio ſua illo tempore pulſaret, dicens, quid magnum eſt iſtum recipi, hominem mortalem, qui & iniurijs affici poſsit & crucifigi? protinus addidit: Et qui me recipit, recipit eum qui me miſit. Et quis eſt qui iſtum miſit, niſi Deus pater & Spiritus Sanctus? Licet enim iſtud apud nos teſtimonio iam penè non indigeat, ſic ipſe in Eſaia loquitur: Accedite ad me, & audite hoc. Non à principio in abſcondito locutus ſum, ex tempore antequã

Chriſtus, imo tota trinitas adoratur in ſuſcepris hoſpitibus eius.

Eſai. 48.

fierent, ibi eram. Et nunc Dominus Deus miſit me & Spiritus eius. Quod idem eſt ac ſi diceret: In principio Deus eram, & hominibus loquens non in abſcondito, ſed magnis cum ſignis & prodigijs venturum me teſtificatus ſum, & ego qui loquebar, quique ibi eram, ſcilicet apud Deum, ecce adſum, factus homo, mittente Domino patre meo, mittente & cooperante per vterum virginis Spiritu Sancto. Igitur in illis qui mittuntur, recte ipſe, qui mittit eos, Deus adoratur. Nunquid autẽ hoc ſine exemplo vel autoritate antiqua facimus? Aut nunquid hoc facientes, tanquam creaturam adorantes culpamur? Cum ſtaret Abraham ad radices Mambræ apparuerunt ei tres viri ſtantes propter eum. Quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit & dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis &c. Item ſcriptura dicit: Veneruntque duo Angeli Sodomam veſpere, ſedente Loth in foribus ciuitatis. Quos cum vidiſſet, ſurrexit & abijt obuiam eis, adorauitque pronus in terram. Nunquid non angelica æque vt humana ſubſtantia creatura eſt. Sed Deus in illis adorabatur, qui & ſuſcipiebatur. Propter hoc & ille coram tribus adorans, vni loquebatur: Domine (inquiens) ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum, & iſte coram duobus adorans, quæſo Domine mi, quia inuenit ſeruus tuus gratiam coram te, &c. Quę tandem pro hac receptione merces erit? Ait: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetę, mercedem Prophetæ accipiet, Et qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet. Ergo & Deus qui recipitur, & eius qui recipit, vna eademque merces erit. Non enim dixit mercedem de Propheta, ſiue mercedem de iuſto, ſed mercedem Prophetę, mercedem iuſti accipiet. Magna retributio, larga recompenſatio. Quę nam eſt merces Prophetę ſiue merces iuſti, qui vt Prophetaret, ſiue regnum Dei annuntiaret, quique iuſtitiam Dei cuſtodiret, non patrem aut matrem, non filium aut filiã plus quam illos omnes amauit, & tollens crucem ſuam, Chriſtum ſecutus eſt non timens perdere animam ſuam propter iuſtitiam? Quæ (inquam) merces talium, niſi ipſum manifeſte videre Chriſtum? Hoc enim pro ſumma mercede promiſit diligentibus ſe. Qui diligit me (ait) diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum. O igitur receptor Prophetę, acceptor iuſti, in nomine Prophetæ, in nomine iuſti, id eſt, propter hoc ipſum quo Prophetam vel iuſtum eſſe animaduertiſti, tanta tibi mercede propoſita, hilariter age quod agis, bona voluntate porrige quod porrigis, da quod habes, ſiue parum, ſiue multum ſit. Non enim perdes mercedem ſuam, etiam ſi non plus quam calicem aquæ frigidæ dare poſsis. Quod ſi nec illum in tempore poſsis, ſaltem voluntas non deſit, quia pax in terra hominibus bonæ voluntatis.

Gene. 18.

Gene. 19.

Quanta merces recipientiũ hoſpites Chriſti.

Ioan. 14.

LIBRI OCTAVI FINIS.

RVPER.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMI. LIB. IX.

IT factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus, præcipiens duodecim Diſcipulis ſuis, Tranſiit inde, ut doceret & prædicaret in Ciuitatibus eorum. Ioannes autem cum audiſſet in uinculis opera Chriſti, mittens duos de Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui uenturus eſt, an alium expectamus. CAP. XI.
Ioannes Propheta & plus quam Propheta erat, ſicut de illo in hac eadem lectione Dominus ipſe teſtatus eſt. Quid (inquit) exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam Prophetam. Quis autem Prophetarum neſciuit aut tacuit paſſurum eſſe Chriſtum? Omnes ſciuerunt, omnes prænuntiauerunt, & hodie legentibus clarum eſt, Scripturas eorum fere per omnem ſeriem ſignificare ſalutiferum ſacroſanctæ paſsionis eius Sacramentum. Hinc Petrus in Actibus Apoſtolorum: Deus autem qui prænuntiauit per os omnium Prophetarum pati Chriſtum ſuum, impleuit ſic. Iſtud enim ignorare, illorum erat, qui Prophetas aut non legerant, aut non intellexerant. Quomodo ergo talem Propheta, ne dicam plus quam Propheta, diceretur aut eſſet? Cum per huiuſmodi rationem adducti, recte ſenſerimus, quia Ioannes ſicut cætera Chriſti Sacramenta ita & hoc ipſum ſciebat quod interrogabat, reſtat vt quæramus, quid interrogauerit dicendo, tu es qui venturus es, an alium expectamus: & quod opus fuerit vt hoc interrogaret miſsis Diſcipulis duobus. Profecto hoc interrogauit, vtrum ipſe eſſet Meſsias, id eſt, Chriſtus, qui vtique expectabatur venturus, ita vt mulier quoque Samaritana dixiſſe legitur: Scio quia Meſſias venit, qui dicitur Chriſtus. Cum ergo venerit, ille nobis annunciabit omnia. Nec mirum quod hic in vna eademque re circa vnam eandemque perſonam, præſenti ſimul & futuro tempore vſus eſt, dicendo, tu es qui venturus es. Nam & turbæ, quas pauerat de quinque panibus & duobus piſcibus, ita dixerunt: Quia hic eſt vere Propheta, qui venturus eſt in mundum. Et hic & illic quod dicitur venturus, id eſt, ac ſi diceretur, de quo ſcripturæ ſiue prophetæ teſtati ſunt, quod eſſes venturus. Hoc igitur (vt iam dictum eſt) interrogauit, vtrum ipſe eſſet Chriſtus, an alius hoc nomine eſſet expectandus.

Quæſtio ſuper interrogatione Ioannis.

Acto. 3.

Reſpõſio.

Ioan. 4.

Tu es qui venturus es.

Ioan. 6.

Cur autem hoc interrogauit eum, quem ipſum eſſe, Prophetando, Baptizando, oſtendendo, clamauerat? Vtique magnam ob cauſam, quam Euangeliſta non præteriuit, præmittendo, cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti. Quidnam ſibi vult dictio hominis, audiſſe Ioannem in vinculis opera Chriſti, & idcirco miſsis duobus Diſcipulis interrogaſſe illum interrogatione huiuſmodi? Nonne idem Ioannes antequã miſſus fuiſſet in carcerem, audierat opera Chriſti, quorum illud pulcherrimum fuit, quod inuitatus ad nuptias, aquam in vinum conuertit? Nonne & vocem audierat patris de cœlo ſuper eum dicentis, tu es filius meus in quo mihi bene complacui? Si interrogatione opus erat, cur non illis prioribus ſignis commonitus interrogauit? Perpendenda igitur ſubtilius eſt cauſa, quam (vt iam dictum eſt) Euangeliſta ſignificauit, præmittendo: Ioannes autem cum audiſſet in vinculis opera Chriſti. Nimirũ hoc vult intelligi, quia cum opera eius reuera eſſent opera Chriſti, id eſt, talia opera, qualia nemo alius facere potuiſſet, niſi ſolus ipſe Chriſtus filius Dei: inter ipſa tamen opera, Chriſtum ſe eſſe, palam non dicebat, imo & Diſcipulos ſuos hoc dicere prohibebat. Exempli gratia: Cum interrogaſſet Diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe filium hominis, ac ſubinde: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondente Petro, tu es Chriſtus filius Dei viui, illum quidem beatificauit pro cognitione & confeſsione veritatis, ſed prohibuit eos dicere in vulgus, ſicut protinus refert Euangeliſta: Tunc (inquiens) præcepit Diſcipulis ſuis, ne cui dicerent quod ipſe eſſet Chriſtus. Cauſam quoque propter quã iſtud præceperit, ex his quæ continuo ſequuntur, promptũ eſt agnoſci. Exinde (inquit Euangeliſta) cœpit Ieſus oſtendere Diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Hieroſolymã, & multa pati à Senioribus & Scribis & Principibus ſacerdotum & occidi & tertia Die reſurgere. Denique per occaſionem, ſiue accuſationem regij nominis, ſcilicet Chriſti, futurũ erat vt traderetur gentibus, à Iudæis dicentibus. Omnis qui ſe regem facit, contradicit Cæſari. Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. Maxime hanc ob cauſam ita præcepit. Ergo ne hoc dicimus, quod mortem refugere voluerit, & idcirco mortis occaſionem, ſcilicet regiũ nomen tacuerit, & Diſcipulis ſuis, vt de hoc tacerent, præcepit? Nequaquam, ſed ſicut mortem eius oportebat non multum differri, ita profecto expediebat non nimis accelerari. Prius oportebat condi Euangeliũ, & tanta fieri quanta facta ſunt, quorũ pars aliqua conſcripta, ſufficientibus teſtimonijs probare poſſet Chriſtianæ fidei ſacramentũ. Vbi tempus fuit, poſtquã & docuit, & ſigna ſufficientia fecit, tunc (quod valde notandũ eſt) non ſolum neminẽ prohibuit verumetiã turbam multã & pueros multos admiſit ſibi ad publicã acclamationem regij nominis, dicentes: Oſanna, Benedictus qui venit in Nomine Domini, Benedictũ quod venit regnũ patris noſtri Dauid, Benedictus qui venit rex in nomine

Cauſa, cur ſic interrogauit Ioannes.

Ioan. 2.

Matth. 3.

Matth. 16.

Lucæ. 9.

Ioan. 19.

Matth. 21.

Marc. 11.

mine Domini, pax in cœlo & gloria in excelſis. Demonſtratum eſt, quia Dominus noſter ante tem-
Luce. 19. pus ſuæ paſsionis, licet filium Dei ſe eſſe edixerit, & operibus comprobauerit, tamen regium nomen
quod eſt Chriſtus, quia nimis inuidioſum foret, non ſolis Iudæis, verumetiam Romanæ poteſtati, &
ipſe tacuit, & Diſcipulis ſuis vt de hoc tacerent, præcepit. Hoc idcirco demonſtrauimus, vt conſe-
Qualis fuit ſolicitudo Ioannis. quenter elucescat, qualis eſſe potuerit ſolicitudo Ioannis, qui cum audiſſet in vinculis opera Chriſti,
mittens duos de Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Qualis ergo ſo-
licitudo eius fuit? Pro qua re ſolicitus fuit? Auribus noſtris audiuimus, audiendo experti ſumus, eti-
am adhuc dicere Iudæos aduerſarios nominis huius. Vos dicitis Diſcipuli eius dixerunt, Ipſe tamen
Ioan. 3. non dixit, quod ipſe eſſet Chriſtus, quod ipſe eſſet Meſsias quem nos expectamus. Putas ne quod &
Diſcipuli eiuſdem Ioannis, qui æmulantes pro magiſtro ſuo, nonnunquam talia loquebantur? quale
eſt illud: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic Baptizat, &
2. Timo. 2. omnes veniunt ad eum, putas ne, inquam, quod aliquando etiam iſtud dixerint: Rabbi, tu illum
Chriſtum eſſe dixiſti, ipſe autem Chriſtum ſe eſſe, non dicit? Volens igitur ipſius ex ore auditum eſſe,
quod Chriſtus ipſe eſſet, & ſciens, quia illi fidelis præmanet, negare ſeipſum non poteſt, mittens du-
os de Diſcipulis ſuis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? *Et reſpondens Ieſus, ait illis:*
Euntes, renuntiate Ioanni, quæ audiſtis & vidiſtis: Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi
audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur. Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me. Illis
autem abeuntibus, cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne: Quid exiſtis in deſertum videre? Harundinem
vento agitatam? Sed quid exiſtis videre? Hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in do-
mibus regum ſunt. Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Ecce dico vobis & plus quàm prophetam. Hic eſt e-
nim, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuã, qui præparabit viam tuam ante te.
Malach. 3. Diligenter animaduerte, ô lector ſiue auditor, qualis quàm rei vel tempori congrua fuerit reſpon-
ſio hæc. Denique in Malachia, vbi ſcriptum eſt illud quod edixit: Ecce ego mitto angelum meum
ante faciẽ tuam qui præparabit viam tuã ante te, continuo ſequitur: Et ſtatim veniet ad templum San-
Ibidem. ctũ ſuum dominator, quẽ vos quæritis, & Angelus teſtamenti quem vos vultis, Ecce venit dicit Do-
minus exercituum. Forte optares, ô tu quicunque es Diſcipulus Ioannis, Diſcipulus gratiæ Domini,
necdum tamẽ perfectus ad cognoſcendũ, in quo ſit conſtans illud quod habes in pſalmo toties decan-
tatum: Eloquia Domini, eloquia caſta, argentũ igne examinatũ: optares (inquã) vt ad interrogatio-
Pſal. 11. nem iſtam, tu es qui venturus es, an alium expectamus, reſponderet, ego ſum, nec alius eſt expectã-
dus. Eſſet quippe reſponſio hæc eloquium caſtum, argentum verum: ſed apud homines non vide-
retur eloquium caſtum, non æſtimaretur argentum igne examinatum: quippe quorum diiudicatio
tam eſt iniqua, vt ipſe ſciens & prouidens diceret, maxime pro ſua perſona: Amen dico vobis, quia
nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua. Sapiens igitur & ipſa ſapientia, inde protulit ſuæ reſpon-
Luc. 4. ſionis eloquium caſtum, vbi nihil eſt dictum vel ſcriptum, quod non ſit argentum igne examina-
tum, nec audet dicere quiſquam, niſi impius quod non ſit irrefragabiliter verum. Nunc igitur quo-
niam & nos Diſcipuli ſumus gratiæ Domini, & Dominus Ieſus ad turbas loquitur de Ioanne, Syllo-
Syllogiſmus ex propheta Malachia. giſmum amabilem perficiamus: Proponit ipſe Chriſtus: Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego
mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante faciem tuam. Aſſuma-
mus nos: Sequitur autem protinus in eodem Propheta: Et ſtatim veniet ad templum Sanctum ſu-
um Dominator, quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti quem vos vultis. Concludant omnes
turbæ Chriſtianorum: Igitur iam non eſt expectandus alius, certiſsimè enim iam venit qui expecta-
Rom. 3. 9. batur venturus Dominator quem vos quærebatis ô ſerui Domini: Angelus teſtamenti quem voleba-
tis ô vos quibus & Teſtamentum creditum fuit & promiſsio, eius ſpem in Teſtamento ipſo iſte
magni conſilij Angelus confirmauit. Iam (inquam) venit, ſtatim quippe illum ſecundum veritatem
Teſtimonium ex operibus. ſcripturæ venire oportuit, vbi miſſus eſt iſte Angelus ad hoc deſtinatus, vt pararet viam ante faciem
eius. Si autem de facie Dominatoris huius dubitatis & dicitis, vbi eſt ille, vel quis eſt ille qui iam ve-
nit, ſi vobis non ſufficit index digitus dicentis: Ecce Agnus Dei, accipite aliud Teſtimonium, quod
Ioan. 1. huic Teſtimonio ſcripturæ præmiſit: Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi au-
diunt, mortui reſurgunt, pauperes Euangelizantur. Hoc teſtimonium operum, que vtique ſunt
opera Chriſti, quæ Ioannes in vinculis audiuit, qui nemo alius niſi Chriſtus facere potuit. Hoc
Luc 3. (inquam) teſtimonium cum illo teſtimonio Scripturæ collatum, ad quod miſit nos dicendo de
Quõ Ioan nĩ reuelatus ẽ Chriſtus. Ioanne: Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, non
ſinit ignorare, niſi eum, qui vult iſtum Ieſum à Nazareth, qui putabatur filius Ioſeph, illum eſſe
Dominatorem & Angelum teſtamenti quem quærebatis, quem volebatis. Hoc planè Ioannes quon
dam neſciebat, videlicet quis homo, quali facie vel habitu inter homines ambularet, apud quos
ſiue inter quos nutritus eſſet is qui rex Chriſtus dici vel eſſe deberet, à quo mundum vniuer-
Ioan. 1. ſum & ipſum Ioannem baptizari oporteret. Sciebat tanquam Propheta quod iam veniſſet, ſed
neſciebat quiſnam vbi nam ille eſſet, priuſquam Spiritus Sanctus dimonſtraret eum, deſcen-
dens ſicut Columba, & manens ſuper eum. Hinc ipſe, dicebat: Et ego neſciebam eum, ſed vt
manifeſtaretur in Iſrael, propterea veni ego in aqua Baptizans. Item: Et ego neſciebam eum,
ſed qui

ſed qui miſit me baptizare in Aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem ſicut
columbã, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu Sancto. Hoc nimirum pro ſynce- Sincerus
ritate teſtimonium ſui dixit, volens ſcire auditores, quod non pro fauore humano teſtimonium illi teſtis Ioã-
perhiberet, teſtem idoneum eſſe deſignans eum, qui in teſtificando non perſonam attendit, ſed cauſam nes Bapt.
vt ipſe, qui in teſtimonio ſuo, cum ſciret cauſam, nondum ſciebat perſonam. Hoc (inquam) neſcie-
bat, & ſalua Propheticæ gratię magnitudine, neſcire poterat quis homo, quali facie vel habitu eſſet
Meſſias, id eſt, Chriſtus, quem veniſſe conſtabat. Sic Samuel ſciebat quidem de filijs Iſai electum iam 1. Reg. 16.
eſſem regem, locuto ad ſe Domino, prouidi enim mihi in filijs eius regem, ſed quis filiorum eius eſſet
dei electus, neſciebat intantum vt diceret viſo Heliab: Nunc coram Domino eſt Chriſtus eius? Simi-
liter in cęteris filijs ita ſuum executus eſt officium. & Domini expectauit iudicium, vt cum tandem Maius te-
vngeret Dauid, reuera dicere poſſet, & ego neſciebam eum. Ecce quod quærebat Ioannes inter- ſtimoniũ
rogando dicens, tu es qui venturus es. Hoc enim ille fidelis amicus quęrebat, hoc intendebat, vt non Ioanne, tũ
contentus filius dei teſtimonio Ioannis, maiori teſtimonio manifeſtaret ſe. teſtimonio dei patris ſui, ex operi-
quemadmodum apud alium Euangeliſtam ipſe dicit Iudæis: Vos miſiſtis ad Ioannem, & ille teſtimo- bus tum ex
nium perhibuit veritati. Ego autem ab homine teſtimonium non accipio. Item: Ego autem habeo ſcripturis
teſtimonium maius Ioanne. Opera enim, quę dedit mihi pater vt perficiam ea, ipſa opera, quæ ego de Chriſto
facio, teſtimonium perhibent de me, quia pater me miſit. Et cętera vſq;. ſcrutamini ſcripturas, quia
vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illę ſunt qui teſtimoniũ perhibent de me. Quæ nam ſunt Ioan. 5.
opera quę dedit pater in teſtimoniũ huic filio ſuo Ieſu Chriſto, niſi iſta quę nunc dicit, cęci vident, clau-
di ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur? Et quę
vel quales ſunt ſcripturæ, quas ſcrutari pręcipiens, & illæ ſunt, inquiens, quæ teſtimonium perhibent
de me: niſi quales hic deguſtare poteſt in iſto capitulo? Hic eſt enim de quo ſcriptũ eſt. Ecce ego mitto
Angelum meum ante faciẽ tuam, qui pręparabit viam tuam ante te: ſi tamẽ ſequentia perlegas. Ec-
ce igitur, quod cupiebat Ioannes ex ore ipſius auditum eſſe teſtimoniũ maius Ioanne, imo teſtimonia,
de quibus recte dixerit Pſalmiſta: Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt ea anima mea. Sunt enim Pſal. 118.
duo teſtimonia hic, alterum mirandorum operũ, alterum in declaratione ſcripturarũ. Verè mira-
bilia teſtimonia hæc, & ideo ſcrutari ea debet anima noſtra. Primũ ita ſcrutandum eſt, vt non ſoli- Opera
modo reſpiciamus cæcos illos, qui tunc corporaliter illuminati viderunt, claudos illos qui tunc cor- Chriſti
poraliter ambulauerunt, leproſos illos qui tunc corporaliter mundati ſunt, ſurdos illos qui tunc cor- plus ſpiritu
pore reſurrexerunt. Ibi namq; non perfectio ſed initiũ erat operũ quę dedit mihi pater, ait, vt perficiã aliter quã
ea. Vbi ergo vel quando perfecit ea? Nimirum in morte & reſurrectione ſua, quando mortẽ noſtrã corporali-
moriendo deuicit, & vitam reſurgendo reparauit, ita vt iam non moriatur, mors illi vltra non domi- ter facta
netur, quod & de nobis non incerti ſperamus. Et nunc dato Spiritu Sancto perficit opera iſta, quia reſpici de-
vere cęci vident, claudi ambulant: qui nimirum cæci, qui claudi, qui leproſi, qui ſurdi, qui mortui, bent.
qui pauperes nos eramus, & hoc nobis multum debet valere ad teſtimonium huius reſpondentis pro Ioan. 4.
ſe, quia per fidem eius videmus, ambulamus, mundati ſumus, audimus, à morte peccati innumera- Roma. 6.
biles ſecundum exemplum Marię reſurreximus, & ita euangelizati ſumus, vt qui pauperes eramus,
diuites in verbo & ſcientia facti ſumus. Prout potuit animus fidelis limare atq; polire conatus eſt au- Luce. 17.
rum loci præſentis, quatenus & intentionem Ioannis interrogantis, & maieſtatem Chriſti ad interro- 1. Cor. 1.
gata reſpondentis, ex verbis ipſis ò lector ſiue auditor, ſplendidius apparentẽ agnoſcere poſſis. Nunc
illud non præterire libet, quia teſtimonium teſti ſuo Ioanni pulchra viciſsitudine reddens iſte teſtis Apoca 1.
fidelis, valde congruum ſecundum rem ipſam initium ſumpſit. Quid (inquit) exiſtis in deſertum vi- Quid exi-
dere. Sciendum quippe, quia cum diceret, tunc neq; Ioannes in deſerto, ſed in carcere erat, neq; Chri- ſtis in de-
ſtus ipſe in deſerto, ſed in qualibet ciuitatum loquebatur ad turbas, de Ioanne. Sic enim præmiſſum ſertum.
eſt, quia pręcipiens apoſtolis ſuis duodecim, tranſiit vt doceret & prędicaret in ciuitatibus eorum. Marc. 1.
Ergo ad illum exitum turbarum reſpexit, & illius exitus turbas memores eſſe voluit, de quo Marcus Eſa. 40.
ita præſcribens, initium ſancti euangelij Ieſu Chriſti filij Dei, ſtatim ſubiunxit, Sicut ſcriptum eſt in
Eſaia propheta: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam. Vox
clamantis in deſerto, parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius. Fuit Ioannes in deſerto bapti-
zans & prædicans baptiſmum pœnitentię, in remiſsionem peccatorũ. Et egrediebantur ad illum om-
nis Iudeæ regio, & Hieroſolymitæ vniuerſi, & baptizabantur ab illo in Iordane flumine, confitentes Ioan. 1.
peccata ſua. Memorabiles illos exitus turbarum ipſa Ioannis verba nobis fecerunt: inter quę illud
maximum fuit, quod exiſtimante populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de eo, ne forte
ipſe eſſet Chriſtus, confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus. Propterea teſtis iſte fidelis, qui teſtimo-
nium redditurus eſt omnibus in die iudicij, & pro merito ſuo ſingulis harundinem (inquit) vento a-
gitatam exiſtis videre? Non vtique, quia non flexus eſt, non inani glorię ceſsit, & pro nihilo habuit
popularem auram ſiue ventum tantæ exiſtimationis. Aliud fuit, quod hominibus placere non Matth. 14.
curans, ipſum Herodem arguit. non licet, inquiens, tibi habere vxorem fratris tui. Propterea ſub- Marc. 16.
iunxit: Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Non vtiq;, quia ecce qui mollibus ve-
ſtiuntur, in domibus regum ſunt. Ioannes autem non in domo, ſed in carcere regis eſt. Homines mol-
libus veſtiti, id eſt, adulatores, qui regum ſuorũ adulant peccatis, tractabiles atq; ſuaues dominatori-
buscon-

bus tanquam beneficis, cum ſint iniqui, ſicut Herodes patrator adulterij, ecce in domibus conuiuij
circa latera regalia comedunt & bibunt. Ioannes autem ſpinoſus, & aſpero veſtitu armatus, ita vt
Eccles. 12. palpari non poſsit, iuxta illud: Verba ſapientium, quaſi ſtimuli, & quaſi claui, in altum defixi. Hic
talis extra conuiuium in carcere clauſus eſt: nec aliter admittitur in illas domus regum, niſi ita, vt af-
Ioannes feratur caput eius in diſco, ſaltatricis præmium, ſaltationis pretium. Duæ iſtæ interrogationes, qui-
propheta bus ſingulis ſine dubio ſubiungitur, non auditorem attentum fecerunt ad interrogationem tertiam,
& plus quã cui ipſe q[illegible]nterrogat ſubiungit hoc etiam modo: Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico
propheta vobis, & plus quàm Prophetam. Et ita eſſe, ratione ſubiuncta protinus probat. Hic eſt enim (ait)
Malach. 3. de quo ſcriptũ eſt: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam an-
te te. Attentis namq; auribus hic opus erat, vt audito hoc ſcripto, non ſolæ quæ tunc pręſentes ade-
rant turbæ, verum etiam omnes populi ſiue gentes quæ hoc erant audituræ, oculos aperirent, cir-
cumſpicerent, & perlegendo ſequentia capituli huius, quorum ſupra iam meminimus, ſcirent quid
vel quantum eſſet reſponſum ad intentionem interrogationis huius, tu es qui venturus es an alium
expectamus? Et quid vel quantum hoc eſt? Nimirum hoc tale vel tantum eſt, ac ſi diceret: Ioannes
ante faciem meam officium angeli, quod videlicet officium angeli, quantum differt ab officio Pro-
Angelorũ phetæ, debet Scriba doctus quærere & proferre de ſcripturis ſanctis. Quibus requiſitis, audire & di-
officium. cere poterit. Angelorum officium eſt, non ſolum res venturas ſiue iam inſtantes pronuntiare, ve-
rum etiam ad certas mitti perſonas, per quas oporteat adminiſtrari res ipſas, & eorum corda prępa-
Gene. 15. 17 rare colloquij ſui præparatione, qui digni ſint operatione diuinitatis, quam oportet fidem, per quam
Ibidem. 18. iuſtus viuit familiariter peruenire. In hoc officio primi, poſt verbum promiſsionis, fuerunt illi tres
angeli, qui apparentes Abrahæ in figura ſanctæ trinitatis, hoſpitio eius fuerunt recepti, loquente in
ipſis Domino, ac dicente: Reuertens veniam ad te tempore iſto, vita comite, & habebit filium Sara
vxor tua. Notiſsimus angelorum, qui eiuſdem promiſsionis adminiſtratorij fuerunt, Gabriel ad
Mariam miſſus eſt virginem, vt pręparabilem eius mentem præpararet annuntiatione iſta: Ecce cõ-
cipies & paries filium. Porro Prophetarum officium fuit, promiſsionem eandem ſiue aduentum
Luc. 1. eius, abſq; certis pronuntiare perſonis. Exempli gratia: Audite ergo (ait Eſaias) domus Dauid: Ecce
Propheta- virgo concipit & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Neq; iſte, neq; quiſquam alius
rũ officiũ Prophetarum, ad certam aliquam perſonam miſſus eſt, vt tale quid euangelizaret, niſi iſte plus quam
Eſai. 7. Propheta Ioannes, qui ad hoc miſſus eſt, vt preſentem Chriſtum hominibus digito demonſtrans, vi-
am ante faciẽ eius ipſa demonſtratione pręepararet. Pro hac excellentia Ioannes plus quam Prophe-
ta & Angelus eſt. Vnde adhuc teſtis iſte fidelis, Ieſus Chriſtus, clariſsima teſtificatione intonat.

*Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta. Qui autem minor eſt in regno
cœlorum, maior eſt illo.* Nota & orbi vniuerſo celebris atq; clariſsima ſententia hæc, hoc ſolo indiget,
vt intentio quoq; tanti teſtimonij nota ſit, id eſt, vt ſciatur, quæ cauſa fuerit, vt eo potiſsimum loco
Magna hu vel tempore de pręcurſore ſuo Dominus teſtimonium proferret tantæ magnitudinis. Quam ergo
militas Io- putamus fuiſſe cauſam, niſi magnam humilitatem beatiſsimi Ioannis? Ille nanq; plus quam Prophe-
annis. ta, ſciens ſeſe non eſſe ſeruandum tempori illi, quo palam prædicari deberet myſterium ſacroſanctæ
incarnationis Ieſu Chriſti filij dei, hoc ipſum aſcribebat ſuę indignitati, ita vt diceret prius quam in
Ioan 3. carcerem miſſus fuiſſet. Qui poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamen-
ta portare. Nonne hoc ipſum dicebat apud ſe quando tenebatur in vinculis occidendus, & ſic ad
tempus illud non perueturus? Nimirum fidelis amicus ſponſi, beatos & omni honore dignos exi-
ſtimabat illos, quibus contingeret calceamenta illa portare, id eſt, incarnationis illius myſterium
tempore oportuno palàm omni mundo prædicare, licet nullus ad plenum, ſicuti eſt, tantæ rei ſacra-
mentum potuerit aut poſſit euoluere: ſeipſum autem illis beatis longe imparem, longe minorẽ, prop-
ter hoc ipſum, quia morte pręueniente futurum erat, vt non poſſet illa calceamenta portantium,
hoc euangelium prædicantium, ſocius aut viator exiſtere. Conſolatum igitur illum exiſtimare con-
ſolatione magnificentiæ huius, quia profecto, ſi non inter natos mulierum, nec inter apoſtolos ſiue
Euangeliſtas, qui vtiq; nati mulierum ſunt, ſurrexit quiſquam maior Ioanne Baptiſta. Quis tandem
ille eſt minor in regno cœlorum, qui maior eſt illo? Putas ne Angelus minoris meriti, quo omnes
angeli, quantumcunq; diuerſi ſint meriti aut ordinis, maiores ſunt eo, quod ille minimi ſit meriti?
Matth. 3. Sed illum neſcimus, quis ſit. Neq; enim ſcriptura de eiuſmodi quicquam nobis annuntiauit. Nun-
quid vero regnum cœlorum de ſolis angelis, & non etiam de hominibus conſiſtit? Solet etiam regnũ
Ille minor cælorum Eccleſia præſens intelligi, vt illic: Mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno
in regno eius omnia ſcandala. Neq; enim in illa Eccleſia cœleſti ſcandala erunt, quę poſsint auferri. Ergo ne
cęlorum quiſquis in iſto regno cœlorum minimus, vel minimi eſt meriti, maior Ioanne erit? Nimirum iuxta
Chriſtus hunc ſenſum contraria ſententia obueniet, vt conſequenter dicat: Inter natos mulierum non ſurrexit
eſt. minor Ioanne Baptiſta. Quærendus eſt igitur ille minor in regno cœlorum, quis ſit, & cito inuenie-
Matth. 20. tur, quia in veritate ipſe eſt qui hæc loquitur. Chriſtus Ieſus filius dei, minor vel minimus omnium
Luc. 22. noſtrum, minor cunctis paruulis, humilior humilibus cunctis, miro modo miniſtrans vt minimus,
regnans vt maximus, quemadmodum dicit: Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter. Item: Nam

quis

quis maior eſt, qui recumbit, aut qui miniſtrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrum
ſum, ſicut qui miniſtrat. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, Regnum, ea vide-
licet diſpoſitione, vt ibi tanto quiſq; ſit maior, quanto apud ſe eſt minor, id eſt, humilior. Diceret
aliquis: Vbi eſt illud Regnum? Aut quando veniet illud Regnum Cœlorum? Ait ergo. *A diebus au-*
tem Ioannis Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Apud alium Euangeliſtam interro-
gatus idem Dominus à Phariſæis, quando venit Regnum Dei, dixit eis: Non venit Regnum Dei Luce. 17.
cum obſeruatione, neq; dicent, ecce hic aut illic. Ecce enim Regnum Dei intra vos eſt. Plus aliquid Matth. 4.
hic dixit, attamen ad idem reſpicit. Cum enim prædicaret dicens: Pœnitentiam agite, appropinqua-
bit enim Regnum cœlorum, profectò neſcientes myſterium Regni Dei, ſæpe quærebant, ſæpius in- Regnũ dei
ter ſe conferebant, vbi nam eſſet aut quando veniret illud regnum Dei. Proinde ipſe volens eos ſcire, intra vos
quia Regnum Dei præſentia eſſet aduentus ipſius Regis Chriſti, & quod in illud Regnum introire, eſt.
hoc eſſet pœnitentiam agere ſecundum prædicationem vel teſtimonium Ioannis Baptiſtæ: & illic in-
terrogatus à Phariſæis, dixit: Ecce enim Regnum Dei intra vos eſt. & hic cogitationibus turbarum
reſpondens, à diebus autem (inquit) Ioannis Baptiſtæ Regnum cœlorum vim patitur, & violenti
rapiunt illud. Ac ſi diceret: Non ſicut olim, ita & nunc, Regnum Dei ſiue Regnum cœlorum de
longinquo venturum expectatur, ſed iam venit, iam intra vos eſt ita vt apprehendi poſſit, iamq; ma-
nu apprehenditur, manu rapitur, vim patiens à violentis, id eſt, à peccatoribus pœnitentibus, & hoc à
diebus Ioannis Baptiſtæ, nam ante illum non ita erat. Ante eius dies prænuntiabatur, & nondum ve-
nerat. Hoc eſt quod continuò ſequitur. *Omnes enim Prophetæ, & Lex vſq; ad Ioannem prophetaue-*
runt. Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Helias qui venturus eſt. Qui habet aures audiendi audiat. Propheta-
uerunt, id eſt, venturum forè Chriſtum prænuntiauerunt. Ioannes autem poſt omnes illos veni-
ens, non Prophetat, vt illi, aut prænuntiat, ſed digito demonſtrat. Statim vt ille venit, veniſſe con- Malach. 3.
ſtat Regnum Dei, ſecundum ſupra memoratam Propheticam veritatem, vbi præmiſſo ecce ego
mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem tuam, continuò ſequitur, & ſtatim veniet ad Regnũ cœ
templum ſanctum ſuum dominator, quem vos quæritis, & Angelus Teſtamenti, quem vos vul- lorũ vim
tis. Itaq; ſicut iam dictum eſt, omnes Prophetæ & Lex vſq; ad Ioannem prophetauerunt, ſubaudi- patitur.
tur de primo aduentu Chriſti ſiue Regni Dei, à diebus autem eius vſq; nunc, id eſt, quam diu dicitur Hebr. 4.
nunc, ſiue (vt Apoſtolus dicit) dum dicitur, hodie ſi vocem eius audieritis, ſcilicet ab illis diebus Io-
annis vſq; ad conſummationem ſeculi, iam non prophetatur aut non nou prænuntiatur, ſed præſens
adeſt Regnum Dei, & violenti, ſcilicet peccatores, qui propter peccata ſua nihil iuris haberent in re-
gno Dei, fortes facti per ſpiritum humilitatis, qua Moyſes homo mortalis volentem iraſci Deum, Exodi. 32.
tenere potuit: rapiunt Regnum Dei pie violenti, & ipſum Regnum Dei vim patitur, & non quomo-
documq; ſed libenter patitur vim eiuſmodi, & hoc fit vſque nunc, id eſt, vſque ad conſummationē
ſeculi. Ita ſe habet res à diebus Ioannis. Et ſi vultis (ait) recipere, ſi vultis ſcripturam ſiue Pro-
phetiam Spiritualem ſpiritualiter intelligere dicentem: Ecce ego mitto vobis Heliam Prophetam Malach. 4.
antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet cor patrum ad filios, & cor fili-
orum ad patres eorum, ne fortè veniam & percutiam terram Anathemate. Si (inquam) vultis reci-
pere, ipſe eſt Helias qui venturus eſt, id eſt, de quo legitis quia venturus eſt. Helias vtiq; non propri-
etate perſonæ, ſed ſpiritu & virtute, magnum Sacramentum, magnum myſterium. Propterea di-
cit: Qui habet aures audiendi audiat. Hic iam fortè quærat aliquis, quicunq; eſt ille qui audiuit, Et Quæſtio.
ſi in cæteris Ioannes Spiritum & virtutem Heliæ habuit, nonne multum diſſimilis venit illi, ſaltem 3. Reg. 19.
in zeli magnitudine? Helias namq; zelo zelatus ſum, ait pro Domino Deo exercituum, interfecerat
enim gladio Prophetas Baal, quadringentos & quinquaginta viros, & ita non ſolum verbo redar-
guit, verum etiam ferro perſecutus eſt impietatem Regis Achab, & vxoris eius Iezabel. Ioannes Eccl. 48.
nihil tale fecit. Nam verè quidem ſicut de Helia dictum eſt, ita & de Ioanne dicere conuenit, quia Matth. 3.
ſurrexit ſicut Ignis, & verbum ipſius quaſi Facula ardebat. Verbi gratia, vt diceret: Genimina vipe-
rarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira, facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. iam enim
Securis ad radicem arborum poſita eſt, & his ſimilia: ſed neq; ſecuri neq; gladio materiali quenquam Marc. 6.
percuſſit, imò ipſe gladio caput amiſit, in carcere Herodis & Herodiadis. Helias autem furorem 4. Reg. 2.
Achab & minas Iezabel Curru igneo ſubleuatus euaſit. Nonne ergo vel in hoc magna eſt diſſimi- Reſponſio
litudo iſtorum ſcilicet Heliæ & Ioannis? Ad hæc vt breuiter reſpondeam, dicendum in primis, de vſu gla-
quia ſicut Dominus noſter hic elocutus eſt dicens: Omnes enim Prophetæ & Lex vſq; ad Ioannem dij.
prophetauerunt, ſubauditur Chriſti aduentum, iam verò non eſt prophetandum, quia venit quem
prophetabant venturum: ita veraciter dicas, quia non ſolus Helias, ſed & omnes Sancti & iuſti vſq; ad
Ioannem, rectè & neceſſario ſeſe gladijs accinxerunt, in gladio percuſſerunt, & ſicut ante nos dictum
eſt, verberauerūt Tyrannos, Sacrilegos interfecerunt. A diebus autem Ioannis, nec ipſi Ioanni, nec ali-
cui viro ſpiritualis propoſiti conceditur euaginare gladium. Sed conuerte (ait Dominus) gladium tu- Matth. 26.
um in locum ſuum, & quod vni Petro dixit, omnibus dicit, ſatis eſt, ſinite vſq; adhuc. Et eſt ſenſus: Huc Lucæ. 22.
vſq; neceſſarium, fuit vt omnes expectatores regni Dei, quoniam nondum venerat materialibus v-
terentur gladijs ob defenſionem generis ſui, cuius de carne iuxta promiſſiones oportebat venire Re-

gnum Dei: quod videlicet genus eorum, ſi, vt volebat Diabolus, fuiſſet à gentibus extirpatum, non eſſet vnde implerentur promiſsiones ſicut ſucciſa arbore vnde fructum ſperes. Itaque vſque huc, ait, ſubauditur, gladij neceſſarij fuerunt, iam finire ſatis eſt. Igitur partem iſtam ſpiritus Heliæ quæ eſt zelo bono in gladio percutere, non requirimus in Ioanne. imò gaudemus in eo defuiſſe: quia temporis alterius, Ioannes minimum fuit, ita vt tempus ſuperius reſpiciens, rectè dicas pro cauſa quam dixi: Tempus

Eccle. 3. occidendi, & tempus ſanandi. Tempus belli, & tempus pacis. Hactenus iuxta intentionem interrogantis Ioannis reſpondens ſumma ſapientia perorauit, & reſponſio eius per iſtam viam qua gradimur, lucem ſparſit, vt videamus, & non ignoremus illud quod Ioannes Diſcipulos ſuos ſcire voluit, mittens illos ad interrogandum, tu es qui venturus es, an aliũ expectamus? Tandem operæ pretium eſt, ſcire concluſionem huiuſce orationis, qualis ſit. Ait. *Cui autem ſimilem exiſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis, lamentauimus & non planxiſtis. Venit enim Ioannes, neque manducans neque bibens, & dicunt Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator uini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis.* Senſus iſte eſt: Dixi vobis de Ioanne, quia Angelus, quia Helias eſt, Angelus non ſocietate naturæ, ſed officij dignitate. Helias non proprietate perſonæ, ſed ſpiritu & virtute. Et ſi haberetis aures audiendi, conſequenter audire & intelligere debuiſtis, quia ego Dominator quem vos quæritis, & Angelus teſtamenti quem vos vultis, & nunc veni pro ſalute generis humani, antequam veniet dies meus, dies iudicij magnus & horribilis. Vos autem neque præcurſionem eius neque aduentum meum ſuſcipere parati eſtis, aut parari vultis: contra vos metipſos diuiſi, & quam imparati ſitis finis vterque probabit, finis meus finis Ioannis. Cui ergo ſimi-

Pueri ſtulti, Iudæi. lem dicam generationem iſtam: cuius tempore & Ioannes quaſi Angelus præuenit, & ego Dominator ſtatim veni, triginta annos & paulo plus vobiſcum moratus, qui ſunt dies vnius generationis? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, &c. Quàm boni pueri, qui dicunt, cantauimus, lamentauimus:

Puerorũ cantantiũ primus Chriſtus. quàm mali & quàm ſtulti pueri, quibus dicunt, non ſaltaſtis, non planxiſtis. Puerorum cantantium primus & Præceptor optimus erat ipſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus, de quo Deus Pater in Eſaia loquitur: Ecce Puer meus, exaltabitur & eleuabitur, & ſublimis erit valdè. Et alibi Puer idem ipſe dicit:

Eſa. 52. Eſa. 8. Ecce ego & pueri quos mihi dedit Deus. Huiuſmodi puerorum cantatio fuit, quam puer iſte primus ſic incepit, vt cum publicanis & peccatoribus manducaret, quatenus per hanc benignißimam condeſcenſionem, beneuoli redderentur ad audiendum bonum nuntium, ſcilicet paratam ſibi eſſe remiſsionem peccatorum. Ad huiuſmodi cantationem Iudæi non ſaltauerunt, non exultauerunt, non in bonis operibus ſeſe excitauerunt, imò cantanti huic & pueris eius, ſcilicet, Apoſtolis, inuiderunt, & ipſum maximè blaſphemauerunt. Propterea dicit: Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt. Ecce

Lege vorax. homo † vorans, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Puerorum lamentantium primus vel maximus erat Ioannes, qui peccans arguendis aſperrimis. Genimina (inquit) viperarum,

Luc. 3. Matth. 3. quis oſtendit vobis fugere à ventura ira. Erat autem veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius. & locuſtas & Mel ſylueſtre edebat. Hoc totum lamentatio erat. Ad huiuſmodi lamentationem non planxerunt, quia pœnitentiam non egerunt, imò & velut inſanum deteſtati ſunt. Propterea dicit: Venit Ioannes neque manducans neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Nonne ergo inexcuſabilis eſt generatio hæc? Planè inexcuſabilis. vt ſtulti pueri. Deus autem vel ſapientia Dei non eſt vnde arguatur, ita vt conſtanter dicere poſsit. Quid vltra debui facere tibi, & non feci? Propterea dicit: Et iuſtifi-

Pſal. 50. Rom 3. cata eſt ſapientia à filijs hominum. Iuſtificata veraciter iuſtificatione illa, quam Pſalmiſta deſiderans dicebat: Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris. Verè magna & glorioſa iuſtificatio, cuius Apoſtolus hoc modo meminit: Quid enim ſi quidam illorũ non crediderunt? Nunquid incredu-

Pſal. 94. litas illorum fidẽ Dei euacuauit? Abſit. Eſt autem Deus verax, omnis autẽ homo mendax, ſicut ſcriptũ eſt, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis & vincas cum iudicaris. Poterat ergo dicere ſic, & iuſtificatus eſt in ſermonibus ſuis Deus, fideliter adimplendo, quod patribus promiſit, proximus factus per aſſumptionem carnis generationi huic ingratæ & mendaci: ſed quia de pueris ſimilitudinem propoſuerat, dicere maluit, & iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis: quia videlicet pueri qui dicunt, cantauimus, lamentauimus, ipſi ſunt filij ſapientiæ, & ipſorum cantare ſiue lamentari eſt, iuſtificari, laudare & glorificare ſapientiam Dei, cuius ſummum opus eſt incarnatio ſiue aduentus filij Dei. *Tunc cœpit Ieſus exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ uirtutes, quia non egiſſent pœnitentiam. Væ tibi Corozaim, uæ tibi Bethſaida. Quia ſi in Tyro & Sydone factæ eſſent uirtutes, quæ factæ ſunt in uobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Veruntamen dico uobis, Tyro & Sydoni, remiſsius erit in die iudicij quam uobis. Et tu Capharnaũ, nunquid uſque in cœlum exaltaberis? Vſque in infernum deſcendes. Quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent uirtutes, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem. Veruntamen dico uobis, quod terræ Sodomorum remiſsius erit in die iudicij quàm tibi.*

Locus difficilis. Miro modo poſt illam ſententiam quam dixit, & iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis, ita ſubiunctum eſt, tunc cœpit Ieſus exprobrare ciuitatibus illis. Nam verè capitulum hoc magnum eſt, & à ſanctis patribus ſcrupuloſe tractatum, qui vtique ſapientiæ filij, ſapientiam eandem in omnibus iuſtificare ſtuduerunt. Ecce enim quaſi oppoſitum. Si, inquit, Tyro &

Sydone

Sydone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſ-
ſent. Si in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te ô Capharnaum forte manſiſſent vſ-
que in hanc diem. Cur ergo illuc vel illuc Prædicatores non miſit. Cur virtutes, quatenus fierent Rom.11.
in eis, non procurauit? Itaq; conſequens viſum eſt, quod illos ſaluos fieri noluerit: & deficiente rati-
one, hoc ſolum ſufficere nobis voluerunt, quia cuncta Dei iudicia iuſta ſunt, & quia nemo poteſt
vniuerſum eorundem iudiciorum Dei penetrare profundum. Sed nos excitati quorundam mo- 1.Timo.2.
dernorum importunitate, qui ſentire niſi ſunt contra illam Apoſtoli ſententiam: Qui omnes ho-
mines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: animaduertimus, non conſequi, quod il- Addo, dũ
los Deus ſaluos fieri noluerit, ſcilicet, Tyrios & Sydonios atq; Sodomitas † per quas ad pœni- in eis fieri
tentiam agendam excitarentur, non procurauit. Hoc potius conſequenter intelligi debet, quod de il- virtutes.
lorum pœnitentia non curauit. Nunquid enim quæuis pœnitentia curæ eſſe debet Deo altiſsimo?
Non vtiq; ſed pœnitentia illa quæ eſt ſecundum Deum, qualem tunc ipſe prædicare incipiebat, di-
cens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim Regnum cœlorum. Eſt autem alia pœnitentia ſe- Matth. 4.
cundum ſeculum, qualem agere potuit impius Achab, ſcindens veſtem ſuam, & operiens cilicio car- 3.Reg.21.
nem ſuam, ieiunansq; & dormiens in ſacco & ambulans demiſſo capite propter ſermones Heliæ quos
dixerat, ſi mortuus fuerit Achab in ciuitate, cõmedent eum canes. ſi autem mortuus fuerit in agro,
comedent eum volucres cœli. Nunquid iſte pœnitentiam egit propter Regnum cœlorum? Non
vtiq; ſed propter regnum terrenum, propter vitam præſentem, & ne inſepultus proijceretur contra
honorem regium. Similiter Niniuitæ nunquid pœnitentiam egerunt propter Regnum cœlorum? Ionæ 3.
Non vtiq; ſed propter hoc tantum ne ſubuerteretur illa Niniue. Nunquid verò pœnitentiam pro cau-
ſa huiuſmodi agere, id eſt, quod ſaluum fieri, vel ſaluum eſſe? Illa namq; pœnitentia ſalutem affert,
quæ ſecundum Deum eſt, quæ pro ſpe agitur ſeculi venturi, pro metu Gehennæ, pro amore vi-
tæ æternæ. Vnde diligenter notandum, quia non dixit, ſi in Tyro & Sydone, ſi in Sodomis fa-
ctæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, ſalui fuiſſent: ſed olim, ait, in cilicio & cinere pœniten-
tiam egiſſent, & forte manſiſſent vſq; in hunc diem, quorum neutrum idem eſt, ac ſi diceret ſal-
ui fuiſſent. Vt igitur & in iſto non ſolum fideliter, verumetiam ſcienter iuſtificata ſit ſapientia à Iudęi cun-
filijs ſuis, quærenda erat diligentius intentio præſentis capituli, & Deo dante, citius occurrit. In- ctis genti-
tendit enim demonſtrare dicendo hæc Dominus noſter, Iudæos cunctis gentibus, etiam fidelibus bus dete-
eſſe deteriores. Duo enim illis prædicabat, & vt crederent, virtutes faciebat, ſcilicet, & temporale ex- riores.
cidium loci vel gentis, quod futurum erat, & factum eſt, à Romanis: & æternam pœnam gehennæ
ignis, quæ in die iudicij parata eſt Diabolo & Angelis eius, & hominibus impijs. Cum vtrumq; prædi-
caret Iudæis, pœnitentiam non egerunt. Vnum verbum ſi fuiſſet prædicatum Sodomitis, Tyris ac
Sydonijs, cum teſtimonio tantarum virtutum, ſcilicet, temporale exterminium, quod paſſuri erant, Ezech.3.
pœnitentiam egiſſent, ſicut & Prophetis Dominus dicere ſolebat. Exempli gratia: Et ſi ad illos Ionę.3.
mitterem te, ipſi audirent te. Domus autem Iſrael nolunt audire te, quia nolunt audire me. Et hoc
in Niniuitis probatum eſt, Porrò alterum, ſi tunc prædicatum illis fuiſſet Regnum Dei, non credi-
diſſent neq; pœnitentiam egiſſent. Vnde nec fuiſſent ſalui. & idcirco prædicatores eis mittere non
curauit. His dictis pro quæſtione difficili, nunc ipſa ſcrutemur verba præſentis capituli. Væ
tibi, inquit, Corozaim, væ tibi Bethſaida. Quoniam Corozaim interpretatur hoc myſterium me-
um, pulchrè per hoc ipſum vocabulum commonemur, in his verbis ſenſum ſequi myſticum, inci-
pientes ab interpretatione nominum. Corozaim ergo, cui vę, interpretatur, vt iam dictum eſt, hoc Corozaim
myſterium meum, generationis illius, contra quam maximè loquitur, ſignificat ſuperbiam ſiue
ſapientiam vanam. cui dum abſconduntur hæc, vt poſtmodum dicturus eſt nimirum quodammo-
do dicitur hoc myſterium meum vobis abſconditum, non vobis, ſed paruulis reuelandum. Beth- Bethſaida.
ſaida, cui ſimiliter væ, interpretatur Domus frugum, ſiue Domus venatorum & illorum ſigni- Matth 21.
ficat auaritiam, quos eijciens, ſcriptum eſt, ait, Domus mea Domus orationis vocabitur, vos au-
tem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Capharnaum, cuius exaltationem percutiens: Deſcen- Ioann.2.
dens, ait, vſque in infernum, interpretatur villa conſolationis: & eos omnes denotat qui ab iſto ſeculo Caphar-
capiunt conſolationem. Exempli gratia, vt ille diues, qui dicebat animæ ſuæ, Anima habes multa naum.
bona poſita in annos plurimos. requieſce, comede, bibe, epulare, & his dictis quaſi exaltatus in Cœ-
lum, eadem nocte deſcendit vſq; in infernum. Talium quales iſtis tribus nominibus denotantur, no- Luce. 12.
uiſsimi generationis illius pueri fuerunt, quia non per ignorantiam, ſed per ſuperbiam & per inuidi-
am ſaltare noluerunt, & propter auaritiam plangere noluerunt ad Euangelicæ prædicationis can-
tum ſiue lamentum. Econtra gentes, quę ignorabant & errabant & audito Euangelio viſisq; vir-
tutibus credituræ erant, per hæc nomina myſtice deſignantur, Tyrum, Sydonem & Sodomam. Ty-
rus namq; anguſtia, Sydon venatio, Sodoma muta ſiue ſilens pecus interpretatur. Talis erat gen-
tilitas. Erat enim in anguſtia, videlicet, ſicut Tyrus mari, ita profundo ignorantiæ circundata.
Erat venatio, ſcilicet, malignorum ſpirituum, quaſi Deorum, vt putabat, laqueis irretita. Erat
muta vel quaſi pecus ſilens, quia ſola quę carnis ſunt ſapiens, ea quę ſunt ſpiritus, cogitare aut lo-
qui neſciebat. Talium ante aduentum Chriſti nonnulli, ſcilicet, Niniuitæ, pœnitentiam ege-
runt pro ſolo metu temporalis exterminij: poſt aduentum verò eiuſdem Chriſti, quam multæ gentes

pro ſolo auditu iudicij vel ſeculi venturi, Iudæis in incredulitate perſeuerantibus, cum vtrunque (vt ſupra iam dictum eſt) prædicatum fuiſſet eis. In his & in cæteris huiuſmodi iudicijs iuſtificatur ſapientia à filijs ſuis, & non à ſemetipſis, ſed ex reuelatione ſupernæ gratiæ hoc habent, vt eam iuſtificare norint. Vnde protinus Euangeliſta ſubiungit. *In illo tempore reſpondens Ieſus, dixit: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita Pater*

Malach. 3. *quoniam ſic fuit placitum ante te.* Ad ea, quæ ſibi in ſcripturis dici nouerat, qualium vnum eſt illud, quod ſupra demonſtrauit, ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te: reſpiciebat vt diceret: Confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Et idcirco pulcherrimè atque ſanctiſsimè dictum eſt, in illo tempore reſpondens Ieſus.

In illo tempore reſpondens Ieſus. De his maximè ſcripturarum vocibus, quæ ex perſona patris ad filium vel de filio proferuntur, illud ſciendum, quia tanta iamque glorioſa continent ſacramenta, vt pro ipſis confeſsione, id eſt, laudatione, merito reſpondere debuerit ipſe Filius.

Pſal. 56. Exempli gratia, vt eſt illud: Exurge gloria mea, exurge Pſalterium & Cythara. Huic dicto

Pſal. 107. ex perſona patris reſpondens Filius: Exurgam, inquit, diluculo, ſtatimque ſequitur: Confitebor tibi in

Pſal. 17. populis Domine, & pſallam tibi in nationibus. Et in alio Pſalmo dicit: Propterea confitebor tibi in nationibus Domine, & nomini tuo pſalmum dicam. Præmiſerat autem de paruulis quidem, quibus hæc reuelanda erant, populus quem non cognoui ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi, de ſapientibus autem & prudentibus, quibus hæc abſcondita & abſcondenda erant, filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis. Igitur ſecundum ſcripturas veritatis loquens & confitens, id eſt, laudans, poſtquam contra ſuperbos dixit, cantauimus

Eſa. 1. vobis & non ſaltaſtis, lamentauimus & non planxiſtis, quaſi conſolatus conſolatione, quam per Prophetam prædixit hoc modo. Heu, conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis: quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Et repetens appellationem reuerendam pro rei magnitudine, ita, inquit Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te. Vtique hæc dicens & ita confitens, facit ipſe Primus & princeps quod dixerat, & iuſtificata ſapientia à filijs ſuis, iuſtificat enim aſſumptus homo in iudicijs ſuis. Et notandum, quod Deum Creatorem omnium, patrem ſuum, cœli autem terræ Dominum vocat. Eius enim ſolius natura Deus Pater eſt, cœli autem & terræ, id eſt, omnium viſibilium atque inuiſibilium Dominus eſt. Sequitur: *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium niſi Pater, neque Patrem quis nouit, niſi Fili-*

Luc. 3. *us, & cui uoluerit Filius reuelare.* Quorſum tendit hæc ſumma enunciatio? Eo nimirum vt animaduerterent audientes, quod non eſſet ipſe, vt putabatur, Filius Ioſeph, imò eſſet Filius omnipotentis, omnia in poteſtate habentis Dei, & poterat quidem dicere ſic, non ſum Filius Ioſeph, ſed ſum Filius Dei: ſed inuidiam maiorem excitaret hic modus loquutionis. Maluit ergo dicere, omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.

Omnia mihi tradita ſunt. In quo dicto ſonus ſuauior, & ſenſus idem eſt: Nemo enim, niſi ſolus Deus omnia tradere poteſt Filio ſuo. Hoc ipſum autem cum autoritate ſcripturæ dicit. Exem-

Dani. 7. pli gratia: Aſpiciebam, inquit Daniel, in viſu noctis, & ecce in nubibus cœli quaſi Filius hominis veniebat, & vſque ad antiquum dierum peruenit, & in conſpectu eius obtulerunt eum, & dedit ei poteſtatem & honorem & regnum, & omnes populi tribus, & linguæ ipſi ſeruient. Amplius autem ex eo, quod ſequitur, demonſtrat longè ſupra eſſe, quam ſi eſſet, vt putabatur, Filius Ioſeph. Et nemo, inquit, nouit Filium, niſi Pater, neque Patrem quis nouit niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Nonne hominem illum, qui hæc loquebatur, ſe noſſe arbitrabantur? imò nimis illum ſe noſ-

Matth. 13. ſe putabant, maximè homines patriæ eius, vnde & poſtmodum ſcriptum eſt: Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in Synagogis eorum, ita vt mirarentur & dicerent: Vnde eſt huic ſapientia hæc, & virtutes? Nonne hic eſt Filius Fabri? Nonne Mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus & Ioſeph

Bona et opportuna confeſsio Chriſti de ſeipſo. & Symon & Iudas. Et ſorores eius nonne apud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia iſta? Et ſcandalizabantur in eo. Adeo totum ſe noſſe illum putabant, & malè putabant. Opportunè ergo ipſe, qui, ſicut Apoſtolus ait, ſi nos negauerimus eum, fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt, opportune, inquam, & omni mundo neceſſarium erat, confitetur quia Filius Dei ſit. Nam verè illi, qui aures illas

2. Timo. 2. quas iſta dicturus requirebat dicens, qui habet aures audiendi, audiat. Confeſsio iſta confeſsio magna eſt, quia ſicut de Ioanne narrat Euangeliſta, dum interrogaretur, tu quis es, & confeſſus eſt & non ne-

Ioan. 1. gauit, & confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus: ita & ſecundum confeſsionem iſtam vbi hic interrogatus, tu es qui venturus es, an alium expectamus; confiteor, inquit, tibi Pater, &c. rectè dicat prudens auditor, quia confeſſus eſt & non negauit, & confeſſus quia ego ſum Chriſtus Filius Dei. Nec verò ſenſus iſte priorem deſtruit, quo cum dicimus confeſsionem pro laude accipi, ſolemus vti teſtimonio verbi præſentis, quo dixit, confiteor tibi Pater, quia verè laus eſt ei confeſsio veritatis, quam in illo tempore confiteri cœpit, confitendo ſe eſſe filium Dei verbis iſtis, omnia mihi tradita ſunt à patre meo, &

Ioann. 18. nemo nouit filium, niſi Pater, neque patrem quis nouit, niſi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Et in confeſsione hac perſeuerauerit vſque ad mortem, vbi & coram Pilato dixit: Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Et coram principe Sacerdotum dicente:

Matth. 26. Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus Filius Dei. Reſpondit: Tu dixiſti. Pro hoc

nomine martyrizatus eſt ipſe teſtis fidelis, clamantibus Iudęis ad Pilatum: Nos legem habemus, & ſe- Ioan. 19.
cundum legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit. Et ne quis dubitet teſtimonium illud re- 1. Timo. 6.
ctè confeſsionem dici, Paulus Apoſtolus ad Timotheum dicit: Præcipio tibi coram Deo, & qui vi-
uificat omnia & Chriſto Ieſu, qui teſtimonium reddidit ſub Pontio Pilato, bonam confeſsionem, vt
ſerues mandatū. Verè bona confeſsio, qua veritas incarnata ſimul vtrunq; aſſerit, videlicet & quod
ipſe Ieſus Chriſtus Filius Dei ſit, & quod vtraq; natura, ſcilicet, diuina pariter & humana, non duæ
perſonæ, ſed vna perſona ſit. Non enim dicit, omnia mihi tradita ſunt à patre verbi mihi inſiti, ſed à
patre meo, inquit: cum vtiq; conſtet, quia diuina Chriſti natura, verbum Deus nihil vnquam non ha-
buerit, ſed humanæ tantum naturæ traditum ſit, quod ante non habuerat, ſcilicet, omnis poteſtas in
cœlo & in terra. Interea ſciendum, quia ſicut, vbi dixit, neq; patrem quis nouit, niſi Filius, ſubiunxit, Et pater re
& cui voluerit Filius reuelare. ita vbi præmiſit, & nemo filium nouit, niſi Pater, ſubaudire oportet, & uelauit &
cui voluerit pater reuelare. Nam ſicut de reuelatione, qua patrem reuelat Filius, teſtimonium hoc ha- Filius.
bemus: Pater, manifeſtaui nomen tuum hominibus quos dediſti mihi, &c. huiuſmodi: ita de reuelati- Ioan. 17.
one, qua filium reuelat Pater teſtimonium illud habemus: Beatus es Simon Barlona, quia caro & Matth. 16.
ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in cœlis eſt. Ipſius autem reuelationis operatio, Sancti
Spiritus aſpiratio eſt, per quē cognoſcitur filius, cognoſcitur pater, cognoſcitur & ipſe qui vnus am-
borum ſpiritus eſt. In qua reuelatione quantæ diuitiæ, quanta conſolatio ſit, ex verbis ſequentibus
vult intelligi. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam uos. Tollite iugum meum
ſuper uos, & diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus ueſtris. Iugum
enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Quàm vera ſint iſta, ille ſcit qui experiri meruit, qui poſtquam
laborauit & oneratus fuit, vocem hanc audiuit inuitantis, & refectus eſt. Exempli gratia: Paulus Apo- 1. Cor. 2.
ſtolus, qui dixit, quia ſcriptum eſt, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcen-
dit, quæ præparauit Deus his qui diligunt eum, ſtatimq; ſubiunxit, nobis autem reuelauit Deus per
ſpiritum ſuum, ipſe expertus eſt. Laborauerat enim in eo, maximè quod adhuc ſpirans minarum & cę-
dis in Diſcipulos Domini, perſequebatur eos vſq; ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros Acto. 9.
ac mulieres, & oneratus fuerat non ſolum onere peccatorum, verum etiam onere quod portare con- Acto. 15.
tendebat cæremoniarum carnalium, quod neq; Patres noſtri, ait Petrus Apoſtolus, neq; nos portare
potuimus. Audiuit beatam inuitationem hanc, & venit, & refectus eſt. Non quidem iam tunc pleno
conuiuio ſanatus eſt, ſed paruo interim guſtu refectus, donec veniret quod perfectum eſt. Quid pu-
tas illa perfectio vel quantum habet ſuauitatis? Quantum reficit? Paruus iſte guſtus, verè fateor &
non incertus credo, quia nullo poteſt exprimi eloquio. Sentiri poteſt, dici non poteſt. Quanto magis
illa perfectio? Et quotus quiſq; eſt, qui illud quoq; quod ſequitur, dignè poſsit appendere? Tollite, Iugum dñi
ait, iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. O laborantes, ô onerati, ſuaue & o-
qui cum iugo peccati & onere mortalitatis, quod commune eſt humano generi, Regum quoq; vel nus leue.
Dominorum dura imperia ſuſtinuiſtis, quales potius feræ quam homines merentur dici, ſicut hacte-
nus apud Danielem præſignatum, per quatuor facies ferarum, leænæ & vrſi, pardi & illius fine no- Dani. 12.
mine beſtiæ terribilis atq; mirabilis, dentes magnos, dentes ferreos habentis, ô vos, inquam, defeſsi ac
detriti iugo dominorum huiuſmodi, venite, ait, ad me, & ego reficiam vos. Ecce facies mea facies eſt
hominis, & ecce ego ſum ille Filius hominis, qui poſt illas feras veni in nubibus cœli, & vſq; ad anti-
quum dierum perueni, antiquum dierum patrem meum, cui nunc confitens dico quia abſcondiſti hęc
à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Non ſum vt feræ illæ, ſed homo ſum, mitis &
humilis corde. Sub iugo illorum, non hominum, ſed ferarum, laboraſtis & onerati fuiſtis: ſub iugo
meo inuenietis requiem animabus veſtris, quia iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue ita vt ſci-
enter dicatis, quia noſſe me viuere, & mihi ſeruire regnare eſt. *In illo tempore: Abijt Ieſus ſabbatho per* CAP. XII.
ſata: Diſcipuli autem eius eſurientes, cœperunt uellere ſpicas & manducare. Phariſæi aũt uidentes, dixerunt
ei: Ecce Diſcipuli tui faciunt quod non licet eis facere ſabbathis. At ille dixit eis: Non legiſtis quid fecerit Da- 1. Reg. 12.
uid, quando eſurijt, & qui cum eo erant, quomodo intrauit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit, Exod. 29.
quos non licebat ei edere, neq; his, qui cum eo erant, niſi ſolis Sacerdotibus? Aut non legiſtis in lege, quia ſab-
batis Sacerdotes in templo ſabbathum uiolant, & ſine crimine ſunt? Dico autem uobis, quia templo maior Oſee. 6.
eſt hic. Si autem ſciretis, quid eſt, miſericordiam uolo & non ſacrificium, nunquam condemnaſſetis innocen-
tes. Dominus eſt enim Filius hominis etiam ſabbati. O vos paruuli, quibus Pater iſta reuelauit, quid vobis
per iſtam rem geſtam reuelatione dignum emicuit? Multa enim alia fecit Dominus Ieſus, quæ ſcri-
pta non ſunt, & ſi ſcriberentur per ſingula, nec ipſum, ait Euangeliſta Ioannes, arbitror mundum Ioann. 21.
capere eos qui ſcribendi ſunt libros. Quare ergo de multis quæ ſcripta non ſunt, inter pauca iſtud Quæſtio.
conſcribi dignum fuit, quod abijt Dominus Ieſus ſabbatho per ſata, & Diſcipuli eius eſurientes,
cœperunt vellere ſpicas & manducare. Phariſæi autem videntes, dixerunt ei, ecce Diſcipuli tui fa-
ciunt quod non licet eis facere ſabbathis? Quare, inquam, niſi quia reſponſio quam reſpondit Reſponſio
eis, multum pertinet ad venerabilem confeſsionem illam, qua (vt iam dictum eſt) confeſſus eſt ſe
eſſe filium Dei, ſic incipiens: confiteor tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſa-

pientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Dixit enim: Dico autem vobis, quia templo maior eſt hic. Item dixit: Dominus eſt enim Filius hominis etiam ſabbati. Nobis ſcire hæc expediebat, & idcirco ſcripta ſunt, & ſcribi debuerunt tanta hæc maieſtatis eius præconia.

Tēplo maior eſt hic.

Quantum enim hoc eſt quod ait, dico vobis, quia templo maior eſt hic? Nam propter honorem nominis diuini magnum quid eſt templum, ita vt reuerentiam debeat templo quicunq; cupit eſſe ſubditus, & reuerentiam præſtare Deo. Nimirum cum dicit, templo maior eſt hic. nec altare excipit, quo procul dubio nihil maius eſt, quam Deus, cuius altare eſt. Nam propter nomen Domini cui ſpecialiter altare dicatum eſt. omni creaturæ ipſum altare reuerendum eſt. Ergo dum Dei Filium ſeſe hoc dicto confitetur, qui veraciter templo vel altari idcirco maior eſt, quia Deus.

Dñs eſt Filius hominis etiam ſabbati.

Cum item dicit: Dominus eſt enim Filius hominis etiam ſabbati, profectò omnium Dominum & Deum ſeſe eſſe venerabiliter aſtruit. Nullus eſt enim Dominus ſabbati, niſi Deus ipſe, qui ſabbatum conſtituit. His dictis pro gloria illius iam dictæ confeſsionis, conſideranda ſunt duo hæc argumenta innocentiæ, quibus Diſcipulos defendit, dicens: Si autem ſciretis, quid eſt, miſericordiam volo & non ſacrificium, nunquam condemnaſſetis innocentes.

Excuſatio Diſcipulorū p factū Dauid in Nobe. 1.Reg.21.

Primum eſt quod ita dixit: Non legiſtis quid fecerit Dauid, quando eſuriit, & qui cum eo erant, quomodo intrauit in domum Dei & panes propoſitionis comedit, quos non licebat ei edere, neq; his qui cum eo erant, niſi Sacerdotibus ſolis. Duo tunc Dauid feciſſe legitur, quorum in altero Sacerdotem, qui panes propoſitionis eſurienti dedit, miſericordia iuſtificat: & eum, qui comedit neceſsitas excuſat. In altero aut ſemetipſum Dauid idem iure accuſat, dicens ad eum qui reſiduus erat, ſcilicet, Abiathar: Sciebam in die illa, quod cum ibi eſſet Doech Idumæus. procul dubio annunciaret Saul: Ego ſum reus omnium animarum Patris tui. Fefellerat enim eum dicens. Rex præcepit mihi ſermonem, & dixit: Nemo ſciat rem propter quam à me miſſus es, & cætera. Hæc idcirco dixerim, ne non ſatis congruum videatur, induxiſſe ſermonem pro argumento innocentiæ, Diſcipulorum ſpicas ſabbato vellentium & manducantium. Nam Dominus quid in illa re hiſtorica ſuo iudicio defenderit, ſatis indicat dicendo: Si autem ſciretis. quid ſit, miſericordiam volo & non ſacrificium nunquam condemnaſſetis innocentes.

Oſee.6.

Quæ ſententia de Propheta Oſee ſumpta, ſicut illum Sacerdotem de miſericordia iuſtificat, qui melius exiſtimauit eſurienti laico dare panes propoſitionis, quam obſeruare ritum illius ſacrificij: ſic econtra de inclementia condemnat Phariſæos, qui mallent Diſcipulos Chriſti fame perire, quam ſpicas ſabbato vellendas concedere.

Iuge ſacrificiū per ſingulos dies in lege. Exod. 29.

Secundum ſiue alterum innocentiæ Diſcipulorum eius argumentum hoc eſt. Aut non legiſtis in lege, quia ſabbatis Sacerdotes in templo ſabbatum violant, & ſine crimine ſunt. Violant, ait, videlicet ſecundum auſum præiudicij veſtri. Nam reuera non violant in priori tabernaculo ſemper introeuntes & ſacrificiorum officia conſummantes. Per ſingulos dies, ait Lex, iugiter agnos anniculos duos, vnum mane agnum & alterum veſpere decimam partem ſimilę conſperſę oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem Hin. & vinum ad libandum eiuſdem menſuræ in agno vno. Alterum verò agnum offeres ad veſperam. iuxta ritum matutinæ oblationis. Hoc agentes ſabbato æque vt prima vel ſecunda ſabbati profectò ſabbatum violant ſi omne opus abſq; vlla exceptione ſabbati violatio eſt. Quid enim operoſius eſt, ſpicas vellere, an duos agnos anniculos cædere & pelles eorum detrahere, & eos cum libamentis ſuis offerre manè & veſpere?

Quomodo violatur ſabbatū Nume. 15.

Sed ita demum ſabbatum violatur, ſi quis faciat ſeruile opus. Seruilis operis diffinitio vera, eſt præcepti contemptus. Exempli gratia. Cum eſſent filij Iſrael in ſolitudine, & inueniſſent hominem colligentem ligna die ſabbati, obtulerunt eum Moſi & Aaron & vniuerſæ multitudini. Qui recluſerunt eum in carcere, neſcientes quid ſuper eo facere deberent. Dixitq; Dominus ad Moſen: Morte moriatur homo iſte. obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra. Cumq; eduxiſſent eum foras. obruerunt lapidibus & mortuus eſt, ſicut præceperat Dominus. Opus illius hominis non ex ignorantia, non ex infirmitate, ſed ex ſuperbia venit, & peccatum eius contemptus fuit. Rectè ergo tanquam ſabbati violator mori debuit. ſecundum ſententiam hanc ibidem præſcriptā.

Ibidem.

Anima verò quę per ſuperbiam aliquid commiſerit, ſiue ciuis ſit ille, ſiue peregrinus, quoniam aduerſus Dominum rebellis fuit, peribit de populo ſuo. Verbum enim Domini contempſit, & præceptum illius irritum fecit, idcirco delebitur & portabit iniquitatem ſuam.

Obiectio.

Diceret aliquis illorum: Idcirco Sacerdotes ſabbato hęc facientes ſine crimine ſunt, quia faciunt in templo Domini, ex præcepto eius qui Dominus eſt etiam ſabbati.

Solutio.

Ad hæc ille: Dico vobis, quia templo maior eſt hic, & Dominus eſt filius hominis etiam ſabbati. Quibus verbis ſi non credis ô tu quiſquis es, operibus crede. Sequitur enim: *Et cum inde tranſiſſet, uenit in ſynagogā eorum: Et ecce homo habens manum aridam. Et interrogabant eum dicentes, ſi licet ſabbatis curare, ut accuſarent eum. Ipſe autem dixit eis: Quis erit ex uobis homo, qui habet ouem unam, & ſi ceciderit hæc ſabbatis in foueam, nonne tenebit & leuabit eam? Quanto magis melior eſt homo oue? Itaq; licet ſabbatis beneſacere. Tunc ait homini: Extende manum tuam Et extendit. Et reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.* Si, inquam, verbis non credis, ô tu quiſquis es ſapiens vel prudens, & paruulus nondum eſſe didiciſti, qualium ſupra in confeſsione ſua meminit iſte Filius Dei, iſte maior templo, & Dominus etiam ſabbati, operibus crede. Nunquid enim ſic & ſic operaretur, ſi in confeſsione iſta fuiſſet mentitus: Confiteor tibi, inquit, Pater & omnia mihi tradita ſunt à patre meo, & templo maior eſt hic, & Dominus eſt Filius hominis

etiam

etiam ſabbati? Ille qui ſemetipſum mendaciter magnificauit, qui (ſicut per Ezechielem exprobratur illi) eleuans cor ſuum dixit: Deus ego ſum. & in cathedra Dei ſedi, & ego feci memetipſum, quia mentitus eſt, idcirco tanquam ſuperbus iudicatus eſt, & nihil vnquam diuinum nihil vtilè fecit. Veniam ad homines quorum extollentia de ſcripturis nota eſt. Maria prophetes, Soror Moſi & Aaron, quia locuta eſt contra Moſen dicens, num per ſolum Moſen locutus eſt Dominus, nonne & nobis ſimiliter locutus eſt? non impune tranſiit, ſed tanquam ſuperbè locuta, confuſibilem pœnam recepit, operuit enim eam cadens lepra quaſi nix. Amplius autem Chore, Dathan & Abyron in ſuperbiam erecti & Sacerdotium vendicantes ſibi, pœnam terribilem receperunt, alij cœlitus igne conſumpti, alij viui à terra abſorpti Saul quoq; Rex quondã electus Dei, propter ſuperbiam proiectus & maligno ſpiritui traditus eſt. Iſte maiora de ſemetipſo confitens, quam aliquis illorũ hominum peccatorum, maiora & maiori cum poteſtate fecit opera, quam aliquis hominũ iuſtorum, vt eſt illud, quod protinus, cum dixiſſet, Dominus eſt enim Filius hominis etiam ſabbati, tranſiens & veniens in Synagogam ipſa die ſabbati, homini manum habenti aridam, non precem fundendo, aut quiuis ſanctus homo, ſed imperando vt Deus dixit, extende manum tuam, & extendit. Igitur & ex hoc & ex cæteris operibus, quæ poſt tantam confeſsionem illam fecit, qualia nemo alius fecit, vobis ô ſapientes & prudentes, conſtans eſſe debuiſſet, quia Dei filium & etiam ſabbati Dominum ſe eſſe confitendo, non mentitus eſt. Sed quid ſequitur? *Euntes autem Phariſæi, conſilium faciebant aduerſus eum, quòmodo eum perderent.* Ergo cauſa abſconſionis, quam ſupra dixit, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, inuidia ipſorum fuit. Superati enim & veritate ſermonis & potentia virtutis, atq; ideo de ignorantia inexcuſabiles, conſilium faciebant, quomodo eum perderent: nec deſtiterunt eiuſmodi ſapientes & prudentes, à vera ſapientia, deinceps magis ac magis ſuperati, & operibus bonis irritati, donec eum perderent vt eis viſum eſt. Iuſto igitur iudicio abſcondiſti, inquit, hęc à ſapientibus & prudentibus. Quam videlicet abſconſionem continuo verbis inſinuauit myſticis, ſapientia iuſtificata & iuſtificanda à filijs ſuis. Sequitur enim. *Ieſus autem ſciens, receſsit indè, & ſecuti ſunt eum multi & curauit omnes, & præcepit eis, ne manifeſtum eum facerent.* Niſi enim myſterium intelligas in illa præceptione, qua præcepit eis ne manifeſtum eum facerent, contrarium videbitur ei quod ſequitur: Tunc oblatus eſt ei Dæmonium habens cæcus & mutus, & curauit eum, ita vt loqueretur & videret. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic eſt Filius Dauid? Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non eijcit Dæmones. niſi in Beelzebub principe Dæmoniorum. Ergo in præceptione huiuſmodi myſterium eſt. Nimirum forma ſerui homo exterior, conſilio vel iudicio ſubſeruiens inſitæ ſibi diuinitatis, ita locutus eſt, ita pręcepit: Conſilium hoc erat, iudicium iſtud erat, recedere ab inuidentibus & blaſphemantibus Iudęis, præcipere Apoſtolis vel Prædicatoribus ſuis, ne apud illos docerent aut prędicarent, iuxta illud per Eſaiam dictum: Et nubibus mandabo ne pluant ſuper vineam meam imbrem. Ad hoc pertinens, propheticum ſubiungit Euangeliſta teſtimonium. *Vt adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam Prophetam, dicentem: Ecce Puer meus quem elegi. Dilectus meus in quo complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis vocem eius. Harundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec eijciat ad victoriam iudicium & in nomine eius gentes ſperabunt.* Si enim in eo, quod præcepit eis, ne manifeſtum eum facerent, nihil aliud attendas, niſi quod litera ſonare videtur, quomodo per hoc adimpletum eſt illud, quod hic in teſtimonio prophetico inter cætera dictum eſt, & iudicium gentibus nunciabit, & in nomine eius gentes ſperabunt? Sed profectò in pręceptione myſterium eſt mandati illius, quo (vt iam dictum eſt) mandare habeat nubibus ne pluerent ſuper vineam ſuam imbrem, id eſt, Apoſtolis ſuis, ne illis impenderent Euangelicam prędicationem, & excuſſo puluere pedum in eos, conuerterentur ad gentes, quod & factum eſt, & hoc facto nimirũ iudicium gentibus nunciauit, & in nomine eius gentes ſperabunt. Quam ob cauſam taliter mandare debuit, ne apud Iudęos prædicarent aut docerent? Vt adimpleretur quod dictum eſt de hoc puero Domini, de hoc electo & dilecto, benè ſeruiente in forma ſerui. Non contendet neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis vocem eius. Planè hoc nos intelligere vult, quod plena contentionis, plena clamoris prędicatio eſt, vbicunq; Chriſtus prędicatur Iudæis. Nolunt enim audire, ſed verba verbis contraria reddere, & ſine ſenſu clamare, vt vel clamando videantur viciſſe, aut rationẽ habere cur Euangelio non debeant cedere. Ergo non contendat, ait, neq; clamabit, neq; audiet aliquis in plateis vocem eius, id eſt, mandabit de ſe non prædicari illis, quia communiter contentioſi ſunt & clamoſi, iuxta illud: Ne effundas ſermonẽ, vbi non eſt auditus. Hinc eſt illud Apoſtoli ad Titum: Stultas aũt quæſtiones & genealogias & contentiones & pugnas legis deuita, ſunt enim inutiles & vanæ. Item ad Timotheũ: Stultas aũt & ſine diſciplina quæſtiones deuita, ſciens quia generãt lites. Seruum autem Dñi non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes. Quod deindè ſequitur. Harundinẽ quaſſatam non confringet, & linũ fumigans nõ extinguet circa ipſos Iudęos ſic rectè poteſt intelligi, vt illud: Cum iratus fueris, miſericordię recordaberis. Ecce enim vbi venerunt Romani, gentemq; & locum tulerunt, Ciuitaſq; & Templum datum eſt in exuſtionem ignis,

Ezech. 28.
Nume. 12.
Nume. 16.
1. Reg. 16.
Chriſti cõfeſsio omnium maxima.
Cur Ieſus indè receſſit.
Eſaię. 5.
Eſai. 42.
Matth. 10.
Acto. 13.
Eſa. 42.
Iudęorum clamoſa peruicacia
Ecc. 32.
Titum. 3.
2. Timo. 2.
Harũdinẽ quaſſatam non confringet.
Abacuc. 3.

ignis, tunc v tiq; harundo quaſſata eſt, & extunc linum fumigat longa captiuitatis diſperſione palam
cunctis exhibens ſuæ calamitatis monimenta. Sed neq; harundinem ſic quaſſatam confringet, neq;
Roma.11. linum ſic fumigans extinguet, quia cæcitas ex parte contingit in Iſrael, donec plenitudo gentiũ ſub-
intraret, & tunc reliquiæ ſaluæ fient. Hoc eſt quod continuo dicit: Donec eijciat ad victoriam iudici-
um, & in nomine eius gentes ſperabunt. Illud nanq; iudicium, de quo alibi dixit, in iudicium ego ve-
Ioan. 9. ni in hunc mundum, vt qui non vident, videantur, & qui vident cæcificant: relictis Iudæis & genti-
bus in nomine eius ſperantibus: eijcit, id eſt, fortiter peruenire facit, & victoriam, & in hoc ipſo mul-
tum proficit, quod harundinem, id eſt, Iudaici populi lenitatem, modo ſupra dicto quaſſatam, non
omnino confregit, & linum fumigans, id eſt, eiuſdem populi vetus ſacerdotium, igne (vt iam dictum
eſt) peruſtum non omnino extinxit, ſed ſemiuſtum nunc vſq; in diſperſione captiuitatis fumigare per-
mittit. Multum, inquam, hoc ad illam victoriam proficit, iuxta ſenſum illius verſiculi ex perſona hu-
Pſal. 58. ius pueri per Pſalmiſtam prolati: Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos, ne quando
obliuiſcantur populi mei. Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine.
*Tunc oblatus eſt ei Dæmonium habens, cæcus & mutus, & curauit eum, ita ut loqueretur & uideret, & ſtu-
pebant omnes turbæ, & dicebant: Nunquid hic eſt Filius Dauid? Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non
eijcit, Dæmones. niſi in Beelzebub Principe Dæmoniorum.* Ordo verè myſticus ac diuinus, quando Do-
Cæcus & minus Ieſus ſciens cogitationes eorum, receſsit inde, & ſequentibus ſe præcepit ne manifeſtum eum fa-
mutus dæ cerent, tunc oblatus eſt ei Dæmonium habens cæcus & mutus, & curauit eum, ita vt loqueretur & vi-
moniacus, deret: quia ſic futurum erat, & ſic factum eſt, vt quando ex reuelatione Spiritus Sancti, & autoritate
gentes de- ſcripturæ, relictis blaſphemantibus Iudæis, conuerterunt ad gentes, tunc gentes audientes gaude-
ſignat. rent, ſeq; vltro offerrent: quarum omnis multitudo, quoniam à Principe huius mundi Diabolo poſsi-
debatur, idola colens, & creatorem ſuum nec nominare ſciens, & quo ducebatur neſciens: rectè per ho-
minem deſignata eſt Dæmonium habentem, cæcum & mutum. Futurum autem & hoc erat, vt pro-
Inuidia Iu pter eandem gentium conuerſionem, Iudæi magis ac magis blaſphemarent, mira inſania gentibus in-
dæorũ con uidentes, gentium ſalutem odientes, ita vt ne audire quidem paterentur hoc ipſum, quod de gentibus
tra conuer Deo cura eſſet. Exempli gratia Cum Paulus ad plebem rationem reddens, illuc vſq; narraſſet, & dixit
ſionẽ gen- ad me, vade quoniam ego in nationes longè mittam te, audiebant autem eum, ait ſcriptura, vſq; ad
tium. hoc verbum, & eleuauerũt vocem ſuam dicentes: Tolle de terra huiuſmodi, non enim fas eſt eum vi-
Acto.22. uere. Vociferantibus autem eis, & proijcientibus veſtimenta ſua, & puluerem iactantibus in aerem,
iuſsit tribunus induci eum in caſtra, & flagellis cædi & torqueri, vt ſciret propter quam cauſam ſic
acclamarent ei. His atq; alijs modis futurũ erat, vt contradicerent his quæ ab Apoſtolis dicerentur bla-
Initiũ bla- ſphemantes. Tantæ blaſphemiæ initium ſimul & prodigium fuit, quod Phariſæi audientes dixerunt:
ſphemiæ. Hic non eijcit Dæmones, niſi in Beelzebub principe Dæmoniorum. Et quia propter huiuſmodi bla-
ſphemias & perſeuerantem impietatem futurum erat, vt contra ſemetipſos diuiderentur in quandam
ſimilitudinem Dæmonum, quorum participem in diuiſione ipſorum ſacrilegi dicere auſi ſunt filium
Dei, venerabilis myſterij pulcherrimus ordo continuatur ſic: *Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, di-
xit: Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabitur. Et omnis ciuitas uel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit. Et ſi
Satanas Satanam eijcit, aduerſus ſe diuiſus eſt. Quomodo ergo ſtabit regnum eius? Et ſi ego in Beelzebub e-
ijcio Dæmones, filij ueſtri in quo eijciunt? Ideo ipſi iudices ueſtri erunt. Si autem ego in ſpiritu Dei eijcio Dæ-
mones, igitur peruenit in uos regnum Dei. Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & uaſa
eius diripere, niſi prius alligauerit fortem, & tunc domum illius diripiat.* Sciens (inquit) cogitationes e-
orum, videlicet quod non per ignorantiam errarent, ſed per inuidiã blaſphemarent, quum aliud poſ-
ſet iſtud in primis dicere maluit: Omne Regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur: & omnis Ciuitas
vel Domus diuiſa contra ſe, non ſtabit: ſententiam vtiq; veram, cuius veritatem in ſemetipſis ex-
Regnũ Iu- perturi erant. Futurum namq; (vt iam dictum eſt) hoc erat, & factum eſt, vt Regnum eorum &
dæorũ in ſe Ciuitas præclara ac ditiſsima Hieruſalem, deforis Romano exercitu circundata, intus triplici diuiſi-
diuiſum. one contra ſe diuideretur, principibus diuiſionum, Ioanne, Eleazaro, & Simone, ſumma, & me-
dia, & inferiora ciuitatis loca tenentibus, & mirabili inſania contra ſemetipſos debacchantibus tam
atrociter vt ipſi hoſtes, ſcilicet, Romani, duros infidelium caſus miſerarentur, qui inter illorum furi-
as latronum nulla pace intercurrente, conſumebantur. Planè diuinitas, cui omnia præſentia ſunt, hoc
futurum tanquam præſens iam videbat: imò vt fieret æquiſsimo iudicio decernebat, quoniam ſic di-
cebant, & ſe exiſtimari volebant de ipſo Dei filio, quod cum Beelzebub principe Dæmoniorum pa-
ctum habens, quod auditu quoq; nefas eſt, concordi operatione per eum Dæmones eijceret. Et vt
Filij veſtri iuſtiſsimum iudicium intelligas, percontatur, dicens ad eos: Et ſi ego in Beelzebub eijcio Dæmones,
in quo e- filij veſtri in quo eijciunt? Ac ſi diceret: Et ſi vos contra me tale verbum dicitis, quid facietis, aut
ijciunt. dicetis, cum filios veſtros, ſcilicet, Apoſtolos, poſtquam glorificatus fuero, Dæmones eijcere videbi-
tis, manifeſta operatione Spiritus Sancti, non ſolum de corporibus obſeſsis, verumetiam de templis
vel delubris, in quibus coluntur prodigijs? Quid nũc dicetis? vtiq; dicetis, quia in Beelzebub faciũt hæc.
Si enim patremfamilias Beelzebub vocaſtis, quanto magis domeſticos eius? Homini percontatione
Mat.26.27 præmiſſa, ſtatim ſubiungit: Ideo ipſi iudices veſtri erunt. Nam reuera, ſi finem feciſſent blaſphemandi,
ſaltem

ſaltem vbi clamauerunt, reus eſt mortis, & non ſolummodo verbum huiuſcemodi dixerunt contra filium hominis, verumetiam expuerunt in faciem eius, & colaphis eum ceciderunt, & ad vltimum crucifixum prætereuntes, blaſphemabant eum: ſi (inquam) ſaltem tunc finem feciſſent blaſphemandi, & non etiam poſt reſurrectionem & aſcenſionem eius, miſſum de cœlo, & in Apoſtolis loquentem Spiritum Sanctum, ac prędicantem pœnitentiam & remiſsionem peccatorum ſimiliter blaſphemaſſent, non fuiſſent iudicati, non iudicaſſent eos filij ipſorum Apoſtoli. Verbi gratia vt dicerent excutientes veſtimenta ſua: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum, mundi nos ex hoc ad gentes ibimus, Nec verò totum iudicium, ſed iudicij fuit initium, diuiſio illa regni ſiue ciuitatis eorum. Perfectum & plenum tunc erit iudicium illorum, quando iudices illi, de quibus ait: Ideo ipſi iudices veſtri erunt, ſedebunt ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael, ita vt terræ Sodomorum remiſſius debeat eſſe, quàm illis, ſcilicet, in die iudicij. Nunc perpendere libet, ad quid inueniendum, ſiue comprobandum ſumma ſapientia fecerit ſyllogiſmum hunc, id eſt, argumentationem ex tribus partibus conſtantem, Propoſitione, Aſſumptione, Concluſione. Præmiſſo namq;, ſciens cogitationes eorum, ſic illum Euangeliſta propoſuiſſe narrat: Omne regnum in ſeipſum diuiſum, deſolabitur & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit. Propoſitioni huic, vellent nollent, audientes conſentire oportebat. Sequitur aſſumptio quam itidem, vellent nollent, veram eſſe concederent, ſcilicet, Satanam eſſe diuiſum contra ſe, quoniam ipſorum erat ſententia, in Beelzebub Principe Dæmoniorum eijcit Dæmones. Proinde aſſumens, dicit: Et ſi Satanas Satanam eijcit, aduerſum ſe diuiſus eſt. Statim concludit: Quomodo ergo ſtabit Regnum eius? Quid ſibi vult homini argumentatio? Nonne hoc manifeſtè innuit, quod ſciret cogitationes eorum tales eſſe, vt propoſitum haberent in regno Satanæ contra Spiritum Sanctum ſtare? Incredibile hoc videbatur illi, cuius ſenſus non recipit vel non credit, quod vllus vnquam homo fœdus cum diabolo pepigerit. Porrò Eſaias de iſtis prophetauit, Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum qui eſt in Hieruſalem. Dixiſtis enim: Percuſſimus fędus cum morte, & cum inferno fecimus pactum, &c. vſq; & delebitur fœdus veſtrum cum morte, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit. De iſtis (inquam) hoc Eſaias prophetauit. Nam de eo quod poſtmodum dicit, & dixit Dominus, eo quod appropinquat populus iſte ore ſuo, & labijs ſuis glorificat me, cor autem eius longe eſt à me, & timuerunt me mandato hominis & doctrinis, ipſe Dominus in hoc eodem Euangeliſta taliter contra eos mentionem fecit: Hypocritæ, benè prophetauit Eſaias de vobis, dicens: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum. Miro igitur modo blaſphemiam illorum aſſumptam, duabus iuſtæ iræ cinxit ſententijs, ita proponens: Omne Regnum contra ſe diuiſum, deſolabitur, & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit, qua ſententia illud intendebat, vt iam dictum eſt, quod in obſidione Romanorum contra ſemetipſos forent diuidendi, ſicq; caſuri ac deſolandi. Et ita concludens, quomodo ergo ſtabit Regnum eius? qua ſententia terribilius eoſdem percutit, caſuros cum diabolo in die iudicij. Quidnam eſt percontari, quomodo ſtabit Regnum eius, niſi ac ſi diceret, quomodo ſtabit illud quod pepigiſtis cum morte ſiue cum inferno, id eſt, cum diabolo, pactum vel fœdus? Non enim fœderatis ſuis, vt vos eſtis, pactum cuſtodire vel parcere poterit mors ſiue infernus, flagellum inundans, id eſt, Diabolus. Vanè dixiſtis: Flagellum inundans cum tranſierit, non veniet ſuper nos, quia poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus. Cum ita ſecundum propheticam veritatem ſperetis in protectione mendacij, quaſi in protectione ſtantis regni hoc dicitis contra me, dicitis odio mei, quia me agente Satanas Satanam eijcit, quod repugnans eſt eidem veſtræ ſpei. Stulti & cæci, ſi Satanas Satanam eijcit, quomodo Satanas parcet vobis hominibus fœderatis ſibi? Non ita, ſed flagellum inundans cum tranſierit, eritis ei in conculcationem. Quandocunq; pertranſierit, tollet vos, quoniam mane diluculo pertranſibit, in die & in nocte, & tantummodo ſola vexatio intellectum dabit auditui. Iſtud benè & veraciter de vobis prophetauit Eſaias: Flagellum enim inundans, id eſt, Diabolus vtiq; mors ſuper peccatores inundans, cum tranſierit, eritis in conculcationem, quando pertranſierit, tollet vos. Duo dicta ſunt: Cum tranſierit, conculcabit, quando pertranſierit, tollet vos. Ecce tranſibit iudicio præſenti, de quo nunc dico: Nunc iudicium eſt mundi, nunc Princeps mundi eijcietur foras, & tunc conculcabit vos: Cum enim reſurrexero à mortuis, quod eſt illum foras mitti ſiue tranſire, tunc vos conculcabit conculcatione exercitus Romani. Quando autem venero in nubibus cœli, ad iudicandum viuos & mortuos, & ille videntibus cunctis præcipitabitur, quod erit illi pertranſire, tunc tollet vos, vt neq; ipſe neq; vos amplius ſitis, aut ſcandala regna Dei faciatis. Illo iudicio manifeſto in æternum pertranſibit, & idcirco ſic dictum eſt, mane diluculo, in die & in nocte pertranſibit. Omni enim æternitate ceſſabit, & tantummodo ſola vexatio intellectum dabit auditui, quia ante illam præcipitationem non intelliget ipſe, non intelligent fœderati eius quam ſtulti ſint vel fuerint.

Acto. 18.

Matth. 19.

Syllogiſmus perfectus Chriſti contra Iudęos.

Iudęi confęderati diabolo.

Eſa. 28.

Iudęi appropinquabãt deo nõ corde ſed labijs tantũ & ore.

Matth. 15.

Eſaię. 29.

Iudiciũ cõtra blaſphemiã eorũ.

Eſa. 28.

Flagellum inundans.

Duplex vindicta in Iudæos.

Ioan. 12.

Iob. 40.

Eſaię. 28.

LIBRI NONI FINIS.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS.

LIBER. X.

Propoſitū authoris in hoc opere.

PRopoſiti modum ſupergreſſus eſſe videor, Reuerende mi Cuno, Prçſul Ec-
cleſiæ Ratiſponenſis, in opere de Gloria & Honore Filij hominis, quod tu à
me magno charitatis imperio, quo circa me vti ſolebas, vt ſcriberem, vehe-
menter exegiſti. Propoſuerā quippe in iſto libro generationis Ieſu Criſti filij
Dauid, filij Abrahā, ſiue in hoc Euangelio Matthçi, facies quatuor vnius eiuſ-

Facies quatuor vnius animalis.

demq́ animalis contemplari, faciē hominis, faciē vituli, faciem leonis, & faciē
aquilæ volantis, id eſt, quatuor ſacra hæc, quç Chriſtiano ignorare non licet,
incarnationē, paſsionē, reſurrectionē, atq; aſcenſionem. vnius eiuſdemq́ Ieſu
Chriſti. Hoc (inquā) propoſuerā, quoniam pertinet ad intentionē operis, cō-
ſideratio hæc, & prçfixo congruit titulo: De Gloria & Honore Filij hominis. Nec erat in intentione,
totū peragrare profundū huius pelagi, totum continua expoſitione pertractare textum huius Euan-
gelij. Ecce autem cum ita propoſuiſſem, volumē extendi, ſeriemq́ euangelicā magna ex parte tranſegi,
atq; ita, quaſi agente ſpiritu vehementi, qui non longe à portu nauigare decreuerā, ferè vſq; ad mediū

De facie vituli tractādum erit deinceps.

pelagi mea propelli vela permiſi. Reuocabo igitur ſermonis curſum, modumq́ tenere curabo, & o-
miſſo tractatu eorum, quæ in euangelio ſequuntur, poſt illa, quæ prout potui domino adiuuante, di-
xi hactenus in contemplatione faciei hominis, accedam ad contemplandā faciem vituli, dignū aliquid
fari deſiderās pro miſſo vel titulo, cuius tu mihi authar extitiſti, amator glorię & honoris filij hoīs.

Pſal.144. 1.Reg.2.

Verè fidelis Dominus in verbis ſuis, veraciter dixit: Sed quicunq; glorificauerit me, glorificabo eum,
qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Veritatem huius dicti, in te quoq; apparere nunc glo-
riamur. Nam quia tu eius gloriam deſideranter quæſiſti, de cuius deſiderij fonte proceſsit iſtud quo-
que vt diceres. ſcribe mihi opus de gloria & honore filij hominis: veſtem ſanctam, veſtem pontifi-
calem in gloriam & decorem ipſe tibi fecit, cuius gratiæ finis iſte ſit, vt illic te inuenias in ordine ſa-
cerdotum, vbi (ſicut dicit Apoſtolus) vnuſquiſq; in ſuo ordine reſurgit, primitiæ Chriſtus. Faci-

1.Cor.15. Leui.4.

em vituli ſacramentum eſſe dominicæ paſsionis, ex hoc accipimus, quod ſicut in exordio memini-
mus huius operis, ſacra & myſtica Lex vitulum in figura eius pro peccato iuſsit offerri. Si (inquit)
Sacerdos peccauerit, delinquere faciens populum, vel ſi omnis turba ignorauerit, & per imperiti-
am fecerit quod contra mandatum Domini eſt, offeret pro peccato vitulum immaculatum Domi-
no, & cætera quæ miro modo, & ordine verè ſacro, & myſtico figurant ſacramentum paſsionis
Ieſu Chriſti, cuius Sanguis, ſecundum quod ritus ille ſignificat emundauit conſcientiam noſtram

Hebræ.9. Exod.24.

(ait Apoſtolus) ab operibus mortuis. In initio quoq; quando Moyſes aſcenſurus in montem, & ta-
bulas erat accepturus lapideas, dicente Domino: Aſcende in montem & eſto ibi daboq́ tibi duas ta-
bulas lapideas legem ac mandata quæ ſcripſi, vt doceas filios Iſrael, ſacrificium obtulit homini, ſci-
licet vitulus Duodecim. Et quidem alia quoq; animalia iuſſum eſt offerri, ſcilicet, hircum de ca-
pris ſiue capram, agnum ſiue arietem, quæ omnia Sacramentum myſtice ſpirabant eiuſdem ſacro-

Exodi.12.

ſanctæ paſsionis, præcipueq́ Agnus ille qui immolabatur ad veſperam, quarta decima die menſis
primi: ſed omnium illorum maximum eſt vitulus, quorum pro hoc myſterio fundebatur Sanguis,
& idcirco rectè pro omnibus hic in myſterio vna ponitur facies vituli. Aſpectus faciei huius ab eo no
bis incipit, quod dixit Dominus Ieſus Diſcipulis ſuis. *Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius*

CAP. 26.

hominis tradetur, ut crucifigatur. Nemo verè qui neſciat Paſcha illud fuiſſe immolationem Agni, ad
veſperam quarta decima die menſis primi ſtatutumq́ fuiſſe Iudçis, vt per ſingulos annos eodem ri-

Immolatio agni paſchalis. Exod.12.

tu celebrarent, ſecundum hæc verba Domini. Habebitis autem diem hanc in monimentum, & cele-
brabitis eam ſolennem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno. Item: Hanc obſerua-
re debent omnes filij Iſrael in generationibus ſuis. Hoc tamen intererat, quod cum Lex ita dixiſſet:
Menſe primo quarta decima die menſis ad veſperam phaſe Domini eſt, & quinta decima die menſis
huius ſolennitas azymorū Domini eſt. Interdum non ita fiebat, neq; anno illo ita factum eſt. Nā inter

Traditio ſeniorum de paſcha.

traditiones plurimas, quas ſeniores Iudæorū ſuperſtatuerant traditionibus Dei, iſtud quoq; ſtatuerāt,
vt ſi diem ante ſabbatum, quam ſextam feriam dicimus, contigeret eſſe quintam decimam menſis, nō
celebraretur ſolennitas, ſed differretur in diem ſequentem ſabbathi, difficile & incommodum eſſe di-
centes, duo ſabbatha continuare, id eſt, duobus diebus vacare ab omni opere, multas ob cauſas, quarū
ex prçcipuis vna erat, quod cadauera ſuorū nonnunquā vſque in quartam diē inſepulta, fœtoris mo-

Quæſtio.

leſtiam generarent. Traditio hçc cognita, magnā ſoluit quçſtionē ei, qui fortè dicat: Cum Iudçi quarta
decima die ad veſperā paſcha celebrando, agnum comediſſent, & ſequenti die, quoniā quinta decima
erat, ſolennitatē celebrare, & ſecundum legē vacare debuiſſent, quomodo illis iudicia tractare licuit,
quibus

quibus tunc totum diem inſumpſerunt in condemnatione Domini & eorum quos cum illo crucifixerunt. Hanc (inquam) quæſtionem cognitio citò ſoluit illius iam dictæ traditionis, quia traditum illis fuerat, differre ſolennitatem, quum euenisſet ante ſabbatum legale quintadecima dies menſis, & pro duobus ſabbatis vnum celebrare ſabbatum magnũ, ſolennitate duplici. Vnde cùm dixiſſet Euangeliſta, Iudæi ergo, quoniam paraſceue erat, vt non remanerent in cruce ſabbato corpora, cauſam iſtam ſubiunxit: Erat enim magnus dies ille ſabbati. His dictis pro traditione ſeniorum quam obſeruantes ſe non peccare, tunc in quintadecima die menſis quaſi licitum habuerunt operari & male operati ſunt. Nunc redeamus ad rem. Scitis (inquit) quia poſt biduum paſcha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur. Et quidem ſciebant, quia paſca fieret, ſed hoc neſciebant, quod in illa paſchali veſpera tradendus, & die ſequenti crucifigendus eſſet. Ipſe autem non ſolum ſciebat, verumetiam ab initio taliter fieri prædeſtinauerat, quatenus finem accipiente paſcha veteri, id eſt, legalis agni immolatione, confeſtim verus ipſe agnus & paſcha nouum immolaretur, atque ita quod catenus velut in vmbra figuratum fuerat, iam in re procederet, figuræ tranſeunti veritas permanens ſuccederet. Nunquid verò vel illud à myſterio vacare putandum eſt, quod poſt biduum hoc futurum eſſe prædixit? Poterat etiam ante hoc ipſum prædicere, ita vt diceret, poſt triduum, ſiue poſt quatriduum. Ergo nec iſtud vacare patimur, quod tunc prædixit, ex quo poſt biduum, id eſt, tertia die, erat crucifigendus. Vnde ſciendum, quia ſicut triduana ſepultura, ita & triduana fuit paſſio eius, quia neceſſarium erat ſanctam placari trinitatem, cunctis trium temporum hominibus ſalutem hanc expectantibus, ſcilicet, & illis ante legem, & illis qui ſub lege fuerunt, & nobis qui nunc ſub gratia viuimus. Hæc eius triduana paſſio ſic dicernitur. Qua die dixit hoc Diſcipulis ſuis: Scitis, quia poſt biduum paſcha fiet, venditus fuit, Iuda traditore loquente cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus & illis pacifcentibus pecuniam illi dare, quibus & ſpopondit illum tradere. Tranſacto ſequenti die, iam ad veſperam plena (id eſt quintadecima) luna effulgente, paſcha de more factum eſt: & tunc ipſe, cùm eſſet nox, Iuda foras egreſſo ad tradendum agonizans, & prolixius orans, ſudorem ſanguineum deſudans, traditus comprehenſus & ligatus, ad principes ſacerdotum adductus eſt, & die ſuccedente crucifixus eſt. Nunc retro ordinem ingrediamur. *Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum, & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas, & conſiliũ fecerunt, ut Ieſum dolo tenerent & occiderent. Dicebant autem: Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo.* Conſilium iſtud erat, quod patriarcha Iacob præuidens, dicebat Simeon & Leui fratres, vaſa iniquitatis bellantia, in conſilio eorum ne veniat anima mea, & in cœtu ipſorum non ſit gloria mea, quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax & indignatio eorum, quia dura. Nam ſi tantummodo illud attenderet quod fecerant in Sychem, propter violatam ſororem ſuam Dinam, quæ ratio eſſet, optare de præterito, & dicere, in conſilio eorum ne veniat anima mea, & in cœtu ipſorum non ſit gloria mea? Simul conſiderandũ, quia dicturus hęc, & cætera filiis ſuis, præmiſit: Congregamini & audite filij Iacob, audite Iſrael patrẽ veſtrum, congregamini, vt annuntiem, quæ ventura ſunt vobis diebus nouiſſimis. Ergo futuri huius Prophetia erat annuntiatio conſilij, quod tunc (vt iam dictum eſt) congregati fecerunt principes Sacerdotum, vtique de tribu Leui, nec antè deſierunt in furore pertinaces, donec morte crucis virum occiderent & lancea murum ſuffoderent, murum templi non manufacti, de quo vir ipſe dixit: Soluite templum hoc & in triduo excitabo illud. Propter congregationem eiuſmodi, quia tale in concilium congregati ſunt, diuidam eos (inquit) in Iacob, & diſpergam eos in Iſrael, quia videlicet propter celebs illud, & pertinaciam indignationem ſiue iram, id eſt inuidiam, quã in crudelitate perſiſtunt, ecce diuiſi ſunt in Iacob & diſperſi ſunt in Iſrael, id eſt, in populis Chriſtianorum, qui ſupplantauerunt eos, qui propter fidei rectitudinem dicuntur, & ſunt verus Iſrael. Accelerationem illius conſilij, & intentionem doli per hoc intelligimus, quod Euangeliſta ſubiungit. Dicebant enim: Non in die feſto ne forte tumultus fieret in populo. Dies feſtus (vt iam dictum eſt ſupra) futurus erat magnus dies ille ſabbati, quem non expectauerunt, ſed pridie crucifixerunt illum, nocte, quæ præceſſerat, eo comprehenſum. Ergo in hoc fuit conſilium vt anticiparent diem feſtum, & inter tenebras nocturnas comprehenderent illum, metuentes turbas, quę de ciuitatibus aliis & regionibus aſcenderant ad diem feſtum, & ſequebantur eum, quippe quę & ingredientem ciuitatem Hieruſalem glorificauerant, præcedendo & ſubſequendo cum laudibus, & ramis palmarum. *Cum autem eſſet Ieſus in Bethania in domo Simonis leproſi acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis. Videntes autẽ Diſcipuli, indignati ſunt, dicentes: Vt quid perditio hæc? Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus. Sciens autem Ieſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri. Opus bonum operata eſt in me. Nam ſemper pauperes habetis uobiſcum me autem non ſemper habebitis. Mittens enim hæc, ungentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit. Amen dico uobis, ubicunque prædicatũ fuerit hoc Euangeliũ in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriã eius.* Quoniam hic ad contemplanda (vt iam dictum eſt) faciem vituli ingredimur, memoriæ nõ debet abeſſe, quia quatuor iſtę facies apud Ezechielem, ita quatuor dicuntur eſſe animalia vt nihilominus dicatur, & ſit vnũ animal, quippe vbi deſcriptus ac repertus quatuor faciebus ſiue animalibus eſſus, ita poſtmodum ſcriptum eſt: Ipſum

Reſpõſio.
Ioan. 19.
Tempus paſſionis prædeſtinatum.
Quomodo paſſio Chriſti fuit triduana.
Lucæ. 22.
Iacob prędicit hoc conſilium ſacerdotũ.
Ibidem.
Ioan. 2.
Gene. 49.
Acceleratio conſilij.
Quatuor facies vnius animalis.
Ezec. 1. 10

Ipſum eſt animal quod videram iuxta fluuium Chobar. Iterumq; præmiſſo, & eleuantia Cherubin
alas ſuas, exaltata ſunt à terra coram me & gloria Domini Dei Iſrael erat ſuper ea, ipſum eſt (inquit)
animal quod vidi ſubter Deum Iſrael, iuxta fluuium Chobar. Paucíſq; inter poſitis, & ſimilitudo
Apoca.1. (ait) vultuum eorum ipſi vultus, quos videram iuxta fluuium Chobar, & intuitus eorum, & impetus
ſingulorum ante faciem ſuam. Quorſum iſta? Videlicet, quia hic iam perſpicere libet, quod veraci-
ter de huiuſmodi animalibus dictum eſt, quia plena erant oculis ante & retro. Nam ecce in iſta facie
vituli, in iſto Sacramento Dominicę Paſsionis, cum de oculis eius alia quoq; dici poſsint, & dicta ſint
Duo oculi illud maximè delectat, quia clariſsime patent duo oculi, miſericordiæ, ſcilicet, proſpectus & intentio
hic ante & iudicij, ante & retro, id eſt, tam in initio quam in fine eiuſdem paſsionis. Denique hic ante, hic in ini-
retro. tio duę ſunt perſonæ, quarum in altera miſericordiæ, in altera proſpectus eſt iudicij, ſcilicet, mulier
peccatrix, quondam, & Iudas incenſor indignationis Diſcipulorum, dicentium: Vt quid perditio
iſta vnguenti? Et retro, id eſt, in fine Paſsionis, vbi iam expiraturus erat, itidem duæ perſonæ, quarũ
Eſai.40. in altera miſericordiæ in altera eſt intuitus iudicij videlicet hinc latro qui confeſſus eſt, inde latro qui
in Blaſphemia perſeuerauit. Itaq; faciem iſtam, faciem vituli, claret ante & retro plenam oculis eſſe,
vt rectè dicas, tam de anteriore quam de poſteriore intuitu, quia opus eius coram eo, opus biparti-
tum, miſericordiæ & iudicij, miſericordiæ hic erga mulierem quondam peccatricem & illic erga la-
tronem confitentem; iudicij hic ſuper Iudam indignantem, & ad Phariſeos abeuntem, & illic ſuper
latronem Blaſphemum in peccato ſuo morientem. De cæteris faciebus, ſiue animalibus, quod & ip-
ſa ſecundum ſimilem rationem plena ſint oculis ante & retro, iam hic pręſcribere nobis quidem iu-
Chriſtus cundum, ſed forte eſſet legentibus faſtidioſum. Suis ergo locis opportunius de ſingulis erit dicen-
in Betha- dum. Nunc iam ſecundum literæ ſeriem, faciei huius, faciei vitulinę manſuetudinem in Paſsione Sa-
nia ante croſancta conſiderare operæpretium eſt. Cum autem eſſet Ieſus in Bethania in domo Simonis le-
ſex dies proſi &c. vt ſupra. Quoto die ante diem azymorum hæc facta ſint, & qualiter acta ſint, Ioannes
paſchæ. manifeſtius exprimit his verbis: Ieſus autem ante ſex Dies paſchę venit Bethaniam, vbi erat Lazarus
Ioann.12. mortuus, quem ſuſcitauit Ieſus. Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat. Lazarus vero
vnus erat ex diſcumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſticæ pręcioſi, &
vnxit caput Ieſu & extersit pedes eius capillis ſuis, & Domus impleta eſt odore vnguenti. Dixit ergo
Alias vnus ex Diſcipulis eius Iudas Iſcariothes, qui erat eum traditurus. Quare hoc vnguentũ non † vęnijt
venditur trecentis Denarijs, & datum eſt egenis? Hoc in litera Ioannes à Matthæo & Marco differt, quod
Duplex ef- Matthæus & Marcus mulierem hanc ſcripſerunt hoc loco ſuper caput, Ioannes autem ſuper pedes
fuſio vn- eius effudiſſet vnguentum. Et de priore quidem effuſione vnguenti quando venit ad Dominũ, erat
gentia à adhuc peccatrix, & mox iuſtificanda ſecundum hoc miſericordiæ dictum: Dimiſſa ſunt ei peccata
Maria fa- multa quoniam dilexit multum: quod & Lucas plenius narrat, & Ioannes quoq; ante hunc locum,
cta. in morte ſiue reſuſcitatione Lazari, patenter memorat, dicens: Maria autem erat quę vnxit vnguento
Lucę.7. Dominum, & extersit pedes eius capillis ſuis, cuius frater Lazarus infirmabatur. De illa (inquam)
Ioan.11. prima effuſione vnguenti conſtat, quia facta eſt tantumodo ſuper pedes Domini. Neq; enim poterat
ſtatim capite eius dignam ſe exiſtimare peccatrix. Nunc autem quomodo & Ioannes ſuper pedes, &
cæteri Euangeliſtæ ſuper caput eius effuſum narrant vnguentũ, non dubium quin vtrumq;, ſcilicet,
Quæſtio & caput & pedes, vnxerit: & idcirco iam etiam caput, quia iam non peccatrix, ſed iamdudum iuſti-
ſuper inte- ficata, dimiſsis ſibi peccatis multis. Mirum qua intentione, vel quo ſenſu, deuota mulier tale obſe-
tione muli quium Domino præſtiterit. Neq; enim iam ſcire vel pręſcire poterat illud, quod Dominus ipſe præ-
eris vngen ſciens, mittens enim (ait) hęc, vnguentum hoc in corpus meum ad ſepeliendum me fecit: ſiue (vt alius
tis. Euangeliſta ſcripſit) præuenit vngere corpus meum in ſepulturam. Ipſe vitulus ſacrificij Domini,
Marc.14. ſuimet adeſſe immolationem, & facies talis vituli aram inſpiciebat & tabernaculum, cuius ad oſtium
ipſe imolandus, cuius in interiora de ſanguine eius inferendum, cuius in introitu reliquum ſanguinis
eius ſecundum myſterium ſacræ legis fundendum erat. Illa autem nihil horum ſciebat, ſicut nec ipſi
Diſcipuli Domini, qui nondum ſciebant ſcripturas, quod oporteret eum pati, & reſurgere à mortu-
Reſponſio is. Quo ergo ſenſu, vel quid intendens, tale obſequium morituro impendit, niſi eodem ſenſu & ea-
Lucę.7. dem intentione qua cum primum venit ad eum dum rigaret pedes eius lachrymis, & capillis capitis
ſui tergeret, & oſcularetur, vnguento etiam vnxit pedes eius. Illud autem agendo, vtiq; primum pœ-
Bonum ini nitentię fructum, congruumq; fecit emendationis initium. Liquet enim, quod illicitis actibus prius
tium meli mulier inuenta, vnguentum ſibi pro odore ſuæ carnis adhibuit. Ideo quod ſibi turpiter adhibuerat, hoc
or finis hu iam Deo laudabiliter offerebat. Igitur de Anna Samuelis matre Scriptum eſt: Vultusq; illius non
ius operis. ſunt amplius in diuerſa mutati, id eſt, in eadem intentione & oratione perſeuerauit, hoc iſta de ſemet-
1.Reg.1. ipſa exteriori opere demonſtrauit, dum finem obſequij ſimilem initio fecit, imò quia melior eſt, vel
eſſe debet, ſicut orationis, ita & operis, finis quam principium eius, opus bonum bene inceptum, me-
Iniqua in- lius conſummauit. Nam (ſicut iam dictum eſt) in initio tantummodo pedes Domini vnguento vnxit:
dignatio hic autem, quando ea quę de ipſo erant, prope iam finem habebant, & pedes vnxit, & ſuper caput ei-
Diſcipulo- us vnguentum effudit. Quod autem illa bene exhibuit, hoc Dominus ipſe melius, & valde rationa-
rum. bilius admiſit, certi videlicet gratia myſterij, de quo poſtmodum dicendum erit. Aliter viſum eſt
Diſcipulis, qui videntes indignati ſunt, Dicentes: At quid perditio hęc? maximeq; Iudæ proditori,
qui non

qui non ſimpliciter indignatus eſt, vt alij, pro ſola quaſi perditione vnguenti, ſed (quod nequiſſimum fuit) hoc doluit, quia furari conſueto, & ad furandum, inhianti tam lucroſa res commiſſa non fuit, vt poſſet furari. Dixit enim hoc (ait Euangeliſta) non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.

Ioann. 12.

Quomodo autem dictum eſt, aut dici debuit. Mittens hoc vnguentum, ad ſepeliendum me fecit, ſiue præuenit vngere corpus meum in ſepulturam, quum illa (ſicut iam dictum eſt) hoc faciens, ſepeliendum ſiue moriturum eum forè neſcierit? Sed pro hoc nihil eſt immorandum, quia pro conſuetudine loquendi rectè ad ſepeliendum hoc feciſſe dicitur, quod vſque ad ſepulturam eius prouenturum non ignorabatur ab ipſo, diſponente quicquid boni vel ipſa operata eſt, vel nos omnes operamur.

Ad ſepeliēdū me fecit

Sic Iacob ad filios ſuos loquitur: In meam hoc feciſtis miſeriam vt indicaretis Pharaoni, & alium vos habere fratrem, non quod illi hac intentione feciſſent, ſed perueniſſe videbat ad illam, quam patiebatur iam in anima ſua miſeriam.

Gene. 43.

Quapropter ſciendum, quia non totum, quod habebat in alabaſtro, mulier effudit vnguentum. Deniq; proditori Iudæ dicenti, quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs, & datum eſt egenis, ita reſpondit Dominus Ieſus: Sine illam, vt in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud. Non ergo totum effudit illud, ſed reſeruatum aliquid effundere habebat in die ſepulturæ eius, quando futurum erat, & factum eſt, vt Ioſeph ab Arimathia ſepeliret corpus eius cum linteis & aromatibus. Nicodemo quoq; mixturam ferente myrrhæ & aloes, quaſi libras centum, vbi aderat & iſta mulier, ſicut Euangeliſtæ teſtantur.

Nō totū effuſum eſt vnguentū.

Matth. 27. Ioann. 19.

Porrò Iudas & quod effuſum erat, perditum eſſe calumniabatur, & quod non erat effuſum, venundare properabat, vt de pretio furaretur. Falſum locutus eſt, fruſtra calumniatus eſt, quoniam ei qui vnguentum admiſit, non erat ibi delectatio profuſionis, imò meditatio vicinæ mortis, quod notum eſſe voluit, dicens: Ad ſepeliendum me fecit. Quod protinus ſequitur: Amen dico vobis, vbicunq; prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius, magis ac magis nos excitat ad conſiderandam hanc faciem vituli huius.

Hoc fecit in memoriam eius.

Quid enim nobis innuit, vel quo ſuum hæc facies tendit intuitum, dicendo: Hoc Euangelium, niſi in ipſum paſſionis ſuæ Sacramentum, in quo ſtabat, & de quo loquebatur paulò ante, ſic incipiens: Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & Filius hominis tradetur, vt crucifigatur? Ipſam nimirum Paſsionis, Sepulturæ, & Reſurrectionis ſuæ prædicationem, quæ tunc in toto mundo audienda erat, & nunc audita eſt, verè & fideliter nominauit Euangelium, quod interpretatur bonum nuntium.

1. Cor. 4.

Audiuimus, credidimus, propter quod loquimur, quia verè bonum eſt nuntium: & vbicunq; prædicatur hoc bonum nuntium, dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius: & valdè vtiliter ex Euangelica ſcriptura dicitur, vt & nos ſimiliter faciamus, nos (inquam) omnis Eccleſia de cunctis gentibus peccatricibus & iuſtificatis per gratiam eius.

Matth. 25.

Cum enim charitatis obſequium quibuslibet ex minimis eius, pro eo quod ſunt eius fideles, impendunt diuites, dando manducare eſurientibus, dando bibere ſitientibus, hoſpites colligendo, nudos operiendo, infirmos viſitando, & veniendo ad eos, qui in carcere ſunt, nimirum ſuaue & odoriferum effundunt vnguentum ſuper pedes eius, & hoc faciendo, effundunt etiam ſuper caput eius, dum pro eo quod ſic miniſtrant de rebus temporalibus, nihil omnino vanæ gloriæ ſiue laudis humanæ reſcire volentes, ſpem ſuam totam reponunt in cœleſtibus. Et vt de ſpiritualibus quoq; obſequijs non taceam, quando fidelem & vtilem de illo habemus, vel facimus ſermonem. Deum & hominem eum confitentes ſiue prædicantes, nimirum & ſuper caput & ſuper pedes eius vnguentum bonum effundimus, & ex homini odore vnguenti Domus impletur, totus Chriſtianus conuentus lætificatur.

Obſequia ſpiritalia.

O quoties indignati ſunt pro homini, etiam illorum nonnulli, quos negare non poſſes Diſcipulos eſſe Domini, & fremuerunt aduerſus fidelem animam, ita facientem, componentem optimum vnguentum, & effundentem ſuper caput & pedes Domini, id eſt, ſcribentem ſcripta fidelia ſecundum veritatem ſanctarum ſcripturarum, ſpirantia vbiq; ſiue redolentia fidem & confeſsionem veræ diuinitatis, & veræ humanitatis Dei & hominis Ieſu Chriſti. Indignationem eiuſmodi in pleriſq; legimus, & noſipſi, noſtris diebus, noſtris pro opuſculis, nonnihil experti ſumus.

Indignatio quorūdam contra ſtudia autoris

Verum quomodo illic alij Diſcipuli ſimpliciter indignati ſunt, Iudas verò, qui indignationis illorum fuit incendium, malicioſè & pro cupiditate lucri indignatus eſt: ita extunc & vſq; nunc. Iudæi quidem & hæretici malicioſe indignantur, nonnulli autem Catholici ſimpliciter indignati ſunt, & indignantur aduerſum nos, ſcribentes & ſtudentes in ſcripturis, & quaſi perditionem vnguenti exiſtimant, quod ſcribimus, putantes, quod per præſumptionem, & pro vana gloria hoc faciamus. Sed tandem loquitur Dominus, teſtis fidelis, & conſcius cuiuſq; intentionis, & dicit: Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus bonum operata eſt in me. Deniq; etiam præter commune teſtimonium, quod perhibebit omnibus, & quo omnes defendet in die iudicij, iam hic nonnullos talium defendit, qualibet defenſione vt inter indignationes ipſas perſeuerare, & opus bonum quod operari cœperint, valeant perficere. *Tunc abijt unus de duodecim, qui dicitur Iudas Iſcariothes, ad Principes ſacerdotum, & ait illis: Quid uultis mihi dare, & ego uobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos. Et exindè quærebat opportunitatem, ut eum traderet.* Hoc opus illi operi mulieris oppoſitum ſiue contrarium eſt, vt bono malum. Planè ſicut de illa dixit, opus bonum operata eſt in me, ſic contra, de iſto dicat Dominus, malum opus ope-

ratus

ratus eſt in me. Illa enim ad ſepeliendum me pretioſo vnguento vnxit, iſte ad crucifigen-
3. Reg. 19. dum me vili pretio vendidit. Nulla tradidit ſcriptura quempiam Sanctorum ſiue Prophetarum,
qui multi interfecti fuerant, ita vt aliquando diceret vnus ex illis Helias. Relictus ſum ego ſolus,
& quærunt animam meam, ſic venditum ſiue emptum fuiſſe, vt venditus ſiue emptus eſt iſte ſanctus
Gene. 37. ſanctorum, id eſt, ſic emptum, vt emptores interficerent eum. Ioſeph quidem ſanctus in typum hu-
Heſter. 3. ius fuit venditus, ſed emptores non idcirco emerunt, vt interficerent eum. Et Aman impijſsimus id-
circo, vt interficeret, emere voluit vniuerſum genus Iudæorum, in quo vnq; nonnulli iuſti erant,
dicens Regi Aſſuero: Si tibi placet, decerne vt pereat, & decem milia talentorum appendam ar-
carijs gazæ tuæ. Sed neq; Rex accepto Argento populum vendidit, neq; Aman placito ſuo gra-
Vile preti- tis conceſſum interficere potuit. Iſte vnus Sanctus Sanctorum ad hoc emptus eſt, vt interficere-
um vendi- tur, emptus pretio vili, ſcilicet, triginta argenteis. quod pretium vix eſt vnius vituli bruti, quo mul-
tionis. to melior erat iſte vitulus Domini. Quanto melior? Caput eius (ait dilecta in Canticis) Aurum op-
Canti. 5. timum, manus eius aureæ plenæ hyacinthis. Venter eburneus, diſtinctus ſapphyris. Crura co-
lumnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas. Hic tantus triginta emptus eſt argenteis,
venditor nimis vltroneo, ponente pretium in arbitrio ementium, ac dicente: Quid vultis mihi da-
Amos. 2. re, & ego eum vobis tradam? Hinc per Prophetam Amos dictum eſt: Super tribus ſceleribus Iſrael,
& ſuper quatuor non conuertam eum, pro eo quod vendiderit argento iuſtum. & pauperem pro
calceamentis. Denique & ſi hoc perſæpe fecit ille Iſrael, nos tamen ea tantum attendimus, quæ cogni-
Gene. 27. ta de ſcripturis habemus. Primo vendiderunt argento iuſtum. & pro calceamentis pauperem, quan-
Matth. 23. do decem filij Iacob fratrem ſuum Ioſeph viginti argenteis Iſmaelitis vendiderunt, quo ex pretio
cum ſingulis non plures obuenissent quam duo argentei, vix inde potuerunt calceari. In illo ſcele-
re ſic iſti menſuram patrum ſuorum impleuerunt, vt triginta argenteis Iudas venderet, emerent au-
tem Principes Sacerdotum talem tantumq; pauperem iuſtum: qui videlicet duo Principes Sacerdo-
tum Annas & Cayphas, pompatice ſoliti incedere, ex eodem prætio, cum retuliſſet eis traditor, vix ſa-
Abijt Iudas tis inſigniter potuerunt calceari. Hoc agendo Iudas infelix verè abijt, & veraciter ſic dictum eſt,
Pſal. 108. tunc abijt vnus de duodecim. Abijt enim, & totus receſsit ab illis, Apoſtolatum ſuum dimiſit, Epiſ-
Acto. 1. copatum ſuum alteri reliquit. Abijt (inquam) in conſilio impiorum & in via peccatorum ſtetit, & in
Pſal. 1. cathedra peſtilentiæ ſedit. Abijt à Deo, ſtetit cum Diabolo: & relatis triginta argenteis, nihilominus
in triginta maledictionibus, ore Prophetico, in Pſalmo centeſimo octauo tricies maledictus, ante-
Triginta quam natus. Prima eſt maledictio, conſtitue ſuper eum peccatorem. Secunda, & Diabolus ſtet à de-
maledicti- xtris eius. Tertia, cum iudicatur, exeat condemnatus. Quarta, & oratio eius fiat in peccatum. Quin-
ones in Iu- ta, fiant dies eius pauci. Sexta, & epiſcopatum eius accipiat alter. Septima, fiant filij eius orphani. Octa-
dam. ua, & Vxor eius vidua. Nona, nutantes transferantur filij eius & mendicent. Decima, eijciantur de
habitationibus ſuis. Vndecima, ſcrutetur fœnator omnem ſubſtantiam eius. Duodecima, & diripiant
alieni labores eius. Ternadecima, non ſit illi adiutor. Quartadecima, nec ſit qui miſereatur pupillis
eius. Quintadecima, fiant nati eius in interitum. Sextadecima, in generatione vna deleatur nomen eius.
Septimadecima, in memoriam redeat iniquitas patrum eius in conſpectu Domini. Octaua decima,
& peccatum matris eius non deleatur. Nonadecima, fiant contra Dominum ſemper. Viceſima, & diſ-
pereat de terra memoria eius. Viceſimaprima, & dilexit maledictionem, & veniet ei. Viceſimaſecun-
da, & noluit benedictionem & elongabitur ab eo. Viceſimatertia, & induit maledictionem ſicut ve-
ſtimentum. Viceſimaquarta, & intrauit ſicut aqua in interiora eius. Viceſimaquinta, & ſicut oleum in
oſsibus eius. Viceſimaſexta, fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur. Viceſimaſeptima, & ſicut zona
qua ſemper præcingitur. Viceſimaoctaua, qui inſurgunt in me, confundantur. Viceſimanona, indu-
antur qui detrahunt mihi, pudore. Triceſima, & operiantur ſicut diploide confuſione ſua. Quàm
Mala deci- ergo mala, quam damnoſa decimatione miſer, nec tamen miſerabilis Iudas. illam quam perditionem
matio Iudæ vnguenti recuperauit? Dixerat enim: Vt quid perditio hæc? Quare hoc vnguentum non † venijt tre-
alias ven- centis argenteis, & datum eſt egenis? Trecentorum quippe denariorum decimatio ſunt triginta de-
ditur. narij, quot vel quibus benedictum vendidit, & triginta maledictiones hæreditate poſſedit. *Prima au-*
tem die azimorum acceſſerunt Diſcipuli ad Ieſum dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha? At Ieſus
dixit: Ite in ciuitatem ad quendam, & dicite ei: Magiſter dicit, Tempus meum prope eſt, apud te facio Pa-
Lex de *ſcha cum Diſcipulis meis. Et fecerunt Diſcipuli ſicut conſtituit Ieſus illis, & parauerunt Paſcha.* Prima dies
azymis. azymorum, quartadecima dies erat menſis primi, cuius ad veſperam Paſcha erat, id eſt, immolatio
Exodi. 12. agni, dicente Domino ad Moſen: Menſis iſte principium vobis menſium, primus erit in menſibus an-
Deute. 16. ni, & cætera vſq;. Septem diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentatum in orationi-
Obſerua- bus veſtris. Item: Primo menſe, quartadecima die menſis ad veſperam comedetis azyma, vſq; ad di-
tio paſcha- em viceſimamprimam eiuſdem menſis ad veſperam. Sanè primus menſis apud Hebræos Niſan, a-
lis tẽporis. pud nos dicitur Aprilis, quem ita ſecundum legem propter rationem Paſchæ obſeruamus, vt luna-
tio, cuius quartadecima dies in ipſo æquinoctio vel poſt æquinoctium euenerit ipſa menſis primus
habeatur. Ad veſperam illius diei, quando luna pleniſsima eſt, Agnus myſtico ritu immolabatur, &
comedebatur cum azymis panibus & lactucis agreſtibus. Illa die cum in cunctis domibus immolan-

dus teneretur

dus teneretur Agnus, à decima die ſeruatus, vt ad veſperam immolaretur, quærebat Iudas opportunitatem, vt agnum Dei traderet, & opportunitas hoc modo quærebatur. Ite, ait Dominus Ieſus, in ciuitatem ad quendam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meum prope eſt, &c. Nam in ciuitatẽ, hoc eſt, in Hieruſalem à Bethania venit, & illuc veniendo ac diutius immorando, traditori opportunitatẽ fecit. Sciendum quippe, quia cæteris diebus cum in templo docuiſſet, ad veſperam egrediebatur in Bethaniam, & ibi noctibus morabatur, adeò nulli vnquam adulatus, vt in tam magna & ampla ciuitate, nec ſaltem vnius noctis vnquam habuerit hoſpitium. Illa nocte, qua tradendus erat, diutius (vt iam dictũ eſt) immorari voluit, licet ſciens (vt Euangeliſta Ioannes ſcribit) omnia quæ ventura erant ſuper eum. Non enim deceret principẽ fortitudinis, quamuis noſtræ mortalitatis infirmitate circundatum, quamuis morte inſtante paueret, & tęderet, refugere horam vel tempus ſuum, redeundo more ſolito citius in Bethaniam. Nunquid enim deberet, nunquid iuſtum aut legitimum eſſet, aliàs quam Hieroſolymis illud vetus Paſcha conſummare, nonnunquam corporis & ſanguinis ſui ſacrificium, quod illa nocte fecit, offerre: Caue (inquit lex) ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris, ſed in eo quem elegerit Dominus, in vna tribuum tuarum offeres hoſtias, & facies quæcunq; præcipio tibi. Factus ſub lege, obedientiam legi debebat, vt non in Bethania ſiue in alio quocunq; loco, ſed in loco quem elegerat Dominus, ſcilicet, in Hieroſolymis, ſacrificium ſuum offerret. Quando putas locum illum elegit Dominus? Putas ne quando Salomon in ea ciuitate templum condidit? Imò quando pater Abraham filium ſuum Iſaac ibi obtulit, tentante Domino ac dicente, tolle filium tuum vnigenitum quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis, atq; offer eum ibi in holocauſtum ſuper vnum montium quem monſtrauero tibi. Iam tunc elegerat Dominus locum illum ſacrificio huic, cuius in typum iuſſerat Dominus Iſaac ibidẽ à patre ſuo ſibi offerri. Nam quod legimus, in terrã viſionis, in Hebræo habet Moria, & eſt mons, in quo poſtea templum conditum eſt in area Ornan Iebuſæi, ſicut & in Paralipomenon ſcriptum eſt: Et cœpit Salomon domum Domini in Hieruſalẽ in monte Moria, qui demonſtratus fuerat Dauid patri eius, in loco quem parauerat Dauid in area Ornan Iebuſæi. Hæc idcirco dixerim, ne ignorem cauſam, cur vitulus iſte ſiue agnus immolandus accedere debuerit ad locum immolationis, ſcilicet, quia factus ſub lege, debuit obedire legi. Itidem de ingreſſu eius in eandem ciuitatem, quo ingreſſus eſt decima die, ſentiendum ac dicendum eſt. Neq; enim (vt nonnulli putant & dicunt) idcirco cum tanta gloria tunc in ciuitatẽ introiuit, vt eos prouocaret ad interfectionem ſui, ſed obediens legi dicenti. Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum corã Domino Deo tuo, tribus vicibus per annos ſingulos aſcendebat, ſcilicet, in ſolennitate azymorum, in ſolennitate menſis primitiuorum, & in ſolennitate tabernaculorũ. Populorum autem turbæ, quæ conuenerant ad diem feſtum, idcirco cum tanta gloria obuiam ei venerunt, quia audierant eum feciſſe recens illud miraculum, ſcilicet, vocaſſe de monumento Lazarum mortuũ quatriduanum. *Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis. Et edentibus illis, dixit: Amen dico uobis, quia unus ueſtrum me traditurus eſt. Et contriſtati ualdè, cœperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum Domine? At ipſe reſpondens ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. Filius quidem hominis uadit ſicut ſcriptum eſt de illo: uæ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei, ſi natus nõ fuiſſet homo ille. Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi: Tu dixiſti. Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditq; Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim Sanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionẽ peccatorum. Dico aũt uobis, non bibam amodo de hoc genimine uitis, uſq; in diem illũ, cum illud bibam uobiſcum nouum in regno patris mei.* Hic idem narrationis ordo apud Marcum habetur, ſcilicet, inter manducandum & bibendum, dum manducarent vetus paſcha, id eſt, agnum aſſum cum azymis panibus & lactucis agreſtibus, proditorem fuiſſe deſignatum, dicẽdo: Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt, &c. vſquequo ait illi, Tu dixiſti. Et tunc demum Sacramentum corporis & ſanguinis ſui Dominum tradidiſſe Diſcipulis ſuis, vbi iam de traditore illo nulla mentio fit. Porrò apud Lucam textus vel ordo literæ ſe aliter habet. Prius enim vtrunq; paſcha, ſcilicet, vetus & nouum, continua narratione deſcribit, & tunc demum hæc Domini verba ſubiungit. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa, &c. Hæc diuerſitas in ordine narrationis, diuerſas magnis atq; catholicis patribus de Iuda tradit ore ſententias peperit: alijs dicentibus de illo, quod interfuerit: alijs aſtruentibus, quod iam exiſſet & nõ interfuerit, vbi Dominus iam dictum corporis & ſanguinis ſui ſacramentum Diſcipulis ſuis tradidit. Præcipuus pater Auguſtinus attendens Lucæ Euangeliſtæ narrationem ſiue literæ eius ſeriem, hoc ſenſit, hoc in pleriſq; locis ſcripſit, quod ille interfuerit, & cum cæteris Apoſtolis Sacramentũ hoc acceperit, Exempli gratia. In Euangelio ſecundum Ioannem, vbi dictum eſt, Et poſt buccellam tunc introiuit in illum Satanas, non autem ait, vt putant quidam negligenter legentes, tunc Iudas Chriſti corpus accepit. Intelligendum enim eſt, quod iam omnibus eis diſtribuerat Dominus corporis & ſanguinis ſui Sacramentum, vbi & ipſe Iudas erat, ſicut ſanctus Lucas euidentiſsimè narrat, ac deinde ad hoc ventum eſt, vbi ſecundũ narrationẽ Ioannis apertiſsimè dominus per buccellam tinctam atq; porrectam,

Cur eo veſpere diutius ſolito immoratus eſt Ieſus in Hieruſalem.

Ioann. 18.

Marc. 14.

Deute. 12.

3. Reg. 8.

Gene. 22.

1. Para. 3.

Galat. 4.

Ingreſſus Ieſu in die palmarũ.

Exod. 23.

Matth. 21.

Ioann. 11.

Marc. 14.

Luc. 22.

Duplex doctorũ ſentẽtia de Iuda in cœna domini.

Sententia Auguſtini

Ioann. 13.

 ſuum

Sententia Hilarij.

ſuum exprimit traditorem, fortaſsis per panis tinctionem, illius ſignificans fictionem. Porrò beatus Hilarius hanc Matthæi narrationē ſequens, in hoc ipſo Euangelio dicit: Poſtquam Iudas proditor indicatur, ſine quo Paſcha accepto calice & fracto pane conficitur. Dignus enim æternorum ſacramentorū non fuerat communione. Nam diſceſsiſſe ſtatim hic intelligitur, quod cum turbis reuerſus oſtenditur. Neq; ſanè cum Deo bibere poterat, qui non erat bibiturus in regno, cum vniuerſos iſtū bibentes, ex vitis iſtius fructum ſecum poſtea bibituros polliceretur. Si ergo cauſa poſtulauerit, vt in quæſtionē veniat, vtrum Iudas adhuc in illa hora cum Diſcipulis fuerit, an ante iam exierit, quis horū magis audiendus vel ſequendus erit? Is vtiq;, cui magis opitulatur ratio ſumpta de textu Euangelicæ narrationis.

Verba Hieronymi. Pſal. 86.

Soli namq; ſunt Prophetę & Apoſtoli, quorum de ſcripturis in aliquo dubitare nefarium ſit. Quod quum multis ipſorū, qui ſcripturas tractauerunt confirmari poſsit ſententijs, vna ſufficiat beati Hieronymi in verſiculo Pſalmi 86. Dominus narrabit in ſcripturis Populorum & Principum horū qui fuerunt in ea. Videte (ait) quid dicat. Qui fuerunt, non qui ſunt, vt exceptis Apoſtolis quodcunq; aliud poſt ea dicitur, abſcindatur, non habeat autoritatē. Quamuis ergo ſanctus ſit aliquis poſt Apoſtolos, quamuis diſertus ſit, non habeat autoritatem, quoniam Dominus narrat in ſcripturis populorum & Principum horū qui fuerūt in ea.

Patet ex ſcripturis, Iudā nō inter fuiſſe ſacrę cœnationi poſt cœnā factæ. Lucę. 22.

Si igitur ſcire opus eſt vel ſcire cupimus, cuiuſnam ratio firmior ſit, peruidendum eſt prius, quomodo Lucas à cæteris Euangeliſtis Matthęo & Marco in iſta narratione non diſcrepet, quia videlicet beatus Auguſtinus eorum conſonantiam hic non requiſiuit, dum Lucę narrationem ſequi viſus eſt. Quęrentibus iſtud iam occurrit, quia videlicet quum dixiſſet, Et accepto pane, gratias egit, fregit & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem: ſimiliter & calicem ita determinauit, vt diceret, Poſtquā cœnauit. Profectò ſi poſtquam cœnauit, ergo & poſt verba hæc, Veruntamen eccè manus tradentis me, mecū eſt in menſa quia (ſicut iam dictum eſt) ſecundum alios Euangeliſtas hæc verba dixit, nec poſtquā cœnauit, ſed quando cœnauit, & de cœna ipſa buccellā intinctam Iudæ porrexit, qui & (ſicut Ioannes refert) continuò exiuit.

Ioann. 13. Recapitulatio, ſexta regula Ticonij.

Hic iam quæritur, quid opus fuerit, vt hic Euangeliſta tali vteretur modo narrationis. Eſt enim hic modus, quem recapitulationem vocant, vnde Ticonius quidam, qui (vt ait beatus Auguſtinus) contra Donatiſtas inuictiſsimè diſſeruit ſextam regulam ſcripſit in libro, quem regularum vocauit, quia in eo quaſdam ſeptem regulas executus eſt, quibus quaſi clauibus diuinarum ſcripturarum aperiuntur occulta. Sextā regulam ille recapitulationem vocauit in obſcuritate ſcripturarum ſatis vigilanter inuentam. Sic enim dicuntur quædam quaſi ſequantur in ordine temporis, vel rerū continuatione narrentur: cum ad priora, quæ prætermiſſa fuerant, latenter narratio reuocetur, quod niſi ex hac regula intelligatur, erratur.

Gene. 2.

Exempli gratia: In Geneſi ſcriptum eſt: Plantauerat autē Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit hominē quem formauerat. Statimq; ſequitur: Produxitq; Dominus Deus omne lignum pulchrum viſu & ad veſcendum ſuauè, lignum etiam vitę in medio paradiſi, lignumq; ſcientię boni & mali. Hoc igitur videtur dictum, tanquam id factum ſit, poſtquam factum poſuit Deus hominē in Paradiſo, quum breuiter vtroq; commemorato, ſcilicet, & quod plantauerat Dn̄s Deus Paradiſum, & quod in eo poſuit hominē quē formauerat, recapitulando redeat & dicat quod prætermiſerat, videlicet quomodo plantatus fuiſſet Paradiſus. Multa ſecundum hunc modum in ſcripturis inueniuntur, quorum ad obſcuritatem elucidandam regula hęc, ſcilicet, recapitulatio valdè vtilis eſt.

Cur Lucas alio narrationis modo vtitur hic quā alij Euangeliſtę. Lucæ. 22.

Hoc ergo quæritur, vt iam dictum eſt, cur Lucas Euangeliſta ſcribendo illam Domini cœnā, tali narrationis modo vti voluerit. Iſtud quærentibus, illud in primis demonſtrandū eſt, quia ſolus ipſe, videlicet Lucas, hæc Domini verba præſcripſit, dicta in illa priori cœna typici paſchę ſiue agni paſchalis, quem comedit cum ſuis Diſcipulis ſecundum morē veteris mandati. Deſiderio (ait) deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum antequā patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. Et accepto calice, gratias egit & dixit: Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis, quod non bibā de genimine vitis donec regnū Dei veniat. Hoc ſolus (vt iam dictum eſt) Lucas ſcribere curauit, Dominum dixiſſe, quod deſiderio deſiderauerit cum diſcipulis ſuis comedere Paſcha illius anni, qui annus erat triceſimuſtertius aſſumptę humanitatis, ſuiq; deſiderij cauſam hanc ſubiunxiſſe, quod Paſcha illud manducaturus, & calicem eiuſdē typici paſchę bibiturus non eſſet, donec impleatur in regno Dei. Congruum ergo fuit, vt modum adimpletionis illius continuò perſcriberet: & idcirco dilatis, quę in eadē cœna dicta ſunt, Et accepto, inquit, pane gratias egit & fregit & dedit eis dicens: Hoc eſt corpus meū quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationē. Similiter & calicem poſtquā cœnauit dicens: Hic eſt calix, nouū teſtamentū in meo ſanguine, qui pro vobis fundetur. Hoc itaq; modo impletur in regno dei illud quod illo priore paſcha & priore calice figurabatur. Extunc enim venit regnum dei, cuius videlicet regni initiū erat paſsio eius ad quam nocte illa tradebatur, tertia die reſurrecturus. Itaq; cauſam nos arbitramur dixiſſe idoneā, propter quam ſolus Lucas vtriuſq;, ſcilicet, veteris ac noui, paſchæ narrationē continuare voluerit, ac demum per recapitulationem rediſſe ad verba, quæ ante ſacramentum noui paſchę dicta eſſe teſtantur Euangeliſtæ cæteri.

Rationes pro ſententia Auguſtini.

Non ignoro quod plerique & ferè omnes ſenſum ſequantur & magis amplectantur beati Auguſtini quam beati Hilarij, quem tamen aliter ſenſiſſe vel ſcripſiſſe hactenus nouerant admodum pauci. Aiunt namq; multos hodieq; indignos (quod verum eſt) idē ſacramentum accipere, & accipiendo iudiciū ſibi manducare & bibere. Aiunt etiam, quod tandem verum eſt, nemi-

eſt, nemini niſi confeſſo vel conuicto de crimine ſacramentum hoc denegari debere. & quum alia ratione, imò multis rationibus illud comprobetur, maximè huic rationi innitimur, quia dominus Iudę traditori, ſicut & cęteris Apoſtolis, ſicut nondum confeſſo aut conuicto communionē eiuſdem ſacramenti non negauit. Sed videamus vtrum Iudas ſecundū præſcriptam conſiderationem confeſſus vel conuictus fuerit, an non, quando dñs hoc ſacramentum tradidit: Nam quomodo vel quali ordine in occultis criminibus ad hoc perueniendum ſit, vt confeſſus vel conuictus quis habeatur, dominus ipſe prędocuit: Si, inquit, peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolū. Si te audierit, lucratus eſt fratrē tuum. Si aūt te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Si aūt Eccleſiā non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. Videndū ergo, vtrū, ſicut in cæteris accipimus quia cœpit Ieſus facere & docere, ita & in iſto fecerit ipſe quod docuit. Vtiq̄ peccabat in eū Iudas frater fictus, quia feſtinabat tradere eum, nullo fratrum, id eſt, diſcipulorum ſciente, pręter ipſum qui omnia nouerat, quem latere non poterat. Ait aūt ſuppreſſo nomine traditoris, vnus ex vobis me tradet. Ita dicendo, profectò corripuit eum inter ſe & ipſum ſolum, quia pręter ipſum, quem ſua ipſius conſcientia latere non poterat, nemo ſciuit de quo diceret. Non audiuit corripientē, quippe qui in intentione perſiſtens, manum quoq̄ cum Dño intingebat in catino, callidus vt putabat ipſe. Tunc (vt plenius Ioannes narrat) aſpicientibus ad inuicē Diſcipulis, & hæſitantibus de quo diceret, erat recumbens vnus ex Diſcipulis Ieſu in ſinu eius, quem diligebat Ieſus. Innuit ergo huic Simō Petrus, & dicit ei: Quis eſt de quo dicit? Itaq̄ cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei: Dñe quis eſt? Cui reſpondit Ieſus: Ille eſt, cui ego intinctum panē porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit Iudę Iſcariothis. Hoc agendo nimirum adhibuit vnum aliū ſecum, ſcilicet, Ioannē, cui locutus fuerat, audiente ipſo Iuda, quia propius aſſidebat, vt fieret quod dixerat, quia in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Non audiuit eos imò deterior factus eſt, ſicut per hæc verba innuit Euangeliſta. Et poſt buccellā tunc introiuit in illum Satanas, & cum indignatione dixit: Nunquid ego ſum Rabbi? Et ait Ieſus illi: Tu dixiſti. Et hoc nimirū Eccleſiæ dicere fuit, quia conuentus Diſcipulorum audire potuit. Continuò exiuit, Eccleſiā non auditurus, imò quod faciebat, facturus citius, iā, Ethnicus & Publicanus, Ethnicorum & Publicanorū deterrimus. Hęc idcirco dixerim, vt ſi ſententiā beati Hilarij ſupra ſcriptam ſequamur, nihilominus conſtare ſciamus, quod ſacra communio nemini deneganda ſit, niſi de crimine confeſſus ſit aut conuictus.

An Iudas fuerit de crimine tūc confeſſus & conuictus.

Matth. 18.

Acto. 1.

Ioann. 13.

Iamq̄ vt ad propoſitum ſermo recurrat, conſiderandū in iſto capitulo, quanta ſit faciei pręſcriptę, faciei vitulinæ manſuetudo, quanta ratio, quanta veritatis & iuſtitiæ pulchritudo. Non ante hac tradidit vel condidit hoc ſacramentum corporis & ſanguinis ſui, ſed tūc primum, quando in paſſione iā agonizabatur, ipſa nocte qua tradebatur, quando iam ſtrues lignorum componebatur, ſuper quā ſecundum ſpiritualē ritum ſacræ ac myſticæ legis membra talis vituli cæſa ordinarentur, ſubiecto in altari igne magnę charitatis, ſiue Spiritus Sancti, per quem deſiderabat offerri, tunc adipē ſuum pro peccato ipſe obtulit, ſcilicet, omnē neceſſariam nobis vtilitatē ſuæ paſſionis, ſub iſtis ſpeciebus panis & vini, dicendo: Hic panis eſt corpus meum; hic calix nouum eſt teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur. Et rectè atq̄ rationabiliter. Etenim ſacramētum hoc quo mors eius annunciatur, quemadmodum Apoſtolus dicit, Quotieſcunq̄ enim manducabitis panem hunc & calicē bibetis, mortem dñi annunciabitis donec veniat: quādo debuerat condi vel dari, niſi ſub ipſius articulo paſſionis? Hoc deniq̄ ratio vel noſtræ ſalutis ordo poſcebat, vt non niſi iam mundatis per paſſionem eius ab illa veteri macula peccati originalis, daretur iſte cibus vitę contra illud edulū mortis, quod primus homo maligna intentione comedit, volens eſſe Deo ſimilis, in quo omnes peccauimus, in quo omnes ſuperbiæ veneno infecti fuimus. Sed dicit aliquis: Nondū erat fuſus ille ſanguis, ſed fuſus eſt die ſequenti, quo & ipſos Apoſtolos oportebat emundari, quibus primis illa nocte hanc eſcā & hunc potum dedit. Ad hęc inquam, Iam venditus erat iſte Agnus Dei, iam tradebatur iſte vitulus ſacrificij veri, & idcirco iam rectè mundi habebātur, iamq̄ veraciter vocabantur amici, ita vt diceret eis: Iam vos mundi eſtis propter ſermonē quem locutus ſum vobis. Et ſubindè: Vos amici mei eſtis. Et notandum quod nō dixit, propter paſſionem vel mortē meam iam vos mundi eſtis, iam vos amici eſtis, ſed propter ſermonē ſ quem locutus ſum vobis. Non enim paſſio vel mors eius aliter eis profuiſſet, niſi ſermo quem locutus fuerat eis, creditus vel admiſſus fidei fuiſſet. Quod aūt iſtis dixit, omnibus quoq̄ ſanctis dixit, aut dicere potuit, qui eum expectabāt ab origine mundi; iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis. Nā reuera propter eum, quem locutus eſt eis, ſermonē legis & prophetarum, propter illud, quod primum ad Abrahā locutus eſt, promiſſionis verbum de ſemine eius, quod eſt ipſe Chriſtus: propter illum (inquā) ſermonē quia crediderunt, iam ex eo mundi ſunt, & mundauit eos ipſa paſſio eius, quæ tūc agebatur: ipſe ſanguis eius, cuius effuſio nocte illa parabatur. Vnde licet iam dicti corporis & ſanguinis eius ſacramentum, humana comprehendi ratione non poſſit, quomodo panis corpus eius, & vinum quomodo ſanguis fiat, quomodo dudum de iſto loquens myſterio, dixerit, Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: hoc tamen rationabiliter dixeris, quod vel pro eo panis iſte rectè dicatur & verè ſit caro Chriſti, quia nobis reſiduis, qui nondum eramus nati, nobis viuentibus, ſiue venientibus ab ipſis Apoſtolis, idem facit comeſus iſte panis quod illis prioribus ſanctis fecit in ſua ſpecie crucifixa, moriens & ſepulta caro Chriſti. Remiſſionē peccatorum contulit prioribus

Cur in vltima cœna inſtituit dñs ſacramentū corporis & ſanguinis.

Leuit. 4.

1. Cor. 11.

Gene. 3.

Roma. 5.

Obiectio.

Solutio.

Ioann. 15.

Iā vos mūdi eſtis propter ſe &c.

Ge. 15. 17. 22

Galat. 3.

Remiſſionē peccatorū contulit caro Chriſti aliter antiquis aliter nobis.

Ioann. 6.

illi; caro Chriſti mortua, & eodem ventre recepta quo ſepulta continebantur eorum corpora: & ſan-
guis ille, quem & viuens illa nocte ſudando emanauit, & iam mortuus cum aqua de latere ſuo fudit
remiſsionē peccatorum operatur & nobis ſacramentū eiuſdem carnis & ſanguinis ſub iſtis ſpeciebus
Quomodo mortui ante paſſionē Chriſti refecti ſunt hoc ſacramento noui teſta. panis & vini. Igitur vt dicere cœperā, non ante paſsionem, ſed ſub ipſo paſsionis vel mortis articulo
ſacramentū hoc fieri vel dari debuit, quo ſimul omnes, tam mortui quam viui, credētes, ab illa macu-
la veteris cibi ablueren tur. & ſimul omnes iſto noui teſtamenti ſacramento epularētur: mortui modo
ſibi congruo, & viui modo ſibi congruo. Deniq; mortui, quoniam in vita ſua de ſacrificijs huius ſacra-
menti ſignificantius initiati fuerant, venturū & moriturum Chriſtum licet intelligerent, pauci ſignis
illis annunciantes, idcirco rectè refectionis perfectionē illā, quam diximus, aſſecuti ſunt, vt & mortui
Chriſti anima vel ſpiritus ad animas illorum deſcenderet: per quod factū eſt, vt ſtatim viderent & ſci-
rent, quam ſuauis (eſt) Dñs Deus, qui Angelorū cibus eſt, quos paſcit immortaliter: & corpus in eiuſdē
Matth. 27. terræ ventrē deueniret, quo condita erant eorum corpora, per quod reſurrectio ad vitā daretur eis, ſi-
Roma. 6. cut ex multis qui cum eo iam tunc reſurrexerūt, confirmatū eſt. Porrò viuis, id eſt, nobis, quibus ve-
raciter dicitur. & qui fideliter credimus, quia Chriſtus reſurgens à mortuis, iā non moritur, mors illi
vltra non dominabitur. non iam figuræ proponuntur, quæ Chriſti morte impleantur, ſed ipſa rei ve-
ritas verum ſacrificiū, quo ipſa Chriſti mors verbis manifeſtis cum ſignaculo crucis eius annunciatur,
Ibidem. vbi miro modo & viuimus & mortui ſumus. Quicunq; enim (ait Apoſtolus) baptizati ſumus in Chri-
ſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus: quo videlicet baptiſmo niſi mortui fuiſſemus, nō eſſet nobis
Nume. 13. in cibo & potu iſto annūciare mortē eius. Libet hic nota vti ſimilitudine. In libro Numerorū ſcriptū
eſt: Miſit Moſes exploratores ad conſiderandā terrā, & confortamini, inquit, & afferte nobis de fructi-
bus terræ. Cumq; aſcendiſſent, explorauerunt terrā, pergētes vſq; ad torrentē botri, abſciderunt palmi-
tē cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri. Secundum illius rei geſtæ ſimilitudinē, nimirum
& illi qui tempore præceſſerunt, & nos qui ſubſequimur Chriſti aduentū, vtriq; portamus quaſi botrū
cum palmite ſuo, magnū promiſsionis dulcē experimentū, ſcilicet, dominicæ incarnationis, paſſionis,
reſurrectionis atq; aſcenſionis mirabilē ſacramentū. Illi portauerunt in ſacris ac myſticis ſacrificiorū
cæremonijs vmbraticis & ſignificatiuis, nos portamus in iſto vnico ſacrificio panis & vini. Quapro-
pter hic animaduertendū, quia virorum illorum portantiū botrum illum, alter qui præcedebat, quod
portabat, ipſe nō videbat: alter qui ſequebatur, quod portabat ante ſe videbat. In hoc deniq; nos atq; illi
non minimè diſcernimur, quod nos manifeſtis (vt iam dictū eſt) verbis cum ſignaculo viuificæ crucis
verum perficientes ſacrificium, mortē dñi annunciamus, mortē domini ſequimur, & crucē baiulamus.
Botrus quippe in vecte, Chriſtus eſt in cruce. & hoc aperta facie contemplamur, illi aūt portabāt qui-
dē, ſed non videbant, legebant: ſed non intelligebant & qui optimi erant, qui intelligere digni erāt, qui
Dani. 12. propheticis oculis videbāt, eis dicebatur ne propala: &c. Exempli gratia: Tu aūt Daniel claude ſermo-
Eſa. 8. nes & ſigna librum vſq; ad tempus ſtatutū. Pertranſibunt plurimi & multiplex erit ſcientia. Ad Eſaiā
Duplex tētatio circa hoc ſacramentum. aūt: Liga teſtimonium, ſigna legē in diſcipulis meis. Quamuis de hoc ſacramento à maioribus noſtris
multa ſufficienter dicta ſint, & faſtidiū legentis vitandū ſit, vnum tamen adhuc, quod mens ſuggerit,
libet eloqui. Iā enim fortè quis animaduerterit, quod hic maxima tētatio ſit. Et reuera nō fallitur, quiſ-
quis hoc animaduerterit. Eſt enim enim hic tentatio dei. tentatio quærēs fidē: cui contraria eſt tentatio
Tentatio dei. diaboli, tentatio quærens perfidiā. Cuius videlicet tentationis dei, vt de ſimili cauſa proferamus teſti-
monū, ecce in Exodo dicit Dñs ad Moſen: Ecce ego pluam vobis panes de cœlo. Egrediatur populus
Exod. 16. & colligat quæ ſufficiant per ſingulos dies vt tentē eum, vtrū ambulet in lege mea, an nō. De ſimili cau-
ſa ideo dixi, quia profecto quod tunc dñs manna de cœlo pluit, in figura ſacramenti huius contigit il-
1. Cor. 10. lis. vt vnde tentationis diaboli de cauſa contraria proferamus exemplum, ſerpens, imò in ſerpente dia-
Gene. 3. bolus, dixit ad mulierē: Nequaquā morte moriemini, Scit enim deus, quod in quacunq; die comederi-
tis ex eo aperiētur oculi veſtri & eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malū. Comedit mulier, deditq; viro
ſuo, & comedit. Ita tentati à diabolo, tentauerunt Deū, & aperti ſunt oculi amborū non vt ſcirēt bonū
Adā & Eua prius tētauerūt deum quā tētati fuerūt. & malum, ſed vt à bono caderēt in malum: non ita vt ſe eſſe Deos, ſed ita vt cognoſcerent ſe eſſe nudos.
Non aūt putandum, quod tunc primum tentauerint deum, quando vetitum comedendo, experiri auſi
ſunt vter verior exiſteret, Deus ne qui dixerat, In quocunq; die comederitis ex eo, morte moriemini, an
ſerpens qui dicebat, Nequaquā morte moriemini, ſed eritis ſicut dij. Iā ante tentare Deū inceperant,
iā antequā foris audiſſent malum ſerpentis conſilium, intus in corde ſuo tentabāt deum, verſantes di-
uinitatis appetitum. Nā (ſicut ante nos dictum eſt) niſi prius intus intumuiſſent, foris tētati tā facilè nō
cecidiſſent. Alioqui quomodo æquum fuiſſet, vt Deus tentaret eos, ponendo præceptum quod nō ig-
Iaco. 1. norabat eos fore præuaricaturos? Deus enim intentator malorum eſt. Quod vt apertius dictum ſit,
Duplex tētatio dei vna ruinā Deus non niſi malè tentatus ab aliquo, nō tentat aliquē tentatione, in qua comprehendatur præuarica-
tor. Exempli gratia: In tentatione ſupra memorata, qua tentauit populum, dicēs: Egrediatur populus,
& colligāt quæ ſufficiūt per ſingulos dies, vt tentē eum vtrum ambulet in lege mea, an non: die autem
Exod. 16. ſexta parent quod inferant, & ſit duplum quam colligere ſolebant, quia in die ſeptimo non inuenietur:
præuaricatores inueniendi erant. Venit enim dies ſeptima, & egreſsi de populo vt colligerent non in-
uenerunt. Dixit autem Dominus ad Moſen: Vſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem
meam? Nunquid intentatus Deus eos illa tentatione tentauit, quos præuaricaturos non ignorauit?

Non

Non vtiq; intentatus, murmurauit enim omnis congregatio filiorum Iſrael, murmurando tentans, Pſal. 77.
tentando murmurās, ſicut habemus in Pſalmo. Et tentauerunt deum in cordibus ſuis, vt peterēt eſcas
animabus ſuis, & malè locuti ſunt de deo, dixerunt, Nunquid poterit deus parare menſam in deſerto?
Nunquid & panem poterit dare, aut parare menſam populo ſuo? Porrò ſi quem tentat Deus, à quo Altera in
non ipſe eſt malè tentatus, illi nimirum omnis tentatio in gloriā cooperatur. Vnde non ſolus Abrahā, gloriam.
quem Deus tentauit in oblatione filij ſui, verumetiam ferè omnes ſancti pro exemplo ſunt. de qualibus Sap. 3.
ſapientia dicit: Et ſi corā hominibus tormenta paſſi ſunt, Deus tentauit illos, & inuenit eos dignos ſe. Deute. 8.
Omnibus his Moſes dicit illud quod Iſraeli in Deuteronomio dicit: Adduxit te Dn̄s deus tuus per de-
ſertū, vt affligeret te atq; tentaret. & nota fierēt quę in tuo animo verſabantur, vtrum cuſtodires man-
data illius an nō. Ac deinceps Eduxit riuos de petra duriſsima, & cibauit te manna in ſolitudine, quod
neſcierunt patres tui. Et poſtquā afflixit ac probauit, ad extremum miſertus eſt tui. Igitur, vt ad pro- Magna tē-
poſitum redeā, magna in iſto ſacramento tentatio dei eſt, tentatio quęrens fidē, ad euacuandā perfidiā, tatio circa
quam tentatio diaboli in primis hominibus inuenit, quibus vetitum comedere perſuaſit. Eſt aūt fides ſacramen-
(ait Apoſtolus) ſperandarū ſubſtantia rerum, argumentū non apparentiū. Oportebat ergo non appa- tum corpo
rere res, vt locum haberet ſubſtantia hęc, res inquā, id eſt, carnē & ſanguinē nō apparere oportebat. nō ris & ſan-
ſolum ne ſenſus noſtros comedentium atq; bibentium naturali offenſione offenderēt, quibus humanā guinis Cri
carnē manducare vel dentibus terere, ſanguinemq; humanū bibere, neq; pium, neq; naturæ amicū eſt, ſti.
verum etiā vt locum haberet hæc ſperandarum ſubſtantia rerum hoc argumentū rerum nō apparen- Heb. 1.
tium, ſcilicet fides in qua teſtimoniū (ait idē Apoſtolus) conſecuti ſunt ſenes. Deniq;, ſi omnes reſpicias Ibidem.
ſenes, id eſt, antiquos patres, quibus teſtimoniū ſancta perhibet ſcriptura, quod fuerint fideles, quosq;
Apoſtolus ibidē enumerat ſententiā hanc verā interſerēs, Sine aūt (ait) fide impoſsibile eſt placere Deo,
omnium illorum fidē probatā inuenis circa res illas quæ non apparebant, quas ipſi iam nō videre, ſed
tantum ſperare poterāt quarum etiā aliquæ non ſolum non apparebant, ſed & ſupra naturā erant. In
hoc itaq; ſacramento, cum ſit opus magnę atq; ineffabilis miſericordię, miro nihilominus iudicio, mi-
rāda tentamur veritate, vt manifeſti fiant hi quorum eſt fides, quibus ſalua iudicij rectitudine, miſeri-
cordia condonare debeat morſus illos ligni vetiti, quos momordit mulier & dedit viro ſuo, mala in
deū ſuſpitione, peruerſa & nimia circa ſerpentē credulitate. Nonne creditū ibi fuit quod nō apparebat,
quod nō videbatur? Nunquid oculis videbant in illo fructu ligni virtutē tantæ rei effectiuā, quā ſer-
pens promiſit, dicēs. Eritis ſicut dij? Et quidē nec illa mors apparebat aut videri poterat oculis, quam
interminatus fuerat Deus, dicens, In quocunq; die comederis ex eo, morte morieris: ſed credere opor- Gene. 2.
tuiſſet deo creatori fideli in omnibus quęcunq; dixit: creditum aūt fuit nō creatori, ſed ſerpenti, nō deo
ſed diabolo. Totum illud ſacrilegium per iſtud emendatur ſacramentū, in illis qui credunt, & credētes
percipiunt, in fide humiles, in humilitate fideles: ac proinde illis parentibus longè diſsimiles, cum illi
promiſſum illud audierint in pretium pręuaricationis, Eritis ſicut dij, ſuperbi & malè creduli: ac pro-
inde malè creduli, quia ſuperbi: iſti aūt vocē humilitatis audiunt in myſterio ſiue annunciatione mortis Ioann. 15.
eius, Vos amici mei eſtis, manete in me & ego in vobis. Quanto enim ſuauior eſt hæc vox. Qui man- Ioan. 6.
ducat carnē meā & bibit ſanguinē meum, in me manet & ego in illo, † dilectione illa, quā ſerpens ſu- ſorte, ille-
ſurrauit, Comedite, & eritis ſicut dij, qui vtiq; de ſuo nō dabat, ſed rapinā facere ſuadebat: hic aūt non ctione.
qualecunq; ſuum, ſed ſuā carnem & ſuum ſanguinē dat. In illis qui non credunt, & non credentes ore Hæretici
tamen ſacramentū percipiunt, cibus & potus iſte operatur iudicium, quia tentati reprobi inuenti ſunt, circa hoc
eo ipſe quod ſine fide ſunt, & malè tentant Deū. De hominu hęreticis in illo Pſalmo parabolarum, qui ſacramen-
ſic incipit: Attendite popule meus legem meā, inclinate aurem veſtrā in verba oris mei, aperiam in pa- in lege prę
rabolis os meum, ita dictum eſt: Adhuc eſcæ eorum erat in ore ipſorū, & ira dei aſcendit ſuper eos, & figurati.
occidit pingues eorum, & electos Iſrael impediuit. Eorū namq; peccatum eſt in eo, quod dicunt tēte- Pſal. 77.
temus deum: Quoniā percuſſit petrā & fluxerunt aquę, & torrentes inundauerunt, nunquid & panem
poterit dare, aut parare menſam populo ſuo? Eſt enim hic ſenſus: Nunquid quia potuit deus facere, vt
patefacto crucifixi Ieſu Chriſti latere, quod fuit percuti petrā, flueret aqua cum ſanguine, & implerē-
tur ſcripturæ, & intelligibiles fierent, ſufficienterq; mentibus noſtris ad bibendū, in modum torrentiū
inundantium: nunquid (inquā) quia potuit illud facere, poterit etiā panē confectū manibus hominum Conuerti-
conuertere in corpus, & viuū de palmitibus iſtis in ſanguinē ſuū? Alioquin niſi myſteriū attēdas ſenſus tur panis
ſecundū literā non conſtat quoniā percuſſit petrā, & fluxerūt aquę, nunquid & panē poterit dare quia in corpus
videlicet iſte panis, id eſt, manna ſecundū hiſtoriā prius datum eſt, quā percuſſa petra fluerēt aquę. Ha- Chriſti.
ctenus dilectio ſacramēti huius moroſius nos detinuerit, nunc ad cętera pergamus. *Et hymno dicto, ex-* Zach. 13.
ierunt in montē Oliueti, Tunc illis dicit Ieſus: Omnes uos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptū eſt
enim: Percutiā Paſtorē, & diſpergentur oues gregis. Poſtquam aūt ſurrexero, præcedam uos in Galilæā. Reſ-
pondens aūt Petrus, ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquā ſcandalizabor. Ait illi Ieſus: A-
men dico tibi: quia in hac nocte, antequā gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etſi oportuerit me mori
tecū, nō te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt. Exitus iſte in montē Oliueti ille eſt, quē apud Io- Surgite, ea
annē habemus cum terribilibus ac reuerēdis verbis iſtis: Surgite, eamus hinc, Quidnā erat dicere, ſur- mus hinc.
gite, eamus hinc, & ita exire in montē Oliueti, in ipſa hora ſuæ traditionis, quando Iudas loquebatur Ioan. 14.

cum ſenioribus ſtatim venturus cum cohorte & miniſtris, niſi relinquere ciuitatem illam, quemadmo-
Hier. 12. dum per Prophetam Hieremiam prædixit: Reliqui (ait) domum meã, dimiſi hæreditatem meã, facta eſt
mihi hæreditas mea, quaſi leo in ſylua, dedit contra me vocem ſuã. ideo odiui eam. Ergo & Propheticũ
hanc & illud, quod per ſemetipſum dixerat ante biduum, eccè relinquetur vobis domus veſtra deſerta,
Matth. 25. iam impleri ſignificans: ſurgite (inquit) eamus hinc, Et exierunt in montẽ Oliueti. Factis enim non mi-
nus quam verbis loqui, ſapientiæ dei familiare eſt. Ioſephus quoq; vocem ſimilẽ teſtatur fuiſſe auditã:
Ioſe. de bel Nocte (inquit) ſacerdotes intimum templum more ſuo ad diuinas res celebrandas ingreſsi, primũ qui-
lo Iud. libr dem motum quendam ſtrepitumq; ſenſerunt, poſt ea verò ſubitã vocem audierunt, quæ diceret: Mi-
7. cap. 12. gremus hinc. Ita tum terribili ſignificatione vocum omne præſidiũ ſalutis ſeſe ab illa ciuitate migrare
demonſtrauit, iuxta quod & ab ipſo templo exiens idem Dñs prius ſignificauerat, dicente Euangeliſta:
Ioan. 8. Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo. Mala ſubſequentia probauerunt, verè & de tẽplo illo ex-
Acto. 1. iſſe, & de ciuitate illa abiſſe Ieſum, & ab vtroq; migraſſe omne Angelorum præſidium. Et congruẽ
non quouis, ſed iuxta conſuetudinẽ tunc quoq; exiuit in montem Oliueti. Illinc enim aſcenſurus erat in
cœlum, quo facto reuerſi ſunt, ait, Lucas Hieroſolymã à monte, qui dicitur Oliueti, qui eſt iuxta Hie-
Luc. 24. ruſalem ſabbati habens iter. Nec verò repugnat illud, quod ſcripſit idem Lucas: Eduxit aũt eos foras
in Bethaniam, & eleuatis manibus ſuis, benedixit eis, & factum eſt, dum benediceret illis, receſsit ab eis,
& ferebatur in cœlum. Bethania nanq; in latere montis Oliueti ſita eſt. Ergo vbi per aſcenſionem con-
ſummanda erat eius gloria, illuc rectè exiuit, eandem gloriam ſuam oratione præuenire, & agonẽ ſuę
Luc. 22. paſsionis inchoare, quod idem Lucas euidentius narrat. Poſitis (inquit) genibus, orabat, factus in ago-
nia, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttę ſanguinis decurrẽtis in terra. Iam dicti exitus ſui cauſam, pro-
Matth. 23. pter quam rectè diceret, relinquetur vobis domus veſtra deſerta breuiter inſinuat, dicens: Omnes vos
ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam Paſtorẽ & diſpergentur oues
gregis. Scandalum illud omnes nouimus, nec demonſtrare opus eſt, quomodo ſcandalizati fuerint,
quomodo omnes relicto eo fugerint, quomodo Petrus ſuæ, quam putabat fortitudinis oblitus, ſcan-
dalo noctis illius ſic offenſus ſit, vt ter eum negaret, dicens: Neſcio quid dicis, non noui hominem. &
tunc demum gallo cantante, recordatus ſit verbi Ieſu dicentis: Prius quã Gallus cantet ter me negabis,
& reſpiciente eum domino, egreſſus foras, amarè fleuerit. Non (inquam) demonſtratione opus eſt, ſed
nos propoſito tenemur, nos faciẽ iſtam, faciem vituli in hac immolatione ipſius contemplari delecta-
mur, Si cui vacat, ſedeat nobiſcum, & contempletur pariter in claritate faciei huius pulchritudinem o-
Negatio culorum ipſius. Et hoc vt locupletius fiat, res anterius geſta ad memoriã eſt reducẽda, valet enim my-
Petri præſi ſterium eius in attentione iſta. Iuſsit aliquando hic Dominus noſter diſcipulos ſuos aſcendere in naui-
gnata pri- culam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas, Cumq; dimiſſa turba ſolus aſcendiſſet
us in eius in montẽ, & veſpere facto ſolus eſſet ibi, & oraret, nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, erat e-
ſubmerſi- nim ventus contrarius. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos, ambulans ſuper mare. Cumq; tur-
one. batis illis dixiſſet habete fiduciã ego ſum, nolite timere. Domine (inquit Petrus) ſi tu es, iube me veni-
Matth. 14. re ad te ſuper aquas, & deſcendens de nauicula, ambulabat ſuper aquas. Videns ergo ventum validũ,
timuit. Et cum cœpiſſet mergi, clamauit, dicens: Dñe, ſaluum me fac. Et continuo Ieſus extendens ma-
num, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei quare dubitaſti? Deniq; res illa geſta miro modo, & res
geſta, & rei gerendæ quædam fuit parabola, ſiquidem placet parabolam dici, non ſolum in verbis, ve-
Hebræ. 9. rumetiam in factis, quoniam & Apoſtolus enumerans compoſitionibus primi & ſecundi tabernacu-
Ieſus ora- li, quæ (inquit) parabola eſt temporis inſtantis. Igitur dimiſſa turba ſolus Ieſus aſcendit in montem
uit ſolus & orare, quia ſic futurum erat & ſic factum eſt, vt exiens de ciuitate iam non docturus turbam, exiret
ſeorſum. (vt iam dictum eſt) in montem Oliueti ſolus orare. Exierunt quidem cum eo diſcipuli, ſed nõ vſq; ad
Matth. 26. locum orationis. Nam ſuſtinete hic (ait) ſiue ſedete hic, donec vadam illuc & orem. Et aſſumpſit qui-
Luc. 22. dem Petrum, & Iacobum & Ioannem ſecum, ſed & illis iterum dixit. Suſtinete hic, & vigilate. Et pro-
greſſus puſillum ſiue auulſus ab illis, quantum eſt iactus lapidis, procidit in faciem ſuam, orans: Ita
relictis illis, iterum & tertio abijt, & orauit. Solus ergo erat orans nocte illa, ſiue veſpera profunda.
Nauicula Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus, id eſt, fides Diſcipulorum nimis contriſtabatur,
iactabatur ita vt oculi eorum præ triſtitia grauarentur, Sed venit Dominus Ieſus ambulans ſuper aquas, quia
fluctibus. tempeſtates illas quæ propter ipſum motæ erant, & mouebantur, prompto Spiritu conculcabat licet
caro eſſet infirma. Etenim caro quidem infirma, dicebat in oratione, mi Pater, ſi poſsibile eſt, tranſeat
Marc. 14. à me calix iſte: ſed ſpiritus promptus, veruntamen (ait) non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Ibi confidentia
Ioann. 13. Petri, ſe quoq; promptam eſſe putauit: Domine (inquiens) iube me venire ad te ſuper aquas. Dixit ẽ-
nim: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor. Animam meam pono pro
te, tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire. Cum iſta fiducia, quaſi iam fortis & benè
cinctus ambulabat & ipſe ſuper aquas, vt veniret ad Ieſum. Cum enim Diſcipuli omnes relicto Do-
mino fugiſſent, ipſe ſequebatur longè vſq; in atrium, & ingreſſus intro ſedebat cum miniſtris vt vide-
ret finem. Sed eccè vidit ventum validum, & timuit, cœpitq; mergi. Cum enim ſederet in atrio cum
miniſtris (vt iam dictum eſt) acceſsit ad eum vna ancilla oſtiaria, dicens: Et tu cum Ieſu Galilæo eras.
At ille negauit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis. Iterum ab alia ſimiliter ventilatus ancillã, di-
xit: Non noui hominem. Tertio, ab his qui ſtabant, magno vento impulſus, cœpit deteſtari & iurare,

quia

quia non nouiſſet hominem. Cum ita cœpiſſet mergi, clamauit, dicens: Domine, ſaluum me fac. Gallo quippe cantante, recordatus verbi Ieſu quod dixerat priuſquam gallus cantet, ter me negabis, egreſſus foras, fleuit amarè. Deniq; ſic flere, hoc fuit clamare, & ſaluationem quærere. Vt ita clamaret, reſpectus fecit ſaluatoris, quem Lucas venerabiliter expreſsit dicens: Et conuerſus Dominus, reſpexit Petrum. Poſtquam reſurrexit (ſicut & hic prædixit, poſtquam autem reſurrexero præcedam vos in Galilæam) apparuit ei ſicut in Euangelio eiuſdem Lucæ ſcriptũ eſt, quia duo ex Diſcipulis regreſsi in Hieruſalem inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum ipſis erant, dicentes, quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Sed & Angelus loquens mulieribus, hunc in nomine conſolatum eſſe voluit dicendo, ſed ite dicite Diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Verè ergo Ieſus extendens manum, apprehendit eum: reſeruauit enim illi gradum ſuum, reſeruauit & ſtabiliuit principem Apoſtolorum. Libet nunc inſpicere illum Prophetæ locum, quem nobis illuſtrare debet ſcintilla hæc ex ore eius dicentis, ſcriptum eſt enim: Percutiam Paſtorẽ, & diſpergentur oues gregis. Pauca ex præcedentibus & ſubſequentibus diligenter inſpecta, pulchram intelligentiæ lucem refundent. Præcedentia ſunt hæc: Et erit in die illa, dicit Dominus Deus exercituum, diſperdam nomina idolorũ de terra, & non memorabuntur vltra, & Prophetas & Spiritum immundum auferam de terra. Et erit cum prophetauerit quiſpiam vltra, dicent ei pater eius & mater eius genuerunt eum. Non viues, quia mendacium locutus es non nomine dñi, & configẽt eum pater eius, & mater eius, genitores eius cum prophetauerit. Et erit in die illa, confundẽtur prophetę, vnuſquiſq; ex viſione ſua cum prophetauerit, nec operientur pallio ſaccino vt mentiantur, ſed dicet, non ſum Propheta, homo agricola ego ſum, quoniam Adam exemplum meum ab adoleſcentia. Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus ſum in medio eorum qui diligebant me. His præmiſsis: Framea (inquit) ſuſcitare ſuper Paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituum: Percute Paſtorem, & diſpergentur oues. Deinde ſubſequitur: Et conuertam manum meam ad paruulos, & erunt in omni terra, dicit Dominus, partes duæ, & diſperdentur, & deficient & tertia pars relinquetur in ea & ducam tertiam partem per ignem, & vram eos, ſicut vritur Argentum, & probabo eos ſicut probatur Aurum. Ipſe vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam populus meus es, & ipſe dicet, Dominus Deus meus. Eccè venient dies Domini, & diuidentur ſpolia in medio tui, &c. Totum illud Prophetiæ capitulum illuſtrat nobis (vt iam dictum eſt) breuis ſententia hæc, ſcintillas de pectore & ore ipſius Domini, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, dum præmiſſo, omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte, ſubiungit: Scriptum eſt enim: Percute Paſtorem, & diſpergentur oues gregis. Itaq; vt competenter Euangelica vtar ſimilitudine molentis. Ait enim ipſe Dominus: Duæ erunt molentes in vnum, vna aſſumetur, & altera relinquetur. Hæc prophetica quaſi mola inferior ponenda eſt, & cœpta iam Euangelica narratio dominicæ paſsionis ſuperponenda quaſi mola ſuperior, vt agente manu Domini, circumacta volucri curſu, fructuoſum frumenti granum ſalubriter nobis teramus, & de optima eius medulla candidiſsimum farris panem in vſum vitæ æternæ conficiamus. Talè frumenti granum Chriſtus eſt, qui de ſemetipſo dicit: Niſi granum frumenti cadens in terra, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert, talè (inquam) granum eſt, vt molendo nunquam diſsipetur, corpore integro permanente, diffundi aut diſsilire nunquam deſinet medulla eius. Nunc interim finis hic ſit libelli huius, & ſequentẽ cum iam dicto Prophetię capitulo, reparatis poſt laſsitudinem viribus exordiamur.

Petrus clamauit, dñe ſaluum me fac.
Lucę. 24.
Marc. 16.
Percutiam paſtorẽ & diſpergentur oues gregis.
Zach. 13.
Coloſſ. 2.
Mola inferior & mola ſuperior
Matth. 24.
Ioan. 12.

FINIS LIBRI DECIMI.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS.

LIBER. XI.

Vam in ſcriptúris ſanctis gloriam, tuum ô fili hominis quærere & inuenire honorem in Propheticis & in Euangelicis præconijs, tale nobis eſt inter tædia vitæ præſentis: quale feſſo viatori, remiſsis interdum grauibus ſarcinis reſidere ſub vmbra odoriferæ arboris propè riuulum aquæ iugiter ſalientis, gratoq; otio fugacem inſequi & conprehenſam attrectare columbam, tactu blando, manibus innocuis. Et reuera ſic eſt: Sancta quippe ſcriptura ipſa eſt columba illa, de qua ipſius autor Spiritus Sanctus in Pſalmo dicit: Pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri. Ne ergo miretur quis dicẽs: quid vel ad quid iſte ſcribit, cum ſancti patres ſufficientia ſcripſerint, quæ

Sacra ſcriptura columba dicitur cuius litera argẽtũ ſenſus myſticus aurum eſt.
Pſal. 67.

cuncta perlegere nemo noſtrum ſufficit? Nam & ſi alij nemini, at mihi ſcribenti hoc ipſum quod
ſcribo iam proficit. Hoc dulce ſtudium iam in præſenti nonnihil præmij, nonnullum habet ſuæ exerci-
tationis emolumentum. Quàm ſuaue eſt (vt iam dixi) viatori, demiſsis interdum ſarcinis, pennulas
columbæ deargentatas & aurea dorſi eius pre oculis habere, & manibus tractare poſteriora, tam ſua-
ue & iucundum eſt inter medias curas, ſanctam tractare ſcripturam, cuius & exterior ſermo caſtus,
Vergili. in Buco. — abſque omni ſuperfluitate, nitet quaſi argentum, & interior ſenſus rutilat velut aurum. Trahit ſua
quemque voluptas, & hoc habeo teſtimonium conſcientiæ, quod dixerim ego voluptati huic, trahe me
Cant. 1. — te. Ecce argentum, ecce aurum, videlicet ſuſceptum in fine præcedentis libelli quod cum Euangelica
Zach. 13. — narratione dominicæ paſsionis tractare propoſui, Prophetiæ capitulum. Et erit (inquit) in die illa
Dies illa dies dñicæ paſsionis. — dicit Dominus exercituum, diſperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur vltra, &
prophetas & ſpiritum immundum auferam de terra. Præmiſerat autem: In die illa erit fons patens
domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Ergo diem illã,
quam hic Prophetiæ ſpiritus intendit, diem dominicæ paſsionis neceſſe eſt intelligi, qua nimirum
lancea militis latus aperiendo ſaluatoris, fontem patefecit domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem
fontem ſanguinis & aquæ, credentibus in Chriſtum qui propter hoc ipſum dicuntur, & ſunt domus
Dauid, & habitatores Hieruſalẽ, quia credunt in Chriſtum filium Dauid, cuius æternæ ciuitatis quod-
dam erat exemplar illa Hieruſalem, in qua regnauit Dauid. Et ille fons erit (inquit) in ablutionem pec-
catoris & menſtruatæ: peccatoris (inquam) id eſt, gentilis populi qui ſine lege peccauit: & menſtruatæ
quæ per legem peccauit, quæ ne de iuſtitia præſumeret factorum, vnus ex optimis eius filijs confeſſus
Eſa 64. — eſt, & dixit: Et facti ſumus vt immundi omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ, vniuerſæ iuſtitiæ
noſtræ. Quærendum itaque, qui vel quales in illa die fuerunt Prophetæ, quoniam dixit, & Prophetas,
Ioann. 11. — & ſpiritum immundum auferam de terra. Hic citius Euangeliſtæ Ioannis narratio occurrit. Ait
enim: Collegerunt Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo mul-
ta ſigna facit. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum. Et venient Romani, & tollent noſtrum &
locum & gentem. Vnus ex ipſis Caiphas, cum eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quicquam,
nec cogitatis, quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc
autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex anni illius, prophetauit, quia moriturus erat Ieſus
pro gente & non tantum pro gente, ſed etiam vt filios Dei, qui erant diſperſi congregaret in vnum.
Homini Prophetas auferam (ait) de terra. Nam ne Prophetas bonos ſuſciperis, ſpiritum immundũ
illis copulauit. Ait enim & Prophetas & Spiritum immundũ auferam de terra. Ergo prophetæ ma-
li, prophetæ immundo ſpiritu pleni, in die illa fuerunt auferendi de terra non ſolum de terra viuenti-
um verum etiam de terra ipſa & ciuitate, quam tunc mortales & deo mortui inhabitauerunt, qui ma-
lam ſibi hanc Prophetiam de corde ſuo prophetauerunt: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna
facit &c. Nempe excepto quod præmiſerunt ſi dimittimus eum, ſic totum quod dixerunt, in prophe-
tiam repntatum eſt illis, vt omnes crederent in eum: illis autem non credentibus, venirent Romani, &
tollerent eorum, & locum & gentẽ. Fuit inter illos vnus Caiphas talium Prophetarum maximus, qui
dixit: Vos neſcitis quicquam, neque cogitans, quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &
non tota gens pereat. Hoc autem (Euangeliſta inquit) à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex an-
ni illius prophetauit, quia Ieſus moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente, ſed vt filios Dei,
Quid eſt propheta- re vltra. — qui erant diſperſi, congregaret in vnum. Cauſam eorum propter quam auferendi eſſent de terra,
ipſe Propheta latenter vt oportuit, continuo ſubiunxit: Ait enim: Et erit cum prophetauerit quiſpiam
vltra dicent ei pater eius & mater eius qui genuerunt eum: Non viues, quia mendacium locutus es in
nomine Domini. Et configẽt eum Pater eius & Mater eius genitores eius, cum prophetauerit. Pro-
pheta magnus de ſemetipſo vltra prophetauit. quia illi & præcipue Caiphas prophetauerunt, quod
expediret eum mori, ipſe autem prophetauit, quod oporteret eum reſurgere à mortuis. Hoc vltra fuit
Ioan. 2. — videlicet. prophetiam illorum, prophetiam mortis, qui prophetauit prophetiam reſurrectionis. Di-
Dicẽt ei pater eius & mater eius — xit enim: Soluite templum hoc, & poſt triduum excitabo illud. Hoc autem dicebat de templo corporis
ſui. Cum ergo prophetauerit quiſpiam vltra, quem nominare nolo, quia non expedit dicere (in-
quit) ei pater eius & mater eius qui genuerunt eum: Non viues, quia mendacium locutus es in nomi-
ne Domini. Pater eius Iudaicus populus, & mater eius ſynagoga, qui ſecundũ carnẽ genuerunt eum,
ita dixerunt ei: Cum enim aliud non haberẽt, vnde accuſarẽt eum, nouiſsimè ſubmiſsis duobus falſis
Matth. 26. — teſtibus iſtud protulerũt. Hic dixit: Poſſum deſtruere templũ Dei, & in triduo reædificare illud. Cumque
principi ſacerdotum dicẽti, adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis, ſi tu es Chriſtus filius Dei, re-
ſpondit, tu dixiſti, & amodo videbitis filium hominis ſedentẽ à dextris virtutis, & venientẽ in nubibus
cœli: clamauerũt, reus eſt mortis. Nõne hoc erat dicere, nõ viues, quia falſum locutus es in nomine do
In illa die confundẽ- tur pro- phetæ. — mini? Ex illa viſione ſua quomodo confuſi Prophetæ illi? Ait enim Et erit in die illa, confundẽtur pro-
phetæ, vnuſquiſque ex viſione ſua cum prophetauerit. Aut quomodo prophetãtes illi operiebantur pal-
lio ſaccino vt mentirentur? Nã & hoc ſequitur: Nec operientur pallio ſaccino vt mentiantur. Niſi ſe o-
peruiſſent aliquando, fruſtra diceret nec operientur pallio ſaccino. Quid ergo fuit operire ſe pallio ſac
cino vt mentirẽtur, niſi per nequiſsimã hypocriſim ſimulare dolorẽ, & fingere timorẽ, vt paueret po-
pulus? Hoc fecit ille Propheta, ille prophetarũ impiorũ impiiſsimus Caiphas. Denique vt mentiretur vel
magnificaret

magnificaret, & confirmaret mendacium viſionis ſuæ, quam pariter in concilio ſuo dixerant, venturos eſſe Romanos, vt tollerent & locum & gentem, niſi Ieſum interficerent, idcirco ſcidit veſtimenta ſua. Adiurauerat Dominum Ieſum, dicens: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis, ſi tu es Chriſtus Filius Dei benedicti. Et cur addiderit, benedicti, neſcias niſi quia ſtultiſsimus ipſi Deo adulari præſumpſerit, in cauſa eiuſmodi, adulatione crudeli. Cum ille fidelis permanens qui ſeipſum negari non poteſt, reſpondiſſet, tu dixiſti, ſubiungens. Veruntamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem in nubibus cœli, tunc (vt iam dictum eſt) ſcidit veſtimenta ſua, & dixit: Blaſphemat. Quid adhuc egemus teſtibus? Ecce, nunc audiſtis blaſphemiam. Quid vobis videtur? Atq; hoc modo ſaccinum ſimulatæ triſtitiæ pallium ſibimetipſi ſuperduxit vt mentiretur, vt mendacium corroboraret, vt videns populus malè credulus, magis paueret, vbi non erat pauor, ſicut in Pſalmo dictum eſt: Ibi trepidauerunt vbi non erat ti- Pſal.32.
mor. Taliter ſaccino ſolebant operiri pallio patres eorum fundendo ſanguinem Prophetarum, & iuſtorum, quorum iſti menſuram impleuerunt. Exempli gratia: Scripſit Iezabel per literas ex nomine Achab, & ſignauit eas annulo eius, & miſit ad maiores natu, & ad optimates qui erant in ciui-
tate eius, & habitabant cum Naboth. Literarum autem erat iſta ſententia: Prædicate ieiunium, & ſe- 3.Reg.21.
dere facite Naboth inter primos populi, & ſubmittite duos viros filios Belial, contra eum, & falſum teſtimonium dicant, benedixit Deum & Regem, & educite eum & lapidate, ſicq; moriatur. Fecerunt ergo ciues eius, & maiores natu & optimates qui erant cum eo, in vrbe ſicut præceperat Iezabel, & ſicut ſcriptum erat in literis quas miſerat ad eos. Prædicauerunt ieiunium, & ſedere fecerunt Naboth inter primos populi, & adductis duobus viris filij Diaboli, fecerunt eos ſedere con-
tra eum, & cætera. Et illud ieiunium. & quicquid deinceps fecerunt imitatores illorum, vſq; ad Palliũ ſac-
hypocritas iſtos, qui, vt mentirentur, vt firmarent ſibi ſermonem nequam, ſciderunt veſtimenta ſua. cinum.
Rectè nimirum & pulchrè appellauerit Spiritus Sanctus breui appellatione, pallium ſaccinum, Pſal.63.
quo non operientur (ait) vltra vt mentiantur. Nam ipſa mentiendi autoritas eis auferetur, & miro modo ex viſione ſua confundentur, ex viſione mendaci quam prophetauerunt dicendo, veni-
ent Romani, ſi dimiſeritis eum ſic. Etenim econtra idcirco factum eſt vt venirent Romani, quia Falſa eorũ
non dimiſerunt eum ſic, & ecce non tantummodo ſecundum viſionem illorum, pro ſenſu ipſorum Prophetia
mendaci, locum tulerunt & gentem, verum etiam id, quod plus eſt, quod ipſi videre aut neſciebant de Roma-
timere. Tulerunt quoque optima quæ illorum erant, ſcilicet, adoptionem filiorum & gloriam, nis.
& teſtamenta, & legiſlationem, & obſequium, & promiſſa, & totam hæreditatem patrum, ex qui- Roma.9.
bus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, Amen. Hæc enim omnia tulerunt eis, & cum cæteris nunc gentibus poſsident Romani, longè alij quam Romani illi qui tantummodo locum & gentem tulerunt eis, perfuerunt & permanſerunt pagani, quia non curauerunt, neq; curare ſcierunt de ſpolijs iſtis opimis, tantummodo locum & gentem, ducibus Veſpaſiano & Tito, tuliſſe contenti. Quapropter militauerint quidem huic Domino & Regi Ieſu Chriſto, in vindictam ſanguinis eius contra ciuitatem Ariel (quod interpretatur Leo Dei) iuxta quod ipſe dixit, facta eſt mihi hæreditas mea quaſi Leo in Sylua, contra ciuitatem Hieruſalem, quam expugnauit per eos, iſte verus Dauid Filius, ſecundum carnem illius Dauid, ſecundum Prophetiam ho-
mini: Væ Ariel, Ciuitas quam expugnauit Dauid. Additus eſt annus ad annum. ſolennitates euolu- Væ Ariel,
tæ ſunt. Et circumuallabo Ariel, & erit triſtis & mœrens & erit mihi quaſi Ariel. Et circumuallabo quã expu-
quaſi ſphæram in circuitu tuo, & iaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tu- gnauit Da
am: Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum. Et erit quaſi phytonis de uid.
terra vox tua, & de humo eloquium tuum muſsitabit. Militauerunt quidem in hoc, vt dixi, Chriſto Hier.12.
Domino & Regi, & hoc væ Ariel, ſed nihilominus væ & ipſis, ſicut væ Aſſur. Sequitur enim. Et e- Eſa.29.
rit, ſicut puluis tenuis multitudo ventilantium te, & ſicut fauilla pertranſiens, multitudo eorum qui contra te prçualuerũt. Eritq; repentè confeſtim à domino exercituum, viſitabitur in tonitruo. & commotione terræ, & voce magna turbinis, & tempeſtatis, & flammæ ignis deuorantis. Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnæ, multitudo omnium gentium, quę dimicauerunt contra Ariel, & omnes qui militauerunt & obſederunt, & præualuerunt aduerſus eam, & ſicut ſomniat eſuriens, vt comedat, cum autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima eius, & ſicut ſomniat ſitiens, vt bibat: & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima eius vacua eſt, ſic erit multitudo omnium gentium quę dimicauerunt contra montem Sion. Ita miro modo puniendi ad puniendum venerunt Romani,
& dimicauerunt contra Ariel, materialibus armis, & ecce confuſi ſunt, nec iam licet eis operiri pallio Non ſum
ſaccino vt mentiantur: imò captiui per omnes gentes, nec locum habent quo ad ſimiliter mentiendum Propheta.
congregentur. Sed econtra dicit eis quiſpiam inſultabundus, qui (vt iam dictum eſt) prophetauit vltra homo agri
ſubauditur, quã fuiſſet ab adiurante principe ſacerdotũ interrogatus: Non ſum Propheta, homo agri- cola ego
cola ego ſum, quoniam Adam exemplũ meum ab adoleſcentia mea. Grandis inſultatio, & Ironia gra- ſum per i-
uiſsima, quippe qui negando acrius affirmat, & affirmando vehementius negat. Nõ ſum (inquit) pro roniam di
pheta, ſubauditur, veſtro arbitratu. ſic enim dixiſtis, propheta à Galilea nõ ſurget, non hic à deo, & his citur.
ſimilia. Homo agricola ego ſum, iridẽ veſtro arbitratu dicentiũ: Quomodo hic literas ſcit, cũ nõ didi- Ioan.7.9.
cerit? Nonne hic eſt fabri filius? Attamẽ vera ſunt quę prędixi, & vos captiui eſtis, nec iã pallio ſaccino Matth.13.

licet

licet vobis operiri, vt mentiamini, & quempiam veſtrum interficiatis. Dixiſtis, quoniam Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea, calumniando quod ego gloriam meam quærerem, & dicendo, quem teipſum facis? Et alibi: Quia tu homo cum ſis, facis teipſum Deum. Hæc fuit exprobratio veſtra, ſed aliter eſt. Longè ego diſsimilis Adam, & ille exemplum meum non fuit, qui gloriam ſuam quæſiuit, imò & dicebam, & quod dicebam verum eſt: Ego gloriam meam non quæro, eſt qui quærat & iudicet. Iudicium eius pro me ſuper vos manifeſtum eſt. Nam ecce quem confixiſtis, qui mortuus fui, ecce loquor, & reſpondeo loquentibus mihi. Hoc eſt quod ſequitur. Et dicetur ei: Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum. Et dicet: His plagatus ſum in domo eorum qui diligebant me. Perſpicuum eſt, diligentibus, occultum eſt negligentibus quod iſte, qui hic reſpondet percontantibus, vnus & ſolus ſit Filius hominis Ieſus Chriſtus. Quis enim alius interrogatus eſt, aut reſpondit, ſiue interrogari & reſpondere potuit, poſtquam mortuus eſt, plagis acceptis in medio manuum ſuarum, niſi iſte ſolus, qui mortuus reſurrexit, vt poſſet loqui, cuius videlicet locutionis hoc initium fuit, vt oſtenderet plagas ſuas, dicendo videte manus meas & pedes meos. Hæc ergo glorioſa, ſicut cætera Prophetarum præconia, dicta ſunt de te ô fili hominis, & verum eſt quod de ſancto Paracleto ſub ipſo tuæ paſsionis articulo promittens dixiſti: Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Tuum eſt, & verè tuum eſt, quicquid ſancti Prophetæ locuti ſunt. Etenim illi de te ſcripſerunt, de te quid ſcriberent, acceperunt, & de illo tuo Spiritus Paracletus quantum ſibi placet, accipiens, & nobis annuntians, id eſt, intelligere faciens, clarificat te nobis, vt claritatem iam hic ex parte videamus, ſiue cognoſcamus, tantæ gloriæ tantiq; honoris tui, cuius hæc ſumma eſt, quia cum fueris mortuus plagis, quas in medio manuum tuarum accepiſti, adhuc loqueris, & ipſas reſpondens plagis interrogantibus iugiter reſpondeas reſponſione mirabili. Quid enim? Quamdiu, quomodo, à quo, vel à quibus interrogaberis, ſiue dicetur tibi, quid iſtæ plagæ ſint? Nimirum in ſecula ſeculorum ſine ceſſatione, & cum ineffabili admiratione dicetur tibi: Et à Deo patre, cui factus es obediens vſq; ad mortem, mortem autem Crucis, dicetur tibi: & à ſanctis Angelis, qui in te deſiderant proſpicere, dicetur tibi, & ab hominibus, quos morte tua redemiſti, dicetur tibi, & iugiter interrogaberis, quid iſtæ plagæ ſint, & tu dices eis dictione quæ nullum vnquam finem habet. His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me. Et ô magnum ſacrilegium, ſacrilegum homicidium, plagas eiuſmodi tibi eſſe illatas in domo diligentium. Non dices, his plagatus ſum ab his qui diligebant me, ſed in domo eorum qui diligebant me. Nam qui plagas intulerunt, non dilexerunt te, erant autem ſecundum carnem Domus Abraham & Iſaac, & Iacob, & Dauid, & cęterorum talium qui diligebant te, qui promiſſum ſibi expectabant te. Veruntamen hoc dicere, non eſt reſpondere, ad hanc interrogationem, quid ſunt plagæ iſtæ. Aliud namq; eſt percontando dicere, quid ſunt plagæ iſtę, & aliud dicere vbi factæ ſunt plagæ iſtę. Illud quæritur quid ſint plagę iſtæ. Ergo ex abundanti dicet, his plagatus ſum in domo eorum qui diligebant me. Et tunc demum dicet, quid ſint plagæ, dicet. Calix eſt, quem Pater dedit mihi bibere. Nam quod protinus ſequitur, æquipollens eſt, vox enim eſt patris eiuſdem qui calicem dedit, & ex perſona eius ſonat hoc dictum in auribus noſtris: Framea ſuſcitare ſuper Paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi. Percute paſtorem, & diſpergentur oues gregis. Memoriter tenendum eſt, cur in hunc Prophetię locum ſermo deuenerit, quia videlicet facies iſta, quam nunc contemplamur, facies vituli ante & retro plena oculis, cum iam protinus ad victimam raperetur, huc reſpexit: Omnes (inquiens) vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte, ſcriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis. Idcirco & nos huc reſpeximus, & vidimus locum hunc ſiue capitulum Prophetię fidelis, illuſtratum reſpectu ſcintillantis faciei huius, vidimus (inquam) Prophetiæ ſenſum hoc dicto elucidatum, ſcriptum eſt enim: Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oues gregis. Etenim litera licet non ſic ſe habeat, ſenſus procul dubio ſub iſta litera hoc habet. quia quid litera ſonat, framea ſuſcitare ſuper Paſtorem meum, percute Paſtorem, dictum eſt patris, frameam adhibentis, ſiue imperio ſuo ſuſcitantis, & quod hic dicit, percutiam Paſtorem, & diſpergentur oues gregis, reſponſum frameæ, reſponſum eſt mortis. Quid enim eſt framea hæc, niſi mors? Non dico mors peccati, mors animæ, quæ peccantem animam à Deo viuo ſeiungit: ſed mors corporis eſt framea hæc, qua omnes percutimur, dum cuiuſq; noſtrum anima à corpore ſeparatur. Frameam hanc ſuper omne genus humanum Deus ſuſcitauit, & nos omnes percuſsit, quando primo homini dixit: Donec reuertaris in terram de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Et nos quidem rectè omnes tali framea percutimur, inutiliter enim, imó perniciosiſsimé in æternum viueremus ſecundum corpus, qui ſecundum animam morte peccati mortui eramus: hic autem Paſtor Dei patris, & vir cohærens illi, eſt enim vna eademq; perſona cum diuinitate verbi, quid fecit, vt hæc framea ſuper eum ſuſcitaretur, vt diceret, Pater, percute paſtorem? Nihil fecit nullum in ſe habuit peccatum, ſed hoc dicere fuit, ponere in eo iniquitates omnium noſtrum. Quid autem & de eo dicemus. quod in hac Prophetia, cum dixiſſem: Percute Paſtorem, & diſpergentur oues gregis, ſtatim ſubiunctum eſt, & conuertam manum meam ad paruulos? Nonne & hoc ipſum nobis illuſtrauit? Vbi enim dixit, ſcriptum eſt enim, percutiam Paſtorem, &c. protinus addidit: Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galilæam Nonne hoc fuit, Domino, conuertere manum ſuam ad paruulos, poſt reſurrectionem ſuam apparere in Galilæa Diſcipulis ſuis, & illic dicere eis, euntes

Margin: Ioan. 8. 10. — Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum. — Lucę. 24. — Ioann. 16. — Philip. 2. — 1. Petr 1. — His plagatus ſum in domo eorũ qui diligebãt me — Ioann. 18. — Framea ſuſcitare ſuper paſtorẽ meum. — Framea illa mors corporis eſt. — Gene. 3. — Eſa. 53. — Conuertã manũ meam ad paruulos. — Matth. 28.

euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti? Eiuſmodi namq; humiles auditores ſuos non ſolum illic in Prophetia, verum etiam & hic in Euangelio paruulos appellauit, confiteor(inquiens) tibi Pater Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Matth. 11. Tres iſtæ partes, vna ſapientium, ſcilicet, Græcorum ſiue Gentilium, & alia prudentium videlicet Iudæorum non credentium, quibus Sacramenta hæc abſcondita ſunt, & tertia paruulorum, id eſt, humilium, quibus credentibus hæc reuelata ſunt: tres illæ partes ſunt, de quibus, vbi præmiſit, & conuertam manum meam ad paruulos, ſtatim ſubiunxit: Et erunt in omni terra dicit Dominus partes duæ, & diſperdentur, & deficient, & tertia pars relinquetur in ea, & ducam tertiam partem per ignem, & vram eos ſicut vritur Argentum, & probabo eos ſicut probatur Aurum. Partes duę diſperdentur & tertia pars relinquetur. Zach. 13. Hoc ex parte maxima videmus iam factum. Nam duæ partes iam dictæ ſapientium atq; prudentium, de quibus Apoſtolus: nos autem(inquit) prędicamus Ieſum Chriſtum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ecce diſperditæ ſunt & defecerunt. 1. Cor. 1. Partem autem tertiam, partem paruulorum, id eſt humilium, reſeruauit Dominus, & duxit per ignem multarum tribulationum, vt examinaret eos, ſicut examinauit Argentum, vt probaret eos ſicut probatur Aurum. Superius iam dictum eſt de beato Petro, quia dum ambularet ſuper aquas, vt veniret ad Dominum Ieſum, Videns ventum validum, timuit, & cœpit mergi, id eſt, dum ſemetipſum fortem putaſſet, ita vt diceret, quare non poſſum te modo ſequi, animam meam pono pro te, tecum paratus ſum, & in carcerem & in mortem ire, propter vocem vnius oſtiariæ mortem timuit, & vitam negauit, quod fuit incipere mergi. Matth. 14. Ioann. 13. At ipſe non omnino merſus eſt, & vt non mergeretur, vt tempeſtatem illam euaderet, reſpectus Domini fecit, quia conuerſus Dominus (ait Euangeliſta) reſpexit Petrum, & recordatus verbi Domini Petrus, egreſſus foras fleuit amarè, fletu pœnitentiæ. Reſpexit dñs Petrū. Lucę. 23. Reſpectus venerabilis, reſpectus miſericordię & propitiationis, ille fuit, qui pœnitentiam operatus eſt, pœnitentiam bonam, & ſalutem ſtabilem fecit illi. Ecce autem alia, & longè diſsimilis pœnitentia. *Tunc(inquit Euangeliſta) uidens Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum & ſenioribus dicens: Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu uideris. Et proiectis argenteis in templo, receſsit, & abiens, laqueo ſe ſuſpendit.* Verè enim longè diſsimilis & valdè contraria huius pœnitentia fuit pœnitentiæ iam dictæ Petri Apoſtoli, quia mortem iſta: ſalutem autem operata eſt illa pœnitentia. Alia pœnitētia Petri, alia Iudæ. Venerari & honorare intendimus hic, vt ſæpe iam dictum eſt, faciem huius vituli qui tunc ducebatur ad victimam, quando Petrum reſpexit, & ad prædicandam claritatem oculorum eius hoc dicimus, quia facies eadem, quæ Petrum reſpexit, ſuper Iudam quoq; reſpexit, ſed reſpectu diſsimili. Videlicet Petrum reſpectu miſericordiæ, Iudam reſpexit reſpectu iudicij. Nam ne quis exiſtimet reſpectum Domini ſemper fieri in bonum, illius ſuper quem reſpicit: ecce ſcriptura manifeſtè dicit: Iamq; aduenerat vigilia matutina, & ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Aegyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum, & ſubuertit rotas curruum, ferebanturq; in profundum. Exod. 14. Et de vtroq; pariter reſpectu, videlicet, & de reſpectu gratiæ ſiue miſericordiæ, & de reſpectu iræ ſiue iudicij, Pſalmus dicit ſententijs continuatis: Oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in præces eorum. Vultus autem Domini ſuper facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Duplex reſpectus dñi vnus miſericordię alius iræ. Igitur ipſa facies, quæ Petrum reſpexit, vt ad pœnitentiam ſalutarem compungeret: Iudam quoq; reſpexit, vt ad pœnitentiam exitialem conturbaret. Pſa. 33. Et ad contemplandam talis reſpectus iuſtitiam iam quidem trahimur, ſed prius eſt, vt de modis pœnitentiæ quippiam loquamur, quoniam de iſto perditionis filio ita dictum eſt, quia pœnitentia ductus retulit triginta argenteos, & abiens laqueo ſe ſuſpendit. Vnus eſt pœnitentiæ modus, de quo iuſtus & miſericors Deus curare dignetur, videlicet vbi cauſa pœnitentiam agendi eſt, fides futuri ſeculi, metus gehennæ, deſideriumq; regni Dei. Pœnitentia bona. Huiuſmodi pœnitentiam non ſolum per ſuos nuncios, verum & maximè per ſemetipſum Deus de cœlo veniens prædicare curauit, ſic incipiens Euangelium ſuum: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Matth. 4. Alius eſt pœnitentiæ modus, vbi cauſa pœnitentiam agendi eſt, amor præſentis ſeculi, pro qua videlicet cauſa pœnitentiam egit impius Achab, de ſanguine Naboth, Iesraelitæ, ſcindens veſtem ſuam, ieiunanſq; ac dormiens in ſacco, & ambulans demiſſo capite. Pœnitentia mala. 3. Reg. 21. Pro cauſa hac & Sodomitæ, Tyrij ac Sydonij pœnitentiam egiſſent, quemadmodum Dominus dicit: Quia ſi in Sodomis factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, ô Corozaim & Bethſaida, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent. Matth. 11. 2. Cor. 7. De huiuſmodi pœnitentia, quoniam ſalutem non operatur, Deus nunquam curaſſe legitur, vt vel per ſemetipſum vel per nuncios ſuos eam prædicare dignaretur, præter quod ad Niniuen ciuitatem magnam miſit Prophetam Ionam, licet ille nec pœnitentiam ibi prædicauerit, aut prædicare iuſſus fuerit, ſed hoc tantum, adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur. Ionæ. 3. Cum ergo duæ ſint iſtæ cauſæ pœnitentiam agendi, propter quam earum pœnitentia ductus eſt iſte Filius perditionis. Qualis pœnitētia Iudæ. Nunquid propter cauſam futuri ſeculi? Non vtiq; cum Diabolus eſſet, ſic ipſe Dominus iam dudum dixerat, nonne ergo vos duodecim elegi, & vnus ex vobis Diabolus eſt? Ioann. 6. Non, inquam, de iſto ſeculo curauit aut quicquam ſpei habuit. Nunquid verò propter cauſam præſentis ſeculi. Non vtiq;, nam & vt hoc malè relinqueret, abiens laqueo ſe ſuſpendit.

dit. Qualis ergo cauſa eſſe potuit, quæ fecit illum pœnitentia duci? Hanc enim non otioſe quærimus.
Et obſcura quidem & incerta nobis eſt, ſed per aliud ſimile fieri poteſt, vt nonnihil inueniamus. Scri-
Achitofel. ptum eſt de Achitofel, qui fuerat conſiliarius Dauid, & verſus ad Abſalon conſilium inutilé dede-
2. Reg. 17. rat contra Dauid, quia videns quod non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, & ſur-
rexit, & abijt in domum ſuam & in ciuitatem ſuam, & diſpoſita domo ſua, ſuſpendio interijt. Quam
ob cauſam ſe ille ſuſpendit? Vidit enim, quia non erat factum conſilium ſuum. Parum dictum eſt,
niſi ſimul ſubintelligas, quia malignus coniector conijciebatur, decipiendum foré Abſalon, & reuer-
ſurum eſſe Dauid in regnum ſuum, quod ſibi æſtimabat foré intolerabilé malum: quippe qui inter
cætera mala tam ante dederat conſilium, vt Abſalon fœdaret patrem ſuum. Illud ſimile iſti re-
cté dixerim. Quis enim neſciat illum Dauid ſimilitudinem vel typum prætuliſſe huius Ieſu Chriſti
filij dei & ſui quoque ſecundum carnem filij? Nam vt & ſecundum præſens Sacramentum quatuor fa-
cierum aliquid loquar. Propinquus ipſe fuit faciei hominis, pro eo maximé quod ex ſemine eius Chri-
ſtus ſecundum carnem. Et faciei leonis, pro eo quod fortiſsimus ipſe cum leonibus luſit, vt ſapientia
Pſal. 88. 131 meminit, quaſi cum agnis & in vrſis ſimiliter fecit. Nunquid non occidit gigantem, & abſtulit op-
Eccleſ. 47 probrium ab Iſrael? Contriuit inimicos vndique, & contriuit cornu ipſorum, vſque in æternum in om-
1. Reg. 17. ni opere. De ſimilitudine quoque faciei vituli plurimum habuit, quia videlicet multis laboribus erudi-
Eccl. 49. tus fuit, & multis tribulationibus paſsiones Chriſti præſignauit. Vnde & ſicut itidem ſapientia te-
ſtatur, Chriſtus purgauit peccata ipſius, & exaltauit in æternum cornu eius. Nihilominus illud mul-
tum attinet ad faciem aquilæ volantis, quod Propheticæ gratiæ oculis mirabiliter & vidit & ceci-
nit ſacramenta cœleſtia, eiuſdem Chriſti ſeſſuri ad dextram patris, vidit, inquam, & audiuit, vt inter
Pſal 109. cætera referret nobis, dicens: Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis. Suo quoque nomine
Similitu- ad ſimilitudinem accedit, interpretatur enim Dauid manu fortis ſiue deſiderabilis. Porrò Achi-
do Iudæ ad tofel & nomine & re ſimilitudinem prætulit huius, de quo nunc ſermo eſt, Iudæ filij perditionis. A-
Achitofel. chitofel quippe interpretatur, frater meus cadens ſiue irruens. Et ſicut ille voluit & in eo intendit,
vt Dauid de regno eiectus, etiam funditus deleretur, id eſt, moreretur, & ita periret nomen eius.
2. Reg. 17. Dixit enim ad Abſalon. Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar Dauid hac
nocte, quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus percutiam eum: ſic & iſte dominum noſtrum, non
quomodocunque mori, ſed ita mori voluit, vt periret nomen eius, teſtante Pſalmo ex perſona eiuſdem
Pſal. 40. Chriſti, quo cum dixiſſet: Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur & peribit nomen eius?
protinus de iſto inſidiatore maximo & inſidiantium peſsimo, ita ſubiunxit: Et ingrediebatur vt vide-
ret, vana loquebatur cor eius, congregauit iniquitatem ſibi. Egrediebatur foras, & loquebatur in id-
ipſum. Et hoc idem iterum repetens, cum de vniuerſis dixiſſet: Aduerſum me ſuſurrabant omnes
inimici mei, aduerſum me cogitabant mala mihi, & cætera, iſtum manifeſtius expreſsit, dicens: Ete-
nim homo pacis meæ, in quo ſperaui qui edebat panes meos, magnificauit ſuper me ſupplantatio-
Voluit Iu- nem. Hinc manifeſtum eſt, quod iſte, nec ſolus iſte, ſed maximé iſte, ſic dominum Chriſtum mori
das, vt non voluit, vt periret nomen eius, id eſt, vt nulla fama vel memoria, & nulla ſupereſſet doctrina eius: ſi-
ſolum ipſe cut ille videlicet Achitofel illud intendebat, vt Dauid, ſicut iam dictum eſt, de regno eiectus, nequa-
Chriſtus, quam vltra regnare poſſet, morte præuentus. Eandem igitur vel ſimilem ob cauſam vterque pœni-
ſed & no- tentia ductus eſt, & vterque laqueo ſe ſuſpendit, videlicet quia perſenſit tam iſte quam ille, quod
men eius res non procederet ſecundum conſilium eius. Et inde pulcherrimam ſimilitudinis perfectionem.
periret. Quomodo ille perſenſit vel vnde ille percepit non fieri ſecundum intentionem ſuam, vt funditus
exterminaretur Dauid. Nimirum ex eo, quod Chuſai amicus Dauid, quaſi relicto Dauid, venerat ad
Abſalon, quem vtique ſciebat, nequaquam animo receſsiſſe à Dauid, neque corde eſſe cum Abſalon.
Nonne iſte ſimiliter de domino Chriſto dicere poterat, quod quamuis eſſet damnatus & moreretur,
non tamen periret nomen eius, ex eo quod ſuperſtites erant diſcipuli eius, prædicaturi nomen & re-
ſurrectionem eius. Denique hoc voluerat vt diſcipuli quoque eius cum eo comprehenderentur. Et ma-
Ioann. 18. nifeſtius Euangeliſta Ioannes exprimens: Stabat autem, inquit, & Iudas qui tradebat eum, cum ipſis.
Eſa 8. Vt ergo dixit eis ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram, & cætera vſque, ſi ergo me quę-
ritis, ſinite hos abire, vt impleretur ſermo quem dixit: quia quos dediſti mihi non perdidi ex eis quen-
Ioann. 15. quam. Horum videlicet diſcipulorum quibus ipſe iam dixerat: Iam non dico vos ſeruos, ſed ami-
cos meos, & nomine & re ſimilitudinem geſsit ille Chuſai, Chuſai quippe interpretatur ſilentium.
Nam Chuſai aliud nomen eſt, quod ad iſtud non pertinet, & interpretatur Aethiops, ait beatus Hie-
ronymus, alijſque literis ſcribitur. Hoc ergo nomine Chuſai, quod (vt iam dictum eſt) interpretatur
pulchré pręſignatum eſt, ſilentium Diſcipulorum metuentium, qui relicto eo omnes fugerunt, & non
ſolum ſiluerunt de illo, propter metum Iudæorum verum etiam negauit eum Petrus maximus illo-
rum. Qualis illa negatio fuit? Nonne ſolummodo linguæ, & non etiam cordis? Sicut enim ille Chu-
2. Reg. 16. ſai, non corde vel animo, ſed ore ſolummodo negauit amicum Dauid dum dicente Abſalon, quare
non iſti cum amico tuo? reſpondit, nequaquam, qui illius ero quem elegit dominus, & hic omnis po-
pulus & vniuerſus Iſrael, & cum eo manebo: ſic & Petrus Apoſtolus non corde, ſed ſolo ore Chri-
ſtum negauit, dum dicente aliquo, & tu ex diſcipulis eius es? reſpondit, non ſum. Et ſicut illud quod ta-
liter Chuſai receſsit à Dauid, per voluntatem factum eſt ipſius Dauid, dicentis, ſi veneris mecum, eris
mihi

mihi oneri: ſin autem in ciuitatem reuertaris, & dixeris Abſalon, ſeruus tuus ſum rex, ſicut fui ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus tuus, diſsipabis conſilium Achitofel: ſic & iſtud quod omnes Diſcipuli relicto domino fugerunt, & inter Iudæos per ſilentium iam dictum ſemetipſos reſeruauerunt, voluntate factum eſt ipſius domini, dicentis: quo ego vado vos non poteſtis venire, quo ego vado non potes me modo ſequi, ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire, vt videlicet, diſsiparetur conſilium Iudæ, fieretq; illis reſeruatis, vt eo mortuo nomen eius non periret nobis, quibus annunciauerunt, quia reſurrexit.

Ioann. 13. Ioan. 18.

Ex hac nota ſimilitudine, documentum ſumere libuit, ad demonſtrandum, quod pœnitentia Iudæ dolor fuerit natus ex inuidia crudeli, & confeſsio eius dicentis: Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum, parum, aut nihil differre potuerit à confeſsione dæmonum, qui illum non ſolum iuſtum, verumetiam filium Dei eſſe interdum confeſsi ſunt. Et quia ſimilitudinibus huiuſmodi vti delectabile eſt in ſanctis ſcripturis, non tædeat nos cœptam hanc ſimilitudinem adhuc longius perſequi. Sicut enim illius deſertoris Achitofel ſuſpendium, quo interijt, dirum fuit prodigium Abſalon & populo Iſrael egreſſo ad pugnam contra viros Dauid: ſic ſuſpendium huius proditoris Iudæ, qui & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius (ſicut in actibus Apoſtolorum meminit Petrus Apoſtolus) horribile fuit portentum populo Iudæorum, non deſiſtenti perſequi diſcipulos Chriſti filij Dauid.

Confeſsiõ Iudæ ſicut confeſsio dæmonum. Dirũ portentũ in ſuſpẽdio eius. Acto. 1.

Deniq; & ibi poſt ſuſpendium Achitofel, Abſalon quoq; ſuſpenſus pependit, ſicut ſcriptura dicit: quia cum ingreſſus fuiſſet mulus, cui ſedebat ſubter condenſam quercum & magnam, adhæſit caput eius quercui, & illo ſuſpenſo inter cœlum & terram, mulus, cui ſederat, pertranſijt, & ipſe Abſalon confeſſus eſt lanceis, & populus Iſrael cæſus eſt à viris Dauid, multoq; plures erant, quos ſaltus conſumpſerat de populo, quam hi quos vorauerat gladius in die illo. Et hic ſuſpenſo Iuda populus Iudæorum totam damnationis eius ſuſcepit hæreditatem, pendens inter cœlum & terram id eſt, neq; ſpem habens in cœlo, quia vitæ æternæ indignum ſe iudicauit, neq; terram habens ſuam, venerunt enim Romani, tuleruntq; locum & gentem & multo plures, quam vllo vnquam die voraſſet gladius, de populo illo conſumpſit in obſidione illa ſaltus Romani exercitus poſt quadraginta annos Ducibus Veſpaſiano & Tyto, iuxta quod prædictum fuerat per Pſalmiſtam: Exterminauit eam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Nonne hoc eſt pendere inter cœlum & terram, & crepuiſſe, & omnia pendentis viſcera diffuſa eſſe, ſcilicet, neq; in cœlo ſpem ſiue vllam partem, neq; in terra quam calcamus locum vllum proprium habere, & poſt ſeditionum ingentem crepitum, quem hyſtoriographus denarrat Ioſephus, reliquias concluſæ multitudinis, quæ gladio ſuperfuerunt, in omnes gentes captiuas ductas eſſe?

2. Reg 18. Iudæi ſuſpẽſi inter cœlũ & terrã. Pſa. 79.

Et ille ſiquidem Achitofel feſtinans ad interitum domum ſuam diſpoſuit, ſicut litera refert. Et diſpoſita domo ſua ſuſpendio interijt: huius autem domum, ſcilicet, iam dictum populum Iudaicum, qui domus eius rectè dicitur, ex quo Dux ipſe fuit eorum qui comprehenderũt Dominum Ieſum, iamdudum diſpoſuerat Spiritus Propheticus in Pſalmo centeſimooctauo ſub triginta maledictionibus, quas & nos præcedenti loco numerauimus, quarum prima eſt, conſtitue ſuper eum peccatorem. Triceſima, & induantur ſicut diploide confuſione ſua: ſecundum numerum triginta argenteorum, quos iſte venditor iuſti ſanguinis ab illis emptoribus acceperat. Illius nimirum Prophetici Spiritus diſpoſitione, illud quoq; diſpoſitum fuit, vt eoſdem triginta argenteos Iudas referret Principibus Sacerdotũ & Senioribus, atq; proijceret in templo, & illi acceptis argenteis dicerent, non licet mittere eos in Corbanan, quia pretium ſanguinis eſt, & concilio inito emerunt ex illis, agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum. Nam ne caſu hoc accidiſſe quis putet. *Tunc (inquit Euangeliſta) impletum quod dictum eſt per Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretiauerunt à filijs Iſrael, & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.* Propheta per quem hoc dictum fuerat, Zacharias eſt, ſed per incuriam ſcriptorum inoleuit, vt hic pro Zacharia nominaretur Hieremias, & ipſa Prophetia, quam hic abbreuiauit Euangeliſta, maxima querela eſt paſtoris boni, iuxta illud quod alibi dicit: Retribuebant mihi mala pro bonis. Narrat quippe gregem ſe pauiſſe paſtor bonus, ab eo quo ait, hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce pecora occiſionis, quæ qui poſsiderant, occidebant, & non dolebant, vſq; ad id, & dixit Dominus ad me, adhuc ſume tibi vaſa paſtoris ſtulti, quæ omnia hic perſcribere & explanare nimis longum eſt. Teſtimonium, quod Euangeliſta breuius poſuit, ſic ſe habet inter cætera illius capituli. Et dixi ad eas: Si bonum eſt coram vobis, afferte mercedem meam: & ſi non, quieſcite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Proijce illud ad ſtatuarium, decorum pretium, † quod appretiatus ſum ab eis, & tuli triginta argenteos & proieci illos in domum dei ad ſtatuarium.

Triginta maledictiones Iudæ pro triginta argenteis. 2. Reg. 17. Matth. 27. Zach. 11. Pſal. 34. Zach. 11. † alias, quo

Deniq; hoc ſciendum, quia ſub conditione, & quaſi conuentione facta, gregem paui, ſcilicet, filios Iſrael, de quibus Pſalmiſta dicit. Deduxiſti ſicut oues populum tuum, in manu Moſi & Aaron. Et ſub conditione legem dedi eis monte Sinai, & terram Chanaan, cuius videlicet conditionis ſiue conuentionis ſummam, Pſalmiſta breuiter exprimit his verbis: Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum poſſederunt, vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius requirant. Quid ergo eſt hic dicere: ſi bonum eſt coram vobis, afferte mercedem meam, & ſi non, quieſcite: niſi in arbitrio ipſorum quid mallent ponere, & voluntariæ debiti cultus & ſuſceptæ legis obſeruationes quærere? Nam voluntarium ſeruitium ab eis quæſiſſe deum, mani-

Pſal. 76. Pſal. 104.

feſtum eſt. Exempli gratia: Teſtes(ait ipſe per Moſen)inuoco cœlum & terram, quod propoſuerim
Deute. 30. vobis vitam & bonum, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, vt & tu viuas & ſemen
tuum. Et Ioſue dixit ad eos: Sin autem malum vobis videtur vt domino ſeruiatis, optio vobis datur:
Ioſue.24. Eligite hodie quod placet, cui ſeruire potiſsimum debeatis. Igitur quod dicit: ſi bonum eſt coram
vobis, afferte mercedem meam, & ſi nõ, quieſcite: tale eſt, ac ſi dicat ille filius patrisfamilias & domini
Parabola vineæ, miſſus ad agricolas tempore fructuum, vt acciperet vineę fructus. Ecce Pater meus, poſtquam
de malis ſeruos ſuos miſit, quorum alios cæcidiſtis, alios lapidaſtis, nouiſsimè miſit ad vos dicens: Verebuntur
agricolis. filium meum. Si ergo bonum eſt coram vobis, date fructus vineæ, & ſi non, ſaltem quieſcite: vt non
Matth.21. occidatis me, dicentes: Hic eſt Hæres, venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. At
illi non ſolum fructus vineæ non dederunt, verumetiam ab hoc malo non quieuerunt, quin eijcerent
Mala retri me extra vineam & occiderent. Et vt hoc facere poſſent, appenderunt triginta argenteos, quos Iro-
butio. nice dico mercedem meam, quia non mea vel mihi debita merces, ſed ſanguinis mei pretium erant.
Miraculum tam malæ retributionis ſpectandum erat oculis patris qui miſerat me, vt vineæ fructus
Zach. 11. exigerem ab eis. Dixit ergo Dominus ad me: Proijce illud ad ſtatuarium, decorum pretium. De-
niq; pretium quod ſic appretiatus ſum ab eis, cum grauiſsima Ironia dixit decorum, ille ſtatuari-
us, id eſt, figulus, ſiue plaſmator hominis, Deus pater meus. Tulit enim triginta argenteos & proie-
ci illos in domum Dei ad ſtatuarium, vt ſcilicet videns retributionem tam iniquam, daret iudicium,
& iudicaret eos ex ore ipſorum dicentium: Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit alijs agrico-
Matth. 21. lis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis. Ad hunc ſenſum valet quod continuò ſequitur: Et præ-
Zach.11. cidi virgam meam ſecundam quæ appellabatur funiculus, vt diſſoluerem germanitatem inter Iu-
dam & Iſrael. In iſto Prophetæ capitulo, quod totum hic præſcribere piguit, ita præmiſerat: Et
Duę virgę aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, & alteram vocaui funiculum, & paui gregem.
dñi, vna de Ac deinceps: Et tuli virgam meam, quæ vocabatur decus, & abſcidi eam, vt irritum facerem fœdus
cus, altera meum, quod pepigi cum omnibus populis. Et eſt ſenſus: Regendas ſuſceperam omnes gentes, & fœ-
funiculus. dus pepigeram cum eis, dicens ad Noe & ad filios eius, ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcum,
Gene.9. & cum ſemine veſtro poſt vos, & illius regiminis virgã vocaui, inquit, decorẽ. Decus enim ſiue decor
quidam eſt non paruus inter omne genus humanum & deinde ſeorſum regendum ſuſceperam gregẽ
vnum gentis Iſraeliticæ. Et huius regiminis virgam alteram, inquit, vocaui funiculum, iuxta illud:
Deute. 32. Pars autem Domini populus eius. Iacob funiculus hæreditatis eius. Quomodo autem abſcondi
Quomo- virgam illam priorem, quam vocaueram decorem? Dimittendo ſcilicet gentes omnes abire quo vo-
do abſcon lebant, quemadmodum & Paulus in Actibus Apoſtolorum dicit: Annunciamus vobis ab his vanis
dit virgam conuerti ad Deum viuum, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt, qui in præteri-
priorem. tis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas. Porrò virgam ſecundam, quam voca-
Acto.14. uerat funiculum, præcidi, ait, vt diſſoluerem germanitatem inter Iudam & Iſrael, faciendo, ſcilicet,
quod ipſemet iudicauerunt ad quos & propter quos parabolam dixerat, malos malè perdet, & vi-
neam ſuam locabit alijs agricolis. Sicut prædictum, ita & factum eſt. Præcidit virgam ſuam ſecun-
dam, quæ appellabatur funiculus, & hoc non quomodocunq;, non ita vt repelleret plebem ſuam, nun-
Rom.11. quid enim, ait Apoſtolus, repulit Deus populum ſuum? abſit, nam & ego Iſraelita ſum, ex ſemine A-
braham, de tribu Beniamin: non repulit Deus plebem ſuam quam præſciuit: ſed ita, vt diſſolueret
germanitatem inter Iudam & Iſrael. Et eſt ſenſus: Sicut olim diſſoluta germanitas inter Iudam &
Diſſoluta Iſrael, quando decem tribus ſciſſæ ſunt à domo Dauid, facientes ſibi regem Ieroboam, & colendo vi-
germani- tulos quos ille fecit: tribus autem Iuda permanſit cum domo Dauid, habens ciuitatem Hieruſalem, &
tas. vnicum templum nominis Domini, ita & nunc. Sicut enim tunc in illa diſſolutione germanitatis tri-
3.Reg.12. bus Iuda, ex qua oportebat Chriſtum naſci, adhæſit Regi ſuo Dauid, cuius de domo natiuitas illa ſpe-
rabatur, quia Dominus iurauerat illi, & ſicut in ipſo Iſrael, id eſt, in decem tribubus, aliqui erant reſi-
dui dicente Domino, reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal, ſic
Pſal.88.131. & in hoc tempore, ait idem Apoſtolus, reliquiæ ſecundum electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt. Et
3. Reg. 19. in his tanta eſt diſſolutio germanitatis, quanta ſignificari potuit ſignificatione gladij, cum Dominus
Rom. 1. dicit: Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram. Non veni pacem mittere, ſed gladium.
Matth. 10. Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & nurum aduerſus ſocrum ſuam, & inimici
Pſal 47. hominis domeſtici eius. Ibi dolores vt parturientis, pro tanta diſſolutione germanitatis. Exempli gra-
Rom.9. tia, cum Paulus Apoſtolus dicit: Veritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhi-
bente conſcientia mea in Spiritu Sancto, quoniam triſtitia eſt mihi magna, & continuus dolor cordi
meo. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſe-
Differẽtia cundum carnem. Intueri tandem libet, quia inter Prophetiam & inter rem geſtam, ſecundum qua-
verborũ in litates verborum nonnulla diſtantia eſt. Nam in re Iudas, ait Euangeliſta, retulit triginta argenteos
ter prophe principibus ſacerdotum & ſenioribus, & proiecit eos in templum: in Prophetia autem ipſe, qui mer-
tã & euan- cedem ſuam quærebat, qui gregem pauerat, Dominus dicit: Et tuli triginta argenteos, & proieci illos
geliſtam. in domum Dei. Itemq; & cum futurum eſſet, & ita factum ſit, vt dicerent illi emptores ſanguinis, non
Marc. 27. licet eos mittere in Corbonan, quia pretium ſanguinis eſt & hęc dicentes emerent ex illis agrum figu-
Zach.11. li in ſepulturam peregrinorum: ita prophetatum fuerat. Et dixit Dominus ad me: Proijce illos argen-

teos

teos ſiue illud pretium ad ſtatuarium, id eſt, figulum. Itaq; quod fecit Iudas referens argenteos, & quod fecerunt principes ſacerdotum & ſeniores, emendo ex illis agrum figuli, hoc ſecundum verba Prophetiæ ſemetipſum feciſſe dicit ipſe cuius ſanguinis pretium fuerunt illi argentei. Diligenter animaduerte: Non quod talem appenderunt mercedem diuites illi, negotiantes in templo, & dicere ſoliti, quod in hoc ipſo capitulo præmiſſum eſt, benedictus Dominus, diuites facti ſumus: non inquam, quod conſtituerunt traditori dare triginta argenteos pro traditione Domini, hoc fecit Dominus: ſed quod traditor eoſdem retulit argenteos, & quod illi conſilio inito emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum, hoc fecit Dominus Dei filius, & hoc, inquit, conſtituit mihi Dominus. Et quem non delectet iuſtitiæ cauſam cognoſcere, cur ita fecerit Dominus, cur tantopere hoc facere voluerit Dei filius, vt ſuper faciendo, quaſi iam facto, tubam præmitteret Propheticam perſonantem ſuo perflante ſpiritu? Deniq; per hoc excitati æſtimare debemus, argenteos illos grauiſsimos & maximi fuiſſe ponderis, magniq; ſignatos in ſcriptione myſterij, quam ipſe nouerat qui omnia in ſapientia fecit. Appendamus eos melius in ſtatera rationis quia malè appenderunt ipſi qui dederunt eos in pretium ſanguinis iuſti. Primo ſciendum, quia argentum illud fuit Domini, ſicut & cætera omnia quæcunq; poſsidebant illi, diuites facti, filij pauperum, quorum patres nihil habuerunt, quippe quos de Aegypria ſeruitute, qua propter venditionem fratris ſui Ioſeph diu ſeruierant, Dominus eduxit, nihil habentes, niſi quod dedit eis regiones gentium & labores populorum poſſederunt, ſub iſta conditione, ſicut iam ſuperius dictum eſt, vt cuſtodirent iuſtificationes eius, & legem eius requirant. Et terra, inquit, mea eſt: vos autem coloni mei eſtis. Tunc dedit & extunc multiplicauit eis aurum & argentum, videlicet de laboribus populorum iam ſuis, de regionibus Chananæorum in ſuum ius redactis, quia per iuſtum illis abſtulerat iudicium, propter ſcelera ipſorum. Nihil ergo iuris iſti habuerunt in bonis illis, niſi hoc, vt ſeruientes domino, bonis domini vterentur, tanquam mercenarij. At illi vtentes bonis domini perſæpe nimis fraudauerunt ſeruitium domini, in tantum vt hæc ipſa bona, quæ pro mercede acceperant ſeruitij domini, ſacrarent dijs alienis, & ſimulacra fabricarent dæmonijs. Hoc eſt quod per Prophetam Oſee Dominus idem conqueritur, his verbis, ſub ſimilitudine mulieris fornicatricis. Et hęc neſciuit, quia ego dedi ei frumentum & vinum & oleum, & argentum multiplicaui ei & aurum, quæ fecerunt Baal. Idcirco conuertar, & ſumam frumentum meum in tempore ſuo, & vinum meum in tempore ſuo, & liberabo lanam & linum meum, quæ operiebant ignominiam eius. Parum illud fuit, quod argentum & aurum domini fecerunt Baal. Impleuerunt iſti filij menſuram patrum ſuorum, in eo maximè, quod argentum eiuſdem domini pretium ſanguinis eius fecerunt. Igitur iam planè tempus erat faciendi, quod in illa Prophetia præſcriptum fuit, tempus domino liberandi lanam ſuam & linum ſuum, quæ operiebant ignominiam ſuam fornicatricis illius, liberandi frumentum & vinum ſuum, aurum ſuum & argentum ſuum. Huiuſce liberationis initium quale eſſe potuiſſet conuenientius, iuſtius aut venerabilius, quam vt reuocaret, & de manu traditoris abſtraheret, atq; in templo proijceret illud ad ſtatuarium iam dictum, ſcilicet, Deum patrem ſuum illos triginta argenteos ſanguinis ſui pretium? Nam verè ipſa relatio argenteorum, liberationis iam dictæ fuit initium, liberationis omnium bonorum, quibus ſibi collatis illi nimis ſacrilege & crudeliter abuſi ſunt: Finis autem vel conſummatio, quando venerunt Romani, totumq; aurum & argentum ſiue in templo ſiue extra templum, lanamq; & linum, quod incendio ſuperfuit, abſtulerunt: Et factum eſt quod in eodem Propheta comminatus fuerat Dominus, ne forte, inquiens, expoliem eam nudam, & ſtatuam eam ſecundum diem natiuitatis ſuæ, & ponam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam velut terram inuiam, & interficiam eam ſiti. Quoniam autem & hoc fecit Dominus, ſicut iam ſupra dictum eſt, non licet eos mittere in Corbonan, quia pretium ſanguinis eſt, emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum: in iſto quoq; facto quis dubitet ſcitu dignum ſubeſſe myſterium? Nos enim eramus peregrini, quippe & quibus dicit Apoſtolus: Qui eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à conuerſatione Iſrael. Hoſpites teſtamentorum, promiſsionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo: Et nunc quidem, ait idem, iam non hoſpites & aduenæ ſed eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei, veruntamen mutata peregrinatione peregrini ſumus, profitentes cum eodem, quia non habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus, & facientes, quod idem dicit: exeamus igitur ad eum extra caſtra improperium eius portantes. Igitur illi emendo agrum figuli in ſepulturam peregrinorum, ſicut conſtituit mihi Dominus Domini Dei Filius, myſterium nobis operati ſunt, & licet ignorantes, iuſtitiæ Dei ſeruierunt. In eo videlicet, quod ſicut illi argentei non remanſerunt traditori, qui vendiderat non ſuum, ſic nec ſibi pretium illud remanere paſsi ſunt, qui bonum operarium & vineę dominum, non de ſuo ſed de bonis eiuſdem domini, de mercede eiuſdem operarij, emerant ad interficiendum. Erat autem Corbanan Gazophylacium, & interpretatur Corbanan oblatio, & proinde ſic appellabatur, quia de oblationibus implebatur, quæ nimirum oblationes ad ipſos perueniebant. Ne igitur ad illos illi argentei redirent, quibus & ipſum Gazophylacium & cætera omnia iuſte tollenda erant, hoc prouidit Dominus, hoc conſtituit Dominus, vt emerent ex illis agrum iam dictum, qui vocaretur ager ſanguinis in præſagium, malum ipſis, bonum nobis. Ager quippè ſanguinis tota eſt illis Eccleſia Chriſti, quæ ſanguinem illum vſq; hodie fideliter bibit, clamantem ad Deum aduerſus maledictos illos ſecundum ſimilitudinem ſanguinis Abel iuſti, de quo Dominus loquitur

Ibidem.
Quales illi triginta argentei.
Argentũ illud dñi fuit
Gene. 37.
Pſal. 140.
Leuit. 25.
Iudęi quid iuris habuerũt ad bona Chananæorum.
Oſee. 2.
Quomodo ablata ſunt ab eis bona illa.
Ibidem.
Nos nũc aliter peregrini ſumus quã fuimus ante fidem ſuſceptam.
Ephe. 2.
Hebræ. 13.
Ager figuli
Corbana.
Ager ſanguinis Eccleſia eſt.
Gene. 4.

quitur ad Cain: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris ſuper
terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. Quomodo autem in hu-
Roma. 6. iuſmodi agro ſepelimur aut ſepulti ſumus nos peregrini? Quis hoc neſciat? Quicunque baptizati ſu-
mus, ait Apoſtolus, in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum ip-
Facies vituli à ſiniſtris propter aduerſa paſſionis eius. ſo per baptiſmum in mortem, & cætera. Interea iugum obedientiæ trahit ipſa, cuius ad honorem
hæc loquimur, facies vituli, & aduerſa obueniunt ei, iuxta quod in Propheta dictum fuerat: Facies au-
tem bouis ſiue vituli à ſiniſtris. Et facies leonis à dextris, de qua dicendum poſt hæc erit. Siniſtra hæc
ſunt, quod illuditur, flagellatur, & crucifigitur. Illuſus enim eſt prius ab ipſis Iudæis & Pontificibus,
ſiue Pontificum miniſtris, expuendo in faciem eius, velando faciem eius, colaphis eum cædendo &
Ezech. 1. palmas ei in faciem dando, cum cachinno crudeli, vt dicerent: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui
Lege, præſidis. te percuſſit. Deinde illuſus eſt à gentilibus, quibus eum tradiderunt, militibus præſidis. Congrega-
ta quippe ad eum omni cohorte, exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei, & plecten-
tes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius, & harundinem in dextera eius, & genu flexo an-
te eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Iudæorum. Et expuentes in eum acceperunt harundinem,
Duplex illuſio, vna vitulorũ altera canũ. & percutiebant caput eius: deinde flagellatum, tunc demum crucifixerunt eum. Fuit ergo duplex
illuſio, altera canum, alia vitulorum: canum, id eſt, gentilium: vitulorum laſciuientium, id eſt, Iudæ-
orum, ſicut ipſe in Pſalmo clamauit, & adhuc clamans, dicit: Circundederunt me vituli multi, tau-
ri pingues obſederunt me, aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut Leo rapiens & rugiens, & cætera. Ac
Pſal. 21. deinceps: Quoniam circundederunt me canes multi, concilium malignantium obſedit me, foderunt
manus meas & pedes meos. Miro modo Prophetia hæc ordinem tenuit hiſtoriæ ſiue rei gerendæ,
vt ſicut futurum erat, & ſicut factum eſt, quod prius à Iudæis: & deinde à gentilibus illuſus & ma-
le tractatus eſt: ita prius de Iudæis & Iudæorum Pontificibus querelam depromeret, ſub nomini-
bus vitulorum & taurorum pinguium, qui quaſi munda erant animalia, quia putabant vel dice-
bant ſe cognoſcere Deum, deinde de gentilibus ſub nomine canum, quia ſine Deo viuentes, nec ſal-
tem nomen ſcientes eius, palam immundi erant. Cuncta hæc ſiniſtra fuerunt, vnde & facies hæc
recte (vt iam dictum eſt) à ſiniſtris fuiſſe perhibetur. Facies in gloria & deſpecta, ſicut gemituo-
ſus Propheta loquitur: Et aſcendit ſicut virgultum coram eo, ſicut radix de terra ſitienti. Non eſt
Eſa. 53. ei ſpecies neque decor. Et vidimus eum & non erat aſpectus, & conſiderauimus eum deſpectum &
nouiſſimum virorum, virum dolorum & ſcientem infirmitatem & quaſi abſconditus vultus eius,
Paſſio Chriſti nobis glorioſa. & cætera. Siniſtra, inquam, id eſt, aduerſa hæc fuerunt, ſed per hæc ſiniſtra, cuncta nobis dextera
per hæc aduerſa cuncta nobis proſpera venerunt. Et illis quidem vitulis ſiue tauris ſiniſtra hæc
ignominioſa, & canibus illis contemptibilia fuerunt. Vnde & Apoſtolus loquitur: Iudæis quidem
1. Cor. 1. ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam: ſed nobis, id eſt, noſtro ſenſui, illud ſtultum Dei, ſapientius eſt
hominibus Iudæis, & infirmum illud Dei fortius eſt hominibus ethnicis: quos cum autoritate ſu-
Matth. 11. praſcripta, vitulos & canes dicere audemus potius quam homines. Beatus eſt, ait ipſe, qui non fuerit
ſcandalizatus in me, & hoc ſcientes non ſcandalizamur, ſed gloriamur, & faciem hanc in iſta quaſi
ſtultitia & infirmitate maxime glorioſam prædicamus, quippe qui ipſas eius contumelias ſacramen-
Vindicta de velatione faciei. tis & maieſtate iudicii plenas eſſe intelligimus. Primum, illud quod illudentes faciem quoque eius (quod
Marci & Lucæ narratio non præterit) velauerunt, quantum vſque hodie ſuper illos exercet iudici-
um? Nam quia ſic faciem eius velauerunt, idcirco velamen poſitum eſt ſuper cor eorum, ſecundum il-
Marc. 14. lud portentum, quod Moſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, & vſque in hodiernum diem, ait A-
Luc. 22. poſtolus, cum legitur Moſes velamen poſitum eſt ſuper cor eorum. Et quia ſic velata facie incurua-
Exod. 34. bant eum ad colaphizandum, recta imprecatione, ſiue iuſta conceſſione in Pſalmo ſpiritus Prophe-
2. Cor. 3. ticus: Obſcurentur, inquit, oculi eorum, ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. Sibimet ergo
Pſal. 68. faciem eius abſconderunt, quamuis ipſe illis abſcondiſſe dicatur, dicente Eſaia: Et expectabo Domi-
Eſa. 8. num, qui abſcondit faciem ſuam à domo Iacob, & præſtolabor eum, ſubauditur, donec oſtendat eis
2. Cor. 3. faciem ſuam, ſicut loco memorato proſequitur Apoſtolus, dicens: Cum autem Iſrael conuerſus fu-
erit ad Dominum auferetur velamen. Interim abſconditus eſt ab eis pro reatu velationis, & repro-
bationis illius, quam reprobauerunt eum, lapidem ſummum, lapidem angularem, non qualicunque
modo, ſed ita procaciter, vt inter reprobandum in faciem quoque eius expuerent. Quo enim modo
quippiam magis quam conſpuendo reprobamus? Eius namque rei, quam conſpuimus, odorem nobis
fœtere ſignificamus. Nimis ergo illi reprobauerunt ædificantes iſtum lapidem, ſed fruſtra: factus eſt
enim in caput anguli. Et principium eſt fortitudinis, vnde plenius dicendum erit in contemplatione
Pſal. 117. faciei leonis. Præter hæc & vocem cachinni non ſine iuſta indignatione Deus audierit, dum velata
facie quaſi non videntem colaphizantes, & alapis cædentes, dicerent: Prophetiza nobis Chriſte, quis
Synagoga Chriſtum percutiẽs filia latronis dicitur. eſt qui te percuſſit? Stulti & cæci, nos pro illo vobis prophetizamus, id eſt, ſecundum veram Prophe-
tiam reſpondemus, quia percuſſit eum filia latronis. Quæ percuſſit eum, tota ſynagoga veſtra voca-
tur & eſt filia latronis. Sic enim habet Prophetia, quam ipſe velata tibi facie nobis videt, nobis oſten-
dit, Nunc vaſtaberis filia latronis. Quam ob cauſam? Obſidionem, ait, poſuerunt ſuper nos, in virga
percutienti maxillam iudicis Iſrael. Quem iudicem Iſrael ſi quæras, quis nam ſit, ecce dicimus,
Matth. 5. quia ipſe eſt qui natus in Bethleem de virgine Maria, ab initio autem ſiue ab æterno Deus erat.

Nam

Nam protinus ſequitur, & ait: Et tu Bethleem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis. Ergo filia latronis tu es ô Synagoga Satanæ, quæ tanti iudicis maxillam percuſsiſti, & hoc prophetizat tibi loquens in Prophetis, loquens etiam in nobis. Cuius filia latronis? Nonne Barrabæ? Erat enim Barrabas latro, & propter ſeditionem & homicidium miſſus fuerat in carcerem, illum tu tibi donari petiſti, autorem ſeditionis, occidiſti autem hunc, principem pacis. Verè ergo filia latronis, & patris eiuſmodi, ſeditiones & latrocinia iuſta in hæreditate poſſediſti. Et idcirco vaſtata es, quia obſidionem poſuiſti, eos prohibens loqui, & perſequens & occidens eos, qui prænuntiabant, de aduentu iuſti, ſcilicet, iam dicti iudicis, & eiuſdem cum præſens eſſet, maxillam percuſsiſti.

Matth. 27.
Leuit. 23.

Et quidem Gentiles quoque, quibus eum tradidiſti, non minus illu ſerunt, imò & amplius illuſerunt, quia præter hoc, quod ſimiliter (vt tu) expuerunt in eum, & alapas ei dederunt. ſimul etiam ad deriſionem regij nominis, ſuper quo accuſaueras eum chlamydem coccineam circundederunt ei. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextera eius. & genu flexo Regem ſalutantes, arundine percutiebant caput eius.

Illuſio Chriſti à gentibus.

Sed in omnibus his tu filia latronis maius peccatum habes, quia Legem & Prophetas Meſsiam tibi promittentes acceperas, ita vt excuſationem non habeas de peccato tuo, quin ſciens & per inuidiam Dominum & Regem tuum illuſeris, illudendumq́; & flagellandum & crucifigendum tradideris. Illi autem eiu modi nihil habentes aut ſcientes, hæc omnia fecerunt. multo excuſabiliores comparatione tui. Nam de tuis aliqui à te perſuaſi, per ignorantiam fecerunt, illi autem omnino neſcierunt.

Maius peccatum Iudæorum.

Exeamus tandem ad eum, vel cum eo in locum qui dicitur Golgatha, quod eſt Caluariæ locus, vbi crucifigentes eum, diui ſerunt ſibi veſtimenta eius, & videamus in humilitate vel pœna iudicati, glorioſum & terribile myſterium iudicaturi. Illic enim ipſe duorum latronum medius, alterum à dextris pœnitentem ſuſcepit, & amen (inquit) dico tibi hodie mecum eris in Paradiſo: alterum à ſiniſtris, in nequitia perſeuerantem, in damnatione reliquit. Illic & Ioannes ex amicis amiciſsimus cum Maria matre ipſius, ſtans iuxta crucem eius, vnde abierant, non voluntate, ſed metu cæteri Diſcipuli eius. & Barrabas latro neſcio quo abierat à Iudæis dimiſſus. In his quatuor tam diuerſis hominibus quàm magnum ſubluceat myſterium iudicaturi huius, qui (vt iam dictum eſt) duorum latronum medius pendebat iudicatus: tunc demum ritè perpendis, ſi ſimul proſpicias, quia cum ſederit, vt iudicet omnes gentes, ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, tunc omne genus humanum in quatuor partes diuidetur.

Mirabile tribunal Chriſti in cruce.
Lucæ. 23.
Ioan. 19.

Illic erunt à dextris, qui iudicentur & condemnentur atq; illic erunt, qui non iudicentur, ſed iudicent. Nimirum Apoſtolicæ perfectionis homines, iudicabunt ſancti nationes, videlicet cum illis Principibus quibus ſpecialiter dictum eſt: Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Quarta pars erit illorum, qui nec iudicabuntur, quia iam iudicati ſunt, iuxta illud Apoſtoli dictum: Quicunq; enim ſine Lege peccauerunt, ſine Lege peribunt.

Quadruplex genus hominũ in extremo iudicio.

Iam ergo Crux ipſa Chriſti iudicati, quoddam erat tribunal eiuſdem tremendi iudicis, quia circa ipſum alter latronum iudicatus, id eſt, punitus, & ſaluatus eſt alter iudicatus, de illo iudicio vel pœna tranſiuit ad pœnam æternam, impœnitens & vſq; in fine ſuo blaſphemus: & dilectus Ioannes, neq; tunc, neq; deinceps crucifixus, vel alia vi peremptus eſt. Quartus Barrabas, à Deo quidem damnatus erat, ſed ab hominibus non iudicatus, imò dimiſſus, vt iam dictum eſt.

Sap. 3.
Matth. 19.
Rom. 2.
Quatuor perſonæ circa crucem.

Splendidius myſterium hoc nobis faciet ſancta & myſtica Lex, capitulo quod homini eſt: Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: Poſt mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti ſunt, & præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur ſanctuarium, quod eſt intra velum, coram propitiatorio quo tegitur arca, & non moriatur, quia in nube apparebo ſuper oraculũ, niſi ante hæc fecerit. Vitulum offeret pro peccato, & arietem in holocauſtum. Tunica linea veſtietur, fœminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona linea, & cydarim lineam imponet capiti. Hæc enim veſtimẽta ſunt ſancta, quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur, ſuſcipietq́; ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, & arietem in holocauſtum. Cumq́; obtulerit vitulum, & orauerit pro ſe & pro domo ſua, duos hircos ſtare faciet corã domino in oſtio tabernaculi teſtimonij, mittẽs ſuper vtrunq; ſortem corã domino, & alterã capro emiſſario, Cuius ſors exierit domino, offeret illũ pro peccato. Cuius aũt in caprũ emiſſarium, ſtatuet eum viuũ coram dño, vt fundat preces ſuper eũ, & emittat illũ in ſolitudinẽ. His ritè celebratis, offeret vitulũ, & rogans pro ſe & pro domo ſua, immolabit eũ, aſſumptoq́; thuribulo quod de prunis altaris impleuerit, & hauriẽs manu compoſitũ thymiama in incenſum, vltra velum intrabit in ſancta, & poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula eorum vt vapor operiat oraculum, quod eſt ſuper teſtimonium, & non moriatur. Tollet quoq; de ſanguine vituli, & aſperget ſepties digito contra propitiatoriũ ad orientẽ. Cumq́; mactauerit hircũ pro peccato populi inferet ſanguinẽ eius intra velũ, ſicut præceptũ eſt de ſanguine vituli, vt aſpergat è regione oraculi, & expiet ſanctuarium ab immunditijs filiorum Iſrael, & à præuaricationibus eorum cunctiſq; peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonij, quod fixum eſt inter eos, in medio ſordium habitationis eorum. Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando Pontifex ingreditur ſanctuarium, vt roget pro ſe & pro domo ſua, & vniuerſo cœtu Iſrael, donec egrediatur, Cum autem exierit ad altare, quod coram Domino eſt, oret pro ſe, & ſumptum ſanguinem vituli atq; hirci, fundat ſuper cornua eius per gyrum, aſpergenſq; digito ſepties expiet, & ſanctificet illud ab im-

Verba legis de ritu offerendi.
Leuit. 16.

munditijs filiorum Iſrael. Poſtquam autem emundauerit ſanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viuentem, & poſita vtraq; manu ſuper caput eius. Confiteantur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & vniuerſa delicta atq; peccata eorum, quæ imprecans capiti eius emittat illum per hominem paratum in deſertum. Cumq; portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto, reuertatur Aaron in tabernaculum teſtimonij, & poſitis veſtibus, quibus prius indutus erat, cum intraret, ſanctuarium, relictisq; ibi, lauabit carnem ſuam in loco ſancto, indueturq; veſtimentis ſuis. Et poſtquam egreſſus, obtulit holocauſtum ſuum ac plebis, rogabit tam pro ſe quam pro populo, & adipem qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit ſuper altare. Ille verò qui dimiſerit caprum emiſſarium, lauabit veſtimenta & corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra. Vitulum autem & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum ſanguis illatus eſt, vt in ſanctuario expiatio compleretur, aſportabunt foris extra caſtra, & comburent igni, tam pelles quam carnes eorum & fimum. Et quicunq; combuſſerit ea, lauabit veſtimenta ſua, & carnem a-

Lex illa exemplar fuit cœleſtiũ.

qua, & ſic ingredietur in caſtra, eritq; hoc vobis legitimum ſempiternum. Aſſertione noſtra non indiget, demonſtratione noſtra non opus eſt, quod hæc & cætera legalia inſtituta fuerint exemplaria cœleſtium, de quorum quibuſdam præſcriptis Apoſtolus, dicit: Neceſſe eſt ergo exemplaria

Heb. 9.

cœleſtium his mundari ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtijs quam iſtis. Deniq; & Moyſi, cum hæc ordinarentur, Deus dixit: Inſpice, & fac ſecundum exemplar quod tibi in monte monſtratum

Exod. 25.

eſt. Ergo exemplaria cœleſtium iſta fuerunt, immolatio vituli pro peccato, & oblatio arietis in holocauſtum & ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael ſuſceptio duorum hircorum pro peccato cum ariete iam dicto in holocauſtum, & cætera quæ præſcripta ſunt, exemplaria fuere cœleſtium. Ipſa autem cœleſtia ſunt iſta, de quibus etiam dictum, immolatio Chriſti crucifixi, & ſortes diuiſæ latronum, qui cum eo crucifixi ſunt, dimiſſo Barraba per petitionem Iudæorum. Dicamus

Chriſtus ſacerdos eſt, & vitulus & aries & hircus myſticus.

ergo. Non (inquit) omni tempore ingrediatur Sacerdos in ſanctuarium, quod eſt intra velum, coram propitiatorio quo tegitur arca & cætera. Sacerdos & hoſtia ipſe Chriſtus eſt, ipſe vitulus, ipſe aries, ipſe & hircus, ſed diuerſo reſpectu. Sacerdos namq; eſt, quia ſicut Apoſtolus dicit, ipſe aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id eſt, non huius creationis, neq; per ſanguinem hircorum, aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, æterna redemptione inuenta. ſacrificium præferens panis & vini, ſecun-

Heb. 9.
Pſal. 109.
Chriſtus vitulus.

dum ordinem Melchiſedech, in ſacramento corporis & ſanguinis ſui. Vitulus, quia ſicut pro nobis, ita pro illis quoq; oportuit eum pati, qui vſq; ad aduentũ eius portantes iugum legis, iuſte vixerunt, & mundi fuerunt per iuſtitiam fidei. Aries ipſe, videlicet immolatus & pro arietibus quoq;, id eſt, pro Apoſtolis ſuis, de quibus Pſalmus dicit: Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum. Ipſi

Chriſtus aries.
Arietes Apoſtoli.
Pſa. 28.
Acto. 15.
Chriſtus hircus.

nanq; duplici de cauſa rectè arietes dicti ſunt, vel quia duces ſunt totius Eccleſiæ, ſicut arietes duces ſunt totius gregis, vel quia ſicut arietes duobus cornibus, ſic ipſi duobus teſtamentis oppugnantia ſibi impugnant, hoc à vitulis, id eſt, ab anterioribus ſanctis differentes, quod iugum legis non portant, quod neq; nos (vt ait Petrus Apoſtolus) neq; patres noſtri portare potuimus. Hircus, ipſe nimirum pro illis, quorum grauiora peccata tulit, ſiue qui ante aduentum eius ſub lege fuerunt, ſiue quos in aduentu ſuo ipſe, finis legis, per pœnitentiam ſuſcepit, vel ſuſcipit, qualium nouiſſimus latro ille eſt, quem (vt ſupra diximus) in cruce pœnitentem ſuſcepit. Igitur cum vitulo & ariete & duobus hircis, tunc acceſſit Sacerdos coram Domino, in oſtio tabernaculi teſtimonij, quando redemptor noſter ad paſſionem venit, obediens patri vſq; ad mortem, mortem autem crucis.

Philip. 2.
Oſtiũ tabernaculi, latus Chriſti vulneratum in cruce.

Oſtium quippe tabernaculi ſancti & veri, ipſa eſt paſſio eiuſdem redemptoris. Et illud maximè vulnus eiuſdem paſſionis, quo latus eius vnus ex militibus lancea percutiens aperuit, apertio eſt illius oſtij, quo ingredimur, & præter quod oſtium non eſt aliud, per quod poſſumus ingredi in gloriam illius cœleſtis ſanctuarij. Nos autem extunc regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis effecti: Suſcipiet (inquit) ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, & vnum arietem in holocauſtum. Cumq; obtulerit vitulum & cætera. Vnus vitulus & vnus aries, quia videlicet iuſtorum atq; ſanctorum hominum, propter quorum imperfectam iuſtitiam ſiue

1. Petr. 2.
Duo hirci Chriſtus & Barrabas.

ſanctitatem, Chriſtum tanquam vitulum, & velut arietem pati ſiue immolari oportuit, quoniam & ſi proprijs vel actualibus criminibus non erant impliciti, peccato tamen originali tenebantur obnoxij: nulla dualitas, nulla diuiſio eſt, ſed omnes vnum ſunt. Porrò, hirci duo ſunt, ſorte ſeparandi, quia peccatores ſiue impij diuiſi ſunt diuiſione homini, vt alij per pœnitentiam conuerſi, remiſſionem peccatorum accipiant in ſanguine Chriſti: alij impœnitentes in ſuis moriantur peccatis, & non

Matth. 27.
Leui. 16.

prodeſt illis ſanguis Chriſti, imò in iudicium venit ſuper eos, ſicut quidam eorum ſibimetipſis imprecati ſunt, dicentes: Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Ait ergo: Cumq; obtulerit Sacerdos vitulum, & orauerit pro ſe & pro domo ſua, duos hircos ſtare faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonij, mittens ſuper vtrunq; ſortẽ, vnam Domino, & alteram capro emiſſario. Hoc ita factum eſt. Voluntati patri obediens Sacerdos, verus Dominus Ieſus Chriſtus, ſemetipſum tanquam vitulum obtulit, & pro ſe ac pro domo ſua, quæ eſt Eccleſia, orauit, quando procidens in faciem ſuã:

Luc. 22.

Mi pater (inquit) ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. factusq; in agonia, prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in

terram. Tunc vbi comprehenſus eſt, & præſidi Pilato traditus, quem (inquit ille) vultis dimittam vobis, Barrabam an Ieſum qui dicitur Chriſtus? Hoc planè fuit ſortem mitti ſuper duos hircos. Hircus enim ipſe, qui aries & vitulus diuerſo reſpectu, vt ſupra meminimus. Cuius ſors exierit à Domino, illum (ait) offeret pro peccato. Cuius autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum viuum coram Domino, vt fundat præces ſuper eum, & emittat illum in ſolitudinem, & hoc ita factum eſt. Quem illi ſibi petierunt dimitti, dimiſſus eſt illis, ſcilicet, Barrabas latro. Ieſum autem flagellatum tradidit eis Pilatus vt crucifigeretur, quod fuit hircum ſortis Domini offerri pro peccato.

Solitudo vel deſertū hirci, Hieruſalē fuit myſtico.

Quæ autem fuit ſolitudo vel deſertum, quo dimiſſus abijt ille Barrabas latro? Sic enim dictum eſt de hirco emiſſario: Statuit eum viuum coram domino, vt fundat præces ſuper eum, & emittat illum in ſolitudinē. Quod dicit, vt fundat ſuper eum præces, id intelligi oportet imprecationes. Nam rurſus ita dictum eſt. Tunc offerat hircum viuentem, & poſita vtraque manu ſuper caput eius, confiteantur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & vniuerſa delicta atque peccata eorum, quæ imprecans capiti eius, emittet illum per hominem paratum in deſertum. Quod ergo deſertum, vel quæ fuit ſolitudo, in quam emiſſus eſt ille Barrabas, hircus reprobus, malis præcibus diris ſuper caput ſuum coopertus imprecationibus? Nimirum illa ſolitudo illud eſt deſertum, quod intelligi oportet in verbis iſtis, quæ ſacerdos ille prædixerat, ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta præmiſsis imprecationibus homini.

Matth. 23.

Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam. Verè deſerta domus, quam deſeruit ſalus, quam deſeruit Deus & Dominus Ieſus Chriſtus, foras ductus, extra ciuitatem crucifixus.

Imprecationes in hircum.

Eiuſmodi præces ſiue imprecationes imprecabitur (ait) capiti eius poſita vtraque manu ſuper caput eius. Non enim vna manu, non vno vel ſimplici, ſed duplici puniuit eos iudicio, ſcilicet, & in iſto & in futuro ſeculo, condemnatos ex ore ſuo dicentium, ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros. Ergo imprecantis vtraque manus poſita eſt ſuper caput eius, ſcilicet, Barrabæ in primis, & cum eo populi, cui petenti dimiſſus eſt talis hircus, portans iniquitates filiorum Iſrael, & vniuerſa delicta atque peccata eorum, ſcilicet, contra ipſos in teſtimonium, quod ſeditiones hæreditario iurè poſsidere deberent, quia ſeditionis autorem ſibi dimitti petierunt. Quid tandem facere debuit aut potuit ille homo, qui dimiſit eiuſmodi caprum emiſſarium? aut quis ille homo, aut quomodo paratus fuit, quoniam ſic dictum eſt, emittet illum per hominē paratum in deſertum? Principes ſacerdotum (ait Euangeliſta) & Seniores perſuaſerunt populo, vt peterent Barrabam, Ieſum verò perderent, Illa perſuaſio fuit præparatio, & ille homo vnus congruē populus vnus intelligitur, illa perſuaſione præparatus.

Baptiſma ſalutare præfiguratum.

Quid ergo facere debuit homo immundus, tali præparatione & talis capri contagione pollutus? Lauabit (inquit) veſtimenta ſua & corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra. Quali aqua lauabit? Nimirum aqua baptiſmatis, aqua ſanguine mixta, ex eius latere ſors Domino exijt, vt immolaretur ſiue offerretur pro peccatis. Qui pœnitentiam egerit, eo quod perſuaſus caprum emiſſarium dimiſit, & iſtum mactari petiuit, tali aqua lauabitur vt ſaluari poſsit. Hoc ita factum eſt. Pœnitentiam agite (inquit Petrus) & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, in remiſsionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. Item: Vos autem (ait) ſanctum & iuſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis, autorem verò vitæ interemiſtis. Pœnitemini igitur & conuertimini, vt deleantur veſtra peccata.

Acto. 2.
Acto. 3.

His auditis, compuncti ſunt corde, & baptizati ſunt primo tria millia, & deinde quinque millia. atque hoc modo qui caprum emiſſarium (id eſt Barrabam) dimittens, autorem vitæ interfecerat, lauit conſcientiæ ſuæ veſtimenta, & corpus aqua, & ſic ingreſſus eſt in caſtra, appoſitus eſt ad numerum illorum, quos ab initio mundi credentes vſque in illam horam & ſanguis exiens de latere Chriſti emundauerat. Non omnes ita egerunt, ſed qui voluit, ſic lotus eſt, & in caſtra ſanctorum mundus ingreſſus eſt. Et de iſto quidem hirco reprobato & malè emiſſo, pro tempore & re (vt puto) ſatis dictum eſt: de cæteris adhuc dicendum, quod plurimum delectat, quia tantummodo tres iſtæ ſpecies animalium, vitulus, aries, & hircus, ſub virga paſtoris tranſeunt, qualis videlicet paſtor fuit ipſe Moyſes, per quem ordinata ſunt hæc exemplaria cœleſtium: paſcebat enim oues ſoceri ſuo Iethro, quando vocauit eum Deus de rubo.

Exod. 3.

Tres ordines hominū Chriſtianorum.

Reſpice in hanc partem, & non plures, ſed totidem ordines inuenis animalium rationalium, quæ ſub virga boni paſtoris huius tranſeunt, de quo loquimur, quia poſuit animam ſuam pro ouibus ſuis, & pro grege ſuo mori dignatus eſt. Nam vnus eſt ordo illorum, qui congregati ſunt, curiſque ſecularibus licitis inſeruiunt, inter quas & propter quas armis quoque vtentes, quaſi cornu obunco, more vitulorum aduerſantes ſibi feriunt, neminem tamen concutientes, neque calumniam facientes, & contenti ſtipendijs, vel iuſtis laboribus ſuis.

Lucæ. 3.

Talium eſt dicere, ſerui inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus, quia videlicet tantum, & non plus quam præceptum eſt, fecerunt. Hi in ſuo ordine, tanquam vituli boni paſtori ſuo dilecti ſunt. Exempli gratia, vt ille adoleſcens in Euangelio, qui cum de præceptis interrogatus, reſpondiſſet: Magiſter, hæc omnia ſeruaui à iuuentute mea, Ieſus autem (inquit Euangeliſta) intuitus eum, dilexit eum.

Lucæ. 17.
Marc. 10.

Alius eſt ordo illorum, qui nullum ſeculi iugum trahunt nec ea quæ mundi ſunt, appetunt: imò quæ propria ſibi eſſe poterant, non habentibus diſtribuunt, & velut tonſi arietes depoſitis velleribus, ſequuntur eundem paſtorem ſuum, cornu quidem habentes, ſed recuruum, quo neminem perfoderēt, quia & ſi interdū excitantur in zelum, non

contra

contra homines,ſed contra vitia hominum,ſuæ fortitudinis impetum faciunt. Tales erant Apoſtoli & quotquot Apoſtolicæ perfectionis viam tenere ſtudent,aut ſtuduerunt,ad hunc ordinem pertingunt. Diſtantiæ horum ſumma hæc eſt, quod illi tantummodo præcepta cuſtodiunt,iſti ſuper præceptum addiderunt facere conſilium dicentis: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus,& veni, ſequere me. Tertius ordo illorum eſt,qui non ſolum non ſecuti ſunt conſilium, ſed nec impleuerunt præceptum, velut hirci, qui neq; lanis ſuis paſtorem veſtiunt,neq; in opere aliquo iugum eius ſuſcipiunt: tandem autem conuerſi ad pœnitentiam poſt crimina quælibet,remiſsionem & ipſi percipiunt, ita tamen, vt peruenire non debeant ad honores ſeu gradus eccleſiaſticos, ſicut ſacri canones rationabiliter diffiniunt. Igitur quot ſub virga paſtoris hominis, qualis fuit Moyſes,brutorum animalium tranſeunt ſpecies,totidem ſub manu ſummi paſtoris,dei & hominis, ſunt electorum ordines, quaſdam habentes(de quibus iam dictum eſt)ſimilitudines, ſicut & ipſi paſtores, ſiue Iacob, ſiue iam dictus Moyſes nonnulla geſſerunt in figura boni paſtoris Chriſti, quod ferè † nonnulli incognitum eſt. Summa autem inter hæc in hoc diſtantia eſt, quod brutorum animalium cauſa non poſtulabat, vt paſtor ipſorum pro ipſis moreretur: iſtis autem rationalibus vitulis, arietibus & hircis, ſcilicet, hominibus cunctis,in veritate expediebat, quatenus hic paſtor bonus animam ſuam pro eis poneret, & pro eis mori dignaretur, ipſi autem mortuo commorerentur, illo videlicet modo quo iam mortui ſumus, iamq; reſurreximus, ſicut dicit Apoſtolus: Quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, vt quomodo ſurrexit Chriſtus à mortuis per gloriam patris,ita nos in nouitate vitæ ambulemus. Magna hæc diſtantia eſt, quod illic paſtores ſiue ſacerdotes, Moſes & Aaron, & cæteri de ſtirpe eius in ſacrificio non moriebantur, ſed tamen pecora occidebantur: hic autem & Paſtor mortuus eſt, & quotquot ſunt de grege eius, illi(vt iam dictum eſt) neceſſario commoriebantur. Vtriuſq; & paſtoris pro grege morientis, & gregis paſtori ſuo commorientis ſacramentum in hac figura legis perſpicere, plurimum delectat. vbi vituli & hirci ſolus ſanguis infertur in ſancta, & corpora cremantur extra caſtra: aries verò ſolus & totus ſuper altare in holocauſtum offerri iubetur. Deniq; Dominus Ieſus Chriſtus, animalium rationalium paſtor bonus extra caſtra. id eſt,extra ciuitatem paſſus, & omnes anteriores iuſtos,ſiue electos,& peccatorum pœnitentium primitias,ſcilicet, latronem qui cum eo crucifixus fuit, tanquam vitulos & hircos ſuo ſanguine mundauit: intus autem cum arietibus. id eſt, cum Apoſtolis. nocte præcedenti ipſe verus aries, poſt cœnam typicam paſchalis agni. ſacramentum corporis & ſanguinis ſui in holocauſtum obtulit,quod optime notum eſt Chriſtianæ ſiue catholicæ fidei. Gregis huic paſtori(vt dictum eſt) commorientis lex eadem eſt, & eſſe debet, quemadmodum Apoſtolus dicit: Optimum eſt enim gratia ſtabiliri cor, non eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Ac deinceps: Propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum. extra portam paſſus eſt. Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium eius portantes. Hæc & cætera cum dicit, nulli iam ignotum, vel dubium eſt, quin exire velit tam Hebræos quibus ea ſcripſit, quam nos qui cum eis vnum ouile ſumus effecti, extra caſtra iuſtitiæ carnis, iuſtitiæ ſeruientium ſolummodo in cibis & potibus & varijs baptiſmatibus, quæ non poſſunt(ait)perfectum facere ſeruientem in illis. Hoc eſt,extra caſtra cremari ſecundum ſimilitudinem vel ad imitationem ſummi huius vituli ſiue hirci, extra caſtra paſsi, ſpernere Iudaicas iuſtitias & iuſtitiæ Dei ſubijci,& hoc eſt.ſanguine ſuo communicare ſanguini eius, illato in ſancta, carnem ſuam crucifigere cum vitijs & concupiſcentijs. Perfectus autem his, eſt etiam velut arietem in holocauſtum offerri, id eſt, non ſolum illicitis abſtinere rebus ſiue concupiſcentijs, & ea ſeruare præcepta, quæ in tabulis ſcripta ſunt digito Dei, verum etiam ab licitis ſiue conceſsis,quod primi vel maximè cœperunt facere ſancti Apoſtoli, vt ſecundum ipſum nomen holocauſti totum eorum propoſitum ſit ſacrificium, quia videlicet holocauſtum interpretatur totum incenſum. Multa ſunt adhuc ſacramenta eiuſdem capituli præſcripti,ad rationem pertinentia faciei huius,faciei vituli:ſed quia veremur eſſe nimij,vitandumq; eſt faſtidium etiam in rebus pretioſis,nos pluribus omiſsis,hoc tamen intactum præterire non patimur,quod interea dicit: Tollet quoq; Sacerdos de ſanguine vituli,& aſperget digito ſepties contra propitiatorium.Itidem & alibi dicit:Immolatoq; vitulo in conſpectu Domini, inferet Sacerdos, qui vnctus eſt de ſanguine eius in tabernaculum teſtimonij, tincto digito aſpergens contra velum. Deniq; hoc valdè pertinet ad illum, cui hoc opuſculum dicauimus, honorem filij hominis,quod huius ſacræ literæ viuificans Spiritus vigilanter aſpicientibus innuit. Vt quid enim vitulus iſte immolatus, vt quid ſanguis Chriſti eſt fuſus,niſi vt Spiritum Sanctum,qui eo in ſeptiformi plenitudine requieſcit, in remiſsionem peccatorum acciperemus? Septies ergo contra propitiatorium ſiue contra velum debuit aſpergi ſanguis illius vituli ſignificatiui, digito ſacerdotis,quia non niſi per paſsionē & ſanguinē huius filij hominis potuit aut debuit ſanctus ſeptiformis ſpiritus in remiſsionem peccatorum dari nobis. Nec hoc dicimus, quin & ante aduentum eius ſpiritum ſanctum acceperint, & Patriarchę & Prophetæ & iuſti quāpluri mi,ſed non hoc dato, quod dicitur & eſt peccatorū remiſsio. Duo quippe ſunt data ſpiritus. alterū in diuiſiones gratiarū,quo ſolo illi anteriores illuſtrati fuerūt, alterū in remiſsionem peccatorū,quod ante hoc datū nō fuerat,ſicut Euangeliſta teſtatur:Nondum enim(inquit)erat ſpiritus datus,quia Ieſus

Marginal notes: Matth. 19. — Differētia inter paſtores Moſen & Chriſtū. — alias, leg. nulli, ſeu non vlli. — Roma. 6. — Chriſtus extra caſtra paſſus. — Hebræ. 13. — Exeamus ad eum extra caſtra. — Heb. 9. — Quid eſt extra caſtra cremari. — Galat. 5. — Quid eſt ſepties digito aſpergere. — Leui. 4. — Duo ſunt dara ſpiritus ſancti. — Ioan. 7.

ſus nondum fuerat glorificatus. Hoc ſciens ipſe, videlicet, quod datum hoc non daretur, niſi per mor-
tem & ſanguinem eius, dicebat ipſa nocte qua tradebatur: Vado ad eum qui me miſit, ſed quia hæc Ioan. 16.
locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum, ſed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, vt e-
go vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.
Quod eum dixiſſe de paſsione vel morte ſua, liquido conſtat potius quam de futura aſcenſione poſt
quadraginta dies à reſurrectione ſua, quia videlicet propter illam diſceſsionem eius, Diſcipuli non
contriſtari, imo gauderi habebant, ſicut Sanctus Lucas memorat, dicens: Et ipſi adorantes, reuerſi Lucæ 24.
ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno. De paſsione vel morte ſua dixiſſe omnino rectius intelli- Ioann. 13.
gitur, ſed ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam, &c. præſertim quia ſic Euangeliſta Spiritus Sã
prǽmiſerat, dicens: Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Ieſus, quia eius hora venit vt tranſeat ex hoc mun- ctus vt pa-
do ad patrem. Igitur neceſſario valdé ſacerdos iſte in ſanguine vituli digitum tinxit, & contra pro- racletus nõ
pitiatorium ſiue contra velum ſæpius aſperſit, quia verum eſt, & hoc ab ipſo in veritate dictum ſit, fuiſſet da-
quia † ſanguis eius prius funderetur, neq; conditum baptiſmi Sacramentum, neq; Spiritus Sanctus tus niſi per
datus fuiſſet in eo quod eſt Paracletus, id eſt, conſolator, ſcilicet, in eo quod eſt remiſſor vel remiſsio mortem
peccatorum, quę vna vel ſumma eſt conſolatio ſanctorum, electorumq; omnium, tam prǽcedentium Chriſti.
quam ſubſequentiũ, quia omnes, tam illi quam iſti, ſanguine eius, emũdati ſunt, nec aliter diſſolui po- Addo niſi.
terat eis medius paries inimicitiarum, qui ſignificabatur per velum, quod erat ante propitiatorium. Ephe. 2.

LIBRI VNDECIMI FINIS.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS OPERIS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS.
LIBER. XII.

AVdire delectat, propter gloriam & honorem tuum fili hominis, audire & in- Rota ho-
telligere dulce eſt, ô glorioſum animal, in contemplando quatuor facies tuas; minis qua-
illud quod dixit ſanctus Ezechiel, vbi propheticis te vidit oculis iuxta fluui- tuor facies
um Chobar. Cum (inquit) aſpicerem animalia, apparuit rota vna ſuper ter- ſacra ſcrip
ram iuxta animalia, habens quatuor facies, &c. Rota iſta nimirum ſancta ſcri- tura eſt.
ptura eſt, habens & ipſa quatuor facies, & ſicut vnum animal quatuor ſunt a- Ezech. 1.
nimalia, ita & quatuor rotæ ſunt vna rota, quia ſicut habet ipſa Prophetię ſe-
ries, ipſæ vel eædem ſunt rotarum, quę animalium facies. Verus ergo & fide-
lis ſermo, quem dicit, quia cum aſpicerem animalia, apparuit rota vna, &c.
Cum enim tu (quęcunq; es) aſpicis hæc animalia, tũc & non prius apparet tibi rota iſta, cum (inquam)
aſpicis vel recipis iſta filij hominis ſæpedicta quatuor ſacramenta, incarnationem, paſsionem, reſur-
rectionem, atq; aſcenſionem, tunc vel extunc apparet & elucet tibi quid velit, quo tendat ſancta ve-
teris inſtrumenti ſcriptura, rotunda, volubilis, perfecta, quatuor faciebus ſecundũ iſtas quatuor parie-
tes diſtincta. Quarum partium pro hac ratione prima eſt liber Geneſeos, ſecunda lex cæremonia- Quatuor
rum ſiue ſacrificiorum, tertia libri Regum, quarta libri Prophetarum. Nam reuera ſi in libro Geneſe- partes vete
os ritè perpendas, quo aſpiciat intentio dei, ibi in rota iſta facies eſt hominis. Exempli gratia: Vbi tanta ris teſtamẽ
cura eſt deo de Patrum ſiue Patriarcharum coniugijs, cum dicit Abraham ſeruo ſeniori domus ſuæ: ti ſecundũ
Pone manum tuam ſubter fœmur meum, vt adiurem te per dominum deum cœli & terræ, vt non ac- 4. facies a-
cipias vxorẽ filio meo de filiabus Chananæorũ, inter quos habito, &c. ſi in iſto & in ceteris ſimilibus nimalium.
ſolummodo res geſtas attendis, & nõ etiã intentionẽ gerentis dei, non tibi apparet rota, imò nimis eſt Gene. 24.
obſcura talis ſcriptura: ſi autem aſpicis, quod in homini deus intenderit (intendebat enim in eam, quã
ante ſecula propoſuerat, incarnationẽ verbi ſui) rota apparet, ſcriptura lucida eſt, & in rota facies ho-
minis eſt. Similiter in legalibus cęremonijs, in immolatione vituli, arietis & hirci, in omni ritu ſacri- Facies vi-
ficiorum, quem per manum Moyſi Deus ordinauit, ſi ſolum quod gerebatur attendis, & non etiã in- tuli.
tentionẽ eius qui hęc fieri mandauit, non tibi apparet rota, imò vilis, & abiecta eſt tota ſcripturę litera,
ſi autem aſpicis, quia deus intendebat figurã in illis haberi paſsionis eiuſdem incarnati filij ſui, quoniã
opus erat electis illius temporis per hęc initiari, rota tibi apparet. Et in ea faciẽ vituli, quod animal eo-
rũ, quę ſacrificabantur, maximũ eſt, & hanc ibi faciẽ agnoſcere pium atq; honorificũ eſt. Nihilominus Facies leo-
in rebus geſtis, rebus bellicis regũ, quorũ Dauid primus extitit, de quo ſapientia dicit, quia cum leoni- nis.
bus luſit quaſi cum agnis, & in vrſis ſimiliter fecit ſicut in agnis ouiũ, ab iſto quoq; vſq; ad Iudã Macha Eccl. 47.
bęum, de quo ſic ſcriptum eſt: Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, & ſicut catulus leonis rugiens
in venatione, nonne rota iſta faciem habet leonis? Narrat quippe fortitudinem tantam Regum Du- 1. Macha. 3.
cumq; fidelium, quanta ſufficere potuit aut debuit, quanta pro tempore, & re neceſſaria fuit contra
leones

leones, vrſos, & pardos, cæteraſq; feras Diaboli, ſcilicet, primo contra gentes quæ in circuitu erant, quarum prima & diuturnior fuit gẽs Philiſthijm. Deinde contra Aſſyrios, Babylonios, Perſas, & Mœdos Macedones, ſiue Græcos, per quos diabolus laborauit extirpare arborem feracem fructus æterni, delere gentem de qua Chriſtum oportebat naſci ſecundum promiſsionem Dei, firmatam iuramento

Gene. 15. 22. ad Abraham, iuramento ad Dauid. Hæc ergo tertia facies rotæ, id eſt, ſacræ ſcripturæ, rectè dicitur,

Pſal. 88. 118. & eſt facies leonis. In Prophetis profectò rectiſsimè quartam accipis faciem rotæ, faciem aquilæ

Facies aquilæ. volantis. Illa namq; ſacræ ſcripturæ pars ſublimiter volat, tonuſq; intentionis ſuæ oculos in verum ſolem figit apertos, non ſolum factus illum ſignificans, ſed (quod maius eſt) maieſtatem diuinitatis eius verbis enuntians. Igitur cum aſpicerem (ait) animalia, apparuit rota vna ſuper terram iuxta ani-

Ezech. 1. malia, hominis quatuor facies, id eſt, cum crederem & firmiter tenerem deum dei filium vere hominem factum, verè paſſum vel mortuum verè reſurrexiſſe à mortuis & aſcendiſſe in cœlum, tunc intelligibilis mihi facta eſt ſancta veteris inſtrumenti ſcriptura, continens hæc, & tota tendens in hæc quatuor ſacramenta. Alioqui clauſa mihi fuiſſet & occulta, vt eſt vſq; nunc omnibus illis, qui non aſpiciunt hæc animalia, Iudæis maximè, qui non recipiunt, qui agnoſcere nolunt hæc ſalutis noſtræ ſa-

2. Cor. 3. cramenta. Vndè Apoſtolus: Vſq; in hodiernum diem (ait) idipſum velamen veteris teſtamenti manet

Eleuabantur rotę, id eſt. ſcripturę in oībē terrę diuulgabantur poſt paſsionē Chriſti. non reuelatum, quoniam in Chriſto euacuatur. Experimento didicimus, & cum gratiarum actione, tanquam experti, verum eſſe perlubemus, quod deinde dicit, quia cum ambularent animalia ambulabant pariter & rotæ iuxta ea, & cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur ſimul & rotæ: & quocunq; ibat Spiritus, illic eunte ſpiritu, & rotæ pariter eleuabantur, ſequentes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis. Hoc (inquam) ita eſſe vt dicitur, non ſolum credimus, verum etiam oculis noſtris ipſi videmus. Olim antequam ambularent, & eleuarentur animalia, non ambulabant, neq; eleuabantur rotę de terra, ſed concluſæ erant in ſola Iudæa, neq; etiam æditæ fuerant ſcripturæ plus quam in vna lingua, ſcilicet Hebræa, & ibi quia non intelligebantur, quaſi iacebant in terra. Deniq; præter pauciſsi-

Ezech. 1. mos, gratiam habentes Spiritus Prophetici, hoc ipſi neſciebant Hebræi, quod Spiritus vitæ eſſet in rotis quod in literali ſtructura ſubeſſet vigor cœleſtis myſterij. Nunc ipſi videmus, quia rotæ iſtæ ambulauerunt & ambulant, ex quo animalia ambulare cœperunt, videmus quia de anguſtijs terræ Iudeæ, de cauernis linguæ Hebraicæ, ſanctæ veteris inſtrumenti ſcripturæ prodierunt, & vſq; in medium gentium ambulauerunt, vbicunq; incarnationis, paſsionis, reſurrectionis, atq; aſcenſionis Ieſu Chriſti prædicatur, aut prædicatum eſt Euangelium. & vbiq; iuxta ſunt, vt quicquid horum dicat Euangelium, ſtatim paratum conſonet teſtimonium, quod ſic oportuerit fieri. nec aliter venire ſiue ambulare aut procedere Meſsias, quem expectauerant ipſi Iudæi, quàm venit, ambulauit, & proceſ-

Luc. 3. ſit iſte Filius hominis à Nazareth, iſte Ieſus Filius Mariæ, qui putabatur Filius Ioſeph. In quo illud valdè mirum eſt, & mirabiliter à Deo prouiſum, quod ipſi qui ſunt horum animalium aduerſarij, rotas iſtas gyrant iuxta ea per orbem terrarum in auxilium ipſis, ipſi qui contradicunt & contradicere volunt ſæpe dictis quatuor ſacramentis, Iudæi per omnes gentes captiui, ſcripturas baiulant, ſua (id eſt hebraica) lingua conſcriptas in teſtimonium veritatis, atq; ita quamuis nolentes, affirmant quia ſic

Ezech. 3. ſcriptum eſt, & ſic oportuit fieri. Procedamus igitur cœpto itinere, inter fluxus atq; refluxus rotarum currentium, & hæc animalia ſequentium, inter voces alarum animalium, alteram ad alteram percurrentium, vndè audiuimus vocem commotionis magnæ, benedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo, quoniam gloria hæc eſt & iſte honor, qua gloria glorificatum, & quo honore honorificatum filium hominis, noſtra in præſenti opere deuota ſpectat intentio. Sed quid agis anima? Vt ſentio, fatigaris, & in procedendo quaſi dormitare incipis. Dic ergo animalibus iſtis ſiue huic animali, vni quatuor facies habenti, dic ſpiritui vitæ qui eſt in rotis: Dormitauit anima mea præ tædio, confirma

Pſal. 118. me in verbis tuis. Tu ſæpedictè & ſæpedicende mihi Cuno, venerabilis Pontifex Eccleſiæ Raſpo-

Digreſsio longa ad Cunonē de dono ſuperno. nenſis fatigationis huius cauſam præbuiſti, & ex te occaſio venit difficultatis, qua nunc animus meus vacillat, & penè fluctuat in vijs ſuis. Ante hoc ferè triennium miranti tibi & ſcire volenti narraueram, qualem per euentum accidiſſet, vt poſt tam multos ſanctos patres catholicos atq; nominatiſsimos, quorum ſcripta ſufficienter impleuerunt armaria Eccleſiarum Chriſti, ego περίψημα omnium, animum inducerem ad ſcribendum tam copioſe, & (vt dicere ſolitus eras) tam efficaciter ſiue vtili-

1. Cor. 4. ter, vt dubitare non poſsis, quin ſit Dei donum, & quin iſta quoq; facultas de ſurſum ſit, & deſcen-

Iaco. 1. derit à patre luminum, à quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum. Admirationem tibi augebat facilitas conuerſationis meæ. videlicet quia ferè nihil in me videbas de illis præparationibus ſanctorum patrum, quibus in huiuſmodi ſtudijs laboraturi, feliciter ſe præparauerunt, ſicut

2. Cor. 6. dei miniſtros (vt beatus Apoſtolus ait) in vigilijs, in ieiunijs & cæteris bonis, quibus adhibitis clarifi-

Gene. 37. cari ſolet ſenſus hominis, vt recto intuitu mereatur incedere per ſanctas ac venerabiles ſcripturas ve-

Adiuratus autorà Cunone, narrar reuelationes ſibi factas. ritatis. Narraueram ergo tibi cauſas puero loquacior, lepore timidior, quanquam ſcirem & certus eſſem, de te non eſſe verendum: quippe qui longè ab illis es omnimoda diſsimilitudine, quibus interdum illud maximè fœtet, quod boni odoris eſt, qualium nimis auerſos ac terribiles oculos primus expertus eſt, ſomnia ſua denarrans, puer Ioſeph. Auditis cauſis, tu homo ſimplicis oculi, ac totus lucidi corporis, dixiſti, ſcribe hæc mihi. Me prorſus abnuente, tu iterum atq; iterum repetens atq; exigens, vt hæc ſcriberem, quum nuda prece nihil obtineres, magnum nimis & fortè vinculum, quo me traheres,

heres,collo iniecisti, ſcilicet, adiurationem ſanctl ac tremendi nominis. Per patrem(inquiens)& fili-
um & ſpiritum ſanctum præcipio tibi,vt hæc ſcribas mihi. Non ignoro,pater & domine mi,quando
talis ac tanta vehementia de radice vel fonte dilectionis prodierit, qua noſtra ſemper opuſcula qui-
buſcunq; potes,commendare properas,homo cuius oblita eſt inuidia,quiq; cum beato Iob dicere poſ-
ſis,quia ab infantia mea creuit mecum miſeratio, & de vtero matris meæ egreſſa eſt mecum. Ad hanc Iob.31.
partem,ſcilicet, ad meorum commendationem ſcriptorum, nonnihil valere arbitraris notitiam ſiue
memoriam eorum. quæ vt ſcribam, tu tantopere compellis, & pro quibus nimium vehemens exa-
ctor, cum recuſarem, vt iam dixi,adiurationem quoq; adhibuiſti. Tandem ergo,quoniam paren- Narratio-
dum eſt,ob reuerentiam nominis domini, recordabor gemituum meorum & diuinæ conſolationis, nis argu-
vel vnum ex patribus orthodoxis in exemplo habens beatum Hieronymum, qui cum iam multos ha- mentum.
beret vel habiturus eſſet obtrectatores, ſcribere non timuit,quanta ſuper eo cura fuiſſet supernæ ma-
ieſtati, vt flagellis cæſum depelleret à ſecularium librorum ſtudijs atq; ad ſanctarum compelleret ſtu-
dium ſcripturarum, profuturum(vt nunc apparet)cunctis per orbem terrarum Eccleſijs Chriſti.
Primo hanc veritatem dicam.quia facultas hæc, quam ſic amplecteris, & pro qua mihi congratula- Vinũ & ſi-
ris,conſolatio eſt miſerentis Dei,iuxta beneplacitum ſapientiæ eius,quæ cum dixiſſet,Noli Regibus ô cerã dan-
Lamuel, noli Regibus dare vinum, quia nullum ſecretum eſt, vbi regnat ebrietas, ne fortè bibant & tur mœrẽ-
obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis, continuò ſubiunxit: Date ſiceram tibus.
mœrentibus, & vinum his qui amaro ſunt animo. Bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris Prouer.31.
non recordentur amplius. Mœrens quippe eram, atq; amaro animo incedebam puer ſiue adoleſcen-
tulus,cuius videlicet mœroris atq; amaritudinis cauſa vt iam breuiter eloquar,hoc dico,quia ſedebam Ezech.1.
iuxta flumen Chobar. Hæc enim lectio nunc mihi erat in manibus, tractanti de quatuor animalibus,
ſiue de quatuor vnius animalis faciebus. Nouit ipſum glorioſum animal,& ipſe nouit ſpiritus vitę,
qui eſt vel erat in rotis,quia cum in exordio libri huius.xi.de Gloria & Honore filij hominis,iſta lectio
ſeſe offerret, tunc in mente non habebam, vt hac vice huc diuerterem, tibiq; parerem in hac parte,
quam verebar.quod cuius ſuſpecta poſſet eſſe præſumptionis & vanæ glorię. Verum vbi iam dictam
lectionem attigi, & poſt contemplationem faciei vituli,procedere volui ad contemplandam faciem
tertiam,ſcilicet,faciem leonis, recordatio tui ſeſe obtulit, inſtantius atq; vehementius,quam eatenus
occurriſſe ſenſerim,& quaſi manu me tenuit,quodammodo dicens mihi: Huc diuerte,quia niſi rem,
pro qua ſic adiuratus es,prius effeceris,nuſquam ſolita facultate vti poteris, vt commodè progredia-
ris. Quid multa? Quaſi ſubſiſtente ſpiritu qui me ducebat aut ducere videbatur, coactus ſum huc à
propoſito curſu diuertere,tamen multum varius, diuq; incertus, nunc probans, nunc improbans di-
greſſionem hanc: tandem vix animo ſedit, viſumq; eſt non nimis diſcrepare à voluntate ſapientiæ, ſi Mœrõr au-
ſcriberem quomodo vel ad quid mœrenti mihi qualemue egeſtatem deploranti, ſiceram ſuam & vi- toris pro-
num ſuum dederit, ſcilicet, præſentem conſolationem de ſanctis ſcripturis.quo aliquantiſper obliuiſ- pter tyran
cerer doloris mei.Igitur ſedebam(vt iam dixi)iuxta flumen magnæ Babylonis, iuxta fluuium Chobar, nidem dia-
quod interpretatur grauitudo vel grauitas. De illa namq; Babylone loquor,cuius eſt rex vel Princeps, boli.
in qua tyrannizauit ſpiritualis Nabuchodonoſor,ſcilicet,diabolus,iugumq; ſuũ aggrauauit ſuper fili-
os quoq; ciuitatis dei viuentis, Hieruſalem cœleſtis quos omnes in Adam comprehenſos, in iſtam ſuã
Babylonem, In hoc ſeculum nequam captiuos abduxit, ſubditos peccato originali, reos mortis. Hæc
mihi ô Lamuel magni mœroris & amari cauſa erat animi. Audiebam enim auditu intellectuali voces Pſal.136.
peregrinorum ſiue captiuorum,lamentantium atq; dicentium: Super flumina Babylonis illic ſedimus
& fleuimus,dum recordaremur Sion. Aſſumptoq; luctu in abſconditis in Interiore homine flebam
& ego paſſim atq; lamentabar ſcienter,& lamentando laudabã(ſicut docet Eccleſiaſtes)mortuos ma- Eccl. 4.9.
gis quam viuentes.Mortui namq; illi,qui in domino mortui ſunt,ſecuritatẽ iam ſulmet aſſecuti ſunt,
reuerſi in illam beatam Sion,vnde omnes per peccatum Adæ exciderunt, cuius recordatione,dum ca-
ptiui eſſent,fleuerunt.Porrò viuentes quamdiu in corpore ſunt,& à domino peregrinantur,quomo-
do ſecuri eſſe poſſunt? Non eſt enim tuta ſeſsio vel firma ſtatio ſecus flumen Chobar,vel ſupra cætera
Babylonis flumina,præſertim cum & Apoſtolus dicat: Qui ſe exiſtimat ſtare,videat ne cadat.Ipſa nãq; 1.Cor.5.
fluminum littora lutoſa ſunt atq; paluſtria,tamq; lubrica, vt ſemper ſuſpectus eſſe debeas,ne modo vel Rom.11.
prolapſo pede in ſubiectum flumen cadas.Laudabã igitur(vt iam dixi) mortuos magis quã viuentes,
non qualicunq;,ſed gemituoſa & luctuoſa laudatione.ac ſi iam vererer mihi accidiſſe illud,quod in E- Matth.24.
uangelio dictum eſt,duo in lecto, vnus aſſumetur & alter relinquetur, ſiue(vt cum hac ſimilitudine
ſecundũ numerum noſtrorũ loquar) tres vno ex vtero.duo aſſumẽtur, & vnus relinquetur,Relictus
ſum(aiebam)ego ſolus, & quærunt animã meam, & cum huiuſcemodi verbis cantilenam lugubrem
frequentabam. Iam quid mihi acciderit,qualibus audeam verbis eloqui? Cum eſſem in medio capti- 3. Reg. 19.
uorum(ait iſte,cuius memor nunc eram viſor animalium cœleſtium) cum eſſem in medio captiuorũ Viſio filij
iuxta fluuiũ Chobar,aperti ſunt cœli,& vidi viſiones Dei,&c. vſq;,ſimilitudo hominis in eis.Sed quid dei facta.
hic ſimile illi? Veruntamen quam ſimilitudinem cognoui,iamq; ex parte tetigi,iſtius magnæ Babylo- Ruperto.
nis,in qua omnes ſimul nati.& illius,in qua tunc erat ille captiuus cum captiuis,libet quamuis cum ti- Ezech.1.
more vicina ſub eo locutione vti, quia aperti ſunt mihi oculi.& vidi filium Dei,vidi ipſum vigilans in
cruce viuentẽ filium hominis. Non corporali viſu vidi,ſed vt viderem, repentè euanuerunt corporis

oculi,& aperti ſunt meliores, id eſt, interiores oculi, cum tenerem in ſinu atq; complecterer crucē li-
Explū venerandarū imaginum gneam,& in ea imaginem euſdē ſaluatoris, ſedens occultus retro poſt ſanctū altare in quodā orato-
rio.b.Mariæ ſemper virginis,claro iam diluculo,multis eandē imaginem defigens atq; circuiens oſ-
culis,& adorans(vt ſolebam)frequenti dimiſsione capitis. Solitus eram idipſum facere,ſed illo dilu-
culo agebam in maiore confractione, id eſt,mentilis humilitate. Qualis autem viſus eſt aſpectus e-
Quāta cōſolatio ex illa viſione. ius? Humana hoc non poteſt lingua verbis comprehendere,tantumq; dixerim,quia ſenſi breuiter illic,
quam veraciter dicat ipſe & diſcite à me,quia mitis ſum & humilis corde.quam veraciter de ipſo A-
poſtolus dicat,quia exauditus eſt pro ſua reuerentia. Vultus eius miro atq; ineffabili modo ſeſe demit-
Matth. 11. tens,quam reuerentibus oculis accepta ſe habere ſignificauit oſcula adorantis, adorationē oſculantis.
Heb. 5. Nulla mora interfuit, & ad viſum communē reuerſus, crucem quidem ſuper altare loco ſuo reſtitui.
Guſtus autem quidam ineffabilis, guſtus ſuauitatis eius in ore animæ aliqandiu ipſa die ſuperfuit,qui
tamen paulatim recedens,tandemq; deficiens,memorē adhuc facit me verſiculi huius:Guſtate & vide-
Pſal. 33. te quam ſuauis eſt Dñs.Et quid mirum,ſi veritas verum dixit,Beati qui lugent,quoniam ipſi conſola-
Matth. 5. buntur,& conſolationis primitias iā in iſto ſeculo Paracletus,id eſt,conſolator ſpiritus pueris ſuis da-
re dignatur? Nam pueris maxima,id eſt,infirmis & inualidis,pro ipſa infirmitate ſua lugentibus,con-
Eſa. 66. ſolatione opus eſt.Hinc ipſe Dñs in Eſaia,cum ſanctæ ciuitatis ſuæ Hieruſalē lætitiam & diem feſtum
agere demandaret,hæc inter cætera dixit: Pueri eorum in humeris portabuntur,& ſuper genua con-
ſolabuntur. Quemadmodū mater conſolatur filios ſuos,& ego conſolabor vos. & in Hieruſalē con-
ſolabimini,Notum eſt quia mater cum ſuos filios diligat omnes, citius tamen atq; pronius ad conſo-
lationē flentis paruuli ſui ſeſe impendit,& illum ſuper humerū aut in brachio ſuo portat. & ſuper ge-
nua conſolatur. Dicam ergo gratias agens,qualē deinde mihi fecerit conſolationē,perſeueranti in il-
lo(cuius ſupra memini)fletu captiuorū dicentium: Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus,
Confeſsiones ſancti Auguſtini dum recordaremur Sion.Quid enim ſi quis legens contempſerit? Hodie confeſsiones beati Auguſtini
id eſt,libros,in quibus confitetur miſerationes dñi,nemo contemnit.Forſitā dum ipſe viueret,aliquis
legens non pro magno duxit. Confortemur ergo, quoniā tu pater mi præſul Chriſto,amabilis,quod
hæc ſecretius habiturus eſſes,promiſiſti. Quin & ſi quis hæc præripiens & legens,quaſi gloriabundū
me contemnendum putauerit,dicentem me audiant pro iſtis exiguis idipſum,quod pro ſuis verè ma-
2. Cor. 12. gnis Apoſtolus dixit: Nam & ſi voluero(inquit)gloriari, non ero inſipiens. Veritatem enim dicam.
Deniq; non parum habet confortationis in huiuſmodi, conſcientia veritatis. Confugeram bona ſpe
circa idem tempus ad inuocandum nomen domini, nomen quod inuocatum eſt ſuper nos, & in quo
ſumus ſignati,ſanctamq; trinitatem inuocabam & adorabam inuocatione ſupplici, adoratione fideli.
Prouer. 18. Turris enim fortiſsima, ait ſapientia, nomen domini,ad ipſam currit iuſtus & exaltabitur.Subſtantia
diuitis,vrbs roboris eius,& quaſi murus validus circundans eum. Sentiebam quippe hoſtes inuiſibi-
les perſequentes me, & idcirco currebam ad nomen iſtud matutina præce, vt velut turris fortiſsima
exaltaret me,vt velut vrbs roboris muniret me, vt velut murus validus circundaret me, & hoc qui-
dem facere cœpit,ſpero autem quia perficiet. Viſa per idem tempus viſione memorabili, plena ve-
Alia viſio eidē in ſomnio facta. nerandæ ſuauitatis,præcedente cauſa homini,Mœrens eram,meq; ſomno dederam hora ſolitę ora-
tionis,ſiue adorationis illius,quam prædixi:& cauſa erat mœroris,quia non tam cito nec tanta,vt vo-
lebam, pax mihi prouenerat de inſurgentibus in me malignantibus, quaſi vnquam dum viuimus,tuti
vel ſecuri eſſe poſsimus,cum potius militia ſit vita hominis ſuper terram,in qua ſi legitimè certamus,
Iob. 7. nimirum & ferimus & interdum ferimur. Itaq; mœrēs quaſi puer,cuius voluntas non ſtatim fit,ſom-
no me dederam hora ſolitæ orationis,cum eccè video ſemiuigilans in ipſo lectulo magnam lucē velut
ſolem ſuper me incumbentē, & audio ſonans in Eccleſia ſignū, vt fieri ſolet dum ſtaturā conuocamur
ad orationē.Surgere & ad orationē currere mihi viſus ſum.Fiat mihi ſecundum voces aut verba quę
audiui,canente vno conuentu multorū,quos neſciui, in vna parte Eccleſiæ Pſalmum L.Miſerere mei
Deus,& alio conuentu in alia parte Eccleſiæ. Pſal. xxvi. Dñs illuminatio mea,ſtante maligno aduerſa-
rio contra me in angulo in ingreſſu oratorij quem vt vidi,exprobraui,velut exprobrare ſolemus quē-
piam larualem aſpectum ſigno totius faciei potius quam verbis:propter quod cum ille iratus contra
me irrueret,ſomno illo tenui excitus ſum. Intelligere poterā quod pro conſolatione hęc mihi fierēt,
Rurſus alia viſio. veruntamen illū quoq; diem totum in mœrore tranſegi.& ſequētis diluculi ſiue antelucani hora, ora-
tione omiſſa,quam conſueuerā, ſomno cum triſtitia me reddidi,cum eccè tenuiter dormiēti ſimiliter,
vt pridiè viſum eſt ſignum ad orationē commoueri.Surrexi,& ad Eccleſiam cucurri,& eccè quaſi pro
ſolennitate dñi multa Eccleſiam compleuerat turba diuerſorū ordinum, maximè autem monachorū,
quodam venerandæ canitei Epiſcopo celebrante ſolennia Miſſarū. Multa ad offerendā quaſi poſt E-
uangelium,quando ſolet offerri ſanctū ſacrificium, aſcendebat proceſsio vtriuſq; ſexus perſonarū ve-
nerabiliū, Cucurri & ego, quaſi elęemoſynā petiturus de oblationibus illis: & eccè iuxta dextrū cornu
altaris tres perſonę ſtantes,habitus valdè reuerendi & dignitatis quantā nulla poteſt lingua verbis cō-
Iniunctū ei per viſionē ſcribendi officium. ſequi. Duę perſonę multū antiquæ,id eſt,valdè cani erant capitis,perſona tertia vt ſpecioſus aſtabat in-
uenis,regia dignitate,vt ex veſtitu eius poterat agnoſci. Vna ex perſonis(vt dixi) venerandę canitiei.
valdè iucunda dignatione ac ſereno vultu manum meā apprehēdit, meq; oſculata eſt, & pauca verba
dixit:quæ quidē memoria non tenui, ſcio tamen quia pertinebant ad officium vel miniſteriū ſcribēdi.
Perſona,

Perſona illa regia, iuuenis ille ſpecioſus, nihil quidem loquebatur, ſed me tanquam frater, quam germana affectione, quã reuerenter ſeu venerabiliter, quieto ac modeſto vultu me intuebatur, meaq; præcordia ſuo penetrabat intuitu. Non ſtatim, ſed poſtmodũ ſanctam in his trinitatem, iuuenemq; illum eſſe filium dei hoc modo agnoui. Quidã ſpiritus mali, me ab vtraq; parte circunſtantes, corã ipſo altari me altiorẽ ipſis puſillis infeſtare, & latera mea fodere cœperunt digitulis importunis. Cum ita me affligerẽt, & ego auxiliũ implorarẽ ab his quos videbam, Dñs Ieſus qui paululum ſeceſſerat, ita tamen vt viderẽ eum, per nomen mihi innotuit, dicentibus perſonis alijs: Expecta pauliſper, Ieſus veniet confeſtim, teq; adiuuabit. Hoc abdito, ipſum inuocaui dñm Ieſum ex nomine. Nec cunctatus ipſe, aſcẽdit iterũ per gradus per quos deſcẽderat, quaſi cum poteſtate & reuerenda maieſtate, & potenter ſpiritus illos propellẽs, manusq; illorũ à lateribus meis cito auellens, liberauit me. Tunc ipſe tres perſonę grãdi & pari ſtatura æquales, me puſillum circunſteterunt, & aperto per grandi libro, me ſuperpoſitũ eidẽ libro in ſublime ſuſtulerunt. Quo facto, is qui me in initio fuerat oſculatus, confortãs dignanter & familiariter, hęc locutus eſt: Noli timere, & deſignans ſuper ſanctũ altare quædã ſanctorũ phylacteria auro fabrefacta, quæ vulgo dicimus feretra. Adhuc enim, ait, eris melior quã iſta ſint. Viſio hęc tã manifeſta fuit, vt veraciter dicere poſsim, quia ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio, deus ſcit: quãuis res iſta nihil ad magnitudinẽ illam dicentis, quia raptus eſt vſq; ad tertium cœlũ, quia raptus eſt in paradiſum, & audiuit arcana verba quæ non licet homini loqui. Nã & cum adducerer ad videndum, ſcio me de lectulo exilijſſe, & in eccleſiã cucurriſſe, recto & vigilantibus ſolito itinere: & completa viſione cum perſonas illas abeũtes proſequi vellẽ, neq; concederetur mihi, aſpexi quod nudus & ſine omni veſtimento eſſem, & ob hoc feſtinus eo recurrẽs vnde venerã, vbi lectulum attigi, confeſtim experrectus ſum. De apertione libri & de ratione ꝙ perſona illa dixit, aureas oſtẽdes ſanctorum memorias ſiue phylacteria, non opus eſt vt interpretationẽ faciam tuæ charitati, cuius de me iudicium ſæpe audierunt & ſecuti ſunt multi, quod vere deus librum ſuum, id eſt, ſcripturã ſanctã mihi aperuit, & multis ſauctorum patrum ſententijs, quorũ in ſancta eccleſia dignè celebris eſt memoria, & velut aurũ rutilat, aliquanto meliora dixerim. Quid deinde dicam? Si flagellat, ait beatus Iob, occidat ſemel, & non de pœnis innocentum rideat. Cuius dicti nunc idcirco meminerim, quia per idẽ tempus de pœna mea id eſt, de expectatione mea, quæ impatienti animo videbatur nimis longa, ipſe quodãmodo riſit. Non imputo illi. Iamdudũ enim condonaui, videlicet illa condonatione iuſtiſsima, quam idẽ beatus Iob exprimit his verbis: Soluat manum ſuum & ſuccidat me, & hęc mihi ſit conſolatio, vt affligẽs me dolore non parcat, nec contradicã ſermonibus ſancti. Eiuſmodi condonationẽ, quę non eſt contra dicere ſermonibus ſancti, non reprehendere iudicia ſancti & iuſti, vt certiſsimè credo à me exegerat, dum ſolito plus dolerẽ, & abundantius flerẽ propter cauſam eandem id eſt, propter tædium vitæ præſentis, & ferè per triduum non mutarentur in diuerſa vultus mei. Viſus quippe mihi ſedens poſt ſanctũ altare, tali ſchemate vel habitu, pro quo debeat dici (vt verè eſt) antiquus dierum, cum propius acceſsiſſem, crucẽ pergrandẽ ſignum magni doloris baiulans, protenta manu dextera pater clementiſsimus, naturæ noſtræ amicus, mitis & humilis, amice, inquit, dona mihi quod feci tibi. Ilico manũ eius manu mea velut pro firmamento condonationis, quam vehementer, quam alacriter percuſsi, ꝙ ille fortiter ſtringẽs, me totum quaſi ad amplexus & oſcula traxit: ſed non mora, vis magna cuiuſdã ſanctæ ac diuinæ voluptatis me ſomno excuſsit. Num infantilia videntur hęc? Imò res valdè ſeria eſt condonare illi quicquid ſuper nos graue ab ipſo illatum eſt, omnia quorũ hoc initium vel ſumma fuit, quia audiſti vocẽ vxoris tuæ & comediſti de ligno, ex quo præceperã tibi ne comederes, maledicta in opere tuo, &c. vſq; quia puluis es & in puluerẽ reuerteris. Quęcunq; mala ſuper nos propter peccatũ induxit, nimirum cõdonanda ſunt ei, videlicet corde & ore dicendo tale quid, vt eſt hoc dictum à Daniele vel cæteris concaptiuis: Omnia quæ feciſti nobis dñe, in vero iudicio feciſti, quia peccauimus tibi. Maximè aũt dilectionis & fidei eſt, nõ patienter mori, ſed patienter viuere in hoc ſeculo pleno peccatis, & voluntatẽ ſequi creatoris cuncta benè diſponentis, dum nõ cito exauditur cupiens eſſe diſſolui, deſiderans ab iſta valle lachrimarũ migrare ad gaudium viſionis dei. Igitur condonaui quidẽ, veruntamen inter cætera, pro quibus adiuraſti pater mi, narrabo, quomodo de pœna mea riſerit, tandẽq; me conſolatus ſit. Vir quidã venerando habitu ſtare viſus eſt meq; intuens familiariter, Adhuc, inquit, octo annos victurus es. Cum quaſi lubidũ hæc eum dixiſſe putarẽ, eundem ſermonẽ repetens. Verum, ait, loquor, adhuc octo annos victurus es. Nox erat illa ſolennis & feſtiua beati Matthæi Apoſtoli, cuius ſuper euangelij fundamentũ vt præſens opus conſtruerẽ, tu exegiſti, opus de gloria & honore filij hominis. Cum ſanctas manus eius oſculari vellẽ, nõ admiſit: & ab hoc depulſus, euigilaui. Quid putas, quomodo ſubſequentes & dies & menſes & annos enumeraui mihi? Sic enim acceperã, & ſic eum dixiſſe volebã, ac ſi omnino determinaſſet atq; ita dixiſſet, Octo annos, & non plus, victurus es. Nõ attendã, neq; attẽdere volebã præ nimia deſiderantis animi feſtinatione, poſſe aliquid ſubeſſe, in quo errarẽ, ſalua viſionis veritate, neq; recogitabã de Caſsio Narnienſi epiſcopo, cui à dño per eius presbyterũ (vt refert beatus papa Grego.) hoc demandatũ eſt: Age quod agis, operare quod operaris, nõ ceſſet pes tuus, nõ ceſſet manus tua, natali Apoſtolorũ venies ad me, & retribuã mercedẽ tuã. Tunc è vino Apoſtolorũ natalitius dies imminebat. Eodẽ ergo tẽpore ſolicitus fuit: ſecundo quoq; anno vel tertio, in mortis expectatione ſuſpẽſus, quarto, quinto & ſexto ſimiliter. Qui deſperare de veritate reuelationis poterat, cum eccè anno

Qualis illa viſio.

2. Cor. 12.

Apertio libri quid deſignat.

Iob. 9.

Quid eſt, cõdonare deo.

Iob. 6.

Dani. 7.

Gene. 3.

Dani. 3.

Alia rurſus viſio quod octo annos victurus adhuc eſſet.

Grego. in dialo. lib. 4 cap. 36.

ſeptimo. In vigilijs expectari natalis, lenis hunc calor attigit, atq; ipſo die natalitio cum ſolennia Miſſarū peregiſſet, & myſteria ſacræ concionis accepiſſet, è corpore exiuit. Si parua licet ſimilare magnis, ſimiliter ego, vt ille, ſeu ſiue intellectu properantior fui, quā haberet ipſe ſermo viſionis, quia ſicut illi non totum hoc dictū eſt, natalitio die Apoſtolorū præſentis anni venies ad me, ſic nec mihi dictū fuerat, quod ſtatim complens octo annis, deberē hanc vitā finire. Tranſierunt ergo mihi ſeptē anni, & octauus annus volui inceperat, magna cum expectatione & penè iugi mortis meditatione, cum ego ferè totus & ſolito vigilantior in me conuerſus, mirari cœpi quid mecum gererē, & qualiter pro expectatione tantę rei me habere debuiſſem. Habebā autem tunc in manibus librum beati Auguſtini de ciuitate dei. Et hic erat locus quem legebā: Cum autem (inquit) vnicuiq; mortalium ſub quotidianis vitę huius caſibus innumerabiles mortes quodammodo comminētur, quamdiu incertū eſt, quę harum ventura ſit, quæro, vtrū ſatius ſit, vnā perpeti moriendo, an omnes timere viuendo, &c. Ex occaſione lectionis huius tunc inſtantius cor meum conuenit, laudans cum Eccleſiaſte magis mortuos q̃ viuentes, vt iā ſuperius dixi, & ſuſpirans conſilium hoc mecum inij, quatenus quęrerē à deo præcibus attentis veritatem ſeu certitudinē tantæ rei, vt ſi ex ipſo viſio ſupradicta veniſſet ratio mihi oraculo dignatio eius ipſam confirmaret. Ad hoc negotiū ſedit animo, ſanctum inuocare ſpiritum, quoniā & ſi patris & filij & ſpiritus ſancti vna ſubſtantia eſt, vna diuinitas & operatio inſeparabilis: tamē ſicut patris propriū eſt opus hominis conditio, & filij proprium opus redēptio, ſic proprium eſt opus ſpiritus ſancti eiuſdē hominis illuminatio, reuelationumq; gratia, & omniū gratiarū diuiſio. Ad hunc ergo conuerti me toto corde, & pro tantę rei negotio auſus ſum illū interpellare, licet mihi occurreret, faciemq; mētis meę reuerberaret illud q̃d in Eſaia dñs, cum pręmiſiſſet Clamare ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocē tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorū, continuò ſubiunxit: Me etenim de die in diē quærunt, & ſcire vias meas volunt, quaſi gens quæ iuſtitiā fecerit, & quæ iudiciū dei ſui non dereliquerit. Non enim omnium eſt reſponſa dñi quærere, quæ tunc per prophetas adminiſtrabantur, ſed eorum duntaxat, qui iudicium faciunt & iuſtitiā operantur. Veruntamen fiduciā in hoc pręſtabat non ſolum communis fides, verumetiā propria quædā conſcientia, ſeu dignationis eiuſdē ſpiritus ſancti memoria quia diebus illis nonnunquā viſitationē ſeu reſpectum eius modis qualibuſcunq; ſenſiebā, ſuper quibus parcendū eſt, præſertim cum & magnus Apoſtolus dicat: Parco aūt ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Veruntamē quoniā hactenus pręter illā communem trium perſonarum viſionē ſingulariter dixi & de illa quę videbatur perſona patris, & de perſona filij, qualiter dolorē meum conſolatę fuerint, conueniens videtur, vt & viſum nō minus iucundū narrē de tertia perſona ſpiritus ſancti. Nā quocunq; quiſpiā accipiat, forſitan benignitas eiuſdē dei patris & filij & ſpiritus ſancti narrationē hanc, ſic tanquā gratiarū actionē ſuſcipit, quoniā ſolet deus ab homine gratiarum actionē exigere pro ſuis beneficijs, Exēpli gratia: Nonne (inquit dñs) decem mundati ſunt, & nouē vbi ſunt? Non inuentus qui rediret & daret gloriā deo, niſi hic alienigena. Dicā ergo: Iacebā aliquando non valdè ſopitus, imò ſemiuigilans in lectulo, & ecce (vt videbātur) per gradus dormitorij fratrū deſcenderā, multorumq; ſpirituum horribiliū & facie crudeliū quaſi caſtra contra me conſiſtebant. Ego vt aliquoties eatenus nomē ſpiritus ſancti per ſomniū quoq; horrore aliquo ingruente, proferre ſolitus erā, nihil aliud contra eos dicere dignatus, hoc ſolū nomen teterrimis eorū vultibus obieci, ſpiritus ſanctus. Ipſum teſtor, quaſi magno turbine retroacti penè reſupinabātur, non ferentes virtutē nominis. Cum pro hoc illis inſultarē, paululumq; intermiſſa ſancti nominis enunciatione geſtu faciei totius exprobrarē, illi quaſi viribus ex iracūdia reſumptis, in me velut fortes irruerūt, & ego in fugā verſus in pratum quod inter columnia claudunt illic inuenio ſenē antiquū, virgā manu geſtantē, & agnoſco ſpiritū ſanctū, filiole, filiole, inclamantē, quo nomine paruulos appellare ſolemus, quos de ſacro fonte ſuſcepimus, meq; tali appellatione confortantē geſtu potentis pariter & adiuuantis. Vt ſi conſiſterent aduerſum me caſtra, non timeret cor meū: ſi exurgeret aduerſum me pręliū, in hoc ego ſperarē. Confortatus ergo, eoq; vnde venerā procurrens contra illas phalanges teterrimas, & cum illis congreſſus eodē modo vel ordine quo prius ingraueſcente conflictu, iterū ad patronum confugi, ſic eum appellās ad ſuccurrendū congeminato clamore appellationis, quomodo ſolet quis illū appellare, qui eum de fonte ſuſcepit. Eccē autem inuentus eſt eodē in loco, non ſicut prius ſenex antiquus, ſed ignis valdè ſerenus, & circa eum quietitudo & ſecuritas magna, ita vt oblitus totius aduerſitatis quaſi nulla fuiſſet, ſolum ignē illum demiſſus attenderē, & defixis introrſus oculis perſpicere vellē. At ille quaſi quoddā ſibimet de ſemetipſo fecit vmbraculum, duo hinc & inde velamenta ſubleuans in modum alarū, quæ paulatim conuenientia, me quaſi ablactatum, ad ſenſus communes ab illa contēplatione remiſerunt, nō ignarū interpretationis, quid ſibi voluiſſet ſpecies ignis, & quod habitus ſenis quaſi patrini filiolū conſolantis. Ipſe eſt enim ſanctæ regenerationis nobis autor in baptiſmo, & ipſe eſt ignis quem dñs noſter Ieſus Chriſtus miſit in terrā, & voluit vehemēter accendi. Hoc ergo vtrunq; in oratione ſiue hymno, quem tunc de ipſo compoſui, gratulanter confeſſus ſum his verbis: Et ſicut mori voluit nos quoq; doces commori, dum viuos aqua ſepelis ò artifex mirabilis. Pro ſepulturæ triduo fit trina tei merſio, vt mortuus obruitur, vt reſurgēs egreditur. O Deus, noſtris auribus audiuimus, patres noſtri opus quod operatus es, annunciauerūt nobis, cum proceſſiſti igneis in linguis à throno dei, vt terra cœlum fieret, vt dij eſſent homines. Sed iam redeamus ad rē, propter quam etiā hanc intuli narrationem

Aug. de ciuit. dei lib. 1. cap. 11.

Eccl. 4.

Inuocatio Sancti Spiritus pro reuelatione.

Eſa 58.

Viſitatio ſpiritus ſancti circa Rupertum.

2. Cor. 12.

Luc. 12.

Alia uēviſio & auxilium ſpiritus ſancti contra dęmones.

Pſa. 26.

Spiritus Sāctus in ſpecie ignis.

Lucæ 12.

Hęc oratio habetur in ſinę huius operis, cuius initium deus meus

Pſal. 43.

Acto. 2.

narrationem Memoria donationis eiuſdem ſpiritus ſancti, qua conſcientiam meam nonnunquam læ-
tificaueram, illis diebus per viſitationes huiuſcemodi fiduciã in hoc mihi pſtabar, vt iã dixi quatenus ite-
rato mihi oraculo confirmare dignaretur viſionẽ, ſi ex ipſo fuiſſet, qua mihi dictum fuerat, adhuc an-
nos octo victurus es, eo quod ſeptẽ anni tranſiſſent, & vnus ſupereſſet. Fatigabar enim, iuxta quod in
parabolis ſapiẽtia dicit: Spes quę differtur, affligit animã. Vt ergo fieret mihi quod ſequitur, lignũ vi- Prouer. 13.
tæ deſiderium veniens, & iterum, Deſideriũ ſi compleatur delectat animã, conuerti me (vt iam dixi)
ad exorandum pro hac re ſpiritum ſanctũ, & audeo dicere quia feci hoc tanq̃ ceruo ſimilis iuxta quod
in Pſalmo fidelis anima dicit: Quemadmodũ deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima Pſal. 41.
mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad deum fontẽ viuum quando veniã & apparebo ante faciem dei?
Tunc enim fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, & per triduũ vultus mei non ſunt in di-
uerſa mutati, & mira intentione nihil aut parũ cogitans de meritis, quæ nulla erãt, ſola fide nixus, cum
tuo luctabar nomine ſancte ſpiritus. & votum vouebã tibi, quod ſempiternas tibi retribuerẽ gratiarũ Ibidem.
actiones, pro beneficio impetrato tantæ exauditionis, & nunquid hoc friuolũ erat? Quid enim aliud
faciemus ibi? Omnes ſiquidẽ, qui illuc tranſeunt in locũ tabernaculi admirabilis vſq; ad domũ dei tran-
ſeunt in voce exultationis & confeſſionis. Et alibi Pſalmiſta cum dixiſſet, illuc enim aſcenderũt tribus
domini, teſtimonium Iſrael, quaſi quęreres ad quid aſcendãt illuc, ait: Ad confitendũ nomini dñi. Gau- Pſal. 121.
deo igitur dñe ſancte ſpiritus, quia ſic luctatus ſum. ſcilicet, pręce & lachrymis. nã hęc fuit lucta Iacob Gene. 32.
ſcilicet, flere & rogare, ſecundum veritatẽ ſcripturę prophetice, qua cum dixiſſet Propheta Oſee, & in Oſee. 12.
fortitudine ſua directus eſt cum Angelo, & inualuit ad Angelũ & confortatus eſt, ſtatim fortitudinis
eius expreſſit modum, ſubiungẽs, fleuit & rogauit eum. Gaudeo, inquã, quia non dimiſi niſi benedice-
res mihi, & tu hoc modo benedixiſti mihi. Nox erat inſtãtis diei, quẽ Chriſtiana religio nuncupat caput Sancti Spi
ieiunij, capita ſolenniter cinere conſpergens, ſana correctione illius culpæ primi parentis, qua ambiuit ritus mira-
eſſe deo ſimilis, cum eſſet terra & cinis: cum ego leniter dormiẽs, videbar mihi quaſi cum amico loqui bilis illap-
quærente quid deberẽ. quid tantoperè inſtarẽ ad quærendã ſeu inueniendã eiuſmodi rem. Ego reſpon- ſus in pe-
dens dicebã eſſe (vt verè eſt) magnũ negotium, cuius rei cum haberẽ deſideriũ, propter multa quæ hic ctus Ru-
occurrunt pericula peccatorum, ſciuẽ tamen impetuſis maioribus opus eſſe, vt aliquatenus præpararer perti.
ad migrandũ. Cum hæc talia dixiſſem, repentè paululum ſemotus ab eo cui loquebar, video quaſi cœ-
lum deſuper modicè aperiri, atq; inde quaſi talentum lucidũ ſubſtãtiæ ineffabilis, ſubſtãtiæ viuẽtis, ve-
lociter ac dicto citius demitti, quod meo illapſum pectori, magnitudine vel pondere ſuo me protinus
ſomno excuſſit, auro grauius, melle dulcius. Quod vbi † elapſum eſt, primum quidẽ aliquanta morula Lege, illa-
quieuit, ſe q; ab omni motu continuit, me quoq; quieto, vt fortè reſupinus iacebã, expectante euentum pſum.
rei, mox autẽ moueri cœpit, & circuire vterũ interioris hominis. vterũ animæ, quẽ eatenus neſciebã, cu-
ius vel quãtæ eſſet capacitatis. Circuibat itaq; modo mirabili res viua & vera vita ſemperq; circuitus
ſequens præcedẽte erat maior multoq; amplior, quos tamen circuitus, cum multi fierẽt, nõ attendi vt
numerarẽ. Miro quoq; atq; ineffabili modo & circuibant inundationes, altera poſt alteram, & ſeſe infunde-
bant, donec tandẽ vltima infuſio veluti quoddã magnum flumen inundãs, hoc mihi dabat intelligi, &
hoc ſentire me fecit, quod totum animæ vel cordis exceptorium plenum eſſet & plus capere nõ poſſet.
Quo facto, iterum quieuit paulisper, vt neq; influeret quod iã fecerat. neq; effluerer quod poſtmodum
fecit. & interim volebat homo interior quaſi faciẽ clarius videre illius ſubſtãtiæ viuentis, ſed quodam-
modo occultabat ſe, vt nõ videretur facies eius, cum valdè magno pondere portaretur, & in magna
dulcedine ſentiretur. Poſtmodum cœpit reflecti, aliamq; in partẽ circuitus agens in modũ fluminis per
leuum latus effluxit, vidẽtibus oculis interioris hominis, quod cum vltimus circuitus proflueret, pau-
lulum ſubſtiti, & eccè videbã quia ſubſtantia illa pulcherrima quaſi aurum liquidũ erat. Vbi hoc actũ
eſt, & eius rei ſenſus præteriit, ego ignorãs quid deinde proueturum eſſet, hoc ſolum dolebã, quia ſe-
cundum intentionẽ meã nihil dixiſſet, qui hoc pro maximo gratiæ beneficio accepiſſem, ſi diceret hoc
anno (vt expectaſti) de corpore migraturus es. Eccè in hoc obediui nomini Dñi, per quod adiuraſti Donũ Spi-
me veneraudæ Pontifex amator gloriæ nominis dñi, vt ſcriberẽ tibi quod viua voce incontinens nar- ritus San-
rauerã, ſecretius auribus tuis libenter audiẽtibus opera dñi, qualiter hanc acceperim facultatẽ in ſanctis cti ad ex-
ſcripturis, de qua dubitare nunq̃ voluiſti, quin eſſet ex gratia vel ſpiritu dei. Et verè audeo ſcire & fate- planandas
ri, quia donum eſt altiſſimi pro conſolatione doloris mei, quẽ dixi, quo accepto, iã non inuenit anima ſcripturas.
mea in ſe, vt interpellaret eum pro eiuſmodi re, aut ita feſtinaret, vt prius, veſperã rapere diei huius, fi-
nẽ vitæ huius, ratione admiſſa, quod prius aliquid ſit operandum q̃ exigenda merces, quoniam nobis
quoq; puſillis talis operũ materia data eſt. Ita conſolatus ſum, & ita ſpes, q̃ dedit mihi in verbo ſuo, Ioann. 7.
me conſolata eſt in humilitate mea, vt illud quod dixit dator eiuſdẽ ſpei Chriſtus filius dei non dubitẽ Prouer. 5.
mihi accidiſſe. Qui credit in me ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quæ vi-
delicet ſcriptura, cum ita dixiſſet, Bibe aquam de ciſterna tua & fluenta putei tui: deriuentur foras fon-
tes tui, & in plateis aquas tuas diuide. habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Quo dicto docet
nos & diſcere & docere in vnitate fidei, nihilq; in ſanctis ſcripturis ſentire cum hæreticis, ita ſubiunxit:
Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ. Deniq; hoc mihi eſt lætari cum muli-
ere adoleſcẽtiæ meæ, in homini ſtudio ſiue exercitio ſanctæ ſcripturæ conſolationẽ habere. Hæc namq;
eſt iſta mulier ſapientia, cui dixit ſapiens: Soror mea es, & prudẽtia, quam vocauit amicam ſuam. Hęc

eſt illa mulier, quam tu in ſomnis(ſi meminiſti)vxorem me duxiſſe vidiſti,natoſq́ ex ea mihi filios
Qualis mulier ſacra ſcriptura. complectabaris, quod vtrq; facis, dum ſcripta mea libenter legis, & libris meis nuſquam carere vis.
Accipe nunc qualibus verbis ibidem continuò ſapièntia delicietur.& congratuletur collætantibus tali
mulieri,tali adoleſcenti.Cerua inquit,chariſsima & gratiſsimus hiunulus.Vbera eius inebrient te om-
Prou.7, ni tempore,& in amore illius delectare iugiter. Iam quale initium fecerim,qualem vocem primam
Prouer. 5. ediderim poſt illam,quam præſcripſi,inundationem fluminis, ſcribendo libellum hymnorum in lau-
Hymnus Sapphycus de ſancto ſpiritu. dibus Spiritus Sancti,non prætéribo:tu more ſolito ſedulus audi.

Flumini magno ſitientibus quod
Petra deſerta crucifixa fudi,
Gratias Chriſto,quia ciuitatem
Lætificauit.
Qui nec argentum,nec habebat aurum
Pauper hic vinum bibit,atq; lactis
Copiam,cuncti properate,gratis
Gratia fundit.
Huic libens offert pia gaudij vox
Hoſtiam laudis melius quod optem
Quàm ſalutaris calicem tenere,
Reddere vota.
Tu modo mentem rege pneuma ſanctum,
De tuo reple cor & os apertum,
Qui iubes feſtum dare tympanum, vel
Sumere pſalmum.
Sancte ſanctorum, deitas deorum,
Gaudium, lumen, medicina, vita:
Sit tibi laus cúm Patre,cumq́; nato
Spiritus alme.Amen.

Rupertus ante preſbyteratum carmina ſcripſit. Sic incipiens magnā intus verſabam materiam,per anguſtum foramen vbertim prodire nonvalentē,
dum meretricis pedibus verba ligando,vt in ſcholaribus aſſuetus eram,longum in paucis ſermonibus
laborē inſumerem.Nondum enim plenè mihi acciderat id,quod ſuprà memoraui.dictum à ſapientia,
ſit vena tua benedicta,id eſt, nondum,cum ſuſcipere potuiſſem, ordinē presbyterij ſuſceperā.Scriptū
eſt aūt:Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legē requirunt ex ore eius.Ad hoc ergo(vt reor,& ſi-
Malach. 2. cut poſtmodum expertus ſum(interim differrebar,vt prius in iſto gradu conſiſterē,& tunc demum ad
Cur preſbyteratum ſero ſuſcepit. tractandas Eccleſiaſtico more ſacras ſcripturas,legitimā acciperem oris apertionē. Eatenus diutina
Chriſti Eccleſiā vexauerat diſcordia,propter ſedis Apoſtolicæ ſchiſma,quæ tamen mortuis autoribus
paululū conquieuerat: propter illā & propter alias quoq; cauſas multi& qui magis videbantur religi-
oſi,& eccleſiaſticā puritatē diligebant,epiſcopos ſuos in ſuſcipiendis ordinibus deuitabant,ſimplici q-
Ioann.15. dem oculo,ſed in omnibus diſcretione opus eſt.Nā quādiu palmes manet in vitæ,poteſt fructū ferre,
poſtq̄ autem abſciſſus,& foras miſſus fuerit,iam fructum ferre non poterit.Sic nimirū quiſlibet eccle-
ſiæ Sacramentorum Chriſti miniſter q̄diu in concione vniuerſitatis manet quicquid adminiſtrat, ra-
Titum. 1. tū eſt vbi aūt à legitimo iudicio denunciatum fuerat, præciſum illum eſſe vel damnatū, quicquid dein-
ceps operari videtur,ſpeciem quidem pietatis habere poteſt,ſed virtutē eius habere non poteſt.Et ego
quoq; ſimplici illos ordinatores,qui infames fuerant,deuitabā.Et idcirco(vt dixi)ordinē presbyterij iā
præordinatis quibuſdā iunioribus nondum ſuſceperam. & fortaſsis præter illam q̄ dixi cauſam,illud
Lege, inerat. quoq; mihi † inierat,quia dignū me non exiſtimabā. Venit autem,& illud quoq; non prætereibo,quo-
modo venerit,Dñs & pater nuptiarum,qui vocauit nos ad nuptias,& dixit mihi,quod diceret recum-
Luc.14. benti in nouiſsimo loco,amice aſcende ſuperius.Plenus erā & plenus ierā ad lectulū diuturnis cogita-
tationibus,qualibus nonnunq̄ delectabar,imò & ſæpe excitabar,& in quibus deficiebat ſpiritus meus,
cogitans dies antiquos,& in mente habens annos æternos,quod is qui creauit & redemit nos,tremen-
Pſa.76. do tandē iudicio iudicaturus eſſet nos.Optabat anima pauida.ſi quo modo daretur facultas illum iu-
dicis aduentū anticipare, & meditabar cum corde meo, quomodo poſſem præuenire, & aliqua cum
Iob.25. ipſo ſecretius verba facere.Summam cogitationum illarum.vt memini.ſonāt hæc verba B. Iob:Nūc
quoq; in amaritudine eſt ſermo meus, & manus plagæ meæ aggrauata eſt ſuper gemitū meum:Quis
mihi tribuat,vt cognoſcam & inueniam illum,& veniam vſq; ad ſolium eius?Ponam coram eo iudi-
cium,& os meum replebo increpationibus, vt ſciam verba quæ mihi reſpondeat,& intelligā,quid lo-
quatur mihi.Cum huiuſmodi cogitationibus ierā ad lectulū(vt iam dixi) & dormienti ſomnus meus
Viſio nocturna,ſuper veneratione imaginis crucifixi. hoc modo ſuauis extitit mihi. Videbā ſtans coram altari, ſuper ipſum in medio ſtantem dominicam
crucem,& in ipſa dñi ſaluatoris imaginē.Quē cum diligētius intuitus eſſem,agnoui ipſum dominum
Ieſum ibidē,crucifixum & viuentē,oculos in me apertos habērem. Quod vbi perſpexi, confeſtim incli-
nans faciē,aio ad eum:Benedictus qui venit in nomine dñi.Quam ſalutationē quanta cum humilitate,
cum qua reuerenda capitis ſui deflexione ſuſceperit, nullatenus édicere poſsim, niſi hoc tantum, quia
potuit homo interior hoc intuens aliquatenus ſentire,quā veraciter de ſemetipſo dicat,& diſcite à me
Matth. 11. quia mitis ſum, & humilis corde. Non ſatis hoc mihi erat, niſi in manibus apprehenderem, ample-
xumq́; deoſcularer. Sed quid agerem? Altius erat altare ipſum.quam vt eum attingere poſſem. Vt er-
go eiuſmodi cogitationem ſeu voluntatem meam, voluit & ipſe:Senſi enim ego, quia voluit & nutu
voluntatis eius ipſum altare,per medium ſeſe aperuit,meq́; introrſus currentē ſuſcepit. Quod cum fe-
ſtinus introiſſem, apprehendi quem diligit anima mea, tenui illum, amplexatus ſum eum, diutius oſ-
culatus ſum eum.Senſi quam grauiter hunc geſtum dilectionis admitteret,cum inter oſculandum ſu-
um ipſe os aperiret vt profundius oſcularer. Planè hoc agebatur, hoc illa ſignificatione parabatur vt
Canti.8. fieret illud, quod in Canticis dilecta exoptans, dicit: Quis mihi det te fratrem meum ſugentem vbera
matris meæ,vt inueniam te foris, & deoſculer & iam me nemo deſpiciet.Apprehendā te,& ducam te

in

in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meę, ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito,& muſtum malorum Granatorum meorum. Deniq; extunc mihi nonnihil prouenit ſecundum ſenſum dictorum huiuſcemodi,quia cum ad me reuerſus fuiſſem,& infra vigilias nocturnas viſum huiuſmodi ſuauiſsimè retractarem,ſicq; interpretarer illam altaris & ipſius oris Dñi Ieſu apertionem,quod ſacramentorum eius profunda deinceps clarius intelligere deberē:interea paulatim amor illius ſacerdotalis officij menti ſeſe infudit,tantumq; excreuit, vt mox die facto dicerem patri meo ſpirituali, me non velle amplius reniti,imò velle ire cum primū iuberet,& ſuſcipere iugum Dñi,cauſa tamen tacita quæ acciderat, vt iā dixi.Gratulatus eſt,& vt primum affuit tempus ordinationis,hunc ſacrum,licet indignus, ordinem ſuſcepi. Nec verò minore ſigno,q̃ præuenerat Deus meus miſericordia mea,me in hoc officio ſubſecuta eſt.Non enim plus q̃ triginta dies tranſierāt, cum ecce iacente me in lectulo,ferè clauſo iam die,cum vix oculos in ſomno clauſiſſem,venit deſuper quaſi ſimilitudo viri, proni,& æqualiter extenſi,ſolam quàm maximè faciem ſuam occultans,& in me demiſſa,totam compleuit animæ meæ ſubſtantiam, eo modo mihi impreſſa, quem verbis exprimere nullatenus poſsim, multo citius atq; profundius, q̃ cera quamuis molliſsima, ſigillum fortiter impreſſum admittere poſſit.Protinus ſomno qui vix obrepſerat,excuſſus ſum,& vigilans ſenſi dulcè pondus, vigilans delectatus ſum,& quid dicam? Anima mea liquefacta eſt, anima mea dñe penè defecit,penè de corpore effuſa eſt.O quam vera concionatoris noſtri ſententia. Adoleſcētia enim(inquit)& voluptas vana ſunt. Porrò,ibi non vanitas, ſed veritas, ibi vera & viua voluptas, vbi vſq; in finem completur, quod ſcriptum eſt: Qui adhæret Dño vnus ſpiritus eſt.Hinc eſt quod canimus in Pſalmo : Inebriabuntur ab vbertate domus tuę & torrente voluptatis tuæ portabis eos.Eiuſmodi voluptatem viuenti in corpore ſaltē guſtaſſe iucundum eſt,iucunditatis,& exaltationis theſaurus eſt. Verum dicere liceat,quia niſi illa repentina ſanctæ voluptatis inundatio cito ſe continuiſſet, animam velociter in ſua de corpore in modū torrentis abſtraxiſſe, ſecumq; detuliſſe poterat,vnde & melius iam ſcio, quomodo ſentiendum ſit,quod Deus ad hominē locutus eſt.Nō enim videbit me homo,& viuere poteſt. Sed(vt dixi)cito ſubſtitit inundans illa vis amoris,paulatimq; deceſsit: ego aūt extunc os meum aperui,& ceſſare quando ſcriberē nequaq̃ potui,& vſq; nunc, etiam ſi velim, tacere non poſſum. Sit hoc mihi facere illud,quod ſupra memoraui de Canticis,ſcilicet,inuenire dilectum foris,& deoſculari, vt iam me nemo deſpiciat apprehendere eum,& inducere in domum matris meæ,& in cubiculum genitricis meæ,vt aliquis filiorum eius ex hoc proficiat,meq; doceri à ſpiritu veritatis & dare illi poculum ex vino condito,id eſt,ſermonē bonum ſiue rectum & benè ſonantē ex ſpiritu ſancto,& muſtum malorum Granatorū meorū,ſcililicet,delectamentum ſcientiæ cum fructu bonorū operum. Si veritatē dixi,ſi nihil horū de corde meo finxi, turris fortiſsima ſit mihi nomen dñi,per quod adiuraſti me pater & dñe mi, & fiat mihi ſecundum quod dixit filius Dei, idemq; filius hominis. Qui aūt diligit me,diligetur à patre meo,& ego diligam eum,& manifeſtabo ei meipſum, & luceat mihi iuſtitiæ ſol,ſitq; illuminatio mea dñs,& miſericordia mea Deus meus,& ſubleuet me de corruptione & egeſtate, quemadmodum in Prophetia dicit: Et ſuſtollam te ſuper altitudinē terræ,& cibabo te hęreditate Iacob patris tui. Et condonet mihi quicquid de timore, quem timebam,euenit mihi, quicquid eorum,quę verebar,accidit,toto tempore huius peregrinationis ſiue incolatus prolongati, numeruſq; dierum meorum prima & octaua beatitudine compleatur, quæ eſt poſsidere regnum cœlorum fiatq; mihi, quod ei dicimus in Pſalmo: Tibi enim derelictus eſt pauper, pupillo tu eris adiutor. Et ad me quoq; illud pertineat, quod in Eſaia dictum eſt, iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius panis ei datus eſt,aquæ eius fideles ſunt,& introeam ad altare Dei,ad altare cœleſtis ſanctuarij,& vbi contingat animæ meę, quod verus amor dicit: Oſculetur me oſculo oris ſui, & ipſe ſponſus immortalis in illo contineat me corpore ſponſæ ſuæ Eccleſiæ, cui amore æterno & ſempiternis copulabitur nuptijs. Non enim ſine cauſa ſic incipiens factus ſum, neq; tu ſine cauſa ſic inſtanter me adiuraſti, vt de meipſo ſcriberem, res huiuſcemodi, De cauſa libet hic aliqua breuiter eloqui. Nonnulli putantes ſe probè illud facere quod in Iob dictum eſt: Sapientes confitentur & non abſcondunt patres ſuos, quibus ſolis data eſt terra, & non tranſibit alienus per eos, quondam(vt verbis loquar eiuſdem Beati Iob) afflixerunt animam meam, & attriuerunt me ſermonibus, & non minus quam decies confoderunt me, & non erubeſcant opprimentes me, refragantem quibuſdam ſententijs quas proferebant, à vero & recto ſenſu diſcrepantes quas tamen à magnis & valdè nominatis patribus ſuis, id eſt, magiſtris ſuis, accepiſſe videbantur, quos videlicet patres ſuos confiteri, & non abſcondere, glorioſum arbitrabantur. Quorum videlicet patrum ipſorum autoritati, vtpote hominum, quamuis ſapientum,cum ego non crederem, meliuſq; & ſanius loqui auderem, ſecundum ſcripturarum autoritatem. O quanta indignatio, quanta exprobratio iuxta hunc modum : Intellige prius, & ſic loquamur:Quid tu met contra Deum ſpiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiuſcemodi ſermones? Sapientes confitentur,& non abſcondunt patres ſuos. Tui patres vbi ſunt? Qui vel quales magiſtri te docuerunt? Secundum hæc & his ſimilia non ſemel, nec paucis diebus, ſed multoties, & aliquot annis me confoderunt, & ſermonibus oppreſſerunt,donec perſeuerantiæ virtute,& ſcripturarum autoritate ſubnixus,obtinui victorię palmam,te quoq; plurimum adiuuante,& teſtimonium perhibente,quod non ex timore ſpiritus,non ex præſumptione proprij cordis, ſed ex dono mihi accidiſſet gratiæ Domini, ex dignatione ſpiritus

Sūma voluptas in illapſu diuinō.

Canti. 5. 2. Eccl.12. 1.Cor. 6. Pſal. 35.

Exod.33.

Bona repetitio Ruperti.

Canti.8.

Eſa.58.

Pſal. 9. Eſa.33.

Cant.1.

Propter æmulos iſta ſcribi oportuit.

Iob. 15. Iob,19.

Iob,15.

ſancti, fiduciam talem habere tractandi ſanctarum ſcripturarum ſacramenta, & quod nullo modo facultatẽ hanc aſſequi potuiſſem, niſi per ſpiritum bonũ, de quo vel à quo bona cuncta procedunt. Confiteantur ergo ſapientes illi quantum volunt, nec abſcondant patres ſuos, quibus ſolis (vt aiunt) data eſt terra, id eſt, ſcripturarũ artiumq́; liberalium ſcientia.

Viſitatio ab altiſsimo melior cunctis magiſtris.

Ego quamuis & ipſe nonnullos in diſcipulis ſcholaribus patres habuerim, & in libris artium liberalium non ſegniter ſtudioſus extiterim, hoc profiteor quia viſitatio ab altiſsimo melior mihi eſt, q̃ decem patres eiuſmodi, cuius ſub virga ſæpe in labijs percuſſus, nonnunq̃ etiam toto corpore concuſſus ſicut auribus tuis fidelibus aliquoties intimaui, loquor ad ſcribendum quicquid ille monitor ſuggerit, ſpem habens iſtam, quam Sapientia dicit:

Prouer. 18.

De fructu oris viri replebitur venter eius, & genimina labiorum eius ſaturabunt illum.

Laudatio Cunonis Epiſcopi.

Nunc ad te ſermo meus liberior dirigitur diſcipule veritatis, deſiderator ſanctitatis, amator filij Dei, eiuſdemq́; filij hominis Epiſcope, bonis omnibus amabilis. Iam dudum in hoc gaudeo & pro hoc tibi iurè gratulor, quia præclarè in te quoq; lucet experimentum veritatis, quæ in Euangelio ſecundum Marcum dicit:

Marc. 10.

Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & Euangelium, qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc domos, & fratres & ſorores, & patrem, & matrem & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in ſeculo futuro vitam æternam.

Quæſtio.

Antequam veri huius ſermonis in te habitum collaudem experimentum, dicere libet aliquid, propter eos qui hic hærere vel mirari & dicere poſſunt.

Reſponſio

Nunquid omnes qui ſua qualicũq; ſiue quantulumcunq; propter Chriſtum reliquerunt, centies tantum in hoc tempore, vel in hoc ſeculo receperunt? Vt de cæteris taceamus, nunquid eremitæ ſiue anchoretæ centies tantũ, quantũ reliquerant propter Chriſtũ, in iſto ſeculo receperunt? Propter eos quibus huiuſmodi cogitationes occurrere poſſunt, notandũ eſt, quia non dixit, qui reliquerit propter me tantũ, ſed addidit & propter euãgelium. Deniq; ſi tantundẽ & nõ plus eſt propter Euangelium, q̃ propter Chriſtum, ſuperfluũ erit, præmiſſo propter me, addidiſſet & propter Euangelium.

Propter me & Euangeliũ.

Quærendũ ergo vel ſciendum eſt, quid addiderit in ſenſu addendo verbis, & propter Euangelium. Illud nimirũ in ſenſu addidit per hoc dictum, vt ſentias eum dixiſſe, in hoc eſſe perfectionẽ etiam præſenti remuneratione dignã, cum quis non contentus propria ſalute, relictis omnibus ſequẽdo Chriſtum diſcurrit, feſtinat, ſuſcitat amicũ, id eſt, prędicat Euangelium vt audiẽtes filij ſequantur Chriſtum, quod videlicet miniſterium in primis eſt Apoſtolorũ, qui tunc inſtruebãtur, cum hęc diceret eis, quorũ primus Petrus dixerat ei: Eccè nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?

Matth. 19.

De huiuſmodi non dat quiſpiã aliquẽ, qui nõ receperit vel recipiat in ſuo tẽpore, & domos & fratres, & ſorores, & patrẽ, & matrẽ, & filios, & agros cũ perſecutionibus id eſt, in medio etiã perſecutionum, quæ volentibus pie viuere in Chriſto non deſunt centuplũ q̃ reliquerat, idcirco expeditus prædicare Euangelium, & tunc demum dubitet de promiſsione, hac vtrum vera ſit, an non.

1. Timo. 2.

Petrus qui omnia reliquerat etiã in hoc ſeculo cẽtuplũ recepit.

Exempli gratia: Petrus qui piſcator erat, qui diues non fuerat, qui cibos manu & arte quęrebat. Hic vbi miſſo ſpiritu ſancto de cœlo prædicare cœpit Euangelium, nonne centies tantum recepit, quantũ reliquerat, vocante de nauicula ſequens Chriſtum? Vt taceã quod & primum in Antiochia & deinde in vrbe Roma magna reſidens Pontifex, & domos habuit imò & Eccleſias cõſtruxit, & fratres, & ſorores ſpirituales, & patres & matres, & filios multo plures ſecundum ſpiritum habuit, q̃ ſecundum carnẽ quis habere poſsit, vt (inquam) illa omnia taceã, ſolum illud ius poſſeſsionũ ſiue facultatum communium in initio Euangelij, vbi multitudinis credentium erat cor vnũ, & anima vna, nec quiſquam eorum, quæ poſsidebant aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erãt illis omnia communia, valuit illi plus quam centum retia, centumq́; nauiculas, qualium vnã reliquerat.

Acto. 2. 4.
Matth. 19.

His animaduerſis, illud quoq; quod in Matthæo taliter ſcriptum eſt, & omnis qui reliquerit hęc propter nomen meum, liquet plus eſſe q̃ ſi dixiſſet, propter me, videlicet vt propter nomen meum id eſſe intelligas, propter me notificandum, quod fit prædicando Euangelium.

Exaltatio Cunonis ad Epiſco.

Igitur vt dicere cœperã, congratulamur tibi Epiſcope, venerabilis, quia magnum in te experimentum lucet huius veritatis. Domum quippe vnã neſcio quantulã, & propinquos aliquos, vt percepi, non infirmos, nonnihil agrorum habentes, in vna ciuitate reliquiſti. Et eccè Dñs factus eſt in hoc tempore eiuſdẽ ciuitatis. Nunquid non centies tantũ eſt? Pręter hoc autem hæc ſpes in ſinu tuo repoſita eſt, quod in futuro ſeculo vitam æternam habebis.

Roma. 9.

Laudi eius qui quos ante tempora ſecularia præſciuit, & prædeſtinauit ſanctos omnes, ipſos & ſuo quemq́; tempore, vocauit, iuſtificauit, & magnificauit, illud adſcribendum eſt.

Cuno in adoleſcentia factus monachus in Sigeberch.

Quod te non qualicunq; tempore, ſed in ipſo ingreſſu feruentis adoleſcentiæ vocauit cita vocatione, vt eum, quem quaſi in ingreſſu mundi poſueras, retraheres pedẽ, & relictis omnibus patria quoq; ſiue prouincia natiuitatis tuæ longè poſt tergum dimiſſa, peregrinus ad monachicam vitam confugeres, in montem ſpiritualis victoriæ ſuo nomine præſagum, vocatur enim Sigeberch. Quis enim hoc fecit, niſi aſpiratio gratiæ vocantis? A fructibus cognoſci poſſunt, quia plantatio tuæ conuerſionis, plãtatio fuit patris cœleſtis, quę nunquam poſsit eradicari.

Matth. 15.

Nunquid puer ſiue adoleſcentulus tunc eras, quando vidiſti inter deum & antiquũ, de te certamen haberi, quaſi dubium eſſet vter eorum, ſcilicet, Deus creator, an Satan corruptor te habere deberet, ita rudis fuiſti, vt putares de te ſolo inter partes tam contrarias eiuſmodi certamen haberi? Imò & de toto genere humano certamen hoc fuit ab initio. Vtrum Deus, qui creauit, an Diabolus qui primum hominem decepit, deberet poſsidere nos.

Opuſculũ de victoria verbi dei.

De hoc certamine ego tibi efflagitanti nuper ſcripſi opuſculum libellorum duodecim, intitulatum de victoria verbi Dei, quod

admiration

admirationi eſſe multis etiam ſapientibus, & ab ipſis libentiſsimè legi (fateor) ipſe gaudens audiui. Certamen iſtud vetus eſt, & pro omnibus certatum eſt, & adhuc pro ſingulis certatur, & in omnibus, vel pro omnibus electis ſuis vincit Deus. Nemo enim (ait Filius Dei) poteſt rapere de manu patris mei. ſiue, & non rapiet (inquit) oues meas quiſquam de manu tua. [Ioan. 14.] Tibi autem de teipſo idcirco demonſtrata eſt illa ſingularis viſio, vt eſſes ſolicitior, & territus fugiſti non perſpecto neq; præmonſtrato tibi, quæ nam pars vincere, & quæ haberet vinci, fortè ne te comprehendiſſe arbitrareris. Et tunc quidem ſciens reliqueras omnia propter Chriſtum ſed nondum ſciebas quod ea reliquiſſes propter Euangelium, id eſt, idcirco vt alijs multis euangelizares Chriſtū. [Profectus Cunonis.] Ipſe autem ſciebat qui te vocauerat in opus prędeſtinatum. Illud quoq; neſciebas futuri huius miniſterij quoddam eſſe initium, quid acceptum deſuper datum optimum, ſcilicet, boni ingenij vel perſpicacis intelligētiæ talentum, factus iuuenis ſub obedientia patris ſpiritualis impendebas non ſolum iunioribus, verumetiam coæuis tuis, non magis præceptor ſcientiæ q̃ exemplar diſciplinę monaſticę. Vnde & ipſum talentum ſiue donum acceptum mœrito in te creuit, iuxta illud: Qui habet, dabitur ei, & abundauit. [Marc. 4. Luc. 8.] Quid multa? Tunc ſuper clariſsimum candelabrum non contemnendæ altitudinis, poſita eſt lucernula dei, quādo tu, quem illuminabat lux vera, & verus accendebat ignis, regimen ſuſcepiſti eccleſię Sigebergenſis. [Cuno factus abbas Sigebergenſis.] O quam multi iam extunc in lumine gaudere cœperunt. Omnis ſimplex oculus longè lateq; manentium, maximeq; in domo magna quæ eſt Agrippinenſis ſiue Colonienſis Eccleſia, flammam tui luminis libenter aſpiciebat: & ſi quis erat nequam oculus, qui tibi aduerſaretur, hoc ipſum quod ſibi grauis eſſes etiā ad videndum, fateri nō audebat. Tanta erat tui luminis autoritas, vt ſtatim contra ſe dictum putare poſſet illud propheticum: Vę qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucē tenebras. [Eſa. 5.] Interea dum familia dñi, ſuper quam tu fidelis ſeruus, & prudens conſtitutus eras, cui corde flammato & ore lucido vitam æternā euangelizabas, mœrito & numero augeretur, multiplicaretur, tu tamen in oculis tuis paruulus & ferè nullus eras, quod maximè percipiebant hi, qui familiares tibi erant, quiq; tecū de ſalute animæ familiarius colloquia habebant, quod ipſe ego perſentiens, animaduerti nonnihil, imò multū ad te attinere illud propheticū: [Humilitas Cunonis.] Quare dicis Iacob & loqueris Iſrael, abſcondita eſt via mea à dño & iudiciū meum à deo meo tranſijt. Nunquid neſcis, aut nō audiſti? [Eſa. 40.] Deus ſempiternus Dñs, qui creauit terminos terrę, non deficiet neq; laborabit, nec eſt inueſtigatio ſapientiæ eius, qui dat laſſo virtutē, & his qui non ſunt, fortitudinē & robur multiplicat. Itemq; illud Ego Deus tuus appręhendens manū tuam, dicensq; tibi: Ne timeas, ego adiuui te. [Eſa. 41.] Noli timere vermis Iacob, qui mortui eſtis ex Iſrael. Ego auxiliatus ſum tui. Homini reſponſa tuę humilitati eſſe congruentia, ſi hactenus non aduertiſti, at ſaltem nunc attende, commonitus augmento gratię ſeu magnitudine beneficij, quod altiſsimo nonnulla de te cura ſit. In primis hæc appellatio noli timere vermis Iacob, qui mortui eſtis, dicam quomodo congruat tibi & ſimilibus tui, imò cunctis humilibus corde, qui didicerunt à bono magiſtro dicente: diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. [Matth. 11.] Humilis quiſq; ſpiritualium pater filiorum & vermis eſt. & Iacob. vermis quidem ſuo: Iacob aūt, dei iudicio. [Humilis pręlatus & vermis, & Iacob dicitur.] Iacob deniq; magnus homo fuit, & multos habens mares filios, pro cauſa vnius fœminæ, quam ſolam filiam genuit, afflictus eſt, & triſtitiā habuit. Sic nimirum viri apud deum magni, qualium omnium viuentium tu mihi notiſsimus es, cum multas habeant virtutes, multosq; (vt & tu habebas) filios ſpirituales, aliquam habent quaſi filiam, id eſt infirmitatem occultā, pro qua dum quis humiliatur coram dño, & vermis eſt, & Iacob: vermis (vt dixi) ſuo. Iacob autem, dei iudicio: & mortuus eſt ſibi, id eſt, timet ſe illa infirmitate mori, ſed viuit deo. [Gene 34.] Noli ergo timere, dicit tibi, ego auxiliator ſum tui, & ab effectis probas, quia non fuit, nec eſt à me abſcondita via tua, nec à me iudicium tuum tranſiit, ſed hoc potius dicito: Tu Deus qui vidiſti me, & iudicium meum, hoc quod iudicaſti, & qui ſe humiliat. exaltabitur, non tranſiit à te. [Cuno curę fuit deo.] Ego quoq; cum ipſo deo interrogante, verbis ipſius interrogo te, qui cum de homini ſecretam aliquoties haberemus collocutionem, volebam conſolatum te eſſe. Nunquid neſcis, aut non audiſti? Videlicet iſtud quod ſequitur: Deus ſempiternus, Dominus qui creauit terminos terræ, non deficiet, neq; laborabit, ſcilicet, vbicunq; vel quotieſcunq; infirmum curare, vel pauperem honeſtare voluerit. Cuncta enim poſsibilia, cuncta facilia ſunt ei. Nec eſt (inquit) inueſtigatio ſapientiæ eius. In quo? Nimirum, vt ſecundum cauſam præſentem loquar, in eo quod dat laſſo virtutem, & his qui non ſunt fortitudinem & robur multiplicat, id eſt, qui electum ſuum prius dimſuit laſſari, & laſsitudinem ſuam agnoſcere, ita vt penitus ſibi videatur non eſſe. ſiue nihil eſſe & tunc demum virtutem dat, tunc demum fortitudinem & robur multiplicat. Non ita eſt cum fortibus non ſic agitur cum ſanis, id eſt, cum illis qui ſibi iuſti videntur, & in ſuis confidunt viribus. Sed quid? Continuò ſubiungens, deficient pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent. [Qui ſibi fortes videntur deficient.] Pueri namq; rectè dicuntur, qui ſunt inexperti, quiq; in tentationibus non militauerunt, iuuenes autem qui ſibi videntur fortes, & quaſi de ſuis virtutibus ſuperbiunt. Manifeſtum iam te habere non dubitamus iudicium ſiue experimentum, quod via tua Domino abſcondita non fuerit, & iudicium tuum à Deo tuo non tranſierit, quia cum neſcires, cum præſens non adeſſes, imò longè remotus abeſſes. [Eſa. 40.] Ratiſponenſis Eccleſia paſtore ſuo viduata, paſtorem te, id eſt, pontificem ſibi elegit, quę magna eſt gratia, donumq; Pontificis magni. qui cœlos penetrauit, quemadmodum Apoſtolus dicit, & ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam aūt Prophetas, alios autem Euangeliſtas, alios aūt Paſtores & Doctores. [Electio Cunonis in Epiſcopum. Heb. 4. 1. Cor. 12.] Cum clerus & populus in partes pro

eligendo

eligendo ſibi paſtore diuideretur, fieretq; periculoſa partium contentio, alijs hunc, alijs illum clamantibus, iamq; propè eſſet in ſeditione inualeſcente ad arma concurreretur, vnus ſapientior cæteris, cuius cor deus tetigit, repentè tuum nomen in medium protulit, teq; eligi conſuluit, & protinus totus ille partium motus conquieuit, & in te vnum, quæ diuiſa fuerat, vnitas eccleſiæ conceſsit. Cius nutu, cuius intuitu taliter credamus actum, niſi illius, de quo Apoſtolus, ipſe eſt (inquit) pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum? Gaudeas igitur, quia (ſicut iam dixi) non ita fuit via tua abſcondita à domino, quin videret te, quamuis paruulum inter multos, quos habet ipſe regendos, ſiue diſponendos. Ergo ne (ait aliquis) gaudendum eſt in re huiuſcemodi? Nonne potius renitendum eſt, ſecundum exemplum Moyſi, cum mitteretur ad tantum miniſterium, vt fieret populo Iſrael Dux & Princeps liberationis, educendo eos de terra Aegypti? Ad hæc, inquam: Nonne & illius exemplum ſequendum eſt, qui cum audiſſet vocem domini dicentis, quem mittam, & quis ibit nobis, dixit, ecce ego, mitte me. Nimirum Moyſi quidem humilitas laudanda, & in exemplum pro tempore & re aſſumēda eſt: ſed prçter humilitatem aliam quoq; rationē habuit, quæ ex verbis iſtis intelligitur, quæ dixit, poſtquā ſemel & iterum, ac tertio recuſauit. Obſecro (inquit) dñe, mitte quem miſſurus es. Quiſnam erat ille, niſi de quo Patriarcha Iacob prædixerat, donec veniat qui mittendus eſt? Chriſtum ergo iam ad ſalutem populi ſui nimium feſtinus mitti volebat, & idcirco recuſabat. Ac ſi diceret: Non ego vicarius eam, ſed ille obſecro iam veniat. Itaq; præter iſtum qui eiuſmodi cauſam intendebat, oſtende mihi aliquem, qui iuſſus inire officium ſiue miniſterium eiuſmodi, laudabiliter recuſauerit, niſi fortè recuſantis eſſe putes, quod Hieremias dixit, ah, ah, ah: Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. At ille hoc dicere potuit non recuſando miniſterium, ſed potius optando ſibi augeri donum, quod & protinus factum eſt, quia miſit Dominus (ait) manum ſuam, & tetigit os meum, &c. Illi ergo maximè laudabiles ſunt, qui dilectionis inſtinctu, ob ſalutem proximorum ſemetipſos offerunt, ſicut & Heliſæus ſe offerens: oro (inquit) ad Heliam, vt fiat ſpiritus tuus duplex in me, ſcilicet, ſpiritus operationis virtutum, vt duplicia quam tu feciſti ſigna poſsim facere, per quæ commoueatur populus, & non obliuiſcatur dicere illud, quod te agente dixit: Dominus Ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus, contra quem Iezabel impia nititur. Congratulantis animo cuncta hæc tuæ ſanctæ loquor paternitati, & inter hæc non prætereo illud, quod valdè placet oculis noſtris, quia nonnihil habes de imitatione beati Martini. Iam vero ſumpto Epiſcopatu, ait ſcriptor vitæ eius, qualem ſe quantumq; præſtiterit, non eſt noſtræ facultatis euoluere. Idem enim conſtantiſsimè perſeuerabat, qui prius fuerat, eadem in corde humilitas, eadem in veſtitu eius vilitas erat, atq; ita plenus autoritatis & gratiæ, implebat Epiſcopi dignitatem, vt non tamen propoſitum monachi virtutemq; deſereret. Vidimus te præclaræ ciuitatis Epiſcopum, verne cum pellibus & pulla deſuper cappa coopertum, ſiue affibulatum præcedentem, & euntes poſt te præclaros vtriuſque tam clericalis quam laicalis ordinis ſpectabiles viros, peregrinorum murium pelliculis ſecundum morem vel honorem ſuum coloratos ſiue deſloratos, in eo ſapientes quod Epiſcopum ſe habere vel ſequi gauderent, talium contemptorem, cenſu diuitem, affectu vel habitu pauperem, in corde humilem, in veſtitu vilem, in menſa ſibi communi, cum dignitate Epiſcopi propoſitum monarchi virtutemq; non deſerentem. Hoc eſſe dixi, de imitatione beati Martini. Vnde non vanam fuiſſe conſtat illius ſanctimonialis viſionem, quam audiſti. Referebat dictum ſibi per viſum, occurrendum eſſe beato Martino, eſto die ſuo, in ipſis rogationum diebus tunc imminentibus, quæ ante aſcenſionem Domini ex more celebrantur. Mirabatur illa pro nuntio huiuſcemodi, ſciens & in ſomnis quoq; memoria tenens, feſtum beati Martini non agi diebus illis, ſed longè alio tempore anni vndecimo die menſis Nouembris. Non ergo multum attendens viſum velut otioſum reticuit, donec tu, quem venturum eſſe non ante viſum illum ſciebat, electus aduenisti, die rogationum. O quanta cum lætitia cleri & populi, quanto cum tripudio non ſolius ciuitatis, verumetiam totius patriæ, quantis cum laudibus Chriſti ciuitatem introiſti? Cuius laus, cuius erat ille honor? Nunquid tuus, aut tibi debitus? Ergo tibi verbis congruentibus vicem rependere volo. Nam quia ſolitus eras, vel mihi, vel de me alijs dicere, quod ea, quæ ſcriberem ego, mihi non magis imputares, quam aſino, ego ſimiliter dico, quia tantam illius ſuſceptionis gloriam, ferè non magis tibi aſcribo, quam illam gloriam ſiue honorem, laudeſq; turbarum cum palmarum ramis occurrentium domino aſcribere velim illi, cui ſedebat aſello. Non enim propter ſe, ſed propter ſeſſorem ſuum dignus erat aſellus ambulare viam ſtratam veſtimentis hominum, tantiſq; circundari floribus & ramis palmarum. Sic nec tu taliter ſuſcipi dignus fuiſti propter temetipſum, ſed propter habitantem in corde tuo per fidem Ieſum Chriſtum. Hæc videns illa iam dicta ſanctimonialis, viſum, quem viderat, ad te pertinere, recognouit, & extunc quibuſq; fiducialius enarrauit. De humilitatis tuæ inſignibus ſermonem repetam, ſperans & ſpem meam firmiſsimam eſſe deſiderans, quod in ipſa perſeuerabis. & perſeuerando gloriam tibi in futurum theſaurizabis, quia non gloria humilitatem, ſed humilitas (ait Sapientia) gloriam præcedit. Hoc tibi vel cordi tuo rectè perſuaſiſti propter humilitatem filij hominis, cuius gloriam & honorem beata dilectione diligis. Ipſe enim dixit: Non ita erit inter vos, ſicut inter Principes gentium, qui dominantur eorum. Sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter, & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus. Sicut filius hominis nō venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam

ſuam

Ephe. 2.
Quæſtio.
Exod. 3.
Reſponſio
Eſa. 6.
Exod 4.
Gene. 49.
Nō licet recuſare miniſterīū euangelij.
Hiere. 1.
4. Reg. 2.
3 Reg 18.
Cuno ſimilis b. Mar. in epiſcop.
Viſio cuiuſdam Monialis.
Chriſtus honoratus in Cunonis ſuſceptione.
Nume. 22.
Matth. 21.
Ephe. 3.
Epiſcopo tenenda eſt, exemplo Chriſti humilitas.
Prouer. 15.
Matth. 20.
Luce. 22.

am redemptionem pro multis. Nonne quotidie hic filius hominis miniſtrat nobis in ſancto altari mi-
niſterium eiuſdẽ redemptionis, ſcilicet, ſacramentũ corporis & ſanguinis ſui? Quare ergo nõ erubeſci-
mus miniſtrari, tali miniſtro miniſtrante nobis, & audemus cuiquã dominari, niſi ſolis vitijs? Audi me Viſio de
adhuc vnum quod narrabo tibi de eiuſmodi, qualia ſuperius narraui, quia ſic voluiſti. Cum adhuc eſ- miniſtrati-
ſem recentior, & proinde etiam attentior in ordine huius miniſterij, ſcilicet, in officio præsbiterij, vidi one Chriſti
in viſu pleno iucunditatis, miniſtrantem nobis iſtum filium hominis. Quid dicam, vel qualibus verbis in miſſa.
eloquar habitum geſtumq; miniſtrãtis? Deniq; quaſi in magna domo ad menſam decoram & magnã
reſidentibus multis, ipſe aſpectu reuerendus & amabilis, diſcingulato ac depoſito, quo ſuper tunicam a-
mictus erat pallio, manibus decentiſsimis, & inceſſu quã ſpectabili miniſtrabat, hinc & inde miniſtra-
tionẽ panis & vini. Erant autem quaſi cruſtula panis candidiſsimi concaua, vinumq; fuſum in ſe reci-
pientia, & ferculũ homini omnibus miniſtrabat. Amplius dicere non poſſum, niſi quia quod exprimi Canti. 5.
non poteſt, ſalua maieſtate miniſtrabat, & ſic eum miniſtrare valdè decebat, tali vel tanto affectu, ac ſi
diceret illud de Canticis: Comedite amici & bibite, & inebriamini chariſsimi. Et quidem vera eſt, &
mihi tunc vera fuit ſententia, multas curas ſomnia, ſed nihilominus verum eſt, quia bonas curas ple-
runq; bona & vera ſequuntur ſomnia. Non fuit hoc de ſomnijs eiuſmodi, quæ multos errare fece- Eccl. 5.
runt, imò ad veritatem ducit, in eo quod mihi dulciter & ſępe commemorat, & tibi cupio vt comme- Eccles. 34.
moret illud dictũ filij hominis, ego autem in medio veſtrũ ſum ſicut qui miniſtrat, & adiuuante com- Luc. 22.
memoratione hac, ab eo quod cœpiſti humilitatis gradu comminiſter ſanctitatis, non deſiſtas. Quid Eccl. 9.
multa, omni tempore (ait Sapientia) ſint veſtimẽta tua candida, & oleũ de capite tuo nõ deficiat. Scien-
ti loquor, quia veſtimentũ tuum hominibus quidẽ nigrũ, ſed deo & ea quę dei ſapiẽtibus candida ſunt,
& oleũ in capite tuo charitatis eſt in corde tuo, quæ nunquã deficiat. Ego quidẽ diſpendiũ timere po-
tui pro abſentia tui, ſecundũ prę ſagium quod vidi prius quã progredereris. Mancũ me eſſe videbã, de- Præſagiũ
xtera de cubito ſuo manu auulſa, quę res illud ſine dubio, quod de te actũ eſt præſignabat. Veruntamẽ viſionis de
benè vtrunq; erat, quia dexterã ipſam, quamuis auulſam, nõ omnino amiſerã, ſed altera, id eſt, ſiniſtra Cunone.
manu deportabã, ſimulq; quaſi miraculũ factum eſt, vt alio loco illius tenella manus dextera ſuccreſ-
ceret. Secundum hęc reuera, te manum dexterã meam non omnino amiſi, ſed adhuc in ſiniſtra, id eſt, in
præſentis vitę cura tu mihi auxilium qualecunq; ferre poteris. Certiorẽ autem habemus, & habere Dñs prote-
debemus paracletum, id eſt, conſolatorẽ, videlicet eum qui dicit per Pſalmiſtam: Dñs cuſtodit te, Dñs ctio tua ſu-
protectio tua, ſuper manum dexteram tuam. Quàmuis ergo præſentia tui caream, quem ſic habebã per manũ
veluti cuſtodiã fidam, & dexteram manum meam, non ſim quaſi deſolatus, ſed ipſe cuſtodiat ſperantẽ dexteram
in ſe, qui cuſtodire & protegere poteſt ſuper omnem manum dexterã. Spem iſtam inter cætera nonni- tuam.
hil roboret recordatio miraculi, cuius ego in opere quod de Canticis Canticorum ſcripſi, mentionem Pſal. 120.
feci, vbi dilecta loquitur: Dilectus meus miſit manum ſuam per foramẽ, & venter meus intremuit ad Canti. 5.
tactum eius. Fateor, de me quoq; illam narrationẽ feci, ſed quia verebar inſipientiam meam, ne videret
gloriari fruſtra, neceſsitatem non hominis quam nunc habeo, qui ſicut ſæpe dixi, tu me adiuraſti: idcir-
co ſic ipſam narrationem transfiguraui, vt & rem ipſam veraciter dicerem, & tamẽ perſona non poſ-
ſet agnoſci. Vltimo tandẽ libelli huius capitulo exoratum ſe eſſe nouerit, quiſquis iſta legerit, vt non Depreca-
quaſi inſipientem ſubſannare, ſed quaſi mœſti paruuli cauſam compatiens attendere velit illam vide- tio ad le-
licet, quam in initio horum dixi, ſecundum verba ſapientiæ dicentis: Noli regibus ô Lamuel, noli re- ctorem.
gibus dare vinum, quia nullum ſecretum eſt vbi regnat ebrietas, ne fortè bibant & obliuiſcantur iudi- Prouer. 31.
ciorum, & mutent cauſam filiorũ pauperis. Date ſicerã morientibus, & vinum his qui amaro ſunt ani-
mo. Bibant & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris nõ recordentur amplius. Verba ipſa quoniã re- Lamuel id
citaui, libet aliquantiſper aperire. Lamuel quod interpretatur in quo Deus ipſe eſt Chriſtus de quo A- eſt, in quo
poſtolus dicit: Quoniam quidẽ Deus erat in Chriſto mundũ reconcilians ſibi. Hic ſeſe gratum habere, deus Chri-
& gratanter adimplere conſiliũ iſtud ſpiritus ſapientiæ, dicemus: Noli Lamuel regibus dare vinũ &c. ſtus eſt.
Dicit in Euangelio: Confiteor tibi pater dñe cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & pru- 2. Cor. 5.
dentibus, & reuelaſti ea paruulis. Deniq; & hic reges, & ibi prudentes & ſapientes ijdẽ ſunt, ſcilicet, ſu- Matth. 11.
perbi, ſenſu ſuæ carnis inflati. Iſtis ait: Noli dare vinum, id eſt, noli aperire, imò claude diuinorũ pro- Coloſſ. 2.
funda myſteriorum. Quam ob cauſam? Videlicet, quia nullum ſecretum eſt, vbi regnat ebrietas, id eſt, Nullũ ſecre-
nulla oris cuſtodia, vbi ſcientia inflat. Secretum illud non eſt ibi, quod eadem ſapientia deſiderans ali- tum vbi re-
bi, cum dixiſſet: deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide, ſubiunxit, atq; ait: Habeto eas gnat ebrie-
ſolus, nec ſint alieni participes tui. Quia ergo ſecretum non eſt ibi, & alienis, id eſt, hæreticis communes tas.
ſe faciunt. Noli (inquit) dare eis vinum, ne fortè, quod ſæpe contigit, ita bibant vt obliuiſcantur iudi- 1. Cor. 8.
ciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis, id eſt, ne malè iudicent de ſcripturis, & aliter interpre- Prouer. 5.
tentur, quam expedit ſaluti auditorum, quos tu pauper, tu ipſe mitis & humilis corde filios tibi ex a-
qua & ſpiritu ſancto regeneraſti. Mœrentes & amaro animo ſiue egentes atq; dolentes ſunt iam dicti Date ſicerã
paruuli, id eſt, humiles, qualium eſt ille gemitus: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, qui mœrenti-
in iſto ſeculo conſolari renuunt, & idcirco lugent, quia ſponſus ab eis ablatus eſt. Iſtis date ſiceram, bus.
iſtis date vinum, id eſt, iſtis aperiatur ſenſus, vt intelligant ſcripturas, legentes legem & Euangelium, Pſal. 119.
& ita bibentes, nunc interim conſolentur ex parte donec veniat quod perfectum eſt. Fateor talium e- Matth. 9.
go vnus eram, quondam tam ætate adoleſcentię, quam propria paruulus æſtimatione, ita nunc ſcien- 1. Cor. 13.
ter lu-

ter lugens, & cum beato Iob dicens: Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus
Iob. 3. eſt homo. Noctem illam tenebroſus turbo poſsideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus. Sit nox illa ſolitaria nec laude digna. Sed bibi ſiceram bibi vinum, eo modo vel ordine quo fideliter denarraui, in quo quia, vt puto, ſatisfeci tibi, iam nunc iſtorum finem faciens, interruptum ſubnectam ſiue repetam, vt compleam quod ſupereſt operis de Gloria & Honore filij hominis, ſperans quod in proximo te viſurus ſim.

FINIS. LIBRI XII.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN OPVS DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS.
LIBER. XIII.

Ezech. 3. BEnedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo, ait illa, quam audiuit Propheta, vt longè ſuperius memorare iam cœperam, vox commotionis magnę, & vox alarum animalium percutientium alteram ad alteram & vox rotarum ſequentium animalia, & iterum vox commotionis magnę. Ab illa commotione ô glorioſum animal, quod nunc videmus per ſpeculum & in ænigmate, iuxta ſæpedictum flumen Chobar, animal quatuor facierum, quæ tua quatuor ſacramenta ſunt, ſcilicet, incarnatio, paſsio, reſurrectio, atq; aſcenſio, illam faciem tuam iam iuxta propoſitum laudare cupimus, quæ rectè dicitur facies leonis, videlicet fortiſsimam atq; inuictam virtutem tuæ reſurrectionis. Eiuſdem commotionis veraciter magnæ, initium ſimul & præſagium fuit illud quod te clamante voce magna & emittente ſpiritum, ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo vſq; deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt, & multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt, non antequam reſurgeres, ſed te primogenito mortuorum reſurgente, reſurrexerunt. Eatenus ſe continuerat facies leonis, agente vel patiente quod ſuum erat vituli facie, donec diceret, conſummatum eſt, & inclinato capite traderet ſpiritum, & patefacto latere per lanceam militis, exiret ſanguis & aqua redemptionis animarum ſimul & corporum pretium. Statim & extunc, vt verbis ſapientiæ loquar, ſicut fremitus leonis, ita & ira regis, & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritatis eius. Cui quæſo ſtatim ira regis, ſicut fremitus leonis? Nonne inferno & ſempiternæ morti, diabolo tenebrarum principi, antiquo peccatori, præpoſito mortis? Et cui vel quibus hilaritas eius, ſicut ros ſuper herbam? Nonne omnibus ſanctis ſiue electis qui expectauerunt eum ab origine mundi. Talem fremitum tanti leonis quomodo ſenſerunt ſpiritus illi, quandoquidem terra inſenſibilis & inanimata ſenſit? Mota eſt enim. & motu ſuo cum ſciſſura petrarum fremitum illum ſe ſuſtinere non poſſe clamauit. Econtra hilaritatem vultus eius quomodo ſenſerunt Abraham, Iſaac, & Iacob, & cæteri ſancti, quandoquidem & latro confitens ſicut rorem ſenſit? Audierat enim paulo ante ſibi dictum ab illo: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiſo. Pulchre igitur dictum & veraciter adimpletum eſt: Iuda te laudabunt fratres tui Manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum. Adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi aſcendiſti. Requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi leæna. Quis ſuſcitabit eum? Secundum hæc & his ſimilia, quæ & vox alarum animalium percutientium alteram ad alteram. & vox clare perſonat rotarum animalia ſequentium, id eſt, ſcripturarum veterum ſacramentis Euangelicis conſonantium, rectè dicta eſt hæc facies leonis eſſe à dextris. Nam facies vituli à ſiniſtris, per quæ videlicet ſiniſtra ſignificata eſt aduerſitas paſsionis, & facies leonis, vt iam dictum eſt, à dextris, per quæ deſignatur proſperitas vel gloria reſurrectionis Siniſtra autem dixerim pro infirmitate aſſumptæ humanitatis, ſaluo eo quod ſicut reſurrectio carnis eius noſtris corporibus, ita paſsio eius noſtris animabus dextera eſt. Nam per paſsionem eius primam, quę eſt animarum, reſurrectionem habemus, & per reſurrectionem eius, reſurrectionem ſecundam, quæ corporum eſt, in vitam æternam expectamus. Sibi ergo ſoli facies vituli, id eſt. ſua paſsio à ſiniſtris erat ſecundum quod triſtis erat anima eius, & tædebat & pauebat. Nam interim pro cauſa valdè neceſſaria dexteram eius pater tenebat, id eſt, fortitudinem eius differri volebat, vt ea non iam tunc, ſed opportuno vteretur tempore, iuxta quod in Pſalmo competit dicere: Tenuiſti manum dexteram meam & voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me. Nam & ſi cuiuſlibet ſancti vel iuſti vox iſta eſſe poteſt, nihilominus & multo magis ex perſona huius eam intelligi decet. Nam reuera iuxta quod ipſe orans dixit: Veruntamen non mea voluntas ſed tua fiat, Deus pater manum eius dexteram tenuit, Deus pater ſua voluntate illum obedientis repreſsit ad tempus fremitum leonis. Qui paulo ante, ſcilicet, poſtera die, quam paſſurus, ingreſſus eſt ciuitatem, leniter ſe excutiens cum paruo flagello,

Facies leonis, ſacramentũ reſurrectionis dñi.
Matth. 27.
Coloſſ. 1.
Ioan. 19.
Prouer. 19.
Hilaritas regis, ſicut ros ſuper herbam.
Luc. 23.
Gene 49.
Ezech. 3.
Facies leonis à dextris.
Marc. 14.
Pſal. 72.
Matth. 26.

ſlagello, quem fecit de reſticulis, tantam multitudinem vendentium & ementium de templo eiecit,
& mercimonia ſiue lucra eorum cum cathedris euertit. Et deinde cum traderetur, dicendo, quem Marc. 11.
quæritis, ego ſum, totam cohortem præſidis & miniſtros Pontificum cum traditore proſtrauit. Eo Ioann. 18.
vſq; tenuit dexteram illam, vt non ſaltem deſcenderet de cruce, dicentibus Iudæis: Si Rex Iſrael eſt, deſ-
cendat nunc de cruce & credimus ei. Poſtquam ergo tenuit manum dexteram eius, & in voluntate ſua Matth. 27.
deduxit eum, fecit, & quod protinus ſequitur, & cum gloria ſuſcepiſti me, id eſt, à mortuis glorioſè Pſal. 12.
ſuſcitaſti me. Nunc iam ſupra ſcripto Prophetiæ capitulo ſermo attentius innitatur, & ſecundum
verba ipſa, quod ad iam dictum fremitum leonis pertineat, aliquid loquamur. Et audiui, inquit, poſt
me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo, &c. vt ſupra. Sicut hic
in Prophetia ſemel & iterum auditam habemus vocem commotionis magnę, ſic & in illo fremitu le-
onis, ſcilicet, & in deſcenſu ad inferos, & in reſurrectione Ieſu Chriſti factum eſſe terremotum, iam
ſupra diximus, magnæ commotionis initium fuiſſe ſimul & præſagium. Initium, quia protinus cum
ipſo terremotu ablatum eſt ab eis omne cœleſte præſidium, clamantibus (vt Ioſephus quoq; teſtatur)
præſidibus templi virtutibus, tranſeamus ex his ſedibus. Præſagium, quia videlicet in eo quod velum Ioſe. de bel
templi ſciſſum eſt, nobis quidem reuelatio cœleſtium myſteriorum, ſed illis ſciſſura veli cum ſciſſura lo Iud. li. 7.
petrarum præſagium fuit impacabilium ſeditionum, quibus extunc inter ſe diſciſſi ſunt, excitantes eti- cap. 12.
am contra ſemetipſos Romani imperij terremotum. Hanc denique partem fremitus leonis ſimul me-
morare libet, quoniam & alius Propheta, videlicet Amos, taliter incipit: Dominus de Sion rugiet & Amos. 1.
de Hieruſalem dabit vocē ſuam, & luxerunt ſpecioſa paſtorum, & exiccatus eſt vertex Carmeli. Quæ
nam fuerunt illa ſpecioſa paſtorum, niſi illa, de pulcherrimo templo lucra Pontificum ſiue Sacerdo-
tum? & quid vertex Carmeli (quod interpretatur ſcientia circuncitionis) niſi ſuperbia Iudaici populi,
carne quidem circunciſi, ſed corde & auribus incircunciſi? Luxerunt ergo, ait, ſpecioſa paſtorum, &
exiccatus eſt vertex Carmeli, id eſt, deſolata eſt ciuitas & templum, ſuper quo gloriabantur paſtores il-
li, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini eſt: & ablatus eſt à Iudæis omnis
viror gratię ſpiritualis, mandatum quippe eſt nubibus, ne pluerent imbrem ſuper illum ſuperbię ver- Hiere. 7.
ticem, mandatum eſt Apoſtolis, vt excuſſo puluere pedum in eos, ipſi ad gentes tranſirent. Iſtæ ſunt Eſa. 5.
quatuor partes illius commotionis magnæ, cuius vocem, vt præmiſſum eſt, ſanctus Ezechiel audiuit Matth. 10.
poſt ſe: Nam Dominus de Sion rugiet: hoc rectè intelligitur, Dominus tanquam leo ſiue catulus leo-
nis infernum confringet, & ante faciem eius mors fugiet, iuxta illud, quod iam ſupra memini catulus
leonis Iuda, ad prędam aſcendiſti fili mi. Et de Hieruſalem dabit vocem ſuam, id eſt, incipiēdo ab Hie- Gene. 49.
ruſalem prædicari faciet in nomine ſuo cunctis gentibus pœnitentiam. Eiuſmodi autem vox domini,
ſcilicet prædicatio Euangelij: nunquid non & ipſa rugitus leonis eſt? Iuſtitia enim Dei in eo reue-
latur, ait Apoſtolus: Reuelatur enim ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, & iniuſtitiam ho- Roma. 1.
minum, eorum qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent. Differunt tamen præſenti loco rugitus Do- Differunt
mini, & vox ipſius quam dedit. Rugitus namq; ſolus infert timorem, vox autem loquelam exprimens, rugitus &
cum terrore habet etiam doctrinæ rationem. Et Dominus nimirum ſuper infernum ſolummodo ru- vox Dñi.
gijt, & rugitu ſuo mortem exterruit atq; fugauit: mundo autem, id eſt, cunctis gentibus vocem ſu-
am dedit, doctrinæ rationem expreſsit, vocem, inquam, ſuam ſcilicet loquendo Euangelio per com-
motio magna. Conturbatæ ſunt gentes, ait Pſalmiſta, & inclinata ſunt regna, dedit vocem ſuam, mota Pſal. 45.
eſt terra. Nec vero ſimplex commotio illa. Nam alij moti ſunt, ad perſequendum, alij ad agendam pœ-
nitentiam, credendo iudicium futurum, ſecundum vocem alarum animalium, alteram ad alteram
percutientium, & ſecundum vocem rotarum animalia ſequentium. Altera namq; ad alteram ala per
cutitur: quia duo ſunt aduentus leonis huius, & alter de altero confirmatur: ſecundus in quo iudica-
turus eſt de primo, in quo eſt iudicatus. Magna & fortis percuſſio alarum huiuſmodi & percuſsionis
vox valdè terribilis. Exempli gratia, cum dicit: Amodo videbitis filium hominis venientem in nubibus
cœli. Et Angeli dicunt, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum: quod profecto te- Matth. 24.
ſtificatur vox rotarum, vox legis, & Prophetarum, & Pſalmorum: Tunc erit & alia commotio magna Acto. 1.
quando ſic veniet ille iudicaturus. Nam & virtutes cœlorum mouebuntur. Vnde non otioſè repeti- Matth. 24.
uit, quod iam ſemel dixerat, & vocem commotionis magnæ. Hæc pro illo terræmotu dicta ſint, quia
videlicet & quod eo moriente, & quod eo reſurgente terræmotus factus eſt, magnæ commotionis
ſignum fuit, de qua pro rerū magnitudine nulla poteſt lingua ſufficiēter eloqui. Quę tandem vel quid
eſt gloria illa Domini, quam prędicat & benedicit, tam animalium quam ſequentium rotarum om-
nis vox, dicendo: Benedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo? Quid, inquam, eſt gloria ipſa, cui ma-
ximè propoſitum noſtrum intendit, in præſenti opere de Gloria & Honore filij hominis? Quo alio
nomine, vt melius poſsit agnoſci, nuncupanda eſt gloria Domini? Nempe iſto nomine, quid eſt ve-
ritas Domini, & ipſa veritas Domini, quid eſt niſi verbum Domini? Veruntamen cauſa poſtulat, &
cauſam dicturi ſumus, cur ipſum verbum Domini, in quo gloriatur Dominus, libeat præſenti loco
nuncupare veritatem Domini. Cum ſtaret ſub iudicio ante pręſidem, ipſum incarnatum verbum Do-
mini, & interroganti & dicenti, ergo Rex es tu, reſpondiſſet, tu dicis, quia Rex ego ſum, ſtatim cauſam
ſuam, cauſam aduentus ſiue incarnationis ſuæ taliter edixit: Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in Ioann. 18.
mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati: Omnis qui eſt ex veritate, audit meam vocem. Magnum

valdè capitulum & in breui ſermone ſenſus pergrandis, quem ſi aſſecutus es, tunc reuera dicas: Be-
Veritas hic oppo-nitur vanitati. nedicta gloria Domini. Vt ergo clareſcat ipſa veritas, quanta ſit gloria Domini, & quam glorio-
ſum opus huius filij hominis, moriendo & reſurgendo teſtimonium perhibere vel perhibuiſſe verita-
ti, primo conſideranda eſt ipſa facies veritatis qualis ſit. Non enim hic vulgariter nomen veritatis de-
bet accipi, id eſt, eo modo tantum, quo nominari ſolet in noſtris quoque communibus verbis iuxta
Terentius in Andria. quem modum ethnicus quoque ſiue comicus ille veritatem nominare potuit, dicens: Obſequium ami-
cos, veritas odium parit. Vnde ergo vel per quid iuuari melius poſsis ad cognoſcendam faciem ve-
ritatis, quam ex eo quod illi oppoſitum eſt, ſcilicet ex inconſtantia vanitatis? Cuius quæſo vanitatis? Eſt
enim tam amplum nomen vel ſignificatio vanitatis, vt non ſolum phantaſmata diaboli, qualia fece-
Exod. 7. 8. runt Magi Aegyptiorum coram Pharaone, contra veritatem Dei: verumetiam cuncta quæ fiunt ſub
Eccl. 1. ſole, vana dicantur & ſint: Vanitas vanitatum dixit Eccleſiaſtes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas.
Et poſt enumerationes multorum, quæ ſub ſole fiunt, vidi, inquit, in omnibus vanitatem & afflictio-
Bona temporalia dicuntur vana, non ex natura ſed propter malè vtentes. nem animi, & nihil permanere ſub ſole. Nimirum cuncta quæ non permanent, propter hoc ipſum
quia non permanent, vana eſſe iudicauit: Veruntamen vt hæc vana eſſe iudicentur, ſeu vanitatis argu-
antur, non tam temporalis conditio ipſorum, quam cupiditas meretur hominum: qui nimirũ vani &
falſi ſunt, dum in eorum vſu ſiue affluentia beatitudinem ſibi conſtituere præſumunt. Denique & ædifi-
care domos, & plantare vineas, & facere hortos & pomeria, poſsidere ſeruos & ancillas multamque
familiam habere, armenta quoque, & magnos ouium greges, Aurum & Argentum & ſubſtantias Re-
gum ac prouinciarum, & cætera huiuſmodi, ſancti quoque patres Abraham, Iſaac, & Iacob, & Iob, &
Dauid poſsidere potuerunt: nec tamen ea poſsidendo in vanitate ambulauerunt. Ad ſummum vidit
Eccl. 2. Deus, inquit ſcriptura, cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona. Et de cibis Apoſtolus loquitur, quia
Gene. 1. omnis natura Dei bona eſt, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Ergo vana
1. Timo. 4. iudicentur, non ipſorum natura, ſed malè vtentium facit affectus, quando nimium vel ſuperuacuè di-
liguntur, videlicet præ concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. A quibus
1. Ioan. 2. nos reuocans Ioannes Apoſtolus: quoniam, inquit, omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis
eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt, & mundus
Vanitas vanitatũ, eſt altitudo ſatanæ. tranſit & concupiſcentia eius. Semota igitur mediarum multitudine vanitatum, ſummam vanita-
tem, & quæ rectè dicatur vanitas vanitatum, explorare libet, quatenus ex deprehenſione illius victæ
partis notior fiat hæc pars victrix, ſcilicet veritas Dei, victoriæ laudem adepta per teſtimonium hu-
ius filij hominis, quemadmodum dixit, vt ſupra iam memini: Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in
mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Explorata eſt, & ipſa altitudo ſatanæ, quemadmodum
Ioann. 18. dicunt ait Ioannes Apoſtolus, ſubauditur, hi qui eum cognouerunt, vel ſtultè admirati ſunt. Explora-
Apoc. 2. ta, inquam, eſt maximè ſanctis Prophetis. Nam in Ezechiele Deus exprobrat illi ſub nomine Pharaonis
Ezech. 29. regis Aegypti. Eccè, inquit, ego ad te Pharao Rex Aegypti, draco magne, qui cubas me in medio flu-
minum tuorum. & dicis, meus fluuius, & ego feci memetipſum, &c, vſque, eo quod dixeris, fluuius meus
eſt, & ego feci eum. Quid rogo eſt dicere, iſtum draconem magnum, meus eſt fluuius, & ego feci
Rom. 8. eum, niſi dicere, meum eſt humanum genus, & ego feci illud? Et vnde putas illi altitudini ſatanæ vt
hoc audeat dicere? Puta quod proinde glorietur ſic, tantumque ſibi arroget, quia nequiſsimus venera-
Gene. 3. tor per os ſerpentis ſibilans, radicem noſtræ originis in primis parentibus vitiauit, vt tam multiplex
vltra numerum ſuccreſceret propago generis humani, ſupra numerum, inquam, eorum, quos Deus
præſciuit & prædeſtinauit regni ſui conſortes fieri, quosque in benedictione iuſsit naſci, benedicens e-
nim dixit, creſcite & multiplicamini. Nam reuera ſi interceſsiſſet præuaricatio, autore illo ſerpente ma-
ligno, non dixiſſet Deus ad mulierem: multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos, non profluxiſſet
ex carnis liquore tantus fluuius tanta ſuperfluitate abundans, imò ſuperabundans humanum genus.
Sic vanus & mendax nebulo ille malignus, vt proinde auſus ſit dicere factorem ſe humani generis,
pro eo quia vitiator eſt humanæ originis. Qualis autem, quam mala ſit intentio vel ſemper fuerit,
in operatione tanti aduerſarij in omni virtute & ſignis & prodigijs mendacibus, & in omni ſeductio-
ne iniquitatis, quorum primum illud ex ſcripturis agnouimus, quod ſerpentem ingreſſus, & per os
eius locutus, ſtultam mulieri admirationem fecit, eamque ſeduxit: vltimum quod hominem peccati, ſci-
2. Theſſ. 2. licet Antichriſtum ingreſſurus eſt, & ſeducet eos qui iuſte pereant, eo quod charitatem veritatis non
receperunt, credentes mendacio, iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt ini-
quitati: qualis, inquam, intentio eius ſit vel fuerit, operæ pretium eſt, & ad præſens negotium pertinet
huc breuiter edicere, vt, ſicut propoſitum eſt, per hoc oppoſitum bonam & vtilem intentionem Dei
clarius queamus agnoſcere. Hæc nimirum intentio eius fuit, quæ nunc fruſtrata eſt per Ieſum Chri-
ſtum, vt creatura cognoſcere non poſſet creatorem ſuum. Quam ob cauſam? Videlicet, quia cognoſ-
Intẽtio dei. cere illum vita æterna eſt, quam ille Deo mortuus & mortis autor omnibus inuidet. Econtra in-
tentio Dei in omni operatione ſuæ bonitatis, in omni virtute & ſignis & prodigijs veracibus, in om-
nibus quas condidit ſcripturis veritatis, hęc fuit & eſt, vt creatura creatorem ſuum in veritate cognoſ-
ceret. Quam itidem ob cauſam? Nimirum quia cognoſcere illum, vita æterna eſt, quam ille nobis cu-
Ioann. 17. pit, quia bonus eſt: Nam hæc eſt vita æterna, inquit filius ad patrem, vt cognoſcant te ſolum verum
Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Cauſa iſta verè magna eſt, & digna Deo, propter quam

voluerit

voluerit cognoſci & glorificari, & admirabilis fieri, magnumq́ certamen ſuſcipere contra illam intentionem diaboli, quo poſſet, vincendo illum, melius cognoſci, eo quod fructus cognitionis eius, vita æterna creaturæ ſit. Quemadmodum Iamnes & Mambres reſtiterunt Moſi, ita hi reſiſtunt veritati: homines corrupti mente, reprobi circa fidem, ſed vltra non proficient. Inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit. (1. Timo. 3.) Igitur vt certamen peramplum atq; diutinum, diffuſum in vniuerſitate melius per compendium perſpicias in parte: ſit tibi Pharao ille carneus, tanquam ſpiritualis Pharao Diabolus: ſic illa localis Aegyptus, tanquam totus mundus: ſic Iſraelitæ peregrinantes in illa Aegypto, tanquam omnes electi Dei degentes captiui in hoc ſeculo: ſic omnis temporis illius Aegypti tanquam omnes homines reprobi, & à Deo alieni: ſic illi duo magi, tanquam omnes miniſtri ſatanæ, quicunq; reſtiterunt veritati, maleficijs ſiue quibuſdam arcanis & incantationibus maximè armati: ſic Moſes & Aaron, tanquam omnes ſancti & Prophetæ vel iuſti, quicunq; doctrinam vel miniſterium veritatis aſſecuti, ad hoc miſſi ſunt & in hoc ſteterunt, vt teſtimonium perhiberent veritati. (Allegoria in hiſtoria. Exodi.) Quo tendebat Pharao, vocans ſapientes & maleficos, vt facerent etiam ipſi per incantationes Aegyptias & arcana quædam, ſimiliter vt Moſes & Aaron, proijcientes ſinguli virgas ſuas, quæ conuerſæ ſunt in dracones: & conuertentes aquas in ſanguinem, & educentes ranas ſuper terram Aegypti, ſimiliter vt Moſes & Aaron, licet vltra proficere non potuerunt? (Exod. 7. 8.) Quo tendebat, niſi eo, vt Dominus Deus Hæbreorum dicere non poſſet, quod dicebat, tu ſcias quod non ſit ſimilis mei in omni terra? At ille & magi ipſius reſtiterunt quidem veritati, ſed vltra non profecerunt, & inſipientia illorum manifeſta fuit, dum per immolationem agni tandem effectum eſt, vt cantare liceret Iſraeli: Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis atq; laudabilis & faciens mirabilia? Iuxta hunc modum qui ſpectatus eſt in parte, ſpectandum eſt & in vniuerſitate. (Exod. 15.) Quo enim tendebat ſpiritualis Pharao Diabolus, adhibens & ſubordinans ſibi per mundum vniuerſum templa & ſacerdotes arreptitios ſiue phanaticos, magos & aruſpices, poetas quoq; turpium numinum declamatores, ſimiliter, vt putabat, ſicut Deus, imò plures quam Deus, qui tantum in vna gente habebat Prophetas & Sacerdotes. (Diaboli intentio.) Quo tendebat niſi eo, vt neſciret mundus, nebula eius obtenebratus, illud quod ſcire vita æterna eſt, ſcilicet quod non ſit Deus, niſi vnus? Non propoſitum nobis eſt demonſtrare, ſed neq; ſcire licet, quibus modis, quibus artibus homines corruptos mente in ius ſuum deduxit, qui niſi corrupti ſua ſponte fuiſſent, & voluptatum amatores, odiumq; veritatis habentes: non tam facilè, non tam curioſè, tantum admiſiſſent creaturæ Dei adulterium: non ignorantes iniquum eſſe & impium, cum illo habere pactum, ſed planè ſcientes, & tamen obſequentes, propter illum, quem nimis diligebant, temporalem huius mundi ſucceſſum. Exempli gratia: Numa Pompilius, † tertius à Romulo Rex, ſacrorum Romanorum conſtitutor, conſcriptas eorundem ſacrorum cauſas, ipſe quidem, quoad vixit, penes ſe habuit, ſed nec populo nec ſenatui, nec ſaltem ipſis ſacerdotibus eas innoteſcere voluit. (Numa Pō pilius. Lege, ſecundus.) Conſtat quippe quia curioſitate illicita, ad ea Dæmonum peruenerat ſecreta, quæ ipſe quidem vt ſcriberet, vt haberet vnde legendo commoneretur: ſed tamen quamuis Rex eſſet, qui minimè quenquam metueret, ſcire neminem voluit, ne homines nefaria doceret: violare autem timuit, ne Dæmones iratos haberet. (Vide Aug. de ciui dei lib. 3. ca. 9. Item lib 7. cap. 34.) Obruit ergo vbi tutum putauit, ſcilicet in ſepulchro ſuo, cui appropinquare aratrum poſſe non credidit, quod tamen factum eſt. Nam cuiuſdam Terentij Bubulcus, cum iuxta ſepulchrum eiuſdem Numæ aratrum traijceret, libros illos ex terra eruit, & in vrbem ad prætorem pertulit. At ille cum reſpexiſſet principia, rem tantam detulit ad Senatum. Vbi cum primores quaſdam cauſas legiſſent, cur quid que in ſacris fuerit inſtitutum, eoſdem libros, vt Prætor, combureret, tanquam religioſi patres cenſuerunt. Sed redeamus ad rem. Quàm vano tumore inflatus ille Satanas, ſibimet applaudebat, eo quod effeciſſet, vt non ſolum cætera Dei opera, quorum ſub ſole nil permanet, ait Eccleſiaſtes, verumetiam ipſe homo ad imaginem Dei factus, vanitatis argui poſſet, ita vt ſcriptura quoq; diceret: Homo vanitati ſimilis factus eſt, dies eius ſicut vmbra prætereunt. (Pſal. 143.) Item: Veruntamen vniuerſa vanitas, omnis homo viuens. (Pſal. 38.) Et iterum alia ſcriptura dicit: Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſerijs: qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet. (Iob. 14.) Effecerat quippe duas homini mortes, alteram animæ, alteram corporis: ſecundum illam myſticam ſimilitudinem in Aegypto, vel (ſicut iam ſupra dictum eſt) Magi coram Pharaone, cum duo eſſent, proiecerunt ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones, neſcientes futurum, quod virga Dei, virga Aaron verſa in colubrum, deuoraret virgas eorum. (Gene. 3.) Vnam quippe ſolummodo quæ carnis eſt, mortem, Deus homini benè prouidus intulit, dicendo, ne fortè ſumat de ligno vitæ & viuat in æternum emittens eum de Paradiſo, & dicens ei, quia terra es, & in terram ibis. Veruntamen & ipſa mors carnis, non minus quam mors animæ autori Diabolo adſcribenda eſt, quia propter peccatum, cuius ille autor exitit, vtraq; mors in hunc mundum ſubintrauit. (Rom. 5.) Itaq; vanus malè gloriabatur, quod optimam Dei creaturam, ſcilicet hominem, quaſi victor, vanitati & morti ſubieciſſet: ignorans futurum, quod (ſicut iam dictum eſt) virga Dei verſa in colubrum, virgas contrarias deuoraret, id eſt mors carnis diuinitus prouiſa, vtranq; generis humani mortem euacuaret. Quàm iuſto econtra dolore interim omnis creaturæ angelicæ & humanæ pars electa dolebat, benè æmulans pro ſui creatoris honore, eo quod opus eius nondum ita eſſet conſumatum in veritate, vt obſtrueretur os nebulonis illius, (Dolor eſt̃ electorũ de lapſu hominis nondũ reparato.)

glorianris quaſi pro victoria, tanquam omnino & irrecuperabiliter auertiſſet propoſitum Dei, par-
Apoc. 5. te Angelorum detracta, & vitiata omni creatura humana. Hinc Iohannes in Apocalypſi cum præmi-
ſiſſet & nemo poterat in cœlo, neq; in terra, neq; ſubtus terram, aperire librum, neq; reſpicere illum, &
ego, inquit, flebam multum, quia nemo dignus inuentus eſt aperire librum nec videre eum. Deniq;
in perſona flen is Ioannis vniuerſitatem intelligimus, & eorum qui erant in cœlo, id eſt, ſanctorum
Angelorum, & eorum qui erant in terra, ſcilicet hominum iuſtorum in quacunq; generatione viuen-
tium, & eorum qui erant ſubtus terram, videlicet mortuorum fidelium qui apud inferos longum
videndi gloriam Dei habebant deſiderium. Omnes itaq; dolebant tanto dolore, quantum ille Ioan-
nis fletus debuit ſignificare, eo quod nemo dignus inueniretur aperire librum. & ſoluere ſignacula e-
ius. id eſt, adimplere ſacramenta ſalutis noſtræ, vel promiſſa quæ in ſcripturis veritatis clauſa contine-
Golias exprobrans. typus diaboli. bantur. Ab aliqua ſimilitudine capiamus argumentum. Cum ille Philiſtæus Golias, ſtans clamaret
aduerſus phalanges Iſrael, & diceret, quare veniſtis parari in prælium? nunquid ego non ſum Phili-
ſtæus, & vos ſerui Saul? eligite ex vobis virum, & deſcendat ad ſingulare certamen, & poſt hæc &
cætera huiuſmodi, iactaret ſe dicens, ego exprobraui agminibus Iſraelis hodie: nimirum dolebant
1. Reg 17. omnes viri Iſraelitæ, quia nemo inueniebatur qui auferret hoc opprobrium ab Iſrael, cum præcede-
ret idem Philiſtæus mane & veſpere, & ſtaret quadraginta diebus. Fugiebant omnes à facie eius ti-
mentes eum valdè, & dicentes. alter ad alterum: Ad exprobrandum Iſrael aſcendit, ad exprobrandas
Eze. 28. 29. acies Dei viuentis. Quid autem erat opprobrium ſiue exprobratio vnius hominis, pro cauſa eiuſ-
modi in comparatione tantæ rei, tanti aduerſarij, dicentis: Deus ego ſum & in cathedra Dei ſedi, &
meus eſt fluuius, & ego feci eum. ſcilicet genus humanum? Si ergo dolore iuſto dolebant omnes
Iſraelitæ propter vnum talem Philiſtæum. & propter illud tale opprobrium Iſraël, quia non habe-
bant virum qui deſcenderet ad ſingulare certamen: quanto magis iure dolebant omnes ſancti, & ho-
mines, & Angeli, pro gloria Dei, eo quod non haberent, qui pugnaret contra talem tantumq; aduer-
ſarium diabolum, ſecundum iam dictam ſimilitudinem Ioannis multum flentis, eo quod nemo eſſet
inuentus, neq; in cœlo, neq; ſubtus terram dignus aperire librum vel reſpicere eum. Igitur Domi-
nus pater verbi æterni, & Deus totius conſolationis, qui non ſtatim, ſed poſt quadraginta illius op-
probrij, cum iam benè experti eſſent omnes Iſraelitæ, quod non deberent confidere in viribus ſuis, mi-
1. Reg. 17. ſit eis paruulum Dauid, quem prouiderat ſibi regem in filijs Iſai, in quo experimentum faceret virtu-
tis nominis ſui. dicente, tu venis ad me cum gladio & haſta & clypeo, ego autem venio ad te in nomi-
ne Domini, vt ſciat omnis terra. quia non in gladio nec in haſta ſaluat Dominus ipſe non ſtatim poſt
verbum promiſsionis. ſed poſt generationes quadraginta, quarum prima in ipſo Abraham, quadra-
Galat. 4. geſima reputatur in Ioſeph, miſit filium ſuum Chriſtum. ſicut ait Apoſtolus, in plenitudine tempo-
ris. qui ſaluaret non in gladio, neq; in haſta, ſed in ſua humilitate & patientia Quis ita futurum crede-
ret, quod talis ille paruulus, de domo patris cuius paſcebat oues aſſumptus, tale experimentum da-
ret virtutis ſeu nominis Domini? Nunquam enim ſic contigerat in Iſrael. Sed nec quiſquam eatenus
prodierat ex cunctis hoſtibus Iſrael, qui multi fuerant, taliter, vt ad ſingulare certamen prouoca-
1. Reg. 17. ret, & talem conditionem proponeret. Si quieuerit pugnare mecum & percuſſerit me, erimus vobis
ſerui: ſi autem præualuero, & percuſſero eum, vos ſerui eritis. & ſeruietis nobis. Itaq; venerabilis in
puero cauſa, propter quam ſe periculo dedit, ſpem firmiſsimam habens in nomine Domini, quod
auferret opprobrium ab Iſrael ſcilicet vt vltra non dominarentur, aut præualerent eis Philiſtijm, ve-
nerabilis, inquam, cauſa quam dixit, vt ſciat omnis terra, quia eſt Dominus Deus Iſrael, & nouerit v-
niuerſa eccleſia hæc, quia non in gladio nec in haſta ſaluat Dominus, ipſius eſt enim bellum. Similiter
quis, niſi cui Deus reuelauerat per ſpiritum ſuum exiſtimare vel ſperare poſſet, quod mortalis homo
per omnia noſtræ naturæ in Deum in ipſa ſui conceptione aſſumptus, in hoc naſciturus, & ad hoc
eſſet in mundum venturus, vt tale teſtimonium perhiberet veritati, quemadmodum dixit, quod iam
Ioann. 18. ſuperius meminii, ego in hoc natus ſum, & hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam verita-
Quomodo teſtimonium perhibuit veritati Chriſtus. ti. Quale enim vel quomodo & cuius rei teſtimonium perhibuit veritati, ſcilicet, verbo Dei, ver-
bo Deo qui illum aſſumpſit? Nimirum fidele teſtimonium perhibuit, id eſt, experimentum in ſemetip-
ſo dedit, quod veritas quæ non eſt aliud quam ipſum verbum Dei, non minus in humilitate ſeu infir-
mitate mortalis naturæ quam in maieſtate ſeu fortitudine diuinitatis ſuæ non minus in profundo in-
ferni, quam in altitudine cœli, eſſet inſuperabilis, infatigabilis, incommutabilis. Huius rei teſtimonium
perhibuit veritati moriendo, ad infernum deſcendendo, à mortuis reſurgendo, & in cœlum vnde ve-
Eſa. 40. nerat aſcendendo, vt ſciret omnis creatura angelica & humana, per hoc experimentum. quia verbum
Ioann. 17. domini manet in æternum: & hoc ſciendo ipſa quoq; creatura viueret in æternum, nam hæc eſt, inquit,
vita æterna vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Cuius vnquam
Ephe. 3. oculus hoc vidit? Cuius auris audiuit? Cuius in cor hominis aſcendit, quod taliter deberet fieri, niſi
Prophetarum paucorum. quibus Deus per ſpiritum ſuum reuelauit? Vt de hominibus taceam, nun-
quid vel ſancti totum hoc ſacramentum ſciebant omnes Angeli? Deniq; Apoſtolus dicit: Mihi mini-
mo omnium ſanctorum data eſt gratia hæc in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti,
& illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſeculis in Deo qui creauit, vt inno-
teſcat principibus & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapientiæ Dei, ſecundum
præfinitionem

præfinitionem ſeculorum quam fecit in Chriſto Ieſu domino noſtro. Non dixit, vt innoteſcat eccleſiæ
per principatus & poteſtates quæ ſunt in cœleſtibus, quod minus mirum videretur, ſed vt innoteſcat
per eccleſiam principibus & poteſtatibus in cæleſtibus multiformis ſapientiæ dei, quam fecit in Chri-
ſto Ieſu, ita videlicet vt videntes glorificatum caput eiuſdem eccleſiæ, admirentur & dicant: Quis eſt Eſa. 63.
iſte qui venit de Edom, tinctis veſtibus, de Boſra, iſte formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine Pſal. 23.
fortitudinis ſuæ. Et alibi. Quis eſt iſte rex gloriæ, quis eſt iſte rex gloriæ? Quorum ne omnino igno-
remus admirationē, quod verè digna ſit, conſideremus, quoad poſſumus, rem tanti ſacramenti, quod
à ſeculis abſconditum innotuit eis. ſecundum hęc ipſa verba beati Apoſtoli: Data eſt mihi, inquit, gra- Ephe. 3.
tia in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, & c. vt ſupr. Pulcherrimas & valdè prætio-
ſas diuitias Chriſti, quas eidem filio ſuo theſaurizauit diues pater Deus, qui omnia creauit, quas alias
vult intelligi, niſi eas, quas continet Gazophilacium dei, Gazophilacium Euangelij eiuſdem Ieſu Chri-
ſti? Quas enim alias inueſtigabiles diuitias ipſe, qui hæc loquitur, Apoſtolus in gentibus euangeliza- Ioan. 1.
uit? Ergo diuitiæ Chriſti, diuitię inueſtigabiles ſunt omnes gratię vel dona ſpiritus ſancti, omnis habi- Diſpēſatio
tans in eo corporaliter plenitudo diuinitatis, plenitudo gratię & veritatis, quia vidimus, ait Euange- ſacramēti
liſta Ioannes, gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum ſubauditur, vidimus eum gratię abſconditi
& veritatis. De huiuſcemodi diuitijs aliqua dicturi, prius dicendū arbitramur de illa diſpenſatione
ſacramenti abſconditi, imò & ante de ipſo ſacramento abſcondito à ſeculis æternis in Deo qui omnia
creauit. Cuius quæſo de abſconſione ſacramēti hęc dicit? Cognito namq; ſacramento ſiue abſconſione
ſacramenti, tunc demum ſine ſcrupulo via ſeſe oſtendit ad cognoſcendam diſpenſationem ſacramenti
de qua dixit, & illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi. Quis ergo intelligi vult
nomine ſacramenti abſconditi à ſeculis, ſubiungendo, in Deo qui omnia creauit? An forte cauſam ip-
ſam ſecretam, propter quam deus omnia creauit? Non enim fruſtra vel otioſè, talem pręſenti loco re- Ephe. 3.
lationem fecit, dicens. in Deo qui omnia creauit: & quę cauſa eſt, propter quam Deus omnia creauit,
niſi iſte filius hominis? Religioſè dicendum, reuerenter eſt audiendum, quia propter iſtum filium
hominis, gloria & honore coronandum, deus omnia creauit. Vnde idem Apoſtolus ad Hebręos cum Heb. 2.
premiſiſſet, videmus dominum Ieſum propter paſsionē mortis gloria & honore coronatum vt gra-
tia Dei pro omnibus guſtaret mortem, ita ſubiunxit: Decebat enim eum, propter quem omnia, & per
quem omnia. qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem ſalutis eorum per paſsionem conſum-
mari. Diligenter animaduertendum, duo, dixit, propter quem omnia, & per quem omnia. Et quidem
per quem omnia ſi ſolum dixiſſet, non eſſet adeò mirum ſiue incognitum: ſcimus enim omnes, quia
per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Nunc autem duo hęc dixit, prius, propter quem om-
nia: deinde, & per quem omnia. Ergo ipſe cauſa eſt, propter quam videlicet cauſam Deus creauit om-
nia, & quam pulchrè, quam venerabiliter ſacramentum appellauit abſconditum à ſeculis in Deo qui
omnia creauit, Deniq; cum diceret Deus, fiat hoc vel illud, fiat firmamentum in medio aquarum, fiāt Gene. 1.
luminaria & illuminent terram, & ita fieret: ſciebant Angeli de his & de cæteris, quod per verbum fi-
erent, quoniam de omnibus ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. Cauſa autem, cur Pſa. 32. 148
hæc omnia faceret, abſcondita erat in deo, & idcirco cauſa ipſa rectè dicitur ſacramentum. quia hoc e-
rat in deo abſconditum, id eſt, ſoli deo cognitum propter quid & Angelos creaſſet, & fabricam huius
mundi conderet? Nunc autem innotuit, & Angelis in cœleſtibus & hominibus in terra, quia per quem
facta ſunt omnia, propter ipſum etiam facta ſunt omnia Quod vt lucidius pateat iā de diſpenſatione
ſacramenti eiuſdē dicendum eſt. Et illuminare (inquit) omnes, quę ſit diſpenſatio ſacrāmēti abſcon- Quatuor
diti à ſeculis in deo qui omnia creauit. Eorum quę pręcipue ſunt in diſpenſatione ſacramēti, id eſt, cau- ſacramēta
ſæ ſecretæ, propter quam deus omnia creauit, ſcilicet, verbi dei, eiuſdemq; filij hominis, propter quem ad ſalutem
omnia, ſicut iam dictum eſt: eorum (inquam) primum eſt & opus incarnatio, ſecundum paſsio, tertiū neceſſaria.
reſurrectio, quartum aſcenſio, de quibus quatuor ſacramentis, ad æternam ſalutē neceſſarijs (nā abſq;
horum fide nemo poteſt ſaluari) hic nobis ſermo eſt ſcribendus de Gloria & Honore filij hominis. Sic
namq; accipimus vnum ſacramentum quod erat abſconſione illa, & quatuor ſacramenta, quæ appa-
ruerunt in diſpenſatione iſta, ſicut in viſione prophetica, de qua in hoc opere iam ſæpe dictum eſt, vnū
animal & quatuor accipimus facies, ſiue quatuor animalia. Nunc vide in iſta quaternaria diſpenſa- Ezech. 1. 10
tione ſacramenti, quomodo ſancti angeli mirantes interfuerint. quoniam Apoſtolus de iſto ſacramē- Admira-
to dixit, vt innoteſcat principibus & poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiā multiformis ſapientię Dei. tio angelo
Nato illo de virgine Maria, ipſa nocte paſtoribus Angelus locutus eſt cum claritate magna, & mox vt rū ſuper ijs
ille gaudium magnū annuntiauit dicens, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dn̄s in ci- Ephe. 3.
uitate Dauid, ſubito facta eſt cum illo multitudo militię cœleſtis laudantium, & Deū dicentiū: Gloria Lucę. 2.
in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonę voluntatis. Nimirū iure laudabāt, rectè admiraban- In Chriſti
tur & glorificabant, quia magnū innotuerat eis ſacramentū, quia videbant eiuſdem Dei & Dn̄i ſui in incarnatio
terra non minorem humilitatem ſiue clementiā, q̄ viderant in cœlo maieſtatem ſiue potentiam. Item ne.
cum pateretur, cum in paſsione agonizaretur, nimirū præſentes aderant Angeli ad tam mirū patientiæ Inpaſsione
& humilitatis eius ſpectaculum. An quia de vno ſolo narrat Euangeliſta, quia apparuit ei Angelus de Luc. 22.
cœlo confortans eum, putas quia non plures affuerunt? Imò & illos pręſentes habebat & ſi voluiſſet,
viſibiliter exhibuiſſet, de quibus Petro dicebat: An putas, quia non poſſum rogare patrem meum. & Matth. 29.

exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum. Item, cum reſurgeret à mortuis, ex
In reſurrectione. abundanti eſt aſtruere, quia læti exceperunt eum omnes ſancti Angeli, & ſicut alibi ſcriptum eſt: Lau-
dauerunt cum aſtra matutina, & iubilauerunt omnes filij Dei, attoniti præ gaudio tanti ſacramenti,
Iob. 38. quod innotuerat eis, ita vt dicerent: Quis eſt iſte rex gloriæ? quis eſt iſte rex gloriæ? & reſponderent ipſi
Pſal. 23. ſuæ admirationi: Dñs fortis & potens, dominus potens in prælio ipſe eſt rex gloriæ, dñs virtutũ ipſe eſt
Luc. 24. rex gloriæ. Sufficiebant duo ex illis ad iudicium ſiue pro teſtimonio magnæ cunctorum feſtiuitatẽ,
In aſcenſione. ſedentes viſibiliter ad monumentũ eius in albis. In cum aſcenderet, & Apoſtoli intuerentur eum euntẽ
in cœlum, magnam cunctorum beatorũ ſpirituum feſtiuitatẽ iatis indicauerunt duo ex ipſis. qui aſti-
Acto. 1. terunt iuxta illos in veſtibus albis. Hec idcirco dicta ſint, vt aliquatenus perſentire queamus, ꝙ magna
quam læta fuerit admiratio ſanctis Angelis ſuper illo ſacramento, ſecundum hæc verba B. Apoſtoli.
Ephe. 3. Et illuminare omnes quę ſit diſpenſatio ſacramẽti abſconditi à ſeculis in deo, qui creauit omnia, vt in-
Arduaquęſtio de omnipotentia & voluntate Dei. noteſcat principibus & poteſtatibus in cœleſtibus per eccleſiam multiformis ſapientię dei. Adhuc de
iſta vera domini gloria ſeu veritate glorioſa, quæ diaboli vanitatem & mendacium taliter vincit. ali-
quam dicturi magno eiuſdem ducimur amore veritatis, vt non intactam prætereamus illam ſtulti-
tiæ ſuſpitionem, quam Apoſtolus in gentibus redarguens, nos autem (inquit) prædicamus Chriſtum
1. Cor. 1. Ieſum cruci fixum. Iudęis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiã. Stultitiam namq; viſum eſt gen-
tium ſapientibus, quod deus cum prędicetur omnipotens, vt verè eſt, cauſas euenire permiſit, propter
quas oporteret eum hominẽ fieri & crucifigi. ſecundũ ſtultam (vt eis viſum eſt) prædicationẽ euange-
lij. Quare non potius fecit vt omnipotens deus, quatenus neq; homo caderet, neq; angelus, atq; ita ſal-
ua ſtaret omnia ſine labore eius? Stultum namq; fuit, (aiunt ſapientes huius ſeculi, quos ſapientiã deus
ſtultam fecit) ſtultum fuit, malle pro mortuis mori, ſicut, prædicatis, ꝙ pręuenire malum ſiue cauſam,
propter quam oporteret neceſſario deum hominẽ factum, etiam pro hominibus mori, malle pro re-
parandis ruinis laborare, ꝙ creaturas angelicam atq; humanã, ne ruere poſſent, firmiter in ipſo creati-
onis initio ſtabilire. Secundum iſtam ſeculi ſapientiam conſequens viſum eſt nonnullis etiam eccleſia-
ſticis, quod Deus voluerit malum ipſum fieri, propter quod oporteret Dei filium hominẽ factum (vt
iam dictum eſt) mori, ne ſi aliter dicerẽt, viderentur conſequenter debere fateri, quod deus omnipotẽs
non ſit. Itaq; vtrobiq; magna eſt difficultas humano ſenſui, & vtrobiq; pręſumptoribus blaſphemandi
occaſionem parit. Aiunt enim iſti: Si malum Deus fieri noluit malum autem euenit, propter quod ip-
ſum vſq; ad mortem laborare oportuit, ergo deus omnipotens non eſt. Aiunt econtra illi: Si deus om-
nipotens eſt, & malum ne fieret auertere potuit, malum aũt eo permittente factum eſt, propter quod
Iudic. 16. vſq; ad mortẽ laboraturus erat, ergo Deus ſapiens non eſt. Et vt de aliquo exemplo nos magis coartẽt,
id eſt, ſapientes huius ſeculi, quorum (vt iam dictum eſt) ſapientiã Deus ſtultam fecit dicere poſſunt, ſi
volunt. Si potuiſſet fortiſſimus Samſon inimicos ſuos omnes principes Philiſtinorum, & cum eis tot
viros ac mulieres ſic interficere, vt non etiam ipſe moreretur, nonne ſtultum fuiſſet ſic de illis vltionẽ
Reſponſio beati Auguſtini. quærerere & ſic eos interficere, vt etiam ipſe moreretur? Inter medium iſtarum partium eximius pa-
ter Auguſtinus, regiam tenens viam dixit: Quis enim audeat credere aut dicere, vt neq; Angelus, neq;
homo caderet, in dei poteſtate non fuiſſe? Sed eorũ hoc poteſtati maluit non auferre, atq; ita & quantũ
Hæc reſponſio inſufficiens. mali eorum ſuperbia, & quantum boni ſua gratia valeret, reſpondere. Veruntamen cum hæc dicit, nõ
ſatis illorum ſuſpitionẽ perimit, quibus cum Dei omnipotentia conſtet, conſequens eſſe videtur, quod
Deus malum fieri voluerit, cum eo ſciente vel pręſciente factum ſit. Quid igitur dicemus ad hęc, niſi
eſſe aliquid quod Deus omnipotens non potuerit aut non poſſit? Nec vero primum à nobis dicendum
imò longè ante nos dictum eſt quia Deus iniuſtus eſſe non poteſt. Sed & in Euangelio Marcus hoc ne-
Marc. 16. gationis verbo vti non dubitauit. Cum enim abijſſet Dominus Ieſus in patriam ſuam, dicentibus illis,
vnde huic hæc omnia. nonne iſte eſt faber, filius Mariæ, non poterat (inquit) ibi virtutem vllam face-
re, ſcilicet, virtutem fidei, virtutem ſpei, virtutem charitatis. Huiuſmodi namq; virtutes intelligi volu-
it, ſubiungendo, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curauit. & mirabatur propter incredulitatẽ
eorum. Si ergo dominum virtutum, verum Deum, Dei omnipotentis omnipotentem filium dixit, in
illis conuicaneis eis non potuiſſe facere virtutem vllam, quia non per ignorantiã errabant, ſed per in-
uidiam blaſphemabant: quanto magis de illis ſpiritibus malis & malignis, ſuperbis & inuidis, qui glo-
Angelus & homo non de virtute, ſed de vitio in vitium ceciderunt. rię creatoris inuidebant, ſanè dicas, quia non potuit in eis facere vllam virtutem? An putas, quia de vir-
tute in vitium, & non potius de vitio in vitium ruendo, & angelus cecidit de cœlo & homo eiectus eſt
de Paradiſo? Non enim ita cecidit vt qui erat ſanctus, ſiue in aliqua ſanctitatis arce locatus, fieret ini-
quus: & in id, quod ſanctitati eſt contrarium laberetur: ſed ad hoc vt ſanctus fieret, deumq; cognoſ-
cendo & diligendo ſanctus fieret & ad ſanctitatem proficeret, & Angelus in cœlo, & homo poſitus
fuerat in Paradiſo. Non ergo de ſanctitate, quam non attigerat, in iniquitatem, ſed de loco in locum,
de cœlo in iſtum caliginoſum ærem, de manſionibus quæ in domo ab initio & angelis & hominibus
multæ paratę ſunt, cecidit ſiue eiectus ille Angelus, & cadendo factus eſt Diabolus, quia ſuperbiuit,
& ſibimet ipſe placuit tanquam ſibi ſufficiens, quod non fuit de virtute in vitium cadere: ſed in eo,
quod factus eſt remanere, ſcilicet, in vanitate, quod quidam medium eſt inter veram & incontamina-
bilem eſſentiam dei, & illud vnde omnia creauit, ſcilicet, nihil. Et cætera quidem naſcentium genera
in id reuertuntur, vnde facta ſunt, ſcilicet, in nihilum, & idcirco interim, dum ſubſiſtunt, rectè vana
dicuntur

dicuntur & ſunt:angelica vero & humana creatura,non quidem in nihilum,ita vt omnino non ſit,ſed in ſemetipſa remanēs,& deo qui verè eſt,frui contēnēs,nihilominus vana,imò & ipſa vanitas eſt. Vanitas enim vanitatum,dixit Eccleſiaſtes. Vanitas vanitatū & omnia vanitas,& homo ipſe vanitas,ſiue vanitati ſimilis factus eſt. Et ipſe diabolus non ſolūmodo vanus,verumetiā totius vanitatis eſt princeps,quia deo frui contempſit,& in ſemetipſo remanere noluit,vt iam dictum eſt. Verū in poteſtate dei fuerit,quatenus nec iſte de cœlo,nec homo illū imitans caderet,ſiue eijceretur de paradiſo,dicat ipſe Dei filius,omnipotens ex omnipotente,Deus ex Deo. Non poſſum (ait) ego à meipſo facere quicquā, ſicut audio,iudico. Vnde ſciendū,quia iudex iniuſtus eſt qui à ſemetipſo facit,id eſt,qui aliter iudicat q̄ audit,ſiue intelligit. Hoc facere Deo impoſsibile eſt,iniuſtus enim † omnino non poteſt. Et proinde ſicut audiuit,ſic illu iudicare oportuit.vt ſeſe nō communicaret aut impartiretur creaturę illi,quę auſa eſt velle ſeipſam ſufficere ſibi. Salua igitur omnipotētia,ſalua beneuolētia dei,ruēte diabolo & homine decepto,malū accidit.propter quod Deū ſapientē laudabiliter hominē fieri,& pro omnibus mori oportuit, aliterq; homo ſaluari non potuit, & hoc tantirū ſenſu fidelis animus non ſegnior, imò citatior fit ad occurrendum,& gratias agendum charitati dei,quia neceſſario propter nos tantum ſe humiliauit.

Aliter Angelus & homo,aliter res cæterę dicuntur vanæ.

Reſponſio ad quęſitū alia.

Ioan. 15.

Adſto,eſſe

Nunc ad illud longè ſuperius memoratum Apoſtoli capitulū recurrere libet, quo dicit:Decebat enim eum, propter quem omnia.& per quē omnia,qui multos filios in gloriā adduxerat, autorē ſalutis eorum per paſsionē conſummari. Hic primū illud quærere libet,vtrum iſte filius Dei, de quo hic ſermo eſt,etiam ſi peccatum,propter quod omnes morimur,non interceſsiſſet,homo fieret,an non. Nam de eo quod mortalis homo non fieret quod mortale corpus nō aſſumeret,niſi peccatū accidiſſet,propter quod & nos omnes facti ſumus mortales,nulli dubiū eſt,nulli niſi infideli incognitū eſt. Illud quærimus,vtrum hoc futurū,& humano generi aliquo modo neceſſariū erat,vt Deus homo fieret caput & rex omnium,vt nunc eſt,& quid de hoc reſpondebitur? Nimirum de omnibus ſanctis & electis certū eſt,quia nati fuiſſent omnes,& ſoli,ſi non accidiſſet illud peccatum primæ præuaricationis. Hinc pater Auguſtinus in libro XIIII. de ciuitate Dei: Quiſquis autem dicit primos homines non coituros fuiſſe, nec generaturos niſi peccaſſent,quid dicit,niſi propter numeroſitatē ſanctorum neceſſarium hominis fuiſſe peccatum? Si enim non peccando ſoli remanerent,quia ſicut putant,niſi peccaſſent,generare nō poſſent,profecto vt non ſoli duo homines iuſti poſſent eſſe, ſed multi neceſſariū peccatum fuit, quod ſi credere abſurdū eſt,illud potius eſt credendū quod ſanctorū numerus,quantus complendę illi ſufficit beatiſsimę ciuitati,tantus exiſteret,& ſi nemo peccaſſet,quantus nunc per Dei gratiā de multitudine colligitur peccatorū, quouſq; filij ſeculi huius generant & generantur. Cum ergo de ſanctis & electis omnibus dubiū nō ſit,quod naſcituri forent omnes vſq; ad pręfinitū numerū ſecundū propoſitū Dei,quo ante peccatum benedicens.Creſcite ait & multiplicamini,& abſurdū ſit putare,quod propter eos,vt naſcerentur,peccatum neceſſariū fuerit,quod de iſto capite,& rege omnium electorū angelorum & hominum ſentiendū,niſi quod & ipſe maximè cauſam neceſſariā non habuerit ipſum peccatū, vt homo fieret ex hominibus delicias ſuæ charitatis habiturus cum filijs hominū. Ipſe eſt enim ſapientia Dei quæ de iſto ſuo propoſito dicit. Dñs poſſedit me initio viarum ſuarum, &c. quæ ita concludit: Quando appendebat fundamēta terrę,cum eo erā cum & à componēs,& delectabar per ſingulos dies ludens corā eo omni tempore, ludens in orbe terrarū, & deliciæ meæ eſſe cum filijs hominū. Tantæ charitatis propoſitū,quo propoſuerat deus dei verbum deliciari cum filijs hominū formā habēdo circumſcriptā ex natura humana,in medio angelorū & hominum mirū & adoratione dignū,quia non euacuauit ex aduerſo veniens peccatū,imò iam tunc factū eſt illud,quod alibi ſiue aliunde dictū eſt: Vbi aūt abundauit delictū,ſuperabundauit & gratia. Vbi nanq; abundauit tantū tantę pręuaricationis delictū,vbi ſuper mortē animæ, qua mortui ſumus in illis parentibus noſtris, per illud originale peccatū acceſsit mors altera,mors,ſ.corporis,prouidentia Dei,dicentis ad hominē quia terra es,& in terrā ibis:gratioſum,acceſsit pręceptū ad charitatē filij obedientis,quatenus ipſe filius talis fieret abſq; peccato.quales nō propter peccatum facti fueramus.i.eſt nō ſolum noſtrā.q̄ propoſuerat aſſumere naturā,offenſus non reſurgeret,verumetiā propter nos vſq; ad mortē noſtrā deſcenderet,quod eū maximè deceret,quemadmodū (vt iā meminimus) apoſtolus dicit: Decebat enim eū propter quē omnia,& per quē omnia,qui multos filios in gloriā adduxerat,autorē ſalutis eorū per paſsionē conſummari. In hac ergo conſummatione eo quod per paſsionē cōſummatus eſt ipſe autor ſalutis noſtrę, pōdus eſt paterni pręcepti decus eſt obediētiæ filij paternæ dilectionis, de quo idē apoſtolus dicit:Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortē, mortem aūt crucis. Et alibi:Qui etiā proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradit illū. Et ipſe Filius ipſa nocte qua tradebatur,ait ad diſcipulos ſuos:Sed vt cognoſcat mundus,quia ego diligo patrē,& ſicut mandatum dedit mihi pater ſic facio. Et quia per charitatē pater hoc mandatum dedit,& per charitatē filius obediuit vſq; ad mortē crucis,ipſa aūt charitas ſanctus eſt ſpiritus corundē patris & filij,rectè & venerabiliter idē apoſtolus ad Hebręos dicit:Sanguis Chriſti qui per ſpiritum ſanctū ſemetipſum obtulit immaculatū Deo,emundauit conſcientiam noſtrā ab operibus mortuis,ad ſeruiendum Deo viuenti. Hanc eius humilitatis & obedientiæ gloriam magna gloria confeſtim ſecuta eſt Nam propter hoc Deus illum exaltauit,& donauit illi nomen,quod eſt ſuper omne nomen,vt in nomine Ieſu omne genu flectatur,cœleſtium,terreſtriū,& infernorum. Hic iam audire plurimū delectat illud, quod idē Apoſtolus vas electionis, q̄ gratioſè,quam

Hebræ. 2

Alia quæſtio.

Reſponſio

Aug. de ci. Dei. lib. 14. cap. 23.

Filius Dei factus eſſet homo, etiam ſi Adam non peccaſſet.

Prouer. 8.

Maxima charitas Dei ergā homines,

Roma. 5.

Heb. 2.

Philip. 2.

Rom. 8.

Ioan. 14.

Charitas patris & filij,& ſpiritus ſancti.

Hebræo. 9.

Philip. 2.

Adeamus cū fiducia ad thronū gratiæ.

venerabiliter intonat: Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, vt miſericordiam conſequa-
1. Cor. 8. mur, & gratiam inueniamus in auxilio tempore opportuno. Fidentes nos eſſe vult, fiduciam nos
Obiectio contra fiduciam iſtā habere hortatur, quæ videlicet fiducia nimirum venerabilis atq; laudabilis eſt, quoniam fides eam
cum dilectione, fides ſcientiam cum charitate habens, operatur. Quid enim? Tu forte ſuſpenſa men-
te alta cœlorum ſuſpiciens, & illic intuens oculo contemplationis hunc altiſsimum Dei filium, ſtan-
tem, ſiue ſedentem à dextris Dei, ad dexteram maieſtatis in excelſis, tremebundus & magna formi-
dine tactus in corde tuo dicis: Eheu, quidnam erit de nobis ſeruis iniquis & ſceleſtis, quorum
Reſponſio propter ſcelera talis ac tantus Dominus, tot & tantus affectus eſt contumelijs vſq; ad mortem, mor-
Marci. 11 tem autem crucis? Cum hoc vel huic ſimile aliquid dixeris, non vane videatur tibi, quod ille (vt
eſt mitis & humilis corde) veraciter reſpondere poſsit. Nec ego talis ac tantus nunc exiſterem, niſi
cauſa tui, niſi propter peccata generis humani. Et reuera rtu eſt, tamq; certum nobis eſſe debet, ac ſi ore
Hebræ. 2 proprio reſponſum eiuſmodi daret aut dediſſet. Vt quid enim homo iſte ſiue filius hominis in Deum
aſſumptus eſt? vt quid paſſus vel mortuus eſt? Nonne pro impijs? nonne pro inimicis? Videmus au-
tem (ait idem Apoſtolus) Dominum Ieſum Chriſtum, propter paſsionem gloria & honore corona-
Adeamus ad thronū gratiæ tum. Ergo impij & ſcelerati cauſa fuerunt ei, vt coronaretur & ſederet à dextris Dei, coronatus glo-
ria regni, honore Pontificij. Multum igitur debet impijs per fidem eius ad pietatem conuerſis, mul-
tum debet inimicis per ipſum Deo reconciliatis. Hinc iure nobis fiducia, & fiducia noſtra ipſi placet,
quoniam iuſta eſt, quoniam rationabilis eſt. Igitur cum fiducia (inquit) adeamus. Quo adeamus?
Ad thronum gratiæ. Magnificè dictum, venerabiliter audiendum. Quid enim eſt thronus gratiæ?
1. Timo. 1. Dulcius quippe ac delectabilius hoc ſonat, quod dicit, ad thronum gratiæ, quam ſi diceret, ad thro-
1. Cor. 15. num iudicij vel iuſtitiæ. Et quidem thronus Chriſti filij Dei, thronus eſt iudicij vel iuſtitiæ, & in hoc
tempore magis expedit nobis, vt primum ſit thronus gratiæ. Quibus vel qualibus nobis? Nimirum
peccatoribus, quorum (ait idem Apoſtolus) primus ego ſum, & gratia Dei ſum id quod ſum. Deniq;
& eius conſecutionis, de qua cum præmiſiſſet, quod iam dictum eſt: Adeamus ergo cum fiducia ad
Animalia illa quatuor reuertētur & non reuertētur. thronum gratiæ, protinus ſubiunxit, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxi-
lio opportuno: magnum in ſeipſo ſciebat experimentum, quia cum fuiſſet peccator & blaſphemus
conſecutus erat de illo throno gratiæ duo hęc, miſericordiam & gratiam, miſericordiam videlicet re-
miſsionem peccatorum, & gratiam, ſcilicet, inſuper Apoſtolatum. Hoc nunc interim opus ſiue offici-
um eſt, non tam iudicis ſedentis in throno iudicij ſiue iuſtitiæ, quam Pontificis ſummi, ſedentis in thro-
Ezech. 1. no gratiæ, futurum autem eſt, vt ſedeat iudex in throno iudicij, ſedeat rex in throno iuſtitię, quando re-
uertentur quatuor animalia hæc, ſiue quatuor vnius animalis facies, de quibus nobis hactenus ſermo
eſt. Reuertentur enim modo quodam, & non reuertentur. Vtrunq; enim in Propheta ſcriptum eſt:
Non reuertebantur (ait) cum incederent, ſed vnumquodq; eorum ante faciem ſuam gradiebatur. Et
ſubinde: Et animalia ibant, & reuertebantur in ſimilitudine fulguris coruſcantis. Quo ergo modo
non reuertentur? Eo nimirum modo non reuertentur, vt Chriſtus, qui ſemel paſſus eſt, iterum pa-
tiatur. Quo autem modo reuertentur? Memoriter quippe tenendum, quatuor vnius animalis facies,
Deute. 32. eſſe vnius Chriſti quatuor ſacramenta hæc, quæ Chriſtiano ignorare non licet, incarnationem, paſsi-
onem, reſurrectionem, aſcenſionem. Eo vtiq; modo, vt ſedeat in nouiſsimo die in ſede maieſtatis ſuæ,
filius hominis cum inſignibus ſuæ paſsionis, ſcilicet, cum cicatricibus vulnerum, quæ in manibus, &
Hebræo. 9. pedibus, & in latere ſuo ſuſcepit, & demonſtret omnibus quia reſurrexit in veritate carnis, & faciet
cum omnibus electis ſuis, qui erunt à dextris, illud quod dictum eſt in cantico Deutero. Sicut aquila
prouocans ad volandum pullos ſuos & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum, atq;
portauit in humeris ſuis. De vtroq; hoc, ſcilicet, & de non reuertendo, & de reuertendo, idem Apoſto-
lus dicit: Neq; vt ſepæ offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in ſancta per ſingulos an-
nos in ſanguine alieno. Alioqui oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem ſemel
Queſtio de beatitudine ſāctorum iam olim defūctorum in conſummatione ſeculorum, ad deſtructionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit. Et quemadmo-
dum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc iudicium, ſic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad mul-
torum exhaurienda peccata, ſecundo ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem. Quod cum
dicit, non ab re quærat aliquis. Quid factum eſt hactenus vel nunc fit in omnibus ſanctis, qui expecta-
uerunt eum ab origine mundi, ſi tunc apparebit? Nā apparebit, de eo dicimus quod nondum videmus.
Quid ergo factum eſt illis? Nunquid nondum vident gloriam dñi, gloriam & honorem huius filij ho-
2. Corin. 5. minis, ſedentis à dextris dei? Vt quid ergo tantopere deſiderant peregrinari à corpore, niſi vt pręſentes
Philip. 1. ſint ad deum? Vt quid cupiunt diſſolui, niſi vt cum Chriſto ſint? Quomodo ergo nunc dicit, ſecundo
Reſponſio apparebit expectantibus ſe in ſalutem? An fortè proter illos dicit, qui tunc in corpore præſentes erant,
1. Theſſ. 4. iuxta quod & ad Theſſalonicenſes dicit: Deinde nos qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur
cum illis in nubibus obuiam Chriſto in æra, & ſic ſemper cum Domino erimus. Et hoc quidem rectè
ſentitur. Veruntamen & de omnibus ſanctis, qui peregrini à corpore, pręſentes ſunt ad deū, nihilomi-
Iob, 16. nus rectè dicas, quia expectant eum, rectè (inquā) dicas, quia & vident eum, & expectant eum. Nondū
enim toti vident eum, nondum in carne ſua vident Deū. Hæc eſt expectatio illorū, vt in carne videant
deum. Scio enim (ait beatus Iob) quod redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus
ſum, & rurſum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum ſaluatorē meū. Pro huiuſmodi
expectation

expectatione rectè intelligis dictum, ſecūdo apparebit expectantibus ſe in ſalutē. Et qualis (rogo) tunc
erit eius apparitio? quali cum voce gloria Dñi. quanta cum commotione apparebit? In iuſſu enim (ait
idem Apoſtolus) & in voce archangeli, & in tuba dei deſcendet de cœlo, & mortui qui in Chriſto ſunt
reſurgent primi. Magnus erit ille rugitus leonis, tenentis atq; amplexantis prædam. ſ. ſanctos & elect- Mat. 16. 25.
os omnes conſtitutos à dextris, quorum omni multitudine diabolum ſpoliauit & rugientis ſuper illos
qui à ſiniſtris erunt, tali rugitu vt dicat: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo &
angelis eius, poſtquam dixerit à dextris: Venite benedicti patris mei. Tunc ſicut ad beatum Iob dictum Iob. 40.
eſt videntibus cunctis præcipitabitur ille Behemoth, quod interpretatur animal, ſcilicet, diabolus, leo Duplex leo
contrarius, leo dictus propter feritatem. Nam iſte qui rugiet ſuper eum, & ſuo rugitu præcipitabit Facies aqui
eum, leo dicitur propter fortitudinem. Cum hoc factum fuerit, tunc demum omnis rugitus magni læ poſt ex-
huius leonis ceſſabit, cauſam deinceps propter quam rugiat, non habituri, videlicet ablatis de regno tremum iu-
eius omnibus ſcandalis: & tunc facies aquilæ ſublimius euolabit, pariter volantibus & ſequentibus, dicium.
quocunq; ierit, pullis eius omnibus, bene adultis, & bene probatis, quod non degeneres ſint, valen- Matth. 13.
tes, & digni oculis apertis inſpicere ſummam claritatem ſolis æterni, videre facie ad faciem gloriam Viſio diui-
ſummæ diuinitatis, gloriam beatæ trinitatis, vnius Dei, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Quid am- næ claritatis
plius de facie iſta, ſcilicet, facie aquilæ, dicere poſſumus? Longius enim ſupereminet, quam vt viſu no- tis enarra-
ſtro conſequi valeamus, quamdiu in hoc mortali corpore peregrinamur. Hoc tantum dixiſſe libet, ri non po-
quia viſio faciei huius, viſio claritatis filij Dei, quam videbunt illi beati, ſecundùm hanc orationem teſt.
ipſius: Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum, vt videant claritatem meam, Ioann. 17.
quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi, viſio (inquam) illa, videntibus ignis Viſio illa
erit, nec qualiſcunq; ignis, imò & caminus erit, iuxta illud Eſaiæ: Dixit Dominus, cuius ignis eſt in Si- hic ignis
on, & caminus eius in Hieruſalem. Denique in Sion, id eſt, in præſenti Eccleſia, quantuluſcunq; ignis eſt, eſt, illic ca-
cognoſcere ex parte, videre per ſpeculum & in ænigmate. At in illa cœleſti Hieruſalem videre facie minus erit
ad faciem, caminus eſt, inæſtimabiliter magnum æterni amoris incendium eſt hominis quatuor in- Eſa. 31.
conſumptibilia fomenta hæc. Propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam 1. Cor. 13.
adduxerat, autor ſalutis eorum per paſſionem conſummatus eſt. Nonne iſtorum conſideratio ſiue Heb. 2.
frequens meditatio, quendam facit amoris ignem in iſta Sion? In primis de eo quod primum poſi- Propter
tum eſt, propter quem omnia, interrogo, nonne dum iſtud conſiderans, nonne ex ſubiacente fidei ſcin- quem om-
tilla ſuſcitatur in re lucida iucundæ dilectionis flamma? Quid enim? Pater optimus, dum vnicum in nia.
ſecreto ſui pectoris haberet filium, theſaurizare voluit illi theſauros auri & argenti, lapidumq; præ-
tioſorum & omnis bonæ ſuppellectilis, ædificare palatium regni, cunctaq; prouidere miniſteria re-
galis curiæ, exercitum copioſum, familiam numeroſam, duces, præfectos, tribunos ac centuriones,
ſeruos & ancillas, ſeu clientes, ac miniſtros, qui pulchra varietate diſtincti, aſtarent ei ſedenti in medio
ipſorum, ac deſeruirent in ordinibus ſuis. Idcirco fecit hæc omnia, cœlum & terram, cœlum inuiſibile Per quem
replens Angelorum agminibus terram autem tot & tantis humanæ creaturæ generationibus, in qui- omnia.
bus ſumus & nos. Quis ad hæc non reſpondeat, quia vel ſola cauſa hæc magnam dilectionē exigit ma- Qui mul-
gnæ nos illi dilectionis ac deuotionis debitores facit. Adde quod ſecundo loco dictum eſt, per quem tos filios in
omnia. Omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Si omnia, vtiq; per ipſum inter gloriā ad-
omnia. Adde quod tertio loco dictum eſt, qui multos filios in gloriam adduxerat. Vnus enim & duxerat.
ſolus ipſe Dei Filius erat, ſed noluit ſolus remanere, imò voluit multos fratres habere, quos & ante Rom. 8.
omnia ſecula ſibi conformes facere id eſt, in gloriam filiorum Dei adducere prædeſtinauerat. Ad- Titum. 1.
de quod illum optimè decebat quia cum periſſent in Adam tot filij Dei, fratres ſui, ipſe autor ſalutis Autor ſalu-
eorum per paſſionem conſummatus eſt. Quanta dilectione digna ſunt hæc? Nimirum propter hæc tis eorum.
non diligere illum, nimiæ ingratitudinis eſt, ſumma nequitia eſt. Quaſi ligna hæc ſunt, ſubiecta Ignis per-
ſemperq; ſubijcienda in altari, ad nutriendūm ſanctæ huius dilectionis ſeu iuſti amoris ignem, ſicut petuus in
in ſancta & myſtica lege ſcriptum eſt. Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos, ſubijci- altari.
ens mane ligna per ſingulos dies & impoſito holocauſto deſuper, adolebit adipes pacificorum. Leui. 6.
Ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquam deficiet in altari. Et nunc quidem in Sion, id eſt, in præſentia Ec- Qualis ſta-
cleſia (ſicut iam dictum eſt) dilectio hæc ſiue amor iſte ignis eſt, ſed nondum tantus, vt caminus iure tus beato-
dici poſſit. Caminus illic erit, vbi præ magnitudine amoris & torrente voluptatis illi beatæ Hieruſa- rum.
lem, ſcilicet, ſanctorum atq; electorum omnium vniuerſitati, nihil aliud quam Deum cogitare aut Pſa. 83.
reſpicere vacabit. Holocauſta ſuper hunc ignem, & adipes pacificorum, laudes & gratiarum actio-
nes erunt, à quibus nunquam ceſſare poterunt. Nam beati, qui habitant in domo tua Domine, in ſe-
cula ſeculorum laudabunt te, Amen.

Expliciunt libri reuerendi Domini Abbatis Tuitienſis, piæ memoriæ Roberti
ſiue Ruperti, de Gloria & Honore filij hominis, libri equidem ab
optimis quibuſq; iamdiu deſiderati, & à nemine non
ſtudioſiſsimè euoluendi.

HYMNVS

HYMNVS SIVE ORATIO RVPERTI AD SANctum Spiritum, cuius mentionem facit libro duodecimo. Qui decantari poteſt ſic, vt & Hymnus ille: Veni creator ſpiritus, &c.

DEus meus & Dominus,
Tu es ô ſancte ſpiritus,
Arma mea, ſcutum meũ,
Veni in adiutorium
Tu patris indulgentia,
Tu vera Chriſti charitas
Ex te fuit conſilium
Saluationis hominum,
Traxiſti de cœlo deum,
In vterum fœmineum.
Tu es amor, per quem Deo
Coniuncta eſt noſtra caro.
Feciſti domum corporis
In matre filio Dei,
Septem columnis editam
Per ſeptiformem gratiam.
Virga Ieſſe flos ortus eſt
Super quem requieſceres.
Cum tuis ſeptem oculis
Vnus lapis apparuit.
Tot cornibus, tot oculis
Præmuniens agnum dei.
Opponis hunc in prælio
Vrſo, leoni, colubro.
Et ſicut mori voluit,
Nos quoq; doces commori.
Dum viuos aqua ſepelis,
O artifex mirabilis,
Pro ſepulturæ triduo
Fit trina rei merſio,
Vt mortuus obruitur,
Vt reſurgens egreditur,
O deus, noſtris auribus
Audiuimus patres noſtri
Opus, quod operatus es,
Annunciauerunt nobis.
Dum Proceſſiſti igneis
In linguis à throno dei.
Vt terra cœlum fieret,
Vt dij eſſent homines,
Tonanti ergo miraculis,
Verbis pluunt cœli noui,
Quam terra bibens pluuiam,
Nouam concepit gratiam
Inde per orbem geniti
Adoptionis, filij.
Abba pater in te deo
Clamamus ſancte ſpiritus.
Magnæ ſunt iſtę domine
Tuæ miſericordiæ
Quem ſpem meam reficiunt,
Vt inuocem nomen tuum.
O fidei ſignaculum,
Aduocate fidelium,
Lux ignis & fons luminis,
Audi vocantem & veni
Vides vim mei frigoris,
Scis glaciem mei cordis,
Sed aſpira paraclete,
Si flaueris fluent aquæ,
Mel optimum, vinum bonum,
Hoc vile reple vaſculum,
Et erit vas in gloria,
Quanquam teſta ſit lutea
Ignis Dei quo angelus.
Et qui homo eſt & deus.
Stans iuxta aram, aureum
Repleuerat thuribulum.
Purifica preces meas,
Incenſa mea concrema,
Vt aſcendat ante deum
Fumans odor aromatum.
Da oculos vt videam
In maxilla leuiathan.
Foramen armillæ Dei.
Maria per quod exijt.
Dux bone præbe validum
Compunctionis gaudium,
Quo caſtra pœnitentium
Regno Dei vim faciunt,
Te duce patris facies
Et filij videnda eſt.
Et tu ab illis profluus
Fons vitæ pacis fluuius.
Et nunc tibi pio deo
Et pio ſit laus Domino.
Et gratiarum actio,
Cum patre & cum filio.

AMEN.

EPISTOLA HVIVS OPERIS COMMENDATORIA.

DOmino & amico ſuo Ruperto, Venerabili Abbati, frater Meingoli ſalutem & ſeruitium bonæ voluntatis. Perfecto libro tuo de gloria & honore filij hominis, refectus ſum & delectatus ſicuti in omnibus diuitijs, beatificans ne-
Matth.13. goſiatorem illum euangelicum, quærentem bonas margaritas qui inuenta
Addo, ne- vna pretioſa margarita, dedit omnia ſua, & comparauit illam & qui abiectis
gotijs. huius ſeculi guſtat & videt quàm ſuauis eſt dominus. Ego vero distractus
Prou.24. ſolicitudinibus & curis grauiter prementibus, neglecto bonę meum, exercitio vriicas ſolum & ſpinas pario Per agrum (inquit ſapiens Salomon) hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrticę, operuerunt ſuperficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat. Quod cum vidiſſem poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam. Parum (inquam) dormies, modicum dormitabis, pauxillũ manus conſeres vt quieſcas, & veniet tibi quaſi curſor egeſtas, & mendicitas, quaſi vir armatus. Egeſtatem & mendicitatem ſuppleat miſeratus, qui cum diues eſſet, egenus factus eſt propter nos. Ora pro nobis pater. De penultimo libro, ſuper quo requiſiſti noſtrę paruitatis iudiciũ, hoc intelligo, quod
2.Cor.8. angelus Tobię reſpondit: Sacramentum regis abſcondere, bonum eſt, opere autem reuelare & confi-
Iudiciũ ſu- teri, honorificum eſt. Deus cum ſit veritas, de ſeipſo magna & fortia pronuntiauit ſine arrogantia.
per lib.12. Ita qui de donis Dei, non in ſemetipſo, ſed in Domino gloriatur, ſumpta honeſta & neceſſaria occaſi-
de reuela- one, laudabiliter Deum magnificat. Sic Paulus Apoſtolus gloriatus in infirmitatibus ſuis, ſuper glo-
tionibus. riatur de reuelationibus & viſionibus dei, ad honorem veritatis veritatem dicens. & poſtquam ſe pro-
Tobię. 12. nuntiat raptum in tertium cœlum, & in paradiſo audiſſe arcana verba, quæ non licet homini loqui.
2.Cor.12. Inſipiens (inquit) factus ſum, vos me coegeſtis Coegit vos, adiurauit vos tanta & tam glorioſa perſona per nomen domini, quid faceret bonum ſignum, bona campana ſic pulſata, niſi ſonare laudẽ dei?

Bone pater, tuis orationibus ſanctiſq; tuis conuentus, commendata ſit Eccleſia noſtra, vt
1.Cor.1. Dominus det nobis Paſtorem in beneplacito ſuo, vt in Domino idem ſentiant omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata. Vale.

breuis

BREVIS DESCRIPTIO VITAE RVPERTI IN EODEM VOLVMINE.

ISte Dominus Rupertus à puerulo, ſicut tunc mos erat, apud nos in monaſterio Sancti Laurentij prope Leodium oblatus fuit & nutritus, ac elementis literarum primitus imbutus. Qui ſicut ætate, ſic virtutibus germinauit feliciter. Erant tunc in eodem monaſterio viri ſcientia, & virtutibus, ac fama præclari. Qui in ciuitate & dioeceſi Leodienſi fulgebant ſicut luminaria in firmamento cœli. In illis temporibus ſpectabilior erat bene literatus, quàm benè nummatus. Factus vero Preſbyter, acceſsit ad cor altum, & excubans matutinis orationibus, vnde fruebatur ſæpenumero illuſtratione diuina, & aperuit ei ſapientia Dei ſenſum, vt intelligeret ſcripturas, & tractaret de illis ſumma facultate, ſumma vtilitate. De ipſo etiam ſic ſcribit Dominus Abbas Sancti Trudonis in Chronica ſua: Dominus Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis, Rodolphum Abbatem Sancti Trudonis ſecum Coloniam duxit propter metum Imperatoris, & commendauit eum Ruperto Abbati Sanctæ Mariæ, Sanctiq; Herberti vltra Rhenum Tuitij. Iſte Rupertus Leodij nutritus fuit in cœnobio Sancti Laurentij. Quem propter præclaram nominis eius famam in ſanctarum ſcripturarum ſcientia Archiepiſcopus ſibi aſſumpſerat, & Abbatem prædicti loci conſtituerat. Huius viri multa & præclara extant librorum volumina, quæ de diuina pagina exarata reliquit in Eccleſia. Cuius corpus viuentis, nec ſomno poterat requieſcere in diuinæ legis meditatione. Hæc ille ſibi.

Obijt Anno Domini. M. C. XXVIII.

At in lapide tumuli eius inſcriptum habetur, Anno Domini. M. C. XXXV.

RVPERTI

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS EPISTOLA AD SEDIS APOSTOLICAE PRAESVLEM ROMANVM PONTIFICEM.

ANte faciem tuam ô Princeps, beatiſſ. Petre, teſtis Chriſti ac præcentor Chriſtianæ fidei, ſimulq́; ante faciem vicarij tui Papæ, viam latam inuenire, & ſpatium habere, noſtra paruitas depoſcit: Dicit autem quidam de Principibus ſapientiſſimis: Donum hominis dilatat viam eius, & ante Principes ſpatium ei facit. Ne igitur vacuus venirem, donum præſentaui, quale manus mea reperire potuit: & vtinam donum perfectum, ſiue datum optimum, vt dicas, hoc deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Eſt enim hoc donum non ex corruptibilibus auro & argento, quibus maximè delectantur Principes ſeculi, ſed eſt opus ex gratia Dei, qua ſola delectati ſunt & delectantur Principes ſancti: quibus ipſe Rex Regum & Dominus dominantium principatum dedit æternum in regno ſuo cœleſti, habetq́; amabilem hunc in fronte titulum: De glorificatione trinitatis & proceſsione Spiritus Sancti. Fortè dicit aliquis. Sufficiunt iam Principibus noſtris dona ſiue donaria huiuſmodi. Meminiſſe debes, quia cum fieret tabernaculum Domini, & inſtanter quotidie mane vota populus offerret, artifices venire compulſi, dixerunt Moyſi: Plus offert populus quam neceſſarium eſt. Iuſsit ergo Moyſes præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quicquam offerat in opere ſanctuarij. Sicq; ceſſatum eſt à muneribus offerendis, eo quod oblata ſufficerent & ſuperabundarent. Ad hæc inquam: Equidem memini, ſed quorſum iſtud? Hoccine intendis, vt quoniam tabernaculum illud manufactum ſecundum exemplar fiebat tabernaculi non manufacti ſiue cœleſtis, quod in monte monſtratum eſt, Moyſi, nos quoq; ſecundum exemplum illius prohibitionis debeamus prohiberi, & ceſſari à muneribus offerendis in opere ſanctuarij cœleſtis, ceſſare ab exercitio gratiarum ſiue chariſmatum quæ Spiritus Sanctus, prout vult, diſtribuit ſingulis, ſcilicet, à ſermone ſapientiæ, à ſermone ſcientiæ, à generibus linguarum, ab interpretatione ſermonum, quoniam ante nos alij ſatis ſapienter, ſatisq; ſcienter locuti ſunt & abundanter ſermones Dei interpretati ſunt? Nunquid quia illic voce præconis cantatum eſt, vt nec vir nec mulier quicquam offerret in opere ſanctuarij, nos quoq; quaſi per allegoriam includere vis, vt iam in opere ſanctuarij cœleſtis, nullum offeramus donum de diuitijs ſalutis, de theſauro ſermonis Domini. Noli quæſo, noli eſſe allegoricus nimis. Meminiſſe debes & tu, quid ſancti patres ante nos ſenſerint de illa ſtropha ſimplicis Iacob: Tollens (ait ſcriptura) Iacob virgas populeas virides & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas, detractiſq; corticibus in his quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quę integra erant viridia permanſerunt, atq; in hunc modum color effectus eſt varius. Denique iuxta myſticum illud exemplum, non paſsim vbiq;, ſed in plerisque locis corticem literæ detrahimus, & candorem allegorię tenemus, in nonnullis allegoriam non quęrentes, mortalē ſenſum

Prouer.18. Iaco.1. Apo.5. Obiectio. Exod.36. Exod.25. 1.Cor.12. Reſponſio Gene.30. Myſteriū in virgis Iacob. Leui.6.

m

in viriditate literæ, retinemus. Exempli gratia: Ignis (ait Dominus) in altari Leuit. 6.
ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos, ſubijciens manè ligna per ſingulos dies
& impoſito deſuper holocauſto, adolebit adipes pacificorum. Ignis iſte eſt per-
petuus, qui nunquam deficiet de altari. Quid valeret in iſto præcepto literæ
cortex? Corticê ergo detrahimus, et allegoricæ intelligentiæ ſpiritum tenemus,
dum altare Dei cor noſtrũ, & in hoc ignem qui ſemper debet ardere, charitatis
flammam intelligimus. Fateor tibi magne ſacerdos, quia pręſens opus, & quæ-
cunque hactenus ſimili ſtudio peregi, ſic affero ſic æſtimo vel æſtimare cupio, Humilitas auctoris.
tanquam ligna, quibus nutriri poſsit ignis charitatis ſiue amoris in altare Do-
mini, in corde cuiuſpiam legentis ſiue audientis, et legendo ſiue audiendo cupi-
entis proficere in dilectione nominis Domini. Nequę enim donum hoc quo
(vt præſcripſi) viam ſiue ſpatium ante principes mihi cupio parari, tanti æſti-
mo quanti eſt aurum, & argentum & prætioſi lapides, quanti hyacinthus &
purpura, coccuſque bis tinctus & byſſus, quæ ſpiritualiter in conſtructione
ſpiritualis tabernaculi offeruntur. Benè nobiſcum agitur, ſi hæc ſcripta no-
ſtra ſaltem pretium lignorum habere iudicentur, quibus iam dictus ignis in
altari Domini, in corde cuiuſpiam puſilli, efficaciter nutriatur. Porro in eo Exodi. 36.
quod iuſsit Moyſes pręconis voce cantari: nec vir nec mulier quicquam vltra
offerat in opere ſanctuarij, ſicut & in multis alijs permaneat ſenſus literalis:
quomodo partibus virgarum, cortex viridis, quia non ſicut illic ceſsatum eſt
à ſpiritalibus offerendis. Non benè videntium imò inuidentium eſt, tali ſimili-
tudine vti, vt dicant: ſicut tunc offerebat populus plus quàm neceſſarium fuit,
ita nunc plures ſcribuntur libri quam neceſsariũ ſit, ſemper licuit ſemperque li-
cebit vnicuique dicere, ſalua fide, quod ſentit: nolentem autem noſtra, nemo Romanorum Pontifex ſummus ſacerdos.
compellit. Vellem, quoniam lex præcipit Domini? tibi ſummo ſacerdoti pro-
bata vel accepta eſſe hęc fidelis animę oblata, vt verè primitias digne in opus
Domini ſuſcipiendas. Vbinam hoc pręcipit myſtica lex Domini? In con-
ſtructione tabernaculi ſupra memorati, in verbis iſtis: Loquere filijs Iſrael vt
tollant mihi primitias, ab omni homine, qui offert vltronius, accipietis eas. Et Exodi. 25.
quis eſt ille omnis homo primitias offerẽs vltroneus, niſi is in quo fides, quę pri- Homo vltroneus.
ma virtus eſt, per dilectionem operatur? Nimirum rectè dicitur ille vltroneus Galat. 5.
Eſt enim hilaris dator quem diligit Deus, & proinde ſiue parum offerat ſiue 2. Cor. 9.
multum, digne oblationes eius primitiæ dicuntur & ſunt. Quapropter & iſtud
eſt notandum, quia oblationes, quæ ſecundum prætium ſui viliores ſunt, non
vltimo loco ex ore Domini nominate ſunt, ſcilicet pili caprarum & rubricatæ
pelles arietum, ſed loco ferè medio cunctarum oblationum: ita vt prima poſita
videas aurum, argentum & æs, hyacinthum & purpuram coccumque bis tinct-
um, byſſum: nouiſsima autem arometa in vnguentum & thymiamata boni Exodi. 25.
odoris, lapides onychinos, gemmas ad ornandum Ephod ac rationale: & me-
dio (ſicut iam dictum eſt) loco pelles caprarum, & pedes arietum rubricatas.
Nonne per hunc quoque ordinem vtiliter commonemur, quia quę parua ho-
minibus videntur interdum pro bona voluntate offerentis Deo magis accepta
habentur, & inter primitias ab eo computantur. Accipias ergo à me homine Catalogus operum Ruperti.
vltroneo primitias iſtas quas obtuli, in primis pręſens opus IX. diſtinctum li-
bellis, de Glorficatione Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti. Sunt alia quę
quæ nunc vſque præſentare non potui, opus quoddam XIII. librorum de Vi-
ctoria verbi Dei. Itemque opus de Gloria & honore filij hominis, in to-
tidem libellis, In XII. prophetas. XXX. libri. In Apocalypſim libri XII. In

euangelium Ioannis libri XIIII. De S. trinitate & operibus eius, libri XLIII. In Samuelem & Dauid libri XV. In honorē beatæ Mariç virginis ſuper Cantica libri VII. Scripſeram & ante hæc omnia opuſculum de Sacramentis ſiue officijs diuinis per circulum anni, diſtinctum libellis ſiue tomis XII. Hoc donum, Sicut initio memini ex Salomone dicente, donum hominis dilatat viam eius & ante principes ſpatium ei facit. Hoc inquam donum quis prohibere debet, ne huius hominis viam dilatet, et ante principes ſpatium eius faciat, præſertim clamante deſuper autoritate diuina. Ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis primitias? Hominem quippe me eſſe vltroneum, veraci ſententia profiteor, quia non conductus mercede hominis, ſed ſola delectatus dulcedine verbi diuini, circa hoc donum laboraui, offerendum in opus tabernaculi Domini: & ea cauſa hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis, vſque ad domum Dei in voce exultationis & confeſſionis.

Proue. 18.
Exodi 35.
Rupertus homo vltroneus,
Pſal. 41.

Ad

AD LECTOREM.

ACCIPE HIC LECTOR

CANDIDISSIME COMPENDIOSVM INDICEM BREVEMQVE SVMMAM OMNIVM FERME EO-

rum,quæ digniora nobis notatu viſa ſunt. Quæ vt ſtudioſiſsimo cuique quantocyus offerrentur, diuiſimus vnamquę paginam in quatuor partes, deſignatas per has quatuor literas,A,B,C,D. ita vt à principium: B, medium ſuperius: C,medium inferius: D,finem paginæ demonſtret.Fruere igitur hoc noſtro labore , multóque magis ſubſequentibus ipſius Ruperti libris,ſacro paracleti munere nobis omnibus diuinitus dedicatis.

A.

Abdicatio templi manufacti per fumum deſignata. 85.a.b.
Abraham quomodo typum geßit Dei *patris.* 45.d
Abrahæ fidem Iudæi non capiebant, ideo data eſt eis lex. 73.d.
Adam uir non beatus, abijt in conſilio impiorum &c. 59.c
Adam perdendo tres uirtutes infuſas, perdidit ſimilitudinem Dei. 63.a
Aedificare ſolitudines ſibi,quid eſt. 72.b
A fructu frumẽti,uini & olij, duplex expoſitio. 61.d
Alæ ſex in duobus Seraphin quid deſignant. 94.b
Alphabeti Hebraici. 22. *literæ & earum interpretatio.* 68.d
Aman ſuperbißimus aßimulatu diabolo. 79.c
Amicus noſter ſingularis,Chriſtus eſt. 1.d
Angelorũ nouẽ chori, qui dicuntur, Ordo *cœli.* 23.c
Angelis apoſtatis propter eorum ſuperbiam non datur ſpiritus ſanctus in remißionẽ peccatorũ. 25.d
Angeli adminiſtrabũt uſque ad extremum iudicium non poſtea. 28.b
Angelorum qui perſtiterunt, remuneratio. 30.c
Angelos Deus *creauit & magnificauit ſed non iuſti.* 31.d
Animæ impregnatio in baptiſmo. 25.a
Animus hominis quando amicus, & quando deſertor eſt. 1.c
Anni hominis, 120. *quia tot uixit* Moyſes 40.b
Antequam fierent ibi eram. 92.a
Antiquis patribus maior fuit flendi cauſa quam nobis. 76,d
Anulus Ruperti *tres libri de ſacramentis.* 1.a
Apocalypſis tot habet ſacramenta quot uerba. 27.b
Apoſtoli accepto ſpiritu ſancto primum ex Dauid *ſumpſerunt teſtimonia.* 58.b
Apoſtolorum cor & os ante ſpiritus ſancti mißionem anguſtum fuit. 60.c
Apoſtolis bis datus eſt ſpiritus ſanctus,ſcilicet,in remißionem peccatorum,& diuiſiones gratiarum 61.b. c
Aquarum decurſus in primo pſalmo ſunt gratiarum diuiſiones. 59.b
Aqua,ſpiritus ſanctus, aquæ diuiſiones gratiarum. 93.c
Aßimulatus Deus *in manu prophetarum.* 74.a
Aßimulatio trinitatis in Aſſuero, Mardochæo, & Heſter. 79.c
Auferre de ſpiritu Moyſi *& dare ſeptuaginta ſenioribus quid fuit.* 54.a
Aurum opus decoris tui,quomodo intelligitur. 26.c
Aurum in templo quod eſt corpus Chriſti,ſunt charismata ſpiritus ſancti. 94.c.
Auxilium trinitatis in arcu & gladio per tres Machabeos. 81.a

B.

Babylon nobis eſt uniuerſus mundus,inquo peregrinamur. 76.d
Babylonem in idololatria diu imitata eſt Roma. 77.a
Babylonicum regnum leenæ aßimilatum. 78.
Benedictio Dei *terna ad filios* Noe. 39.b
Benedictionem Iſaac,id eſt Chriſti, accipiunt ſimplices & fideles ſicut Iacob 46.d
Benedictio filiorum Iſrael ſub nomine trinitatis,ſed obſcurè. 49.a
Benedictio trina in dedicatione templi Salomonis, 90.d
Beſtiæ malæ que auferentur ſunt maligni ſpiritus 29.a

Blaſphemia & ſpiritus blaſphemiæ quomodo differunt. 92.b

C.

CAput Chriſti Deus. Et *tecum principium quomodo intelligi debet.* 4.d
Caput idololatriæ dici poteſt ſtatua regis Nabuchodonoſor. 78.b
Chariſmata nouem apud Apoſtolum, *nouem ordinibus angelorum aßimilantur.* 30.d
Charitas cur ſæpius exprimitur in ueteri teſtamento quam fides & ſpes. 73.c
Charitas eſt uera & perfecta gratiarum actio. 78.b
Chriſtus cur potius principium quam filium aut Chriſtum ſe eſſe dixit. 6.c
Chriſtus eſt nomen multis communicabile. ibid.d
Chriſtus filius Dei *uerè* Deus, *quia ex* Deo *proceßit.* 11.b.c.
Chriſtus non ſine ſpiritu ſancto, ſtat ad oſtium & pulſat. 18 e.
Chriſtus Dei *ſapientia adiuuit ſpiritum* Domini *ut conſiliarius.* 36.b
Chriſtus factus eſt quaſi Adam, *ut adam fieret uere quaſi unus ex nobis.* 37.b.
Chriſto fuerũt duæ uoluntates & operationes 47.d
Chriſtus quomodo ſurrexit propheta ſicut Moyſes. 48.b
Chriſtus habuit in ſe omnem plenitudinem & omnia dona ſpiritus ſancti. 56.c.
Chriſtus ut homo, filius primogenitus, excelſus præ regibus terræ. 57.c.
Chriſtus moriendo poſtulauit à patre hæreditatem. 59.d
Chriſtus ut uerè Pontifex, *ſignauit ſuper nos lumen uultus* Domini. 61.a
Chriſtus eſt ille Iacob & Iſrael, *propter quem* Cyrus *ſuſcitatus fuit.* 79.d
Chriſtus multipharium exauditus eſt in ſanctis ſuis clamantibus. 80.d
Chriſtus filius hominis, omnium rerũ Dominus. 87.d
Chriſti incarnatio nobis ineffabilis. 88.b.c
Chriſtus anno ætatis uiceſimo apparuit exornatus. 98.d
Chriſtus ipſe eſt pontifex, hoſtiaquè ſimul & templum. 90.d
Cingulum tradidit Chananæo *mulier illa fortis.* 69.b.
Ciuitas glorioſa, cœleſtis Hieruſalem, *mater noſtra.* 24.b.
Cognitio per ſpeculum in ænigmate nobis ad ſalutem neceßaria. 73.a
Cognoſco nunc ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum. 74.b
Cognoſcetis quod non fruſtra fecerim omnia quæ feci. 85.a
Coluber tortuoſus bis eiectus, adhuc tertio eijciendus eſt. 28.a
Coluber ſine requie circuit terram. 29.d
Columba in holocauſtum oblata, typus Chriſti. 90.b
Complere opus ſuum & requieſcere ab omni opere, quomodo differunt. 70.d.
Concentus cœlorum quid eſt. 28.d
Concepti non uiderunt lucem ſancti patres ante diluuium. 39.a
Confeßio mirabilis magorum de digito Dei, & Nabuchodonoſor *de filio* Dei. 48.d
Cõfidit in ea cor uiri ſui, quomodo intelligitur. 68.a
Confitemini memoriæ ſanctitatis eius. 93.c.
Conſilium dei altum in eo quod mortem homini peccanti intulit, 35.d
Conſilium diuinum de redimendo homine peccatore per Chriſtum. 88.c.d.
Contemplantibus debentur ſumptus ex domibus regum. 51.c.
Conuiuij illius cum riſu familiariter eclebrati myſterium. 43.d
Cyri *regis* Perſarũ *ſpiritum ſuſcitauit* Dominus *pro templo* Hieruſalem 78.c
Cyrus *prophetice prænominatus ab* Eſaia *miro teſtimonio* 79.a

D.

DAuid *intus & foris tribulatus, quod contriſtaſſet ſpiritum ſanctum* 22.d
Dauid *cur plures habuit uxores* 24.b
Dauid *manifeſtius de trinitate loquutus eſt quàm* Moſes 57.b
Dauid *magnum continet theſaurum teſtimoniorum ſpiritus ſancti de* Chriſto 58.d
Deliciæ meæ, eſſe cum filijs hominum 36.c
Deſiderium ſanctorum patrum ſuper Chriſto *naſcituro.* 47.b.
Deus *aliter erat cum* Chriſto *quàm cum* Moſe *aut* Ioſue. 5.d
Deus *à nobis laudandus eſt, quantum poſſumus, quia maior omni laude* 23.a
Deus *rectè amator dicitur, eius ſponſa eeeleſia,* Sion *facta* 24.c
Deus *cur non* Adam *peccantem, ſed terram in opere eius maledixit.* 39.d
Deus *in hac uita perfecte cognoſci à nullo pt.* 53.b.
Deũ time & mãdata eius ſerua. Hoc eſt oĩs hõ. 72.a.
Deus *maxime fidelis in uerbis & promißis ſuis.* 73.b

Deuorare populos in ore gladij, aliter licuit ueteribus, aliter Chriſtianis 52.d
Diabolus per ſuperbiam repulit amatorem ſuum deum, ideo iuſte derelinquitur 26.b.
Diabolus non ſtatim ut conditus eſt, cecidit. Ibid.c
Diabolus cur ponebatur in monte dei, cum ſciret deus eum caſurum Ibid.d
Diabolus habet plagam mortis, quæ ſanata eſt. 27.d
Diaboli, qui ceciderunt, nunquàm fuerũt inter Cherubin & Seraphin 30.b.
Dies ſex primi cur dicuntur dies 70.c
Dies ſeptimus natura primus eſt. Ibid.d
Dilectionis operatio tertia, contra idololatriam eſt zelus 52.c
Domine apud te eſt fons uitæ, quomodo intelligitur. 14.a
Domus dei infeſtatur pluuijs ſophiſtarum ac fluminibus hæreticorum. 33.c
Domus dei à Salomone ædificata, typus corporis Chriſti 85.d
Domus dei, quod eſt corpus Chriſti, quomodo in utero Mariæ ædificata eſt. 88.a
Domus ædificata lapidibus delolatis atque perfectis. 89.b.
Domus dei, quæ eſt corpus Chriſti, exornata auro puriſsimo. 89.d
Dormire in contemplationibus quale eſt. 51.c

E.

Eccleſia non de Chriſto, ſicut Eua & Adam ſed propter Chriſtum & per Chriſtum facta eſt. 6.b
Eccleſia per fidem eſt illa mulier fortis, de qua in Prouerbijs 67.d
Eccleſia eſt illa ſponſa, de qua in Canticis. 72.b
Eccleſia in perſequutionibus creuit. 84.b
Edom populus execrabilis, filijs, Iſrael contrarius & inſultans. 80.b
Ego & pater unum ſumus, altius dictum, quam ego ſum Chriſtus 6.d.
Ego hodie genui te. In deo enim nõ eſt heri aut cras, ſed ſemper hodie 57.c
Egreſſus Noe cum tribus filijs trina benedictione. 84.d
Egreſſus Danielis cum tribus ſocijs, tribus gratiæ incrementis Ibid.
Eſau Iudaicum populum, Iacob gentes præfigurauit. 46.d

F.

Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. 33.d
Fides facit hominem rectè mœrentem 18.b.
Fidei excellentia homines ad principatus angelorum ſublimat 51.a
Fides eſt præparatio ad gratiam, eſtq; donum ſpiritus dei. 37.d.
Fides, omnium chariſmatum optimum eſt. 47.c
Fides requirit animam moralibus uirtutibus præornatam 64.b
Fides eſt illa mulier fortis, de qua in fine Proue. 67.c
Fidem habenti ut Abrahæ, ſecreta ſua pandit deus 68.b.
Fides quomodo cingulum tradit Chananæo 69.b
Fides quid operatur per ſpem & charitatem. 72.d
Fides Abrahæ non indigebat lege. 73.d.
Fides uera & uiua nunquam ſine charitate eſt. 74.c.
Fide coniunguntur electi deo ſicut mulier uiro ſuo. 95.
Filij dei de ſtirpe Seth, filiæ hominum de ſtirpe Cain. 38.d.
Filius dei ad patrem eſt, ſicut mens hominis architecti ad animam ſuam. 53.b.
Filiorum ſapientiæ & ſtultitiæ, diuerſi & contrarij fines. 66.d.
Flumina de uentre credentis fluentia, ſunt non ipſe ſpiritus, ſed eius doctrina 15.c.
Fodere in altum, eſt quærere fundamentum ex ſcriptura 33.c.
Fons uitæ apud dominum, dominus eſt pater, fons filius: uita, ſpiritus ſanctus 14.a.
Fons patens in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Ibid.c
Fons patens domui Dauid. Ibid.
Fortitudo Iudicum regumq; ac prophetarum, pro deo contra idola. 52.d.
Fructus & effectus conſolationis paracleti in recte lugentibus 19.b.
Funiculus triplex difficilè rumpitur 63.b

G.

Gemitus rectè lugentium in hoc ſeculo, magni quidem ſed dulces 21 a
Gementium ſic uocem audis, ſed neſcis unde ueniat, aut quo uadat Ibid.
Gemitus inenarrabiles, quib. ſpiritus poſtulat pro nobis Ibid.
Gentium diuiſio in ſeptuaginta duas linguas, ſecundum .72. filios Iſrael. 33.a
Gradus in trinitate nulli ſunt, ſed omnia ibi coæqualia 29 b.
Græcorum error de proceßione ſpiritus ſancti. 10.d 11.d.
Græcorum argumentatio ac data à Ruperto ſolutio. 12.c
Græci, id eſt, gentiles, ſapientiam quæſierunt & inuenerunt. 66.b.
Gratiarum diuiſiones tot ſunt, quot ordines angelorum. 30.d.
Gratia ſanitatum quomodo differt ab operatione uirtutum, 37.a
Gratias deo agens, debet reſpicere beneficia Chriſti. 80.a
Gratiarum actio quid eſt? Ibid.d.

G.

Hæreſis, mulier ſtulta & clamoſa, reddens malum & non bonum. 68.c.
Hæretici chariſmatum donis abutuntur in ſuperbia. 18.a
Hæretici mutant cauſam filiorum pauperis, id eſt, Chriſti. Ibid.
Hæreticorum cantus diſcors, contra eccleſiæ concentum. 29.a.b.
Hæretici contrariæ ſcientiæ turrim, ſicut gigantes extruunt 42.b.
Hæretici ponunt os in cœlum & lingua eorum trãſit in terra. Ibid.
Hæretici Pharaoni & magis eius ſimiles 28.d
Hæretici peccant in ſpiritum ſanctum, quia errant per ſuperbiam, non per ignorantiam 57.a.
Hæretici lędũt animas ſuas & diligũt mortẽ. 66.a.
Hæreticorũ improbitas, qua nos interrogant. 5.b
Hæretici ſcienter & per inuidiam reſiſtunt ueritati. 92.b.
Hæreticis non eſt pars in dedicatione domus dei. 93.c
Hieruſalem, multum differt ab apoſtatrice ſynagoga. 84.a
Holocau. medullata, cõbuſtio uitiorum. 91.d
Homo diuino ſpiritu afflatus, tacere non poteſt etiam ſi uelit 19.d
Hominis interioris uterus, multos habet circuitus et capacitates. 20.d.
Homo ſic afflatus ſpiritu ſancto utrum finaliter poſſit deleri ab eo. 22.a.
Homini plura & maiora in operibus dei abſcondita ſunt quàm uiſa. 23.a.
Homo cur poſitus fuit in paradiſum, cum ſciret deus eum peccaturum. 26.d.
Homines pro diuerſa meritorum qualitate in diuerſos angelorum ordines recipiendi. 30.b.
Homo maximus debitor dei ac gratiarũ actionũ 31.c.
Homines & angeli propter unum Chriſtum creati ſunt. 32.b.c.
Homines non prædeſtinati ſunt ſicut ſitula aquæ & puluis terræ 35.a.
Homo multis miſerijs repletus eſt, ut uexatio det intellectum 41.a.
Homo quomodo nihil amplius habet iumentis. 75.b
Hoſtis multo nequior, qui ex communicatis communicat, quàm is qui foris eſt 101.c

I.

Iacob, id eſt, ſupplantator ſpiritum ſancti præfigurauit. 46.a
Ignis ſpiritus ſancti, non cõburens ſ. illuminans 20.b
Ignis ſine diminutione ſui, multiplicatur ſicut et gratia ſpiritus ſancti 54 b.
Illapſus ſpiritus ſ. auro grauior, melle dulcior. 20.c
Incarnationis ſacramentum angelis ab initio abſconditum 34.b.
Initium ſapientiæ timor domini 52.a
Inſufflando dans ſpiritum ſanctum, Chriſtus duo dedit intelligi 11.d.
Interpretibus. 70. Apoſtoli & Euangeliſtæ pro neceßitate temporis uſi ſunt 50.d
Iohannes Baptiſta non fuit ſicut Moſes, in ſignis & portentis 48.b.
Ioſue quõo accepit ptẽ gloriæ Moſi in miraculis. 26.c
Ironiæ quædam in ſcripturis grauißimæ 62.a
Ironia hæc, Ecce Adam quaſi unus ex nobis, per Chriſtum in ſerium conuerſa eſt. 37.b.
Iſaac, typus Chriſti, qui riſus & gaudium eſt omniũ beatorum. 43.b.c.
Iſaac, qui riſus interpretatur Chriſti figura fuit in multis 46.a
Iudæus gloriam ſanctæ trinitatis contemplari refugit 2.d.
Iudæis liber & ſermo de trinitate ſignatus & clauſus.

ſus. 50.a.
Iudæi inexcuſabiles ſunt, quia non credunt in agnũ qui librum aperuit Ibid.c
Iudæorum murmura tentationesq́ non ante puniuit deus quam de ſpiritu Moſi dedit. 56.a
Iudæorum plagæ interitusq́ diuerſi poſt acceptum munus ſpiritus Ibid.b.
Iudæorum peccata in filium minus punitæ ſunt quã quæ in ſpiritum ſanctum Ibid.c.
Iudæi quærebant & emebant mendacium contra reſurrectionem Chriſti 60.d.
Iudæis non oritur ſol & ſtellæ clauduntur quaſi ſub ſignaculo. 63.a.
Iudæi deriſores ſunt, de quibus dicitur: Noli arguere deriſorem 66.a.
Iudaicus populus, parens naſcituri Chriſti cuſtodiebatur ne periret. 75.d
Iudæi captiui recordabantur Sion propter naſciturum in ea Chriſtum 76.a
Iudæorum contritio & conculcatio ſub. Tito & Veſ. 83.a.
Iudæi ſi poſt datum apoſtolis ſpiritum ſanctum credidiſſent, potuiſſent excuſari Ibid.d
Iudæis agnus in leonem, columba in ignem uerſa eſt, poſt mortem Chriſti. 92.d.
Iudæis nec hoſtia nec locus ĩmolãdi relinquitur Ibid
Iudæis duplex pœna, una in hoc ſeculo alia in futuro. 94.d.
Iuſtitia noſtra fides ẽ, iuſtus enim ex fide uiuit, 66.c
Iuſtitia & pax oſculatæ ſunt 88.d

L.

LAetitia patris, & filij, ſpiritus ſanctus eſt 62.a
Lamuel, id eſt, in quo deus. Chriſtus recte dicitur 17.d
Lãces iudicij duæ, una, miſericordiæ alt. iuſti. 89.b.
Liber ante aduentum Chriſti ſapienter clauſus & ſignatus eſt. 62.c.
Liber Prouerbiorum per antitheta iuſti & impij fere totus contextus eſt 66.c.
Liber Eccleſiaſtes quid tractat. 67.c.
Liber Eccleſiaſtes certam præbet rationẽ ſpei 69.d
Linguarum diuiſio cur facta eſt. 42.b
Linguarũ diuiſionẽ cõſuluit filius dei, easq́ in apoſtolis p ſpũm ſ. iterũ uniuit ac cõformauit Ibid.c.
Literarum Hebraicarum interpretatio. 68.d
Lugendum nobis in hac uita eſt. 18.a
Lugẽtes in hoc ſeculo magis laudant mortuos quã uiuentes Ibid b.
Lugentes ſic habent gaudium cordis per conſolationem paracleti 19.b
Lux uera, filius dei, angeli & ſancti non ſic ſunt lux. (25.b

M.

MAgi non uera faciebant miracula, ſed in uiſu apparentia. 48.c.
Manus tuæ fecerunt me, & plaſ. me 50.d
Manus Chriſti tornatiles aureæ, 90.a
Maria mater Chriſti maximam habuit fidem 68.b.
Mariæ proprie & excellenter aſcribitur Canticum Canticorum. 72 b c.
Mendacia ſigna magorum & Antichriſti 48.d
Miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi. 89 a
Monotelitarum & Eutychetis error 47.d
Mons magnus qui impleuit terram Chriſtus eſt 34.d
Mortem timent homines mundani, cauſam mortis non conſiderantes. 19.c.
Mors corporalis ex dei miſericordia homini inflicta eſt. 55.b.c.
Moſes cur potius Breſith quam Ben. in capite libri poſuit. 5.b.
Moſes ante Iob, & literas primas, ſancti Hebr. à deo accepit 28.b.
Moſi intentio in Cant. Deuter. erat commemorare beneficia dei 32.d
Moſi cur potius quam prioribus data eſt operatio uirtutum, 44.b.
Moſes uir fideliſsimus, ſemen Abrahæ promiſſum maximè deſiderauit 47.a
Moſes operatione uirtutum maximus fuit prophetarum. 48.b
Moſes Iudæis uelamen habet quod per Chriſtum euacuatur. 49.a
Moſes librũ de trinit. Iudæis clauſit & ſignauit 50.b
Moſes exemplar omnium prælatorum. 53.d.
Moſi claritas, in comparatione ad Chriſtum nec excellens nec uiua 55.b
Moſes pro domino zelatus eſt propter uitulum occidens. 23. milia. 56.b.
Moſi ſcriptura quaſi fons ſcripturarum eſt 86.b

N.

NOe cur potius Chanaan quã Chã maledixit. (39.b
Noe cur potius Chanaan quam alios filios Cham maledixit. Ibid.d
Nomen meum Adonai non indicaui eis. 44.b.
Nomen domini inuocatum, facit peccatorem reſurgere. 63.c
Nunquid Sion, dicet hõ, & hõ natus eſt in ea. 4.a

O.

OBſtetricante manu eius eductus eſt coluber. 28.a

Octo Primates, octo præcipui iudices in Iſrael, in typum Chriſti. 54.d
Omnia quæ habet pater, mea ſunt, quomodo intelligitur, 55.b
Operatio trinitatis per totum agrum ſcripturarum expreſſa 4.b
Opus Ruperti in duodecim prophetas, uelut aurum, exoptatum à legato apoſtolico 2.a.
Opus Ruperti ſuper primum & ſecundum librum regum. 57.b.
Opus Ruperti in cantica canticorum, ſeptem libris diſtinctum. 72.b.c.
Oratio Ruperti ad beatam trinitatem. 75.a
Ordinem cœli non nouit homo, niſi deus reuelet ei per ſpiritum ſuum. 23.d.
Ordinem cœli ponere in terra quid eſt .25.a

P.

Paracletus non ueniet, niſi ego abiero, duplex expoſitio. 11.b.
Paracletus duplex, alius huius mundi, alius electorum dei. 17.b.
Paracleti uiſitatio ſenſibilis quam dulcis ſit duobus probatur exemplis 20.b.
Paradiſum plantauerat dominus à principio, id eſt, die tertio. 86 d
Pater & pater meus differēter à Chriſto dicitur. 12.d
Paulus rogans contra ſtimulum carnis an ſit exauditus. 21.d.
Paulus inter Cherubin, Iohan. Euang. inter Seraphin computatur 31.b
Paulus ſapiens architectus. 72.a.
Peccata quæ poſt datum ſpiritum ſanctum fiunt, cur grauius puniuntur 56.d
Petrus, unus de Seraphin, quia Apoſtolorum primus 94.d.
Pharao cur tot ſignis tentatus fuit, cum ſciret deus cor eius. 27.a.
Pœnitet me feciſſe hominem, quomodo intelligitur. 40.d.
Poſtula à me & dabo tibi gentes hæred. tuam. 57.b.
Premium laboris poſt hanc uitam 85.b.
Preuaricando preuaricari quid eſt. 83.c.
Principium in quo deus omnia creauit, filius dei eſt. 4.c
Principium, per quod & propter quod omnia. Chriſtus eſt 5.a.
Principium eſt nomen magis proprium uerbo dei quam filius aut Chriſtus. 6.b
In Principio erat uerbum, quomodo intelligi debet. 7.a.
Proceſsio ſpiritus ſancti tribus modis effecta eſt. Ibid.c
Proceſsio ſpiritus ſancti res ualdè magna. 8.c
Proceſsio Chriſti duplex, una ex deo, altera de thalamo. 9.a
Proceſsio dicitur ſpiritus ſancti non filius: hic non proceſsit, ille procedit. Ibid.d.
Prophetæ etiã regibus dominati ſunt, ideo inter dominationes computantur. 30.c
Prophetia Enoch contemni non debet. 38.c.
Prophetæ iuſsi ſunt librum ſanctæ ſcripturæ claudere & ſignare 50.c.
Pſalmi quatuor primi, quatuor Chriſti ſacramenta continent 58.d.
Pſalmus primus proprie ſoli Chriſto conuenit. 59.a
Pſal. 4. cur nunc ſingulariter, nunc pluraliter loquitur. 61.d.
Pſalmi. 136. expoſitio literalis. 76.c
Pſal. 29. de dedicatione domus Dauid & de reſurrectione Chriſti 92.d
Puluis es & in puluerem reuerteris, miſericors ſententia. 36.c

Q.

Quatuor beſtiæ grandes, quatuor regna præcipua 78.a
Quatuor iudicia domini peſsima, &c. 82.c
Quarta beſtia, id eſt, Rom. imperium, Iudæos comminuit. 92.d
Quis appendit tribus digitis molem terræ. 35.b.

R.

Reges, quibus uinum dari prohibet Lamuel, ſunt diuites huius ſeculi. 17.d
Reges Iſrael omnes peccauerunt, nullo excepto 81.d
Requies domini, plenitudo eſt beatitudinis. 72.d.
Requieſcere cum regibus & conſulibus terræ apud Iob, quid eſt 12.a
Reſurrect. mortuorũ male à Saducæis negata. 45.b
Rogabo patrẽ, quomodo hoc conuenit Chriſto 13.a
Ro. eccleſia, latinæ eccleſiæ columna 10.d
Romæ Chriſtus Petro exeunti occurens. 77.b.c.

S.

Sacerdotes non datores, ſed miniſtri ſunt benedictionis 49.b
Saducæi neque animas neque angelos uiuere putant 45.b.
Salices erant, non ſolum gentes, ſed etiam carnales Iudæi

Iudæi. 77.a.
Salomon filium patris æterni manifeſta uoce expreßit. 63.b
Salomonis caſus in ſenectute omnibus nobis formidabilis. 65.c
Salomonis libri boni ſunt fructus, qualecunq; fuerit ipſe lignum Ibid.d.
Sancti nationes iudicabunt, id eſt, ſpurcitias earum condemnabunt 52.d
Sapientia ſecularis aßimilatur meretrici in prouerbijs. 64.b.
Sapientia apud Salomonem & uerbum apud Iohannem Euangeliſtam idem ſunt Ibid.d.
Sapientia patri coæterna carnem ſuſcepit, excidens columnas ſeptem 65.d
Sapientia mater iuſtorum, ſtultitia maior impiorum. 66.d
Sapientia in quam Deus omnia fecit. nobis dies ſeptimus eſt. 70.d
Sara id eſt, princeps, fidem: Agar, id eſt, aduena, legem præfigurauit. 46.a
Scala Iacob, moraliter intelligi poteſt & allegorice. 48.d
Scientia tum humana tum diuina, in patribus ante Abraham 38 b.
Scribere uerba legis in limine & oſtijs domus tuæ quid eſt. 51.c.
Scripturæ ſacræ cur dicantur ſcripturæ populorum 3.b.
Scriptura ſacra tota unus liber eſt, quia ab uno ſpiritu dictata 4.d.
Scriptura uet. teſt. de trinitate clauſa eſt Iudæis & ſignata 50.a.
Scripturæ ſacræ pulchra commendatio ex interpretatione Alphabeti Hebræorum 69.a.
Scrutari ſcripturas, non eſt ſcrutatorem eſſe maieſtatis 82.a
Seditionum autores tres in Hieruſalem ſub Tito & Veſpaſiano. 85.b
Semita iuſtitiæ, arta prudentibus huius ſeculi 36.d.
Septies & ſeptuageſies ſepties diuerſi ſunt myſterij. 38b
Septenarius numerus in bonam & malam partem uniuerſitatem ſignificat. 79.d
Septem ſaluationes Iuda per ternos uiros, ad Abraham uſque ad Chriſtum 82.b
Septem columnæ domus ſapientiæ, ſunt ſeptem ſpiritus domini 89.a
Septem ſpiritus domini per Moſen in ſeptem primis diebus præſignati Ibid.c
Septem ſpiritus domini cur dicuntur ſeptem columnæ. 87.d
Septem, ſpirituum plena requies in Chriſto. Ibid.
Septem ſpirituum duplex ordo, alius in Chriſto alius in nobis. 88.a
Seraphin duo, Apoſtoli & prophetæ. 94.d
Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine. 61.a
Similitudo generationis carnalis ad ſpiritualem & diuinam, 24.d.
Similitudo trinitatis in anima, mente, & fortitudine hominis. 53 a
Sion ciuitas omnium electorum 4.a
Sion, præſens eccleſia, Hieruſalem, ſuperna ciuitas. Vbi dicitur, cuius ignis in Sion, & caminus eius in Hieruſalem. 31.d
Si quis ſitit, ueniat ad me, &c. 14.c
Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. 21.b.
Si quiſpiam præualuerit contra unum, duo reſiſtunt ei 89.b.
Sol uane pro deo habitus eſt 71.a.
Solis & lunæ atque ſtellarum mira poteſtas 86.d.
Sordes Iſrael, duo uituli Hieroboam, non emundabuntur. 29.c.
Spes quid operatur in homine per fidem & charitatem 73.a.
Spiritus nomen eſt commune toti trinitati, ſed uni perſonæ appropriatur. 8 a
Spiritus ubi uult ſpirat. Ergo uere deus eſt. 16.b.
Spiritus creatus, ſiue bonus ſit ſiue malus, animæ ſubſtantiam non intrat Ibid.
Spiritus creatus, non alterius creati, ſed ſolum creatoris ſpiritus capax eſt Ibid.c
Spiritus eius ornauit cœlos. 27.d
Spiritus domini deforis ſpirat, etiam in malis, ut in Saul, & Balaam 16.d
Spiritus mendacij æmulator miraculorum in magis. 48.c.
Spiritus timoris domini, ex iudicio dei inter lucem & tenebras cognoſcitur. 86.b.
Spiritus fortitudinis, ex creatione ſolis & lunæ agnoſcitur. 86.d.
Spiritus conſilij, in creatione piſcium auiumq; & reptilium. 87.b.
Spiritus ſapientiæ ex requie diei ſeptimi cognoſcitur. Ibid.c
Spiritus ſancti ſuggeſtio ad hoc opus ſcribendum. 2.a.
Spritus ſ. in ueſt. te. dictus eſt ſpiritus dei ſeu ſpiritus domini.

tus domini 7.b
Spiritus ſ.ante aduentum Chriſti non fuit datus in re miſsionem peccatorum Ibid.
Spiritus ſanctus cur uirtus altiſsimi dicitur, ſicut filius brachium domini. 8.b
Spiritus ſ. non ſolum à patre, ſed etiam à filio procedit. 10.c.2.a
Spiritus ſ. uerè deus, quia à patre procedit. 13.b
Spiritus ſanctus ut flumen in fonte de filio, & uena fontis, patre 14.a
Spiritus ſanctus de filio procedit ſubſtantialiter, ſed aliter de prophetis & apoſtolis. 15.c
Spiritus ſanctus & deforis & intus ſpirat 16.d
Spiritus ſanctus quomodo contriſtatur in nobis. 22.d
Spiritus ſanctus dona, differenter antiquis patribus & nobis data ſunt. 38.a
Spiritus ſanctus in Chriſto pleniſsime ſecundum omnia dona fuit. 55.d
Spiritus ſanctus cur lumen uultus Domini dicitur 61.a
Spiritus ſanctus in corde alicuius ſancti ſumma letitia eſt, ſed contriſtatur peccato. 62.a
Spiritus ſanctus formauit corpus Chriſti in Maria ex ſua operatione, non de ſua ſubſtantia. 88.c
Spiritus ſanctus aliter ſuper Chriſtum, aliter ſuper Apoſtolos deſcendit, 91.c
Spiritus ſanctus aqua uiua de petra, de filio quoque procedit. 93.d
Spolia dicuntur eloquia Domini. 68.c
Statera diuini iudicij in exitu huius uitæ, 89.a
Stephani prothomartiris præconia. 95.a
Superbia gigantum poſt pœnam & in pœna Adæ. 41.d
Suſcitare ſeptem paſtores ſuper eum, ſcilicet Chriſtum, quid eſt. 55.a
Suſcitabo ſuper eum, cur potius dicitur, quam in eo. ibidem.b

T.

TActus dolore cordis intrinſecus, quomodo intelligitur. 41.a
Tecum principium in die uirtutis tuæ dupliciter exponitur. 5.a
Templum Chriſti dedicatum in reſurrectione. 91.a
Terra homini è paradyſo propulſo in pœnam data, ſtulte ad gloriam quæritur. 70.a
Terra cui non uult miſereri Dominus, ſynagoga eſt quæ Chriſtum crucifixit. 82.c
Terra Iudæorum inexcuſabilis facta eſt. 83.d
Teſtimonia Chriſti contra Arrianos & Macedonianos. 13.b
Theſaurus abſconditus in agro, myſterium Sanctæ trinitatis. 3.a
Theſaurus iſte, non in parte aut in partibus, ſed in toto agro abſconditus. 4.a
Transferre montes, Apoſtolos, & prophetas quid eſt. 62.d
Tres pueri quaſi ex uno ore laudabant Deum, ſic nos omnes. 77.d
Tres reges Perſarum Cyrus, Darius & Artaxerxes pro Iudæis. 78.c.d
Tres reges iuſtos inuenit Dominus in tribu Iuda, in Iſrael nullum. 81.b
Tres uiri, Noe, Daniel, Iob, quibus ſimiles ſunt Petrus, Ioannes, Paulus. 82.d
Tria hæc, fides, ſpes, Charitas, ſæpe in nouo teſtamēto, in ueteri raro ponuntur. 73.b.c.
Tria hæc reformāt hominem ad ſimilitudinem Dei. Ibid.
Tria hæc, maior autem horum eſt charitas. 74.c.
Trinitatis myſterium, theſaurus deſiderabilis, in agro ſcripturæ. 3.a
Trinitatis conſilium pro hominis reparatione per incarnationem. 37.b.
Trinitas ueteribus partim in ſermone, partim in opere oſtenſa 39.b.
Trinitatis ſplēdor in uerbis Dei ad Noe. 40.a
Trinitatis figura in tribus nominibus & in tribus angelis. 42.d
Trinitatis teſtamentum ad Abraham Iſaac & Iacob. 43.b
Trinitas corona ſpei noſtræ. Ibid.
Trinitas etiā in modo diligendi Deum exprimitur. 50.d
Trinitas perſonarum in una ſubſtantia Dei, ex uerbis Dauid. 58.a
Trinitatis nomina, tum abſoluta tum relatiua, clarius in nouo quam in ueteri teſtamento exprimuntur 73.b.c.
Trinitatis grandè negotium circa tres pueros in camino. 75.d
Trinitatis auxilium pro Iudæis propter Chriſtum naſciturum. 79.a
Trinitas in illis tribus regibus aſsimulata. 78.a
Trinitatis mira myſteria, in Noe, Daniel & Iob. 84.d
Triſtitia implebit cor ueſtrum quomodo rectè intelligitur. 11.b
Tropica locutio in ſcripturis ſacris frequens. 3.c
Turrim Babel cur extrui noluit Deus. 41.d

V

Vanitas magna in terrenorum concupiſcentia 68.c
Vanitas & ueritas, ſibi inuicem oppoſita ſunt 70.c
Verbo Domini cœli firmati ſunt & ſpiritu oris eius. &c. 23.d
Verbum Dei eſt per quod & propter quod facta ſunt omnia. 25.b
Verba cantionum ſunt ſacra ſcriptura. 75.c
Veſtes Eſau ualde bonæ, erant ueſtes ſacerdotales, tanquàm primogeniti. 46.b
Veſtes Iacob charismata ſpiritus ſancti. ibi.c
Via prudentiæ lata ijs, quibus Deus per ſpiritum ſuum reuelauit. 36.d
Via prudentiæ eſt in uerbo crucis. 37.a
Vinum quod mœrentibus dat Lamuel, eſt ſpiritus ſanctus. 17.d.18.a
Vino ſpiritus ſancti abutuntur hæretici. 18.a
Viſio Eſaiæ de Seraphin, ad Chriſtum & Apoſtolos referenda. 94.b
Viſio illa aſcenſionis Dominicæ gloriam repræſentat. ibid.
Vita actiua, ordine prima dignitate ſecunda eſt. 52.a
Vnctio ſpiritus ſancti quædam ſingularis & ineffabilis, ſed in paucis. 17.a
Vnitas per ſpiritum ſanctum in credentibus ſectarum, pluralitas in hæreticis. 61.c
Vox Chriſti dulcis, uox turturis, uox pietatis. 90.d
Vox exultationis prædicatio eſt Euangelij. 93.d

Z.

Zelus Domini pro Moyſe in Iudæos, poſtquam de ſpiritu eius dedit ſeptuaginta uiris. 56.d
Zonæ quinque in cœlo ex motu ſolis diſtinctæ 87.a

INDICIS FINIS.

PROLOGVS RVPERTI AD CVNONEM.

QVID FACIAM O PHILOCHRISTI OMnes auditores beneuoli, quia animus meus materiam qualem- Canti.1.
cunque ſibi obiectam, quamuis ſupra vires ſit, interpretatam
ſiue inoperatam abire non ſinit? Eccè cuidam amicorum
ſponſæ vel ſponſi, qualium in Canticis eſt illa vox, murenu- Anulus
las aureas faciemus tibi, vermiculatas argento, multum ro- Ruperti, opuſculum
ganti, opuſculum tribus ædideram libellis ſecundum mate- lib. 3.
riam quam ille mihi obiecit, ſcilicet de ſacramentis fidei ſub dialogo Chriſtiani & Iudæi, quod videlicet opuſculum, pro re vel qualitate ſuimet Anulum placuit appellari, atque hoc facto, putabam me ſatis feciſſe illius voluntati bonæ Eccles. 24.
& laudabili. At ille, iuxta quod ſapientia dicit: Qui edunt me, adhuc eſurient:
& qui bibunt me, adhuc ſitient, vbi hoc tantillum comedit & bibit, amplius eſuriens & ſitiens, & quaſi irritato mentis palato ex guſtu boni ſaporis, hoc ro- Argumentum huius
gare, hoc inſtanter petere addidit: vt apponerem loqui adhuc contra perfidiam operis.
Iudaicam, primum de tribus perſonis vnius ſummæ diuinitatis, & demonſtrare illi, quamuis inuito, trinitatis gloriam teſtificatam eſſe ex lege & Prophetis: quas nimirum ſcripturas ipſe legit & recepit. Deinde cur vel quomodo magis ad perſonam filij pertinuerit ſuſceptio carnis. Deinde hoc demonſtrare quod tempus illud, quo natus eſt hic Ieſus Chriſtus, quem confitemur & ſcimus Meſſiam ipſum eſſe, quem expectabant patres ſancti, promiſſum ſibi, à veritate non
diſcrepet imò valdè concrepat Prophetiæ, quam Patriarcha Iacob præloquutus Gene. 49.
eſt.. Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fœmoribus eius, donec veniat qui mittendus eſt. Hæc tria proponens, num paruam aut facilem mihi materiam obieciſſe viſus eſt? Imò rem magnam, rem difficilem impoſuit, & quanto propinquius huc animus accedit, & poſtulata facere cupit, tãto pondus eſſe grauius ſentit, & penè refugit, niſi quod maiora ſuis viribus iamdudum cum auxi- Animus
lio Dei verſare conſueuit. Quid igitur faciam? Nimirum hoc expedit & op- hominis
timum eſt, vt habens amicum, eam ad illum media nocte, & dicam: Amice com- nunc amicus nunc
moda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit ad me de via, & non habeo deſertor eſt.
quod ponam ante illum: animus meus, amicus meus, qui tamen ſæpe elongatur à Luc. 11.
me; ita vt rectè clamem, & cor meum dereliquit me. Ergo verum dicere licet, & Pſal. 39.
amicus & deſertor ipſe eſt. Amicus nimirũ, in eo dum intus ſe continet: amicus, dum vocat & ad aliquem ſanctorum conuertitur: amicus, dum cogitat altius quod Dei filius propter nos virginis filius factus eſt: amicus, dum adhuc altius
intuetur myſterium crucis, quod per illam idem Dei filius omnia traxit ad ſe: Ioann. 12.
amicus, dum adhuc certiſsimè gloriam beatæ Trinitatis cupit videre, quaſi per ſpeculum & in ænignate. Hunc denique ſuimet proceſſum, & olim in quadam vidit imagine, & nunc rebus aliquãtiſper experitur. Dum poſt multa quæ ſcrutatus eſt in ſcripturis eiuſdẽ Chriſti filij dei teſtimonia, nũc tandẽ aliquid dulcè vel iucundum de gloria ſanctæ Trinitatis & proceſsione Spiritus Sancti effare deſiderat. In quo autem deſertor idem eſt? Nimirum deſertor in crebra reſolutione, deſertor in propoſiti obliuione, deſertor in feneſtris per quas non deberet exire, deſertor in viſu, deſertor in auditu, deſertor in guſtu, deſertor in odoratu,

deſertor in tactu, hic talis eccè nunc, vt ſæpe fecit, de via redijt ad me. Sed quid dicam? Non habeo (vt iam dixi) quod ponam ante illum, non habeo ex me ſermonem bonum ſiue rectum & benè ſonantem, quod dignè valeam exequi opus propoſitum. Reſtat igitur, vt (ſicut iam dixi) eam ad illum verum amicum, ad illum ſingularem amicum, qui cum Deus eſſet, propter nos homo factus eſt, amicus & frater, dicamque ei: Amice, commoda mihi tres panes, amice, da ſermonem qui & cor meum reficiat atque delectet, & cultores trinitatis, quicunque legerint vel audierint, ædificet. Olim dum tu, amantiſsime mi Cuno, Ratiſponenſis Eccleſiæ Præſul, venerabilis, Legato ſedis Apoſtolicæ, domino Vuilhelmo, Præneſtino Epiſcopo, quædam ex operibus noſtris demonſtraſſes, & ille, vt vir ſtudioſus & adprime eruditus, intente legeret atque amplecteretur: inter cætera libuit eum ſciſcitari, ſi aliquid operis edidiſſem de proceſsione Spiritus Sancti. Quod quia ſatis deſideranter ſuſcitatus eſt, tu nimirum pro bona voluntate penè indoluiſti, quod non haberem, quod per illum deportari poſſet ad veſtigia ſanctæ Apoſtololicæ ſedis de materia huiuſcemodi, vt eſſent quaſi margarita ſuper opus illud, quod (vt tu putabas) velut Aurum ille exoptauit, & ſecum tulit, videlicet explanationem in ſex priores ex XII. Prophetis. Exemplar illud te agente & illo expetente amiſi ſicut & cætera multa noſtrorum operum exemplaria, quæ tu profectus in epiſcopatum abſtuliſti. Cum ergo poſtulatum ingredi vellem de gloria ſanctæ trinitatis, memoria ſimul illius diei mentem tetigit, viſumque eſt augmentum forè qualiſcunque vtilitatis, ſi ſimul in procurſu eiuſdem operis dulcedinem ſermonis permiſcerem ſecundum hanc materiam de proceſsione Spiritus Sancti. Fateor quia mox, vt occurrit mentio ſiue ſuggeſtio hæc (quæ vtinam ipſius ſit Paracleti) de quo Dominus: ille vos (inquit) docebit omnia & ſuggeret vobis omnia quęcunque dixero vobis (valdè complacuit, faciemque mentis ad occurrendum ſibi deliuit, & hilarem effecit, Sed quomodo Iudæo competeret hic ſtare in dialogo (vt Ille amicus poſtulauit) ante faciem Chriſtiani reuelata facie contemplantis * ſanctæ trinitatis: & quæſtiones proponere, quarum ſolutione magis ac magis reueletur vultus Moyſi: cum ille à prima reuelatione ſtatim fugere conſueuerit? Amoto itaque illo, ſola cum quieto & tranquillo otio ſacras perageret paginas Chriſtiana fides, quatenus & ille non interturbet, & tu Chriſtiane nihilominus habeas quod cupis, quantum per nos Deo iuuante fieri poteſt.

Marginalia: Luce. 11. — Legatus ſedis apoſtolicæ. — * alias gloriam.

RVPERTI

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE

Trinitatis, & proceſſione Sancti Spiritus.

LIBER PRIMVS.

Quòd myſterium ſanctæ Trinitatis theſaurus ſit deſiderabilis, & quod theſaurus in agro abſconditus ſit. Cap. I.

THeſaurus deſiderabilis tu nobis es ô admirabile myſterium Trinitatis, & theſaurus, abſconditus quidem, ſed taliter, vt inueniri poſsis ab homine attento qui te quærit illuminatos, per fidem habens ſuæ mentis oculos. Vbi enim theſaurus ille abſconditus eſt? in agro. Sic etenim Dominus dicit in Euangelio Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. Mira res. Non in ſacculo, non in diuerſorio, non in cubiculo intra cubiculum, vbi ſolent homines abſcondere theſaurum ſuum, quia de furibus ſoliciti ſunt, ſed in agro, id eſt, in proparulo. Qualis (rogo) hæc eſt abſconſio, abſconditum eſſe in publico? Attamen ita eſt, & omnino verum eſt. Hoc opus nunc ſuſcepimus, & hæc præſentis operis noſtri eſt intentio, demonſtrare, qualiter vel quo theſaurus iſte ſit abſconditus in agro: dicamus ergo, quoniam theſaurum iſtum ſolis cæcis abſconditum inuenimus nos: & hunc oculos habentibus, qui tamen fortè nondum ſatis viderunt, & videre volunt, quaſi prætento demonſtremus digito.

Matth. 13. Theſaurus abſconditus in agro

Quod ſancta veteris inſtrumenti ſcriptura ille ager ſit, & quam ob cauſam conuenienter agri nomine ſignificata ſit. Cap. II.

AGer iſte de quo propoſuimus: ſancta veteris inſtrumenti ſcriptura eſt. Et rectè dicitur ager: quia profectò res publica eſt, res in aperto poſita, & cunctis hominibus, imò populis omnibus, legere vel audire cupientibus, propoſita eſt. Hinc eſt illud in Pſalmo veraciter dictum: Dominus narrabit in ſcripturis populorum. Quid namque eſt quod dicit in ſcripturis populorum, niſi ac ſi diceret, in ſcripturis quæ populis expoſitæ ſunt vel quæ à populis omnibus legi poſſunt? Quod vt diceret non fuiſſet neceſſarium niſi eſſent quædam ſcripturæ ſiue quędam ſcripta quæ non ſunt populorum, verbi gratia, ſcripta Platonicorum, ſcripta Ariſtotelicorum. Nimirum ad diſtantiam eorum quæ illi ſcripſerunt, ſcripturæ ſacrę rectè dicuntur ſcripturæ populorum, quia videlicet populos, id eſt ſimplices à ſuimet lectione non repellunt: quin & ſi myſteria non cito percipiunt, at ſaltem literalem ſenſum & moralem quoque facilè capiunt intellectum. At illorum ſcripta vel dicta lubricis anfractibus effugiendo, ſimplices à ſe repellunt. Exempli gratia. Si dixeris, mortuus eſt homo: dicunt, mortuus non eſt homo. Et ex parte verum dicunt, quia ſi homo eſt, viuit: ſi autem mortuus eſt, & homo & anima & animatum corpus eſſe deſijt. Quod non attendentes populi, id eſt, ſimplices ſtant attoniti. Sed nihilominus verum eſt dicere, mortuus eſt homo, eo videlicet ſenſu quo ſolemus à parte ſignificare totum. Et rectè appellamus hominem corpus humanum vita defunctum: & huiuſmodi locutionem ſicut populi, ita & ſcripturæ noſtrę recipiunt, ſuntque ob huiuſmodi ſimplicitatem ſcripturæ populorum. Similiter quod hic de theſauro propoſuimus, dicentes: abſconditum in agro, id eſt, in publico, illi dicerent vel ſcriberent, oppoſitum eſſe in adiecto, & cetera huiuſmodi qualia populi non intelligunt. Attamen verum eſt & non ita, vt ſicut in eo quod anterius dictum eſt: ſic & in iſto, à parte ſignificetur totum, imò de toto ſentias totum, videlicet quia totum apertum vel publicum eſt videntibus, totum abſconditum vel clauſum eſt inuidentibus.

Pſal. 86. Scripturæ populorũ ſacra Biblia.

Sicut populi, ita & ſcripturæ tropos admittunt.

Quomodo vel qualibus theſauris eiuſmodi in tali agro abſconditus ſit, & à quibus cito poſsit inueniri, Cap. III.

DIximus quo in agro theſaurus iſte abſconditus ſit, ſcilicet glorioſa diſtinctio perſonarum ſanctæ trinitatis, iam dicendum, quomodo illic abſconditus ſit. Vtrunque etenim demonſtrare ſupra propoſitum eſt, & quo in agro, & qualiter abſconditus ſit. Non longè pro hac demonſtratione exemplum petatur. Præſens enim adeſt idoneum, ſi reſpicias vnde dixerit: Dominus narrabit in ſcripturis populorum. Vtique dices mihi, quod hoc dixerit de illo, quod ſub interrogatione præmiſerat, dicens hoc modo: Nunquid Sion dicet homo, & homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſſimus? Quomodo, vel in quantum hæc portio magna theſauri abſconditi hoc talentum magni ponderis, hoc ſacramentum incarnationis ad ſolam pertinens perſonam filij, abſconditum eſt in agro ſæpe dicto: ſic vel in tantum & non occultius ibidem myſterium totius trinitatis abſconditum eſt. Solis enim indignis, inuidere & non videre volentibus ſic fuit abſconditum, vt inueniri non poſſet dum

Pſa. 86.

Sion, ciuitas omniũ electorũ, Pſal. 81.

quæreretur & porcis bona margarita non conculcanda non obijceretur. Proinde dicit: O Sion, nunquid dicit homo iſte, & homo natus eſt in ea, ſubauditur ciuitate ſua, de qua præmiſit: Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei, & ipſe fundauit eam altiſsimus. Nunquid (inquam) dicet hoc homo, ſcilicet, quiſpiam totus terrenus, qualis eſt Iudæus ſiue Hæreticus? Subauditur non. Hoc namque dicere deorum eſt, & omnium filiorum excelſi: quod hic homo qui natus eſt in ſancta Sion (quæ vna ciuitas eſt omnium ſanctorum atq; electorum angelorum & hominum) priuſquam in ea naſceretur, ipſe fundauit eam altiſsimus. Non hoc dicet homo, non intelliget quis, deditus ſenſui terreno. Ergo theſaurus abſconditus. Similiter de omnibus ſacramentis, & diſtinctione perſonarum ſanctæ trinitatis, qui theſaurus magnus eſt: ſciendum, quia modus abſconſionis talis eſt, vt homo infidelis non inueniat: deorum autem vel filiorum excelſi multitudo fidelis, cito apprehendat.

Quod non in una parte agri, ſed per totum agrum ſacræ ſcripturæ theſaurus iſte, & indignis abſconditus, & à dignis ſit inuentus, uel cito inueniatur. Cap. IIII.

Theſaurus per totum agrũ abſconditus.

QVA tandem in parte, vel quibus in partibus agri theſaurus iſte abſconditus debet inueniri? Nam fortaſsis hoc quiſpiam putet, quod in parte ſeu in partibus, & non in toto agro theſaurus iſte abſconditus vel demonſtrandus ſit. Ad hæc (inquam) non in partibus, ſiue per partes, ſed in toto, vel per totum, per omnes terminos agri huius, theſaurus iſte abſconditus, iamdudum inuentus, & adhuc inueniendus eſt. Quid illud totum eſt? Nimirum omne quod ab initio creaturæ vſq; nunc Deus operatus eſt. Breuiter hic percurrere libet terminos agri, diſtinctiones operum viſibilium, de quibus omnis ſcriptura ſancta conſiſtit, iamq; promittere quod nuſquam in omnibus his deſit, per ipſam deſignata literam, cooperatio trinitatis.

Opera trinitatis in agro ſcripturarum.

Primum eſt creatio cœli & terræ, ſequens conditio creaturæ angelicæ, poſt hæc plaſmatio hominis cum benedictione plaſmatoris ſiue creatoris, deinde poſt diluuium benedictio reparandi generis humanĩ de hominibus paucis, poſt hæc facta ad Abraham promiſsio beati ſeminis, quod eſt Chriſtus, deinde deſcenſus Dei in Aegyptum ad liberandum populum ſuum, poſt hæc modus benedictionis, quo peracto tabernaculo Moſes filijs Iſrael benedicere iuſſus eſt, deinde ſermo qui de ædificanda domo Domini ad Dauid factus eſt, ſimulq; ſacramenta Pſalmorum & præconia Prophetarum, poſt hæc conſolatio ſiue reuerſio captiuitatis de Babylone, Deinde Machabæorum victrices pugnæ. Per hos omnes terminos extenditur ille ager, & in his omnibus iſte theſaurus abſconditus eſt, & vt manifeſtius dicam, ex iſtis operibus dei ſancta vetus ſcriptura conſcripta eſt, & in ſingulis horum ſanctę trinitatis comparationem non defuiſſe certum eſt, & hoc præſenti opere demonſtrandum eſt. Quod cum demonſtratum fuerit ſubſequetur opus clariſsimum dominicæ incarnationis, paſsionis, reſurrectionis atq; aſcenſionis, & aduentus Paracleti Spiritus Sancti, quod videlicet opus noſtra quantulacunq; declamatione tanto liberius, tantoq; vehementius perſonare poterit in gloria ſanctæ trinitatis, quæ ab hinc prædicatione publica per totum mundum cœpit annuntiari, quanto pluribus corroborata fuerit teſtimonijs ex dictis ſeu rebus geſtis præcedentium ætatum ſeculi. Igitur ab initio creaturæ iam nunc exordiamur curſum ſuſcepti operis.

De capite libri: In principio creauit Deus cœlum & terram, qualis ibi ſit abſconſio huius theſauri, & quod Filius principium ſit, ſicut ipſe dixit, ego principium qui & loquor uobis. Cap. V.

Gene. 1.

IN principio creauit Deus cœlum & terram: Terra autem erat inanis & vacua, & tenebrę erant ſuper faciem abyſsi, & Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Eccè qualis abſconſio theſauri. Non nos pigeat, neq; faſtidium cuiquam pariat frequentatio hæc nominum iſtorum theſauri & abſconſionis eius. In inuentione gaudium eſt, & gaudium circa inuentum diſcurrens libenter eadem repetit: facit enim loqui ex abundantia cordis. Eccè ergo qualis abſconſio. Cum ſanctæ ſcripturæ ſpiritus in iſto capite libri, ſanctam trinitatem velit intelligi, vnam tantummodo perſonam paruo ſubtegens velamine, faciem eiuſdem trinitatis ſapientibus & prudentibus abſcondit, reuelaturus eam paruulis. Quo ſub velamine quam perſonam abſcondit? Nimirum perſonam filij, ſub velamine nominis principij. Sapientes quippe & prudentes, id eſt, ſuperbi, qualium quidam dicebant eidem incarnato filio Dei, tu quis es, in hoc dicto: In principio creauit, nihil aliud inuenerunt, aut inuenire voluerunt, quam ac ſi diceretur, primo vel primitus creauit, quo ſenſu & Poeta ethnicus, licet inſignis dicere potuit: Principio cœlum, terram, campoſq; liquentes, Lucentemq; globum lunæ, titaniaq; aſtra, Spiritus intus alit. At ille paruulos attendens qui eum erant audituri, interrogantibus (vt iam dictum eſt) tu quis es: principium (ait) qui & loquor vobis. Hoc dicens, nimirum locum iſtum, caput iſtud ſanctæ ſcripturæ retexit, ita vt non dubites, eum te velle ſimul agnoſcere illud quoq; quod in Pſalmo dicit ipſe: In capite libri ſcriptum eſt de me. Quod eſt enim caput libri, niſi hoc initium omnium ſcripturarum veritatis? Omnis quippe ſcriptura ſacra, ſcriptura canonica, vnus liber eſt, quia ad vnum tendit, & ab vno Deo profecta, vno eodemq; ſpiritu conſcripta eſt. Econtra

In capite libri, teſtimoniũ de trinitate. Matth. 11. Ioan. 8. Virgili. 6. Aeneid. Ioann. 8. Pſal. 39.

ſcripta

ſcripta omnia quæcunq; non veniunt ex eodem ſpiritu veritatis, plures ſunt libri. Propterea Sapi-
ens Eccleſiaſtes dicit: Faciendi plures libros nullus eſt finis, Igitur in principio creauit Deus cœlum & Eccſes.12.
terram, & ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas: ſplendidum caput libri gloriam prædicat ſanctæ trini- Gene.1.
tatis. Fugiant qui oderunt eum à facie iſta, ſicut fugiebat tunc, & accedere timebat Iſrael carnalis, Exo.24.
quando ex collocutione dei ſplendida facta eſt facies Moyſi.

Quam ob cauſam Filium ſiue uerbum Dei principium decuerit
nuncupari. Cap. VI.

QVam autem ob cauſam Filium ſiue verbum Dei, principium decuit nuncupari? Nimirum
quia omnia per ipſum facta ſunt. Veruntamen adhuc pro cauſa præſenti parum dictum eſt.
Nam non ſolum per ipſum, verumetiam propter ipſum omnia facta ſunt. Sic enim Apo-
ſtolus dicit: Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in glo-
riam adduxerat, authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummari. Hæc eſt cauſa vera, cauſa di- Hebræ.2
gna tanti huius nominis, ſcilicet principij, quia ipſe eſt propter quem omnia, & per quem omnia: ipſe
(inquam) eſt omnis creaturæ principalis & efficiens cauſa. Dicit aliquis: Et Deus pater nonne prin-
cipium eſt? Planè principium pater, principium filius, principium ſpiritus ſanctus. Veruntamen non
tria principia, ſed vnum principium: ſicut non tres dij, ſed vnus eſt Deus. Cur ergo in iſto capite li- Omnis
bri, ſolam filij perſonam, inſpirator ſanctæ ſcripturæ, ſpiritus Dei, principium nuncupare voluit? ſcriptura
Ad hæc inquam: Omnis iſte liber, omnis ſancta ſcriptura, cuius caput hoc eſt: In principio creauit De- ſancta pro
us cœlum & terram, cui creaturæ, vel propter quam ſcriptus eſt creaturam? Nimirum propter cre- pter homi
aturam humanam, ad inſtructionem creaturæ humanæ ſancta ſcriptura condita eſt. Huic creaturæ nem eſt.
ſine dubio vna hæc perſona, Filius Dei, triplici modo principium eſt. Duobus modis tam angelicę
quam humanæ creaturæ principium eſt, videlicet quia & propter ipſum, & per ipſum omnia, ſicut
iam ſuperius dictum eſt: tertio modo, ſolius creaturæ humanæ, quia per paſſionem ſalutis noſtræ
author conſummatus eſt: ſalutis (inquam) noſtræ princeps & principium eſt. Quod futurum non la-
tebat Moſen, cum iſtam ſcripturam digito Dei prædoctus ſcribere inciperet. Benè igitur, & vene-
rabiliter ſecundum rei veritatem pro Ben. id eſt, pro filio Breſith, id eſt, principium poſuit, principi-
um nuncupans Filium Dei. Propter quem & per quem nos condidit, vidit, & ſaluandos forè præ-
uidit? Proinde conſiderandum, quia licet pater quoq; principium ſit, licet Pater & Filius & Spiritus Rom.11.
Sanctus (ſicut iam ſupra dictum eſt) vnum principium ſit, ex quo omnia, per quem omnia, in quo
omnia, nuſquam tamen vel Pater, vel Spiritus Sanctus legitur ita manifeſtè principium ſe nominaſſe,
ſicut Filius ſe nominauit, dicendo Iudæis: Ego ſum principium, qui & loquor vobis. Ioan.8.

De eo quod in Pſalmo dicit Pater Filio: Tecum principium in die uirtutis tuæ,
in ſplendoribus ſanctorum ex utero ante lucife-
rum genui te. Cap. VII.

ET quidem in Pſalmo: Dominus Domino, Pater Filio dicit: Tecum principium in die virtutis Pſa.109.
tuæ, in ſplendoribus ſanctorum, ex vtero ante luciferum genui te, & hoc ita intelligitur, vt di-
cat filio Dauid, domino Dauid, Pater Deus. Ego principium tecum ſum, tecum operor in die
virtutis tuæ, in proceſſu victoriæ, vel reſurrectionis tuæ, quo videlicet die ſancti ſplenduerunt diſ-
pulſis tenebris, & accepta remiſſione peccatorum: ego (inquam) principium id eſt, pater, qui ex vtero
ante luciferum, id eſt, ante omnem creaturam genui te. Nam Lucifer qui cecidit, quia principium eſſe Iob.40.
voluit, fuerit quidem principium viarum Dei ſed iunior te extitit? Veruntamen expoſitio hæc, qua
pater principium in hoc verſiculo intelligitur, ſcrupuloſa eſt infirmis intellectibus, quod experimen-
to didicimus. Putant enim ex hoc libere poſſe dici, quod Pater ſit principium filij, & ad eundem ſen-
ſum pertrahere niſi ſunt illud quod dicit Apoſtolus: Caput autem Chriſti Deus. Vt ergo ſcrupu- 1.Cor.11.
lum omnem amoueat, & illæſo calle fides procedat: ſciendum, quia litera præſcripti verſiculi nul-
lam nobis neceſſitatem imponit, vt Pater intelligatur nomine principij. Cum enim dicit: Dixit Do- Pſal.109.
minus domino meo, id eſt, pater filio, Deus Chriſto, tecum principium, hoc rectè intelligitur ac ſi
dicat: Idcirco ſede à dextris meis, idcirco dominare in medio inimicorum tuorum, quia Deus es, &
non homo tantum, verbum & non caro tantum. Deniq; hoc idem ſonat: Tecum principium. Cum Eſa.53.
natura humana, ſecundum quam viſus vel reputatus es nouiſſimus virorum, diuina natura eſt in v-
nitate, antiquum & increatum principium. Quid aliud loquitur Petrus in Actibus Apoſtolorum, di- Acto.10.
cens de hoc eodem domino: Qui pertranſiuit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à Diabolo,
quoniam Deus erat cum eo? Nimirum non ſicut dici poterat, fuit Dominus cum Moyſe, & ſicut ad Ioſue.1.
Ioſue Dominus dicit. Sicut fui cum Moyſe, ita ero tecum, non (inquam) ita dictum accipimus, quo-
niam Deus erat cum illo, ſcilicet Chriſto, ſed ita ac ſi diceret, quoniam ille non tantum homo, ſed &
deus erat & homo. Similiter cum hic audis dicentem patrem deum, ad mediatorem dei & hominum
Ieſum Chriſtum: Tecum principium ne occaſionem ſibi porrectam arbitretur Arrius, vt dicat, quo-
niam principium ſe hic appellat Pater, ergo ille principium filij eſt, & hinc dicit Apoſtolus: Caput
autem Chriſti Deus, compendio fac litis finem: ſentiens & principium, id eſt, Deum ſiue verbum, &

hominem aſſumptum vnam eſſe perſonam, Ieſum Chriſtum, cuius humanæ naturæ ipſa, quæ illi inſita eſt, verbi diuinitas, & principium, & caput, & Deus eſt. Amplius autem & Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, indiuiſa trinitas, vnum principium, vnus Deus, vnum caput eſt.

Item de cauſa nominis principij, & de eo quod Apoſtolus ait: Propter quem omnia, & per quem omnia.

Cap. VIII.

MVlta hinc iam dici poterant collectis de theſauro ſcripturarum teſtimonijs fidelibus, ſed quoniam ſecundum ordinem ſcripturarum procedere nobis propoſitum eſt, ſuccingi oportet, iamq; per aliquid ſimile demonſtrare, quam ob rem ſcriptori Moyſi, imò ipſi, qui per Moyſen locutus eſt & ſcripſit digito Dei, filium ſeu verbum patris, principium in iſto capite libri nuncupare
placuerit. Iam quidem ſupra dictum eſt, quia propter ipſum, & per ipſum omnia, & ob hanc cauſam
1.Cor.11. rectè illum hoc nomine præſcribi, ſed adhibita ſimilitudine melius eadem cauſa complacebit. Virum
eſſe caput mulieris Apoſtolus dicit, idcirco quia non propter mulierem vir, ſed propter virum mulier facta eſt. Dixit enim Deus: Non eſt bonum eſſe hominem ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſui. Illud iſti ſimile eſt. Quod enim aliud habuit exemplar, vt taliter prius virum, & deinde propter virum, ac de viro mulierem faceret, niſi verbum ſuum, filium ſuum, propter quem, & per quem omnia facta ſunt? Deniq; quod fuit vni viro mulier vna, hoc eſt, & hoc futura erat vni filio Dei, vna om-
Eccleſia nium ſanctorum angelorum atque electorum hominum Eccleſia. Differt tamen in facturis ſicut
nō de Chri- præpoſitiones grammaticæ, ita & veritas intelligentiæ. Nam & propter virum & de viro mulier
ſto, ſed facta eſt, Eccleſia vero propter filium, ſed non de filio: non (inquam) de ipſa diuina ſubſtantia cre-
propter atura vlla creata eſt. Vnde Apoſtolus rectè dixit, propter quem omnia, & per quem omnia. Et
Chriſtum. Euangeliſta: Per ipſum (inquit) facta ſunt omnia. Per hoc ergo ſimile valet aliquatenus mente
Heb.2. percipi, quam rectè Filius Dei principium in initio creaturæ nominatus ſit: quia ſi vir caput, id
Ioan.1. eſt, principium mulieris rectè dicitur, idcirco quia propter eum mulier facta eſt, multo magis ſine dubio filium Dei rectè principium ſcriptura nuncupat, idcirco qui propter ipſum, & per ipſum omnia.

Quod altius ſonet hoc nomen principium dictum Iudæis, quam ſi dixiſſet filius Dei ſum, uel Chriſtus ego ſum.

Cap. IX.

Ioan. 8. QVum igitur ab hoc teſtimonio capitis libri principium ſe eſſe aſſerit, hoc modo reſpondens
Principiū Iudæis: Principium ſum, qui & loquor vobis, ſanctum ac venerabile eſt perpendere, quomo-
eſt nomen do & malignam illorum intentionem eludit, & veritatem eſſentiæ ſuæ non ſolum non
magis pro non abſcondit, imò altius depromit. Altius quippe ſonat hoc nomen principium, quam ſi dixiſſet,
prium ver filius Dei ſum, vel Chriſtus ego ſum. Cui enim angelorum vel hominum licet aut congruit vt vo-
bo dei, q̄ fi cetur principium? Incommunicabile eſt vlli creaturæ hoc vocabulum. Qui dicere auſus fuit: E-
lius aut go feci memetipſum. Hoc enim apud Ezechielem dixiſſe redarguitur per ſpiritum propheticum,
Chriſtus quod idem eſt ac ſi diceret: ego ſum principium propter hoc ipſum cecidit Angelus, & factus eſt Dia-
Ezech. 29. bolus. Porrò nomen hoc quod eſt filius, communicabile eſt, & ipſe pueris ſuis communicauit ſi-
Pſal. 81. ue participauit, quia communicauerunt carni eius & ſanguini, quemadmodum & in Pſalmo, Spi-
Hebr. 1. ritus Sanctus longè ante proteſtatus eſt: Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes. Nec vero illud repugnat quod Apoſtolus dicit: Cui enim angelorum dixit aliquando, filius meus es tu: ſubiungit enim, ego hodie genui te, quod totum nulli vnquam alij dictum, aut dicendum eſt. Chriſtus quoque
Pſal. 104. communicabile nomen eſt, verbi gratia, cum ipſe Deus in Pſalmo loquens de patribus Abraham, I-
ſaac, & Iacob: Nolite (inquit) tangere Chriſtos meos, Igitur & altius, vt iam dictum eſt, veritatem eſ-
Ioan. 10. ſentiæ ſuæ deprompſit, dicendo principium quam ſi diceret, filius Dei, vel Chriſtus ego ſum, & malignam intentionem illorum ſic eluſit, vt non poſſent eum accuſare apud Romanum imperium, quaſi de aſſumptione regij nominis. Sic & in loco alio, dum circundantes illum dicerent: Quouſque animam noſtram tollis, ſi tu es Chriſtus dic nobis palam, non ſtatim aſcendit contra eos dicendo, Chriſtus ego ſum, ſed quaſi gyrando poſt eos, & aliqua locutus de ſe paſtore & ouibus ſuis, quam videlicet profeſſionem, ſi de illa accuſaretur, non multum curarent Romani, tandem dixit: Ego & Pater vnum ſumus, quod nimirum longe eſt altius, quam ſi dixiſſet, ego ſum Chriſtus, quia ſicut iam di-
1.Reg. 24. ctum eſt, multi dicti ſunt Chriſti, intantum, vt Saulem quoq; reprobum, Dauid nominare non dubitauerit Chriſtum domini.

Hęretici, *Quomodo pater, & filius, & ſpiritus ſanctus unum ſit principium, & quam ob*
& Iudęi nō *cauſam magis de perſona filij ſcire oportuerit, uiſum eſſe*
patrē, ſed *principium.* Cap. X.
filiū nega- DE perſona filij pro poſſe hactenus dictum eſt, quam ob cauſam rectè & rationabiliter prin-
bant prin- cipium debuerit nominari: nunc de perſona patris, quod & ipſe principium ſit, non neceſſe eſt
cipiū eſſe. artis ſimiliter demonſtrare ſcripturarum teſtimonijs. Omnis enim concertatio prauitatis hęreticę ſeu

perfidiæ

perfidiæ Iudaicæ, non tam circa patris, quam circa filij perſonam oberrare conſueuit: qualium a-
cerrimi fuerunt Arriani, qui non ſolum verbis refragati ſunt huic veritati, quam tenet Eccleſia Dei
de coæternitate patris & filij, verum etiam gladijs eandem veritatem perſecuti ſunt, volentes qui-
dem patrem increatum, filium autem creaturam dici vel haberi. Quod ſi quis in initio Euangelij
ſecundum Ioannem, dum dicit: In principio erat verbum, patrem velit intelligi per principium, vt ſit
ſenſus, in patre erat verbum, vim facit literæ, nec locum relinquit ſequenti ſententiæ, quæ præmiſſo.
In principio erat verbum, ſtatim ſubiungitur, & verbum erat apud deum. Quid enim operabitur,
& verbum erat apud deum, ſi idem intelligis in hoc dicto, In principio erat verbum? Melius ergo — In princi-
atq; expeditius. In principio erat verbum, ſic intelligimus, ac ſi dicat: ante ſecula erat verbum Domi- — pio erat
nus Chriſtus, qui homo apparuit in fine ſeculorum. Hæc enim intentio eſt illius ſancti Euangelij de- — verbum.
fendere vel proteſtari, antiquitatem Chriſti filij Dei, quod non ex Maria initium habuerit exiſtendi,
ſicut tunc aiebant, & concertare cœperant quidam hæretici, interim dum in Pathmos inſula exula-
uit ille dilectus Diſcipulus Domini, qui & propter eandem cauſam nouiſsimus hoc Euangelium
ſcripſit. Sic ergo, vt iam dictum eſt, intelligi congruit: In principio erat verbum, Chriſtus non ex
Maria ſumpſit exiſtendi initium, ſed Deus erat ante ſecula, qui homo factus eſt in fine ſeculo-
rum. Hæc idcirco dixerim, non quod pater & principium non ſit, nam & hoc ſuperius dixit, quod
& Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus beata Trinitas vnum principium eſt, ſed quod propter vel
contra hæreticos magis perſonam filij, quam perſonam patris opus erat defendi teſtimonio ſcrip-
turarum, per hoc nomen quod eſt principium, quod non ipſe factus vel creatus ſit, imò propter ip-
ſum, & per ipſum omnia facta ſunt, & in hoc fuerit intentio Moyſi, ſiue eius in quo ille ſcripſit digi-
ti Dei, dum in capite libri talem præmitteret ſententiam: In principio creauit Deus cœlum & terram.

De Spiritu Sancto, vel proceſsione Spiritus Sancti, quod tribus modis effecta ſit. Primo
ad creandum omnia, quo dictum eſt: Et Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas:
Secundo, ut ſpiritualibus donis rationalis exornaretur creatura.
Tertio, ut in remiſsionem peccatorum daretur, quod
ante Chriſti aduentum non fiebat,
Cap. XI.

INueniſti igitur ô homo theſaurum hic, & theſaurus tuus expreſſa eſt ſancta Trinitas ſubſequen-
te protinus hoc dicto Et Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Nam qui creauit Deus, ipſe Pater eſt:
& principium in quo creauit, ipſe filius eſt: & qui ferebatur ſuper aquas Spiritus Dei, ipſe Spiritus
Sanctus eſt. De iſta ſanctæ trinitatis perſona tertia, non abre illud quæritur, imò quæſitu & ſcitu — Quæſtio
dignum eſt, cur & hic, & per omnes ferè veteris inſtrumenti paginas vocetur Spiritus Dei, ſiue Spiri- — de ſpiritu
tus Domini: in Euangelio autem, & ab ipſo exordio Euangelij ſecundum Lucam nominetur Spiritus — ſancto.
Sanctus, abſq; relatione Dei vel Domini. Sic enim eſſe aduertere poteris, ſi mente vel ſedula intentio-
ne percurras ſcripturas vtriuſque teſtamenti veteris & noui. Hoc ergo ſi quæras, vtilem cito ſolu- — Solutio.
tionem inuenis, quia ſpiritus eiuſdem proceſsio, quem procedentem ſancta Chriſti Eccleſia nuncu- — Proceſsio
pat, authoritate ipſius dicentis: Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis, ſpiritum veritatis, — ſpiritus ſan
qui à patre procedit, eius (inquam) proceſsio tribus effecta eſt modis ſecundum ſcripturas veritatis. — cti triplex.
Primo, vt in principio, de quo iam dictum eſt, crearentur omnia. Secundo, vt ſpiritualibus donis hu-
mana exornaretur creatura, inter quæ maximum eſt illud, quod loquutus eſt per Prophetas. Tertio,
vt in pœnitentiam & remiſsionem peccatorum daretur, quod ante Chriſti aduentum non fiebat. His — Gene 1.
ante perſpectis, patenter intelligis, quia vbi primo proceſsit ad creandum omnia, ſicut hic habes. Et
Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas, rectè dictus eſt Spiritus Dei, quo nomine intelligitur, ſicut ait Pa- — 1.Reg.16.
ter Auguſtinus, quod ſit ipſe bonitas Dei, etenim quia bonus eſt (ait) Deus, idcirco omnia creauit. Et
vbi dona ſua diſtribuit, ibi ſcribitur ſpiritus Domini. Exempli gratia, vt illic. Et receſsit ſpiritus Do-
mini à Saul. & ferebatur in Dauid. Et vbi remiſsionem peccatorum cœpit operari, ſcilicet, ab aduen-
tu Chriſti filij Dei, glorioſo vocabulo Spiritus Sanctus cœpit nuncupari. Denique ante aduentum eiuſ-
dem filij Dei, dabatur quidem in diuiſionem gratiarum, ſed non etiam in remiſsionem peccatorum.
Vnde eſt illud: Nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum fuerat glorificatus. Quia ergo ipſe eſt — Ioan. 7.
omnium peccatorum remiſsio, noſtra eſt ſanctificatio. pulchrè ex ore noſtro tali honoratur vocabu-
lo ſpiritus ſanctus, non quod ſanctificatus, imò quod ſanctificans ſit, ſiue ſanctificator, & ipſa ſancti-
ficatio. Verum de huiuſmodi, ſuo loco plenius dicendum erit, nunc ordinem ſeruaturi redeamus ad
caput.

Cum & pater ſit ſpiritus, & filius ſpiritus, quam ob cauſam hoc ipſum ſubſtan
tiale nomen, ſcilicet ſpiritus, huic uni perſonæ ſæpius in ſcripturis
ſanctis aſsignetur. Cap. XII.

QVamuis hic ſolam hanc perſonam ſpiritum nuncupauerit ſcriptura, dicendo: Et ſpiritus Dei
ferebatur ſuper aquas, nihilominus tamen & ipſe deus, cuius hic ſpiritus prędicatur, & ipſum
principium, id eſt, filius, in quo Deus creauit cœlum & terrã, ſpiritus eſt. & non tres ſpiritus,

ſed vnus, ſicut non tres dij, ſed vnus Deus. Vnde in Euangelio, cum dixiſſet Dei Filius: Veri ado-
Ioan. 4. ratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate, nam & Pater tales quærit qui adorent eum, proti-
nus ſubiunxit: Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adora-
re. Quibus in verbis non illud intenditur, vt ſpiritus ſubiectum, & Deus prædicatum ſit, & iſte ſen-
ſus ſit, Spiritus Sanctus eſt Deus, licet & hoc ſuis in locis rectè prædicetur, ſed hoc nimirum, vt De-
us ſubiectum, & Spiritus ſit prædicatum, ſitq; ſenſus, Deus eſt ſpiritus. Quia videlicet ſancta trinitas,
quæ hic (vt iam dictum eſt) intelligitur: In principio creauit Deus cœlum & terram, & Spiritus Dei
Alia quæſtio. ferebatur ſuper aquas, ſicut vnus Deus, ita veraciter vnus prędicatur, & intelligitur ſpiritus. Quam
igitur ob cauſam hoc ipſum ſubſtantiale nomen, ſcilicet, ſpiritus, ſæpius in ſcripturis ſanctis huic vni
perſonæ aſsignatur? Nunquid eo quod ſubtilior ſit natura, cum ſit vna ſummæ trinitatis natura vel
Reſponſio ſubſtantia? Nōn vtique ſubtilior eſt, neq; enim vlla eſt ſubſtantiæ diſsimilitudo, ſed eſt huius perſonæ
propria quædam valdè ſubtilis operatio. Sic enim ſpiritus iſte intelligitur in Deo, quomodo in anima
1. Corin. 2. conſcientia ſua ſiue intentio. Denique & Apoſtolus cum dixiſſet. Quis enim ſcit hominum quę ſunt
hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Continuo ſubiunxit. Ita & quę Dei ſunt, nemo cognouit,
Spiritus. ſ. niſi Spiritus Dei. Virtus altiſsimi eſt hic ſpiritus Patris, & Filij, vtranq; & enim perſonam hic rectè in-
cur virtus telligimus in nomine vnius Dei, cum dicitur ſpiritus Dei, & in iſto capite libri, & in toto libro, id eſt,
altiſsimi ſcriptura ſacra vbi paſsim prędicatur ſpiritus Dei, vel ſpiritus Domini. Quod ſi diſtinctio perſona-
dicitur. rum in hac ipſa relatione deſideratur, exemplum in promptu eſt, cum in Euangelio Dominus dicit.
Matth. 10. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Et Apoſtolus ad
Galat. 4. Galatas. Quoniam (inquit) eſtis filij Dei, miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra, & alibi loqui-
Rom. 8. tur. Si quis autem ſpiritum Chriſti non habet. hic non eſt eius. Virtus (inquam altiſsimi eſt, ſicut &
Filius fortitudo vel brachium Domini, hoc in ſua operatione proprium habens. quod per brachium
quidem Domini, id eſt, per filium, facta omnis natura, vel formata eſt omnis creatura, ſiue ſubſtan-
tia, per hunc autem viuificata eſt, & viuit Deo omnis electa rationalis creatura, tam angelica quàm
humana.

De proceſsione Spiritus Sancti, cuius videlicet proceſsionis illud erat initium,
quod ferebatur ſuper aquas, & quouſque in opere
ſuo proceſſerit hic Spiritus Dei.

Cap. XIII.

Spiritus. ſ. cur paracletus dicitur. IAm ſupra mentio incidit de eo, quod hunc ſpiritum Dei ſancta Eccleſia procedentem, appellari
conſueuit appellatione ſolenni, authore ipſo Filio Dei, qui primus hoc verbo vſus eſt, vbi dixit:
Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre procedit.
Vnde ſumptam putas verbi ſiue vocabuli huius authoritatem, niſi ex hoc eodem capite libri, quia
Ioan. 14. ſic dictum eſt: Et ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquas? Quid nam ferri ſuper aquas, niſi iam procede-
re erat? Cuncta quæ locutus eſt homo factus, & inter homines ambulans, & docens Filius Dei, ni-
mirum authoritatem habent de ſanctis ſcripturis, & in ſuas aſpiciebat etiam cum noua putaretur lo-
Canti. 5. qui, iuxta quod de ſemetipſo dilecta In Canticis iamdudum dicebat: Oculi eius ſicut columbæ ſu-
Proceſsio per riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſsima. Itaque ſicut certum
ſpiritus ſan habemus, quia dicendo: Ego principium qui & loquor vobis, reſpiciebat (ſicut ſuperius memora-
cti res ma tum eſt) ad iſtud caput libri, quo dictum eſt: In principio creauit Deus Cœlum & Terram, ita & vbi
gna. Spiritum Sanctum procedentem dixit, non dubitemus eum reſpexiſſe iſtud quoque, quia ſcriptum
erat: Et Spiritus Dei ferebatur ſupér aquas. Magna res eſt proceſsio Spiritus Sancti, cuius videli-
cet proceſsionis illud initium erat quod ferebatur ſuper aquas. Leuemus oculos noſtros, oculos
hominis interioris, oculos fidei diligentis, & intellectu quærentis, & videamus quouſque in ope-
re ſuo proceſſerit hic Spiritus Dei, & tunc aliquantiſper perpendere poterimus dignitatem, ſiue
pondus dicti huiuſcemodi Spiritus veritatis, qui à Patre procedit. Certè cum procedere inciperet,
quando ferebatur ſuper aquas, terra de nihilo facta, inanis erat & vacua, & tenebræ erant ſuper fa-
Gene. 1. ciem abyſsi. Nunc autem qualis eſt terra, & quid in ea factum eſt ex omnipotentia procedentis? Parum
eſt attendere, quod in primis facta eſt lux intellectualis. Deinde firmamentum in medio aquarum
diuidens aquas ab aquis, deinde ex arida, quam appellauit terram, productio omnis herbæ virentis, &
omnis ligni fructum facientis, & ſemen ſuum in ſemetipſo habentis. Deinde omnis ornatus firmamē-
ti ſiue cœli, ſole & luna ac ſtellis miro ordine diſpoſitis. Deinde omnis creatura quę in aquis natat, quę
ſuper terram in ære volitat, quæ per terram, ſiue quadrupes, ſiue bipes ambulat, aut ſine pedibus rep-
tat, ad ſummum quæcunq; deo dicente facta, deo mandante ſunt creata, quorum nouiſsimum atq;
pulcherrimum eſt creatura humana, & de quibus omnibus ſcriptum eſt: Quia vidit Deus omnia quæ
fecerat, & erant valdè bona. Parum (inquam) eſt attendere hæc in proceſsione huius Spiritus Dei, niſi
leuatis (vt iam dictum eſt) oculis videas quouſq; proceſſerit, & adhuc in opere ſuo, proceſſurus ſit, vi-
Filius hominis. delicet donec ſedeat Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, poteſtatem habens faciendi iudicium à dex-
tris & à ſiniſtris. Filius (inquam) hominis principium creaturæ, & ſumma creationis ſiue proceſsionis
Heb. 2. huius Spiritus Dei, quia propter ipſum, & ipſum omnia facta ſunt, ſicut ſupra memoratum eſt cum
teſtimonoi

teſtimonio ſermonis apoſtolici. quo dixit: Decebat enim eum, propter quem omnia & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſsionem conſummari.

Item, de proceſsione Spiritus Sancti, quid differat à proceſsione filij, quoniam dixit filius: Ego enim ex Deo proceſsi *&* *ueni*. Cap. XIIII.

SEquamur attentius cum glorificatione Trinitatis, maieſtatem huius proceſsionis, & hoc nobis ſit formare vel iure ſacerdotali edere panes propoſitionis de menſa ſanctuarij cœleſtis. quam Dominus in conſpectu noſtro parauit, quod ſcripturas veritatis fideliter tractando, dignas Deo, quoad poſſumus, facere poſſumus hoſtias pulchræ laudationis. Dicendum in primis, ipſa proceſsio, (Pſal. 22.) vel ipſum procedere quid ſit, deinde quid diſtet inter proceſsionem Spiritus Sancti, & proceſsionem filij. quoniam & ipſe de ſemetipſo loquens. hoc verbo vſus eſt, dicendo Iudæis: Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis vtrunq;. Ego enim ex Deo proceſsi, & veni. Neq; enim à meipſo veni, ſed ille me miſit. Duo verba dixit, proceſsi & veni, & nimis anguſtum eſt, ſi in his duobus verbis vnum idemq; intelligere velis. ſcilicet, nihil aliud quam quod in hunc mundum veniens, qui inuiſibilis erat apud Deum, viſibilis per aſſumptam carnem apparuit. (Ioan. 8.) Latior ſenſus & amplioris intelligentiæ lumen eſt, ſi duas natiuitates eius ſuſcipias in his duobus verbis, proceſsi & veni: natiuitatem humanitatis, qua ex ſubſtantia patris ante ſecula genitus eſt. Et natiuitatis, ipſius humanitatis, qua ex ſubſtantia matris in ſeculo natus eſt. (Duæ natiuitates Chriſti.) Quamuis & hoc, quod venit prodiens ex virginis vtero, procedere fuerit, ſicut ſcriptum eſt. Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Item, in alio Pſalmo dicitur ei: Intende proſpere procede & regna. (Pſal. 18.) Quod rectè intelligitur de præſenti humanitatis eius vita, iuxta quam veraciter dictum eſt: Puer Ieſus proficiebat ætate & ſapientia, videlicet eo vſq; proficiens, (Pſal. 44.) vt appareret dictis & factis, quod ipſe eſſet ipſa ſapientia. & ſicut dictum, ita & factum eſt, quia proſpere proceſsit per annos paulo plus quam triginta, & tam breui exacto tempore, ecce nunc regnat (Luc. 2.) in poteſtate magna, quemadmodum dicit: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. (Matth. 28.) Verum nos hic agimus de illo antiquiore proceſſu eius, de quo non ſine magno pondere dixerit. Ego enim ex Deo proceſsi. (Ioan. 8.) Quiſnam ille proceſſus, ſiue illa proceſsio quæ fuit, niſi illa mirabilis atq; ineffabilis dilectio dicentis: Fiat lux, fiat firmamentum, fiant luminaria, & cætera omnia, de quibus Pſalmiſta, contemplator illius dicti ſiue verbi. (Gene. 1.) Statuit (inquit) ea in ſeculum, & in ſeculum ſeculi, præceptum poſuit, & non præteribit. (Pſal. 148.) Igitur. vt ſupra propoſitum eſt, in primis dicendum nobis, ipſa proceſsio, vel ipſum procedere quid ſit, & deinde proceſsio filij qui dixit: Ego enim ex Deo proceſsi, in quo differat à proceſsione Spiritus Sancti, de quo idem dixit: Quem ego mittam vobis ſpiritum veritatis, qui à patre procedit. (Ioann. 13.)

Quid ſit proceſsio, ſiue procedere, & cur de ſemetipſo loquens, præterito tempore dixit, proceſsi: de ſancto autem ſpiritu dixit præſenti tempore procedit. Cap. XV.

PRoceſsio eſt ſolennis egreſsio perſonarum maximè ſpectabilium, non ſine quadam grauitatis feſtiuitate ſuam præſentiam exhibentium, taliter. vt venerationem, quoq; dignè mereantur à conſpectu plebeium, magna (vt ſæpe fit) cum iucunditate occurrentium, magno cum gaudio deducentium. (Proceſsio quid eſt.) Et noſtrum quidem procedere, qui locales ſumus, eſt proficiſci de loco ad locum: diuinitatis vero localis non eſt, licet inter interdum locus illi aſcribatur, exempli gratia, cum dicit quiſpiam: Verè etenim Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. (Gene. 28.) Eſt autem proceſsio diuinitatis effectus mirandi operis, vnde ſic perpenditur, ſic mente conſpicitur, maieſtas tantæ dominationis, ſicut ex facie cognoſcitur dignitas hominis reuerendi, de loco ad locum venerabiliter procedentis. Igitur effectus operis, ſi dociles, ſi attenti, ſi beneuoli ſumus ad contemplandam pulchritudinem tantæ proceſsionis, docere nos poteſt. vt cognoſcamus Dominum maieſtatis: dominum (inquam) maieſtatis, filium qui iamdudum proceſsit, dominum maieſtatis nihilominus ſpiritum ſanctum qui adhuc procedit. (Filius proceſsit, ſpiritus ſanctus procedit.) Hæc deniq; diſcretio in temporibus verbi huius prudenter audienda eſt, quia de ſemetipſo loquens Filius Dei, ſecundum præteritũ tempus dixit. Ego enim ex deo proceſsi, (Ioan. 8.) de ſancto autem ſpiritu loquẽs, præſenti tempore dixit: Qui à patre procedit. (Ibidem. 15.) Proinde nimis incongruum eſſet, ambos ſcilicet filium & ſpiritum ſanctum dicere procedentes. cum procedens participium ſit temporis præſentis, ſicut & verbum procedit quod de ſolo ſpiritu ſancto dictum eſt: filius autem iamdudum (ſicut dictum eſt) proceſſerit, cuius proceſsio fuit ille effectus operis, à quo Deus, qui per illum omnia creauit, iamdudum ceſſauit, ſicut manifeſtè ſcriptura dicit: Et requieuit Deus die ſeptimo ab vniuerſo opere quod patrarat, & benedixit diei ſeptimo. & ſanctificauit illum. quia in ipſo ceſſauerat ab omni opere ſuo quod creauit Deus vt faceret. (Gene. 2.) Nullam quippe nouam creaturæ ſpeciem deinceps creauit, quam ante illam requiem ſuam in genere ſuo non creauerit.

Quod neq; filius ad creandum omnia proceſſerit abſq; cooperatione ſpiritus ſancti, neq; ſpiritus ſanctus ad ſanctificandum procedat abſq; cooperatione filij. Cap. XVI.

Nunquid

NVnquid vero proceſsionem Spiritus Sancti, qua nunc vſq; procedit ad ſanctificationem creaturæ rationalis, ſecernimus aut ſecerni patimur à proceſsione filij, qua (ſicut iam dictum eſt) dudum proceſsit. & procedere, id eſt, nouas creaturę ſpecies condere vel patrare ceſſauit? Nunquid hoc dicimus, aut dici vel æſtimari patimur, quod filius ad creandum proceſſerit abſq; cooperatione Spiritus Sancti, aut Spiritus Sanctus ad ſanctificandum procedat abſq; cooperatione filij?

Inſeparabilis eſt totius trinitatis operatio.

Abſit hoc. Inſeparabilis enim eſt totius operatio trinitatis, vnius Dei, vnius & inſeparabilis imperij. Et tunc, quando proceſsit Filius ex ore patris dicentis, fiat hoc vel illud, ductor totius operis erat Spiritus Sanctus: & nunc, quamdiu ad ſanctificandum procedit Spiritus Sanctus, ferturq; ſuper aquas baptiſmi, idem ipſe qui ferebatur ſuper aquas in initio, ſicut ſcriptura dicit, Filius arbiter & efficiens cauſa eſt eiuſdem ſanctificationis. Et illic, vbi Deus Pater cum ſpiritu ſancto per Filium cuncta creauit (omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil) & hic vbi Deus Pater cum Filio ſanctificat electionem creaturæ rationalis, delitiæ parantur, vel perficiuntur cooperatione totius Trinitatis, illæ nimirum delitiæ charitatis, quarum ita meminit ſapientia Dei, Filius Dei: memor, eius quam dicimus ſuæ proceſsionis.

Prou. 8.

Quando præparabat cœlos aderam, quando certa lege & gyro vallabat abyſſos, quando æthera firmauit ſurſum, & librabat fontes aquarum, quando circundabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis ne tranſirent fines ſuos, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens, & delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & delitiæ meæ eſſe cum filijs hominum. Quid nam eſt hoc, niſi ac ſi diceret, quando dixit Deus, fiat lux, quando dicebat, fiat firmamentum in medio aquarum, congregentur aquæ quæ ſub cœlo ſunt in locum vnum,

Gene. 1.

quando (inquam) hæc & cætera dicebat, & per ſingulos dies videbat quod eſſet bonum, ego procedebam ex ore eius ego enim ſum illa dictio, ſiue verbum eius.

Quomodo differũt filij & ſpiritus ſancti proceſsio.

Igitur proceſsio filij, tempore vel loco à proceſsione ſpiritus ſancti non ſecernitur, quia videlicet tunc iſta facta ſunt, quando ſpiritus Dei ſuper aquas ferebatur: & ſicut Pater, ita & Filius, ita & Spiritus Sanctus, vnus Deus, vbiq; eſt, & nullo loco concluditur. Tantum in effectum operis, diſtantia agnoſcenda eſt proceſsionis vtriuſq;, ſcilicet filij & ſpiritus ſancti, quia videlicet à conditione creaturarum ſiue ſubſtantiarum, quæ vtiq; per filium factæ ſunt, omnia enim per ipſum facta ſunt,

Ioann. 5.
Prou. 8.

ſeptimo die Deus requieuit. A ſanctificatione vero creaturæ rationalis (quod opus per ſpiritum ſanctum fit) nondum Pater aut Filius requieuit, nondum ceſſauit, vnde dixit & Iudæis idem Filius Dei: Pater meus vſq; modo operatur, & ego operor. De illis delicijs ſapientiæ dicentis: Et delitiæ meæ eſſe cum filijs hominum, ſuo loco in illo ſpeciali opere Trinitatis, ſcilicet in factura vel plaſmatione hominis, erit plenius dicendum.

Contra illos qui dixerunt Spiritum Sanctum à ſolo Patre, & non etiam à Filio procedere, dictum à ſapientia: En proferam uobis ſpiritum meum, & oſtendam uerba mea. Cap. XVII.

Prou. 1.

EAdem ipſa ſapientia dicit paruulis: En proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam verba mea. Quid hoc eſt, niſi quod facturam ſe præuidebar, iamq; fecit ipſa incarnata ſapientia? Cum enim reſurrexiſſet à mortuis, ſtans in medio Diſcipulorum ſuorum, inſufflauit & dixit eis: Pax vobis,

Ioan. 20.
Luc. 24.

accipite ſpiritum ſanctum, & ſicut alius Euangeliſta dicit: Tunc aperuit ſenſum vt intelligerent ſcripturas. Nonne hoc erat ſapientiæ, id eſt, † de filio Dei, procedentem de ſemetipſo dare vel proferre ſpiritum ſuum, ſpiritum ſanctum & oſtendere verba ſua? Item in eodem libro ſcriptum eſt: Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Quid hoc eſt dicere, niſi quia verbum Dei, Filius Dei naturam aſſumpſit, ſiue corpus humanum, & eidem aſſumpto homini ſanctum infudit ſeptiformem

† filij.

Prou. 9.

ſpiritum. Hæc idcirco dicimus, quia fuere nonnulli maximè Græcorum, qui dicerent à ſolo Patre & non etiam à Filio, procedere hunc Spiritum Sanctum, quos tamen ſancta Romana Eccleſia, latinę Eccleſiæ columna, iamdudum per multa concilia, luce coruſcans Euangelica, & ſuper petram fidei firmiter ſtans fundata, ſic reuerberauit, concentorem ex ipſis Græcis habens Athanaſium catholicum atq; orthodoxum, vt iam non ſit nobis neceſſe quicquam addere, niſi quia ſpontaneum in ſermonibus noſtris huic proceſsioni offerimus obſequium, & in ſcribendo de huiuſmodi quoddam dulcè in palato cordis ruminamus delectamentum. Tunc autem delectamentum hoc duplicatur, & ſpectatorem tantæ proceſsionis lætificat abundantius, ſi cum authoritate ſcripturarum ratio quoq; ſuppeditat, vt non dubitet intima fides, quod non minus à filio, quam à patre, hic amborum ſpiritus procedat, Deus ex Deo, non differens in ſubſtantia, par ambobus in maieſtate, non par in gloria. Igitur, vt de ipſa proceſsione vtiliter delectemur, & delectabiliter vtilia loquamur, dicendum inprimis, quot ſint, & qui ſint modi proceſsionis eiuſdem Sancti Spiritus,

Ad eandem ueritatis rationem multum illud ualere, quod ait Filius nocte illa qua tradebatur: Sed ego ueritatem dico uobis, expedit uobis ut ego uadam: ſi enim non abiero Paracletus non ueniet ad uos: ſi autem abiero, mittam eum ad uos. Cap. XVIII.

Sup. cap 11.

Triplex proceſsio ſpiritus ſancti.

IAM quidem longè ſuperius prælibatum eſt, ſed nunc repeti, & latius explanari cauſa poſtulat, quia proceſsio Sancti Spiritus tribus effecta eſt modis ſecundum ſcripturas veritatis. Primo, vt in principio, id eſt, in Filio, ſiue per Filium crearentur omnia: inter quæ, vbi dictum eſt:

Et

Et Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas, maxima atq; pulcherrima narratur facta eſſe creatura, lux intellectualis, ſcilicet creatura angelica. Secundo, vt ſpiritualibus donis humana exornaretur creatura, inter quæ maximum eſt illud, quod locutus eſt per Prophetas. Tertio, vt in pœnitentiam & remiſsionem peccatorum daretur, quod ante Chriſti aduentum non fiebat. De iſto effectu proceſsionis, quod eſt in remiſsionem peccatorum dari, quis dubitet hoc dicere, quia ſecundum hunc modum Spiritus Sanctus à filio quoq; procedit? Nam de illo quoq; dato, quo ſpiritus idem diuiſiones gratiarum diſtribuit, poſtmodum dicendum erit, quia nihilominus hoc etiam modo à filio procedit. De iſto nunc dicere præſtat, quod eſt in remiſsionem peccatorum dari, quo ſine dato nullus vnquam hominum ſaluari potuit aut poterit. Hoc ergo in primis libenter (vt ſpero) & efficaciter accipiet auditor fidelis. Vado (inquit ipſe Filius Dei) ad eum qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implebit cor veſtrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: Si autem abiero, mittam eum ad vos. Scio quidem & miror, locum hunc à quibuſdam magnis & ſanctis patribus ſic eſſe tractatum, vt dicerent, Apoſtolos Chriſti circa ipſum Dominum non potuiſſe habere dilectionem ſpiritualem, niſi præſentiam ſui ſubtraheret corporalem, atq; hoc eſſe quod dicit: Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Deniq; talis huius præſentis capituli expoſitio, verticem rei, ſiue maieſtatem ſacramenti, de quo tunc agebatur in illa ſacratiſsima cœna, non attingit: vt dicere non dubitem, quia pro rei magnitudine ſeu pondere, ſenſus iſte bonus quidem, ſed nimium videtur exilis. Amplius autem & hoc dicere licet, quod non idcirco factum eſt, quod hic prædixerat. Triſtitia implebit cor veſtrum, quia corporalem ſui præſentiam aſcendens in cœlum, abſtulit ab oculis eorum, imò & proinde magis gauiſi ſunt, ſicut Lucas manifeſtius narrat: Et factum eſt (inquiens) dum benediceret illis, receſsit ab eis, & ferebatur in cœlum & ipſi adorantes regreſsi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno. Vnde ergo contriſtari habebant, aut vnde triſtitia impleuit cor veſtrum? Nimirum de morte eius, de qua tam diu contriſtati ſunt, donec venit Maria Magdalene, reſurrexiſſe illum nuntians, his (inquit Marcus) qui cum eo fuerant lugentibus & flentibus. Hoccine (inquit) fuit ire ad patrem, ſcilicet, mori, quoniam dixit: Et nunc vado ad eum qui miſit me. Planè hoc ad patrem ire fuit, à quo & coronandis erit gloria & honor propter eandem paſsionem mortis. An non & hoc Euangeliſta dicit in initio eiuſdem ſermonis? Sciens (inquit) Ieſus, quia venit eius hora vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem. Itemq;: Sciens (ait) quia omnia dedit ei pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit.

Spiritus Sanctus à filio quoq; procedit.

Ioann. 16.

Expoſitio inſufficiẽs.

Triſtitia implebit cor veſtrũ.

Luc. 24.

Marc. 16.

Hebræ. 2

Ioann. 13.

Item de eodem dicto, & quod Spiritus Sanctus tunc primum appellatus fuerit Paracletus, id eſt conſolator, eo quod ſit ipſe peccatorum remiſsio, quam videlicet remiſsionem peccatorum non dabat prius, nondum glorificato Ieſu. Cap. XIX.

IGitur, vt aliquid dicamus dignum tanta grauitate oris ipſius Domini, dicentis: Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, ſimul & illud perpendere operæ pretium eſt, quia nuſquàm ante illam ſacratiſsimam cœnam, in qua ſermonem hunc habuit, Spiritum Sanctum Paracletum nuncupauit. Eruditę mentis eſt, perſentire cauſam nominis huius, ſcilicet Paracleti, quod latinè dicitur conſolator. Quam videlicet cauſam ſentiens, ſimul etiam percipiet, quia multum pertinuit ad rem, vt tali in tempore potiſsimum (quod ante non fecerat, neq; per ſemetipſum, neq; per Prophetas) Spiritum Sanctum Paracletum nuncuparet. Quale enim tunc erat tempus, vel quid illo tempore agebatur? Tempus erat paſsionis, tempus glorificationis: etenim hora eius inſtabat, vt per mortis paſsionem tranſiret de hoc mundo ad patrem, & idcirco tali tranſitu mox tranſiturus erat, vt acciperemus peccatorum remiſsionem. Neq; enim aliter nobis peccata remitterentur aut remittuntur, niſi per ſanguinem eius. Et quæ rogo prima vel maxima eſt ſanctorum omnium conſolatio, niſi peccatorum remiſsio? Cum igitur dicit, ſi enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos, ſic intelligi vult, ac ſi dixiſſet, ſi enim per paſsionem mortis non tranſiero ex hoc mundo, neq; vobis, neq; antiquioribus, neq; venturis poſt vos, dabitur Spiritus Sanctus ſecundum hoc datum, quod eſt peccatorum remiſsio. Quam propter cauſam rectè dicitur & verè eſt conſolator. Cumq; protinus ſubiungit: ſi autem abiero, mittam eum ad vos, hoc patenter enuntiat, quod ab ipſo procedat hic conſolator. Hic Spiritus Sanctus peccatorum remiſſor & ipſa remiſsio. Et quis, niſi infidelis dubitare aut neſcire vellet, quod de iſta perſona, de iſto Filio Dei, peccatorum nobis remiſsio proceſſerit? Nonne hoc ipſum nobis luce clarius facit veritas Euangelij, cum ipſe qui dixerat: ſi autem abiero mittam eum ad vos: poſtquam abijt, rediens & ſtans in medio diſcipulorum ſuorum, inſufflans & dicens, accipite Spiritum Sanctum, ſtatim ſubiunxit: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis? Et quidem Spiritus Sanctus non eſt flatus corporeus veruntamen per hoc verbum quod dictum eſt, inſufflauit, duo hæc nobis dat intelligi, & quod ex ipſo procedat iſta paracleſis, & quod per hunc ſpiritum ſanctum tam facilè ſit omnia peccata dimitti, quàm facilè, cum vult, inſufflare poteſt aliquis. Succurrunt multa cum ratione famulantia veritati huic, & idcirco vt ſermo prolixus minus faſtidioſus ſit, quaſi reſpirandum eſt faciendo finem præſentis libelli.

Ioann. 16.

Cauſa huius nominis paracletus.

Conuincitur error Græcorũ.

Ioan. 20.

Inſufflauit cur dictũ eſt.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE Trinitatis, & proceſsione Sancti Spiritus.

LIBER SECVNDVS.

De theſauro nominis Domini, quem qui theſaurizant ſubijpſis, iuxta beatum Iob Reges & Conſules ſiue Principes ſunt. Cap. I.

QVI theſauros nominis tui fideliter theſaurizant ſibi, ô Trinitas Deus, ipſi
Iob. 3. Reges, ipſi Conſules ſiue Principes ſunt: De quibus beatus Iob, ſimilis ta-
lium diuitum eſſe cupiens loquitur. Nunc enim dormiens ſilerem & ſom-
no meo requieſcerem cum Regibus & Conſulibus terræ, qui ædificant ſi-
bi ſolitudines: aut cum Principibus, qui poſsident Aurum & replent do-
mos ſuas Argento. Quid ergo tantillus, qui theſaurum hunc inueniſſe me
arbitror, abſconditum in agro, ſicut præſcripſi in præcedenti libro? Putas
ne ſperare audeam, quod cum poſſedero Aurum hoc, & domum meam
repleuero huiuſcemodi Argento, dormiturus ſim in ſilentio, & requietu-
rus ſomno meo cum illis Regibus & Conſulibus terræ: qui ſemetipſos re-
gere, & alijs ſuo quiſq; tempore nouerunt conſulere: cum illis principibus, id eſt, ſanctis doctoribus
Aedificare qui vt Aurū hoc & Argentū poſsiderent, ædificauerunt ſibi ſolitudines ſanctæ contemplationis, iux-
ſolitudi- ta illam ſententiam veram, Scribæ ſapientiam in tempore otij, & qui minoratur actu, ipſe percipiat
nes quid eam? O ſi fiat iuxta præuiſum olim memorandi Otomatis præſagium: vtinam Ieſu Chriſte, cuncta-
eſt. rum Dominus manſionum qui oſtiarius ipſe es & oſtium adducas me in domum illorum vſq; ad pe-
Eccl. 38. des, ne dicam conſeſſum ipſorum, ſcilicet regum, iam dictorum conſulumq; ac principum, cum ſpon-
Reuelatio ſione hac, Ingredieris in abundantia ſepulchrum. Hac igitur ſpe cœptum fidelis ſermo peragat cur-
nis præſa- ſum, & procedentis Spiritus Sancti cum laude & gloria ſummę trinitatis, quoad poteſt, perſonet præ-
gium. conium, ſcrutetur de ſanctis ſcripturis teſtimonium.

Iob. 5.

Quod non minus à filio quàm à patre procedat Spiritus Sanctus, & de eo quod ait filius, quem ego mittam uobis à patre ſpiritum ueritatis qui à patre procedit. Cap. II.

IAm de proceſsione, quia procedit in remiſsionem peccatorum, pauca dicta ſunt & adhuc aliqua
dicenda ſunt, pro aſtipulatione veritatis huius, quod non minus à filio quam à patre procedat hic
Ioann. 16. vnus idemq; ſpiritus. Dixit enim ipſe filius. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi au-
Argumen tem abiero, mittam eum ad vos. Et de hoc iam dictum eſt. Reſtat, vt eiuſdem filij dictum pro hoc
tatio Græ- ipſo negotio ad medium deducamus, cui fortiter muniti viſi ſunt ſibi, qui dixerunt, quod à ſolo patre,
corum. & non etiam à filio, procedat Spiritus Sanctus. Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à
Ioann. 15. patre, ſpiritum veritatis, qui à patre procedit. Ecce (inquiunt) quomodo diſtinxit, quam diligenter ex-
preſsit. Nam dixit quidem, quem ego mittam vobis, ſed addidit à patre. Sed nec ſemel dixiſſe conten-
Reſponſio tus, ne parum expreſsiſſe videretur, ſubiunxit: Qui à patre procedit. Itaq; ad confirmandum quod
æque à filio, vt à patre procedat Spiritus Sanctus, parum illis eſt, quod dixit Filius pluribus in locis,
ego mittam vobis: niſi rationem demus, cur vel quid intendens addiderit, qui à patre procedit. Ma-
gna planè quæſtio, & ad ſoluendum eſſet difficilis, ſi iam conſtaret & concederemus, quod vbicunq;
Ephe. 4. nominatur Pater, vna tantum perſona debeat intelligi, ſcilicet Deus Pater vnici filij Ieſu Chriſti. At
Pater quā- vero (ſicut Apoſtolus dicit) vnus Deus & Pater omnium, & nos in oratione dominica dicimus, diui-
doq; perſo na inſtitutione formati: Pater noſter qui es in cœlis: diſcrete accipiendum eſt nomen patris, vt alias in-
næ, quan- telligitur pater omnium filiorum adoptionis, alias pater vnici & conſubſtantialis filij. Deniq; nobis,
doq; totius qui non nati, ſed adoptati ſumus, Pater eſt vnus idemq; Trinus Deus, Pater & Filius & Spiritus San-
trinitatis ctus: illi autem, qui ſolus eſt naturalis Filius, vna perſona Pater eſt, & ad illum vnicum filium relati-
nomen eſt ue pater dicitur. Diſcretionis huius ſignum hoc eſt. In Euangelio eſt, vbi cum additamento poſſeſsiui
pronominis dicat hic Filius, Pater meus vel patris mei: & eſt vbi dicat, pater vel patrem, & à patre: ſi-
Differēs lo cut hic abſq; additamento huiſce pronominis. Quod ſi diligenter diſcreueris, perpulchrum eſt a-
cutio pa- nimaduertiſſe, quia cum ſignanter dicit pater vel patris, cum præpoſitione hac meus vel mei, ea quæ
ter & pa- tunc loquitur, longè communionem excellunt noſtræ fraternitatis, ſcilicet, vt qualia tunc loquitur,
ter meus. nemini noſtrum, qui per gratiam fratres eius vel filij Dei nominamur & ſumus, loqui fas aut licitum
Ioann. 5. ſit. Exempli gratia: Pater meus (inquit) vſq; modo operatur. Quod deinde ſequitur, & ego operor. Et:
Amen amen dico vobis, non poteſt filius à ſe facere quicquam, niſi quod viderit patrem facientem. Et
ſubinde, ſicut enim pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat, hæc & cætera

quæ

quæ ſequuntur, cui filiorum dicere vnquam licuit aut licebit niſi huic vnico filio dei? Vbi vero abſq; pronomine poſſeſsiuo dicit, pater, ſic loquitur humiliora de ſe, vt penè congruant vel imitanda ſint paruitati noſtræ, quorum frater dignatur dici vel eſſe. Exempli gratia: Et ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio. Ioan. 14. Humiliora namq; ſunt hæc, & aſſumptæ humanitatis humilitatem, qua ſine dubio maior eſt vnus Deus Pater & Filius & Spiritus Sanctus, ſonant ea quæ ibidem loquitur, ſcilicet hæc: Si diligeretis me, gauderetis vtiq;, quia vado ad patrem, quia pater maior me eſt. Iam non multa loquar vobiſcum: Venit enim Princeps mundi huius & in me non habet quicquam, &c. Promptum eſſet diſcretionem iſtam, ferè vbiq; obſeruatam, in ſcriptura Euangelij, niſi longum nimis videretur legenti: præſertim cum ex paucis iſtis commonitus, cætera per ſemetipſum valeat experiri. Qui etſi cantare conſueuit ex perſona filij, rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis. Itemq; meus cibus eſt vt faciam voluntatem patris mei, ſciat Euangeliſtam non ſcripſiſſe, meus cibus eſt vt faciam voluntatem patris mei, Ioan. 4. ſed voluntatem eius qui miſit me: neq; ſcripſiſſe rogabo patrem meum (cum rogare ſit naturæ inferioris. & rogatio eius, ſacrificium paſsionis eius fuerit) & ego rogabo patrem (inquit) & alium paracletum dabit vobis.

Item de eodem dicto contra hæreticos, quia non ſequitur, ſpiritum ſanctum non procedere à filio propter id quod ait: qui à patre procedit, imò ſequitur ſpiritum ſanctum deum eſſe, qui à diuinitate procedit. Cap. III.

ERgo quoniam procedente ſpiritu ſancto dixit, quem ego mittam vobis à patre, & meo non addidit: Itemq;, qui à patre procedit, & meo non appoſuit: ſic tuta & prouida fides rectè intelligit, à patre, ac ſi dixiſſet, à diuinitate, quæ ſcilicet diuinitas vna patris & filij ſubſtantia eſt. Requiratur nunc intentio vel cauſa propter quam dixerit hic ille teſtis fidelis, quia ſpiritus ſanctus à patre procedit: & tunc ſic ſonabit, ſic audietur dictum iſtud ei, qui habet aures audiendi, vt verè vox firmamenti, verè ſonus ſublimis dei. Quæ nam intentio vel cauſa eſt, niſi ipſa propter quam natus eſt, & in hunc Chriſti teſtimoniũ contra hæreticos. mundum venit, ſcilicet in teſtimonium perhibere veritati? Sic enim dixit: Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Cuius videlicet teſtificandæ veritatis quæ ſumma eſt, niſi quod ſit vnus verus Deus Pater & Filius & Spiritus Sanctus? Nimirum ad teſtimonium huius veritatis, magnificè pertinet illud, quod idem filius dei & de ſemetipſo dixit: ego enim ex Ioan. 18. Deo proceſsi, & de ſpiritu ſancto teſtificatus eſt, qui à patre procedit. Quid enim ô hæretici Arriani Ioan. 8. qui dixiſtis, quia ſpiritus ſanctus creatura eſt: & vos ô Macedoniani qui dixiſtis, quia ſpiritus ſanctus Ioan. 15. Deus non eſt? Quid (inquam) ô inſenſati? Quid aliud quam Deus ex deo proceſsit aut procedit? Quod Ioan. 3. natum eſt ex carne, caro eſt. Et quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Sic procul dubio quod proceſsit Et filius & ſpiritus ſanctus verè Deus eſt. & quod procedit ex deo, Deus eſt. Proceſsit autem ex deo Filius, procedit Spiritus Sanctus. Ergo Deus eſt Dei Filius, ergo Deus eſt Spiritus Sanctus. Ecce quàm breuè dictum, quam magnum ſonat teſtimonium? Breue dictum eſt. ergo ex deo proceſsit, & magnum perhibet teſtimonium veritati, quod Filius Dei Deus ſit. Breue dictum eſt, qui à patre procedit, & magnum perhibet teſtimonium veritati, quod Spiritus Sanctus Deus ſit. Magna hæc vox (vt ſupra dictum eſt) firmamenti, magnus Apo. 12. hic ſonus ſublimis dei, ſuper ſerpentem antiquum detonans, qui victus eſt, & de cœlo proiectus eſt in terrã, & ſuper aquam doctrinæ nequam, quam miſit ex ore ſuo tanquam flumen poſt mulierem, id eſt eccleſiam vt faceret eam trahi à flumine, & hac voce confortata terra, adiuuit mulierem, aperiens os ſuum, & abſorbens illud flumen, conuenientibus ſcilicet patribus de toto orbe terrarum, tanta cum oris apertione, vt per teſtimonia ſcripturarum annihilarent blaſphemias hæreticorum, quorum deterrimi fuerunt Arriani, & poſt illos Macedoniani, qui dixerunt creaturam eſſe Dei filium, creaturam & non Deum eſſe ſpiritum ſanctum.

Item de eadem ſententia, quo pertinuerit, ut in illa ſacratiſsima cœna, qua tradebatur, non contentus dixiſſe: quem ego mittam uobis, addidit dicens: qui à patre procedit. Cap. IIII.

ITaq; illud, quod cum dixiſſet dei Filius: Paracletum ego mittam vobis à patre, & addidit vel repetiuit dicens. qui à patre procedit. Et à Filio non procedit, verumetiam amplius magnificandam demonſtrat maieſtatem procedentis, ne putet quis, & dicat hæreticus, qui ſperat ab homine, & non procedit ab ipſa ſubſtantia. † Ecce per ſimile hoc, quod dicimus, nonnihil adiuuatur intelli- Adde, tem dei ſeu patris. gentia fidei. Apud Marcum Euangeliſtam cum dixiſſet: Quiſquis vnum ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit, continuò ſubiunxit: Et quicunq; me ſuſcipit, non me ſuſcipit, ſed eum qui me miſit. Marc. 9. Humilis enim erat homo inter homines, mortalis inter mortales apparebat, & homo tantum videbatur, & Deus eſſe non agnoſcebatur. Proinde ne diceret aut cogitaret quis: quid pro magno reputas te ſuſcipi, aut quid magnum eſt in nomine tuo quenquam recipi, cum & tu homo ſis vt iſti, quos vis in nomine tuo recipi. Rectè & opportunè proſecutus eſt, & qui me ſuſcipit non me ſuſcipit, Cur dixit Chriſtus, Qui à patre procedit. ſed eum qui me miſit. Similiter quando hæc dicebat, quando paraclerum ſpiritum ſanctum promittebat. Nonne & multo magis homo infirmus, & quaſi nouiſsimus virorum apparebat illa qua tradebatur veſpera, in illa ſacratiſsima cœna? Nonne (inquam) tunc maximè in infirmitate noſtra laborabat, & non erat ſpecies ei neque decor, vnde & vidimus eum (inquit Propheta) & non erat aſpectus, &

deſiderauimus eum deſpectum & nouiſsimum virorum, virum dolorum & ſcientem infirmitatem, & quaſi abſconditus vultus eius, & deſpectus? Proinde ne maieſtas ſpiritus ſancti minor videretur, vel tunc præſentibus, vel poſt futuris ex eo quod homo eiuſmodi dixiſſet: quem ego mittam vobis, rectè & neceſſario addidit, à patre, & repetens, qui (inquit) à patre, id eſt, ab altiſsima procedit diuinitate. vnde & credi, vel agnoſci debet quid ſit altiſsimus ipſe. Per hoc ergo ſimile, ſicut iam dictum eſt, fides debet, vt firmior ſit, adiuuari: præſertim quia non, ſicut vbi dixit, & qui me recipit, quaſi quandam negationem ſuppoſuit dicens, non me recipit, ſed eum qui me miſit: non enim (inquam) ſicut illic? ita & hic tali locutione vſus eſt, vt diceret: quem ego mittam vobis, non ego mittam, ſed is qui me miſit.

Item filium fontem eſſe proceſsionis huius, ſicut eſt & pater, Pſalmiſta dicente: Quoniam apud te eſt fons uitæ. Cap. V.

Dñe apud te eſt fons vitæ. Pſal. 35.

VT igitur hauriamus vitam, & bibentes non ſitiamus vnquam, accedamus tam ſcienter, quam fiducialiter ad hunc procedentem, non dubitantes filium æque vt patrem huius eſſe proceſsionis fontem, Vnde & cum Pſalmiſta dicamus tibi domine, quoniam apud te eſt fons vitæ. Vita enim, ſpiritus ſanctus eſt: & fons vitæ, filius dei eſt, & dominus cui hæc loquitur. Domine in cœlo miſericordia tua, &c. vſq; inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis eos, quoniam apud te eſt fons vitæ, Deus pater eſt, Sic ergo in hoc Pſalmo intelligimus fontem apud dominum, ſicut in Euangelio, verbum apud deum: flumen & de fonte, & de fontis vena procurrit: ſpiritus ſanctus & de filio, & de patre procedit. Flumen inquam, verbi gratia, Phyſon ſiue Gyon profluit de fonte qui eſt apud paradiſum. Fluminis impetus, qui lætificat ciuitatem Dei, procedit de fonte qui eſt apud Dominũ de verbo quod eſt, vel erat apud deum. Attamen ſimilitudo hæc non eſt omnino perfecta. Nam paradiſus & fons, terra & aqua diuerſa eſt ſubſtantia. Et fluuius localiter egreditur de fonte ſiue de terra illa: Fons autem & Dominus, apud quem eſt fons vitæ, & ipſa vita ſcilicet ſpiritus ſanctus, vna ſubſtantia eſt. Vide nunc ordinem ſiue iuncturam verborum. Cum dixiſſet: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, cauſam ſubiunxit, cur hoc deberet & vnde poſſet fieri, dicens. Quoniam apud te eſt fons vitæ. Nam pro poſſe ſiue poſsibilitate talem præſens coniunctiuncula ſtructuram facit. Dixi, torrente voluptatis tuæ potabis eos, id eſt, perfectam & inæſtimabilem iucunditatem eis dabis, & hoc benè poteris facere, quoniam apud te eſt fons vitæ, de quo procedit ſpiritus ſanctus, qui ipſe eſt torrens voluptatis tuæ. Pro cauſa vero ſic. Dixi, potabis eos, & hoc idcirco debes facere, quoniam ipſi credunt & confitentur quod ſit apud te ille fons vitæ,

Gene. 2. Pſal. 45. Pſa. 35.

Ad eandem ueritatis rationem pertinere, quod clamans dixit fons ille, ſi quis ſitit ueniat ad me, & bibat, & de fontis eiuſdem apertione. Cap. VI.

Ioan. 7. Si quis ſitit veniat ad me.

NOnne hoc eſt quod clamans dixit fons ille filius ipſe? Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Cui rogo magis vel melius congruit quam fonti, vt dicat: Si quis ſitit, veniat ad me & bibat? Habet enim fons quod de ſemetipſo effundat, habet (inquam) fons vitæ, qui apud te eſt domine vitam, id eſt, viuificantem ſpiritum qui ex ipſo procedat, & in os ſitientis ſiue bibere volentis, id eſt, in interiora animæ credentis, deſiderantis, & viuere volentis larga dignatione influat. Hinc & apud Zachariam Prophetam ſcriptum eſt: In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Gaudemus enim nomine fontis Chriſtum Dei filium in hac ratione deſignari, dum hoc intendimus quod nulli dubium eſſe debuerit, quod nunc eccleſia catholica firmiter credit, quia ſpiritus ſanctus non minus à filio, quam à patre procedit. Primum in remiſsionem peccatorum, de quo videlicet dato eiuſdem ſpiritus ſancti, & hic Propheta dicit manifeſtè, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ, ſcilicet populi vtriuſq;, peccatoris populi gentilis: menſtruatæ, ſynagogæ, cuius ex nobilioribus filijs vnus Eſaias hoc ipſum confitetur & dicit: Et facti ſumus vt immundi omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ omnes iuſtitiæ noſtræ. Sed nec illud ignotum eſſe debet, quando vel ex quo die fons iſte patens factus ſit, & peccatorem, ſiue menſtruatam abluerit, quoniam ſic dictum eſt: In die illa erit fons patens domui Dauid. Nimirum dies ille nunc eſt, dies glorificationis Ieſu Chriſti domini noſtri, ex quo exaltatus à terra vt omnia traheret ad ſe, cum emiſiſſet ſpiritum, vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua. Tunc fons iſte patens factus eſt, & extunc patet, quia non ante, ſed extunc Spiritus Sanctus in remiſsionem peccatorum datus eſt. Eatenus quippe (vt iam dictum & ſæpe dicendum, ſemperq; ſciendum eſt) in diuiſiones quidem gratiarum ſpiritus idem patribus & Prophetis datus erat, ſed huius dati, quod eſt ablutio, tam peccator eatenus quàm menſtruata expers fuerat. Hinc eſt illud dictum: Nondum enim erat ſpiritus ſanctus datus, quia Ieſus nondum fuerat glorificatus.

Zach. 13. Fons patẽs in ablutionẽ peccatoris & menſtruatæ. Eſa. 64. Ioan. 12. Ioan. 19. Ioan. 12.

De proprietate fontis illius qui eſt apud te Domine, & de æquiuocatione fontium in ſcripturis, ut illic hauriat aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Cap. VII.

Homines ſancti quo modo dicuntur fontes.

FOrtè dicit aliquis. Multorum communis appellatio myſtica eſt fons, etenim multi in ſcripturis fontes nominati ſunt: multi (inquã) ſancti homines, ſcilicet Prophetæ & Apoſtoli nomine fontiũ ſignificati

ſignificati ſunt. Exempli gratia: Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Item in Pſalmo: Et Eſa.12.
apparuerunt fontes aquarũ. Ipſe quoq; ſaluator mulieri Samaritanæ loquitur: Qui aũt biberit ex aqua Pſal. 7.
quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum: ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in Ioan. 4.
vitam æternam. Quomodo ergo, pro documento proceſsionis Spiritus Sancti, dum aſtruere volumus, quod non minus à filio quam à patre procedat idem ſpiritus ſanctus, tantoperè gaudemus de Pſa. 135.
ſignificatione filij, vocabulo fontis, quia ſic ſcriptum eſt: Quoniam apud te eſt fons vitæ & in illa die Zach. 12.
erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ? Ad hæc (inquam) magna diſtantia eſt fontis qui eſt apud Deum, & cæterorum fontium, qui omnes, vt efficerentur fontes, de plenitudine eius acceperunt. Deniq; cum & in hoc multum ab illo differant, quod omnes (vt iam dictum eſt) de plenitudine eius acceperunt, & adhuc multæ ſint differentiæ illorum, maxima hæc diſtantia eſt, quam protinus dicam. De illo fonte vnico, qui erat & eſt apud Deum, ipſo profundo corde patris, non ſolæ voces aut verba, ſed ipſa procedit ſubſtantia ſpiritus ſancti. De fontibus autem alijs, tantummodo voces ſeu verba eiuſdem ſpiritus ſancti, non ipſa e- Ioan. 1.
ius ſubſtantia procedit. Quæ nam ſunt voces, ſeu verba ſpiritus ſancti? Nimirum omnes ſcripturæ veritatis, quas vtiq; per os ſanctorum hominum locutus eſt ſpiritus inſpirator veritatis. Proinde diligenter perpende verba hæc: ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æ- 2. Petri. 1.
ternam. Hoc ita rectè intelligitur. Gratia ſpiritus ſancti quam dabo, vel dare potero ei (ille e- Ioan. 4.
nim ſpiritus ex me procedit) non eſt, nec erit ſicut ſpiritus huius mundi, ſiue ſapientia ſeculi, quæ non Aqua viui
viuificat, ſicut aqua putei huius quam hauris, non facit tibi vt non iterum ſitias, ſed faciet in eo gratia ficans.
eadem intelligentiam ſcripturæ viuificæ, quæ videlicet intelligentia ſic perſeuerat, ſicut de fonte aqua profluere non ceſſat, vt loquendo ſiue etiam ſcribendo, quaſi quibuſdã riuis, prata multa, id eſt, mul- Pſal. 64.
torum irriget animas, fiatq; quod dictum eſt per Pſalmiſtã: Riuos eius inebrians multiplica genimina eius, in ſtillicidijs eius lætabitur germinans. Et hoc quidem facere poteſt quiſq; fontium, ſcilicet ſanctorum hominum, qui à Deo inſpirati ſunt, profundere doctrinæ riuulum, proferre ſermonem bonum, ipſum autem ſpiritum ſanctum homini perferre non poteſt, quantocunq; dono eiuſdem ſpiritus abundet, niſi ſolus ille & vnicus fons vitæ qui ſit, apud te Domine eſt.

De eo quod ait Euangeliſta: hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Cap. VIII.

PRoinde valdè diligenter attendendum eſt illud, quod vbi dixit fons ille (ſicut ſupra memoratum eſt) clamans in templo in magno die feſtiuitatis: Si quis ſitit, veniat ad me & bibat: qui credit Ioan. 7.
in me (ſicut dicit ſcriptura) flumina de ventre eius aquæ viuæ, protinus Euangeliſta ſubiunxit: Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Deniq; poteſt quidem ſimpliciter & abſq; offendiculo in pace fraterna ſuſcipi ſiue intelligi, quod illud totum de ſpiritu ſancto clamauerit, ſed vbi diſſonantia ſit, ſiue contra diſſonantes declamandum eſt, quemadmodum hic dum agimus de proceſsione ſpiritus ſancti cautè diſcernendum eſt, quia non ſolum vnum, ſed quodammodo domino dixit. Siquidem in ipſo literali ſenſu aliud eſt bibere, & aliud eſt flumina fundere, ſicut aliud eſt accipere, & aliud dare vel reddere. Quia ergo nec ſic Euangeliſta ſcripſit, hæc autem dixit de ſpiri- De filio
tu ſed hoc dixit de ſpiritu, libera patet expoſitio, quia quod clamauit Dominus: ſi quis ſitit veniat ad dei ſpiri-
me, bibat ſine dubio de ſpiritu dixit teſtificans, quod ſpiritus ſanctus de ipſo procedat. Quod aũt ſub- tus Sãctus
iunxit: qui credit in me, flumina de ventre eius fluẽt aquę viuę. Item de ſpiritu dixit, ſed hoc ſenſu, quod procedit.
non ipſe ſpiritus, ſed vox vel doctrina ſpiritus ſancti de ventre vel ore hominis inſpirati ſeſe effundat, De ſanctis
iuxta quod alibi dicit: Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis. Sicut enim vox per hominem ſo- homini-
nans ſpiritu ſancto inſpiratum, verbi gratia Prophetam ſiue Apoſtolum, & proloquens ſiue ſapien- bus vox
tię, ſiue ſcientię ſermonem, aut quodlibet de generibus linguarum, non eſt ipſa ſubſtantia ſpiritus ſan- vel doctri
cti in anima, prout vult ſpirantis: ſic flumina credentis de ventre fluentia, non eſt ipſa ſubſtantia aquę, na ſpiritus
quam fons ille dat, vel ad quam inuitat dicendo: ſi quis ſitit, veniat ad me & bibat, attamen & vox ſancti.
quam audis, flumina quæ per vocem loquentis hominis diffiduntur, rectè ſignantur nomine ſpiritus, Ioan. 3.
eo videlicet locutionis modo, quo plerunq; ſolemus efficiens exprimere per id quod efficitur, veluti cum ferrum calens dicimus ignem, & aquam frigore concretam dicimus hyemem.

Quod de uentre credentis in filium dei ſolummodo ſacramenta ſcripturarum, quæ per ſpiritum ſanctum adminiſtrata ſunt: de illo autem fonte, id eſt, filio Dei, ipſa quoq; procedit ſubſtantia ſpiritus ſancti. Cap. IX.

IGitur ab illo fonte qui Deus & homo eſt, multum (vt iam dictum eſt) cæteri omnes differunt, quicunq; fontes dicti ſunt, vel dici meruerunt. Quia videlicet de fontibus illis tantummodo flumina aquæ viuæ fluxerunt, quæ non ſunt ipſa ſubſtantia ſpiritus ſancti, ſed adminiſtrata per ſpiritum ſanctum ſacramenta ſcripturarum: ab illo autem & ipſa ſubſtantia Spiritus Sancti procedit, quia Deus eſt, & flumina ſcripturarum voce corporea fluxerunt, quia homo eſt. Et multa quidem ſunt huiuſmodi flumina de ventre illius, & de ventre credentis in eum fluentia, ſed quatuor ſunt

fluminum cunctorum capita, id eſt flumina principalia, flumina inquam, id eſt ſacramenta. Sicut enim
Quatuor præcipua flumina ſeu ſacramenta Chriſti. vnus eſt fons ſiue fluuius qui egrediebatur inquit ſcriptura de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita, id eſt principalia flumina, ſic de multis vel multiplicibus ſacramentis quatuor ſunt præcipua Chriſti ſacramenta, quibus intendit omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, ſcilicet incarnatio eius, paſsio eius, reſurrectio eius, aſcenſio eius. Hæc flumina iam de ventre eius quam de ventre credentis in eum fluere non deſinunt, & vocem ſpiritus ſancti iam per os eius
Gene. 2. quam per credentium in eum Apoſtolorum hæc ſacramenta prædicantis, totus mundus audiuit hoc interim excepto, quod ex abundanti eſt aſtruere, quia ſacramenta hæc ex ipſo ſunt condita pariter & annuntiata: cæteri autem annuntiationis huius ad nos, miniſtri & adiutores fuerunt. Nunc de eo quod iam prælibatum eſt ſpiritus vbi vult ſpirat, ſcilicet de ipſa proceſsione vel procedentis perſona, quod Deus & Dominus ſit, & eiuſdem cum patre & filio maieſtatis ſiue poteſtatis, in hoc ipſo dum procedit, latius dicendum eſt. Nunc quod non minus à filio quam à patre procedat, hactenus à nobis ſermo habitus, proſecutus eſt.

De ipſo procedente ſpiritu ſancto, & diuina ipſius potentia, iuxta quam dictum eſt: Spiritus ubi uult ſpirat. Cap. X.

Ioan 3. Clauſula hæc quam breuiſsima: Spiritus vbi vult ſpirat, diuinam eiuſdem ſpiritus ſancti naturam, diuinam nihilominus potentiam, magnificè nobis, qui in eum credimus, enunciat, & manifeſtè quædam diffinitio eſt hunc ſecernens ab omni ſpiritu quicunque Deus non eſt, vel ſub Deo ſpirat.
Spiritus vbi vult ſpirat. Nullus enim ſpiritus, præter hunc ſpiritum qui Deus eſt vbi vult ſpirat. Creatus quilibet ſpiritus bonus, ſiue malus ſpirat quo ſpirare mittitur vel permittitur, nec ita ſpirat, vt ipſa ſpiritus noſtri ſubſtantiam ingrediatur, niſi ſolus creator ſpiritus.
Obiectio. Quid ergo eſt (inquit) quod quilibet homo ſpiritu maligno plenus dicitur? Sicut enim legimus hominem quempiam ſanctum vel fidelem, verbi gratia:
Acto. 6. Stephanum plenum ſpiritu ſancto, ita & Iudam legimus peruatum à ſpiritu maligno, non quomodo-
Ioan. 3. cunque, ſed ita, vt de illo dicat Euangeliſta, quia intrauit in illum Satanas. Similiter de bonis ſpiritibus
Zacha. 1. hoc exemplum eſt apud Zachariam Prophetam. Et dixit ad me Angelus qui loquebatur in me: Ego oſtendam tibi quid ſint hæc. Item: Et reſpondit Dominus Angelo qui loquebatur in me, verba bona, verba conſolatoria. Et poſt aliqua: Et ecce Angelus qui loquebatur in me, egrediebatur, & alius Ange-
Solutio. lus egrediebatur in occurſum eius. Ad hæc inquam. Nec iſta ſcripturæ teſtimonia compellunt nos, nec ipſa ratio conſentit, vt dicamus vel ſuſpicemur, quod creaturis rationalis ſpiritus, rationali ſpiritui ſubſtantialiter vnquam potuerit aut poſsit infundi, vel quod rationalis ſpiritus capax ſit alterius, niſi ſolius ſpiritus Dei. In habitationem dumtaxat corporis miſſus aut permiſſus ſeſe inſerit. Et malus quidem ſpiritus comprehenſum hominis ſpiritum veneno malitiæ inficit, aut furioſis agitat flagellis: bonus autem angelus cuſtos appoſitus humano ſpiritui, demulcet eum verbis bonis, verbis conſolatorijs: in ipſam autem ſubſtantiam neuter ſeſe infundit. Neque enim ita ſubtilior ſpiritus angelicus humano ſpiritu eſt, vt alter alterius capax, vel alter alteri capabilis ſit. Solus creator ſpiritus, ſolus (inquam) & vnus
Ioan. 14. Deus pater & filius & ſpiritus ſanctus humano ſpiritui capabilis eſt, quia longè ſubtilior eſt. Si quis diligit me (ait filius) & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. De iſto
Ibidem. autem paracleto ſpiritu ſancto idem dixit: Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

De illo modo ſpiramenti eius, quo ſpirans ubi uult ipſam animæ ſubſtantiam penetrat, & abyſſum eius perambulat, & quod huius dignationis experimentum ſentire in hac uita ualdè paucorum eſt. Cap. XI.

Spiritus ſanctus & deforis & intus ſpirat. Igitur hic ſpiritus Deus eſt, & hoc præſens quoque ſententia confirmat, dicentis, ſpiritus vbi vult ſpirat. Cum vult, deforis per angelum ſpirat, id eſt, præceptum vel conſilium dat: Et cum vult intus per ſemetipſum ſpirat id eſt, animæ ſubſtantiam ſenſibiliter perambulat. At vero iſtud, quod poſtremum dixi, valde paucorum eſt, dum in corpore viuentes peregrinantur à Domino. Illud quod primum dixi, quia dum vult, ſpirat deforis, adeo multorum eſt, vt etiam malis interdum accidere potuerit. Exempli gratia Miſit Saul lictores vt raperent Dauid. Qui cum vidiſſent cuneum Prophetarum vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam in illis ſpiritus Domini, & prophetare cœ-
1. Reg. 19. perunt etiam ipſi. Prophetauerunt & alij nuntij, prophetauerunt & tertij. Abijt & ipſe & factus eſt etiam ſuper eum ſpiritus Domini & prophetauit. Effectus enim quidam eſt valens aperire interiores oculos, etiam eius qui non meretur ingreſſum adire eiuſdem ſpiritus Domini, vt videat quod ante ignorauit, & intelligat voluntatem domini: nimirum ad iudicium ſibi. Quemadmodum & ille Balaam
Nume. 24. qui de ſemetipſo ait. Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obruratus eſt oculus. Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius. De quo
Deute. 30. videlicet Balaam in præſenti ratione perpendendum eſt, quia cum ſemel & iterum dictum vel ſcriptum ſit, quia occurrens ei Dominus, poſuit verbum in ore eius, nuſquam dictum eſt, poſuit in corde eius ſicut di-
1 Cor. 2. citur digno & fideli viro, prope eſt verbum in corde tuo & in ore tuo. Non enim in corde per dilecti-
Sap. 7. onem ſapiebat ea quæ Dei ſunt, quamuis ore per ſcientiam proferat ea quæ Dei ſunt. Iſtum modum ſpiramenti, de quo dicere cœperam, quo ſpiritus ſanctus multiplex (vt ait ſapientia) ſubtilis, mobilis diſcretus, incoinquinatus, certus, ſuauis, ſtabilis, ſecurus, omnibus mobilibus mobilior, ipſam animæ ſubſtantiam

ſubſtantiam penetrat, & abyſſum eius perambulat, valdè paucorum eſt experiri, quam diu in hac vita ſunt à Domino peregrini: & cum vix quiſpiam eorum expertus fuerit, non valet verbis exprimere ſi velit, quoniam ineffabile eſt quod ſentit. Hic nimirum non opus habet, vt eum doceat quis, quod ſpiritus ſanctus Deus ſit, ipſa enim infuſionis eius vnctio docet eum, quemadmodum Ioannes Apoſtolus in Epiſtola ſua dicit: Et vos vnctionem habetis à ſancto, & non neceſſe habetis vt aliquis doceat vos, ſed ſicut vnctio eius docet vos de omnibus Vtiq; in ſemetipſo expertus hoc dixit. Et aliquos inter illos eſſe nouerat, qui nonnihil haberent, de iſta vnctione mirabili vnctione ineffabili, per quam intelligitur beata anima, quod Deo placita ſit, ſicut & poſtmodum dicit: In hoc intelligimus quoniam in eo manemus. & ipſe in nobis, quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis.

Marginalia: 1. Ioan. 2. — 1. Ioan. 3.

Quod ſi Paracletus iſte ſpirare uelit, ubi non quæritur uel recipitur conſolatio præſentis ſeculi, & de eo quod ait Dominus, rogabo patrem & alium paracletum dabit nobis. Cap. XII.

VBi quæſo ſpiritus huiuſcemodi aſpirationem ſpirare vult. Nam quod ſpiret vbi vult tanquam Deus & omnipotens Dominus, credimus & ſcimus: ſed hoc non fruſtra diligens animus quærit vbi ille ſpirare velit, vel ſpirare conſueuerit. Ad hæc inquam. Illic ſpirare vult & illic ſpirat aſpiratione illa mirabili, quam dixi, vbi non eſt conſolatio præſentis ſeculi. vbi eſt qui dicat, renuit conſolari anima mea. Item: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, habitaui cum habitantibus cedar, multum incola fuit anima mea. Sed hic gemitus, cui niſi Deo vel ſpiritui eius eſt manifeſtus? Idcirco & altius dicit: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi, væ mihi. Quam ob cauſam? Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commouebitur terra, agitatione agitabitur terra, & ſubaudias, idcirco renuit conſolari anima mea, quia conſolatio ſtabilis non eſt in terra confringenda, conterenda, commouenda, agitanda. Quod iam in partibus aliquotiens factum eſt, vniuerſaliter autem vltimo iudicio fiet irrecuperabiliter. Vbi pro huiuſmodi cauſa luctus eſt vel gemitus, vbi ſpiritus iſte Paracletus, id eſt; conſolator ſpirare vult. Omnes huius ſeculi aliam habent conſolationem ſuam, & væ vobis diuitibus, ait Dominus, quia habetis conſolationem veſtram. Ad Diſcipulos autem ſuos dicit: Erego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum Alium paracletum dixit, videlicet idcirco quia duo ſunt paracleti, multum diſſimiles. imò & oppoſiti, hinc ſpiritus Dei, illinc ſpiritus huius mundi. Vnde & cum dixiſſet: Et alium paracletum dabit vobis, ſubiunxit: quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum, videlicet ſua paracleſi conſolatum & incraſſatum habens cor ſuum. Et quidem bonus & acceptus eſt ſenſus, quo dictum eſt ante nos, ſpiritum ſanctum idcirco alium paracletum à filio eſſe nuncupatum, quia Filius ipſe Paracletus eſt, alius in perſona, non alius in natura: ſed nihilominus hic ſenſus quem nunc dicimus placet, imò & expeditior eſt. Denique in beata trinitate eſt quidem. & neceſſario confitetur ad ſalutem, quia eſt perſonarum pluralitas, ſed non eſt ibi vlla paracleſos, id eſt, conſolationis dualitas. Hic profecto in hac oppoſitione, vbi Deo mundus opponitur, dicendo: Et alium paracletum dabit vobis pater ſpiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non vidit eum, manifeſta eſt dualitas paracleſeos, quia ſicut duo ſunt ſpiritus, alius mundi, alius Dei. Vnde Apoſtolus loquitur: Non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt: ſic & duos paracletos, nihil commune habentes rectè dici ratio conſentit, alium ſpiritum huius mundi, qui conſolatur filios ſeculi in delicijs tranſitorijs alium ſpiritum Dei, in quo ſolo conſolationem habent filij Dei, filij ſponſi, qui ablatus eſt ab eis,

Marginalia: Spiritus ſanctus ſpirat in eis, qui lugent in hoc ſeculo. — Pſal. 76. — Pſal. 119. — Eſa. 24. — Alius mũdi, alius electorũ paracletus. — Luc 6. — Ioan. 14. — 1. Cor. 2. — Matth. 9.

Item de eadem dignatione ſpirantis ubi uult, iuxta illud in Prouerbijs: Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare uinum, date ſiceram mœrentibus & uinum his qui amaro ſunt animo. Cap. XIII

IGitur quod dictum eſt: Spiritus vbi vult ſpirar, ſic venerabiliter intelligitur, quod non caſu, ſed cum ratione iudicij, alias ſpirare velit, & alias ſpirare nolit, quam videlicet iudicij rationem ſapientia nobis inſinuat in parabolis Salòmonis verbis huiuſcemodi. Noli Regibus ô Lamuel noli Regibus dare vinum, quia nullum ſecretum eſt vbi regnat ebrietas, ne fortè bibant & obliuiſcantur iudiciorum. & mutent cauſam filiorum pauperis. Date ſicerã mœrentibus, & vinum his qui amaro ſunt animo. Bibant & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris non recordentur amplius. Lamuel quippe, quod interpretatur in quo Deus, ipſe eſt Chriſtus in quo reuera Deus, quemadmodum Apoſtolus dicit: Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. Nec vero ita Deus in illo, ſicut in nobis, ſed multo differentius, ita videlicet, vt verbum Deus, & aſſumptus homo vnus Chriſtus, vna perſona ſit. Vinum quod dat iſte Lamuel, ſine dubio hic ſpiritus ſanctus eſt, qui cum datus eſſet Apoſtolis ab ipſo dicente: Ego mittam promiſſum patris mei in vos, & illi loquerentur linguis, ſtupentes qui audiebant, neſcientes quidem ipſi quid dicerent, ſed tamen verum dixerunt, quia muſto pleni ſunt iſti. Reges quibus vinum hoc dare nolit Lamuel, diuites ſunt huius ſeculi, & in ipſis diuitijs ſuperbi, quibus (vt ſupra iam dictum eſt) Væ vobis ait ipſe Lamuel, quia habetis conſolationem veſtram, & quaſi quæreret idem Lamúel, quam ob cauſam talibus vinum hoc, talibus nolit mittere iſtum paracletum,

Marginalia: Prou. 31. — Lamuel Chriſtus. — 2 Cor. 5. — Luc. 24. — Acto. 2. — Luc. 6.

quia nullum (ait) ſecretum eſt vbi regnat ebrietas, ebrietatem nominans illorum ſuperbiam, ipſam
Secretũ aptũ ſpiritui ſancto. conſolationis ipſorum abundantiam ſeu confidentiam. Ibi profectò nullum eſt ſecretum eiuſmodi,
quale vinum iſtud expetit, quale paracletus iſte requirit. Quale enim ſecretum exoptat? Nimirum
vt homo iugum portans ab adoleſcentia ſua, ſolitarius ſedeat & lugeat, præſentem ante oculos ſu-
Thren.3. os habens cauſam, cur lugere debeat, videlicet quia mortalis in peccatis, aut in periculis peccatorum
2.Cor.5. viuit, rationem redditurus ante tribunal tremendi iudicis, vbi quantacunque habita fuerit conſola-
Pſal. 76. tio præſentis ſeculi nihil proderit. Quam ob rem, ſicut verè vanitatem illam contemnit, dicens cum
Hæretici abutuntur vino ſpiritus ſancti. Pſalmiſta: Renuit conſolari anima mea. Quia ergo non eſt ibi tale ſecretum Noli (ait) ô Lamuel, Re-
gibus, id eſt, ſuperbis dare vinum. Plerunque accidit, vt talium quiſpiam guſtata (vt ſibi viſum eſt)
aliqua vini huius portiuncula, ſcilicet accepto ſapientiæ ſiue ſcientiæ ſermone, ſiue Prophetia, ſiue ge-
neribus linguarum, ſiue aliquo cæterorum chariſmatum, quæ diſtribuit idem ſpiritus, idem Domi-
1.Cor.12. nus, idem Deus, diuidens ſingulis prout vult, vteretur eo in ſuperbia, faceretq; hæreſes & ſchiſma-
Prouer.31. ta. Hoc eſt quod dicit de Regibus illis: Ne fortè bibant & obliuiſcantur iudiciorum, & mutent cau-
2.Cor.8. ſam filiorum pauperis. Obliuiſcuntur namque iudiciorum hæretici, dum malè iudicant vel ſenti-
unt, de ſcripturis ſanctis, & hoc eſt mutare cauſam filiorum pauperis, ſcilicet Chriſti, qui cum diues
Eccles. 4. eſſet, ait Apoſtolus, pro nobis pauper factus eſt. Quibus ergo vel qualibus debetur vinum con-
Pſal.136. ſolationis huius? Date (inquit) ſiceram mœrentibus, & vinum his qui amaro ſunt animo. Mœren-
Ephe. 1. tes illi ſunt, amaro animo illi ſunt, quibus eſt præſentis vitæ tædium, & futuræ deſiderium, & idcir-
Apoc. 12. co laudant magis mortuos quam viuentes, ſicut dicit Eccleſiaſtes: qui cognoſcunt lachrymoſum ex-
ilium ſuum, iuxta illud: Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus dum recordaremur Sion.
Iſti bibant, iſti ſpiritum paracletum accipiant, & obliuiſcantur huiuſce egeſtatis ſuæ, & doloris hu-
iuſmodi non recordentur amplius: certi facti ex iſto pignore, quod pedes ſanctorum iam ſunt ſtantes
in atrijs tuis Hieruſalem, vbi nulla eſt egeſtas, & dolor non erit vltra

*Quod mœror ſanctorum, & amaritudo animi eorum deſcendat ex magna uirtute fi-
det, & idcirco conſolatione ſpiritus ſancti digni ſunt.*

Cap. XIIII.

Fides facit hominẽ re ctè mœrẽ tem. O Igitur dulcis mœror, & ô amabilis amaritudo animi, tam magnam habens remunerationem
gaudij ſancti, tam iucundam viſitationem tanti Domini, tam ſuauem conſolationem ſancti
paracleti, vnde te habet ſpiritus hominis, vnde illi promiſiſti? Nimirum ex virtute fidei, & verum
illi teſtimonium perhibes, quod fides eius magna ſit. Niſi enim fidem haberet in penetralibus ſuis,
Pſal. 122. non incederet mœrens, non eſſet amaro animo, non ſe cognoſceret egenum & pauperem, non di-
ceret (verbi gratia) quod dixit Rex præpotens & ſplendidus in gloria regni ſui: Ecce ſicut oculi ſer-
uorum in manibus dominorum ſuorum, ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, ita oculi no-
ſtri ad Dominum Deum noſtrum donec miſereatur noſtri: Neſciret dicere, quia multum repleti ſu-
mus deſpectione, neſciret quale vel quantum in Adam honorem perdidit, quantum in illo oppro-
brium, quantam deſpectionem hæreditauit. Hoc etenim ſcire, fidei eſt: Fides autem ipſa hominis vi-
ta eſt. Vnde & Dominus in Propheta dicit, & Apoſtolus meminit: Iuſtus autem ex fide ſua viuit,
Abac.2. ſiue: Iuſtus autem meus ex fide viuit. Pulchrum ergo & pium eſt videre hunc introitum paracle-
Rom. 1. ti, vbi ſtanti illi ad oſtium & pulſanti, fides ianuam aperit, & ille ingreſſus, demittit ſe dignantiſſi-
Heb.10. ma inclinatione in amplexum fidei, & cœnat cum illa, & ipſa cum eo. Nunquid enim ſoli filio Dei
Apoc.3. dicere competit: Ecce ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam,
introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum, & non etiam ſpiritui Paracleto? Imò &
huic, nam ipſe Filius Dei, ſiue verbum Dei, nunquam niſi per Spiritum Sanctum, huc ad manen-
dum introire conſueuit. Ipſe Spiritus Sanctus dux eſt itineris, ſiue introitionis, & miro atque ineffa-
bili modo, cum ipſe ſit donum patris & filij, cum eo modo, de quo nunc agimus, ſcilicet ſenſibili
gratia, quæ magna prærogatiua eſt, introierit, & Patrem dat & Filium, id eſt, cognitionem efficit
patris & filij.

*De diſtantia fidei quod & magna fides, & modica fides, & minima fides, certas
ob cauſas nominentur in uerbis Domini.*

Cap. XV.

Heb. 11. ET nos quidem ferè omnes fidem habemus, etenim ſine fide (ait Apoſtolus) impoſſibile eſt pla-
Matth.15. cere Deo, ſed magnam fidem non omnes habemus, vnde & eiuſmodi gratiam non omnes ac-
Idem.8. cepimus. Denique eſt & magna fides, eſt & modica fides, eſt & minima fides. Si non ita eſſet, non di-
Luc. 12. ceret alibi Dominus: Magna eſt fides tua. Et alibi: Quid timidi eſtis modicæ fidei. Et alibi: Quanto
Minima. magis vos minimæ fidei. De tribus iſtis differentijs, breuiter aliquid pro elucidatione dicendum
eſt. Minima fides eſt, vbi homines Chriſtiani quidem, & Chriſtum confitentes, ſed in ſeculari con-
uerſatione viuentes, ita de craſtino cogitant, & ſoliciti ſunt, dicentes: Quid manducabimus, aut quid
bibemus, aut quo operiemur, vt propter hanc ſolicitudinem acriorem vitam aggredi ſubterfugiant,
& penè deſperent de cura Dei, ſi in aliquo horum vel ad tempus deficiant. Ideo Dominus dicit: Si
autem

autem fœnum quod hodie eſt, & cras in clybanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos mini- Matth.6.
mæ fidei? Modica vero fides eſt, vbi propter metum mortis, ſub articulo perſecutionis, vocem Modica.
quis abſcondit Chriſtianæ confeſſionis, quod fecit Petrus vbi Chriſtum negauit, & cæteri Apoſto- Marc.14.
li, qui relicto eo omnes fugierunt. Ideo & Petro dixit, cum cœpiſſet mergi, quia videns ventum va- Matth.14.
lidum timuit: Modicæ fidei quare dubitaſti? ſimiliter & in alia tempeſtate, iam Petro, quàm cæteris
Diſcipulis: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Vtraque namque tempeſtas, futuram turbationem Iudę-
orum ſignificabat. Prima, vbi ſcriptum eſt: Ipſe vero dormiebat, cum nauicula operiretur fluctibus. Matth.8.
Eius rei ſignum erat, quod dormiente Domino dormitione mortis, Diſcipulorum fides habebat
periclitari. Secunda, vbi venit ad eos ambulans ſuper mare, & apprehendit manum Petri claman- Matth.14.
tis, quia dubitans cœperat mergi, ſignum fuit reſurrectionis, in eo ipſo quod ſupra mare ambula-
uit, ambulaturus ſuper fluctus mortis, ſicut ſcriptum eſt: Qui aſcendit ſuper occaſum Dominus no- Magna.
men illi, & conſolaturus eundem Petrum, vt non amitteret gradum Apoſtolicum, qui tunc vtique Luc.22.
clamauit, eo quod cœpiſſet mergi, quando egreſſus foras, amarè fleuit, & Dominus lachrimantem
reſpexit. Porrò magna fides eſt, vbi tam Apoſtoli, quàm cæteri ſancti, non ſolum mori non timu-
erunt, verumetiam mori propter vitam æternam præoptauerunt, ſecundum exemplum illorum
trium puerorum, qui cum dixiſſent Regi Nabuchodonoſor, ecce enim Deus, quem colimus, po-
teſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis Rex liberare, addiderunt adhuc: Quod Dani.3.
ſi noluerit, notum ſit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus, & ſtatuam auream quam erexiſti non
adoramus?

Item, de magnæ fidei mœrore ſiue amaritudine, & de eo quod Salomon loquitur, cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ in gaudio eius non miſcebitur extraneus. Cap. XVI.

Nimirum ad hanc fidem pertinet ille dolor mœrentium, vel eorum qui amaro animo ſunt,
propterea quia diu peregrinaretur à Domino dum in corpore viuunt, & nullam ab hoc ſecu- 2.Corin.5
lo conſolationem recipere volunt. Gemunt gemunt, nec ſaltem, idcirco gemunt quia morituri ſunt,
ſed idcirco quia viuunt: & idcirco vitam ipſam deflent, quia viuendo peccare timent. Ibi eſt locus, ibi Effectus
cauſa poſtulat, vt eo (quo iam dictum eſt) modo ſpiret ſpiritus, qui vbi vult, ſpirat. Quo fructu? conſolatio
Cuius rei effectu? Nimirum, vt donum aliquod ſuimet infuſione tribuat, & tribuendo quaſi manu nis para-
piæ conſolationis faciem plorantis animæ demulceat, & lachrymam eius abſtergat, & quaſdam per- cleti.
cipiat gaudij primitias, vt mitiget ei à diebus malis, & patienter viuat, donec veniat tempus ſuę voca- Pſal.93.
tionis, & ſedeat homo ſolitarius cum Deo loquatur quoties vult, & in dono quod accepit exercea- Prouer.14
tur. Hinc eſt illud: Cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio eius non miſcebitur extra-
neus. Quænam eſt amaritudo animæ, niſi peregrinatio iſta, pro qua vel cuius initium dicit (vt iam
ſupra memoratum eſt) pſalmiſta: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt, multum incola Pſal.119.
fuit anima mea, renuit conſolari anima mea. At vero iſtam amaritudinem non omne cor nouit. Homines
Multa corda ſic obuia ſunt, vt non ſentiant, imò amaritudinem dulcedinem putant, non peregrina- mundani
tionem ſed patriam exiſtimant vitæ huius moram aliquantulam. Et quidem amara illis eſt mors mortem
corporis. imò & ipſa memoria mortis, quomodo Sapiens dicit: O mors quam amara eſt memoria timent.
tua homini pacem habenti in ſubſtantijs ſuis, viro quieto & cuius viæ directæ ſunt in omnibus, & Eccle.41
adhuc valenti accipere cibum. Sed cauſam mortis, quæ verè amaritudo eſt, non conſiderant, quod
per peccatum mors introierit, in hunc mundum, non recogitant. Non parua ergo ſeiunctione Beati lugẽ-
lugentes ſeiungit non lugentibus, dicendo, cor quod nouit amaritudinem animæ ſuæ, in gau- tes.
dio eius non miſcetur extraneus, & hoc idem eſt quod Saluator ait: Beati qui lugent, quoniam ipſi
conſolabuntur. Quod enim eſt gaudium cordis illius, niſi conſolatio paracleti huius ſancti ſpiritus,
viſitantis cor illud propter ſcientiam amaritudinis ipſius? Et benè de iſto gaudio dicit, quia in eo non Matth.5.
miſcebitur extraneus. Ipſe eſt enim ſpiritus veritatis, & docens omnem veritatem, ſicut & Pſalmiſta
dicit: Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam, cuſtodit animam, ne ſubrepat ſpiritus de- Pſal.14.
ceptionis verè extraneus, quia veritati contrarius. Hic iam fructus eſt magnæ fidei. quæ ianuam (ſicut
ſupra dictum eſt) paracleto huic, vt introiret, aperuit mœrendo in amaritudine, & nolendo ſiue re-
nuendo temporaliter conſolari.

De eo quod Dominus præmiſſo, ſpiritus ubi uult ſpirat, ſubiungit, & uocem eius audis, ſed neſcis unde ueniat, aut quo uadat, & quod ueniens idem ſpiritus, ſignum aliquid oſtendat, competens gratiæ quam importat. Cap. XVII.

Qvid tandem cum tali vel tanta dignatione ſpirauerit ſpiritus vbi vult? & vocem (inquit) eius
audis, ſed neſcis vnde veniat aut quo vadat. Verus ſermo quem dixit & vocẽ eius audis. Non Ioan.3.
enim tacere poteſt qui gratiam accepit eiuſmodi, etiam ſi interdum propter cauſam vel diſ- Homo di-
crimen aliquod tacere velit. Exempli gratia, factus ſum (ait Hieremias) in deriſum tota die, omnes uinitus in-
ſubſannant me, quia olim iam loquor vociferans iniquitatem, & vaſtitatem clamito. Et factus eſt mi- ſpiratus ta
hi ſermo Domini in opprobrium, & in deriſum tota die, & dixi: Non recordabor eius, neque lo- cere non
quar in nomine illius. Cum hoc dixiſſet, & hoc dicto tacere propoſuiſſet, quod continuò ſequitur? poteſt.

 Et

Et factus eſt (inquit) in corde meo quaſi ignis exæſtuans, clauſusq́ in oſsibus meis. & defeci ferre non
Pſal. 58. ſuſtinens. Iuxta hunc ſenſum ſe habet & illud, quod Pſalmiſta præmiſſo poſui ori meo cuſtodiam,
cum conſiſteret peccator aduerſum me, obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis, continuò ſub-
iunxit, & dolor meus renouatus eſt, concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet
Eſa. 8. ignis. Verè ergo vocem eius audis, quia tacere non poteſt, ſilere non audet. Ibi enim eſt præceptor qui
tubam vocis largitus eſt, & dicit ei: Clama, ne ceſſes, & his ſimilia. Sed tu fortè hoc ignoras, quod ta-
lem intus monitorem habeat, & idcirco loquentem derides, clamantem ſubſannas. Sequitur ergo:
Ioh 3. Sed neſcis vnde veniat, aut quo vadat. Reuera neſcis vnde veniat, nam fortè in alio cubiculo eras. &
dormiebas, quando ille Dominus, ille paracletus, illum, cuius vocem audis vigilantem videns ſicut
Pſalmiſta dicit: Anticipauerunt vigilias oculi mei, magna dignatione declinauit in eum, aut ſicut flu-
Pſal 76. men lactis, aut ſicut torrens ignis, iuxta illud Propheticum: Quia hæc dicit Dominus, ecce ego declino
in eos vt flumen pacis, & vt torrens inundans gloriæ gentium. Solet enim ipſe procedens, quocunque
Eſa. 66. procedit, ſuæ proceſsioni competentem facere apparatum, & ſecundum gratiam quam importat de
multis diuiſionibus gratiarum congruum aduentus vel præſentiæ ſuæ ſentibus animæ, aut corporis
etiam oculis exhibere ſignum.

Narratio quorundam ſignorum, cum quibus uiſitationem ſui ſpiritus ſanctus diebus no-ſtris quibuſdam dignanter infudit. Cap. XVIII.

Matth. 3. DE ſignis maioribus nunc interim taceam, videlicet de ſigno vel ſignificatione, qua ſuper Do-
Acto. 2. minum in ſpecie columbæ, & ſuper Apoſtolos eius apparuit in igne, vt erat & illius iudicis i-
ram nobis mitigaturus, & iſtorum corda eatenus infirma per zelum bonum accenſurus. De minori-
bus, quos noſtro tempore vidimus non pigeat, vel nos ſcribere, aut aliquem attendere, ſi fuerit bene-
uolus, quicunque hæc legere dignabitur. Puellæ cuidam nomine Vualdradæ, cum eſſet in apparatu
Valdrada puella ſpiritu ſancto repleta nuptiarum, quę tamen animo eius non ſedebant ipſa nocte, vigilanti enim alijs dormientibus, ſic affla-
uit iſte paracletus vt præ magnitudine caloris euigilarent qui dormiebant. & inclamarent, putantes
quod arderet ipſa domus iacebat iuxta matrem viduam, ſanctę viduitatis propoſitum habentem, cum
per feneſtram domus ſuperiorem, ecce aduenit & intrauit ignis magnus & deſcendens ad eam, quæ
ſola hæc videbat, in os & in ſecreta ventris illius illapſus eſt. Prima ipſius mater præ magnitudine ar-
doris, quo fortiter tangebatur, ſomno excuſſa eſt. & inclamans altius, ſurgite (inquit) ſurgite arde-
mus ardemus. At ille ignis erat non comburens, ſed illuminans, non corpus conſumens, ſed animæ
lucens. Cum ergo turbarentur, & ardorem quidem ſentirent, ſed ignem non viderent, tandem per-
ſenſit mater, quod ardor ille de filia veniens ſeſe diffunderet, quæ iam diuino amore inflammata, vul-
nerato corde flebat abundanter, ita vt ex illa hora per multum tempus lachrymis fluere non ceſſaret.
Quam vocem eius extunc audiuit aliquis? Conngerat enim illi ſecundum hoc ipſum capitulum,
quod tractamus nunc, quod dixit Dominus: Spiritus vbi vult, ſpirat, & vocem eius audis. ſed neſ-
cis vnde veniat, aut quo vadat. Quam ergo vocem eius extunc audiuit aliquis, niſi votum & propo-
Iohan 3. ſitum, & teniorem ſanctæ virginitatis? Denique vſque ad ſenectutem in propoſito permanſit, & in re-
cluſione vitam ſolitariam duxit, tandemq́ curſu conſummato ante hos annos ferme quatuor pro
terrenis, de quarum medio vocata fuerat, nuptijs ad cœleſtes (vt credimus) nuptias tranſmigrauit.
Qualis eſt illa ſpiritus ſancti inſuſio. Alius quidam cum pene inconſolabiliter lugeret incolatum ſuum prolongari, & cum eccleſiaſtice
laudaret mortuos magis, quam viuentes, & ſicut de Anna legitur nuſquam vultus adoleſcentis in
diuerſa mutarentur, quadam nocte cum ſe ſopori dediſſet, dolore plenus & totus in luctu, ecce vi-
dit quodammodo cœlum deſuper modice aperiri atque inde quaſi talentum lucidum ſubſtantiæ in-
Pſal. 119. effabilis ſubſtantiæ viuentis, velociter atque dicto citius demitti, quod illapſum pectori eius, magni-
Eccle. 4. tudine vel pondere ſuo protinus illum ſomno excuſsit, auro grauius, melle dulcius. Quod vbi illa-
1. Reg. 1. pſum eſt, primum quidem aliquantula morula quieuit, ſeq́ ab omni motu continuit, illo quoque qui-
eſcente (vt fortè reſupinus iacebat) & expectante euentum rei, mox autem moueri cœpit, & circuire
vterum interioris hominis, vterum animæ, quem (vt fatetur) ipſe neſciebat eatenus, quod tantæ eſ-
ſet capacitatis. Circuibat itaque modo mirabili res viua, & vera vita, ſemperq́ circuitus ſequens e-
rat præcedente maior, multoq́ amplior, donec tandem vltima infuſio veluti quoddam magnum flu-
men inundans, hoc dabat intelligi vel ſentiri, quod totum animæ vel cordis exceptorium plenum eſ-
ſet, & plus capere non poſſet. Quod facto, iterum quieuit pauliſper, vt neque influeret quod iam fe-
cerat, neque effluerer quod poſtmodum fecit, & interim volebat homo interior quaſi faciem clarius
videre illius ſubſtantiæ viuentis, ſed quodammodo occultabat ſe, vt non videretur facies eius, cum
valdè magno pondere portaretur, & in magna dulcedine ſentiretur. Poſtmodum cœpit reflecti, ali-
amq́ in partem circuitus agens in modum fluminis per læuum latus effluxit, videntibus oculis inte-
rioris hominis, quod cum vlnmis fluctibus effluerer, paululum ſubſiſtit, & ecce videbam (ait) quia ſub-
ſtantia illa pulcherrima quaſi aurum liquidum erat.

Item, de eo quod ait: Et uocem eius audis, quod uox hominis inſpirati gemituoſa ſit, quid ſit neſcire unde ueniat, quid ſit neſcire, quo uadat. Cap. XIX.

Igitur

IGitur quia nemo ſcit, niſi qui accipit quamlibet gratiarum eiuſmodi, rectè & veraciter dicit ipſa veritas & vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat, aut quo vadat. Audis vocem gementis, audis vocem verba Dei loquentis, ſed neſcis vel quali de camino gemituoſa vox formata ſit, vel quali de flumine vox exultationis, & confeſsionis imbuta & lætificata ſit. Hoc eſt neſcire vnde veniat. Et quid eſt neſcire quo vadat? Nimirum neſcire quid deſideret, cur exultans gemat, gemens exultet. Ipſe Pſal. 41. ſcit quo tendat, & ſecundum ſcientiam veram loquitur: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fon- Gemitus tes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Et cætera his ſimilia. Tu fortè, dum ille ſecretum magnus, ſe eſſe putat, vel ſecretum habere quod amat, vt abſque arbitris fortiter pro velle ſuo gemat, & vo- ſed dulcis cem ſui gemitus ipſe audiat, quam vtique ipſum audire, ſicut panem comedere delectat, ita vt ve- pie lugen- raciter poſsit dicere: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, tu (inquam) fortè caſu, illo tibus. ignorante prope accubebas, & eo eiulante in ſublime, & gemitibus frena laxante, audiſti & miratus es, audiſti & compaſſus es. quippe qui eiuſmodi vulnus necdum expertus eras, & idcirco neſciebas tantorum gemituum quæ vel qualis cauſa erat, & reuera mirari poteras. Quis enim tam forti- Rom. 8. ter gemere poteſt pro aliqua ſeculi amaritudine quàm gemit ille qui eiuſmodi eſt præ dilectionis Dei dulcedine? Ibi planè eſt quod Apoſtolus loquitur: Nam quid oremus ſicut oportet, neſcimus, ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et verè mirum atque ineffabile eſt, quod Pſal. 136. cum iſte ſpiritus illis, qui dicunt: Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur, Syon pro conſolatione detur, vnde & dictus vel nominatus eſt Paracletus. hic idem adueniens, cum ſe infuderit, totumque animæ habitaculum in poſſeſsionem ſuam redegerit, adauget gemitus, multiplicat lachrymas, crebriora diſtendit ſuſpiria, facie tamen permanente læntiſima, ita vt tu oppido mireris hilaritatem vultus in publico, cuius quaſi per inſidias deliteſcens audieras gemitus in occulto. Sicut ergo neſcis vnde veniat, ita & illud neſcis quo vadat, nec ſatis vnquam ſcire poteris, niſi & tibi ſimiliter contingat, niſi ſimile vulnus ab iſto ſpiritu pietatis excipias.

In iſto qui inſpiratus gemit, probatum eſſe illud quod ueritas promittens dixit: Amen amen dico uobis, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis, & de eo quod Apoſtolus ter Dominum rogauit.

Cap. XX.

IN iſto ſanè probatum eſt illud, quod veritas promittens dixit: Amen amen dico vobis, ſi quid Ioan. 16. petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Quam enim ob cauſam, vel quo iure iſtud contingit, vt quod petit, accipiat, niſi quia quod poſtulat, non niſi ſecundum Deum poſtulat? Hinc A- Rom. 8. poſtolus cum dixiſſet (quod ſupra memoratum eſt) ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, continuò ſubiunxit: Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret ſpiritus, quia ſecundum Deum poſtulat pro ſanctis. Non ergo quiuis feſtinare debet, cum audit, ſi quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis, vt fiat ſibi quod petit. quia non omnibus iſtud congruit, ſed illis duntaxat, qui paracletum iſtum acceperunt ſecundum Deum poſtulantem pro ſanctis, quod reuera eſt, poſtulare in nomine ſaluatoris, quem tunc in eodem ſermone promittebat Apoſtolis ſuis. Sed Obiectio. dicit aliquis: Ipſe Apoſtolus qui illa ſcripſit quæ præmiſſa ſunt, & ſpiritus poſtulat pro nobis & cætera, quique præcipuam habebat eiuſdem ſpiritus gratiam, ſicut ibidem loquitur: Sed & ipſi nos ipſi primitias ſpiritus habentes, ipſi intra nos gemimus: ipſe (inquam) petiuit, & non datum eſt illi. Ait enim: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, propter quod ter Dominum 2. Cor. 2. rogaui, vt diſcederet à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Nonne ſecundum Deum poſtulauit? Aut nunquid non erat ipſe vnus de ſanctis, pro quibus iſtum gemituoſum ſpiritum poſtulare dixit. Attamen non fuit datum illi. Ad hæc inquam. Vnde Reſponſio hoc habemus, quod non datum fuerit illi? Nunquid hoc ipſe dicit? Scimus quidem noſtros maiores, & nobis multo meliores hoc dixiſſe. hoc ſcripſiſſe, quod non fuerit exauditus, & circa hoc laboraſſe, vt oſtenderent illi non fuiſſe vtilè vt exaudiretur. Verum & ſi authoritate illorum quia magni habentur, nos quiſquam premere velit, nihilominus dicere non dubitamus, quia exauditus fuit. Quid Matth. 7. enim ſi non ſtatim, non ad primam, non ad ſecundam, ſed neque ad tertiam rogationem exauditus Luc. 11. fuit? Denique nec Saluator hoc dixit. Si quid petieritis patrem in nomine meo, ſtatim dabit vobis. Sed neque ſic intelligi voluit, quippe qui dicturus: Petite & accipietis: pulſate, & aperietur vobis, pulchrum exemplum perſeuerantiæ præmiſit. Quis veſtrum (inquit) habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, & cætera vſque, propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi. Ne ergo dicas mihi, quia non fuit exauditus, & quod ab illo ne- Paulus cõquam angelo talis heros vſque ad finem vitæ fuerit colaphizatus. Denique fuerit hoc diuinæ diſpen- tra angelũ ſationis, vt interim colaphizaretur, ne iuuenem extolleret magnitudo reuelationum, nam vt virum Satanæ exprouectum militemque emeritum, deinde ab eiuſmodi colaphis redderet ſecurum, benè decuit illum auditus eſt omnia ſuauiter diſponentem cani & reuerendi capitis antiquum dierum. Sap. 7.

Verum

Vtrum poſtquam iſte Paracletus ſemel familiari uiſitationis ſeſe infuderit, contingere poſsit, ut ſeſe auferat, & animam illam deoſculatam prorſus & irrecuperabiliter derelinquat. Cap. XXI.

Quæſtio. HIc iam quæritur, vtrum nec ne iſte Paraaletus, poſtquam ſemel illa, de qua nobis hactenus ſer-
mo fuit, familiari viſitatione ſeſe infuderit in ſecretarium animæ, rurſus ita ſeſe inde auferat
offenſus aliquo crimine, vt animam ſemel deoſculatam ſua conſolatione prorſus deſerat, & dereliu-
Reſponſio quat deſolatam ſempiterna deſolatione. Super hoc breuiter reſpondere libet, quia nimia confiden-
Philip. 3. tia res periculoſa eſt. Non vult, Apoſtolus quenquam nimium confidere, qui de ſemetipſo dixit,
Rom. 5. & vtique pro exemplo ad vtilitatem noſtram dixit: Eccè enim me non arbitror comprehendiſſe. At
idem alibi cum dixiſſet, ſed & gloriamur in tribulationibus, ſcientes quod tribulatio patientiam ope-
ratur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, continuò ſubiunxit. Spes autem non con-
fundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.
Igitur non audemus quidem ſecuritatem prædicare illi, quicunque eſt eiuſmodi, qui talem Sancti
Spiritus gratiam, de qua loquimur, accepit, quam appellat Apoſtolus primitias ſpiritus, veruntamen
hoc dicere non dubitamus, quod ſpes illius firmior ſit, aut eſſe debeat pro tali conſcientia, pro eo quod
iam ſenſerit, quia cuſtodem habet illum de quo ſcriptum eſt: Eccè non dormitabit neque dormiet,
Pſal. 120. qui cuſtodiet Iſrael. Hoc enim dicitur illi, quicunq; Iſraeli ſimilis factus eſt. In quo? Nimirum in eo,
Luctatio quod ſicut ille cum Deo luctatus eſt, & contra Deum fortis fuit, & inualuit, dixitq; ad eum flens, &
Iacob cum rogans eum, quæ vera fortitudo eſt, ſicut Oſee meminit, dicens: Et inualuit ad Angelum & confor-
Deo. tatus eſt, fleuit, & rogauit eum, non dimittam te niſi benedixeris mihi. & benedixit ei in eodem loco,
Gene. 32. ſic & iſte nonnihil luctatus eſt cum Deo, flendo quod ſciret ſe eſſe peregrinum, & fortis fuit contra
Oſee. 12. Deum, & non poterat Deus ſuperare eum, non potuit ſe continere flente illo & rogante, quin de
multitudine viſcerum ſuorum ſpiritum paracletum effunderet in eum. Qui ergo cuſtodiuit illum Iſ-
rael & genus eius, vt confirmata benedictio, quamuis multis illius populi peccatis offenſa non defi-
Ioan. 11. ceret donec Chriſtus ex eo naſceretur: Eccè (inquit Pſalmiſta) non dormitabit neque dormiet, te ve-
rum quoque Iſraelitam cuſtodiet, vt non pecces, ſed & ſi peccaueris, cito peccatum deplores, iuxta
illud. Amen amen dico tibi, qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet.

Quod nulli nimia ſecuritas habenda ſit, & de eo quod Apoſtolus ait: Nolite contriſtare Spiritum Sanctum Dei, & quod Dauid, quia contriſtauerat eum: Redde (inquit) mihi lætitiam ſalutaris tui. Cap. XXII.

IGitur non nimia ſecuritas habenda, vel præſumenda eſt cuiquam dum viuit, imò quanto famili-
Roma. 5. arius expertus eſt oſculum illud conſolantis Paracleti, de quo (vt ſupra meminimus) Apoſtolus di-
Ephe. 4. xit: Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis,
tanto ſolicitior eſſe debet, ne contriſtet eundem ſpiritum, ſicut idem Apoſtolus dicit: Et nolite con-
triſtare Spiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Et exponens quibus ex acci-
dentibus ſoleat contriſtari. Omnis (inquit) amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia
Quomo- tollatur à vobis cum omni malitia. Nam eſt quidem impaſſibilis natura Spiritus Sancti, verunta-
do contri- mendum ſe commouet habitans in homine donum eiuſdem Spiritus Sancti, ipſe homo in ipſo mo-
ſtatur ſpiri tu minus dulcedinis, & plus ſentit ſæueritatis, ſi quid negligentius egit, quod melius nouerunt illi qui
tus ſanctus experti ſunt. Exempli gratia: Dauid hæc expertus erat, qui dicebat: Et Spiritum Sanctum tuum ne
in nobis. auferas à me, ſtatim ſubiungens: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me,
Pſa. 50. Nimirum quamuis grauiter peccaſſet, non receſſerat ab ipſo ſpiritus Domini, de quo ſic ſcriptum
1. Reg. 16. eſt: Vbi Samuel vnxit eum, & directus eſt ſpiritus Domini in Dauid, à die illa in reliquum, ſed non
Pſal. 14. tam lætum vel iucundum in motu, vel atractu ſuo ſe exhibebat, ſicut eatenus ſolitus fuerat, nec tam ci-
to recuperauit lætitiam ſiue iucunditatem illam, niſi vſque ad ſatisfactionem congruam, paſſus in-
terim foras, & intus tribulationem magnam, ita vt ferè nulli magis quam ipſi congruerit dicere:
2. Reg. 15. Tribulationem & dolorem inueni. Sciendum quippe quod & intus doluit, eo quod contriſtaſſet ſpi-
Pſal. 104. ritum Domini, & quæ foris tribulatio prouenit ſcilicet, domeſtica clades, ſine dubio a-
criter illum tetigit, & quamuis ſecundum corpus euaſerit gladium filij
ſui, gladius tamen vſque ad animam peruenit, ferrum
animam eius pertranſiuit.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE
Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti.
LIBER TERTIVS.

Benedicendum.

Benedicendum eſſe Dominum à nobis quantum poſſimus & quod maior ſit in laude, multa enim abſcondita ſunt, & pauca uidimus operum eius, Cap. I.

BEnedicentes dominum (ait quidam Sapiens) exaltate illum quantum poteſtis, maior enim omni laude. Exaltantes eum, replemini virtute, ne laboretis, non enim peruenietis. Quis videt eum, & enarrauit? & quis magnificauit eum, ſicut eſt ab initio? Multa ſunt abſcondita, maiora his. pauca enim vidimus operum eius. Quæ pauca viderat iſte, cum hæc diceret? Altitudinem firmamenti, & pulchritudinem eius, ſolem ſpecioſum, vas admirabile, opus excelſi, ſpeciem lunæ, & gloriam ſtellarum, quæ illuminant mundum, vt cetera opera domini, ac deinde viros glorioſos legerat vel audierat, quos vel in quibus dominum laudare incipiens: Laudemus (ait) viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua. Hęc omnia pauca & parua iudicans comparatione maiorum vel plurium multa (inquit) abſcondita ſunt maiora his, pauca enim vidimus operum eius. Quæ nam ſunt illa maiora vel plura abſcondita & non viſa? Nimirum ante altitudinem firmamenti pulchri, à quo laudare cœpit facti fuerant angeli quam multi, ac nouem ordinibus diſtincti, de quibus vel de quorum gloria ordinata ac multiplici rectè dicere potuit, abſcondita ſunt à nobis, & poſt viros glorioſos, quorum laudem in ordinem digeſſit, vſq; ad Symonem Oniæ filium, venturus erat Chriſtus dei filius tanta facturus in primo & ſecundo aduentu ſuo, vt de omnibus quæ nouerat, vel quę eatenus ante ipſum facta fuerant, rectè dicere potuerit: pauca enim vidimus operum eius. Et nos quidem iuxta propoſitum quod propoſuimus, abſconditum in agro ſcripturarum, quærere ſiue oſtendere theſaurum ſancti nominis patris & filij & ſpiritus ſancti, ſtetimus aliquantiſper in capite libri, quo dictũ eſt: In principio creauit deus cœlum & terram, & ſpiritus dei ferebatur ſuper aquas: ſed diligentia contemplandi proceſsionẽ ſpiritus ſancti longius abduxit nos. Redimus nunc ad ipſum caput, & de felicitate ſanctorum angelorum aliquid eiuſdem ſanctæ trinitatis, cui aſsidue benedicunt, dicere intendimus.

Ecclęs. 43.

Eccleſiaſtica plura & maiora abſcondita fuerunt q̃ viſa.

Argumentũ libri huius tertij.

Gene. 1.

De angelica creatura, quod facta ſicubi dixit Deus: Fiat lux, & de iudicio ſpiritus ſancti in damnatione tenebrarum, ſiue principis tenebrarum diaboli. Cap. II.

VBi dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux, & vidit deus lucem quod eſſet bona, & diuiſit lucem & tenebras, creaturam eſſe angelicam factam, & nomine lucis bonos angelos, tenebrarum autẽ vocabulo, malos eſſe angelos ſignificatos, multorũ & maximè patris Auguſtini non paruipendenda firmat autoritas. Verum nos in alio opere de creatura iſta mutabili, & de cæteris quæ de hinc ſcripturæ ſeries creata vel facta narrauit, latius tractauimus, & rerum ordinem pro poſſe diligenter proſecuti ſumus. Nunc ad præſens propoſitum pertinet pia iucundi feſtiuitate ſermonis celebrare beatitudinẽ huius lucis, tanq̃ ſpeculum ſummæ trinitatis, & laudare ſiue admirari iudicium ſpiritus ſancti in damnatione tenebrarum, ſiue principis diaboli tenebrarum, quia pertinet contemplatio hæc ad laudẽ proceſsionis ipſius, de qua iam aliqua diximus, & ad glorificationem trinitatis, de qua ſimul dicere propoſuimus.

In xlij. lib. de operibus trinitatis.

De eo quod ait Dominus ad beatum Iob, nunquid noſti ordinem cœli, & pones rationes eius in terra. Cap. III.

NVnquid noſti ordinem cœli (ait Dominus ad B. Iob) & pones rationes eius in terra? Subauditur vt ego, & reſpondeas non. Nemo enim niſi ſolus Deus nouit hunc ordinem cœli, cuius vniuerſitas hic deſignata eſt nomine lucis dicente ſcriptura: Dixitq; Deus: Fiat lux, & facta eſt lux. Attamen aliquibus ſpiritus ſanctus reuelauit, vt partim quaſi per ſpeculum & in ænigmate viderent adhuc viuentes in carne illum dicentem cœli opus beatæ trinitatis ter trinis diſtinctum choris, quorum nomina hæc ſunt: Angeli, archangeli, throni, dominationes, principatus, poteſtates, virtutes, cherubin, atq; ſeraphin. Iſte ordo cœli ordinatus ad videndam atq; laudandam gloriam ſanctæ trinitatis, tantæ eſt beatitudinis, vt rectè admiretur Apoſtolus, & dicat omnibus, qui illuc ad ſocietatem illorum ſecundũ præſcientiam, & prædeſtinationem Dei vocati ſunt, & iuſtificati atq; magnificati illuc perueniunt, ac peruenturi ſunt: Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quę præparauit deus his qui diligunt illum. Statimq; ſubiungit: Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. Quibus nobis? Vtiq; hominibus in terra manentibus, terrenam habitationem huius corporis inhabitantibus. Quis alius iſtis reuelaret niſi Deus? Cum igitur dicit, nunquid noſti ordinem cœli, & pones rationes eius in terra? benè (vt iam dictum eſt) ſubauditur, vt ego: Et reſpondetur non. Nunc ipſe ordo cœli quid ſit, & quomodo ipſe qui loquebatur hæc Deus, rationes eius poſuerit in terra quantum poſſumus, & quantum accepimus ex deo, vel ex ipſis quibus Deus reuelauit per ſpiritum ſuum noſtra infantia geſtit effari paruulis ſimilibus noſtri.

Iob. 38.

1. Cor. 13.

Nouẽ chori angelorũ

Rom. 8.

1. Corin. 2.

Ordinem cœli quis nouit.

Quid ſit ordo cœli, ſiue ordo cœlorum, & de uerſu Pſalmi, uerbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. Cap. IIII.

ORdo cœli, ſiue ordo cœlorum illud eſt firmamentum eorum, de quo Pſalmiſta: Verbo (inquit) domini cœli firmati ſunt. & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Qui ſunt enim illi cœli, niſi omnes ſancti, in quibus deus habitat, quam obrem & dicuntur, & ſunt cœli, quia deus habitat in illis?

Pſal. 32.

Anguſtior vero ſenſus eſt ſolos intelligere Apoſtolos Chriſti, quos incarnatum verbum ſua præſentia firmauit, & ſpiritum ſanctum ad perfectionem confirmationis miſit eis de cœlo ſedens ad dexterã patris. Ante cœlos iſtos valdè paucos, quam plures & nobis innumerabiles erant cœli, id eſt, ſancti. Et leuabat oculos ſuos Dauid illuc, dicens: Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Maximè ergo præſenti loco dum dicitur: Verbo domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ, ſanctos angelos intelligimus, præſertim quia ſicut illic, vbi ſcriptum eſt: Dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux. Deinde ſequitur, dixit Deus, fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis, Et ſubinde dixit Deus, congregentur aquæ quæ ſub firmamento ſunt in locum vnum & appareat arida, ita & hic continuo poſt præſcriptum verſiculum ſubſequitur: Congregans ſicut in vtrem aquas maris, ponens in theſauris abyſſos, Timeat dominum omnis terra ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem. Quoniam ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. In quibus nimirum dictis & ſi pulchra ſubeſt allegoria, nihilominus tamen veridica magnificæ hiſtoriæ manet, & non euacuatur litera. Igitur verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum, id eſt ſancti angeli habitantem in ſemetipſis habentes beatam trinitatem, vnum deum patrem, & filium & ſpiritum ſanctum, firmiter in ordine ſuo conſiſtunt. Nam Dominus ipſe eſt pater, verbum domini ipſe eſt filius, ſpiritus oris eius, ipſe eſt ſpiritus ſanctus, vnum & vnicum ſanctorum angelorũ & electorum hominum firmamentum, vt iam in æternum non moueatur pes alicuius eorum, & qui iam ordinati, adhuc illuc ordinandi ſunt.

Cœli dicũtur omnes ſancti in quibus habitat deus. Pſal. 122. Gene. 1. Pſa. 32.

Cœli firmati ſancti angeli ſunt.

Primum in illo beatorum ſpirituum ſancto ordine contemplandum eſſe ordinem ſanctæ Trinitatis, quod illa glorioſa ciuitas, cuius ſancta ſcriptura toties meminit, amatorem habeat deum amore ineffabili qui uidelicet amator apud Hieremiam contemptum ſe eſſe queritur ab anima infideli. Cap. V.

Heb. 12.

IPſa eſt ciuitas glorioſa, de qua tam multa ſcripturæ loquuntur nobis, & exempli gratia, ſic Apoſtolus dicit: Sed acceſſiſtis ad Syon montem, & ciuitatem Dei viuentis Hieruſalem cœleſtem, & multorum milium angelorum frequentiam, & eccleſiam primitiuorum, qui conſcripti ſunt in cœlis. Item ad Galatas: Illa autem quæ ſurſum eſt, Hieruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra, & multa his ſimilia. In hac ergo beata ciuitate, in iſto beatorum ſpirituum ordine, quem dominus nouit, primum contemplari cupimus, oculo licet exiguo, gloriam ſanctę trinitatis, & qui aliquam ſimilitudinem veſtigare pulchritudinem illius firmamenti, quo iſtam matrem noſtram, iſtam ciuitatem glorioſam, ſibi copulando firmauit Dominus, & verbum domini, & ſpiritus oris domini. Qualem vel cuius rei per ſimilitudinem? Nimirum per ſimilitudinem viri legitimi, genus vel poſteritatem ſuam propagare oppido cupientis. Et ob hanc cauſam coniugium ſibi aſſumentis, exempli gratia, qualis fuit Dauid, fortis vtiq;, & in omni maritali copula legitimus vir, excepto ſermone Vriæ Ethæi. Nam re vera illo excepto, legitime vixit quotquot vxores habuit, vtpote pluribus indigens filiis atq; cognatis, quia rem grandem ſuſceperat, ſcilicet, gubernacula regni, cum eſſet homo eiuſmodi, vt ipſe dixit: Ego autem ſum vir pauper & tenuis: pauper videlicet, rerum poſſeſſione, tenuis exiguitate familiæ. Nec vereamur nimium pudorati, de hoc viro, ſiue de aliquo huic ſimili, ſecundum rem coniugalem aſſumere ſimilitudinem, ad contemplandam cauſam dei, propter quam illam matrem noſtram Hieruſalem cœleſtem & creauit, & ſibi copulauit. Ipſemet quippe in multis ſcripturarum locis ſeipſum vult agnoſci, quod amator ſit. Exempli gratia, cum in Hieremia dicit: Quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſrael. Ergo econtra veraciter dicas: Quomodo ſi libenter admittat mulier amatorem ſuum, ſic libenter admiſit me vera domus Iſrael, vera ciuitas Syon, cœleſtis Hieruſalem. Itaq; ſecundum eiuſmodi ſimilitudinem cauſam vel opus dei, opus ſanctæ trinitatis ſpeculari licet in illo ordine cœli, in illa ſancta, & ter beata Hieruſalem. Eſt enim in his ſimilitudo, quamuis diſsimilis, quia videlicet caro ſpiritui quidem diſsimilis eſt, ſed tamen diſsimilium iſtorum aliqua ſimilitudo eſt: Quod natum eſt ex carne (ait dominus) caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Sed iam accedamus ad rem.

Galat. 4.

Cõiugium Dauid apta ſimilitudo ad propoſitum. 1. Reg. 18.

Deus rectè amator dicitur. Hiere. 3.

Quod ſecundum ſimilitudinem amatoris, in quo hæc tria ſunt, amator ipſe, & amor ipſius, & crementum, propter quod ad propagandam prolem amore ſuo ducitur vnus ſit Deus pater, & amor ipſius ſpiritus ſanctus, & uerbum ipſius. Cap. VI.

IN amatore tria ſunt, amator ipſe, & amor ipſius, & crementum, propter quod ad propagandam prolem amore ſuo ducitur. Similiter in creatore noſtro, qui amatorem ſe nominat (vt ſupra dictum ſit) ſunt tres. Ipſe, & amor ipſius, ſcilicet ſpiritus ſanctus, & verbum ipſius, quod non eſt aliud quam crementum eius, ſemen eius, filius eius, Hæc ſimilitudo quamuis (vt ſicut iam dictum eſt) longè diſsimilis, ita vt ſpiritus carni, vel caro ſpiritui, adeo vera eſt, vt in Eſaia quoque ſcriptum eſt: Nunquid ego qui alios parere facio, ipſe non pariam dicit Dominus? Si ego qui generationem cæteris tribuo, ſterilis ero ait Dominus Deus tuus. Loquebatur enim huic ordini cœli, huic (de qua nunc loquimur) Hieruſalem magnæ & ſanctæ ciuitati. Vnde & protinus dicit: Lætamini cum Hieruſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam. Gaudete cum ea gaudio vniuerſi qui lugebatis ſuper eam, vt ſugatis & repleamini ab vbere conſolationis eius, &c. Neſciremus quicquam de ordine vel generatione

generatione eiuſmodi, niſi rationes eius in terra poſuiſſet ipſe qui nouit. Quomodo enim poſuit? Ipſe ſpiritus dei, qui tunc ferebatur ſuper aquas dicente Deo: Fiat lux. Ipſe (inquam) etiam nunc fertur ſuper aquas, dum in Chriſto baptizamur. Et hoc eſt Deum dicere: fiat lux, regenerare nos, vt qui eramus aliquando tenebræ, iam nunc in Domino ſumus lux. In hoc eſt regeneratio, quia iam dictus amator Deus, animam credentem imprægnat verbo ſuo, dignam amore ſuo. Verbum enim ſemen eſt eius, ſicut ait Iacobus Apoſtolus: Voluntarie genuit nos verbo veritatis, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius. Semen hoc nonniſi cum amore ſuſcipitur, verbum hoc non niſi per ſpiritum ſanctum immittitur. Hæc eſt trinitas vnus Deus, amator creaturæ rationalis Deus, & ſemen eius quod eſt verbum ipſius, & amor eius qui eſt ſpiritus ſanctus. Igitur quamuis, vt ſupra iam dictum eſt, caro & ſpiritus diſſimilia ſint, nihilominus tamen aliqua hic ſimilitudo eſt, quia videlicet, ſicut generatio carnis ab aliquo ſemine eius & amore eius patratur, ſic generatio ſpiritus à Deo verbo eius & ſpiritu oris eius conſummatur. Et ſi aliter exponi poteſt iam dicta ſententia: Nunquid noſti ordinem cœli, & pones rationes eius in terra; nihilominus tamen ſenſus iſte, quem diximus, locum habet, & pondere non caret, quia nullo modo ſplendidius rationes ordinis cæli Deus in terra poſuit, quam regenerando per aquam filios lucis, ituros in illum ordinem cœli ad Angelos lucis: Erunt enim, ait ipſe Dominus, ſicut Angeli Dei.

Impregnatio animæ in baptiſmo
Iaco. 1.
Iob. 38.
Matth. 2.

De eo quod Apoſtolus: Decebat enim, inquit, eum propter quem omnia, & per quem omnia, & quod parum nobis ſit ſcire, quod per eum, niſi etiam ſciamus quod propter eum facta ſit & angelica creatura, & omnis creatura. Cap. VII.

ADhuc ad ſupradictam ſimilitudinem & illud pulchrè accedit, quia ſicut legimus, vir non niſi propter amorem ſobolis coniugem ducit, ſic & Deus pater non niſi propter amorem verbi ſui creaturam rationalem, creaturam angelicam, de qua nunc loquimur, & creaturam humanam, de qua poſt hæc locuturi ſumus, condidit. Hinc Apoſtolus de illo ſcilicet Dei filio loquens: Decebat enim (inquit) eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, &c. Non ſolum hoc dixit, per quem omnia, ſed primum dixit, propter quem omnia, quia videlicet ipſe eſt omnium cauſa. Per ipſum facta eſt iſta lux, quia ſic ſcriptum eſt: Dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux. Si dixit & facta eſt, vtique per verbum facta eſt. Sed parum eſt ſcire hoc, etenim plus habet delectamenti, hæc ſententia fidei, ſciendo quod etiam propter ipſum facta ſit, ſcilicet vt ipſum in ſemetipſa creatura hæc haberet, & habendo lux exiſteret. Ipſe enim lux eſt, & vtique lux non facta, lux ab aliquo illuminata, ſed illuminans, & proinde lux vera. Comparatione eius qualiſcunque lux, quiuis Angelus lucis rectè & fideliter negatur eſſe lux. Hinc Ioannes Euangeliſta de Baptiſta Ioanne: Non (inquit) erat lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. De ipſo autem Chriſto Domino. Erat (inquit) lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ioannes & quiuis Angelus lucis, ſiue homo filius lucis, ſic lux dicitur vel eſt, tanquam lucerna, id eſt, lux non carens materia: verbum autem dei, verbum Deus, ipſa lucis eſt ſubſtantia. Nec enim aliud eſt illi eſſe, & aliud lucere: iſtis autem aliud eſſe, & aliud eſt lucere. Diligendo quippe lucem, ipſi ſunt lux, ſicut econtra apoſtatæ angeli odiendo lucem tenebræ ſunt.

Hebr. 2.
Filius Dei lux vera.
Angeli & ſancti, non lux, ſed lucerna.
Iohan. 1.

Item de proceſsione ſpiritus ſancti, quod in nos homines duobus datis diffundatur, altero quod eſt in remiſsionem peccatorum, altero quod eſt in diuiſiones gratiarum, in ſanctos autem angelos uno tantum, quod eſt in diuiſiones gratiarum. Cap. VIII.

DE proceſsione ſpiritus ſancti, qui hoc operatur, & in illis beatis ſpiritibus, & in nobis hominibus, vt per hoc ipſum, quod verbum Dei, filium Dei, manentem in nobis habentes, filij Dei nominemur & ſimus, hoc in ſuperiore diximus, quod duobus datis, ſiue per duo data diffundatur: altero quod eſt dari in remiſsionem peccatorum, altero quod eſt in diuiſiones gratiarum. Verum nobis duntaxat hominibus iſtis duobus modis datur. In ſanctos autem angelos vno modo, ſcilicet in diuiſiones gratiarum larga dignatione effuſus eſt. Nam vt in remiſsionem peccatorum nunquam detur apoſtatis angelis iudicium verum fuit, & eſt eiuſdem ſpiritus ſancti. Illi namque cum ſuo principe diabolo non per infirmitatem ſeu per ignorantiam, ſed per ſuperbiam peccauerunt. Cuius videlicet ſuperbiæ magnitudinem ſpiritus Propheticus apud Ezechielem denotat verbis huiuſcemodi, diabolum coarguens ſub nomine principis Tyri: Eo quod eleuatum eſt cor tuum, dixiſti Deus ego ſum, & in cathedra Dei ſedi & dediſti cor tuum quaſi cor Dei. Item ſub nomine Pharaonis regis Aegypti: Ecce ego Pharao, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, meus eſt fluuius, & ego feci memetipſum. Pro huiuſmodi ſuperbia ſententiam damnationis æternæ accepit, de cœlo proiectus, factuſque Princeps tenebrarum Diabolus, qui fuerat Angelus ſpecioſus. Vnde apud eundem Prophetam dicitur ei: Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia & perfectus decore, in delicijs paradiſi Dei fuiſti, & cætera vſque, repleta ſunt interiora tua iniquitate & peccaſti & eieci te de monte Dei. Quibus vtique verbis tria prædicantur, horribilis eius ſuperbiæ inſtrumenta, ſapientia, decor ſiue pulchritudo, maximè vbi ſub nomine Aſſur dicitur in eum omne lignum paradiſi non eſt aſsimulatum illi & pulchritudini eius, quoniam ſpecioſum feci eum. Tertium eius fuit magnitudo, nam cedri (inquit) non fuerunt altiores illo in Paradiſo Dei, abietes non adæquauerunt ſummitatem eius, & platani non

Iohan. 3.
Angelis apoſtatis, cur non datur ſpiritus, ſcilicet in remiſsionem peccatorum.
Ezech. 28.
Ezech. 29.
Eſa. 4.
Apo. 12.
Ezech. 28
Ezech. 31.

Ironia in ſcriptura ſacra. Gene.3. Pſal.48. Eſa.47. Ezech.23. Pſal 103. Iob.38.

fuerunt æquales frondibus illius. Cæterum vera magnitudo Deus eſt, & vera ſapientia, verbum Dei filius Dei eſt: & vera pulchritudo ſpiritus ſanctus eſt: quæ beata trinitas, ſanctorum angelorum & magnitudo & ſapientia & pulchritudo eſt: At ille diabolus magnitudinem illam non honorificauit, ſapientiã illam non adoptauit, pulchritudinem illam non amauit. Quomodo ergo niſi per Ironiam plenus ſapientia, & perfectus decore extentusq; & protegens dicitur fuiſſe? Sunt enim in ſcriptura ſacra Ironiæ grauiſſimæ. Exempli gratia: cum dicit ſancta trinitas, ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt: cum reuera potius propter peccatum comparatus ſit iumentis, & ſimilis factus ſit illis. Et ſicut filia Babylonis virgo dicitur, cum ſit meretrix. Itaq; & quod ibidem illi dicitur, omnis lapis prætioſus operimentum tuum, ſardius topazius, iaſpis, chriſolitus, onyx, berillus, ſaphyrus, carbunculus & ſmaragdus, qui ſanctorum ſunt nouẽ ordines angelorum, cum improperio dictum eſſe ſentimus, q̃a ſic ſibi ille arrogauit, ponens (vt ſupra dictum eſt) cor ſuum quaſi cor Dei, & dicens, in cathedra Dei ſedi. Denique ſolius Dei eſt operimentum omnis lapis eiuſmodi, id eſt, omnis perlucidus ordo angelicæ dignitatis, ſicut dicitur in Pſalmo: Confeſsionem & decorum induiſti amictus lumine ſicut veſtimento, id eſt, decora confeſſione ſanctorum (qui omnes lumen, id eſt, filij lucis ſunt) ſic es indutus, ſic es ornatus vt aliquis veſtimento ſuo. Quod nimirum parum eſt, de ſolis intelligere hominibus, filij lucis: nam & ſancti angeli, imò & primũ ipſi lux, & filij ſiue angeli lucis, confeſsione ſua decora creatorem ſuum induerunt, & ipſi ſunt de quibus idem ipſe dominus ad beatum Iob dicit: Cum me laudarent aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.

Quod rectè & iuſto dei iudicio diabolum ſpiritus ſanctus ſuo reſpectu indignum iudicauit. rerum æterni delicti, & de ruina eiuſdem diaboli, & quod poſitus fuit in monte ſancto Dei. Cap. IX.

Hiere.3. Exod.20. Deute.10. Eze.28.

QVia igitur per ſuperbiam peccauit, rectè & iuſto iudicio ſpiritus ſanctus procedens à patre & filiò, non in illum, ſicut in electos angelos, ſed omnino longe ab illo declinauit, eandem paſſus ab ipſo repulſam, quam ex hominibus ſimilibus eius paſſus eſt, vel patitur dicens Quomodo ſi contemnat mulier amatorem ſuum, ſic contempſit me domus Iſrael. Sicut enim illum populum Iſrael ſibi adduxit, & legem ſiue tabulas teſtamenti dedit illi in monte, qui & ob hoc dictus eſt mons Dei, hoc exigens pro cunctis beneficijs ſuis, vt diligeret eum, atq; dicens, & nunc Iſrael quid dominus deus tuus petit à te, niſi vt timeas Dominum deum tuum, & diligas eum? & multa hic ſimilia. Sic & illum malignum in cœlo poſuit quemadmodum dicit: Et poſui te in medio monte ſancto Dei in medio lapidum ignitorum ambulaſti. Hoc ab illo exigens, vt creatori & tanto largitori haberet gratias, vtpote rationalis creatura, & tanquàm lapis appoſitus vel præparatus in foraminibus ſuis ſuſciperet ligaturas auri vinculum dilectionis Dei. Nam hoc eſt quod eadem ſcriptura dicit: Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt. Itaq; quia per nimiam (ſicut iam dictum eſt) ſuperbiam repulit à ſe amatorem Deum, & contẽptuoſam ab illo ſpiritus dilectionis paſſus eſt repulſam. Neq; enim in ſemetipſo vnquam recipit illum, quamuis ita ſcriptum ſit: Aurum opus decoris tui: ſubauditur enim eſſe debuit vel promptum fuit. Iuſto valde iudicio, ſpiritus ſanctus non ſicut ad nos peccatores homines in remiſsionem peccatorum procedit & deinde diuiſiones gratiarum ſuperaddit, ita vt in illam creaturam & complices eius malos angelos facere vnquam voluit, aut propoſuit. De hoc miror quoſdam contendere, dicentes, quod ſtatim vt conditus eſt, cecidit, cum hoc autentica nulla ſcriptura tradiderit, imò & contrariũ ſonet quod hic ſcriptũ eſt. Præmiſſo namq; & foramina tua in die, qua conditus es, præparata ſunt. Quid eſt dicere, & rationalis creatus es, & ſubtili dotatus ingenio, propter quod excuſationem non habes de peccato tuo. ſtatim ſubiungit. Et poſui te in monte ſancto Dei in medio lapidum ignitorum ambulaſti, perfectus in vijs tuis, ſubauditur per hypocriſim à die conditionis tuæ. donec inuenta eſt iniquitas in te. Et multa huiuſmodi, quæ quoniam non poſſunt ſolui, cum ſint verba diuinæ authoritatis, neceſſario nonnulla debet intelligi mora, inter illud quod creatus eſt, & illud quod proiectus eſt vel de cœlo cecidit, iuxta quod dicit: Et peccaſti, & eieci te de monte ſancto Dei.

Lucifer nõ ſtatim vt conditus eſt cecidit. Ezech.28.

Reſponſio ad illum qui forte quærit, Ad quid poſuit diabolum in monte ſancto Dei? & ut quid illi tanta contulit, cum ſciret eum ſpiritus ſanctus, qui omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei. Cap. X.

Queſtio. 1.Cor.2. Gene.2. Reſpõſio.

HIc forte quærat aliquis, Ad quid illum talem poſuit in monte ſancto Dei? Vt quid illi tanta cõtulit? Nunquid neſciebat ſpiritus, qui omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei, quod ille lapis duriſſimus atq; rebellis, non recepturus foret in ſe aurum opus decoris ſui? Cur ergo illic poſuit eũ, vt ambularet in medio lapidum ignitorum? Hoc qui quærit, quærat & illud, cur idem Dominus hominem in paradiſo poſuit. Neq; enim illum in paradiſo fecit, ſed tulit ergo (ait ſcriptura) Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, vt non operaretur & cuſtodiret illum. Dicat ergo: Nunquid neſciebat Deus quod futurum eſſet, vt non operaretur & cuſtodiret illum. Vt quid ergo illic poſuit eum? Ad hæc inquam. Non neſciebat Deus, ſed niſi angelum in cœlo, & hominem tẽtaſſet in paradiſo, vt nota fierent ſeculis ſuperuenturis, vel quæ in corde erant hominis, nos iudicia eius laudare neſciremus, multumq; deeſſet nobis de cognitione Dei cuius cognitio vita æterna eſt quemadmodum

quemadmodum dicit ipſe filius Dei. Hæc eſt autem vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, & Ioan.17.
quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Hoc quod diximus per aliquod ſimile melius intelligitur. Cum Do- Similitudo.
minus Moyſen mitteret ad Pharaonē, dicens: Clamor filiorum Iſrael venit ad me: Veni mittam te ad
Pharaonē &c. Hæc quoq; dixit: Sed ego ſcio quod non dimittet vos Rex Aegypti vt eatis niſi per ma- Exod.3.
num validā. Attamen ipſam manum validā non ſtatim exercuit, non ſtatim primogenita Aegypti, vel
ipſos Aegyptios cum Pharaone percuſſit, ſed prius multis & bonis illum ſermonibus conuenit, plu-
ribus ſignis lenioribusq; plagis tentauit, donec ſcirent qui viderunt eum, ſciremus nos quoq; qui legi-
mus, glorificationem Domini in curribus Pharaonis & exercitus eius, quia iuſtus eſt Dominus. Pha-
rao autem & populus eius impius. Sic nimirum idem Dominus, cum ſciret de angelo illo, quam
eſſet malus, debuit eum, non ſtatim iudicare, vel damnare cæteris videntibus, ſed tentare prius, ſimili-
terq; hominem, vt ſciremus nos quoq; cum angelis ſanctis ab effectis, ſiue ex operibus, quod ſolus ſcie-
bat Deus iam, nullis adhuc malis meritis præcedentibus, & ſcientes iuſtitiam eius, vel in illius angeli
ruina, vel in hominis pœna laudaremus.

Propter quid tam terribili iudicio damnatus fuerit, & de eo quod in Apocalypſi dictum eſt: Vnum de capitibus beſtiæ quæ habebat capita ſeptem, quaſi occiſum in mortem, & plaga mortis eius ſanata eſt, ſiue habet plagam gladij & uixit. Cap. XI.

SVperius iam diximus, ſpiritum ſanctum paracletum, vinumq; vel ſiceram conſolationis eius, ſe-
cundum viſionem Lamuelis dandum eſſe mœrentibus, & his qui amaro animo ſunt, id eſt homi- Prou.31.
nibus, & qui peccatorum ſibi conſcij, conſtanter ſecundum Deum, & ab hoc ſeculo conſolationē
recipere nolunt & renuunt. At illi apoſtatæ angeli, cum ſuo capite Diabolo, quam longè fuerint vel
ſint ab iſto laudabili mœrore, ab iſta dulci amaritudine, mirabiliter innuit ſcriptura libri Apocalypſe- Laus libri
os, cuius quot verba, tot penè ſunt ſacramenta. Imò & amplius dicas, parum enim pro merito volu- Apocalyp.
minis dictum eſt (ait beatus Hieronymus) nam in verbis penè ſingulis multiplices latent intelligentię.
Quomodo ergo illa ſcriptura dicit? Et vnum, inquit, de capitibus eius, videlicet beſtiæ, quæ habebat
capita ſeptem, quaſi occiſum in mortem, & plaga mortis eius ſanata eſt. Septem beſtiæ capita, quæ
illa erexit contra mulierem in vtero habentem, quæ & clamabat parturiens, & cruciabatur vt pareret, Apoc.13.
vt cum peperiſſet deuoraret filium eius: nos autem intelligimus ſeptem regna mundi huius principa-
lia ſiue notiſsima, quę à tempore promiſsionis beati ſeminis, quod eſt Chriſtus, in hoc ſteterunt agen-
te diabolo (cuius corporis ſic illa regna rectè intelliguntur capita, ſicut omnes iniqui rectè dicuntur &
ſunt eius membra) vt promiſsio non adimpleretur, vt Chriſtus non naſceretur, aut vt natus morere-
tur, & periret nomen eius. Primum illorum fuit regnum Aegyptiorum, quod maſculos ſeminis A- Exodi. 1.
brahæ omnes iuſsit interfici, aut in aquis necari. Secundum regnum Iſraelitarum carnalium, quod
maximè regnante & agente Iezabel promiſsionis verbum abolere voluit, cultum Baal ſuperadijciens
vitulis, quos fecerat Hieroboam, & pro his interficiens Prophetas, & ſuffodiens altaria Domini. Ter- 3.Reg.19.
tium, regnum Babyloniorum, quod populum illum captiuauit, & tres pueros nolentes adorare ſta-
tuam, quam erexerat, miſit in caminum ignis. Quartum, regnum Perſarum & Medorum, quod a- Dani. 3.
gente Aman, vniuerſum Iudæorum genus delere voluit. Quintum, regnum Græcorum, cuius vires Heſter. 3.
Diabolus maximè per Antiochum Epiphanen ſibi aſſumpſit, ſicut narrant Machabæorum libri. Sex- 1.Macha.1.
tum, regnum Romanorum, quod Chriſtum, & martyres eius interfecit. Septimum, regnum erit An- Apoc. 13.
tichriſti, de iſto rectè intelligas quod dictum eſt. Et vnum de capitibus eius, quaſi occiſum in mortem, Habet dia-
& plaga mortis eius ſanata eſt. Diabolus enim eſt, vel erit, qui plagam æternę damnationis in cœlo ac- bolus pla-
cepit, ſed plaga mortis eius, inquit, ſanata eſt, ſiue (vt poſtmodum repetitum eſt) habet plagam gladij gam gladij
& vixit. Mirabiliter ergo (vt ſupra dictum eſt) ſcriptura hæc duritiam eius innuit. Quid enim eſt di- & vixit.
cere: habet plagam gladij & vixit, niſi & damnatus eſt, & ſuperbit? Et quid eſt dicere: quaſi occiſum ca-
put in mortem, & plagam eius ſanatam eſſe, niſi de perditione & ſeparatione ipſius à Deo, quæ vera
occiſio, & vera mors eſt, non curare, imò & contemnere, ac ſemetipſum quaſi viuum, id eſt, iuſtum de-
fendere? Non enim verè viuit, aut verè plaga eius ſanata eſt, ſed idcirco dictum eſt, quia ſic ſibi arro-
gat, ſic conſolatur miſer.

De eo quod dictum eſt ad beatum Iob: Spiritus eius ornauit cœlos, & obſtetricante manu eius eductus eſt coluber tortuoſus. Cap. XII.

IGitur non minus ſcienter quam fideliter dicimus, ad laudem huius procedētis ſpiritus ſancti, quia
ſicut nunc, ita & tunc ſuper omne cor impœnitens iuſti & recti in proceſsione ſua tenuit iter iudi-
cij, donis gratiarum ſuarum humiles & ſubiectos perornans angelos & relinquens ſuperbos dia-
bolum, ſimulq; complices eius omnis ſpiritus ſuperbiæ filios. Hinc illud ad beatum Iob pulcherri- Iob.26.
me & veriſsimè dictum eſt: Spiritus eius ornauit cœlos, & obſtetricante manu eius, eductus eſt coluber
tortuoſus. Neq; enim, quoniam de beatis Apoſtolis rectè intelligitur hoc dictum: Spiritus eius orna-
uit cœlos, idcirco minus verum erit, hoc ſentire vel dicere de illis beatis Angelis, quos ornauit idem
ſpiritus, nouem ordinibus diſtinctos. Et quia tunc quoq; eductus eſt coluber tortuoſus, quando dixit
Dominus: Nunc iudicium eſt mundi, nunc Princeps huius mundi eijcietur foras, quod tunc futurum Iohan.12.
erat, quando ſcriptura iſta condebatur non idcirco minus verum eſt, iam tunc de cœlo illum fuiſſe

eductum eductione terrifica, cuius meminit ipſe Dominus dicens: Videbam ſatanam ſicut fulgur de
cœlò cadentē. Imò & adhuc tertia vice eſt educendus idem coluber tortuoſus, ſummę trinitatis aduer-
ſarius, & proinde trino iudicio damnatus atq; dānandus, ſcilicet in die iudicij, quando fiet illud, quod
Iob. 40. itidem beato Iob Dominus loquitur: Ecce ſpes eius fruſtabitur eum, & videntibus cunctis præcipita-
bitur. Nunc vide quanta res, quanti ponderis actio, q̃ breui, quam parco deſignata eſt eloquio, dum
dicit: Et obſtetricante manu eius eductus eſt coluber tortuoſus, præmiſſo: Spiritus eius ornauit cœlos.
Iob. 26. Quidnā eſt obſtetricare, niſi naſcentes infantulos excipere, & diligenter tractando ad vitam cuſtodire?
Cum ergo hæc dicit, mirabiliter creatoris noſtri deſignat, quàm habuit, vel habet curā, circa electam
creaturam ſuam, tam angelicā quam humanā, pro ipſius creaturæ humilitate, ſicut ſcriptum eſt: Cu-
Pſal. 114. ſtodiens paruulos Dñs, humiliatus ſum, & liberauit me. Idcirco planè & quādo cœlos illos ornauit,
Coluber qui ſunt ſancti angeli, colubrū tortuoſum eduxit, id eſt, diabolum de cœlo proiecit, vt ablato ſcandalo
tortuoſus faceret pacē & concordiā in ſublimibus ſuis. Et quādo cœlos alios, id eſt, Apoſtolos ornauit, idcirco co-
ter proijci lubrum eundē tortuoſum eduxit, id eſt, foras eiecit, ſicut ipſe in Euangelio dixit, vt liberati per ſangui-
tur de cœ- nē ipſius à ſcandalo peccati, ſciremus & poſſemus ſeruire creatori noſtro & redēptori. Et quando cœ-
lo. los omnes, id eſt, ſanctos omnes, tam angelos q̃ homines ita perornabit, vt & angeli iam non habeant
Ioan. 12. negotiū adminiſtrandi, ſicut adminiſtrant, & vſq; ad diē illum adminiſtrabunt, vnde & Apoſtolus di-
Heb. 1. cit: Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hęreditatē capi-
unt ſalutis: & homines ſiue hominū ſpiritus, reſumptis corporibus, duplici gloria corporis & animæ
remunerentur, idcirco colubrum eundē tortuoſum funditus educet, videntibus enim cunctis præcipi-
tabitur, vt omnia ſcandala de regno eius auferantur, pacemq; habeat illa dormino, de qua itidem ad
Iob. 38. beatum Iob dictum eſt: Quis enarrauit cœlorum rationem, & concentum cœli quis dormire facit?

De eo quod dictum eſt ad eundem beatum Iob: Quis enarrauit cœlorum rationem, & cur ſaltem nec ipſe Moyſes deſcribere debuerit rationem cœlorum, id eſt, ſanctorum ordines angelorum, qui primus enarrauit rationes terrarum generationes filiorum hominum. Cap. XIII.

SVper fundamentum literæ huius pulcherrimum atq; firmiſſimum, libenter atq; delectabiliter ſu-
peræedificauimus, quòad poſſumus, cœpti ſermonis aurum, ſiue argentum, aut aliquid prætioſo-
Quæſtio. rum lapidum ad laudem ſpiritus ſancti, qui ornator eſt eiuſmodi cœlorum. Sed interim occur-
rit quæſtio, quia quęri poteſt, cur nullus enarrare debuit eatenus rationem eorundē cœlorum. Etenim
cum dicit Dominus: Quis enarrabit cœlorum rationem? ſubauditur nullus, ego aūt ſum enarraturus.
Deniq; Moyſes, qui ante beatum Iob, & literas primas, ſcilicet Hebraicas, Deo vel digito Dei ſcribente,
ſibiq; tradente, accepit, ferè nihil de illorum ratione cœlorum enarrauit, niſi hoc tantum. Dixitq; Deus:
Gene. 1. Fiat lux. & facta eſt lux, & vidit Deus lucem quod eſſet bona. diuiſitq; lucem & tenebras. Appellauitq;
lucem diem, & tenebras appellauit noctem. Hoc ergo quæritur (vt iam dictum eſt) cur cœlorum ra-
tionem nullus eatenus enarrauit, nec ſaltem ipſe Moyſes, qui terrę, id eſt, hominis rationem enarratu-
rus, de cœleſtibus illis ſolum hoc breuiſſimè enarrauit, ſic incertum, & quaſi ſub velamine, vt vix ali-
qui patrum ſpiritualium intelligere potuerint, maximè quod pater Auguſtinus nomine lucis ſanctos
angelos, & nomine tenebrarū malos angelos deſignauerit, quorum diuiſio, qua dictum eſt: Diuiſitq;
Deus lucem & tenebras, illud iudicat iudicium, quod catholica firmiter tenet Eccleſia, quia angeli lu-
Alia quæ- cis nunquam vlterius in tenebras, & angeli tenebrarū nunquam vlterius in lucē redituri ſunt. Quiſ-
ſtio. quis iſtud quęrit cur nec ipſe Moyſes de illis cœleſtibus plus ſiue manifeſtius aliquid ſcripſerit, ſiue ſcri-
bere debuerit, quærat & illud cur de cœleſtibus ſacramentis ſcripturis, quæ poſt illum futura, vel faci-
enda erant circa genus humanum, tantumq; groſſum, ſiue denſum velamen ſuper faciem ſuam obdu-
xerit, vt non ſolum illi carnales filij Iſrael, qui tunc erant videntes cornutā faciē eius fugere potuerint,
Exod. 34. ſicut vſq; hodie fugiunt illorum poſteri, verumetiam ſpirituales filij Iſrael, ex quibus ſumus & nos, vix
aliquatenus tractando & retractando ſcripturā eius perſpicere poſſumus, quo tendat claritas vultus
Reſponſio eius, quo intendant radij cornutæ faciei eius. Quærenti hoc vel illud reſpondere debemus, quia cœ-
ad vtranq;. leſtia ſacramēta portare tunc nō poterat totus ferè carnalis mundus. Sic enim tunc erat mundus, quaſi
puer ſiue adoleſcentulus laſciuus atq; petulcus, cui pro parte illorū, quibus hęreditas promittebatur in
Nu. 16. 21. ſemine Abrahæ, quod eſt Chriſtus, vix poſſet inueniri pædagogus, qui reprimeret laſciuientes mores
eius pœna præſente, vindicta præſto apparente, ita vt plerolq; illorum ignis abſumeret, terra degluti-
ret, ſerpentinus morſus deuoraret. Cum igitur talis eſſet mundus, quomodo illi competeret reuelata
facie, vel manifeſtis ſermonibus enarrari rationem cœlorum deſcribi ſanctorum ordines angelorum
Exod. 33. cum & ipſa, quæ ad homines ſpecialiter pertinent, oportuerit velari mirabilia ſplendida ſpiritualium
ſacramentorum? Proinde ſatisfactum ſibi eſſe putet, quiſquis illud quærit, cur non ſaltem Moyſes,
cui Deus facie ad faciem loquebatur, cœlorum iſtorum rationem enarrauit.

De eo quod dictum eſt ad eundem beatum Iob: Et concentum cœli quis dormire facit, & quæ vel qualis illa dormitio ſit. Cap. XIIII.

IAm nunc vt ad capitulum hic & ſupra memoratum ſermo recurrat, quis eſt ille cœli concentus?
Et quæ vel qualis eſt dormitio eius. Dixit enim: Et concentum cœli quis dormire facit? Nimirum

concentus

concentus concors eſt, & in nullo diſſonans cantus, & eiuſdem angelicæ cantionis omnis ſymphonia laus eſt ſanctæ trinitatis, cuius videlicet laudis ſummam hanc audimus in Eſaia: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria eius, ſiue pleni ſunt cœli & terra maieſtate eius. Verus & pulcher concentus chordis omnibus benè extentis, & vocibus cunctis benè conſonãtibus, ex quo (ſicut iã ſupra dictũ eſt) eductus eſt coluber tortuoſus omni voce diſſonus, omni ſymphoniæ contrarius, ſibilator non cantor, non præcentor aut ſuccentor, imò quantũ in ipſo fuit, vel eſt, totius ſacræ muſicę corruptor. Quomodo illum talem concentum cœli Dominus Deus dormire fecit, vel facit? Nimirum deijciendo, ſiue eijciendo de ordine vel choro cantantium illum ſæpe dictum, & ſæpe execreandũ colubrum tortuoſum, quia dum illum deiecit, pacem firmauit, & concordiam fecit in ſublimibus ſuis. Pax illa, concordia illa, nonne dormitio eſt? Quid enim aliud nobis hominibus ſancta & myſtica lex repromittit, niſi ſecuritatem illam ineffabilem ſub verbo dormitionis? Et comedetis (inquit) panem veſtrum in ſaturitate, & abſq; terrore habitabitis in terra veſtra. Dabo pacem in finibus veſtris, dormietis & non erit qui exterreat. Et proximus oſtendens, quomodo, vel per quid efficiatur illa dormitio noſtra: Auferam (inquit) malas beſtias & gladius non tranſibit terminos veſtros. Malæ quippe beſtiæ, ſunt maligni ſpiritus, & malarum beſtiarum caput eſt ille coluber, id eſt, Diabolus, quorum terminos iam tranſiuit gladius, id eſt, ſententia damnationis æternæ, quam ſupra iam diximus. Quid igitur in ſermone pulchrius, in re pretioſius iſto quod ait? Et concentum cœli quis dormire facit? O ter quaterq; beatus ille concentus cœli, vbi omnis multitudo & concinendo dormit, & dormiendo concinit. Sabbatizat enim & dormitio eius in ſabbato eſt, ipſa requies Domini, ſeptima dies Domini, & in illam requiem introiuit cum concentu interminabili cum voce ineffabili, cum extenſione infatigabili.

Cõcentus cœli concors.
Iob. 38.
Eſa. 6.
Leui. 26.

Item de eodem concentu, & de uerbis concentus, ſiue cantionis illius, quem apud Eſaiam audiuimus: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus. Cap. XV.

AVdiuimus (vt ſupra iam dictum eſt) verba quædam concentus, ſiue cantionis illius: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus. Quàm pulcher, quam æqualis tenor in verbis, quam certus, quam ſtabilis. Nulli gradus ſunt hic, nullum momentum incrementi ſiue decrementi in vocibus iſtis. Vnde ergo gradus ſuos accepit inimica hæreſis? Nam ac ſi concentus ille ſic cecinisſet: Sanctus, ſanctior, ſanctiſsimus, & pluraliter addiſſet: Domini & dij, non ſingulariter Dominus Deus, ita ſibi gradus fecit, maximè per os Arrij, vt diceret ſpiritum ſanctum magnum quidem, ſed filium ſpiritu ſancto maiorem, & Deo patre minorem. Vnde (inquam) gradus iſtos accepit impia vel ſerpentina hæreſis, niſi ab ipſo colubro patre mendacij, quem de concentu illo manus Domini propter diſſonantiam ipſius eduxit, & foras miſit? Idcirco talis hæreticus reus eſt æterni delicti, ſicut & pater ipſius Diabolus qui fecit gradus iſtos, quibus non aſcenditur ad ſuperos, imò deſcenditur ad inferos. In Oſee ſcriptum eſt: Proiectus eſt vitulus tuus Samaria, iratus eſt furor meus in eis. Vſquequo non potuerunt emundari? Quia ex Iſrael ipſe eſt. Artifex fecit illum, & non eſt Deus. Eſt autem hic ſenſus: Ne mireris quod ſordes Iſrael, ſcilicet vituli, quos fecit Hieroboam, non potuerunt aut poſſunt emundari, quia videlicet ipſe, ſubauditur vitulus, ſiue vitulorum cultus ex Iſrael eſt. Neq; enim aliunde hoc accepit, vt vitulum pro Deo coleret, ſicut Baal & Aſtaroth, & cætera dæmoniorum portenta, de vicinis gentibus accepit, fortè errantibus, & per ignorantiam multis peccantibus: ſed artifex fecit illum, ſubauditur Hieroboam, ſiue Iſrael, ſciens quia non eſt Deus artifex (inquam) ſicut manifeſtè ſcriptura dicit: Dixitq; Hieroboam in corde ſuo: Nunc reuertetur regnum ad Domum Dauid, ſi aſcenderit populus iſte vt faciat ſacrificia in domo Domini in Hieruſalem. Et excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos. Propter excogitationem conſilij, Propheta ſiue Deus artificem illum nuncupauit, quia non ignoranter, ſed malitioſè peccauit, & idcirco non potuerunt peccata illa emundari, vt recederet Iſrael à vitulis ſuis ſaltem tempore vnius ex regibus ſuis. Similiter de Arrio ſciendum, cæteriſq; hæreticis, qui intelligere noluerunt, illum concentum cœli, & maluerunt ſcindere vnitatem cantionis, quia non eſt eorum amplius illum audire concentum cœli, neq; partem aut communionem habebunt cum illis, qui per planitiem, ſiue fidei æquitatem, abſq; illis gradibus inæqualitatis vadunt, hinc vt dormiant & concinant illic, iuxta illud de Canticis graduum. Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Domini, teſtimonium Iſrael, ad confitendum nomini Domini: neque enim emundari poterunt, ſed immundi erunt & in hoc ſeculo, & in futuro & laborabunt in æternum, ſicut laborabat ille coluber circumductor ipſorum, perforatas nares in ſudibus, & circulum habens in naribus, atq; ita nuſquam ſabbatizans, nuſquam dormiens circuiit terram, diſsimulare volens quidem, ſed non valens fatigationem ſuam, dum requiſitus vnde venis reſpondet & dicit: circuiui terram & perambulaui eam, & maximè hoc tempore habens iram magnam, quia ſcit quod modicum tempus habet, & non diu illi circuire licet.

Eſa. 6.
Cantus hæreticorum diſcors.
Oſee. 8.
Sordes Iſrael vituli Hieroboã.
3. Reg. 12.
Hæretici nõ audiũt cõcentum cœli.
Pſal. 121.
Coluber ſine requie.
Iob. 40.
Iob. 1.

Sententia beati papæ Gregorij de illis cœleſtibus ſanctorum angelorum ordinibus, qui uel quales homines cuius ordinis ſocietatem ſortiantur. Cap. XVI.

BEatus papa Gregorius de illis cœleſtibus ſanctorum angelorum ordinibus loquens, & ſpei noſtræ congaudens, quod venturi ſimus in illorum ſocietatem, ſiue (vt ait ipſe Dñs) æqualitatem,

Homines venturi in ſocietatẽ 9 ordinũ angelorum.

hæc inter cætera dicit: Iſti itaq; qui parua quæ capiunt, pie fratribus annuntiare non deſiſtunt in angelorum numerum currunt. Alij ſecretorum cœleſtium ſumma & capere præualent, & nunciare. Quo ergo iſti (inquit) niſi inter archangelorum numerum deputantur. Alij mira faciunt, ſigna valenter operantur. Quo iſti, niſi ad ſupernarum virtutum ſortem & numerum congruunt? Nonnulli etiam de obſeſsis corporibus malignos ſpiritus virtute orationis, & vi acceptę poteſtatis eijciunt. Quo iſti meritum ſuum, niſi inter poteſtatum cœleſtium numerum ſortiuntur? Nonnulli acceptis virtutibus cum & bonis meliores ſint, electis quoq; fratribus principantur. Quo iſti ſortem ſuam niſi inter principatum numeros acceperunt? Nonnulli ſic omnibus vitijs dominantur, vt iure dij inter homines vocetur, qualium vni ſcilicet Moyſi: Ecce (inquit Dominus) conſtitui te Deum Pharaonis. Quo iſti, niſi inter numeros dominationum currunt? Nonnulli hoc in munere virtutis acceperunt, vt rectè & alios iudicare poſsint. Quid iſti, niſi throni ſunt conditoris ſui? Nonnulli tanta Dei ac proximi dilectione pleni ſunt, vt Cherubin iure nominentur. Quia enim Cherubin plenitudo ſcientiæ dicitur. Et Paulo dicente didicimus, quia plenitudo legis eſt dilectio, omnes qui Dei & proximi charitate pleni ſunt, meritorum ſuorum ſortem inter Cherubin perceperunt. Nonnulli ſupernę contemplationis facibus accenſi, amando ardent, loquendo & alios accedunt, & quos verbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Qui ergo ita ad amorem ſui conditoris inflammati ſunt, quo niſi inter Seraphin ſortem ſuæ vocationis acceperunt.

Exod. 7.

Roma. 13.

Reſponſio ad illos qui dicunt, quod de ſingulis ordinibus multitudines ceciderunt, quoniam ſecundum illam ſententiam beati Gregorij ex hominibus alij in illum, & alij in illum ordinem ſint aſſumpti, ſiue aſſumendi.

Cap. XVII.

DVm hæc dicit, ſcilicet ex hominibus alios in angelorum, alios in archangelorum numero deputari alios inter ſupernas virtutes, alios inter cœleſtes poteſtates, alios inter principatus alios inter donationes, alios inter thronos, alios inter Cherubin, alios inter Seraphin, accipere ſortem ſuæ vocationis nonnulli ſolent aſſerere quod de ſingulis ordinibus multitudines ceciderint, quorum itidem in ſingulis ordinibus ruinę debeant ex hominibus reparari. Quid ad hęc dicere poſſumus, aut poſſumus? Hoc enim pertinet ad rationes illas, de quibus ſcriptum & ſupra memoratum eſt: Nunquid noſti ordinẽ cœli aut pones rationes eius in terra? Dicimus ergo: Si de ſcriptura qualibet canonica confirmare poſſent opinionem illam, qua pręuenti ſunt dicentes, angelos ſiue ſpiritus illos, mox vt creati ſunt, in ſuis ordinibus conſtitiſſe, moxq; & illos cecidiſſe, & iſtos in gradibus ſuis perſtitiſſe, concedẽdũ eſſet opinioni. Nunc aũt non ita eſt. Nulla enim ſcriptura canonica opinioni illi ſuffragatur imò & Prophetica veritas apud Ezechielem oppido refragatur, vt longè ſupra memorauimus. Proinde rectè econtra quærimus. Quid illi ſpiritus beati remunerationis acceperunt pro eo, quod peccantibus apoſtaticis ſpiritibus, ipſi peccare noluerũt? Si enim iam tunc erant vt nunc ſunt in ordinibus ſuis ſtabiliti ac perfecti angeli, archangeli, throni, dominatores, principatus, poteſtates, virtutes, Cherubin, atq; Seraphin, quomodo exinde tam multi cadere potuerunt? Verbi gratia: Si erant in ordine Seraphin, id eſt eorum angelorũ, qui diuini amoris igne ardent, ſiue incendunt, quomodo exinde excidere potuerunt? Imò quomodo nunquam illius amoris dulci ardore arſiſſe putandi ſunt? Verius ergo & rationabilius hoc dicimus, quia in remuneratione pro eo quod non peccarunt, & creatori ſuo ſubijci maluerunt, ordines illos acceperunt quos habẽt nunc, in hoc ipſum ordinati, verboq; Domini & ſpiritu oris eius firmati, vt amplius cadere id eſt, peccare non poſsint, ſicut lapides ſupra memorati, auro aſtricti, tenentur in ordinibus ſuis diſpoſiti ſecundum ſcientiam artificis ligando ordinati, ordinando ligati, vt excidere non poſsint, nec aliud doctoris ſupradicti ſermo benè recipere nos compellit.

Iob 38.

Ezech. 22.

Remuneratio angelorum.

Alia ſcientia de ſimilitudine nouem ordinum angelorum, & nouem chariſmatum ſpiritus ſancti, quæ ſecundum Apoſtolum hominibus data ſunt, dicentes: Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, &c.

Cap. XVIII.

NVnc iam, quia ſermo idem nos ędificauit ſecundum ſpeciem quam Dominus ipſe fundauit, dicens: Aequales enim ſunt angelis, cum ſint filij reſurrectionis, quia (inquam) ſumus eiſdem nouem ordinibus diſponẽdi, perpulchrum eſt conſiderare, quia quot ſunt illic à ſpiritu oris Domini ornamenta cœlorum, tot ſunt hic in hominibus ſanctis ab eodem ſpiritu diuiſiones gratiarum. Sic enim ait Apoſtolus: Vnicuiq; autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem: Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientię ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij Prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum. Hęc autem omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis, prout vult. Hoc ergo qui perpendit, ſcilicet, electionem ex hominibus tot eſſet chariſmatum varietate ornatam, quot ordinibus illos beatus ſpiritus conſtat eſſe diſtinctos: poteſt etiam aptè ſecundum eadem chariſmata conijcere, qui vel quales homines, quibus aut cuius ordinibus angelis ſimiles debeant exiſtimari. Deniq; qui habent interpretationem ſermonum, vt ſaltem in vna lingua poſsint enuntiare ſenſum ſcripturarum ad vtilitatem audientium, nonne angeli ſunt? Labia enim ſacerdotis (vt Dominus in Malachia) cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius,

Luc. 20.

Diuiſiones gratiarũ tot ſunt, quot ordines angelorum.

Qui homines in quos angelorũ ordines recipiuntur.

Malach. 2.

quia

quia Angelus Domini exercituum eſt. Qui autem etiam genera linguarum acceperunt, in hoc ipſum
non vna lingua, verumetiam varijs linguis efficere poſsint, & de gente in gentem transferre ac dila-
tare verbum Dei, quod maximè ſanctis datum eſt Apoſtolis, nonne merito dicuntur & ſunt archan-
geli? In diſcretione ſpirituum nimirum dignitatem iudiciariam rectè intelligis, quod iure vocentur
throni, eo quod de ſpiritibus, Deo in ipſis præſidente, iudicare nouerint, iuxta illud: Nolite omni ſpi- 1.Ioan. 4.
ritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt. In gratia Prophetica non incongruè dominatio-
num agnoſcitur authoritas, quia profectò Regibus quoque Prophetæ dominati ſunt, maximeq; He-
lias & Heliſæus, nam Heliſæo quoque clamauit Rex: Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga e- 4. Reg.13.
ius, cæteriſq; Regibus Prophetæ dominati ſunt, & maximo Prophetarum Moyſi dictum eſt: Ec- Exod. 7.
cè conſtitui te Deum Pharaonis. Fides nonne principatum meretur? Denique & Abraham, & Iſaac, Rom.4.
& Iacob, & Dauid propter fidem, ſiue iuſtitiam fide Patriarchæ, id eſt, patrum principes nominati
ſunt, & Petrus quoque Apoſtolus ob excellentiam fidei, Princeps Apoſtolorum nominari meretur.
Ergo & omnes, quorum fides præclarior habetur, rectè principatus nominantur, & ipſi fratribus ſu-
is, ſiue Eccleſiis Chriſti principari, id eſt, præeſſe digni habentur. Gratia ſanitatum & operatio virtu-
tum hoc maximè differunt, quod gratia ſanitatum circa infirma corpora expenditur, ſiue per impo-
ſitionem manuum, ſiue per alium quemlibet modum. Operatio vero virtutum extrinſecus exhibe-
tur in rebus exterioribus, in elementis huius mundi, ſicut maximè factum eſt per manum Moyſi, qui Nu.12.
circa corporum ſanitatem ferre hoc ſolum feciſſe legitur, quod Mariæ ſororis ſuæ lepram ſanauit.
Quibus ergo gratia ſanitatum data eſt, nonne inter poteſtates, & quibus operatio virtutum data eſt,
nonne iure reputantur inter virtutes? Porrò, quibus ſermo ſcientiæ, ipſi ſunt tanquam Cherubin: &
quibus ſermo ſapientiæ datus eſt, ipſi ſunt tanquam Seraphin. In illa gratia maximè Apoſtolus Pau-
lus claruit, habuit enim ſcientiam non ſolum Dei, verumetiam ſeculi: in iſta vero Ioannes dilectus Do-
mini, cuius ſermo totus verſatur circa charitatem, quæ vera ſapientia eſt, & auditores intendit accen-
dere igne amoris Dei, ſecundum ipſum vocabulum Seraphin.

De eo quod Apoſtolus dicit: Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Cap. XIX.

ADde illud quod idem Apoſtolus dicit: Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abra- Hebræ.2.
hæ apprehendit. Quorſum iſtud? Diximus enim longè ſuperius, quia nobis hominibus duo-
bus modis datur Spiritus Sanctus, altero quod eſt in remiſsionem peccatorum altero quod eſt in di-
uiſiones gratiarum. In ſanctos autem angelos vno modo, ſcilicet, in diuiſiones gratiarum, larga di-
gnatione effuſus eſt. Nam vt in remiſsionem peccatorum nunquam detur apoſtaticis ſpiritibus, iudi-
cium verum fuit, & eſt eiuſdem Spiritus Sancti. Vt ergo quantum creatori debeas homo perpen- Maximus
das & cauſam tuam melius ipſe diſcernas, adde quod nuſquam angelos apprehendit, ſed humanam debitor
de ſemine Abrahæ naturam apprehendit tali apprehenſione, vt author ſalutis tuæ dignaretur per paſ- dei homo
ſionem mortis conſummari. Quota in hoc eſt portio debiti tui debitæ gratiarum actionis? Ange-
los & creauit & eos qui non peccauerunt, magnificauit, te autem & creauit, & cum vniuerſus in A-
dam peccauiſſes iuſtificauit, & inſuper magnificauit. Iuſtificauit (inquam) dato illo ſpiritus ſancti,
quod eſt remiſsio peccatorum, quo electio creaturæ angelicæ quia non perierat, non indiguit, mag-
nificauit alio dato eiuſdem ſpiritus ſancti, quod eſt diuiſio gratiarum, quorum ut primis illos cœle-
ſtes ſpiritus ornauit ſiue magnificauit. Angelorum itaq; Deus eſt, tibi autem idem Deus eſt, & Ponti-
fex, ſimul vero & angelorum & hominum Rex, vnus idemq; Dei filius eſt. Cum hæc ita ſint, putasne
plura in altari pectoris tui ligna, quam Angelus habes ad nutriendum ignem diuini amoris? Scrip- Leui. 6.
tum eſt enim in ſancta ac myſtica lege Domini. Ignis in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos
ſubijciens manè ligna per ſingulos dies. Igni denique ligna ſubijcere, eſt commemorationem benefi-
ciorum ſanctæ trinitatis iugiter habere, & propter hæc in amorem eius magis ac magis proficere, & Eſa. 31.
interim ardere aliquantiſper, donec veniat id quod perfectum eſt, ſicut in Eſaia ſcriptum eſt: Dixit
Dominus, cuius ignis eſt in Syon, & caminus eius in Hieruſalem. Syon namque præſens Eccleſia eſt.
Hieruſalem autem illa ſuperna ciuitas, id eſt, ſanctorum angelorum vniuerſitas, de quibus nobis ha-
ctenus ſermo eſt. Ergo ignis Domini in Syon, & caminus eius in Hieruſalem, id eſt, abundantia diui-
ni amoris quę illic eſt præſenti dilectione Dei, ſic maior eſt, ſicut paruo ſiue quantulocunq; ignicu-
lo grandis & validè ſuccenſus caminus fortior eſt.

Item ſententia beati Gregorij in illo uerſu cantici Deuter. Conſtituit terminos gentium, iuxta numerum, numerum angelorum Dei, pro quo nos ſecundum hebraicam ueritatem interpretante B. Hieronymo, ita legimus: Conſtituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Iſrael. Cap. XX.

AIt idem doctor ſupra memoratus: Decem dragmas mulier habuit, qui nouem ſunt ordines an-
gelorum, ſed vt compleretur electorum numerus, homo decimus eſt creatus. Idem poſt ali-
qua: Superna illa ciuitas ex angelis & hominibus conſtat, ad quam tantum credimus humanum genus
aſcendere, quantos illic contigit electos angelos remanſiſſe. ſicut ſcriptum eſt: Conſtituit terminos gē-
tiū, iuxta numerū angelorum Dei. Quod ſcripturę teſtimoniū (fateor) vtrum ad hanc rē confirmandā Deute. 32.

Falſa quorundā opinio de hominis creatione propter ruinā angelorū.

Heb. 2.

Ioan. 1.

Prou. 8.

ſatis idoneum ſit ambigo. Preſertim quia iuxta Hebraicam veritatem, interpretante B. Hieronymo, taliter ſcriptum eſt: Conſtituit terminos populorum, iuxta numerum filiorum Iſrael. Quę litera qualem adhuc ſenſum poſsit habere, poſtmodum dicemus. Nunc illud dicere præſtat, quia propter illa verba quæ dixit: Sed vt compleretur electorū numerus, homo decimus eſt creatus. Solent pleriq; arbitrari, quod ſi omnes angeli perſtitiſſent, nullaq; ruina facta fuiſſet ex eis, non crearetur, neq; fuiſſet cauſa cur deberet homo creari. Quod ſi conceditur, cauendum eſt, ne ita pueri ſimus vt exiſtimemus Deum nullum ante ruinā angelorum de homine creando habuiſſe propoſitum, ſed poſtq̃ caſus ille contigit, tunc demū illi veniſſe in mentē conſilium huiuſmodi ſcilicet, facere genus noſtrum, ob recuperandam multitudinē domus ſeu familiæ ſuæ quæ cecidit. Rectius ergo dicitur, quia non homo propter angelos, imò propter hominē quendam angeli quoq; facti ſunt, ſicut & cætera omnia teſtante Apoſtolo tum dicit: Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, cuius capituli memoria nos non præteriuit in primo libello præſentis operis, cum de principio loqueremur, in quo creauit Deus cœlum & terrā. Si enim verum dicit, imò quia verum dicit Euangeliſta: Quod factum eſt in ipſo, vita erat, nihil excipiens, præmiſerat enim: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil: quanto magis homo iſte decorus, ab ipſo verbo in vnitatem perſonę aſſumendus angeli, qua antequam angeli fierent, in ipſo vita erat. Teſtatur & hoc ipſa ſapientia, quæ non eſt aliud q̃ ipſum verbum, dum dicit: Dñs poſſedit me ab initio viarū ſuarum, &c. vſq; quando appendebat fundebat terræ cum eo erā cuncta componens, & ludens corā eo omni tempore, ludens in orbe terrarum. Statimq; ſubiungit: Et deliciæ meæ eſſe cum filijs hominū. Quidnā hoc eſt, niſi ac ſi dixiſſet: Antequam Deus quicquam faceret à principio, & quando hæc vel illa faciebat, hoc erat in propoſito, vt ego verbum Dei, verbum Deus caro fierem, & in hominibus habitarem magna charitate, & ſumma humilitate, quæ veræ delicię ſunt.

Probabilius dici poſſe, quod non tam homo propter ſupplendum angelorum numerum, quàm & angeli & homines propter hominem Ieſum Chriſtum facti ſunt. Cap. XXI.

IGitur probabilius hoc dicimus, quod non iam homo propter ſupplendū angelorū numerum, quā & angeli & homines propter vnū hominē Ieſum Chriſtū facti ſunt, vt quoniā vnus idemq; & Deus ex Deo natus erat, & homo naſciturus erat, haberet præparatam ex vtroq; latere familiā, hinc angelorum, hinc hominū, & ipſe Deus, & homo, Dñs & creator angelorū, Dominus & creator atq; ſaluator eminerct hominum ſanctorum, Dñs (inquam) in eis ſicut in domo ſua, Rex in gente ſua, Deus in maieſtate ſua. Quia (ſicut dictum iam eſt) & propter ipſum, & per ipſum omnia. Hoc aſpicientibus nobis perpulchrum eſt etiam illud attendere, quia nō ante ſed poſtquam ad Abrahā factum eſt verbū de promiſsione tam beati ſeminis, de aductu vel natiuitate tanti hominis, cœperunt ſancti angeli congaudentes hominibus viſibiliter quoq; interdum illud exhibere miniſterium, de quo Apoſtolus: Nonne (inquit) omnis ſpiritus adminiſtratorij ſunt, miſsi in miniſteriū, & ita familiariter vt hoſpitio quoq; illorum ſuſcipi dignati ſunt, & appoſitos ſumere cibum more hoſpitum hominum, & multa beneficia per eos adminiſtrata ſunt, ſicut paſsim teſtatur ipſa ſacrarū hiſtorica, ſiue prophetica ſeries literarū. Verum nos de illis ipſorum beneficijs ſiue miniſterijs alio in opere diximus aliquid, quod intitulatur de victoria verbi dei. Hic tantum hoc meminiſſe libuit, quod rectè à verbo promiſsionis, quod factum eſt ad Abraham de ſemine eius in quo benedicerentur omnes gentes, quod eſt Chriſtus, cœperunt angelorum miniſteria cum hominibus celebrari ſiue frequentari, ac ſi dicat nobis ſcriptura, quia iure patribus illis angeli famulabantur, quorum ex ſemine naſciturus erat angelorum Dominus.

Heb. 2.

Miniſtèria angelorū ad homines propter Chriſtum.

Heb. 1.

Gen. 18. 19.

Gene. 12.

Qualem ſenſum habere poſsit litera hæc, quam ſecundum Hebraicum beato Hieronymo interpretante legimus: Conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael Cap. XXII.

Deute. 32.

PRopoſuimus ſupra dicere, quem ſenſum habere poſsit litera hęc, quam ſecundum Hebraicū beato Hieronymo interpretante legimus: Conſtituit terminos populorum, iuxta numerum filiorū Iſrael. Nam quod iuxta aliam æditionē legitur: Statuit terminos populorum iuxta numerum angelorum Dei, ſenſum haberet ſit maiorē authoritate ſupradicti doctoris eximij, ſi hebraica quoq; veritas ſic haberet vt ſeptuaginta tranſtulerunt iuxta numerum angelorum Dei. Primum ergo quærenda eſt intentio Moyſi in verbis iſtis Cantici Deuteronomij: Interroga patrem tuum & annunciabit tibi, maiores tuos & dicet tibi: Quando diuidebat altiſsimus gētes, quando ſeparabat filios Adā conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael. Pars autem Domini populus eius, Iacob funiculus hæreditatis eius. Nimirum in iſtis. & in his quæ ſequuntur commemorando beneficia Dei, hoc intendit, vt beneuolentiam alliciat illius populi circa cultum Dei, vel amorem patris ſui. Qui poſſedit (inquit) & fecit, & creauit te. Qualem autem ab initio, vel quanto à numero cœpit poſsidere tali poſſeſsione, vt ille homo Iacob gens fieret, aut populus exiſteret? Nimirum ab ingreſſu ſiue introitu Iacob in Aegyptum, dicente Domino ad illum: Ego ſum fortiſsimus Deus patris tui, noli timere, deſcendere in Aegyptum quia in gentem magnam faciam te ibi. Et poſt pauca ſic ſcriptum eſt: Omnes animæ domus Iacob, quæ ingreſſæ ſunt in Aegyptum, fuerunt ſeptuaginta. Porrò, Ioſeph & duo filij eius, Ephraim & Manaſſes in Aegypto erant. Itemque ſcriptum eſt:

Intentio Moſi in Cantico.

Ibidem.

Gene. 46.

Erant

Erant igitur omnes animę eorum, qui egreſsi ſunt de fœmore Iacob ſeptuaginta quinque. Profectò iuxta hunc numerum filiorum Iſrael, qui tunc populus eſſe cœpit, iamdudum conſtituerat Dominus terminos populorum, quando (ſicut ibidem dictum eſt) diuiſit altiſsimus gentes, & ſeparabat filios Adam propter ſuperbiam, vbi turrim Babel ædificabant. Illa nanq; diuiſione ſeptuaginta tres, quod aiunt ſcriptores, vel potius (vt ratio declarat) ſeptuaginta duę gentes totidemq; linguæ per terras eſſe cœperunt, quæ creſcendo prouincias & inſulas impleuerunt. Hinc beatus Hieronymus, vbi Dominus dixit ad Petrum: An putas, quia nō poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quàm duodecim legiones Angelorum, illius iam dictæ multitudinis gentium ſiue populorum, hoc modo meminit. Vna legio apud veteres ſex millibus complebatur hominum. Pro breuitate temporis, numerorum non accurrimus explicare typos. Tantum dixiſſe ſufficiat, quia ſeptuaginta duo millia angelorum, in quot gentes hominum lingua diuiſa eſt, duodecim legionibus fieri manifeſtum eſt. Nonnihil igitur ponderis habet ſecundum hunc ſenſum litera hæc: Conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael. Quantum enim valet ad exigendam Iſraelis beneuolentiam circa deum, quod cum iam haberet Deus ſeptuaginta gentes, dimiſsis illis, ſolos elegit ſibi in gentem ſeptuaginta duos homines, vel paulo plures, quia Ioſeph cum filijs ſuis in Aegypto erant? Vnde fit, vt rectè propter paucitatem cum admiratione legatur: Pars aūt Domini populus eius, Iacob funiculus hęreditatis eius.

Diuiſio gētiū ſecundū ſeptuaginta duas linguas. Math. 26.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE
Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti.
LIBER QVARTVS.

Propoſitio, dicere aliquid de humana creatura ad laudem ſanctæ trinitatis, ad honorem ſpiritus ſancti, de patre & filio procedentis cuius in iſta creatura valdè clara rutilant bona. Cap. I.

SApientis viri eſt, dum ædificat domum ſuam fodere in altum, & ponere fundamenta ſupra petram. Deſcendit pluuia (ait Dominus) venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſupra petram. Nimirum illi viro ſapienti aliquatenus & nos extremum cupimus aſsimilari. Quoties enim cupientes exigere aliquod boni ac fidelis ſermonis ædificium, quærimus ac tenemus aptum ſiue conueniens quodlibet capitulum de authoritate diuina, authoritate canonica, ſiue Prophetarum, ſiue Apoſtolorum, vt ædificemus ſuper fundamentum illorum, profectò fodimus in altum, & ponimus fundamenta ſupra petrā. Ac proinde ſi deſcendant loquaces pluuiæ ſecularium, maximeq; ſophiſtarum odibilium, quibus ſua ſtipula, ſuumq; placet fœnum, noſtrum autem vile eſt aurum, ſiue argentum. Et noſtri lapides pretioſi contemptibiles ſunt, ſi (inquam) veniant flumina hæreticorum, & irruant in domum noſtram non cadet, quia ſupra petram fundata eſt. Igitur de humana creatura iam dicturi aliquid, ad gloriam & laudem ſanctæ trinitatis, ad honorem ſpiritus ſancti de patre & filio procedentis, cuius in iſta creatura valdè clara rutilant dona, quærimus hoc fundamentum & in omni portiuncula ſermonis noſtri certum de ſanctis ſcripturis tenere cupimus capitulum, quia videlicet hoc eſt (ſicut iam diximus) fodere in altum, & ponere fundamenta ſupra petram Primum capitulum hoc eſt,

Matth. 7. Aedificiū ſupra petrā ponendum.

Pluuiæ ſophiſtarum flumina hęreticorum

De propoſito Dei dicentis: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Cap. II.

FAciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Hinc ait fidelis Dauid: Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me totum in circuitu. Fodiens hic in altum vt fundamenta ponam qualem inuenio petram, niſi ipſam beatæ trinitatis intentionem dicentis. Faciamus hominē ad imaginē & ſimilitudinē noſtram? Quænā erat intentio, vel quid erat in intentione eius, niſi is qui nunc ſedet ad dexterā patris, mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus? Si enim (quod ſępe dictū, ſemperq; ſciendū eſt) non ſolū per ipſum verumetiā (vt Apoſtolus ait) propter ipſum omnia, quanto magis humana propter ipſum facta eſt creatura. Cum ergo dicit: Faciamus hominē ad imaginē & ſimilitudinē noſtrā, parū eſt ad conſummationē propoſiti Dei hoc attendere. quod omnes electi, qui ſecundū propoſitū vocati ſunt ſancti, & rationales creati, & ſimiles Deo ſunt futuri tanq̄ patri ſuo filij, iuxta illud: Chariſsimi nunc filij Dei ſumus, ſed nondū apparuit quid erimus: ſcimus, quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniā videbimus eū ſicuti eſt, parū (inquā) hoc eſt, niſi hunc hominē attēdas, qui ipſe eſt (vt Apoſtolus ait) imago Dei inuiſibilis, & ſicut idē alibi loquitur: ſplēdor glorię & figura ſubſtantię eius. Nunquid enim cum hęc diceret beata trinitas: Faciamus hominē, &c. de homine iſto nihil cogitauerat

Gene. 1. Pſal. 118. Iob. 10. 1. Timo. 2. Hebræ. 2. Rom. 8. 1. Ioan. 3. Coloſſ. 1. Hebrę. 1.

aut

aut propoſuerat, ſed poſtquam peccauit Adam) tunc demum iſtud cogitauit Deus, vt homo fieret Dei
Ioan. 1. filius, ob redimendum humanum genus. Diximus de hoc in præcedentibus, cum de Angelis loqueremur, quia ſi verum dicit, imò quia verum dicit Euangeliſta: Quod factum eſt in ipſo, vita erat, nihil
excipiens, præmiſerat enim: Omnia enim per ipſum facta ſunt. & ſine ipſo factum eſt nihil, multo magis homo iſte ab ipſo verbo in vnitatem perſonæ aſſumendus, antequam angeli fierent in ipſo vita erat & hoc erat propoſitum eius delicioſum, ſicut Sapientia loquitur, quæ non eſt aliud, quam ipſe Dei
Prou. 8. filius. Dominus poſſedit me initio viarum ſuarum, antequam quicquam faceret à principio, & cætera quæ ita concludit, & deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum.

De eo quod ait beatus Iob, & poſt eum Dauid: Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me. Cap. III.

Conſilium trinitatis. MAgnum igitur negotium, & res valdè operoſa, magnum ſanctæ trinitatis exigebat conſilium, vt taliter diceret. Faciamus, & ſic dicendo, quaſi ſemetipſam vna patris, & filij, & ſpiritus ſancti diuinitas ad operandum hortaretur, tali modo, vt rem benè perpendentes, rectè dicant ſancti ſupra dicti:
Pſal 118. Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me, da mihi intellectum: Manus tuæ fecerunt &
Iob. 10. plaſmauerunt me totum in circuitu. Quid enim tale creatum eſt in diebus primis? Quid tale factũ eſt in illis generationibus cœli & terræ? in illo die, quo fecit Dominus Deus cœlum & terrã, & omne vir-
Gene. 2. gultum agri? Pulchrè ergo dictum, & magna cum reuerentia eſt audiendum, quia cum de ſingulis
Cur ait, faciamus, nõ fiat. operũ Dei ſpeciebus narrans ſcriptura dixerit Dixitq; Deus, fiat hoc vel illud, de homine ſolo narrat Deum dixiſſe: faciamus: De ſingulis vero diebus, ſiue dierum operibus nos latius alio in opere tractauimus, in quo nec illud diligentiã noſtram præteriuit, quia ſepties Deus dixit: fiat & ſi non eodẽ verbo, tamen eodẽ modo vſus dicendi, quem imperatiuum modũ appellant Grammatici, & ſepties bonitati
Gene. 1. eius opus ſuum complacuit, dicente ſcriptura: Et vidit Deus quia bonum eſt, quæ videlicet bonitas
Gene. 2. Dei non eſt aliud, q̃ ſeptiformis ſpiritus Dei. De homine aũt non dixit: fiat homo, ſiue producat terra hominem, ſed faciamus (ait) ac deinceps ita ſcriptum eſt: Formauit igitur Dominus Deus hominẽ de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Nimirum vbi dicit: Formauit de limo terræ, quod eſt plaſmare, locũ ſiue cauſam præbuit admirationi noſtræ, ſcientiamq; ſuggeſſit humilitati noſtræ vt diceret: Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me. O igitur magnũ ſpectaculũ, grande miraculũ.
Sacramentum incarnationis angelis abſcõditum. Putas ne ſancti angeli, qui jam fuerant conditi, ſciebant quid tanto molimine plaſmator Deus inciperet operari? Nimirũ abſconditum erat illis ſacramentũ, ſi verum loquitur Apoſtolus, imò qui in Apoſtolo loquitur Chriſtus. Ait enim: Mihi minimo omnium ſanctorum data eſt gratia hæc in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti, & illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſeculis in Deo, qui omnia creauit, vt innoteſcat principibus & poteſtatibus in cœleſtibus
Ephe. 3. per eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Solus plaſmator ipſe ſciebat & in ſemetipſo abſconditũ habebat tantummodo dignitatẽ futuri operis præſignans qualitate operationis, operando manibus ſuis.

Quod manus aut pedes in Deo non ſint, quemadmodum in nobis ſicut putauerunt hi, qui pro ruſtica ſimplicitate dicti ſunt humaniformij, & de eo quod ſcriptum eſt in Eſaia: Quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes & colles in ſtatera. Cap. IIII.

NEc vero hoc dicimus aut opinamur, quod manus aut pedes in Deo ſint, quemadmodum in nobis, ſicut putauerũt hi, qui pro ruſtica ſimplicitate dicuntur humaniformij, ſed pluralitate manuũ, dum dicitur. Manus tuæ fecerunt me, pluralitas innuitur perſonarũ, ſicut & alibi pluralitate triũ
Eſa. 40. digitorum. Scriptum quippe eſt in Eſaia. Quis appendit tribus digitis molẽ terræ, & librauit in ponde-
Tres digiti Dei, tres perſonæ trinitatis. re mõtes, & colles in ſtatera? Tribus enim digitis, id eſt, tribus perſonis vnius veræ & ſummæ Deitatis. Cum ergo dicit. Quis appendit tribus digitis, ſapiens reſponſum expoſtulat vt dicas? Tu Deus appẽdiſti. Quod cum reſponderis, placet illi, vt quæras adhuc & dicas, Vbi? Quomodo? Qualem molẽ terræ? Quos montes? Quales appendi, atq; librani colles? Taliter percunctanti, pulchrum eſt vt reſpondeas
Pſal. 148. illi. Dñe, ſi dicam, quia terram inanimatã, & inſenſibilem, q̃ calcamus pedibus noſtris tu appendiſti ſuper nihilũ, neq; enim aliquibus ſuſtentatur columnis, ſed tu eam poſitione præcepti tui, fundaſti vt ſtabilis ſit, montes & colles (qui ſunt terræ tumores) conſiſtere iuſſiſti. Verũ quidẽ dico, ſed parum eſt ad gloriam & laudẽ trinitatis, q̃ per tres digitos nobis inſinuatã eſſe vis, cuius capax non eſt terra hæc inanimata & inſenſibilis. Plus ergo dicam, quia vbi vel quando dixiſti: Faciamus hominẽ, & de limo terræ
Gene. 1. maſculum & fœminã creaſti ſiue plaſmaſti, & benedixiſti eis, dicens. Creſcite & multiplicamini, ibi ſi-
Danie. 2. ue tunc tribus digitis molem terræ appendiſti monteſq; in pondere & colles in ſtatera librasti. Tunc
Montes & colles homines prædeſtinati ſunt. illã terræ molẽ appendiſti, quæ nimirum digna erat appenſione trium digitorum tuorũ, ſcilicet, mõtem illum magnum, qui ſecundum viſionẽ Danielis, impleuit orbẽ terrarũ. Et illos montes in pondere, atq; illos colles in ſtatera librasti de quibus Apoſtolus dicit, Nã quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinauit,
Roma. 8. hos & vocauit. Et quos vocauit, hos & iuſtificauit. Quos autem iuſtificauit, hos & magnificauit. Veriſsimè nihil horum in præſcientia & prædeſtinatione defuit, quando dixiſti. Faciamus hominem ad

imaginem

imaginem & ſimilitudinem noſtram,& creaſti maſculum & fœminam,& benedixiſti dicens: Creſci-
te & multiplicamini. Præfinitum habebas numerũ multiplicitatis eorum præcognitum habebas modũ
crementi,id eſt,meriti ſingulorũ,& appẽdebas pondus meriti in libra ſiue ſtatera iuſtę remunerationis.
Quid aũt illi,quos non tetigerunt hi tres digiti in appenſione eiuſmodi,id eſt, quos non prædeſtinaſti Homines
in hoc verbo benedictionis. Creſcite & multiplicamini,quorum ſuperflua multiplicitas de peccato,vel non prędeſtinati ſunt
propter peccatum venit te dicente ad mulierem: Multiplicabo ærumnas tuas,& conceptus tuos? Si fi- ſicut ſitula
lij benedictionis quos naſci iuſsiſti,dicendo: Creſcite & multiplicamini,rectè dicuntur & ſunt montes aquę & pul
& colles tribus digitis appenſi ſiue librati,quid de illis protinus cenſet in eodem Propheta ſpiritus ſan- uis exiguus
ctus, quos vitiata caro protulit aut profert vltra modum & multiplicati ſunt ſuper numerum? Eccè
(inquit)gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi momentum ſtateræ reputatæ ſunt. Eccè inſulæ quaſi pului̇s Gene. 3.
exiguus. Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inanè reputatæ ſunt ei. Eſa. 4.
Quid rogo,vel quantum eſt ſtilla ſitulæ ad magnos montes. Quid puluis exiguus, qui leui vento au- Eſa.4.
fertur ad colles ſtabiles qui de loco ſuo, nec per terræmotum,nec per tonitrua mouentur? Sic omnes Rom.3.
filij huius ſeculi quantumlibet alti videantur, & magni ſint in oculis ſuis, nihil ſunt in comparatione
filiorum benedictionis, qui ſecundum propoſitum tuum, trinitas Deus vocati ſunt ſancti, quos ante
ſecula præſcitos & prædeſtinatos, ſuis quemq; temporibus in nomine tuo vocaſti, iuſtificaſti,& ma-
gnificaſti,quorum magnitudo tunc clariſsimè apparebit,quando conſtitutus dicetur eis: Venite bene- Math.25.
dicti patris mei, poſsidete regnum, quod vobis paratum eſt à conſtitutione mundi.

De eo quod ait Dominus Deus: Eccè Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum, ad ipſum Adam, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Cap. V.

PRocedamus vlterius. Propoſitum quippe nobis eſt, ſanctæ ſcripturæ agrum perambulare, &
quærere & demonſtrare theſaurum ſancti nominis huius, patris,& filij,& ſpiritus ſancti,ſic in a-
gro iſto abſconditum, vt tamen inueniri poſſet ab his qui Deo diuites eſſe volunt: Eccè(inquit Deus)
Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis,ſciens bonum & malum. Nunc ergo ne fortè mittat manum ſuã, Gene. 3.
& ſumat etiam de ligno vitę,& viuat in æternum. emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis, Sententia
vt operaretur terram,de qua ſumptus eſt. Et ad ipſum Adam dixit: Quia puluis es,& in puluerem re- mortis cor
uerteris. Quodq; vni dixit,nimirum omni generi humano dixit: Et concedit dictioni vel iudicio,imò poralis ex
miſericordiſsimę prouidentiæ eius, humilitas hominis, dum in Pſalmo dicit: Manè ſicut herba tran- miſericor-
ſeat, ſubauditur homo,ſiue natura humana,manè floreat & tranſeat veſpere decidat, induret & areſ- di prouidẽ
cat quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati ſumus. Et eſt ſenſus: Dixi,ne auertas hominem tia Dei.
in humilitatem, tamen non id oro, vt homo ſtatim ex quo natus eſt, fiat immortalis & impaſsibilis, Pſal.89.
ſed potius concedo diuinæ ſententiæ, qua dixiſti: quia puluis es,& in puluerem reuerteris ſcilicet, vt
ipſe apparens ſicut herba manè, nimirum viridis, & pulchra, tranſeat, id eſt,ad modum ipſius herbæ
deficiat, hoc modo. ſiue tali ordine. Sicut herba manè,ita homo in iuuentute poſitus floreat,id eſt,vi-
geat,& poſtea ab ipſo matutino flore iuuentutis tranſeat in veſperum ſenectutis & in illo veſpere po-
ſitus decidat, id eſt,moriatur, & poſt mortẽ induret,id eſt, rigidum cadauer fiat. Et deinde areſcat,id
eſt,aridus puluis conſtat. Recta & valde prudens conceſsio,qua videlicet non ſolummodo conceden-
dum,verum etiam omnibus modis laudandum eſt prouidum ſanctę trinitatis conſilium cuius eſt vox
iſta ſecundum pluralem numerum: Eccè Adam qui vnus ex nobis factus eſt, ſicut & illa de qua iam
ſupra tractatum eſt: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinẽ noſtram. Laudare vel ſatis con-
ſiderare mens humana non ſufficit ad altitudinẽ huius diuini conſilij,quo beata trinitas homini mor-
tuo morte peccati,quę mors animæ eſt,neceſſariam prouidit mortem corporis,præparatum habens
apud ſe bonæ artis inſtrumentum,quo poſſet per mortem corporis,mors animæ deſtrui.

Exclamatio ſupra Prophetæ, qui poſt illud ſupra dictum: Quis appendebit tridigitis molem terræ, protinus ſubiunxit: Quis adiuuit ſpiritum Domini,aut quis conſiliarius fuit, & oſtendit illi. Cap. VI.

HIc igitur exclamare libet cum Propheta, qui cum dixiſſet: Quis appendit tribus digitis molẽ ter- Eſa.40.
rę & librauit in põdere montes,& colles in ſtatera(cuius capituli ſupra meminimus)protinus
ſubiunxit: Quis adiuuit ſpiritum Dñi? aut quis conſiliarius eius fuit,& oſtendit illi? Cum quo iniji cõ-
ſiliũ.& inſtruxit eum,& docuit eum ſemitã iuſtitię,& erudiuit eum prudentia,& viã prudentię oſten-
dit illi? Exclamatio ſiue admiratio hæc,nimirũ & ſi in aliqs mirabilibus tuis Deus congrua eſt,maximè
in iſto, vel pro iſto conſilio tuo locũ habet, quo ſic benè conſuluiſti humano generi,vt diceres Ironia q̃ Gene.3.
grauiſsima: Eccè Adã quaſi vnus ex nobis factus eſt, quia videlicet ſic ſerpens dixit: Eritis ſicut dij,ſta- Pſal.36.
timq; ſubiungeres: Nunc ergo ne fortè mittat manum ſuã,& ſumat etiam de ligno vitę,& comedat,& Eſa.11.
viuat in æternũ. Hoc deniq; cum conſilio locuta es ô beata trinitas Eſt enim conſiliũ apud te. Si nõ eſſet Altitudo
apud te conſiliũ,non diceret Propheta Dñe conſilium tuum,antiquũ verũ fiat,& Pſalmiſta dicat: Con- cõſilij Dei
ſilium aũt Dñi in æternum manet. Eſt ergo conſiliũ apud te Deus in ſpiritu ſancto, ſicut & fortitudo. in ſentẽtia
Vnde idẽ ſpiritus ſic dicitur ſpiritus cõſilij,ſicut & ſpiritus fortitudinis. Viderit quid ſentiat aliquis,ego mortis cor
in nullo magis admiror,in nullo magis amplector altitudinẽ cõſilij diuini, q̃ in iſto dicto vel facto,qd poralis.

dixit homini: Puluis es, & in puluerem reuerteris. & emiſit eum, ne comederet de ligno vitæ & viueret in æternum. Audebo igitur circa illud conſilium verſari, & reſpondere percunctationibus iſtis, quoniam & ſi verum Apoſtolus dicit: Quis enim cognouit ſenſum Domini? & vt ſubaudias nullus, tamen idem alibi loquitur: Nos autem ſenſum Chriſti habemus. Denique antequam conſilium iſtud antiquum iniret Deus, nullus ſenſum eius cognouit, & nullus extrinſecus conſiliarius eius fuit, nunc autem poſtquam factum eſt, cognouerunt multi, & vt verbis vtar eiuſdem Apoſtoli, manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, creditum eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria. Percunctabor igitur ſicut percunctando ipſe Propheta percunctari nos docuit, & reſpondebo prout Chriſtiana fides ad reſpondendum nos inſtruxit.

Gene. 3. Roma. 11. 1. Cor. 2.

Item de eadem exclamatione: Quis adiuuit ſpiritum Domini, & de obedientia filij quod ipſa adiuuerit ſpiritum Domini. Cap. VII.

QVis adiuuit ſpiritum Domini? Laborabat enim ſpiritus Domini. Deniq; ſi quis alius eum laborare fecit vt dicat ei laborare me feciſti in iniquitatibus tuis: ſi quis hominum contriſtauit eum, vt rectè dicat Apoſtolus: Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis, maximè Adam illum contriſtauit & laborare fecit in iniquitatibus ſuis quibus omnem poſteritatem ſuam antequam naſcerentur inuoluit & prædamnauit. Quis in huiuſmodi labore adiuuit ſpiritum Domini, volentem ſupplantare authorem peccati, & reformare iuſtitiam naſcituris filijs benedictionis, ne periret benedictio qua benedicens dixerat: Creſcite & multiplicamini. Quis (inquam) illum adiuuit? Verè nullus extrinſecus, ſed ſola intrinſecus ſapientia Dei, obedientia filij Dei. Puta ergo dixiſſe in illo conſilio ſpiritum Domini. Errè homo, ſiue humanum genus cum ſit mortuum ſecundum animam, ſi vita corporis vixerit in æternum, non erit quo recuperetur. Quid autem ad hæc ſapientia Dei? filius Dei, Holocauſtum, ait, pro peccato non poſtulaſti, tunc dixi, ecce venio. Ego ego ex antiquis antequam terra fieret, & dum hæc vel illa fierent, dum tecum eſſem cuncta componens, iamdudum pro delicijs meis habebam eſſe cum filijs hominum? Sed certè oportet, vt omnes moriantur, morte carnis filij hominum, quoniam morte animæ mortui ſunt. Num ego ſubterfugiam propoſitum, & renuam eſſe cum filijs hominum? imò in maiore neceſſitate maiorem confirmabo charitatem. Et certè venio, taliter vt cauſa illorum fiam holocauſtum & pro peccato. Quis in hoc conſiliarius fuit, & oſtendit illi? Verè nullus extrinſecus, ſed ipſe Dei filius ſpontaneam offerens obedientiam conſiliarius fuit, imò eſt. Vnde Propheta loquitur: Et vocabitur nomen eius admirabilis, conſiliarius? Cum quo iniit conſilium & inſtruxit eum? Verè cum nullo extrinſecus, ſed intrinſecus in abſcondito trinitatis rationabiliter diffinitum eſt, decere eum (ſicut Apoſtolus dicit) propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, iam per præſcientiam & prædeſtinationem ante omnia ſecula, authore ſalutis eorum per paſſionem conſummari. Quid rogo iſta conſummatione decentius? Quid iſta rationabili charitate pulchrius? Hæc eſt ſemita iuſtitiæ, quam nullus extra docuit eum. Hæc eſt ſcientia qua nullus erudiuit eum. Hæc eſt via prudentiæ, quam nullus oſtendit illi, ſed ipſe adinuenit. Vide ergo. Niſi præcautum fuiſſet ne ſumeret homo etiam de ligno vitæ, & viueret in æternum, quales fierent vel fieri poſſent deliciæ huius ſapientiæ Dei, eſſe cum filijs hominum? Si enim nec filij hominum, qui mortui erant ſecundum animam, ſecundum carnem morerentur, nec ipſe Dei filius dignatus eſſe cum filijs hominum, ſecundum carnem moreretur, quid delicioſum illi, aut quæ vtilitas nobis, illum eſſe cum filijs hominum? Nulla. Sicut enim granum frumenti cadens in terram, niſi mortuum fuerit ipſum ſolum manet, ita niſi & nos omnes filij hominum ſecundum carnem moreremur, & ipſe volens eſſe cum filijs hominum fuiſſet nobis locutus hoc vnum de ſimilibus, vt ſecundum carnem moreretur, maneret ipſe ſolus, nec eſſet in quo, vel per quid diuinitas nobis propiciaretur. Nunc autem quia dixit Deus homini: Puluis es, & in puluerem reuerteris. Dicit Iob: Inueni in quo propitier ei. & quid eſt illud? Nimirum vt debeam per omnia fratribus aſſimilari, ſubauditur abſque peccato, ſicut dictum eſt alio loco. Tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato. O inuentio mirabilis, ob hoc tradendum eſſe morti filium, vt ſeruo Dominus deberet repropitiari.

Ephe. 4. Cōſiliū ſapientię diuinę ſuper morte hominis corporali. Prou. 8. Eſa. 9. Heb. 2. Ioan. 15. Iob. 33. Hebræ. 4.

Item de eo quod ibidem in Propheta ſcriptum eſt: Cum quo iniit conſilium, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſcientiam, & viam prudentiæ oſtendit illi. Et reſponſio ad illam percunctationem ſecundum Apoſtolum dicentem: Sapientiam loquimur inter perfectos. Et alibi, Nobis aũt reuelauit Deus per ſpiritum. Cap. VIII.

ISTam iuſtitiæ ſemitam quis eum docuit? Iſtam prudentiæ viam quis oſtendit illi? Eſt enim ibi & ſemita & via, & via ſancta vocabitur, ait idem Propheta. Et alijs quidem ſemita, id eſt, anguſtior via: alijs autem via, ſubauditur plana ſiue amplificata, & quibus vel qualibus eſt ſemita? Quibus itidem vel qualibus eſt via? Nimirum ſemita illis eſt, qui non ſapiunt ea quæ Dei ſunt, ſcilicet ſapientibus huius ſeculi, de quibus vel qualibus Apoſtolus cum dixiſſet, quoniam Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt: nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, poſtmodum ait: Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius ſeculi, neq; principum huius ſeculi qui deſtruuntur, ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio

Eſa. 35. Differunt ſemita & via.

quæ

quæ abſcondita eſt, quam præſtinauit ante ſecula in gloriam noſtram, quam nemo principum huius
ſeculi cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Nimirum iſtis vel
omnibus, qui eiuſmodi ſunt, iſta ratio iuſtitiæ, de qua nunc loquimur, ſemita eſt, id eſt, via tamq; arta,
vt pauci ſint vel fuerint ex eis qui inuenirent eam. Porrò via prudentiæ, via (inquam) id eſt plusquam
ſemita iſtis eſt, qui diligunt illum, quorum vel qualium eſt vnus idem Apoſtolus, qui protinus ſubiun- 1.Cor.1.
git: Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum, & cætera, vſq; ſpiritualis homo iudicat omnia,
& ipſe à nemine iudicatur, quis enim cognouit ſenſum dei qui inſtruat eũ? nos aũt ſenſum Chriſti ha-
bemus. O ergo quam pulchra via prudentię, quanta pulchritudo iuſtitiæ in verbis crucis, de quo tunc Via prudẽ
loquebatur Apoſtolus dicens: Verbum enim crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt, his autem qui tiæ in ver-
ſalui fiunt, id eſt, nobis, virtus Dei eſt, & de quo videlicet verbo crucis mentio nunc nobis occurrit, bo crucis.
contemplantibus illud concilium trinitatis, quod admiramur cum Propheta dicentes: Quis conſilia- Eſa. 40.
rius eius fuit, & oſtendit illi? Audemus nos adiungere, his qui dicunt, nobis autem reuelauit Deus per
ſpiritum ſuum: audiuimus enim dicentem Dei filium, cum dignaretur baptizari à Ioanne, nimirum Matth.3.
baptiſmo pœnitentiæ. Sic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Audiuimus & Apoſtolum dicen- Heb.2.
tem, quia decebat eum autorem ſaluris per paſsionem conſummari, quæ videlicet paſsio pœnitentiæ
illius, quam ob implendam omnem iuſtitiam ſuſcepit, conſummatio fuit.

De illa Ironia Dei ſiue ſanctæ trinitatis, qua dixit: Eccè Adam quaſi unus ex nobis factus eſt ſciens bonum & malum, cum iam præmiſiſſet, quia puluis es, & in puluerem reuerteris, & quomodo illa Ironia in ſerium conuerſa eſt, quando nouus Adã Ieſus Chriſtus factus eſt una perſona ex tribus perſonis ſanctæ trinitatis. Cap. IX.

NOn ergo dubitamus, quia ſimul vt ſancta trinitas hanc Ironiam edixit: Eccè Adam, quaſi vnus
ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum, cum iam præmiſiſſet, quia puluis es, & in puluerem Filius Dei
reuerteris, iamq; feciſſet Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, & induiſſet eos, taliter in eodem conſilio factus qua
pertractatum eſt, vt diceret: Non eſt Adam factus vt putabat, quaſi vnus ex nobis, imò amiſit illud ſi Adã, vt
quod habuerat, vel habere potuerat ex nobis. Sed decet nos implere omnem iuſtitiam, taliter, vt v- Adã verè fi
nus ex nobis fiat quaſi Adam id eſt ita fiat homo, vt ſit etiam mortalis ſecundum carnem ſicut Adam, eret vnus
& tali morte moriatur, quaſi ſceleratus ſicut eſt Adam & inter iniquos reputetur, qualium omnium ex nobis.
exemplum eſt Adam. Per hoc enim fiet, vt quam multi filij Adam, fiant, quaſi vnus ex nobis nequa- Eſa. 53.
quam à ſua ſpe decepti, ſicut deceptus eſt Adam, fiant inquam quaſi vnus ex nobis, id eſt, fiant filij Dei
per gratiam, fratres & cohæredes vnici filij qui eſt vnus ex nobis. Nonne ſic factum eſt? Non ergo du- Pſal. 30.
bitamus in illo trinitatis conſilio ſic fuiſſe dictum ſiue tractatum, filius Dei vnus ex illis tribus perſo-
nis, bonum pro malo, id eſt, gratiam pro rapina reddidit homini, factus quaſi Adam. Vnde & dicit,
Obliuioni datus ſum tanquam mortuus à corde, id eſt, mortuus morte animę, & factus ſum tanquam
vas perditum, nimirum vt fuit Adam & æſtimatus ſum cum deſcendentibus in lacum, qualium pri-
mus factus eſt Adam, & factus ſum, id eſt, reputatus ſum ſicut homo, ſubauditur ſine adiutorio, ſub-
auditur diuino, & ſicut vulnerati dormientes in ſepulchris, id eſt, oppreſſus tam actualibus peccatis
quam & peccato originali, quod fecit Adam cum eſſet inter mortuos liber, videlicet poteſtatem ha-
bens ſumendi animam meam poſt mortem, quæ libertas mortuorum non eſt. Ita planè factum eſt, ac
perinde conuerſa eſt Ironia illa in ſerium, vt veraciter dicas, ô trinitas Deus, eccè Adam quaſi vnus ex
nobis factus eſt id eſt, homo in vnitatem perſonæ prouectus eſt in filio, qui vnus eſt ex nobis, homo
inquam filius Dei factus eſt, & hic eſt nouus Adam multorum filiorum pater, quorum vniuerſitas,
quaſi vnus ex nobis eſt, id eſt, filio Dei ſimilis. Hinc eſt illud quod dicunt: Scimus quia quum appalue- 1.Ioan. 3.
rit ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt.

De fide quæ eſt unum & præcipuum donorum ſpiritus ſancti, quod ipſa in ſanctis antiquis patribus primis tanti ſacramenti tantæ ſalutis præparatio fuerit. Cap. X.

AD tam mirum tamq; ineffabilè ſacramentum, nimirum grandi præparatione opus erat. Qua Ordo iuſti
vel cuiuſmodi præparatione, niſi fide? deniq; per culpam perfidiæ & ambitionis nimiæ, ſeſe in- tiæ in repa
dignum Deo fecerat Adam, credendo ſerpenti magis quam Deo, & ambiendo celſitudinem illam, ratione ho
quam primus ambiuit ille, dicens in corde ſuo: ero ſimilis altiſsimo. Quid enim aliud mendax ille pro- minis.
miſit, dicendo eritis ſicut dij? Econtra, præparatione opus erat fidei, & humilitatis, vt ſaluo ordine Eſa. 14.
iuſtitię, dignos ſe redderent filij hominum illa gratia, quam propoſuerat ſapientia, quam intelligimus Prou. 8.
& ſcimus ipſum eſſe Dei filium dicens (vt ſuperius memoratum eſt) & deliciæ meæ eſſe cum filijs ho- 1.Cor.12.
minum. Vnde hæc præparatio ſcilicet fides, niſi ex dono tuo venit ô ſpiritus Domini? Hæc enim de
diuiſionibus gratiarum, quas tu operaris, vna & optima eſt, dicente Apoſtolo: Alij quidem per ſpiri- Hebrę 11.
tum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eo-
dem ſpiritu, & cætera, quarum videlicet gratiarum numerum nouenarium pulchrè (vt arbitror) ſu-
perius aſsimilari diximus nouẽ nominibus ordinum angelorum. Cum igitur dicit idem Apoſtolus:

Fidei commẽdatio in patribus.

Fide plurimam hoſtiam Abel quam Cain obtulit Deo per quam teſtimonium conſecutus eſt iuſtus, teſtimonium perhibente Deo muneribus eius, & per illam defunctus adhuc loquitur, fide Enoch tranſlatus eſt, ne videret mortem, & non inueniebatur, quia tranſtulit illum Deus. Ante tranſlationem enim teſtimonium habebat placuiſſe Deo: ſine fide autem impoſsibile eſt placere Deo. Cum (inquam) hæc & cætera dixit, admirationem nobis adauget, vt dicamus magis ac magis, ſicut ſupra memoratus Propheta dicit: Quis adiuuit ſpiritum Domini? Imò vbi erant illi adiutores tui ô ſpiritus Domini. Quorum vel qualium vnus loquitur Apoſtolus, Dei enim ſumus adiutores, ſubiungens: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis ſecundum gratiam, quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat. Vbi (inquam) erant, quando ponebas illa fundamenta terræ, illos primos ſecundum fidẽ patres eccleſiæ? Nam hodie vbicunq; fundamentum hoc ponitur, vbicunq; fides fundatur, multi eiuſmodi adiutores ſunt, multæ voces prædicatorum, multi libri Prophetarum & Apoſtolorum, multa ſigna frequentia ad confirmationẽ dictorum. At vero tunc quis te adiuuit ô ſpiritus Domini? Quid habuiſti huiuſce adiutorii? Tu ſolus abſq; libris, abſq; ſignis vel portentis ſcripſiſti, vt es digitus Dei in cordibus eorum ſcripturam hanc, id eſt fidei ſcientiam, per quam, vel in qua teſtimoniũ conſecuti ſunt ſenes (ait idem Apoſtolus) ſcilicet Abel, & cæteri antiqui patres vſq; ad Moyſen, quorum in cordibus abſq; libris cæteriſq; adiumentis fundamentum hoc, te ponente fundatum eſt.

1. Cor. 3.

Heb. 11.

Quod illo tempore non ſolum fides, uerumetiam Prophetia ante diluuium ſanctis illis à ſancto ſpiritu data fuerit, prout uoluit: & de ſacramento numeri, quo ait Lamech, ſeptuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech uero ſeptuagies ſepties. Cap. XI.

Scientia tã diuina quã humana in patribus antiquis.

Gene. 4.

Cæterorum quoq; chariſmatum nonnihil iam tunc temporis ſenibus, ſiue patribus illis diuiſit idẽ ſpiritus ſanctus, prout voluit, ſcilicet prophetiam, ſiue ſcientiam diuinam. Nã ſcientiam humanam non adeo nos hic attendimus, quam humano plerunq; ingenio conſequuntur, & illi qui ſunt ſine fide, vel expectatione huius paracleti. Verbi gratia muſicã, cuius ita meminit ſcriptura in illo qui ſeptimus fuit à Cain, & nomen fratris eius, videlicet Iubal, fuit Tubal, ipſe fuit pater canentium cithara & organo. Diuinam autem ſcientiam dicimus, quæ diuinum aliquid, ſiue ſpirituale ſapit, vt eſt illud. Septuplũ (inquit Lamech) vltio dabitur de Cain: de Lamech vero ſeptuagies ſepties. Huius namq; dicti meminiſſe, & huc reſpicere dignatus eſt ipſe Dominus, qui ferè nihil abſq; ſcripturarum authoritate eloquebatur, dum Petro dicenti: Domine quotiens peccabit in me frater meus & dimittam ei, vſq; ſepties? ita reſpondit. Non dico tibi Petre vſq; ſepties, ſed vſq; ſeptuagies ſepties. Diuinus namq; ſenſus in verbis iſtis latet, qui ex ratione numerorum facilè colligi poteſt. Nam ſeptenarius numerus, in quo eſt poſitum peccatum Cain, dicendo: Septies vltio dabitur de Cain, inſolubilis eſt: neq; enim partes habet mediam aut tertiam, aut alias præter ſolas vnitates. Numerus vero ſeptuageſimus ſeptimus præter vnitates habet etiam alias partes in quas reſoluatur, ſcilicet ſeptenarium & vndenarium: Denique ſepties vndecies, ſiue vndecies ſepties .lxx. ſeptem ſunt. Rectè ergo & pulchrè, ſicut per ſeptenarium, in quo numero ſicut iam diximus ſignatum eſt peccatum Cain, inſolubilis intelligitur vltio, quæ de ipſo data eſt, eo quod impœnitens fuerit, & per .lxx. ſeptem, in quo numero poſitum eſt vulnus ſiue liuor Lamech, dicendo de Lamech vero .lxxvij. ſolubilis intelligitur vltio id eſt, quam aliquando terminet, vel finiet remiſsio & hoc eſſe quod Dominus Petro dixit: Non dico tibi ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties, id eſt, non cuiquam impœnitenti, ſed omni pœnitentiam agenti dimittes. Prophetiam quoq; æui illius hominibus non omnino defuiſſe, vel illud pro exemplo ſiue teſtimonio ſit, quod in canonica legimus Epiſtola Iudæ Apoſtoli: Prophetauit autem de his ſeptimus ab Adam Enoch dicens Ecce venit Dominus cum ſanctis millibus ſuis facere iudicium contra omnes iniquè agentes, &c. Quæ Prophetia & ſi de notis non habet exemplum literis: ante illam Epiſtolam Apoſtoli, non tamen leuiter poteſt contemni, quod Apoſtolus Chriſti prophetarũ fuiſſe ſcripſit, & per ſpiritũ ſanctum ſcire potuit.

Ibidem. Math. 18.

Prophetia Enoch.

Item de chariſmatibus ſpiritus ſancti, quod illo tempore & poſt illud tempus ante aduentum ſpiritus ſancti in remiſsionẽ peccatorum datus non fuerit, quodq; data eius tunc præparationes fuerint regenerationis, qua nunc ſunt filij Dei, & de eo quod ait beatus Iob de illis, quia concepti non uiderunt lucem. Cap. XII.

Gen 6.

Filij dei de ſtirpe Seth filiæ hominũ de ſtirpe Cain.

His & alijs chariſmatibus ſuis ſpiritus ſanctus homines illuſtrando, ſine dubio multitudinem iam tunc fecit filiorum Dei, quamuis paucos, quamuis tantum duos aut tres ante diluuium manifeſtè ſcriptura nominauerit. Cum enim cœpiſſent (ait) homines multiplicari ſuper terram, videntes filij Dei filias hominum quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerant filios Dei illos, qui de ſtirpe Seth: & filias hominum illas nominans, quæ de ſtirpe Cain procreatæ fuerant. Veruntamen quamuis filij Dei iam tunc nominati fuerint, propter fidem & propter cætera (de quibus diximus) chariſmata ſpiritus ſancti, non iam tunc eadem chariſmata hoc perfecerunt vt eſſent filij Dei, ſed præparationes erant generationis, imò regenerationis, filiorum Dei in quo conſummati ſunt tam veteres quam noui, Deo prouidente (ait Apoſtolus) vt non ſine nobis conſummarentur.

Nam

Nam per ſanguinem huius ſolius, tam illi, quam nos, ſpiritum ſanctum in iſta gratia, quæ eſt remiſsio peccatorum accepimus. In quorum, videlicet veterum & nouorum diſtinctione illud perpendere pulchrum eſt, quia cum (ſicut alio in loco diximus) duo ſunt data ſancti ſpiritus, alterum in remiſsionẽ peccatorum, alterum in diuiſiones gratiarum: veteres prius in diuiſiones gratiarum quam in remiſsionem peccatorum acceperunt, noui autem ſcilicet nos, qui poſt paſsionem Chriſti renaſcimur aut renati ſumus prius in remiſsionẽ peccatorum, quam in diuiſiones gratiarum accepimus, præter Cornelium de Actibus Apoſtolorum, & eos qui cum illo erãt, ſuper quos antequam baptizarentur in remiſsionem peccatorum cecidit ſpiritus ſanctus, & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Ratio quippe temporis hoc exigebat, propter eos qui crediderant ex Iudæis, & gentiles niſi circuncideręntur, ne liceret illis, videlicet credentibus ex Iudęis pertinacius dicere, quare introiſti ad viros pręputium habentes, magisq́ꝫ daretur libertas Petro, vt diceret ad eos: Quis prohibet baptizari eos qui ſpiritum ſanctum acceperunt ſicut nos? Itaq́ꝫ de illis, ſcilicet de veteribus ſanctis ſiue filijs Dei, maximè qui ante diluuium fuerunt, rectè dicas illud myſticum beati Iob, quia concepti non viderunt lucem. Gratia namq́ꝫ ſpiritus ſancti, qui eſt ipſa benedictio patris & filij, qua benedixit Deus maſculum & fœminam dicens, creſcite & multiplicamini, ſterilis quidem deinde nunquam fuit, quin tanquam maternus vterus conciperet filios Dei, ſed quia non peruenerunt ad iam dictæ remunerationis diem, imò nec cogniti ſunt mundo per alicuius ſcripturæ narrationem, nimirum quaſi concepti non viderunt lucem. Proinde his omiſsis, iam ad cætera tranſeamus.

Hebrę 11. Differẽtia inter veteres & nouos in donis ſpiritus ſancti. Acto. 10.

De tribus filijs Noe, ex quibus reparatus eſt orbis, & quod valdè notandum eſt, trina enunciatione renouatum ſuper eos verbum benedictionis quod Deus ſuper primos homines edixit, & quod Cain potius pater quam ipſum Cham maledixit. Cap. XIII.

NOe vir iuſtus atq́ꝫ perfectus in generationibus ſuis. Cum Deo ambulauit, & genuit tres filios Gene. 6.
Sem & Cham & Iaphet. Ex iſtis tribus hominibus reparatus eſt orbis. & quod valdè notandũ Gene. 8. 9.
eſt, trina enunciatione renouatum eſt ſuper eos verbum benedictionis, quod Deus ſuper homines primos edixit. Egredere, inquit Deus ad Noe, de arca tua, & vxor tua, filij tui & vxores filiorum tuorum, & ingredimini ſuper terram. Creſcite & multiplicamini ſuper eam. Itemq́ꝫ ſecundo, Benedixitq́ꝫ Deus Noe & filijs eius, & dixit ad eos: Creſcite & multiplicamini, & replete terram. Ac deinde tertio: Vos autem creſcite & ingredimini ſuper terram, & replete eam. Nonne ergo trinitas quę illic ſe oſtenderat in ſermone, ipſa hic ſeſe oſtendit in opere? Nam illic dicendo, faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt: nimirum ſe oſtendit in ſermone & hic reſeruatos habens tres filios Noe, & benedicens eis trina benedictione, vt eſſent initia tantę rei, ſcilicet reparandi generis humani, profectò ſeſe oſtendit in opere. Nec vero ſacramentum hoc imminuit culpa vnius ex illis tribus viris, ſicut nec præuaricatio Adæ deſtruit ſacramentum verborum eius, quę dixerat: Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Vnde Apoſtolus, ſacramentum inquit, hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in eccleſia. Quapropter valdè notandum quod pater Noe, cum didiciſſet, quæ fecerat ei filius ſuus Cham, non dixit, maledictus Cham, ſed maledictus, ait, Chanaan ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis. Neq́ꝫ enim decebat, vt in illum maledicti plagam mitteret homo ſapiens in quo Deus benedictionem dederat inter fratres ſuos, benedicendo ſimul omnibus illis tertio, ſicut iam dictum eſt: & dicendo: Creſcite & multiplicamini: ſicut nec ipſe Deus, poſtquam eodem modo benedixit Adam & Euæ dicens: Creſcite, & multiplicamini, verbum benedictionis ita in contrarium mutauit, vt diceret ad eum, quod poſtea dixit ad Cain, nunc igitur maledictus eris ſuper terram. Et ad ſerpentem: Quia feciſti hoc, ait, maledictus eris inter omnia animantia, & beſtias terræ: ſed maledicta (inquit) terra in opere tuo. Nimirum ſicut Deus incommutabilis non ad ipſum, cui benedixerat, dignum iudicauit dicere: Maledictus, ſed: maledicta terra in opere tuo, dicere maluit: ſic homo Dei vitauit dicere: maledictus maledictus Cham, cui Deus benedixerat, & maluit dicere, maledictus Chanaan. Quare autem, cum habuerit Cham etiam alios ſuos filios, ſicut ſcriptura dicit: Filij autem Cham Chus & Meſraim, Futh & Chanan, iſtum potius ſub maledicto eſſe Moyſes ſcripſerit, dicere nunc ex abundanti eſt, tamen breuiter dicendum, quia tunc temporis Iſrael egreſſus ex Aegypto, ducebatur in terram Chanaan, & implebantur peccata Chananæorum: idcirco, vt ſciret Iſrael, auxilium Domini ad delendum eos ſibi non defuturum, ſcire etiam debebat genus illud fuiſſe maledictum antequam natum.

Trinitas partim in ſermone, partim in opere veteris teſtamẽti oſtenſa eſt. Gene. 2. Ephe. 5. Gene. 9. Gene. 4. Gene. 3. Cur Noe Chanaã & non alijs filijs Cham maledixerit. Gene. 10.

De illius intentione iudicij, ſcilicet diluuij, quod in illa ſubluceat ſplendor ſanctæ trinitatis, textum literæ diligentius inſpicienti. Cap. XIIII.

VT ſciamus autem certius quia non caſu, ſed per prouidentiam ſanctæ trinitatis, Noe tres filios genuit, & ex huiuſce numeri hominibus reparatus eſt orbis ipſam diligentius literam perſpiciamus in illius intentione iudicij, ſcilicet diluuij. Nam vbi dictum eſt Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchrę, acceperunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerant, continuò ſequitur. Dixitq́ꝫ Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt. Moxq́ꝫ repetita quærela de illa Gene. 6.

 permixtione

permixtione filiorum Dei cum filiabus hominum, protinus ſequitur: Videns autem Deus quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cætera, vſque: Pœnitet enim me feciſſe eos. Continuò ſubiungens ſcriptura: Noe vero inuenit gratiam coram Domino, & genuit tres filios, ſic ait: Cumq; vidiſſet Deus terram eſſe corruptam, dixit ad Noe: Finis vniuerſæ carnis venit coram me, fac tibi arcam de lignis leuigatis. Quem non delectet pro modo, ſiue intentione præſentis operis quod etiam hic vbi fortè non putabatur, lucere ſplendor apparuit ſanctæ trinitatis. Deniq; in tam breui, eccè tertio nomen Dei, dum dicitur: Dixitq; Deus, Videns autem Deus, Cumq; vidiſſet Deus. Quid hic deeſt de manifeſtatione trinitatis, niſi quod idcirco, quia oportebat (ſicut in exordio diximus) hunc theſaurum in iſto agro ſcripturarum eſſe abſconditum, tacitum eſt de relatiuis nominibus, vt non diceretur, Dixitq; Deus pater: Videns autem Deus Dei filius. Cumq; vidiſſet Deus patris & filij ſpiritus? Deniq; ſi hoc totum ſcriberetur, tunc non potuiſſet portare mundus, facieſq; Moyſi, nimis cornuta, ſiue ſplendida fuiſſet, & longius ab eo fugiſſet ſcandalizatus Iſrael. Nunc velamen vultus eius ſubleuare licet, & demonſtrare quia ſedentẽ in throno iudicij ſanctã trinitatẽ prędicat litera hęc, pro magno iudicio videlicet ad faciendum iam terribile iudicium ſuper illos gigantes, nimiſq; multiplices homines, quorum malitia & iniquitate terra repleta eſt. Sententias ergo iudicij, ſententias libet hic perpendere ſingularum perſonarum ſanctæ trinitatis.

Trinitatis ſplẽdor in verbis Dei ad Noe.

Exodi. 34.

De prima ſententia illius iudicij: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, quod congruat perſonæ patris.

Cap. XV.

Dixitq; Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in ęternum, quia caro eſt. Nimirum perſonæ illi, quæ dixerat (quod ſuperius tractatum eſt) Eccè Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, nunc ergo ne forte ſumat etiam de ligno vitæ, & viuat in æternum, ipſi congruit dixiſſe: Non permanebit ſpiritus meus, id eſt, à me factus ſiue datus, in homine, in æternum, deniq; priorem ſententiam iſta confirmat & quodammodo ſatisfacit audientibus, quod verè ſapienter & valdè vtiliter obclauſerit homini lignum vitæ, ne viueret in æternum. Ac ſi dicat: Quid facerent homines, ſi viuerent in æternum, quandoquidem propter longiuſculam vitam (verbi gratia, nongentorum aut octingentorum annorum) iam corrupti, iamq; ſuperbi ſunt? Ergo, ſicut tunc dixi, ne ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum: ita & nunc dico. Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, id eſt, quia corruptus eſt, imò & annos eius diminuam, vt non amplius tot annorum, ſed erunt anni centum viginti annorum. Et quidem, alij paucioribus annis vixerunt poſt diluuium, ſed Moyſes, qui ſcripſit hanc ſcripturam, huius fuit numeri, quando mortuus eſt, ſcilicet centum viginti annorum. Eſt & alia de hoc numero ſententia, ſed hæc potior videtur. Sed nos propoſito tenemur, & in huiuſmodi immorari non poſſumus, prætertim quia alio in opere latius tractauimus. Ergo cui magis congruat hæc iudicij ſententia, perſona patris eſt. Nam ea quæ ſequitur, nimirum perſonæ filij congruit, & hoc perpendere, nobis dulcè ac delectabilè eſt.

Duplex ſẽtẽtia mortis in homine vna patris alia filij

Anni hominis. CXX.

De ſecunda ſententia, videns Deus pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra & præcauens in futurum, & tactus dolore cordis intrinſecus, delebo, inquit, hominem quem creaui quod perſonæ congruat filij. *Cap. XVI.*

Videns autem Deus, quod multa malicia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra. Et præcauens in futurum & tactus dolore cordis intrinſecus, delebo, inquit, hominem quem creaui à facie terræ, ab homine vſq; ad animantia, à reptili vſq; ad volucres cœli, pœnitet enim me feciſſe eos. Hæc, inquam, ſententia perſonæ filij magis congruit, ſcilicet iudicium facere de hominibus, quia filius hominis erat futurus, quemadmodum in Euangelio dicit: Et poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Non enim quia nondum erat factus ille filius hominis, idcirco illud de hominibus facere iudicium, id eſt, diluuium inducere, minus illi congruit, cum certiſsimè futurus eſſet filius hominis, iamq; eſſet opus iſtud coram eo, ſicut ſcriptum eſt: Eccè merces eius cum eo, & opus illius coram eo. Similiter pœnitentia ſiue baptiſmus pœnitentiæ quo baptizandus erat in forma ſerui eandem pœnitentiam conſummaturus, paſsione & morte crucis, nonne iam tunc erat coram illo? Et languores atq; dolores noſtres, quos ipſe portaturus erat, vulnera quibus vulnerandus erat propter iniquitates noſtras, attritio, qua atterendus erat propter ſcelera noſtra: diſciplina & liuor ſiue flagella & vibices, quibus ſacratiſsimum corpus eius ſecandum erat, nonne iam tunc erant coram illo. Si Propheta, cum adhuc eſſent futura, quaſi iam pręterita vidit, & hęc omnia verbis pręteriti temporis enunciauit: Vidimus eum, conſiderauimus eum, nec reputauimus eum languores noſtros tulit dolores noſtros portauit, vulneratus eſt, attritus eſt, liuore eius ſanati ſumus: quanto magis coram illo erant præſentia, quamuis nondum facta. Quod ergo dicit ſcriptura, pœnituit eum quod hominem feciſſet in terra, ſiue hoc dictum, pœnitet enim me feciſſe eos, nimirum huic perſonæ congruit, ſcilicet filio, & rectè hanc ſententiam, tanquam prophetiam, & ſic dictum pœnitet enim me feciſſe eos, ac ſi diceret, pœnitentiam agam vſq; ad mortem, mortem autem crucis, quia feci eos, ſiue vapulo id eſt, certiſsimè vapulabo, non ob aliam culpam meam, niſi quia feci eos, quod nimirum erit retribuere mala pro bonis.

Gen. 2.

Ioan. 5.

Eſa. 40. 62

Eſa. 53.

Pœnitet eũ feciſſe hominem.

Philip. 2.

Propterea

Propterea delebo eos, ſcilicet & nunc iſtos præſenti diluuio, & omnes impios futuro per ignem iudicio. Propterea, inquam, quia videlicet propter hoc ipſum iuſtam habeo poteſtatem facere iudicium, quia filius hominis ſum, vel ſimul intelligendum eſt, & ab eis vel ab eorum ſimilibus mortificatus, id eſt, certiſsimè mortificandus ſum. Quid vero eſt, quod dicit ſcriptura, tactus dolore cordis intrinſecus? Quid eſt illud intrinſecus? Non enim eſt Deus, vt homo cuius eſt corpus extrinſecus & anima intrinſecus. Ergo quod dictum eſt intrinſecus, illud ſecretum ſignificat, de quo Apoſtolus ad Epheſios: Et illuminare, inquit, omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſeculis in Deo, qui omnia creauit, innoteſcat principibus & poteſtatibus in cœleſtibus. Nam quia dolor ille, quo futurus erat dolens pro nobis, & quem ipſe quaſi iam præſentem videbat, vt iam dictum eſt, abſconditus erat & angelis & hominibus, rectè dictum eſt, & tactus dolore cordis intrinſecus. Quid illud quoq; eſt, quod dicit, & præcauens in futurum? Nimirum ſecundum eundē ſenſum idem eſt ac ſi diceret, prouidens vt dolor ipſius multum haberet fructum. Ad eandem prouiſionem ſiue prouidentiam & illud pertinet, quod in Pſalmo dicit: Quæ vtilitas in carne mea, dum deſcendo in corruptionem? Niſi enim & illo diluuio deletum, & alijs multis miſerijs, repletum fuiſſet genus humanum, & niſi cito ceruices noſtræ redigerentur in lutum, quomodo ſuſciperemus humiliatis Chriſti iugum, cum etiam nunc vix vexatio auditui det intellectum: quando homo natus ex muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſerijs, & dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni.

Tactus dolore cordis intrinſecus

Et præcauens in futurum.

Pſal 29.

Eſa. 28.

Iob. 14.

Pſal. 89.

De tertia ſententia: Cumq; uidiſſet Deus, dixit ad Noe, finis uniuerſæ carnis uenit coram me, fac tibi arcam, quod perſonæ congruat ſpiritus ſancti. Cap. XVII.

EA quæ ſequuntur cumq; vidiſſet Deus terram eſſe corruptam dixit ad Noe: Finis vniuerſæ carnis venit coram me, fac tibi arcam de lignis leuigatis, & cætera. inter quæ ſcriptum eſt quia columba venit ad eum ad veſperam portans ramum oliuæ, virentibus folijs in ore ſuo, nimirum perſonę congruit ſpiritus ſancti: ita vt iam hic veraciter dicas illud Dauidicum. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatę ſunt. Deniq; ſpiritus ſanctus ipſe eſt miſericordia, ſicut in Pſalmo canimus: Deus meus miſericordia mea: & Dei filius ipſe eſt veritas, ſicut ipſe dixit, ego ſum veritas. Et quis neſciat, quia ſicut veritatis fuit quod Deus videns, vt iam dictum eſt, quod multa malitia hominum eſſet in terra: Delebo (inquit) hominem quem creaui, à facie terræ, ab homine vſq; ad animantia, à reptili vſq; ad volucres cœli: ita & miſericordiæ fuit, quod dixit ad Noe: Ponam fœdus meum tecum, & ingredieris arcam tu & filij tui, vxor tua, & vxores filiorum tuorum tecum, & ex cunctis animantibus vniuerſæ carnis bina induces in arcam, vt viuant tecum maſculi ſexus & fœminini, vt ſaluetur ſemen ſuper vniuerſam faciē vniuerſæ terræ. Igitur tam verbis quā factis in illo tanto negotio tā magni iudicij trinitas ſeſe oſtendit pariter & abſcondit, & in cęteris huius agri, id eſt, ſanctę ſcripturę, locis pręcipuis idē ſperamus, quod theſaurus iſte ab illis, qui pie quęrunt, ſine dubio poſsit inueniri. Proinde ſequamur, & vigilātibus oculis omnē quoad poſſumus, locū perſpiciamus, & perſcrutemur.

Gene. 6.

Gene. 8.

Pſal. 48.

Pſal. 58.

Ioan. 14.

Gene. 6.

Ibidem.

Trinitas theſaurus in agro ſcripturę abſcōditus

De eo quod dixit Deus: Venite igitur, & deſcendamus, & confundamus ibi linguas eorum, quia ſic uox trinitatis, ſicut & illud dictum pluraliter: Eccè Adam, quaſi unus ex nobis factus eſt. Cap. XVIII.

DEſcendit autem Dominus, vt videret ciuitatem & turrim quam ædificabant filij Adam, & dixit: Eccè vnus eſt populus, & vnum labium omnibus. Cœperuntq; hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant. Venite igitur, deſcendamus & confundamus ibi linguam eorum. Et reuera ſicut in præuaricatione Adæ res acciderat tam magna, cui ſeſe deberet opponere ſancta trinitas, ita & hic. Quale enim erat quod intendebant filij Adam, dicentes: Venite faciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius culmen pertingat ad cœlum? Nimirum eodem auſu ſuperbiæ decipiebantur, quo & ille deceptus eſt, ambiendo vt eſſet ſicut Deus, & ille agitabat eos, qui dixit in corde ſuo: Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſsimo. Propter eiuſmodi ſuperbiam, quam imitabantur, congruè ſcriptura denotat eos nominans filios Adam. Deſcendit autem (inquiens) Dominus, vt videret ciuitatem & turrim, quam ædificabant filij Adam. Deniq; huiuſmodi locutio admirationi eſſe vult, quod filij adhuc tantam ſpirabant audaciam, iam ferentes paternæ pœnam, quia profectò magis mirum eſt, ſuperbire poſt pœnam vel in pœna, quam ante pœnam. Auſum igitur illorum libet admirari verbis quoq; ethnici, ſcilicet, Poetæ inſignis, qui pœnas infernales deſcribere geſtiens, dicit:

Gene. 11.

Eſa. 14.

Vergil. 6. Aeneidos.

Hic genus antiquum terræ, Titania pubes
Fulmine deiecti, fundo voluuntur in imò.
Hic & Aloidas geminos immania vidi
Corpora, qui manibus magnum reſcindere cœlum,
Aggreſsi, ſuperisq; Iouem detrudere regnis.

Sed nunquid hoc Deum tenuiſſe putabimus, & idcirco dixiſſe, cœperuntq; hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant? Deniq; & ſi hodieq; viuerent, & ędificare non ceſſent, aut ceſſarent, Nunquid vel vſq; ad medium altitudinis cœli, ſiue firmamenti, perueniſſent? Minimè. Sed, eſto, peruenerint, ſiue peruenire potuerint vſq; ad illam firmamenti celſitudinem, quam dicunt

Quid pęcauit deus in ędificantibus Babel.

Aplanen. Quid ibi nocere poſſent inuiſibili maieſtati,etiam non deturbati aut fulminati? Ergo præca-
Gene. 6. uiſſe quidem Deum aliquid,non ſit dubium,quoniam ſic ſuperius ſcriptum eſt. Et præcauens in futu-
rum: veruntamen non præcauiſſe manus eorum, imò præcauiſſe linguas eorũ. In quo? Simus attenti,
quia non minimam intelligentiã locus iſte quęrit,dicente Deo: Nec deſiſtent à cogitationibus ſuis,do-
nec eas opere compleant,qui & non manus eorum pręcidit,ſed linguas eorũ confudit. Dicamus ergo
qualẽ pręcauit ędificationem ſuperborũ,quia veraciter dictum eſt ſuperius: Et pręcauens in futurum.

De eo quod dixit: Nec deſiſtent à cogitationibus ſuis,donec eas opere compleant,
qualiter eas opere compleuerint. Cap. XIX.

SCripturas veritatis conditurus erat propter homines humiles ſpiritus ſanctus,quas nunc legimus
Hiere. 48. & in illis recondere propoſuerat theſaurum,quem nunc vſq; & inuenimus,& inuenire cupimus,
Iob. 41. theſaurum nominis ſui,theſaurum ſacramentorum Chriſti filij Dei. Nouerat enim altitudinem
2. Theſſ. 2. ſatanæ,regnantis ſuper omnes filios ſuperbiæ. Et illius turris ædificationem vanę & mendacis eorum
2. Cor. 10. ſcientię ſiue loquacitatis,extollentis ſe aduerſus veritatem Dei,proſpiciebat eſſe imaginem. Dixit ergo:
Cœperuntq; hoc facere nec deſiſtent à cogitationibus ſuis,donec eas opere compleant. Quibus à cogi-
Gene. 11. tationibus ſuis non deſiſterent? Vtiq; quas vocibus iſtis enuntiat: Faciamus nobis ciuitatem & turrim,
cuius culmen pertingat vſq; ad cœlum. Nonne ita fecerunt? Deniq; mox vt ſanctæ ſcripturæ illis per-
Hæretici uulgatæ ſunt,contrariæ ſcientiæ turrim vſq; ad blaſphemandum creatorem erexerunt. Hinc eſt illud:
turrim Ba Cogitauerunt & locuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſo locuti ſunt. Poſuerunt in cœlum os ſu-
bel extruũt um,& lingua eorum tranſiuit in terra,id eſt,cum eſſent terreni,tranſiuit lingua eorum blaſphemando
Pſal. 72. omnia terrena vſq; ad ipſum Deum. Quippe qui non ſolum de terrenis malè locuti ſunt, ſed etiam de
Cur diuiſę creatore eorum. Dico ergo: Si poſtquam diuiſa ſunt vel confuſa ſunt labia inſurgentium,& diſſipatę
ſũt linguæ ſunt cogitationes eorum,tanta fecerunt,tanta dixerunt, vt vix ſubſiſtere, aut reſiſtere poſſet illa,cui di-
Canti. 4. citur in Canticis: Sicut turris Dauid collum tuum quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei
pendent ex ea,& omnis armatura fortium. Quid feciſſent,quid dixiſſent, ſi nunquam confuſæ linguæ,
Trinitas nunquam diuiſa fuiſſent labia eorum. Benè igitur & prouide dum tempus immineret,vt ſcriberentur
theſaurus ſcripturæ veritatis,ſcripturæ legis & prophetarum,in quibus eſt theſaurus veritatis, facta eſt diuiſio
variæ ab- illa linguarum ſiue gentium, vt in vna tantum lingua, ſiue gente theſaurus iſte vſq; ad tempus poſſet
ſconſionis abſcondi. Nunquid vero vel iſtud ſufficere potuit? Non vtiq;, niſi in eadem vna lingua gentis He-
in ſcriptu- brę ę ſub figuris & ęnigmatibus in parabolis & allegorijs,peracta fuiſſet ſubtilitas abſcõſionis. Neq;
ris veterũ. enim vel ipſi portare potuiſſent, quibus credita ſunt eloquia Dei, ſicut ſignificatum eſt in eo,quod fu-
Exo 34. gerunt vel timuerunt prope accedere filij Iſrael,videntes claritatem vultus Moyſi.
2. Cor. 3.

De plaga illa confuſionis,in quo profuerit,& cui perſonæ magis congruit dixiſſe cæteris:
Venite,deſcendamus,& confundamus. Cap. XX.

IGitur plaga quidem grandis accidit mundo,vbi facta eſt linguarum confuſio,ſed in eo non mini-
Perſona fi mè profuit,quod & pagani & Iudæi,maximeq; hæretici, per Aſiam,Europamq;,& Aphricã diſſe-
lij de cõfu- minati, minus turrim ſuam confuſibilem ædificare potuerunt contra veritatem, quam ſi fuiſſent
ſione lin- omnes labij vnius,& ſermonum eorundem. Cui autem perſonæ magis congruit dixiſſe cęteris: Ve-
guarũ cõſi nite,deſcendamus,& confundamus linguam eorum. Putasne perſonæ filij? Deniq; vbi plaga confuſi-
liũ dedit. onis illius ſananda erat,perſona hęc,ſcilicet,filius loquens Apoſtolis ſuis: Ergo (inquit) rogabo patrẽ
Ioan. 14. & alium paracletum dabit vobis. Et hoc ita factum eſt, ita linguarum diuiſio,quę propter ſuperbiam
Acto. 2. acciderat,reformata eſt per eiuſdem paracleti ſpiritus ſancti aduentum, vt in ora eorum omnium ge-
Gene. 9. nera naſcerentur linguarum. Quia ergo rogante filio ſic futurũ erat, & ſic factum eſt, delectabile no-
Hebræ. 2. bis eſt aſſcribere perſonæ huic,illud dictum ad patrem & ſpiritum ſanctum. Venite,deſcendamus,&
confundamus linguam eorum, quia videlicet, & iſta noua,& illa vetera omnia propter ipſum facta
ſunt. Veruntamen verba illa: Venite,deſcendamus,& confundamus,non iam ſic accipimus tanquam
verba rogantis,quia videlicet rogare minoris eſt. At ille,ſcilicet,filius,nõ tunc erat minor,ſed quãdo
Pſal. 9. factus eſt homo,tunc paulominus minoratus eſt non ſolum à patre & ſpiritu ſancto, verumetiam ab
angelis,quia ſecundum humanam naturam pati potuit,& mori,quod nimirum rogare fuit. Morien-
do quippe ſacrificium factus eſt pro nobis. Melius igitur atque fidelius verba illa: Venite, deſcenda-
mus,confundamus, ſic accipimus,tanquam ſapientiæ conſulentis,& cum Deo cuncta componentis,
Heb. 5. ſicut habemus in parabolis,quę videlicet ſapientia,ipſe eſt Dei filius. Procedamus vlterius.
Prou. 8.

De fide patris Abrahæ credentis promiſsionibus beati ſeminis,& de eo,quod tres
uidit,& unum adorauit. Cap. XXI.

IN parte agri,quam nunc attingimus,in loco ſcripturę,in quem nunc progredimur,ſplendet fides
Figura tri- patris noſtri Abrahæ,credentis promiſsionibus beati ſeminis. Et hic ô beata trinitas Deus pręclare
nitatis a- fulget,nec multum abſconditus eſt theſaurus tui nominis,videlicet, in tribus hominibus magnis,
pertiſsima & in tribus deſignatus angelis. Tres homines principium magnæ gentis ſunt, Abraham, Iſaac,& Ia-
in tribus an cob: ſuper quibus hodieq; audimus te profitentem: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac,& Deus
gelis corã Iacob. De tribus angelis taliter ſcriptura dicit: Apparuit autem Dominus in conualle Mambrę ſedenti
Abraham in oſtio tabernaculi ſui, in ipſo feruore diei. Cumq; eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri, ſtantes

propter

propter eum. Quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terra, & dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, & ne tranſeas ſeruum tuum, &c. Illius diei feſtiuitas quanto notior, & quanto eſt celebrior, tanto ad concelebrandum omnis ſermo noſter eſt pauperior. Quis enim neſcit, quis non audiuit, quia noſter ſecundum fidem pater Abraham illo die in ipſo feruore diei tres vidit, & vnum adorauit? Tres quippe viros videbat, quibus occurrens, & adorans non dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis veſtris, ſed: Domine (inquit) ſi inueni gratiam in oculis tuis. Hoc fuit adorare eum, in aſpectu trium. Quid autem ſibi vult illud conuiuium trium angelorũ, naſciturum Iſaac promittentium, cum riſu & gaudio tales hoſpites ſuſcipientium? Paulo ſupra riſerat ſenex Abraham, ſicut ſcriptura dicit: Cecidit Abraham in faciem ſuam, & riſit, dicens in corde ſuo: Putasne centenario naſcetur filius, & Sara nonagenaria pariet? Et hic dicente Domino, qui apparuerat in tribus perſonis angelorum, reuertens veniam ad te tempore iſto, vita comite, & habebit filium Sara vxor tua, riſit Sara poſt oſtium tabernaculi, riſit (inquam) occulte, & dicẽte Domino ad Abrahã. Quare riſit Sara, dicens, num vere paritura ſum anus? Sara timore perterrita negauit dicens. Non riſi. Dominus autem: Non eſt (inquit) ita, ſed riſiſti. Quid (inquam) ſibi vult illud conuiuium talium hoſpitũ, riſu ſenum, & iubilo celebratum, vbi qui & naſciturus promittitur, vocari iubetur Iſaac, id eſt, riſus, & eorum quibus naſciturus promittitur huius nominis filius, alter Abraham, id eſt, pater multarũ gentium, & altera Sara, id eſt princeps nominatur? Dicamus aliquid fide dignum, vt cum riſu æterno mereamur epulari cum beata trinitate, ſecundum illius conuiuij ſignatum myſterium.

Exod. 3. Gene. 18. Tres vidit & vnũ adorauit. Gene. 17. Gene. 18.

De tribus patribus, Abraham, Iſaac, & Iacob, quomodo in illis tribus angelis conuiuantibus, & naſciturum Iſaac promittentibus, præſignatum fuerit ſacramentum fidei ſanctæ trinitatis, qua per aduentum Chriſti mundus eſt illuſtratus. Cap. XXII.

IN Prophetia † Amos Dominus dicit: Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego viſiones multiplicaui, & in manu prophetarum aſsimilatus ſum. Porrò, prophetarum præcipui, ſiue maximi tres iſti patres fuerunt, imò ſunt, Abraham, Iſaac, & Iacob, cum quibus ſancta trinitas, vnus Deus, teſtamẽtum ſuum diſpoſuit, ſicut Pſalmiſta canẽs, cum præmiſiſſet: Memor fuit in ſeculũ teſtamenti ſui, quod diſpoſuit ad Abraham, & iuramenti ſui ad Iſaac, & ſtatuit illud Iacob in præceptum, & Iſrael in teſtamentum æternum. Poſtmodum ita ſubiunxit: Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges. Nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Ergo vt illius conuiuij myſterio digni habeamur, ſcire debemus, quali aſsimilatione ſancta trinitas illic in hoſpitio patris Abrahæ aſsimilata ſit, aſſertione noſtra non indiget, nam ferè cunctis vbiq; notum eſt ſenis Abrahæ filium Iſaac, quod interpretatur riſus, Domini noſtri Ieſu Chriſti, filij patris antiqui & æterni, naſcendo & viuendo geſsiſſe typum, qui ſanctorum riſus hominum, & omnium beatorum gaudium eſt angelorum. Futurum autem ſecundum diſpenſationẽ temporum, quę præfinita fuerat apud Deum, vt non ante aduentum, ſed in ipſo aduentus eius meridie, ſiue feruore diei clariſsimo, ſancta trinitas mundo publica prędicatione innoteſceret, ipſo incipiente noſtro Iſaac euangelica voce. Exempli gratia, cum dicit: Ego & pater vnũ ſumus. Et paracletus autem ſpiritus ſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Et multa ad huius fidei regulam pertinentia, quorum notiſsimum atq; præclariſsimũ eſt illud apud Matthæum in calce euangelij: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Pulcherrimè igitur, atq; ſanctiſsimè, non ante, ſed vbi iam venerat tempus, vt conciperetur ſiue naſceretur ille Iſaac, figura ſiue forma huius, apparuerunt patri Abrahæ tres viri illi ſcilicet angeli, & currenti in occurſum, atq; adoranti, ac dicenti: Dñe, ſi inueni gratiam in oculis tuis, &c, vſq; ponam buccellam panis, tam promptè reſpondentes dixerunt, fac vt locutus es, tamq; familiariter comederunt tria ſata ſimilę, vitulumq; de armento tenerrimum & optimum, butyrum quoq; & lac. Quo alio modo magis familiariter quam iſto, cuperet pater Abrahã conicare ciuibus patrię inuiſibilis, ſiue ſeruire homo fidelis, & iuſtus reputatus pro merito fidei, ſanctę & indiuiduę trinitati? Similiter quo alio modo multarum gentium vniuerſitas, quarum ille eſt pater ſecundũ fidem, familiarius cupiat miniſtrare ſanctę trinitati, q̃ ſacrificando in ſancto altari ſacrificium dominici corporis & ſanguinis, ſtando ſub arbore, id eſt, crucis Chriſti fide, ſicut illic ſcriptũ eſt: Abraham vero ſtabat ſub arbore? Multa hic materia ſeſe offert, & dicendi copiã flagitat magna res, ſed nos in alio loco propoſſe diximus, & idcirco teſtimonium ſanctę trinitatis quod hic magnificè ſplendet, nos ſecundum propoſitum memoraſſe, ſiue demonſtraſſe contenti, finem faciamus præſentis libelli, protinus ad vlteriora progreſſuri ſecundum tenorem eiuſdem propoſiti, quo propoſuimus, in iſto ſanctæ ſcripturæ agro ampliſsimo theſaurum demonſtrare credulis, quem videre vel inuenire non poſſunt increduli.

Lege, Oſee. Oſee. 12. Pſal. 104. Trinitas in aduentu Chriſti mũdo publicata. Iohan 10. Ibidem. 14 Matth. 28. Gene. 18. Myſteriũ cõuiuij Abrahę cum tribus angelis.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE
Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti.

LIBER QVINTVS.

De eo quod Salomon in parabolis loquitur: Turris fortiſsima nomen Domini ad ipſam currit iuſtus, & exaltabitur, & quod ille ſit iuſtus, qui ex fide huius nominis iuſtificatur. Cap. I.

Corona ſpei noſtrę trinitatis. SPes noſtra imò & corona ſpei noſtrę tu es ô nomen Domini, nomen patris &
filij, & ſpiritus ſancti, corona (inquam) ſpei, ſicut Propheta dicit: Domine, ex-
celſum eſt brachium tuum, Deus Sabaoth corona ſpei, quæ ornata eſt gloria.
Quid enim aliud quam te ſperamus, aut ſperare debemus, dum loquendo &
ſcribendo nomen tuum prædicamus & glorificamus? Quid (inquam) aliud
Pſal 5. ſperare debemus, niſi quod diligentes nomen tuum, in te gloriabimur? Nam
Prou. 18. gloriabuntur in te (ait Pſalmiſta) omnes qui diligunt nomen tuũ. Et Sapientia
dicit: Turris fortiſsima nomen Dñi ad ipſam currit iuſtus, & exaltabitur. Quis
vero iuſtus, vel vnde iuſtus? Nunquid ex operibus? Nempe ſi de operibus agi-
Pſal. 142. tur, refragatur Pſalmiſta dicens: Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens, conſonante
Rom. 3. Apoſtolo cum dicit: Quia ex operibus non iuſtificabitur omnis caro coram illo. Vnde ergo iuſtus? Ex
Abacuc. 2. fide, quia ſcriptum eſt: Iuſtus aũt ex fide viuit. Abrahã ex fide iuſtificatus, ſicut ſcriptura dicit: Credidit
Gene. 15. Abrahã Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiã: deinde (ſicut memorauimus) myſteriũ ſanctæ trinitatis in
Rom. 4. tribus angelis videre, & ſuſcipere meruit. Et nos igitur in hac ſpe iuſtitię glorificemus te ô nomen Dñi
& hoc nobis ſit currere ad turrim fortiſsimã, & exaltari, quod fidelẽ commendimus ædificare ſermonẽ
ſuper fundamentum fidei, taliter vt turris eſſe poſsit in auxilio opportuno, ſpesq́; iſta firma ſit.

De eo quod ad Moyſen incipiens loqui Deus: Hæc (inquit) dices filijs Iſrael, Dominus Deus patrum ve-ſtrorum, Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob miſit me ad uos: & de nomine Adonay, quod nomen meum (ait) non indicaui eis. Cap. II.

Exod. 3. AD Moyſen Deus incipiens loqui, ſic inter cætera dixit: Hæc dices filijs Iſrael: Dominus Deus pa-
Exod 6. trum noſtrorum, Deus Abrahã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, miſit me ad vos. Hoc nomẽ mi-
Nomẽ meum Adonay nõ indicaui eis. hi eſt in æternum. Et alibi ad eundem dicit: Ego Dñs qui apparui Abraham, & Iſaac, & Iacob in Deo
omnipotente, & nomen meũ Adonay non indicaui eis. Illic ſubaudiendũ eſt, ſicut indicabo tibi. Quã-
dam enim gratiã ſpiritus ſui tunc dabat Dñs Moyſi, ſcilicet, operationẽ virtutum, quam non dederat,
ſiue indicauerat patribus illis. Neq́; enim illi virtutes eiuſmodi operati ſunt, ſed ſola fide glorioſi fue-
runt. Hoc qui perpendit, nimirũ ritè intelligit hoc dictum, & nomen meum Adonay non indicaui eis.
Itemq́; illud quod Eſaias vbi præmiſit: Vbi eſt qui eduxit eos de mari cum paſtoribus gregis ſui? Pro-
Eſa. 63. tinus ſubiunxit: Vbi eſt qui poſuit in medio eius ſpiritũ ſancti ſui? Et ſubinde: Spiritus Dñi ductor eius
Cur Moſi potius quã prioribus patribus data eſt operatio virtutum. fuit. Hæc (inquam) ritè intelligit, qui hoc perpendit, quod Moyſes pro ratione vel neceſsitate tem-
poris, quia non dimiſſurus erat Pharao populũ, niſi in manu forti, gratiam iſtam accepit à ſpiritu dñi,
ſcilicet, operationẽ virtutum. quam Apoſtolus medio, ſcilicet quinto loco ponit in ordine nouẽ cha-
riſmatum eiuſdẽ ſpiritus ſancti. Nimirum per iſtam gratiam, per operationẽ virtutum, nomen ſuum
Deus indicauit Moyſi, & per Moyſen omnibus nobis, ſcilicet, Adonay, quod nos generaliter dominũ
dicimus, ait beatus Hieronymus. Hinc eſt illud quod Eſaias loco ſupra memorato, cum dixiſſet: Vbi eſt
qui poſuit in medio eius ſpiritum ſancti ſui, vt aperiret qualem ſpiritus ſancti operationem illic ſic in-
1 Cor. 12. telligi velit, protinus ait: Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio maieſtatis ſuę, qui ſcidit aquas ante
Eſa. 63. eos, vt faceret ſibi nomen ſempiternum, qui eduxit eos per abyſſos. quaſi equum in deſerto non im-
pingentem, quaſi animal in campo deſcendens. Et interpoſito, quod iam ſupra diximus, Spiritus Do-
mini ductor eius fuit, rurſum ait: Sic adduxiſti populum tuum, vt faceres tibi nomen gloriæ.

Non fuiſſe diminutionem gloriæ uel meriti patribus illis, quod dixit: Et nomen meum Adonay non indicaui eis. Cap. III.

QVid proinde dicemus? Nunquid patres ſancti, Abraham, Iſaac, & Iacob, pro eo minoris ſunt
gloriæ vel meriti quam Moyſes, quia nomen ſuum Adonay non indicauit eis, indicauit autem
Moyſi in conſpectu Pharaonis, & Ægyptiorum, cæterorumq́; gentium per operationẽ vir-
tutũ. Vnde Pſalmiſta canit: Tu es Deus qui facis mirabilia, notam feciſti in populis virtutẽ tuã redemi-
Pſal. 76. ſti in brachio populũ tuum, filios Iacob & Ioſeph. Et ipſe Dñs ad Pharaonẽ. Idcirco aũt poſui te (inquit)
Exod. 9. vt oſtendã in te fortitudinẽ meam, & narretur nomen meum in vniuerſa terra? Minimè. Imò per hoc
Maxima fides priorũ patrum. prætioſior corã Deo in oculis noſtris fulget eorum magna fides. quod eiuſmodi ſignis quę vſq; hodie
Iudęi petunt, ſiue linguis, quæ nõ fidelibus (ait Apoſtolus) ſed infidelibus in ſignũ ſunt non indiguit vt
creſceret. Hinc idẽ Apoſtolus, memorata ipſorũ fide. Ideo (inquit) Deus nõ cõfunditur vocari eorũ de-
1. Cor. 14. us. Et verè nõ cõfunditur, quippe qui & vltro nomẽ hoc ſibi aſſumpſit, nomẽ ipſorũ dicẽs, vt ſupra me-
Heb. 11. morauimus: Ego ſum Deus Abrahã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob. Hoc nomen mihi eſt in æternum, &
Exod. 3. hoc memoriale meum in generatione & generationem. Cum ergo dicit: & nomen meum Adonay
Exod. 6. non indicaui eis, pulchrè ſubauditur, & tamen fides eorum magna fuit. Econtra cum eccè nunc indi-
cauero populo huic nomen meum Adonay, deniq; nunc videbis, quæ facturus ſum Pharaoni, per
manum enim fortem dimittet eos, & in manu robuſta eijciet illos de terra ſua, fides eorum non ma-
gna erit, imò rebelles erunt & increduli, & populus duræ ceruicis, in tantum, vt tu quoq; exacerba-
tus ab illis, diſtinguere habeas in labijs tuis, & loqui ſicut homo non magnæ fidei. Iam quippe
ſciebat

ſciebat Dominus, dicturum eſſe Moyſen, poſtquam indicaſſet nomen ſuum Adonay: Audite rebelles & increduli, num de petra hac aquam poterimus vobis eijcere? Quam culpam mox ſententia ſecuta eſt dicentis: Quia non credidiſtis mihi, vt ſanctificaretis me coram filijs Iſrael, non introducetis hos populos in terram, quam ego dabo eis. Hæc idcirco dixerim vt liquido conſtet, quia non diminutio eſt gloriæ & honoris, ſed dignitatis patribus illis, qui dixit: Et nomen meum Adonay non indicaui eis, imò & maioris eſſe meriti quod abſq; illo indicamento tanti nominis, non viſa tantarum operatione virtutũ exiuit Abraham de terra ſua, cum iſti vix poſt tantarum operationum virtutum crediderunt & ſecuti ſint, vt habitarent in terra ſibi ab ipſo data, præſertim cum clamauiſſent ad Dominum, & educerentur de domo ſeruitutis, de ergaſtulo Aegyptiorum, de fornace ferrea. Amplius autem & hoc mirandũ de homine, qui non videret reſurrectionẽ mortuorum, ſicut nec cæterarum acceperat operationẽ virtutum, quia ſicut meminit Apoſtolus, fide obtulit Iſaac cum tentaretur, & vnigenitum offerebat qui ſuſceperat repromiſsiones, ad quem dictum eſt: Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen, arbitrans, quia & à mortuis ſuſcitare poteſt Deus. Sed iam ad ſupradictum capitulum reuertamur.

Fides Moyſi ad aquas contradictionis. Nume. 20. Heb. 11. Rom. 5. Gala. 3. Gene. 21.

De eo quod Sadducæis reſpondens Dominus pro reſurrectione mortuorum, congruè patrum iſtorum meminit, dicente Deo: Ego ſum Deus Abrahã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, pro quo ſic aſſumpſit: Non eſt Deus mortuorum, ſed uiuorum, omnes enim ei uiuunt. Cap. IIII.

HAec (inquit) dices filijs Iſrael: Dominus Deus patrum noſtrorum, Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob miſit me ad vos. Huius loci memor Dominus reſpondit tentantibus Sadducæis, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: De reſurrectione mortuorum non legiſtis, quod dictum eſt à Deo dicente vobis: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt Deus mortuorum ſed viuorum. Omnes enim ei viuunt. De qua eius reſponſione nonnulli dubitare ſolent, quaſi non ſatisfecerit pro aſtruenda reſurrectione contra illorum ſectã, ſiue hæreticã opinionẽ. Aiunt enim, quod etiam ſi mortui non reſurgant nihilominus vera & firma ſit ſententia: non eſt Deus mortuorum, ſed viuorum, omnes enim ei viuunt. Quid enim? Nunquid Petrus & Paulus quia nondum reſurrexerũt, non ei viuunt? Nonne cum in corpore eſſent, cupiebant peregrinari à corpore & præſentes eſſe ad Deum idcirco vt verius viuerent? Hæc quæſtio difficilius ſolueretur, ſi Sadducæi ſic dicerent, non eſſe reſurrectionẽ corporum, vt ſaltem ſpiritum ſiue animam poſt depoſitionẽ corporis viuere faterentur. At illi neutrum fatentur. Hinc eſt illud in Actibus Apoſtolorum: Sciens aũt Paulus, quia vna pars eſt Sadducæorum, & altera Phariſæorũ, exclamauit in concilio: Viri fratres, ego Phariſæus ſum filius Phariſæorum, de ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor. Et cum hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo. Sadducæi etenim dicunt non eſſe reſurrectionem, neq; angelum. Phariſæi aũt vtrunq; confitentur. Factus eſt autem clamor magnus, & ſurgentes quidã Phariſæorum clamabant, dicentes: Nihil mali inuenimus in homine iſto. Quid ſi ſpiritus ei locutus eſt aut Angelus? Igitur quia Sadducæi ſic negabant reſurrectionem corporum, vt nullã poſt corpora crederent eſſe vitam animarum pulchrè & rationabiliter Dominus ſic aſſeruit, vitam eſſe poſt corpora vt ſimul aſſereret eſſet reſurrectionẽ corporum. Conceſſo nanq;, quod neceſſario concedi oportebat, dixiſſe Deum: Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob (Pentateuchum quippe Sadducæi ſuſcipiebant) ſimulq; aſſumpta hac ſententia quæ refelli non poteſt, non eſt Deus mortuorum ſed viuorum, concluſio ſequebatur, eſſe reſurrectionem mortuorum. Quia ſicut inconueniens, imò & impium eſt, dicere Deum mortuorum, ſic nihilominus abſurdum eſt & impium: dicere Deum ſemiuiuorũ ſiue Deum ſemi mortuorum, quod conſequitur, ſi à viuentibus animabus corpora non reſurgunt.

Exod. 3. Matth. 22. Reſponſio Chriſti cõtra Sadducæos. 2. Cor. 4. Philip. 1. Sadducæi neq; animas neq; angelos viuere putãt. Acto. 23.

De capitulo Prophetæ Oſee: Et locutus ſum (ait Dominus) ſuper Prophetas, & in manu Prophetarum aſsimilatus ſum, quomodo ſancta trinitas in iſtis patribus aſsimilata fuerit in Abraham Deus pater, in Iſaac Deus filius, in ſupplantatione Iacob, Deus ſpiritus ſanctus. Cap. V.

LAudare non ſufficimus viros tam glorioſos, ſecundum fidem parentes noſtros Abraham, Iſaac, & Iacob, quibus tam multam facit gloriam trinitas Deus, vt ſub nominibus eorum, nomen ſuum deſignari dignaretur, pater & filius & ſpiritus ſanctus. Quod nomen manifeſtè nondum portare poterat mũdus. Reuera tres iſti ſunt Prophetæ de quibus maximè in Oſee dixerit idẽ Deus: Et locutus ſum ſuper Prophetas, & ego viſionẽ multiplicaui, & in manu prophetarũ aſsimilatus ſum. Dicendũ ergo, quamuis breuiter, quomodo vel quibus rebus geſtis in manu prophetæ Abrahã, Deus pater: & in manu prophetæ Iſaac, Deus filius: & in manu prophetæ Iacob, cooperante matre Rebecca, Deus ſpiritus ſanctus aſsimilatus ſit. Abrahã pater excelſus, Abrahã pater multarũ, ſubauditur gentiũ, interpretatur. Et quis pater veraciter excelſus, niſi Deus pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarũ (vt ait Apoſtolus) & Deus totius cõſolationis? Et quis veraciter pater multarũ gentiũ, niſi idẽ Deus per gratiã, pater omniũ noſtrũ ex quacunq; gente credentiũ? Hic antiquã ſibi coniunxit eccleſiã. Etenim eccleſia ſecũdũ fidẽ, ab initio vſq; ad natiuitatẽ Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſecundũ carnẽ coniunx eius extitit, & hunc filiũ virgo fidelis ex ſpiritu ſancto conceptũ illi peperit, longè ante promiſſum diu expectatũ. Nonne huic ſimile fuit, quod Abrahã ex ſterili coniuge Sara, diu expectatũ vnigenitum Iſaac in ſenectute ſuſcepit?

Oſee. 12. Abrahã deum patrẽ ſignificat. 2. Cor. 1.

Deniq;

Heb. 7. Iſaac deũ filium præſignauit. Gene. 21. Luc. 1.

Deniq; in Sara, quod nomen interpretatur Princeps, rectè intelligitur fides, cuius principatus ante Deum magnus eſt. Et ancilla Agar, quod interpretatur aduena, intelligitur lex, quæ prius in ſeruitute generauit, & nihil ad perfectum adduxit, quam naſceretur ſecundum carnem Dei filius ex libertate fidei. Iſaac riſus interpretatur, & quis talis riſus, vt eſt Dominus Ieſus Chriſtus Dei filius? In natiuitate, & ante natiuitatem illius Iſaac, in nouiſſima promiſſione, riſerunt ambo parentes eius, amplius autem mater quæ nato illo dixit: Riſum mihi fecit Deus quicunq; audierit corridebit mihi. Nonne illud ſimile eſt huic, quod nato Dei filio ex vtero virginis, mater ſuperna Hieruſalem riſit. Riſit enim, id eſt, cantauit gloriam Deo in excelſis, & cantando gaudium ſuum, gaudium noſtrum, riſum magnũ hominibus bonę voluntatis euangelizauit. Huic proprio filio ſuo Deus nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum & ex abundanti eſt aſtruere. Notũ quippe eſt omnibus, quod per iſtũ aſſimilatus fuerit in eo, quod Abraham illum ſuum vnigenitũ Deo iuſſus in holocauſtum obtulit. Iacob ſupplantator interpretatur. Et quis ita ſupplantator vt eſt ſpiritus ſanctus? Nec enim indecẽs eſt Deo ſupplantationis verbum, pręſertim cum in Pſalmo ſcriptum eſt: Exurge Domine, pręueni eum, & ſupplanta eũ, ſubauditur populum Iudaicum, vt auferatur eis, & alijs detur non ſolum illud, quod per ſimilitudinẽ timuerunt, dicendo: Et venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem, verumetiam ea quæ illorũ præcipua ſunt, adoptio filiorũ, & gloria, & teſtamentum, & legiſlatio, & obſequiũ, & promiſſa.

Rom. 8. Gene. 22. Iacob deũ ſpiritũ ſanctũ præſignauit. Iohan. 11. Roma. 9.

Item, de conſilio Rebeccæ, quod ille ad vtilem ſuſcepit effectum, quam rectè intelligimus in eo aſſimilatam eſſe ſpiritus ſancti gratiam & de veſtibus valde bonis, quibus illum induit, & de verſiculo Pſalmi: Elegit nobis hæreditatem ſuam, ſpeciem Iacob, quem dilexit. Cap. VI.

Melior exercitatio Iacob quã Eſau

IGitur in conſilio Rebeccæ, quod dedit filio ſuo Iacob, & ille ad vtilem ſuſcepit effectum, aſſimilatum eſſe rectè intelligimus ſpiritum ſanctum. Ipſa namq; Rebecca in illo facto gratiam ſpiritus ſancti ſignificat. In duobus filijs eius, quorũ alter Eſau factus eſt (ait ſcriptura) vir gnarus venãdi, & homo agricola. Alter vero Iacob, vir ſimplex, & habitabat in tabernaculis. Iſaac amabat Eſau, eo quod de venationibus eius veſceretur & Rebecca diligebat Iacob. Exemplum ſiue experimentum verax fuit Apoſtolo, vt diceret ſcribens ad Timotheum: Exerce teipſum ad pietatẽ, nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt pietas autem ad omnia vtilis eſt, promiſſionem habens vitę quę nunc eſt, & futuræ. Corporali namq; exercitatione ſeipſum exercebat Eſau, & hæc illi ſicut ad modicum fuit vtilis, vt magno eiulatu flenti tandem diceret Iſaac: In pinguedine terræ & in rore cœli deſuper erit benedictio tua. Quibus verbis promiſſionem vitæ accepit ſolius vitæ quæ nunc eſt. Porrò, pietas in qua Iacob ſeipſum exercebat ad omnia vtilis fuit, promiſſionem habens vitæ quę nunc eſt in his verbis: Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundatiam frumenti, vini & olei. Promiſſionem autem vitæ futurę in his quæ ſequuntur. Et ſeruient tibi populi, & adorent te tribus. Eſto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuę. Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus, & qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur. Tali namq; benedictione Chriſtus qui eſt vita æterna, naſciturus promittebatur de ſemine eius. Quod vel quale fuit illud conſilium Rebeccę cum Iacob, in quo ſupra diximus aſſimilatum fuiſſe ſpiritum ſanctum. Nunc ergo acquieſce fili mi conſilijs meis, &c. vſque & veſtibus Eſau valde bonis quas apud ſe habebat domi, induit eum. Veſtes illæ valdè bonæ, veſtes erant ſacerdotales, quas ideo ſcriptura veſtes dixit Eſau quia primogenitus erat, ſed Rebecca illum tali functione dignum non eſſe ſciebat. Secundum myſterium, veſtes cum quibus benedici oportebat filium dignũ, ſunt illa chariſmata ſpiritus ſancti, quæ ante commemorauimus ex Epiſtola Pauli Apoſtoli, ſermo ſapientiæ, ſermo ſcientiæ, fides, gratia ſanitatum, operatio virtutum, Prophetia, diſcretio ſpirituum, genera linguarum, interpretatio ſermonum. Veſtes huiuſmodi habebat & habet apud ſe domi, ſecundum ſimilitudinem Rebeccæ, gratia ſpiritus ſancti. Quomodo apud ſe domi? vtiq; in poteſtate dandi ſiue diuidendi ſicut pro mis ait idem Apoſtolus: Hęc autem omnia operatur vnus atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout vult. Et primum quidem chariſmata hęc diuiſit, prout voluit, electioni illius populi Iſraelitici: deinde vero & electioni gentium, facta commutatione ſecundum ſimilitudinem illorum geminorum, ſicut & in Pſalmo ſcriptum eſt: Elegit nobis hæreditatem ſuam, ſpeciem Iacob quem dilexit. Hæc enim dicens, mittit nos ad noſtram hiſtoriam. Quia ſicut Eſau, qui prior natu erat, adeo reprobatus eſt, & Iacob dilectus, ſic Iſraeliticus populus, qui prius quadam familiaritate Deo acceptabilis erat, poſtmodum eſt reiectus, gentes vero quæ nullam eius cognitionem in primis habuerunt, eius benedictionibus meruerunt vel receperunt, hoc eſt, quod dicit ſpeciem Iacob, id eſt, ſecundum ſimilitudinem Iacob quem dilexit. Eſau autem (ait ipſe in Malachia) odio habuit.

Gene. 27. Veſtes bonæ, quas induit Iacob chariſmata ſunt ſpiritus ſancti. 1. Cor. 2. Eſau Iudaicũ populũ Iacob gẽtes pręſignat. Pſal. 46. Malach. 1.

De chariſmatibus ſpiritus ſancti, per illas veſtes bonas, figuratis, & de myſtica caligine oculorum Iſaac benedicentis, & de eo quod dixit Moyſes: Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo quem ſcripſiſti. Cap. VII.

Accipere benedictionẽ qui ſunt digni

CVm illis veſtibus valdè bonis, conſilio Rebeccæ matris ingreſſus eſt Iacob ad patrem Iſaac, iam non videntem, vt acciperet benedictionem. Neq; enim propter illas veſtes benedictionem hæreditate poſſideret, niſi etiam ingreſſus ad patrem (ſicut iam dictum eſt) non videntem,

verba

verba benedictionis ex ipſius ore accepiſſet. Similiter cum ſupradictis ſancti ſpiritus chariſmatibus, omnis vir ſimplex habitans in tabernaculis, omnis vir fidelis ſpem habens in verbo promiſſionis, qualium ex optimis vnus erat Moyſes, qui hanc ipſam ſcripturã myſticã ſcripſit, ingreſſus eſt ingreſſu fidei cui omnia prꝗſentia ſunt ad Chriſtum Dei filium, quaſi non videntem. id eſt in cruce morientẽ, vbi lumina regia, lumina riſum & gaudium ſecundũ nomen Iſaac diligentibus ſe inſinuanna, caligine mortis obſcurata fuerunt, vt acciperet remiſſionem peccatorum. Neq; enim per chariſmata illa talẽ benedictionem, ſcilicet peccatorum remiſſionẽ quiſquam accipere potuiſſet, niſi hic noſter Iſaac, clauſis in morte oculis, iam dediſſet. Hoc ſciens idem Moyſes fideliſſimus in tota domo eius taliter locutus eſt: Aut dimitte eis hanc noxã, aut ſi non facis, dele me de libro tuo quem ſcripſiſti. Idem: Prꝗcipis vt educã populũ iſtum, & non indicas mihi quem miſſurus es mecũ, præſertim cum dixeris: Noui te ex nomine, & inueniſti gratiam coram me. Ac deinceps: Si non tu ipſe prꝗcedas, ne educas nos de loco iſto. De iſto capitulo (vt verbis loquar Apoſtoli) grandis nobis ſermo, & interpretabilis ad dicendum, quoniam (quod in pluribus verum eſt) imbecilles, aut, facti eſtis ad audiendum. Paruuli enim ſunt hodieq; quàm plurimi, quia nondum cognouerunt illa cognitione, quꝗ perfectorum eſt gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Interrogemus ergo fideliſſimum Moyſen. Quis eſt ſermo iſte quem tu locutus es: Aut dimitte eis hanc noxã, aut dele me de libro tuo quem ſcripſiſti? Cum hic percunctatus fueris, puta quod tibi reſpondeat verbis huiuſcemodi, verbis viri eiuſdem fidei, verbis fidelis Dauid: Afflictus ſum & humiliatus ſum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Statimq; conuerſus ad Dominum: Domine (inquit) ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te nõ eſt abſconditus. Hoc deniq; dixiſſe congruit non ſoli Dauid, verum etiã omnibus ſanctis. Omnium quippe deſiderium erat vnum deſideriũ gemituoſum, naſci Chriſtũ venire ſaluatorẽ Dei filium, ad dandam benedictionẽ, ad dandum ſpiritum ſanctum in remiſſionẽ peccatorum, hoc erat illud deſideriũ. Hinc idem Iacob ad filium ſuum Ioſeph: Benedictiones (inquit) patris tui confortatꝗ ſunt benedictionibus patrũ eius, donec veniret deſideriũ collium æternorũ. Rugiẽs igitur Moyſes à gemitu cordis ſui ſecundũ hoc deſideriũ: Aut dimitte, inquit eis hanc noxã, aut dele me de libro tuo quẽ ſcripſiſti. Quid eſt dicere? Si nõ dimiſeris, ſi propter peccatũ eorum promiſſionẽ tuã implere deſieris, vt deleris illis, non veniat ſemẽ quod Abrahꝗ promiſiſti, vnũ eſt ac ſi deleas, & planẽ conſequitur, vt deleas me de libro tuo quẽ ſcripſiſti. Nullus enim niſi ille venerit ſaluari poterit, proinde ſi nõ tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto. Quo enim nobis intrare in terrã aliquam, niſi ex populo iſto ſecundũ promiſſionẽ tuam naſcatur, qui nos inducat in vitã ꝗternã?

Nume. 12.
Exod. 32.
Exodi 33.
Oratio Moyſi pro paſsione Chriſti in remiſsionẽ peccatorũ.
Hebræ. 5.
Deſiderũ antiquorũ patrũ pro Chriſto.
Gene. 49.

Item de chariſmatibus ſpiritus ſancti, & quod benedictio, qua noſter Iſaac nos benedixit, gratia ſit ſpiritus ſancti, ex ipſo procedentis, & contra Monothelitas de myſterio illo mirabili, quod Iſaac non ei, cui ipſe uoluit, ſed ei benedixit quem Rebecca mater benedictum eſſe maluit. Cap. VIII.

OMnium chariſmatum iam ſupradictorum optima eſt odorifera fides, & hꝗc maximẽ iuuit, maximẽ prouexit omnes, quos ſpiritus ſanctus ſecundum iam dictam ſimilitudinem Rebeccæ donis ſuis, tanquam veſtibus valde bonis, induere dignatus eſt, quem ſcriptura taliter commendauit, vt diceret: Statimq; vt ſenſit veſtimentorum eius fragrantiam, benedicens ait: Eccẽ odor filij mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus, myſterium magis placet, ſcilicet ſacramentum fidei, quia ipſa eſt quæ ſuauiorem inter omnia chariſmata ſpiritus ſancti reddere ſolet noſtro ſancto Iſaac filio Dei, vt viſcera ſua continere non poſſit, quin abundantiam effundat tantæ, tamq; neceſſariæ benedictionis, tantæ gratiæ ſpiritus ſancti, quæ eſt remiſſio peccatorum, quæ de ipſo procedit. Factumq; eſt myſterio mirabili, vt benediceret ei, cui ipſe voluit, ſed ei quem Rebecca mater benedictum eſſe maluit. Nonne myſterium in hoc fuit Euangelicæ ſiue catholicæ veritatis, qua in vno eodemq; Domino noſtro Ieſu Chriſto, ſicut duas naturas ſiue ſubſtantias, ita duas voluntates, duas prædicamus operationes, alteram diuinitatis, alteram humanitatis? Hoc enim fidei ratio ſapit, & multa ſunt experimenta in verbis ipſius Domini noſtri. Exempli gratia Cum ſecundum voluntatem humanæ infirmitatis dixiſſet: Nunc anima mea turbata eſt, & quid dicam: Pater ſaluifica me ex hora hac, protinus ſecundum voluntatem diuinitatis ſibimet obuians dixit: Sed propterea veni in horam hanc, vt non ſaluificer ex ea, ſed mortem patiar. Pater clarifica tuum nomen. Similiter ſecundum voluntatem humanitatis videns ciuitatem, fleuit ſuper illam: voluiſſet enim illam ſaluam fieri vnde dixit: Hieruſalem Hieruſalem, quotiens volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti. Secundum vero voluntatem diuinitatis, facta de reſtibus funiculo, omnes de templo eiecit, dicto quoq; exprimens, quid facto ſignificaret: Amen dico vobis, ait, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Multa hic dici poterant contra errorem Eutychetis, ſiue Monothelitarum hæreſim, ſed nos, quia propoſito tenemur, meminiſſe contenti duarum in Chriſto voluntatum ſiue operationum, pro ſimilitudine Iſaac, quia non illi cui voluit, ſed illi cui noluit benedixit, cœpta proſequamur.

Fidei eminẽtia inter chariſmata ſpiritus ſancti.
Duꝗ volũtates & operationes in Chriſto contra Monothelitas
Ioan 12.
Math. 23.
Math. 23.
Math. 21.

De operatione uirtutum, quæ magna eſt inter chariſmata ſpiritus ſancti, quod ſecundum illam dictum ſit: Et non ſurrexit Propheta ultra in Iſrael, quem noſſet Dominus facie ad faciem, & quod uirtutes operari, hoc fuerit indicare nomen Adonai. Cap. IX.

De

DE operatione virtutum, quæ gratia magna eſt in diuiſionibus gratiarum ſpiritus ſancti, ſuperius loqui cœpimus, ſimul memores illius dicti. Ego Dominus qui apparui Abraham, Iſaac, & Iacob, in Deo omnipotente, & nomen Adonai non indicaui eis. Poſt illa quæ hinc iã diximus

Exod. 6.
Deute. 14.

adhuc dicere ſupereſt, quia ſecundum gratiam iſtam merito magnificus habetur Moyſes, ita vt de illo ſcriptura dicat: Et nõ ſurrexit Propheta vltra in Iſrael ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciẽ. Sequitur enim: In omnibus ſignis atque portentis, quę miſit per eum vt faceret in terra Aegypti Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vniuerſæque terrę illius, & cunctam manum robuſtã, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyſes coram vniuerſo Iſrael.

Quomodo Io. Bap. non fuit ſicut Moyſes.
Math. 11.

Secundum ergo gratiam iſtam, ſcilicet ſecundum operationem virtutum, & nõ ſecundum omnimodam ſpiritus ſancti gratiam dictum hoc intelligi oportet: Et non ſurrexit Propheta vltra in Iſrael, ſicut Moyſes. Alioqui repugnans eſſe videbitur vel illi ſententiæ, quam de vno dixit Dominus: Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta. Proinde notandum quod non ita ſcriptum eſt. Et non ſurrexit vltra Propheta tantus vt Moyſes, ſed ſicut Moyſes, determinata etiam qualitate ſiue modo ſui rectionis quo ille ſurrexit, dicẽdo in omnibus ſignis atque portentis. Nam reuera ſecundum hunc modum nec ipſe Ioannes, nec alius quiſquã ſurrexit ſic vt Moyſes. De quo videlicet Ioanne, ſic in Euangelio ſcriptum eſt: Et multi venerunt ad Ieſum & dicebant. Quia Ioannes quidem ſignum fecit nullum. Omnia autem quæ dixit Ioannes de hoc, vera erant.

Ioan 10.
Deut. 18.
Math. 12.
Ioan. 6.

Forte dicit aliquis: Quid agis de magno Propheta Dño noſtro Ieſu Chriſto? Nonne ſaltem ille Propheta ſurrexit in Iſrael ſicut Moyſes? Nonne de illo ſic dixit & ſcripſit Moyſes? Prophetam de gente tua & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dñs Deus tuus? Ad hæc inquam, nimirum ſi de magnitudine quęritur ſicut veraciter plus quam Iona, & plus quã Salomon hic ita & plus quã Moyſes. Veruntamen apud curioſos homines, non hic ſicut Moyſes. Vnde cum multa mira faceret, cum etiam de paucis panibus multa millia ſatiaſſet, & diceret eis: Hoc eſt opus Dei vt credatis in eum quẽ ille miſit. Dixerunt ei: Quod ergo tu facis ſignum, vt videamus & credamus tibi? Quid operaris? Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto. Denique quicquid feciſſet, aut facere vellet nõ eſſet eis ſicut Moyſes, niſi eorum & curioſos oculos eiuſmodi miraculis paſceret, & otioſos ventres ſemper cibo impleret.

Quomodo Chriſtus fuit ſicut Moyſes.
Iob 33.

Itaque quod dixerat Moyſes: Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dñs Deus tuus, pro veritate naturæ humanæ dictum, rectè intelligitur, quia futurum erat & reuera ſic factum eſt, vt filius dei ſecundum hanc fieret ſicut Moyſes id eſt, verus homo, ſicut in Iob ſcriptum eſt & nos meminimus longè ſuperius, ſi fuerit pro eo Angelus, loquens vnum de ſimilibus. Nã in cæteris longè hic plus quam Moyſes. Et de chariſmatibus ſpiritus ſancti cœptum ſermonẽ peragamus, multa bona, ſecundum omnes eiuſdem ſpiritus ſancti operationes, ſiue miniſtrationes operatus eſt, excepto quod genera linguarum ore proprio non exercuit, quam ſpiritus ſancti gratiam, poſtmodum Apoſtolis ſuis dedit, & inſuper remiſſionẽ peccatorum, per eundẽ ſpiritum ſanctũ ſolus operatus eſt.

Item de illa gratia ſpiritus ſancti, quæ eſt operatio virtutum, quomodo illam malefici coram Pharaone æmulati ſunt, & non ualentes ſubſiſtere, dixerunt: Digitus Dei eſt hic. Cap. X.

Aemulator miraculorũ ſpiritus mendacij.
Exod. 7. 8.
Confeſſio dæmonũ de digito & filio dei

PRæclaram ſpiritus ſancti gratiam, ſcilicet operationem virtutum, qua Moyſes in veritate magnus fuit, æmulator nunc vſque ſpiritus mendacij, ſicut iam tunc coram Pharaone æmulatus eſt quoadusque potuit, ſicut ſcriptum eſt: Dum enim proieciſſet virgam, & verſa eſſet in colubrum. Et iterum. Cum percuſſiſſet virga aquam fluminis, & verſa eſſet in ſanguinem, ac: Cum tertio extendiſſet manum ſuper aquas Aegypti, & aſcendiſſent ranæ, & operuiſſent terram, fecerunt malefici per incantationes ſuas ſimiliter, ſed erat mendacium in viſu, quia non erat veritas in ſenſu. Quando ventum eſt ad cyniphes, vt percuſſo puluere terræ, eſſent cyniphes tam in hominibus, quàm in iumentis, non ſolum importunæ viſu, verumetiam mordaciter moleſtæ in ſenſu, non potuerunt ſtare malefici, & dixerunt: Digitus Dei eſt hic. Vnde miramur, quod efficaciam iſtam ſpiritus ſancti, ſcilicet operationem virtutũ, ſcierunt homines eiuſmodi nominare digitum Dei, ſicut & illud miramur, vnde ſcierit Nabuchodonoſor nominare filium Dei. Dixit enim: Eccè ego video viros quatuor ſolutos. & ambulantes in medio ignis, & ſpecies quarti ſimilis filio Dei. Sicut illic: Operantibus magis illis, hanc potentiam digiti Dei, ſcilicet operationem virtutum, æmulatus eſt ſpiritus mendacij, ita & maximè in illo

2. Theſſ. 2.
Roma. 1.
Timo. 3.

iniquo æmulabitur, cuius eſt aduentus, ait Apoſtolus ſecundum operationem Satanæ in omni virtute & ſignis & prodigijs mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis, his qui pereunt, eo quod charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent, & ideo mittet illis Deus operationem erroris vt credant mẽdacio. & iudicẽtur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati. Niſi enim Pharaoni illi ſimiles fuiſſent, & (vt verbis vtar eiuſdẽ Apoſtoli) niſi veritatẽ Dei in iniuſtitia detinuiſſent, quia quod notũ eſt, Dei, manifeſtũ eſt illis. Niſi inquã propoſitũ haberent penetrare domos & captiuas ducere mulierculas, id eſt. animas miſeras oneratas peccatis ſecundũ ſimilitudinẽ illius Pharaonis, cui propoſitũ fuit dñm neſcire, & Iſraelẽ non dimittere, non mitteret eis, non permitteret ad eos venire dñs ſpiritũ mẽdacij, homines mẽdaces, reſiſtẽtes digito Dei, cõtra dicẽtes quoad poſſunt ſancto ſpiritui ſimiles magis illis, vnde & protinus dicit: Quemadmodũ aũt Iãmes & Mãbres reſtiterũt Moyſi, ita & hi reſiſtunt veritati. Et quid tandẽ: inſipientia, inquit, eorũ manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.

De trina benedictione nominis Domini, quam Dominus peracto tabernaculo mandauit Moyſi, dicens: Sic benedicetis filijs Iſrael, & de eo quod ait: Inuocabunt nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

Cap. XI.

POſt exitum Iſrael de Aegypto, peracto tabernaculo, & perſcripta lege cerimoniarum, locutus eſt Dominus ad Moyſen dicẽs: Loquere ad Aaron, & ad filios eius: Sic benedicetis filijs Iſrael & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te: Oſtendat Dñs faciem ſuam tibi, & miſereatur tui. Conuertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem. Inuocabunt nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis. Hic quo pabſcondit Moyſes faciem ſuam, & poſitum habet velamen ſuper eam, ſed in Chriſto (ait Apoſtolus) idipſum velamen euacuatur. Quomodo in Chriſto euacuatur? Euntes (inquit) docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Quidnam eſt præeunte doctrina baptizare gentes, niſi benedicere filios Iſrael. Denique ex quacunque gente, ſiue natione in Chriſtum credentes, propter hoc ipſum quia credunt, ipſi ſunt filij Iſrael, ſicut & filij Abrahæ. Ergo tertio hic repetitum nomen Domini in verbo benedictionis, incredulo quidem Iudæo partim velatum eſt, quia non ſic diſtinctum ſiue expreſſum eſt: Benedicat tibi Dominus pater, oſtendat tibi faciem ſuam Dominus filius, conuertat vultum ſuum ad te Dominus ſpiritus ſanctus. Neque enim intendere potuiſſent filij Iſrael in faciem Moyſi, ſic expreſſa gloria vultus eius, ſed (vt iam dictum eſt) in Chriſto reuelatur. Filij namque Aaron ſummi ſacerdotis, Apoſtoli & ſacerdotes ſunt magni Pontificis, qui penetrauit cœlos Ieſu Chriſti. Ipſorum eſt benedicere ſub trino nomine Domini, id eſt, baptizare in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, ſic tamen vt ſciant ſe non datores, ſed miniſtros eſſe benedictionis. Hoc eſt quod protinus dicit: Inuocabunt nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis. Quapropter prouidus Apoſtolus ſcribens ad Corinthios dicit: Nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? item cum dicit quis, ego quidem ſum Pauli, alius ego Apollo, alius vero ego Cephæ, nonne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? Quid vero Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & vnicuique ſicut Dominus dedit. Ego plãtaui, Apollo rigauit, ſed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Nimirũ hoc ſapere hæc authoritas veritatis exigit, qua dicit. Inuocabunt nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

Nu. 6. Benedictio filiorum Iſrael ſub nomine trinitatis. 2. Cor. 3. Math. 28. Iudæis velamen habet Moſes. Exod. 34. 2. Cor. 3. Hebræ. 4. 1. Cor. 1. 1. Cor. 3.

De benedictione qua benedixit Iacob Ioſeph filio ſuo ſub trina inuocatione ſancti nominis, Deus in cuius conſpectu ambulauerunt patres mei, Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea, Angelus qui eruit me de cunctis malis, & quod ille Angelus perſona ſit filij, Cap. XII.

PEnè præterijt me, & retro relictus eſt quidam locus agri huius, In quo theſaurum hunc abſconditum eſſe iam ſæpe diximus, id eſt, ſcripturæ huius ſacroſanctæ, in qua ſanctæ trinitatis myſterium mirabiliter & ſplendere & latere nunc vſque prædicamus, & in inuentione eius oppido lætamur, dicentes cum Pſalmiſta: Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa. Cum ægrotaret in Aegypto pater Iſrael, & hoc audito, ire perrexiſſet Ioſeph, aſſumptis duobus filijs ſuis, Manaſſe & Ephraim, poſtmodum ita ſcriptum eſt: Benedixitque Ioſeph filio ſuo, & ait: Deus, in cuius conſpectu ambulauerunt patres mei, Abraham, & Iſaac, Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea, vſque in præſentem diem, Angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris iſtis. Sic incipiens, benedixit primum duos filios, Ioſeph, & deinde duodecim filios ſuos, ſingulos benedictionibus proprijs. Semel dixit: Deus in cuius conſpectu ambulauerunt patres mei, & ſecundo: Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea, tertio autem: Angelus qui eruit me de cunctis malis. Et quis eſt ille Angelus, qui eruit eum de cunctis malis niſi Angelus magni cõſilij, Deus Dei filius? iſta namque perſona, ne dubites quod ſignificetur nomine Angeli qui eruit me, ait, de cunctis malis, iſta inquam perſona in initio malorũ cunctorum apparuit ei, quando fugiebat Eſau fratrem ſuum dicentem: Venient dies luctus patris mei, vt occidam Iacob fratrẽ meum. Quomodo illi apparuit? vel quibus ex iudicijs dinoſci poteſt, quod hæc perſona, ſcilicet filius Dei, fuerit qui illi apparuit? Ait ſcriptura: Cumque veniſſet ad quendã locum, & vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum, tulit de lapidibus qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormiuit in eodem loco, viditque in ſomnis ſcalam ſuper terrã, angelos quoque Dei aſcendentes & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ dicentẽ ſibi: Ego ſum Dñs Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac, &c. vſque: Et ero cuſtos tuus quocunque perrexeris. Denique magnum hic eſt filij Dei ſacramentum ſi ritè ſcalam agnoſcis, ſi quid ſit Dominum ſcalæ innixum ritè perpendis. Siquidem ſaluo morali intellectu, quo dicere poſſumus, ſcalam eſſe vitæ noſtræ profectum & ſcalæ huius latera, noſtrũ corpus & animam, gradus autem eiuſdem ſcalæ, diuerſarum eſſe aſcenſiones virtutum. ſaluo inquã hoc morali intellectu, generatio Domini noſtri Ieſu Chriſti per ſcalã illam debet intelligi, cuius quaſi duo latera ſunt duo Patriarchæ magni ſcribente Euangeliſta: Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraham. Ad iſtos namque patres Deus eundem Chriſtum naſci de ſemine eorum cum iuramento repromiſit. Quomodo ſupremo gradui ſcalæ Dominus innixus fuit? Ita nimirũ vt pupillus id eſt abſque patre ſecundum carnem natus in hoc ſeculo, opus haberet optiuo patre, & nutritio Ioſeph. Igitur

Gene. 48. Eſa. 9. Gene. 27. Gene. 28. Scalæ Iacob in generatione Chriſti. Matth. 1. Gene. 48.

Angelus qui eruit me, ait Iacob, de cunctis malis, ipſe eſt Deus Dei filius, ac proinde quia taliter orauit tertio Deum nominans, palam conſtat, quia ſanctam trinitatem inuocauit.

Quod oportuerit in illis antiquorum benedictionibus taceri relatiua nomina, quæ ſunt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, & ſermonem claudi, ut non ſic apertè benedicerent ſicut nunc benedicimus, uel baptizamus in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, & de eo quod ſcriptum eſt in Eſaia: Erit uobis uiſio omnium, ſicut uerba libri ſigillati. Cap. XIII.

Sermo de trinitate in veteri teſt. clauſus & ſignatus fuit.
E a.6.
Ibidem 7.
Dane.2.
Math.7.
E.a.29.

CVm igitur in nomine patris, & filij & ſpiritus ſancti baptizamur, ſiue benedicimur, non eſt hoc recens quod agitur, quia ſic ferè antiquo quoq; tempore in lege, imò & ante legem benedicebantur, tacitis tantummodo pro temporis neceſsitate relatiuis nominibus, quæ ſunt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus. Oportebat enim, vt ſermo clauderetur, imò & ſignaretur. Hoc etenim quidam eorum, ſcilicet prophetarum, vt facerent, iuſſum ſibi fuiſſe teſtantur. Eſaias cum de iſto nomine dixiſſet: Et clamabant Seraphin alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus exercituum Et deinde de nomine naſcituri Emanuel, & de vocabulo eius: Accelera ſpolia detrahere, feſtina prædari: plura ſi diſſet locutus, circa finem viſionis hoc ſibi iuſſum fuiſſe ſcribit: Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis Daniel quoq; poſt viſiones multas & maximas ſcribit hoc ſibi fuiſſe præceptum: Tu autem Daniel claude ſermones, & ſigna librum vſq; ad tempus ſtatutum: Et iterum: Vade Daniel, quia clauſi ſunt ſignatiq; ſermones vſq; ad tempus præfinitum. Et quaſi quæreret Daniel, vt quid ſunt hæc ſcripta, ſi debent eſſe clauſa & ſignata, dictum eſt ad eum: Pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia. Nunquid vero ſolis iſtis, & non etiam Moyſi & prophetis omnibus hoc intimatum fuit, expedire, vt ſub clauſura & ſignaculo loquerentur? Nam propter vel contra illos, qui verba ſacramentorum cœleſtium, non ſicut margaritas honorarent, ſed potius conculcarent, loquitur Eſaias, & pro ſeipſo & pro omnibus: Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati. Quem cum dederint ſcienti literas, dicent: Lege iſtum, & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim, & cætera vſq; peribit enim ſapientia à ſapientibus eius, & intellectus prudentium eius abſcondetur. Moyſes ergo hactenus de myſterio locutus ſanctæ trinitatis, rectè & opportunè ſermones clauſit, tantummodo celatiua (ſicut iam dictum eſt) ſupprimens nomina patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Nec vero ſolummodo clauſit, verumetiam ſignauit. Quomodo ſignauit?

De eo quod dictum eſt: Audi Iſrael: Dominus Deus tuus Deus unus eſt, & de eo quod protinus ſubiunxit hæc tria: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua, & quod dilectio trina ſit & una: non tres dilectiones, ſed dilectio una. Cap. XIIII.

Deut. 6.
Gene. 1.

AVdi, inquit, Iſrael: Dominus Deus tuus Deus vnus eſt. Nonne hoc dictum quaſi clauſi libri ſignaculum eſt ſcienti literas, ſcilicet Iudæo profitenti ſe ſcire legem & prophetas? Cum enim librum hunc ingeris illi, vt legat lectionem hanc pluraliter ſonantem: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & rogas eum, vt trium perſonarum diſcretionem animaduertat, in verbis iſtis quæ protinus ſequuntur: Et creauit Deus hominē ad imaginem ſuam, ad imaginē Dei creauit illum maſculum & fœminā creauit eos, benedixitq; illis: ſum inquam, hæc & cætera, quorū aliqua iam peragrauimus, proponis illi ad legendum, ſiue ad intelligendum, dicit tibi: Non poſſum taliter legere librum, ſignatus eſt enim, habens ſignaculum hoc: Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt. Tu autem vis vt legam deos tres: Hoc ne faciam vox iſta prohibet. Cum hoc dicit, ſignatus eſt: ſignatus eſt liber, verum quidem ex parte dicit, quia ſic ſibi clauſus & ſignatus eſt. Veruntamen inexcuſabilis eſt: Non enim vidit, aut videre voluit agnum, quem vidit Ioannes, & nos per eandem vidimus fidem, librum aperientem, & ſignacula eius ſoluentem. Ille agnus ſolis credentibus, ſicut cætera ſacramenta, ita & illud intelligibilè fecit, quod tres perſonæ ſint, & nihilominus vnus Deus ſit. Hoc audiuit verus Iſrael, & hoc audit ſemper, quia non eſt Deus extra Deum, non extra patrem filius, neq; extra filium pater, ſed ego & pater vnum ſumus ait filius, & ego in patre, & pater in me eſt, & ſpiritus ſanctus quem filius mittit. & qui à patre procedit, nuſquam extra patrem & filium procedit, quia videlicet hæc vna ſubſtantia trinitatis nequaquam circumſcripta eſt, aut localis, neq; aliud quodlibet accidens in illam ſubſtantiam cadit, vt vel à ſemetipſa poſsit alterari. ſicut alteratur homo à ſemetipſo, verbi gratia, quondam infans, nunc autem puer aut iuuenis, dudum ſenex, nunc autem ſilicernius decrepitæ ætatis. Dicit aliquis: Vnde exemplum, quo Deus & trinitas in perſonis, & vnitas in ſubſtantia poſsit intelligi? Ad hæc inquam, nimirum ex eo quod Moyſes protinus ſubiunxit, ſub velamine vultus ſui. Præmiſſo namq; Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt, protinus ait: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Et quidem uera iſta ſecundum ſeptuaginta interpretes, ſicut & pleraq; ſcripturę verba variantur, quorum tranſlationem Apoſtoli & Euangeliſtæ interdum pro neceſsitate temporis aſſumpſerunt, vt teſtatur beatus Hieronymus. Et hinc reor apud Lucam Euangeliſtam ſcripta eſſe quatuor hæc: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua.

Iudæi inexcuſabiles ſunt, quia nō credit in agnum qui librū aperuit.
Ioan.10.
Ibidem.14
Ibidem.15.
Trinitas & unitas in modo diligendi deum exprimitur.
Deute. 6.
Luc. 10.

tua. Nam ſecundum Hebraicam veritatem tantummodo tria ſunt hæc: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Hinc igitur exemplum cape ô dilector trinitatis, cultor & amator vnius Dei. Nonne & dilectio ex toto corde tuo, & dilectio ex tota anima tua & dilectio ex tota fortitudine tua dilectio eſt trina & vna? Sic Deus tuus Iſrael, trinus in perſonis, vnus eſt in ſubſtantia. Sicut non tres dilectiones, ſed vna, ſic non tres dij, ſed vnus.

Quod tres ſint operationes unius dilectionis, quas protinus Moyſes ſubordinauit, & quod prima operatio reſpiciens ad id quod dixerat: Diliges ex toto corde tuo, ſic incipit: Eruntq; uerba hæc in corde tuo, & quod hæc operatio uita ſit contemplatiua. Cap. XV.

SEquamur hanc literam, & intendamus diligentius præſenti loco in faciem Moyſi glorioſam.
Mox enim vbi dixit: Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus vnus eſt, protinus adiunxit, hoc quod
iam diximus Diliges Dominũ Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. & ex tota for-
titudine tua: ſic volens intelligi tres perſonas vnius Dei, ſicut tres ſunt operationes vnius dilectionis.
Sequamur ergo, quia verè hic eſt gaudium fidei, ſicut gaudium hominis pro inuentione theſauri ab-
ſconditi. Singulas quippe operationes trinę dilectionis continuò ſubordinauit, vt intelligas, quia non
inaniter Iſraelem ad audiendum inuitauit, quod Dominus Deus tuus, Deus vnus ſit. Hæc denique Prima dile
ſequitur prima dilectionis operatio, reſpiciens ad id quod dixerat: Diliges Dominum Deum tuum ex ctionis o-
toto corde tuo Eruntq; verba hæc quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo, & narrabis ea filijs tu- peratio.
is, & meditaberis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atq; conſurgens, & ligabis ea Deut. 6.
quaſi ſignum in manu tua, eruntq; & mouebuntur inter oculos tuos. ſcribeſq; ea in limine & oſtijs Vita contē
domus tuæ & cætera vſq; :Caue diligenter ne obliuiſcaris Dominum, qui eduxit te de terra Aegypti, platiua.
de domo ſeruitutis. Nonne in verbis iſtis ſplendida facies Moyſi, illam intendit operationem dilecti- Luc. 10.
onis quam Iſrael Dei vitam contemplatiuam nominare conſueuit? In illa namque hoc agitur quod Pſal. 85.
hic dictum eſt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. dum in corde eius ſunt verba Dei,
dum meditatur & narrat ea ſpiritualibus filijs ſuis, non ſolicitus & turbatus erga plurima, ſed ſedens
in domo ſua, & ambulans in itinere id eſt, gaudens in ſecreta conſcientia ſua, & de virtutem in virtute
proficiens, recta intentione dormiens illa dormitione. de qua dicit in Canticis anima illa, quæ in om-
nibus requiem quæſiuit. Ego dormio & cor meum vigilat, & de qua Chriſtus in Euangelio: Maria Luc. 10.
(inquit) optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Si quando dilectus Dominus Deus, quem
taliter diligit ex toto corde ſuo, vocem ſuam dederit, & pulſauerit ad oſtium dormientis dicens: Ape- Canti. 5
ri mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea & illa ſurrexit vt aperiat ei, id eſt, præ-
dicando doceat aliquos, vt per fidem introeat, & ſit in illis, manuſq; illius ſimul ſtillent myrrham, &
digiti eius ſint pleni myrrha probatiſſima. Hoc nimirum eſt facere quod dictum eſt: Dormiens atq; Deut. 6.
conſurgens meditaberis ea, & ligabis ea quaſi ſignum in manu tua. id eſt, rectè viuendi præbebis ex-
empla, dum verbis bonis firmiter cohærebunt, bona opera tua. Quod ſi etiam longa & aſſidua me-
ditatione exercitatus eo vſq; profecerit iſte Iſrael, vt verba diuina non ſolum legendo & loquendo, ſed
inſuper ſcribendo tractare poſſit atq; explanare ad vtilitatem commiſſæ ſibi eccleſiæ hoc nimirum eſt
facere id quod ſequitur. Eruntq; & mouebuntur inter oculos tuos, ſcribeſq; ea in limine & oſtijs do-
mus tuæ. Huic operationi dilectionis, huic vitæ contemplatiuæ debentur ſumptus honorifici de Contēplati
domibus regum, de regionibus gentium, vt vacet agere diem feſtum, & ſanctum terere otium, & uę vitę de-
tunc maximè in illis qui in hac profeſſione ſunt, nauandum eſt, vt non obliuiſcantur, imò diligenter bētur ſum
obſeruent propoſitum ſuum. Hoc eſt quod huic Iſraeli continuò dicitur. Cumq; introduxerit te Do- ptus ex do
minus Deus tuus in terram, pro qua iurauit patribus tuis Abraham, Iſaac, & Iacob, & dederit tibi ci- mibus re-
uitates magnas & optimas, quas non ædificaſti, domos plenas cunctarum quas non extruxiſti, ciſter- gum, &c.
nas quas non fodiſti, vineta & oliueta quæ non plantaſti & comederis & ſaturatus fueris, caue diligen-
ter, ne obliuiſcaris Dominum qui eduxit te de terra Aegypti, de domo ſeruitutis Eſt enim ſub velami-
ne literæ ſenſus myſticus. Cum iam per fidem intraueris in terram viuentium, ad aquam prima in-
troductio eſt ſacrarum intelligentia ſcripturarum, & propter hoc dederit tibi Dominus Deus regi-
ones gentium, & poſſederis labores populorum, vt cuſtodias iuſtificationes eius, & legem eius re-
quiras, caue ne ingratus ſis, caue (inquam) ne cum iuſtitię ſumptibus, quos tibi dedit Deus, peccato mi- Pſal. 104.
litare velis.

Secunda dilectionis operatio reſpiciens ad id quod dixerat: & ex tota anima tua, ipſa eſt uita actiua, quam ſic tradere incipit: Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, ac per nomen eius iurabis. Cap. XVI.

SEquitur continuò ſecunda dilectionis operatio, reſpiciens ad id quod dixerat, & ex tota anima tua Deut. 6.
Dominum Deum tuum timebis, & ipſi ſoli ſeruies, ac per nomen illius iurabis. Non ibitis poſt de- Secũda di-
os alienos cunctarum gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, quoniam Deus æmulator Dominus lectionis
Deus tuus in medio tui, ne quando iraſcatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de ſuperfi- operatio.
cie terræ, & cætera vſq; præcepitq; nobis Dominus Deus noſter, vt faciamus omnia legitima hæc, &
timeamus Dominum Deum noſtrum, & benè ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie.

Vita actiua.

Nonne in verbis iſtis ſplendida (vt ſupra dictum eſt) facies Moſi illam intendit operationem dilectionis, quam Iſrael Dei vitam actiuam nominare conſueuit. In ea namq; hoc agitur quod dictum eſt: Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, dum non vadit poſt deos alienos cunctarum gentium quod peccatum eſt animarum adulterantium, ſed Dominum Deum ſuum tanquam virum vnicum & legitimum timet. & Ipſi ſoli liberali ſeruitio ſeruiuit, quia timor eius non pœnalis eſt, quem

1 Ioan. 4.

perfecta charitas, ait Ioannes Apoſtolus, foras mittit, ſed eſt timor religioſus ac venerabilis, timor

Pſal. 18.

ſanctus, vt Pſalmiſta canit, permanens in ſeculum ſeculi. Proinde quod nunc dicit Dominum Deum tuum timebis, tanquam repetitionem ſuperioris dicti, quo dixerat: diliges Dominum Deum tuum conuenienter accipis. Sicut enim in eo quod dictum eſt: Initium ſapientiæ timor Domini, timorem à ſapientia non ſeiungit: imò ſapientiæ coniungit, tanquam initium conſummationi cuiuſq; rei,

Pſal. 110.

ſic & in iſto dum poſt illud dictum: diliges Dominum Deum tuum, ſubiungit: Dominum Deum tuum timebis, non à dilectione ſermo recedit, ſed dilectionis initium ſiue fundamentum ponit. Alias autem & veræ animæ Deum tanquam virum diligenti vtile eſt, timere pœnam ſiue vindictam adul-

Deut. 6.

terij, quippe vbi præmiſſo, non ibitis poſt deos alienos, continuò ſubiungit: Quoniam Deus æmulator Dominus Deus tuus, in medio tui, ne quando iraſcatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de ſuperficie terræ. Cætera quæ ſequuntur, non tentabis Dominum Deum tuum, ſicut tentaſti in loco tentationis, ac deinde cum interrogauerit te filius tuus cras, dicens: quid ſibi volunt teſtimonia hæc & ceremoniæ atq; iudicia, quæ præcepit nobis Dominus Deus noſter, dices ei: ſerui eramus Pharaonis in Aegypto, eduxitq; nos Dominus de Aegypto in manu forti. Hæc, inquam, & ſequentia congrua ſunt inſtrumenta diligentis animæ, tanquam caſtæ matrisfamilias, quam non decet curioſitas & vagatio oculorum, ſed pudor & reuerentia circa intentabilem virum, & ſolicitudo circa domus ſuæ cuſtodiam, & diſciplina caſtitatis in ædificatione filiorum. Hæc operatio dilectionis, dignitate quidem ſecunda, cæterum ordine prima eſt, vitam exercens actiuam, illa autem ſupra dicta, dignitate prima, ordine ſecunda eſt, vitam componens contemplatiuam. Non enim poſt profeſsionem contemplatiuæ deſcendimus ad actiuam, ſed poſt exercitationem actiuæ, aſcendimus ad contemplatiuam.

Luc. 10.

Huic operationi ſi quid excedit, dum ſolicita eſt. & turbatur erga plurima, quinq; enim ſenſibus corporis extracta laborat, debetur miſericordia, propter hoc ipſum, quod benè ſatagens circa frequens

Math. 25.

miniſterium, eſurientem pauit, ſitienti potum dedit, hoſpitem collegit, nudum operuit, infirmum viſitauit, ad eum qui in carcere erat venit. Pulchrè ergo ſpem ſuam intimans filijs ſuis, dicit in fine ſermonis: Eritq; memor noſtri miſericors Dominus Deus noſter, ſi cuſtodiemus & fecerimus omnia præcepta eius, ſicut mandauit nobis.

Tertia dilectionis operatio reſpiciens ad id quod dixerat, & ex tota fortitudine tua, eſt aras ſubuertere, confringere ſtatuas, & hæc operatio martyrum corona eſt, ſed modo diſsimili, quia non pugnauerunt gladio materiali. Cap. XVII.

Deute. 7.
Tertia dilectionis operatio.

SEquitur operationis dilectio tertia, reſpiciens ad id quod dixerat: Et ex tota fortitudine tua. Cum (inquit) introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam poſſeſſurus ingrederis, tradideritq; gentes multas percuties eas vſq; ad internitionem. Non inibis cum eis fœdus, nec miſereberis earum, neq; ſociabis cum eis coniugia. Quin potius hæc facietis eis. Aras eorum ſubuertite, confringite ſtatuas, lucoſq; concidite, & ſculptilia comburite, quia populus ſanctus es Domino Deo tuo, &c. vſq; dabitq; eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo & interficiet illos, donec penitus deleantur. Tradet reges eorum in manus tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cœlo, nulluſq; poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos. Sculptilia eorum igni combures. Non concupiſces aurum & argentum, de quibus facta

Fortitudo prophetarũ apoſtolorum & martyrũ, pro deo cõtra idola.

ſunt, neq; aſſumes ex eis tibi quicquam ne offendas, propterea quia abominatio eſt Domini Dei tui, nec inferes quicquam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, ſicut & illud eſt. Nonne in verbis iſtis ſplendida facies Moſi illam intendit operationem dilectionis, in qua ex tota fortitudine ſua decertauerunt, & ante aduentum Chriſti veteres ſancti, ſcilicet, iudices inclyti, reges glorioſi, prophetæ ſplendidi, quorum in hoc certamine Helias notiſsimus extitit, memorabileſq; Machabæi, & poſt aduentum Chriſti ſancti Apoſtoli, ac tam multi martyres glorioſi? Iſti namq; omnes, ſicut ex toto corde ſuo, & ex tota anima ſua, ita & ex tota fortitudine ſua Dominum Deum ſuum diligentes, hæc fecerunt: Aras gentium ſubuerterunt, ſtatuas confregerunt, lucos ſucciderunt, ſculptilia combuſſerunt, & ſicut ibidem dictum eſt inter cætera, quæ cuncta hic perſcribere nimis longum fuiſſet, deuorabis omnes populos quos Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, deuorauerunt populos multos per orbem terrarum, ad deuorandum miſsi, ſed deuoratione diſsimili. Veteres namq; ſancti deuorauerunt ore gladij materialis: noui autem deuorauerunt ore gladij ſpiritualis. Siquidem alia fuit temporis illius, & alia eſt ratio temporis iſtius, de qua vtrorumq; temporum diſsimilitudine ſecundum cauſas patiendi & a-

Sancti nationes iudicabunt.
Sap. 3.

gendi, plenius egimus in opere quod ſcripſimus de victoria verbi dei. Huic operationi cum corona iuſtitiæ debetur ſedes quoq; iudicij, & authoritas iudicandi, ſicut ſcriptum eſt: Iudicabunt ſancti nationes, & dominabuntur populis. Pulchrè ergo verba iſta tali fine compleuit. Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis & velut inquinamentum, ac ſordes abominationi habebis, quia anathema eſt. Quidnam eſt hoc, niſi ac ſi diceret, iudicabis ſiue condemnabis? Quod quidem nunc faciunt partim, vbi videntur ipſi

condemnati

condemnati & plerique mortificati: facient autem vniuerſaliter in die iudicij, palam ipſi iudices conſpecti ſuper omnem ſpurcitiam, & omne inquinamentum, & omnes ſordes abominationis, vt abijciant eas in locum immudum, in profundum inferni.

Quod ſecundum ſimilitudinē harum trium operationū unius dilectionis, debeamus iuuari ad intelligentiā, quod pater & filius & ſpiritus ſanctus tres perſonæ & unus Deus *ſit.* Cap. XVIII.

SPectabilem (vt arbitror) imaginem habemus hic, per quam nobis imperſpicabilem ſpeculari & ex parte cognoſcere valeamus ſplendorem ſolis æterni. Eccè enim tres operationes dilectionis, nec tamen tres dilectiones, ſed vna dilectio eſt. Et eccè tria ſpiramenta hominis anima & cor, & vtrorumque fortitudo, nec tamen tres ſpiritus vnius hominis, ſed vnus ſpiritus eſt. Sic Dei tui (ô Iſrael) tres perſonę ſunt, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus: nec tamen tres dij, ſed vnus eſt Deus. Nonne aliud agit anima, & aliud cor ſiue mens humana? Anima quippe totum corpus viuificat, & cuncta corporis officia per quinque ſenſus diſpenſat: cor autem ſiue mens in conſpectu animæ eſt, & cum ea graditur, ac præſcribit ei cuncta quę faciat vtilia. Sic quodammodo Deus pater viuens in ſemetipſo vita eſt ſempiterna: filius autem ſiue verbum ipſius in ipſo eſt, & in ipſo erat, prouidēs vt faceret cuncta valdè bona, ita vt dicat ipſum verbum, ipſa ſapientia: Quando præparabat cœlos aderam, quando certa lege & gyro vallabat abyſſos, quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum, quando circundabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirēt fines ſuos, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram, cuncta componens. Penè ſic de anima architecti, qui baſilicam iſtam ſiue munitionem illam ædificauit, loquatur cor ſiue mens ipſius, quando prę cogitabat menſuras longitudinis, latitudinis, & altitudinis ędificij huius, quando certa lege numerorum diſtinguebat columnas & inter columnia, ſiue turres & interturria eius, quando eligebat lapides quadratos ſiue quadrandos quos in fundamento poneret, cum ea eram, cuncta componens. Neque enim aliter iſta præcogitaret, niſi cor ſiue mens cum ea eſſet, id eſt, niſi animal rationalis ſiue artificioſa exiſteret. Sed quid multa? Memento (ait) quidam, quod ignores opus eius, de quo cecinerunt viri: Omnes homines vidēt eum, & vnuſquiſque intuetur procul. Eccè Deus magnus vincens ſcientiā noſtram, numerus annorum eius inæſtimabilis. Si opus eius id eſt, ſeipſum ignorat homo: factus enim eſt ad imaginē Dei, & idcirco dicitur quaſi proprium opus eius, quanto magis ipſum ignorat? Non enim ipſum, ſed de ipſo cecinerūt viri, ſcilicet, Moyſes iſte & cæteri ſancti, qui maximè habuerunt ſcientiam Dei, hinc quidam illorum dicit: Quis vidit eum, & enarrauit, & quis magnificauit eum ſicut eſt ab initio? Procul vident omnes, procul intuetur vnuſquiſque, procul (inquam) id eſt, per ſpeculum & in ænigmate. Vt autem videat facie ad faciem, præſentis temporis non eſt, ſed in futuro ſpes iſta repoſita eſt.

Similitudo trinitatis in opere dilectionis.

Pater & filius in diuinis ſicut anima & mēs eius in homine.

Prou. 8.

Iob. 36.

Eccl. 43

Quod filius Dei, *& procedens ex eo ſpiritus ſanctus, in eo aſsimilatus ſit quod dixit* Dominus Moyſi: *Congrega mihi ſeptuaginta uiros, & auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis.* Cap. XIX.

1. Cor. 13.

LAtius ſecundum lectionē præſcriptam tractare poterat de gloria, ſeu claritate vultus Moyſi, ſiue apertione libri quondam ſignati, ſed nos tui nominis ô trinitas Deus, in iſto loco theſaurum inueniſſe contēti, quod eſt noſtri propoſiti, recordemur & illud de gloria eiuſdē Moyſi, quod pertinet ad proceſsionē ſpiritus ſancti. Diximus nanque ſuperius, in quo prophetis & patriarchis quorum nōn confunditur vocari Deus, ſcilicet, in Abrahā, Iſaac, & Iacob, trinus & vnus Deus aſsimilatus fuerit, nunc ſecundum hoc myſteriū ſpiritus ſancti, promptū eſt dicere, qualiter in manu Moyſi quoque aſsimilatus ſit. Creſcente gloria Moyſi, creuit & inuidia populi in tantum quod Moyſi intoleranda res viſa eſt, & ait ad Dñm: Cur afflixiſti ſeruū tuum? Quare non inuenio gratiā coram te? & cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi huius ſuper me, &c. vſque: ſin aūt aliter tibi videtur, obſecro vt interficias me, & inueniā gratiā in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Operę prætium eſt animaduertere quod dicimus, quia Moyſes exemplū omnium prælatorū, qui benè præſunt, nimiā è ſubditis inuidiā patiebatur, ita vt videretur ei tormēti huius importabilè pondus, quia, cum eſſet mitiſsimus ſuper omnes homines qui morabātur in terra blaſphemabatur à detrahentibus & murmurantibus, tanq̃ homo elatus & gloriæ nimis auidus, in tantū, vt nec frater ipſius Aaron, nec ſoror Maria pepercerint illi ab huiuſmodi iniuria. Dixerunt enim: Num per ſolū Moyſen locutus eſt Dñs? Nonne & nobis locutus eſt ſimiliter? Ex verbis ipſius dicentis ad Dñm: Sin aūt aliter tibi videtur, obſecro ô te vt interficias me, & inueniā gratiā in oculis tuis, ne tantis afficiar malis, pronptū eſt agnoſci, quanta doloris tempeſtas in corde eius fuerit. Et dixit dominus ad Moyſen: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti quod ſenes populi ſint, ac magiſtri, & duces eos ad oſtiū tabernaculi fœderis, & facies ibi ſtare tecum, vt deſcendā & loquar tibi, & auferā de ſpiritu tuo, tradamque eis, vt ſuſtentent tecū onus populi & non tu ſolus graueris. Venit igitur Moyſes, & narrauit populo verba Domini congregās. lxx. viros de ſenioribus Iſrael, quos ſtare fecit circa tabernaculum. Deſcenditque Dñs per nubem, & locutus eſt ad eum: Auferēs de ſpiritu, qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris. Cumque requieuiſſet in eis ſpiritus prophetarunt, nec vltra ceſſarunt. Mira pietas Dei, mira benignitas Moyſi. Quo enim alio modo melius ſatis populo facere potuit, quatenus non videretur velle ſolus gloriari? Sed & hoc parum viſum eſt ei, quod ſeptuaginta viros glorię ſuę participes habere meruit, niſi etiam omnem populum optaret ſimiliter poſſe in Domino gloriari. Cum enim currens puer, nuntiaſſet ei, dicens: Heldad, & Medad prophetant in caſtris, ſtatim Ioſue filius Num miniſter Moyſi, & electus è pluribus diceret: Domine

Heb. 11.

Quomodo in Moſe aſsimilata eſt trinitas.

Nume. 11.

Moſes exēplar omnium prę latorum.

Num. 12.

Nu. 11.

LXX. viris datum de ſpiritu Moyſi.

Moyſi benignitas erga populū.

mi Moyſes prohibe eos, ad hæc ille: Quid (inquit) æmularis pro me? Quis tribuat, vt omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum ſuum?

Quod partem gloriæ Moyſi ſcilicet, prophetiam, illi ſeptuaginta uiri acceperint, non etiam operationem uirtutum ſicut Ioſue, de quo dixit Dominus: Et dabis ei partem gloriæ tuæ & quod hoc intenderit, dicendo: Auferam de ſpiritu tuo. Cap. XX.

Auferā de ſpiritu tuo quomodo rectè intelligitur.

ANtequam huius rei geſtæ ingrediamur ſacramentum iuxta tenorem propoſiti, quo glorificare propoſuimus, ęque de filio vt de patre procedentē ſpiritum ſanctum, libet paulisper immorari hic in ſenſu literali, quia Dominus taliter dixit: Et auferam de ſpiritu tuo, tradamq; eis, iterum ſcriptura dicit: Et locutus eſt ad eum, videlicet ad Moyſen, auferens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dās ſeptuaginta viris. Quid enim? Non poterat illis dare ſpiritū ſuum, niſi diminueret ſpiritū Moyſi, id eſt, ſpiritum quem dederat Moyſi: Hoc rectè quæreres, ſi ita dixiſſet. Et auferā tibi. Nunc autem abſolutè dixit. Et auferā, quod non eſt aliud, niſi ac ſi dixiſſet, Et accipiam de ſpiritu tuo, tradamq; eis id eſt, non quantum habes tu ex diuiſionibus gratiarum ſpiritus ſancti ſed partem aliquam gloriæ tuæ dabo eis. Sic enim de nominatiſsimo Ioſue poſtmodū ipſe Dñs dicit. Et dabis ei, præcepta cunctis videntibus, & partē gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis ſynagoga filiorum Iſrael. Et ita factum eſt. Aquæ Iordanis diuiſæ ſunt, dicente Domino ad Ioſue. Hodie incipiam exaltare te coram omni Iſrael, omniſq; populus tranſiuit per arentem alueum, & hęc fuit pars gloriæ Moyſi, qui glorificatus eſt, eleuando virgam ſuam, & diuidendo mare, vt graderentur filij Iſrael in medio mari per ſiccum? Pars (inquam) gloriæ fuit. Nam in iſta gloria, ſcilicet, in operatione tantę virtutis, hoc plus fecit Moyſes, quod rurſum extendit manum contra mare, reuerſæq; ſunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, nec vnus quidem ſuperfuit ex eis. Cętera quoq; ſi memores, veraciter dictum animaduertes de Ioſue. Et dabis ei partem gloriæ tuæ. Non enim tantus fuit in omnibus ſignis atq; portentis, vt fuit Moyſes, quæ fecit per eum Dominus, coram Pharaone & Aegyptijs, & corā vniuerſo Iſrael. Igitur quod dixit Dominus. Et auferam de ſpiritu tuo, & dabo ſeptuaginta viris, non aliter oportet intelligi quam ac ſi dixiſſet, & dabo illis partem gloriæ tuæ, ſicut dixit de Ioſue. Pars enim glorię Moyſi Prophetia fuit, extra quam nihil gloriæ viros illos accepiſſe ſcriptura meminit, dicens. Cumq; requieuiſſet in eis ſpiritus, prophetauerunt nec vltra ceſſauerunt. Totum quod dicere molimur, per paruæ rei similitudinem demonſtrare promptum eſt. Ecce ignis cum ſit corpus, abſq; ſui diminutione diuiditur, & abſq; ſui detrimento ſeſe diffundit, vt quantaſlibet inde partes auferamus. Sed nunquid ei, videlicet igni, magno ſiue exiguo, luminari ſeu grandi, ſeu paruo, quippiam auferimus, dum luminaria plurima prout volumus accendendo quaſi partes de vno auferimus? Nimirum quantaſlibet partes indiuiſus ignis, de quouis luminari, mutuati tamen luminis detrimenta non nouit. Sic de iſto Dominus dicere potuit.

Dabis Ioſue partē gloriæ tuę
Num. 27.
Ioſue. 3.
Exod. 14.

Nume. 11.
Ignis habet ſimilitudinē ad dona ſpiritus ſancti.

Auferam de ſpiritu tuo, tradamq; eis, ac ſi diceret, de pluribus gratijs tibi collatis, gratiam vnam gratiam propheticam impartiar illis.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE
Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti.
LIBER SEXTVS.

De eo quod in Michea ſcriptum eſt: Et ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines. Qui paſtores, & qui ſint primates, & quid ſit eos ſuper Chriſtum ſuſcitari, & quod Moyſes ſit unus de paſtoribus illis. Cap. I.

QVoties de gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſermonem facientes, ad memoriam reuocamus aliquid eorū, quę magni patres & iudices Iſrael, in typū eius geſſerunt, facimus vel facere cupimus illud, quod de ipſo per Micheā Prophetam inter cętera dictū eſt: Et ſuſcitabimus ſuper eum ſeptem paſtores, & octo primates homines. Qui nam ſunt vel fuerunt ſeptē paſtores, niſi Abrahā, Iſaac, & Iacob, & Ioſeph, qui ad Pharaonē introducens fratres ſuos, hoc profiteri iuſsit. Viri paſtores ſumus, ſerui tui ab infantia noſtra vſq; in pręſens, & nos & patres noſtri. Verū quippe dixerunt, quia patres eorū Abrahā, Iſaac, & Iacob, & ipſe Ioſeph, cum adhuc eſſet puer, curā habuerunt alendorū gregū. Abrahā ergo & Iſaac, & Iacob, & Ioſeph. Iſte quoq; Moſes, quē Dñs de rubo vocauit, cum paſceret oues Iethro ſoceri ſui, & Dauid, quē ſuſtulit Dñs de gregibus ouiū, de poſtfetantes accepit eū, nonne ſex paſtores ſunt? Quibus adde Abel, qui & ipſe primus fuit paſtor ouiū, & ſeptē paſtores ſunt. Porrò, octo primates homines, octo ſunt pręcipui iudices, qui notis & memorabilibus pręlijs vicerunt hoſtes, & de cęde vaſtantium liberauerunt Iſrael, videlicet Ioſue & Othoniel, Ahod & Barach, & Gedeon, Iephte, Samſon, & Samuel. Et quid eſt illos ſeptem paſtores, & octo primates homines ſuſcitare ſuper eum? ſcilicet

Mich. 5.
Septem paſtores & patriarchę
Gene. 46.
Exod. 3.
Pſal. 77.
Gene. 4.
Octo primates octo iudices pręcipui in Iſrael.

ſcilicet, rectorem ſummumq́; iudicem Iſrael, qui ex te egreſſus eſt ô Bethleem Iudę, ſicut ibidem in eodem propheta præſcriptum eſt. Quid (inquam) eſt iſtos ſuſcitare ſuper eum, niſi demonſtrare quia typum eius iſti prætulerunt, & ipſe in veritate compleuit ea, quæ iſtis in figura contigerunt? Nunc igi- 1.Cor.10.
tur paſtorem Moyſen hoc modo ſuper eum ſuſcitemus, vt ſecundum ſacramentum rei geſtæ, quam ſcripſimus, fateamur id quod verũ, quod pium, quod catholicum eſt, quia ſicut de Deo patre, ita & de Deo, Dei filio procedit ſpiritus ſanctus.

Item de uerbo ſuſcitationis, quoniam ſuſcitari dicitur id quod mortuum fuerat & reuiuiſcit. Cap. II.

NVſquam ſcriptura ſacra narrauit de aliquo paſtorum, ſiue primatum eiuſmodi, tale quid dictũ Nume.11.
tale quid factum eſt, vt hoc, quod dictum eſt à domino huic Moyſi: Et auferam de ſpiritu tuo, tradamq́; eis, rurſumq́; & locutus eſt ad eum. Auferens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris. Eo magis hunc ſuſcitare cupimus ſuper eum, de quo ſecundum facti huius miſteri- Iohan.1.
um procedit ſpiritus ſanctus, de cuius plenitudine (ait Ioannes Baptiſta) nos omnes accepimus, & gra- Suſcitabi-
tiam pro gratia, quia lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Sed iam mus ſuper
in primis non importunè ratio queritur de verbo ſuſcitationis. Suſcitatur enim, vel ſuſcitari dicitur id eum.
quod mortuum erat, & reuiuiſcit. Num ergo quod taliter actum eſt in Moyſe, mortuum fuit. Planè Exod 34.
mortuum, propter excellentẽ vitam, quę eſt in gratia & veritate domini noſtri Ieſu Chriſti. Sicut enim 2.Cor.3.
Apoſtolus, cum loqueretur de illa literali claritate vultus Moyſi, quam videntes filij Iſrael timuerunt dixit. Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam i. ad comparationem excellentis gloriæ, & de iſta ſpiritus Moyſi rectè dicas effuſione, quia nec dicendũ eſt, quod fuerit viuum aut viuidum propter excellentem vitã. i. ad comparationem excellentis vitæ. Rectæ igitur dictum eſt, ſuſcitabimus. i. quod in Moyſe factum minus vitę & vtilitatis habuit, in Chriſto veram eſſe vitam monſtrabimus. Quare autem non dixit: Suſcitabimus in eo, ſed dicere maluit: Suſcitabimus ſuper eum? Nimirum propter minorationẽ eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti, quia non ſolum minoratus eſt paulominus ab angelis, verumetiam minor viſus eſt Moyſe & omnibus pro- Pſal.8.
phetis. Longe ſupra formã illam, in qua ſuper terram viſus, & cum hominibus conuerſatus eſt, ſupra formã ſerui, in qua potuit etiã crucifigi, ſunt ea quę teſtificamur de ipſo ſecundũ ſcripturas veritatis, ſcripturas in primis huius Moyſi. Quod ſciens ipſe, cũ de aduentu ſpiritus ſancti loqueretur, dixit: Ille Iohan.6.
me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Statimq́; ſubiunxit. Omnia quę habet pater, Ille de meo
mea ſunt. Propterea dixi: Qui de meo accipiet, & annunciabit vobis. Quidnam eſt quod ait: Omnia accipiet.
quæ habet pater, mea ſunt, niſi ac ſi diceret: omnes ſcripturę quas vnq; cõdidit pater per nuncios ſuos Moyſen & Prophetas alios, in me tendũt? Cum ergo ſpiritus veritatis faciet vos intelligere quippiam Lucæ.24.
eorum quæ ſcripta ſunt de me, in lege & prophetis, & Pſalmis, hoc plane erit accipere de meo, & annuntiare vobis, atq; hoc agẽdo, ille me glorificabit. ſ. apud vos & apud omnes qui credẽt ſermonibus veſtris dum maiora ſentietis, quã nunc de meipſo ſupra id quod nunc videtis in me, aut ex me auditis.

Quomodo ſuſcitatum fuerit ſuper Dominum Chriſtum hoc myſterium huius Paſtoris, in eo quod ſeptuaginta uiros ut de ſpiritu eius daretur eis, congregare iuſſus eſt ad oſtium tabernaculi fœderis. Cap. III.

IGitur Moyſes congregans ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos nouerat ipſe, quod ſenes Moyſes cõ
eſſent & magiſtri, ad hoc vt de ſpiritu ſuo daretur eis in miniſterio, ſignificat Dominum noſtrum gregans
Ieſum Chriſtum, qui diſcipulos quos elegit, notos habens, quod ſenes eſſent. i. fidem haberent, in lxx. viros,
qua teſtimonium (ait Apoſtolus) conſecuti ſenes. i. ſancti patres, idcirco congregauit, vt participes typũ Chri-
eos faceret ſpiritus ſui, qui in ipſo eſt, non ad menſuram ſicut in quolibet ſanctorum, ſed (ſicut ait ſti geſſit.
Apoſtolus) quia in ipſo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter. Docet nos hoc columba illa, quæ Heb.11.
baptizato eo viſa eſt deſcendens in eum ſicut Lucas manifeſtius ſcribit, quia apertum eſt cœlum, & de- Coloſſ.2.
ſcendit ſpiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum. Nimirum & illa corporalis ſpecies Lucæ.3.
quiddam totum, integrũ, atq; indiuiduũ, & iſtud Apoſtoli dictum: Quia in ipſo habitat plenitudo di- Spiritus
uinitatis corporaliter, hoc aſſerunt, quia ſpiritus ſanctus huic non ad menſuram datus eſt, ſed totus in ſanctus in
ipſo eſt, totus in ipſo manet, cum omnibus donis ſuis, ſicut corporalis ſpecies columbę tota in eũ de- Chriſto
ſcendit cũ omnibus membris ſuis, non quod tunc ſpiritus ſanctus in illo eſſe vel manere cœperit, ſed pleniſsimè
quod in eo eſſet, quod in eo maneret tali ſpecie demõſtrauit. Deniq; ſi de natura eius humana recogi- Num.11.
tet aliquis, certum eſt, quia manet in eo ſpiritus ſanctus ab initio conceptionis quippe quem de ſpiritu Exo.25.
ſancto virgo intemerata cõcepit. Si autem de diuina natura ſermo ſit, ſtultũ eſt ambigere, vtrũ in filio ſpiritus ſanctus ſit, cum & pater, & filius, & ſpiritus ſanctus vna ſubſtantia ſit, nullo loco ſeparabilis, Oſtium ta
nullis accidentibus permutabilis. Vbi iſte legiſlator & benedictionis dator, viros iſtos congregauit, bernaculi
vt de ſpiritu ſuo daret eis? Ad oſtium tabernaculi fœderis, & ibi ſtare ſecum fecit. Quod eſt oſtium ta- Chriſti la-
bernaculi, cœleſtis tabernaculi, non manufacti? Non enim ignotum eſſe debet, aliud eſſe taberna- tus eius
culum, quod fixit Deus non homo: Et aliud, quod iubente Deo, ſecundum exemplar illius fixit ho- lancea per
mo, iubente (inquam) & dicente Deo: Inſpice & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtra- foratum.
tum eſt. Quod ergo eſt oſtium cœleſtis tabernaculi, niſi paſsio Dñi noſtri Ieſu Chriſti, in qua patefactũ eſt latus eius lancea militis vnde ſanguis & aqua profluxit? Non enim aliud nouimus oſtiũ, neq; aliun- Pſal.41.
de, niſi per fidem huius ſacramenti eſt nobis introitus, ſiue tranſitus in locum tabenaculi admirabilis vſq; ad domum Dei. Ad illud quidem oſtium omnes adducimur, omnes quicunq; in Chriſto Ieſu Roma.6.

baptizati ſumus, nam in morte ipſius baptizati ſumus (ait Apoſtolus) & ibi ſpiritũ ſanctũ accepimus. Sed pulchrum eſt hic illos primores viros attendere, quos tunc preſentialiter adduxit, dicẽs inter cætera. Subleuans in cœlũ oculis, quos dediſti mihi cuſtodiui, & nemo perijt ex eis, niſi filius perditionis. Quomodo ſtare fecit eos ſecum? Vos eſtis (ait) qui permanſiſtis mecũ, & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum. Ita ſteterunt cũ eo ad oſtium tabernaculi non dico ſeptuaginta viri, imo viri iam centum & viginti, quando deſcendit dominus, & auferẽs de ſpiritu Chriſti, tradidit eis, quando factus eſt repente de cœlo ſonus tanquam aduenientis ſpiritus vehementis & apparuerunt illis diſpartitæ linguæ tanquam ignis.

Iohan 17. Lucæ.22. Actor.2.

De eo quod uſq; ad illud patienter ſuſtinuerat Dominus, poſtquam autem tot homines acceperunt de ſpiritu Moyſi, murmurantem populum percutere cœpit, & in cuius rei figura iſtud contigeret. Cap. IIII.

MVltum ad rem pertinet conſiderare, quę vel qualia contigerunt populo illi, poſtquam acceperunt de ſpiritu Moyſi, & prophetauerũt, nec vltra ceſſauerunt illi ſeptuaginta viri. Iam antea tentauerunt dominũ multis vicibus, & male locuti fuerant in ipſis beneficijs Dei nec enim ſine murmuratione quicquam petierunt, ſic incipientes. Quid bibemus? Et iterũ murmurantes dixerunt: Vtinam mortui eſſemus per manũ domini in terra Aegypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panes in ſaturitate. Patienter ſuſtinuit eos dominus murmurantes, & male loquentes, cũ diceret Moyſes ad dominum: Quid faciam populo huic? Adhuc pauxillulum, & lapidabit me. Tanta erat duritia ceruicis illorum, vt iam ſic timeret Moyſes, nec tamen dominus aliqua illos per ſemetipſum plaga percuſsit, niſi quod Moyſes propter reatũ vituli, quem fecit Aaron, vltro & iniuſſus præcepit filijs Leui & occidit vnuſquiſq; fratrem, & amicũ, & proximum ſuũ, cecideruntq; in illo die viginti tria millia. Verum illic Moyſes pro domino zelatus eſt. Nos autem de eo nunc agimus, quod dominus pro Moyſe iratus eſt. Hoc nuſquã vel dictũ vel factũ reperitur, antequam acceptio de ſpiritu muniere diuiſiuo prophetarent, tot homines, ſed extunc, quia non ceſſauit eorum murmuratio contra Moyſen, audiens dominus iratus eſt, ita vt ſororem eius in primis operiret cadens lepra quaſi nix, & populum percuſsit furor domini plaga magna nimis: & omnes (inquit) homines qui viderunt maieſtatem meã, & ſigna quæ feci in Aegypto, & in ſolitudine, & tentauerũt me iam per decem vices, nec obedierunt voci meæ non videbunt terrã pro qua iuraui patribus eorũ, nec quiſquam ex illis, qui detraxerunt mihi intuebitur eam. Et ita factũ eſt. Quoſdam ex illis terra deglutiuit, quoſdam ignis conſumpſit, quidam à ſerpentibus perierũt, & omnis illa generatio, quæ exierat de Aegypto à viginti annis & ſupra, præter Ioſue & Caleph filium Iephone, varijs cladibus conſumpta, & in deſerto proſtrata eſt. Quid hoc ſibi vult, quod non ante ſed poſt diffuſionem ſpiritus Moyſi, tam terribile fuit ſupra illos iudicium ſiue ira Dei? Nam hæc omnia (inquit Apoſtolus) in figura contingebant illis, & proinde diligentius quærere debemus, quid per iſtam diſpenſationem temporis, præfiguratum fuerit.

Murmuratio & tentationes Iudęorum cõtra Deum. Exod.15. Ibidem.16 Exod.32. Nume.12. Nume.14. Plagæ Iudæorum. Nume.16. Nume.21. 1.Cor.10.

De eo quod Phariſæis dicentibus: Hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum, reſpondit Dominus: Qui autem dixerit uerbum contra ſpiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro, & quod illa res geſta in figura contigerit huius iudicij. Cap. V.

DVm queſtioni ſiue capitulo huic intendimus, ſimulq; audimus Apoſtolum dicentem, nos autem ſenſum Chriſti habemus, ecce ſenſus eiuſdem Chriſti nobis dignanter occurrit in verbis iſtis, quæ Phariſæis reſpondit, quia dixerunt: Hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum. Et ſi ego (inquit) in Beelzebub eijcio dęmones, filij veſtri in quo eijciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt. Paucisq; interpoſitis, ideo dico vobis, (ait) omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemiæ non remittetur. Et quicunq; dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei. Qui autem dixerit contra ſpiritum ſanctum, non remittetur ei, neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro. In verbis iſtis ſenſus Chriſti nobis occurrit, dum præſcripto intendimus capitulo de cauſa Moyſi, cur non ante, ſed poſtquam de ſpiritu eius datum eſt, lxx. viris murmurantibus atq; detrahentibus, Deus iratus eſt & non pepercit, ſed ira eius aſcendit ſuper eos, & terribiliter modis diuerſis, ſicut ſupra dictũ eſt, cõſumpſit eos. Dicamus ergo: Quãdiu Dñs noſter Ieſus Chriſtus ſolus videbatur ſuimet teſtis, quaſi iure videretur paruipendi à dicẽtibus: Tu de teipſo teſtimoniũ perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum: quamuis econtra veraciter reſpondere poſſet: Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum verum eſt, quia ſcio, vnde veni, & quo vado, tamdiu iſta patientia peccatum eorum remiſsibile eſſe iudicauit, dicens eis: Quicunq; dixerit contra filium hominis, remittetur ei. Poſſunt enim adhuc de ignorantia excuſari: idcirco cum pateretur, dixit: Pater, ignoſce eis, non enim ſciunt quid faciunt. Vbi autem ſpiritus ſanctus ad teſtificandum venit, ſecundum quod ipſe promiſit, dicens: Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre procedit. Ille teſtimonium perhibebit de me, & vos teſtimoniũ perhibebitis: iam extunc excuſationem non habuerunt de peccato ſuo, & hoc proſpiciens: Qui autem (inquit) dixerit contra ſpiritum ſanctum, non remittetur ei, neq; in hoc ſeculo neque in futuro. Et ita factũ eſt, Non enim ante, ſed poſtquam ſpiritum ſanctũ miſit diſcipulis ſuis, & illi qui fuerãt homines ſine literis & idiotæ, cœperunt loqui varijs linguis magnalia Dei, & de ſcripturis, quæ vtique voces ſunt ſpiritus ſancti, proferre teſtimonia Ieſu Chriſti filij Dei, iudicati ſunt æterno iudicio, vt non remittere-

1.Cor.2. Math.12. Peccata Iudæorũ in filiũ minus punita ſũt quã peccata eorum poſt datũ Apoſtolis ſpiritum ſanctum. Iohan.8. Luc.23. Iohan 15. Matth.12. Figura eiuſmodi rerũ præceſſit in Moyſe.

mitteretur eis, neq; in hoc ſeculo, nec in futuro. Quin & in hoc ſeculo diſperirent vincentibus Romanis, & in futuro trahentibus animas ad tormenta ſpiritibus malignis. Nimirum in figura gerendę huius rei contigit illis, qui afflixerunt, ſiue exacerbauerunt ſpiritum Moyſi, vt nō ante, ſed poſtquam datū eſt de ſpiritu eius ſeptuaginta viris, iraſceretur in eos furor ſpiritus Domini, & deleret tot tamq; diuerſis modis omnem illam generationem, quę exierat de terra Aegypti. In ſingulis quoq; hominibus.i.iudicium. Quamdiu enim per ignorantiam ſanæ doctrinæ contradicunt, ſuperna ſuſpenſa tenetur ſuper eos ſententia iudicij æterni, vbi autem ſcientes veritatem, per ſuperbiam contradicunt veritati, exempli gratia, vt Arrius cæteriq; hæretici, ſiue hæreſiarchæ plurimi, extunc iudicantur eſſe blaſphemi, & verbum dicere contra ſpiritum ſanctum, & peccatum hoc non remittetur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

Hæretici peccant in ſpiritum ſanctum.

Quod ſeptimus paſtorum ſupra memoratorum fuerit Dauid, & quod apud iſtum non ſolum triplicatum nomen Dei ſicut apud Moyſen, uerumetiam relatiua inueniantur expreſſa nomina trinitatis, quæ ſunt, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, & quod hic primus ſpiritum ſanctum nominauit, qui prius legebatur, ſpiritus Dei, ſiue ſpiritus Domini. Cap. VI.

SEptimus paſtorum ſupra memoratorum extitit Dauid, quem pauiſſe oues patris, & ſacra hiſtoria clariſsime narrauit, & ipſemet canit verbis huiuſcemodi. Et elegit Dauid ſeruum ſuum, & ſuſtulit eum de gregibus ouium, de poſtfetantes accepit eum. Quam multi & magni doctores paſtorem iſtum modo ſupradicto ſuſcitauerunt per eum.ſ. ſuper Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

1.Reg.16. Pſal.77.

Nos quoque poſtremi pro poſſe ſuſcitauimus hunc ſuper eum, cum in pleriſq; alijs, tum maximè in opere quod ſcripſimus ſuper duos libros regum, primum & ſecundum. Apud iſtum, quod noſtri propoſiti eſt, inuenimus manifeſtius expreſſum fidei noſtræ theſaurum ſanctę trinitatis. Quomodo manifeſtius expreſſum? Nimirum non ſolum, ſicut apud Moyſen triplicato ſubſtantiali nomine, quod eſt Deus. Exempli gratia cum dicit: Benedicat nos Deus Deus noſter, & benedicat nos deus, verumetiam expreſsis relatiuis nominibus, quæ ſunt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus. Ait enim in ipſo loquens ipſe Chriſtus: Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ſubauditur, natura non adoptione. Sequitur enim. Ego hodie genui te. Quod dicit hodie, ſic intelligimus, ac ſi diceret in æternitate, inimmutabilitate. Sicut enim illi eſt eſſe, & non fuiſſe, aut futurum eſſe. Vnde & ad Moſen dixit: Ego ſum qui ſum, & ad Iudæos: Antequam (inquit) Abraham fieret, ego ſum, ſic in genitura eius, neq; heri, neq; cras admittit intellectus fidei noſtræ, ſed ſolum hodie. Quod deinde ſequitur Dominum patrem adhuc dixiſſe. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hęreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ. Conſtat eſſe dictum pro humilitate naturæ noſtræ, quia ſecundum ſerui formam & illi congruit, & nobis neceſſarium fuit, patrem poſtulare.i.pati pro noſtra ſalute. Nihil enim aliud intelligere volumus hic in verbo poſtulationis, niſi obedientiam, cuius ſumma eſt ſacramentum ſiue ſacrificium ſacroſanctæ eius paſsionis. Itidem in alio Pſalmo, cum dicit idem pater, loquens in viſione ſanctis ſuis, quorum ſe vnum gratulabatur Dauid: Ipſe inuocabit me, pater meus es tu, Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ, & ego primogenitum ponā illum, excelſum prę regibus terræ. Cum (inquit) hæc dicit, & relatiua exprimit nomine patris, & filij, & vtramq; exprimit naturam vnici filij. Nam ſecundum naturam diuinam, ipſe (ait) inuocabit me, pater meus es tu, & ſecundū naturam humanam itidem ipſe (ait) inuocabit me, deus meus & ſuſceptor ſalutis meæ es tu. Iuxta hunc ſenſum ait iſte primogenitus, iam excelſus præ regibus terræ factus.i. iam à mortuis reſuſcitatus, iam ad dexteram maieſtatis in excelſis ęterna ſeſsione ſeſſurus. Aſcendo ad patrem meum, & patrem veſtrum, deum meum & deum veſtrum. Spiritum ſanctum idem Dauid primus nominauit, dicēs: Ne proijcias me à facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. Nam eatenus ſcribebatur ſpiritus dei, ſiue ſpiritus domini. Hic autem quod ſonorius eſt ſpiritum ſanctum primus nominauit, de cuius dignitate vocabuli mentionem iam fecimus in primo libello pręſentis operis. Itaq; relatiua nomina ſanctæ trinitatis, quæ ſunt, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, hic patenter edixit, quæ ante ipſum nec Moyſes, nec alius ſic euidenter expreſsit.

Dauid manifeſtius de trinitate locutus eſt quam Moyſes.
Pſal.66.
Pſal.2.
Exo.3.
Iohan.8.
Pſalm.2.
Filius primogenitus excelſus pręregibus terræ.
Pſal.88.
Iohan.20.
Spiritum ſanctum Dauid primus nominauit.
Pſal.50.
Acto.4.

De promiſsione, quæ ad eum cum iuramento facta eſt: Semel iuraui in ſancto meo &c. de trino nomine Domini ad eum cum dicit: Requiem dabo tibi, prædicetq; tibi Dominus, quod faciet tibi domum Dominus. Cap. VII.

ADiſtum repromiſsio facta eſt cum iuramento, ſicut ad Abraham, beati ſeminis quod eſt Chriſtus, quod naſciturus eſſet de ſemine eius, vnde & cantans miſericordias domini, dixit ex ore ipſius domini: Semel iuraui in ſancto meo. Si Dauid mentiar. Semen eius in ęternum manebit. Vnde venerabiliter attendendum eſt, quia beata trinitas, quæ ſeſe Abrahę exhibuit in tribus angelis pro confirmatione promiſsionis, ſiue pro magnitudine & dignitate promiſsi, ipſa penè ſeſe expreſsit in tribus verbis ad Dauid, in promiſsione eiuſdem ſeminis.i. Chriſti. Hæc dicit dominus exercituum: Requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis, prædicetq; tibi dominus, quod faciat domū tibi dominus. In iſtis nanq; verbis, in iſto initio tantę promiſsionis, quod intelligitur ex ſubſequentibus, dū dicit: Cumq; completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur

Pſal.88.
2.Regū.7.
Ibidem.

Triniras perſonarũ m vna ſubſtantia ex verbis Dauid agnoſcitur. Luc. 1.

egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius, ipſe ædificabit domum nomini meo, & ſtabiliam
thronum regni eius vſq; in ſempiternum, ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium. In iſtis
(inquam) verbis patenter ſe oſtendit per diſtinctionem perſonarum, vna diuinitas ſummæ & indi-
uiduæ trinitatis. Quis enim, vel quæ perſona hæc dicit: Et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis
tuis niſi perſona patris? Sequitur nanq; & dicit poſtmodum: Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi
in filium. Ergo perſona illa, de qua dicit dominus pater: Prædicetq; tibi dominus, ipſe eſt dominus
ſpiritus ſanctus, qui per os ſanctorum prophetarum prædixit, quemadmodum & Zacharias dicit:
Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt prophetarum eius. Nam de quo protinus ait:
Quod faciat domum tibi dominus, ipſa perſona eſt dominus filius Non tres domini, ſed vnus domi-
nus. Quantum potuit vel debuit ſacra hæc ſcriptura ſacramentum hoc & futuris ſeruauit, & illis
qui tunc erant, dum ipſa conderetur, abſcondit hominibus, quia diſtinctionem trium perſonarum
(ſicut iam alias diximus portare non poterant, ſi eis palam prædicaretur.

De eo quod ubi miſſus eſt Apoſtolis paracletus ſpiritus ueritatis, imo & antequam appareret in linguis igneis (quod factum eſt die Pentecoſtes) eum aperuiſſet illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas, prima teſtimonia Chriſti ſumpta fuere de Pſalmis Dauid. Cap. VIII.

Iohan. 6.

QVanta putas in iſto habet pater? Dixit enim filius, & nos ſupra meminimus: Cum autem ve-
nerit paracletus ſpiritus veritatis, ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vo-
bis. Statimq; ſubiunxit: Omnia quę habet pater mea ſunt, propterea dixi: quia de meo acci-
piet, & annunciabit vobis. Quanta ergo putas in iſto habet pater? Quanta de iſto accepit ſpiritus ſan-
ctus, & annunciauit Apoſtolis, vt clarificaretur filius Dei? Delectat valde, quia poſtquam aſcendit
in cœlum Chriſtus filius Dei, etiam antequam procederet ſpiritus ſanctus apparens in linguis igneis,
primum quod protulit de iſto accepit, & Petro annunciauit vt diceret: Scriptum eſt enim in libro
Pſalmorum: Fiat habitatio eius deſerta, & non ſit qui habitet in ea, & epiſcopatum eius accipiat alter:
Iam enim factum fuerat quod Euangeliſta Iohannes narrauit, dicens: Hoc cum dixiſſet, inſufflauit &
dixit eis, Accipite ſpiritum ſanctum, quodq; Lucas eiuſdem diei, & eiuſdem veſperæ geſta ſcribens,
dixit inter cætera: Tunc aperuit illis ſenſum vt intelligerent ſcripturas. Vt autem implen ſunt dies
Pentecoſtes, & procedens ſpiritus ſanctus à throno maieſtatis, atque ſedit ſupra ſingulos eorum, tan-
quam ignis, apparuerunt enim illis diſpartitæ linguæ, tanquam ignis, & repleti ſunt omnes ſpiritu
ſancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis: vt (inquam) hæc
vox facta eſt. & hac voce facta, conuenit multitudo mente cõfuſa, nonne primum quod ſpiritus ſan-
ctus per os Petri Apoſtoli protulit de iſto accepit? Præmiſſo nanq; teſtimonio prophetæ Iohelis, quod
non eſſent ebrij ſicut putabant illi, qui irridentes dicebãt, quia muſto pleni ſunt iſti, protinus data pro-
poſitione de reſurrectione Domini noſtri Ieſu Chriſti, rationem hãc intulit. Dauid enim dicit in eum,
Prouidebam Dominum in conſpectu meo ſemper, & cætera vſq;: Non enim Dauid aſcendit in cœ-
lum, dicit autem ipſe, Dixit Dominus domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos
ſcabellum pedum tuorum. Hoc, vt ſupra iam dictum eſt, valde delectat, quod cum dicere volumus,
quia pater multa in iſto habet quæ filij ſunt, ſicut & cætera omnia omnes enim ſcripturæ in filiũ ten-
dunt, prima quæ ſpiritus ſanctus protulit per os Petri Apoſtoli ipſo die quo datus eſt, perpendimus,
quia de iſto accepit, in quo Deus pater teſtimonia fidelia quam plurima filio ſuo theſaurizauit.

Teſtimonia de Chriſto ex Pſalmo. Acto 1. Pſal 108. Iohan. 20. Luc. 24. Acto 2. Spiritus ſanctus datus Apoſtolis in linguis igneis. Pſal. 15. Pſal. 109.

Item de eo quod ait: Ille ſpiritus me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis, & de illo uerſu Pſalmi quarti: Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine, dediſti lætitiam in corde meo. Cap. IX.

HIc in Pſalmo quarto dicit, Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine, dediſti lætitiam
in corde meo. Quia videlicet Pſalmus quartus hunc habens titulum, in finem Pſalmus Canti-
cum Dauid, ſi rite conſideres, in illum diem ſpectat quo ſpiritus ſanctus (vt ſupra dictum eſt)
procedens à throno ſiue maieſtate patris, & filij. diſcipulos Chriſti ita lætificauit, vt muſto videren-
tur pleni, loquentes linguis, & ſilere non valentes præ gaudio, quod nemo ex tunc tollere potuit ab
eis. Ad hoc perſpicere iuuat ſenſum, ordinemq; Pſalmorum præcedentium Pſalmi primi, ſecundi
& tertij, ſimul & iſtius ſcilicet quarti: Quia videlicet quatuor ſacramenta noſtræ ſalutis (quorum in
fide vita noſtra conſiſtit) prędicant auri audienti ſcilicet incarnationẽ, paſsionem, reſurrectionem, atq;
aſcenſionem Ieſu Chriſti filij Dei, ſimulq; lętitiam qua ſpiritus ſanctus, vt iam dictum eſt, in die Pen-
tecoſtes diſcipulos eiuſdem Domini lętificauit. Hæc enim ô fili de tuo ſpiritus ſanctus accepit, & an-
nuntiauit nobis vt poſsimus iam in iſta fronte, ſiue veſtibulo gazophylacij patris tui, demonſtrare
quatuor inſignia hęc tuæ nobilitatis, videlicet quod homo abſq; peccato natus, cũ hominibus conuer-
ſatus fueris, & quaſi peccator mortem ſis paſſus propter obedientiam paternę dilectionis, & quod
à ſomno mortis exurrexeris per virtutem diuinitatis, & quod in cœlum aſcenderis, rediturus in die
iudicij, & percuſſurus impios quia ſine cauſa aduerſati ſunt tibi. Proinde ſupra ſcriptũ quarti pſalmi
verſiculum: Signatũ eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lętitiã in corde meo, paululũ dif-
ferentes, à primo incipiemus hæc demonſtrare breuiter, vt perſpecta fronte, ſiue veſtibulo ſanctuarij.

Quatuor primi pſalmi ſecundum quatuor ſacramenta ſalutis.

quod intus ampliſsimum eſt, dicat quicunq; rudis, & ſimilis noſtri ſpectator adeſt. O quanta pater hic habet, & quanta ſpiritus veritatis hinc accipere poteſt, vt annuntiet nobis de his, quæ filio ſuo theſaurizauit pater, quoniam iam in ingreſſu tam fulgidus, tamq; ordinatus proſpectus ſacramentorum, in vitam habemus, ornatus eſt.

Quod per intellectum Pſalmi primi, hoc de Chriſto nobis annunciet ſpiritus ueritatis, quia & in hunc mundum ſine peccato uenit originali, & in hoc mundo ſine peccato uixit actuali. Cap. X.

PRimus Pſalmus, prima vox Pſalterij dicit. Beatus vir, qui non abijt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. Quis præter vnum talis aut tantus vir? Et quidem ſi de peccatis actualibus agitur, vt de ſanctis interim taceam maximis atq; notiſsimis, quis dinumerare poſsit multitudinē paruulorum innocentium, qui non abierunt in conſilio impiorum & in via peccatorum nō ſteterunt & in cathedra peſtilentiæ non ſederunt? Sed ſi originale recogites peccatū, nullus omnino eſt pręter hunc vnum, nam in Adā (ait Apoſtolus) omnes peccauerunt. Hic ergo eſt ille vir verè beatus, cuius conceptio & natiuitas extitit ſecundū operationē ſpiritus ſancti, quod pulchrè inſinuatur per hoc dictum: Et erit tanquam lignum quod plantatū eſt ſecus decurſus aquarum. Pluraliter namq; decurſus aquarum diuiſiones intelligimus gratiarum ſpiritualium, quę omnes ſimul in iſtum deificum hominem, ſiue beatum virum, ab ipſo conceptionis initio diffuſę ſunt. At in alio homines, quicunq; illo digni ſunt, nequaquàm ſic vel tanta plenitudine, ſed longè & incomparabiliter minus donis diuiſiuis datę ſiue diſtributę ſunt. Verum nos hac vice pedē retrahamus mentis de iſtarum profundo aquarum. Propoſuimus enim demonſtrare breuiter in hoc Pſalmo ſacroſanctam Dñi & Dei noſtri Ieſu Chriſti humanitatem, quod abſq; peccato fuerit tam originali quam actuali, & hoc perficere nunc ſufficit ternis oppoſitionibus iſtis. Non abijt in conſilio impiorū, ſed in lege Domini voluntas eius. In via peccatorum non ſtetit, ſed in lege Domini meditabitur die ac nocte. In cathedra peſtilentiæ non ſedit, ſed eſt vel erit tanquam lignum quod plantatū eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Iam ergo duo oppoſita demonſtremus conſilia, quorum iſti terni effectus valdè contrarij ſunt. Quod fuit conſilium impiorum, in quo abijt, id eſt, à Deo receſsit ille non beatus vir, ille vetus Adam? Nimirum hoc, vt qui erat puluis præſumeret velle, vt eſſet ſicut Deus. Quod econtra conſilium piorum, in quo non abijt, id eſt, à Deo non receſsit iſte beatus vir, iſte nouus Adam? Nimirum, vt qui natura erat Deus, in puluerē noſtrum deſcendere dignaretur. Illud fuit conſilium ſpiritus diaboli: iſtud autem conſilium ſpiritus Dei. Inde oppoſitiones iſtæ, quas diximus, ternæ ſunt: quia ille ſecundum conſilium illud abijt, & iſtius voluntas ſecundum conſiliū iſtud fuit in lege Domini: imò & ſicut Apoſtolus dicit ſub lege factus eſt, cum eſſet Dominus legis. Ille in via peccatorum ſtetit, malam quippe cogitationem tantæ ambitionis, opere demonſtrauit: iſte in lege Domini die ac nocte meditatus eſt, vt quod pręfigurabatur per legales cæremonias, verbi gratia, agni & vituli, cæterorumq; huiuſmodi, in veritate ſuæ paſsionis impleret. Ille in cathedra peſtilentiæ ſedit, id eſt peſtilentiam mortis vtriuſq; ſcilicet animę & corporis, poſteris ſuis hęreditariam dereliquit: iſte autem vt lignum fructiferū hunc fructum in tempore ſuo dedit, vt comedentes carnem & ſanguinem ius, ab illius cibi vetiti reatu ſimus liberati.

Beatus vir qui nō &c. ille eſt Chriſtus ſolus.
Rom. 5.
Luc. 1.
Pſal. 1.
Decurſus aquarū diuiſiones ſunt gratiarum.
Gene. 3.
Gala. 4.
Ioan. 6.

Quod per intellectum pſalmi ſecundi, hoc de Chriſto nobis annunciet ſpiritus ueritatis, quia propter obedientiam paſſus ſit pro peccatis noſtris, ſcilicet obediendo patri dicenti: Poſtula à me, nimirum moriendo. Hoc enim fuit poſtulare, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ. Cap. XI

QVare ergo fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Dixit enim quodam loco Iudæis. & quod illis dixit omnibus & gentibus & populis dixit & dicit: Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Quid aliud ſibi vult percunctatio iſta: quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? idcirco taliter hunc pſalmum ſecundum primo vel præcedenti coniungimus: quia iuxta propoſitum, & hominem ſine peccato fuiſſe conceptum vel natum atq; conuerſatum Chriſtum Dei filium, in illo primo agnoſcimus, & in iſto ſecundo cauſam cur paſſus fuerit, quam gentes & populi meditantes inania non cognouerunt, expoſitam intelligimus. Ait enim: Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genuite. Poſtula à me & dabo tibi gentes hęreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ. Audito verbo quod dixit, poſtula à me, modum quoq; ſiue qualitatē poſtulationis debemus noſſe. Quomodo niſi moriendo poſtulauit? Humilitas proculdubio ſacroſanctæ eius paſsionis poſtulatio fuit, ſacrificium fuit, præter quod aliud holocauſtū & pro peccato Deus noluit. Eſt igitur ſenſus: Idcirco ego beatus vir, qui morti nihil debui, quia peccatum non feci, mortis debitum ſolui, idcirco quando fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania, quando aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dñm, & aduerſus me Chriſtum eius: Idcirco, inquam, tacui, ſemper ſilui, patiens fui, qui poterā vſquequaq; dicere, quod ſemel dixi, ego ſum, & abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram, quia Dominus pater dixit ad me: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ.

Pſal. 2.
Ioan. 8.
Chriſtus moriendo poſtulauit à patre gentes hęreditatē ſuam.
Pſal. 39.
Iohān 18.

Ad hanc patris dictionem cum multa conſonent, illud quoq; pertinet quod Eſaias inter cætera dixit:
Eſa 3. Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum, & voluntas Domini in manu eius
dirigetur. Vnde autem mors eius tanti eſſet, aut tantum valeret, niſi idem ipſe, qui homo in ſeculo natus
eſt, Deus ante ſecula exiſteret? Propterea dicturus pater: Poſtula à me, præmiſit: Filius meus es tu
Ioan. 12. ego hodie genui te. Cæterorum quæ ſequuntur vſq; in finem Pſalmi, ſumma hæc eſt, quam dixit: Et
Matth. 28. ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. Item dixit: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo &
Pſal. 2. in terra. Poteſtas vtiq; iudiciaria à dextris & à ſiniſtris, quæ deſignatur hoc breui verſiculo: Reges eos
in virga ferrea, tanquam vas figuli confringes eos.

Quod per intellectum Pſalmi tertij hoc de Chriſto nobis annuntiet ſpiritus ueritatis, quia reſurrexit, & in cœlum aſcendit, & hoc eſſe quod dicit: Ego dormiui & ſoporatus ſum & exurrexi, &: Tu autem Domine ſuſceptor meus. Cap. XII.

POſtquam fremuerunt gentes, & populi gentiles & Iudæi, vſq; dum interimerent eum, lætati ſunt,
& multipliciter quaſi viciſſent gloriati ſunt, ipſam eius mortem pro magno tenentes experimento,
quod non fuiſſet à Deo, quod fuiſſet ſeductor. & idcirco nomen eius periſſet & nulla eſſet in
Verba reſurgentis Chriſti. Deo ſalus eius. At ille nunc mortuus per triduum loquebatur, & nunc vſq; viuens loquitur ea quæ
continet ſequens Pſalmus: Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me? Multi inſurgunt aduerſum
me. Multi dicunt animæ meæ, non eſt ſalus ipſi in Deo eius, & cætera vſq;: Dormiui & ſoporatus ſum
Pſal. 3. & exurrexi. Quis niſi dormiens dormitione peccati, & ſoporatus alto ſopore fallaciæ, non agnoſcit
Verba in cœlū aſcēdentis. hanc vocem reſurgentis, hæc eſſe verba reſurrectionis. Ergo quod ſequitur: Non timebo millia populi
circundantis me, exurge Domine, ſaluum me fac Deus meus, vox eſt aſcendentis & euntis ſedere à
dextris Dei. Vtrunq; autem, ſcilicet & reſurrectionem & aſcenſionem vno verſiculo breuius præſtrinxerat,
Acto. 2. dicens: Tu autem Domine ſuſceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum. Cuius verſiculi
Petrus Apoſtolus taliter ſenſum expreſsit glorioſum: Hunc Ieſum ſuſcitauit Deus patrum noſtrorum,
& principem ac ſaluatorem exaltauit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam & remiſsionem peccatorum.
Fecimus quod propoſuimus, ſcilicet demonſtrare iam in initio Pſalterij Dauidici quatuor
ſacramenta hæc, quorum ſine fide nullus viuit, incarnationem, paſsionem, reſurrectionem, atq; aſcenſionem
Ieſu Chriſti filij Dei, vt in ordine lucido ad illum diem proceſsionis ſpiritus ſancti perueniremus,
cuius gratiam ſonat is qui continuò ſequitur Pſalmus quartus.

Quod per intellectum Pſalmi quarti, qui ſic incipit: Cum inuocarem exaudiuit me Deus iuſtitiæ meæ, in tribulatione dilataſti mihi, hoc de Chriſto nobis annuntiet ſpiritus ueritatis, quia fecit ſicut promſit, dicens: Et gaudebit cor ueſtrum, & gaudium ueſtrum nemo tollet à uobis. Cap. XIII.

CVm inuocarem exaudiuit me Deus iuſtitię meę, in tribulatione dilataſti mihi. Huius quippe verſiculum
Pſalmi ſuperius ſuſceptum habuimus: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus Domine,
dediſti lætitiam in corde meo: & hoc dilato, paulùlum digreſsi, tetigimus Pſalmos ſuperiores, vt demonſtraremus,
quia ſacramentorum ſalutis noſtræ miro modo & latet & ſplendet hic in Prophetia
Vox eſt Apoſtolorū accepto ſpiritu ſancto lucidus ordo. Quærimus ergo, Nonne voces quarti huius Pſalmi conueniunt rei geſtæ, & voci illius
diei, quo ſpiritus ſanctus de cœlo veniens, orantes diſcipulos Domini lætificauit, ita vt dicere congruat
conueniuit illi, & omni eccleſiæ ſequenti: In tribulatione dilataſti mihi, miſerere mei, & exaudi orationem
meam? Omnes enim perſeuerantes erant vnanimes in oratione, cum mulieribus, & Maria matre
Acto. 1. Domini Ieſu & fratribus eius. Nonne ita contigit illis, vt ſonat iſta vox ſpiritus prophetici. In tribulatione
dilataſti mihi? Eatenus quippe non latum, imò valdè anguſtum fuerat eorum & cor, & os?
Quomodo anguſtum cor? Homines ſine literis erant, & idiotæ. Quomodo anguſtum os? Vnius habebant
ruſticitatem linguæ Hebraicæ, ita vt loquentes ex idiomate ſuæ locutionis, ſtatim fierent manifeſti
quod eſſent Galilæi. Qui ſic anguſti fuerant cordis & oris, ita dilatati ſunt, vt & ſcripturas intelligerent,
& loquerentur linguis, & quod maximū eſt, non in pace, ſed in perſecutione, ibant enim gaudentes
Acto. 5. à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Magna
& mira dilatatio illorum, qui vnanimiter perſeuerantes in oratione ſecundum iſtam vocē propheticam:
Miſerere mei, & exaudi orationem meam, ſic exauditi fuerant, vt in corde ſcripturas, in ore linguas,
in vtroq; adepti conſtantiam, loquerentur magiſtratibus, dicerent tam plebi quam ſenioribus.
Pſal. 4. Filij hominum vſquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium. Scitote
Acto. 3. quoniam mirificauit Dominus ſanctum ſuum. Quid enim aliud verba illa ſapiunt, viri Iſraelitę Deus
patrum noſtrorum glorificauit filium ſuum Ieſum, & cætera vſq;. Pœnitemini igitur & conuertimini,
vt deleantur veſtra peccata. Et quàm pulchrè quod hic ſcriptum eſt in pſalmo. Iraſcimini & nolite
peccare, & quod illic dicit Apoſtolus Petrus. Pœnitemini, vt deleantur veſtra peccata, vnum idemq; ſignificat.
Mendaciū quod quærebant Iudæi. Item per hoc quod hic ſcriptum eſt, vt quid diligitis vanitatē & quæritis mendacium, quā
rectè illud arguitur mendaciū, quod iam ante illum diē, quo prędicare cœperunt Apoſtoli, diuulgatum
erat apud Iudæos, mendaciū inquam, & quod quæſierant emerant data militibus pecunia copioſa, vt
dicerēt, quia diſcipuli eius venerunt nocte & furati eum ſunt, nobis dormientibus. Sed iā omiſſa multitudine
Matth. 28. corū, quę hinc dici poterāt, propoſitū pro agnitione ſanctę trinitatis, pertractemus verſiculū.

Iterum

Iterum de uerſu pſalmi quarti: Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui Domine,*quod uultus* Domini *ſit filius* Dei,*& quod lumen uultus* Domini *ſit ſpiritus patris & filij.* Cap. XIIII.

SIgnatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine,dediſti lętitiam in corde meo.Dominus cui hęc dicuntur,ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine,ipſe eſt pater: vultus Domini,ipſe eſt filius patris: Lumen vultus Domini,ipſe eſt ſpiritus ſanctus patris & filij. Filius idcirco rectè dictus vultus Dei patris, quia ſicut in vultu alicuius hominis affectio lætitiæ vel mœroris poteſt percipi,ſic per filiũ voluntas Dei patris mundo innotuit. Lumen vultus Domini idcirco rectè intelligimus ſpiritum ſanctum patris & filij,quia ſicut lumē alicuius rei valdè lucentis viam vel proſpectum pandit corporalibus oculis: Verbi gratia ſicut claritas ſolis,depulſa caligine noctis, nobis efficit diem,ſic ſpiritus ſanctus,depulſis ignorantiæ tenebris,docet nos omnem veritatem,quia per ipſum & filium ſcimus,& patrem,& ipſum cognoſcimus ex vtroq; procedentē. Quis,quando, & vbi ſignauit ſuper nos hoc lumen vultus tui Domine? Dominus Ieſus Chriſtus,quando adhuc latebat vultus tuus in illa humanitate vt crucifigi poſſet, niſi enim latuiſſet, niſi ſe continuiſſet, & ceſſaſſet dicere, ego ſum, omnes abirent retrorſum,& caderent in terram,nec poſſent comprehendere eum. Dominus(inquã) noſter Ieſus Chriſtus, cum adhuc ſic lateret in carne eius vultus tuus, ſignaturum ſe promiſit ſuper nos hoc lumen vultus tui,& continuò ſignauit,vt verè Pontifex ſummus pro iure officij ſui,cuius eſt ſignare,non ſolam frontem corporis,verumetiam frontem animæ credentis. Dixit enim ipſa nocte qua tradebatur,mittã vobis paracletum ſpiritum veritatis,qui à patre procedit,& multa huiuſmodi ad diſtinctionem pertinentia trium perſonarũ patris & filij & ſpiritus ſancti. Et deinde ipſa qua reſurrexit die,ſtans in medio diſcipulorum, præmiſſo bono pacis nuncio,quam fecerat inter Deum & homines,inſufflauit & dixit:accipite ſpiritum ſanctum,ſcilicet in remiſsionem peccatorum.Sequitur enim,quorum remiſeritis peccata remittuntur eis. Et die pentecoſtes miſit eundem ſpiritum in diuiſiones gratiarum multis choruſcantibus miraculis. Ita ſignatum eſt habentes ſuper ſe lumen vultus tui domine,cœperunt eadem die vocare alios,& adducere,vt ſignaretur ſuper eos idipſum lumē, per ipſorum miniſterium & manuum impoſitionē. Eadem quippe die,qui receperunt ſermonē,baptizati ſunt,in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti,& appoſitę ſunt in illa die animę circiter tria millia.

Dñs pater, vultus eius filius lumē vultus ſpiritus ſanctus.

Chriſtus vt verè Pontifex ſignauit ſuper nos lumē vultus Domini.

Ioan. 18.

Ioan. 15.

Ioan. 20.

*De uarietate in eodem pſalmo ſingularis & pluralis numeri,quod ſingularitas credentium ſit,habentium unum ſpiritum & unam fidem:*Pluralitas *autem ſiue multitudo, illorum ſit qui ſunt contra uel extra hanc unitatem.* Cap. XV.

ET vide, quam pulchrè credentes à non credentibus ſpiritus propheticus diſtinxit ipſo modo locutionis. Nam de non credentibus dixit: Multi dicunt quis oſtendit nobis bona,de multitudine vero credentium quandam vnionem factam inſinuans,cum dixiſſet: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui dñe,protinus vti maluit ſingulari numero,dicens ex perſona ipſorum:dediſti lętitiam in corde meo. Et rectè,quia multitudinis credentium,erat cor vnum & anima vna. Quam videlicet vnitatem cordis & animæ,illud quoq; aduerbium pulchrè exprimit, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. Ipſe nanq; ſpiritus ſanctus de multis efficit vnum. Qui autem hunc non habent multi,imò & econtra ſemetipſos ſenſibus diuerſis, & in pleriſq; contrarijs per ſectas diuiſi ſunt. Quid ergo eſt,quod præmiſſo in pace in idipſum dormiam & requieſcam, cauſam ſine ratione iſtam ſubiungit,quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me,niſi ac ſi diceret: idcirco quia nunc ſtudeo ſingularitati ſiue vnitati huic,de qua & Apoſtolus dicit: Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem menbra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto,ſinguli autem alter alterius menbra,&c. vſq; idipſum inuicem ſentientes,non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Quam vnitatem facit vnus ſpiritus, & vna fides,idcirco,inquam,illuc me ſpero peruenturum, vbi dormiam & requieſcam,in tanta pace, quanta intelligi vult dictio hæc, qua dixi,in idipſum. Pro huiuſmodi ſenſu variatur modus locutionis,ſecundum varietatem ſingularis,& pluralis numeri, vt cum pluraliter dixerit: ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine, ſtatim ſingulari dictione dicat: dediſti lętitiam in corde meo: rurſumq; cum dixerit: pluraliter: à fructu frumenti,vini & olei ſui multiplicati ſunt, ſtatim ex perſona diuerſæ multitudinis eorum quorũ eſt vel eſſe debet cor vnum & anima vna, ſiue vnus ſpiritus & vna fides, ſtatim ſingulariter dixit: in pace in idipſum dormiam & requieſcam. Poteſt quidem de reprobis ſiue terrenis dictum intelligi: A fructu frumenti,vini & olei multiplicati ſunt,vt ſit ſenſus vituperationis,quod gratulentur in huiuſmodi,& multiplicati ſunt à terrenis diuitijs,ſed nihilominus econtra venerabiliter accipitur,quod ex eo multiplicati ſint,quod Chriſtus tanquam granum frumenti cadens in terram,mortuum fuerit,& duo data ſpiritus ſancti, de quibus iam ſæpe dictum eſt, tanquam fructum vini, & olei. † Hæc vnitas,ſiue ſingularitas,quę in iſto pſalmo & in pleriſq; ſanctorum loquitur,ipſa eſt,quam poſtulabat ipſe Dominus Chriſtus ipſa nocte qua tradebatur: Pater ſancte(inquit)ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi, vt ſint vnum ſicut & nos. Item: Non pro his rogo tantum, ſed & pro eis,qui credituri ſunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum ſint ſicut tu pater in me, & ego in te,vt & ipſi in nobis vnum ſint, &c. quæ ita finiuit, vt dilectio qua dilexiſti me in ipſis ſit,& ego in ipſis,quam videlicet dilectionem, non aliud quam ſpiritum ſanctum oportet intelligi.

In credẽtibus cor vnũ & anima vna. In nõ credẽtibus varij & cõtrarij ſenſus.

Pſal. 4.

Acto. 4.

Rom. 12.

Ioan. 15.

Addo multiplicaueris credẽtibus in ſe.

Ioan. 7.

Iterum quo hæc dicit unitas: Dediſti lætitiam in corde meo, & quod ubi ſpiritus ſanctus inhabitat illic ſempiterna ſit & inenarrabilis lætitia. Cap. XVI.

Lætitia patris, & filij ſpiritus ſanctus eſt.

OVtinam quoniam non vacat, neq; propoſitum eſt per ſingula diſcutere, quæ hic dicta ſunt ab
hoc vno, ſaltem vnius dicti huius ſenſum penetrare liceat, quod dixit: Dediſti lætitiam in cor-
de meo. Sed quis penetrare poſsit, niſi qui eandem lętitiam accepit? hoc interim ſcire & dicere
poſſumus, quia lætitia hęc ſpiritus ſanctus eſt. Planè ſpiritus ſanctus, ſicut lumen vultus Dñi, ſic rectè
dicitur, & eſt lętitia patris & filij, vbi ſpiritus ſanctus inhabitat, illic ſempiterna & inenarrabilis eſt lę-
titia, nec aliud quam ipſa eſt lætitia quam importat. Dauid ipſe, per quem hæc dicta ſunt, lætitiam
1. Reg. 6. iſtam expertus fuerat, etenim pleno cornu acceperat, ſicut ſcriptum eſt: Imple (ait Dominus ad Samu-
elem) cornu tuum oleo, & veni, vt mittam te ad Iſai Bethleemitē, prouidi enim in filijs eius mihi regē.
Tulit igitur Samuel cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum eius. Et directus eſt ſpiritus domini in
Dauid, à die illa, & in reliquum. Veruntamen ad horam ſibi lætitiā hanc diminuit, & (vt verbis vtar
Ephe. 4. Apoſtoli dicentis: Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei) tunc ſpiritum ſanctū ipſe contriſtauit,
2. Reg. 12. quando in Vriam Ethæum peccauit. Quod ſciens ipſe & ſentiens: Redde, inquit, mihi Deus lætitiam
Pſal. 5. ſalutaris tui. Sciunt ſancti homines, quorum pectora ſunt habitacula ſpiritus ſancti, quomodo fiat
Ephe. 4. illud, quod Apoſtolus fieri non vult, dicens: Et nolite contriſtare ſpiritum ſanctum Dei, in quo ſigna-
ti eſtis in die redemptionis. Eſt enim quidam tactus eiuſdem ſpiritus ſancti, quo interdum ſenſibiliter
hominem tangit, dum vult eum ſuſcitare ad operandum vt non negligat gratiam q̄ ipſe contulit illi.
Qui ſi mente quieta tunc incedit, aut in ſecreto ſecum eſt, ſiue ſomno indulgēs pro tempore, ſiue per-
uigil, blandū vtiq; & ſuauiſsimum tactum illum perſentit, tanquam familiarē appellationē pręſentis
amici. Quod ſi aliter eſt, ſi verbi gratia, feſtuca irruens mentis oculū turbauit & per hoc nondum ſa-
tis fecit: tunc ille tactus & tardior accedit, & aſperior eſt ſenſui, na vt dicere conſcientia nō dubitet: Ec-
cè contriſtatus eſt ſpiritus ſanctus Dei. Quanto magis contriſtatus fuerat ſpiritus dñi, & dicere habe-
bat Dauid: Redde mihi lætitiā ſalutari tui, propterea quia venit peregrinus, ſcilicet diabolus, à regno
2. Reg. 12. ciuitate dei longè alienus ad diuitē Dauid, & ille parcens ſumere de ouibus & de bobus ſuis, vt exlube-
ret conuiuium peregrino illi, tulit ouem viri pauperis, & pręparauit cibos homini qui venerat ad ſe.

Admiratio quam ſapienter ſignatus fuerit liber, donec illum agnus aperiret, & de eo quod dicit beatus Iob, qui commouet terram de loco ſuo, qui præcipit ſoli & non oritur, & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo. Cap. XVII.

Lib. ſapienter ſignatus ante aduentum Chriſti.

ECcè dum in hoc quaſi magnæ domus veſtibulo, & perſpecto frontis ſplendore, ſimilem imò &
maiorem, & interiori amplitudine proſpicimus claritatem ſancti nominis tui, trinitas deus, quā
adoramus, cui cum iſto pſalterio pſallimus: admiramur quam ſapienter ſignatus fuerit liber,
antequam agnus illum acciperet, & ſignacula eius ſolueret, & quam fortiter etiā nunc teneatur clau-
ſus illi qui propter incredulitatem ſuam intus legere indignus eſt. Et reuera quam ſapienter cautum
Apoc. 5. eſt, vt non diceret in iſtis maioribus, quod dicere ſolent Prophetæ in minoribus: Hæc dicit Dominus
Hier. 5. Deus exercituum, eccè ego adducam ſuper vos gentem de longinquo, domus Iſrael ait Dominus. Hęc
Idem. 7. dicit Dominus Deus exercituum, Deus Iſrael, bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra. Quis enim tūc
Pſal. 12. portare poſſet, vt iſte ſimiliter loqueretur in iſtis maioribus, Exempli gratia, vt diceret: Hæc dicit Do-
minus Deus exercituum, Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti. Hæc dicit Dominus:
Foderunt manus meas, & pedes meos. Hæc dicit Dominus. Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper
veſtem meam miſerunt ſortem. Benè ergo liber ſignatus eſt, omiſsis eiuſmodi dictionibus, & ſacra-
menta importabilia dicturus iſte primus aſſumpſit perſonam eius, de quo loquebatur, vt interim ne-
gligenter attendentibus, de ſemetipſo loqui videretur, cum in eo loqueretur Meſsias, id eſt, Chriſtus,
Pſal. 32. Quem & ſæpius nominat verbum quam filium quatenus eiſdem trinitatis abſcondat ſacramentum,
vt illic. Verbo domini cœlo firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorū. Cuius verſiculi longè
ſuperius mentionem fecimus, cum de angelica creatura loqueremur. Hoc (inquam) admiramur, &
in ipſa admiratione, quæ tanta eſt, vt ad eam explicandā nullus ſermo noſter ſufficere poſsit, eccè op-
Iob. 6. portunè quaſi poſt tergum vocem audimus beati Iob dicentis. Sapiens corde eſt, & fortis robore. Quis
reſtitit ei, & pacem habuit? Qui tranſtulit montes & neſcierunt hi quos ſubuertit in furore ſuo. Qui
commouet terram de loco ſuo, & columnę eius concutientur. Qui pręcipit ſoli & non oritur, & ſtel-
Qui trāſtuli montes id eſt, prophetas & apoſtolos in omniū gentiū linguas.
las claudit quaſi ſub ſignaculo. Hanc vocē audiuimus, dum in contemplatione claritatis, quæ in pſal-
mis lucet, ſtantes miraremur. Qui nam ſunt montes quos tranſtulit Deus, pro quorum tranſlatione
& ſapiens corde, & fortis robore meritò prædicetur? putas ne Apoſtoli, de quibus rectè intelligitur
dicens alibi. Et transferentur montes in cor maris, id eſt, in medium gentium tranſibunt à Iudęis. Et
quidē montes ipſi, ſed non ſoli quos Deus tranſtulit. Moyſes quoq; & iſte Dauid, & omnes Prophetę
montes ſunt, non pro vlla mole corporum ſuorum, ſed pro eminentia ſcripturarum, quas inſpirante
ſpiritu ſancto ſcripſerunt. Quomodo vel vnde, & quo montes iſtos tranſtulit Deus? Nimirum dādo
genera linguarum tranſtulit eos, id eſt ſcripturas eorum per interpretes ſuos de vna lingua hebraica,
Pſalm. 45. in græcā & latinā. Factum eſt mirabili iudicio, vt legant & ſciant omnes gentes, neſciant autem hi,
quos ſubuertit in furore ſuo, ſcilicet Iudæi, penes quos eædē ſcripturæ conditę ſunt, quorum propter
perfidiam

perfidiam excæcauit oculos. Nec ſolummodo ita ſubuertit, verum etiam in omnes gentes captiuos
diſperſit: ita vt iam non ſit eis propheta, neq; princeps, neq; dux. Hoc benè intelligitur in eo quod pro- Iob. 9.
tinus ait: Qui commouet terram de loco ſuo & columnæ eius concutientur. Statimq; ſubiungit: Qui
præcipit ſoli & non oritur, & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo. Habent enim, & ſecum captiui baiulãt
ſcripturas legis & prophetarũ & pſalmorum: Chriſtum autem non habent, in quem omnes ſcriptu-
ræ tendunt. Et quid eſt habere† ſcripturarum intentionem: niſi quodammodo habere cœlum, & non Addo, ſcri
habere ſolem? Et quid eſt legere & nolle intelligere prophetas: niſi quaſi ſub ſignaculo clauſas conti- pturas, &
nere ſtellas? Hoc Deus idcirco præcipit, quod ſol iſte non oriatur illis, & huiuſmodi ſtellas idcirco nõ habere.
quaſi ſub ſignaculo claudit, quia cæcitas eorum non tam ex ignorantia deſcendit, quam ex inuidia:
propter quod & præcepto huic, quo præcipit ſoli vt non oriatur illis, ſecurè, imò & laudabiliter con- Pſal. 86.
cedimus, dicentes cum Pſalmiſta ex ipſius ſolis perſona: Obſcurentur oculi eorum, ne videant, &
dorſum eorum ſemper incurua.

De eo quod Salomon dicit: Quis ſuſcitauit omnes terminos terræ, quod nomen eſt eius, & quod nomen filij eius ſi noſti: itemq;, uæ ſoli, quia cum ceciderit non habet ſubleuantem, & cætera: poſt quæ ſubiungit, funiculus triplex difficilè rumpitur. Cap. XVIII.

SAlomon filium patris ſic manifeſta voce expreſsit, vt diſsimulare non poſsint ſupradicti verita-
tis inimici, qui in vnitate diuinitatis perſonarum diſtinctionem audierint. Ait enim: Quis aſcen-
dit in cœlum? aut quis deſcendit? Quis continuit ſpiritum in manibus ſuis? Quis colligauit aquas
quaſi in veſtimento? Quis ſuſcitauit omnes terminos terræ? Quod nomen eſt eius? & quod nomen fi-
lij eius ſi noſti? Statimq; ſubiungit: Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe. Quod idem Prou. 30.
eſt ac ſi apertius diceret: Nomen filij eius verbum eſt, & ab hoc fonte manans omnis ſermo dei: quem 2. Pet. 1.
locuti ſunt ſancti homines, ſpiritu ſancto inſpirati: protegit ſperantes in ſe, ſicut ſperabat ille qui dixit: Pſal. 118.
Memor eſto verbi tui ſeruo tuo, in quo mihi ſpem dediſti. Idem Salomon volens nunquam eſſe ho- Eccl. 4.
minẽ abſq; ſocietate, ſine meditatione ſermonis Dei, dixit: Væ ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſub-
leuantem. Et ſi dormierint, duo, fouebuntur mutuo, vnus quomodo calefiet? & ſi quiſpiam præualu-
erit contra vnum, duo reſiſtunt ei. Statimq; ſubiunxit: Funiculus triplex difficilè rumpitur. Quæ ſen-
tentia, nonne ſecundum ſcripturam ſupra memoratã ſtella eſt quaſi ſub ſignaculo clauſa? Eſto enim
vt quiſpiam illorum qui ſecundum ſenſum eiuſdẽ Salomonis dicunt: Stultiſsimus ſum virorũ, & ſapi- Prou. 30.
entia hominũ non eſt mecum, non didici ſapientiã, & non noui ſcientiam ſanctorũ, ita ſit homo idi-
ota & ſine literis, vt non poſsit habere meditationẽ ſermonis dei, & dormire cum illo dormitione il-
la, de qua in Canticis dilecta, ego, inquit, dormio & cor meum vigilat? At ſaltem memoriter poſſunt Cant. 5.
tenere nõmen domini in quo ſignatus eſt, nomen patris & filij & ſpiritus ſancti. Planè hic eſt funicu- Eccl. 4.
lus triplex, qui difficilè rumpitur. Dormiat ergo cum nomine iſto, & non erit ſolus. Non dixit, de iſtis
duobus loquens, nunq̃ cadet vnus ex iſtis duobus, ſed dixit, ſi vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Non
inquam, dixit, funiculus triplex, nunquam rumpitur, ſed dixit, funiculus triplex difficilè rumpitur. Nõ
enim nunquam contigerit, vt is qui habet dilectionem ſiue meditationẽ nominis Domini, cadat, ob-
litus ad horam triplicis de quo pendebat funiculi. Nam & Dauid cecidit, ſed cum ceciderit, reſurget,
reparata virtute per inuocationem eiuſdẽ nominis Domini, atq; ita fit quod hic dixit, & ſi quiſpiam
præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei. Hinc & alibi dicit. Turris fortiſsima nomen dñi, ad ipſam Prou. 18.
currit iuſtus, & exaltabitur. Subſtãtia diuitis, vrbs roboris eius, & quaſi murus validus circundans eũ.

Tria eſſe, ſcilicet fidem, ſpem, charitatem, per quæ homo perducitur ad ſimilitudinẽ dei, iuxta propoſitum eius dicentis: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & ſecundum hæc tria feciſſe Salomonem tres libros, Parabolas, Eccleſiaſten, Cantica Canticorum. Cap. XIX.

TRia ſunt per quæ perducitur homo ad Dei ſimilitudinem, iuxta propoſitum eius dicentis: Faci- Gene. 1.
amus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtrã. Hæc tria ſunt, fides, ſpes charitas. Nam
ad imaginem Dei homo creatus eſt in eo quod rationalis eſt. Porrò ad eiuſdem creatricis tri-
nitatis peruenit ſimilitudinem habendo tria hæc, fidem, ſpem & charitatem. Secundum hæc tria, Sa-
lomon tres fecit libros, ſcilicet librum Parabolarum ſiue Prouerbiorum, Eccleſiaſten, & Cantica can-
ticorum. Librum quippe Prouerbiorum ſcripſit ad inſtruendam fidem, Eccleſiaſten ad corroboran-
dam ſpem, Cantica canticorum ad dilatandam charitatẽ. Et omnis quidem ſcriptura diuinitus inſpi- Primus ho
rata in hoc ipſum tendit, ſed in iſto trium librorum ordine hoc maximè delectat intueri, quia ſecun- mo chari-
dum ordinem harum virtutum trium ſunt compoſiti ſiue diſpoſiti, ſcilicet fidei, ſpei, & charitatis. A tatẽ ſpemq;
quibus primus homo excidens, amiſit gloriam ſimilitudinis Dei, tali ordine, vt amitteret charitatem, & fidẽ per-
non teneret ſpem, non haberet fidem. Primum namq; exigebatur ab eo charitas Dei in eo quod cun- dendo per
ctis animantibus eum Deus diſsimilem fecit. Et quia non inueniebatur ei adiutor ſimilis eius: Facia- didit ſimili
mus (ait) ei adiutorium ſimile ſui, videlicet ad propagandã ſobolem tam multã, tantæq; beatitudinis, tudinem
vt ei eſſet ſimiles angelis, tulitq; eum & poſuit in paradiſo voluptatis. Pro tantis beneficijs nullũ repen- Dei.
dit officium charitatis, nullã vocem gratiarũ actionis. Deinde ſpes ab ipſo exigebatur in illa poſitio- Gene. 2.
ne præcepti: Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno aũt ſcientiæ boni & mali ne comedas. Sperare

enim debuit homo rationalis, vt diceret: Si tanta Deus contulit gratis, nonne ſi pręcepta obſeruauero
Gene. 3. maiora dabit? At ille non in domino ſperauit, ſed ſibimet placens, quaſi liber, & ſicut Deus eſſe voluit. Niſi enim hunc tumorem intus habuiſſet, foris tentatus non tam facilè cederet. Fides ab illo exigebatur, dicendo: In quocunq; die comederis ex eo, morte morieris. At ille dicto huic fidē non adhibuit imò ſerpenti magis credidit dicenti: Nequaquam morte moriemini, & voci malæ credulę mulieris, plus quam voci Dei obediuit. Itaq; vetus ille Adam à charitate, ſpe, fide excidens, ſe & poſteritatem ſuam defraudauit, & longè fecit à ſimilitudine beatæ trinitatis. Et econtra nouus Adam, reciprocis
Nouus Adā nos reparauit. gradibus per fidem, ſpem & charitatem nos reformauit, & ad eandem ſimilitudinem Dei, & omnis (vt iam dictum eſt) ſcriptura diuinitus inſpirata ad hoc intendit, maximè autem ſiue manifeſtius tres iſti libri Salomonis. Quod vt demonſtremus, libet aliquantiſper immorari.

De eo quod ait in Parabolis: Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, quodq; Dominus poſſedit me initio uiarum ſuarum, &c. uſq;: Cum eo eram cuncta componēs &: In principio erat uerbum, Omnia per ipſum facta ſunt, unum & eundem habeat ſenſum. Cap. XX.

Prou. 1. PRęmiſsis paucis, quę ad captandam attentionem, docilitatem atq; beneuolentiam pertinent. Primus eſt actus in parabolis, mundare animam per doctrinam moralitatis, quatenus accipere poſſit myſterium fidei, ſic incipiendo: Fili mi ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis. Si dixe-
Ioan. 5. rint: veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, &c. Quæ diligenter quis attendens, cito animaduertit, hanc eius eſſe intentionem, quatenus mundetur vas à cœno peccati, ſiue ab amore ſeculi, vt poſsit pretioſam recipere ſubſtantiam fidei, aliter enim non poteſt fieri. Hinc ipſe Dominus Iudæis dixit: Quomo-
Matth. 21. do poteſtis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quę à ſolo Deo eſt non quęritis? Quanto magis dicere poterat: quomodò poteſtis vos credere qui inſidiamini ſanguini, & abſconditis tendiculas contra inſontem, & dicitis: deglutiamus eum ſicut infernus viuentē, & integrum quaſi deſcendentem in lacum, omnem pretioſam ſubſtantiam reperiemus, iuxta illud: Hic eſt hæres, venite
Ephe. 5. occidamus eum, & noſtra erit hæreditas? Et alibi Euangeliſta dicit: Ipſe autem Ieſus non credebat ſe-
Rom. 8. metipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes, & quia opus ei non erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine. Quia ergo non eſt locus apertus fidei, niſi prius va a munda ſint ab amore ſeculi, ab auaritia quæ eſt ſimulachrorum ſeruitus, cæteriſq; vitiis criminoſis, maximeq; à prudentia carnis, quę inimica eſt Deo, & ab æſtimatione ſapientiæ ſecularis, quæ magis
Prou. 5. garrula loquacitas, quam ſapientia debet nuncupari. Pulchrè ab huiuſmodi prius reuocat filium,
Ibidem. 7. quem vocare vult ad intellectum fidei, eandem ſapientiam ſeculi fugiendam eſſe clamans ſemel & iterum ſub nomine meretricis, primo ſic incipiens. Fauus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Et iterum ſic repetens: Dic ſapientiæ, ſoror mea es, & prudentiam voca amicam tuam, vt cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit. De feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi, & cætera vſq;: Multos enim vulneratos deiecit, & fortiſsimi quiq; interfecti ſunt ab ea, viæ inferi domus eius penetrantes interiora mortis. Et quæ miro modo, & in litera denotant mulieris meretricis odioſam procacitatem, & in myſterio maximè deteſtantur ambitioſam atq; ventoſam mundanæ ſapientiæ loquacitatem. Tunc demum ſemetipſam credens à quibus audita eſt, & quorum adquiſiuit beneuolentiam, iterum exclamans inter cætera dicit: Audite quoniam de rebus magnis locutura ſum, & aperientur labia mea vt recta prædicent, veritatem meditabitur guttur
Prou. 8. meum. Quibus de rebus magnis loqueris? Quę recta, quam veritatē prędicabitis. Dominus (ait) poſſedit me in initio viarū ſuarum, antequam quicquam faceret à principio. Ab æterno ordinata ſum &
Prouer. 9. ex antiquis, antequam terra fieret. Quando præparabat cœlos aderam, &c. vſq;: Nunc ergo filij audite me. Paucisq; interpoſitis ait: Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columas ſeptē, immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum & propoſuit menſam. Non res iſte, res eadem ſunt quas Ioannes Euāgeliſta voce clariſsima manifeſtius enuntiauit, dicens: In principio erat verbum, & verbū erat apud deum, & Deus erat verbum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil, & verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis? Paululū voces ſiue nomina & verba differunt, ſed res eędem ſunt. Hic
Ioan. 1. ſapientia, illic verbum. Hic initium viarum, illic principium. Hic ergo ſapientia concepta erā, illic nō factum eſt, ſed erat verbū, ait Euangeliſta. Hic cum eo eram, inquit, cuncta componens, illic dictū eſt: Verbum caro factum eſt, omnia per ipſum facta ſunt. Hic taliter dictum eſt: Sapientia ædificauit ſibi domū, illic dictum eſt: Verbum caro factum eſt, & ipſam carnē verbum incarnatū, ſuum nominat tēplum. Hic taliter dictū eſt: Excidit columnas ſeptē, illic certū eſt, in templo corporis dominici habitare ſeptē ſpiritus. Hic taliter dictū eſt: Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinū, & propoſuit menſam, illic taliter factū eſt, ſicut experti ſumus, & experiūtur omnes, qui propriū corpus ſuū tradidit in mortē & in commemorationē mortis eiuſdē quotidie proponit nobis panē & vinū, corpus & ſanguinē ſuū.

Quod ſecundum ſimilitudinem feßi uiatoris frequens intercißio librorum, feſſum releuet animum ſcribentis. Cap. XXI.

Similitudo autoris ad viatorē. TAnquam feſſus viator reſidere, & hunc librum finire compellor, ſimilis illi, qui in itinere manſionem fortè propoſitam habuit, putas eſſe locum vicinum quo peruenire poſſet ante ſolis occubitum

occubitum,& eſſe iter vnius diei,quod erat duorum vel trium dierum, ferè ſic mihi contigit, dum
quærens quandam imaginationem ſanctæ trinitatis in iſto ſpeculo trium virtutum,fidei, ſpei, &
charitatis: miſi pedem mentis, & curſum linguæ in tres libros Salomonis, putas quod propoſitum
meum breuiſsimo poſsit curſu peragi. Eccè autem video quia non iam breuiter fieri poteſt, alio-
quin offendam quemlibet iudicem ſapientem, boni ſermonis probatorem, vt bono ſapore propoſi-
tionis noſtræ allectus, nec plena copia ſaturatus, & idcirco magis irritatus, ſtomachetur & dicat
contra me talè quid, vt eſt illud: Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus. Quapropter ſimilis, vt Pſal. 45.
iam dictum eſt, illi, qui deſperans ad propoſitam peruenire manſionem, accumbit in medio itineris, Pſal. 26.
reſeruabo quod vię reliquum eſt futuro diei, faciamq; hic iam finem præſentis libelli, ne anteceden-
tibus multo prolixior ſit, ſanctum inuocans ſpiritum, cuius ſolennitas annua nunc recurrens nos in
laudē ſui aduentus excitat, & ſic quoq; tanquam fluminis impetus ciuitatē, id eſt, ecclęſiā Dei lętificat
quatenus ipſo duce viator iſte quo tendit, illuc perueniat vnā (inquiens) petij à domino,
hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitę meę
vt videam voluntatem Domini, & viſitem templum eius.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE
Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti.

LIBER SEPTIMVS,

Item de theſauro fidei, ſpei, & charitatis, in tribus libris Salomonis, quod ſuper illo quidem theſauro ſapientiæ gaudendum ſit: formidandum autem, quod uir tam ſapiens cecidit, uel cadere potuit. Cap. I.

GAudeamus quoq; in iſta parte agri ſuper inuentione theſauri, in iſtis tribus
libris Salomonis, ſuper conſideratione horum trium, fidei, ſpei, & charitatis
per quę reformatur homo ad quandam ſimilitudinem beatę trinitatis, quā,
vt ſuperius dictum eſt, perdidit in Adam permanente propoſito eius dicen-
tis: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Gaude- Caſus Sa-
mus (inquam) ſed gaudium noſtrum offendit, & turbat recordatio non ſua- lomo. iam
uis recordatio ruinæ tanti viri, quod tantæ ſapientiæ ſacrarium intantum ſenis meri
ruit, vt propter amorem mulierum ſeruire poſtet dijs alienis, iam ſenex, ſicut to nos om
ſcriptura dicit: Cumq; iam eſſet ſenex, deprauatum eſt per mulieres cor eius, nes terret.
vt ſequeretur Deos alienos. Quid enim? Nonne formidabilè nobis reddit iudicium Dei recordatio 3.Reg. 11.
tanti, tamq; ſapientis viri, tam horribiliter in ſenectute ſua deprauati? Et quidem eſt opinio quo-
rundam conſolabilis, quod pœnitentiam egerit, & poſt pœnitentiam libros iſtos fecerit, ſed nihilo-
minus terrorem facit tabulis caſus iſte, quo tanta columna ruit, quia videlicet non poſtquam ruit ſe-
nex, ſed antequam rueret, tantam ſapientiam iuuenis accepit, dicente ad eum domino. Eccè feci tibi ſe- 3.Reg. 3.
cundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiens, & intelligens, intantum vt nullus ante te ſimils tui
fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit. Quid ergo dicere poſſumus hic? Reuera nihil niſi tale quid, vt eſt Rom. 11.
illud Apoſtoli: Quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia tua, & inueſtigabiles viæ Domini, & humilia- Iob. 9.
ri ſiue curuari ſub eo, ſub quo curuantur, vt ait beatus Iob, qui portant orbem, quia & ſi quid intelli-
gimus de altiſsimo, quis iſto ſapientior?

De coæternitate patris, uel filij ſecundum hæc uerba Sapientiæ: Antequam quicquam fieret, ego iam concepta eram, & cætera, & de incarnatione eiuſdem ſapientiæ, ſecundum hæc uerba: Sapientia ædificauit ſibi domum, & reliqua. Cap. II.

QVomodocunq; cum filio actum ſit, vbicunq; tale lignum ceciderit, quemadmodum dicit: Si Eccl. 11.
ceciderit lignum ad auſtrum, aut ad aquilonē, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit. Qualiſcunq; Abacuc. 2.
in extremis fuerit, & nunc vbicunq; ſit, nos ſcimus & ſapimus, quia bonus eſt fructus ligni Rom. 1.
huiuſmodi, multum valens ad vitam fidei, ex qua iuſtus viuit. Claro quippe nomine ſapientiæ dicen-
tis: Ab æterno, & ex antiquis ordinata ſum, & antequam quicquam fieret, ego iam concepta eram, &
ante omnia ego parturiebar: filium Dei coæternum Deo patri aſtruit, & iſtud credere exigit ipſa ſa-
pientia ab omnibus filijs quos recipit, dicens poſt hęc. Nunc ergo filij audite me, &c. vſq; Qui autem Prou. 8.
in me peccauerit, lædet animam ſuam, omnes qui me oderunt, diligent mortem. Hæc enim, quę om-
nia perſcribere longum nimis viſum eſt, antequam & patri coæternam Ieſu Chriſti filij Dei diuinita-
tem ſonant, quod ante omnia ſecula & abſq; initio natus ſit, & illa quæ continuò ſequuntur: Sapientia
ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, &c. quæ ſuperius prælibauimus, de incarnatione

eiuſdem verbi myſtice dicta ſunt. Verè ergo: Qui autem, inquit, in me peccauerit, lędet animam ſuam
Hæretici ſiue (vt loquar) & omnes qui me oderunt, mortē diligunt. Hæretici enim ſunt. Et quis ita diligit mor-
diligunt tem, & diligendo mortem lædit animam ſuam, ſiue (vt loquar ſecundum Dauid, qui Salomonem
mortem. præceſsit) quis ita diligendo iniquitatem, odit animam ſuam, ſicut hæreticus & Iudæus, qui tam cu-
Pſal. 10. pidè, tam diligenter ſe exercet in contentione verborum, quatenus rationabiliter videatur aſtruere,
quod Chriſtus ex Maria initium exiſtendi habuerit, & quod de ſemine Ioſeph conceptus fuerit? Sunt
Hæretici autem inexcuſabiles, quod ſicut habet hic ſacræ literæ ſeries, domina ſapientia, poſtquam ædificauit
inexcuſa- ſibi domum, immolauit victimas, & miſcuit vinum, & propoſuit menſam miſsis ancillis ſuis, vt vo-
biles. carent ad arcem & mœnia ciuitatis: non ſolum dixit, ſi quis eſt paruulus, id eſt, humilis, veniat ad me,
Prouer. 9. verum & incipientibus locuta eſt: Venite & comedite panē meum, & bibite vinum quod miſcui vo-
bis. Relinquite infantiam & viuite, & ambulate in vijs prudentiæ. Sed quid ſequitur? Qui erudiuit
deriſorem, ipſe ſibi iniuriam facit. Et qui arguit impium, generat maculam ſibi. Nonne hoc expertæ
ſunt illæ ancillæ, quas domina ſapientia miſit? Voluerunt erudire deriſorem, ſcilicet populum Iudai-
Matth. 23. cum, & hanc ſibi iniuriam fecerunt, quam legimus, & quam eadem ſapientia prædixit: Eccè ego (in-
quit) mitto ad vos Prophetas, & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex illis fla-
Acto. 13. gellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem. Voluerunt arguere impium,
1. Cor. 1. videlicet cœtum phariſaicum, & hanc maculam generauerunt ſibi, quam abhorrent oculi noſtri,
Ioan. 6. quia blaſphemauerunt ſpiritum ſanctum, qui loquebatur in eis, ſicut in actibus Apoſtolorum habe-
Luc. 23. mus. Exempli gratia: Et contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes. Quid ergo ſe-
quitur? Noli (ait) arguere deriſorem, ne oderit te. Argue ſapientem & diliget te. Et hoc ita fecerunt,
vt dicerent: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, ſed quoniam repellitis illud, & indignos
vos iudicaſtis æternæ vitæ, eccè conuertimur ad gentes. Iudæi ſigna petunt, & Gręci ſapientiam quę-
runt. Curioſè hoc agebant Iudęi, dicendo: quod ſignum tu facis? quid operaris? & idcirco denotantur
nomine deriſoris, ſimiles Herodi illi, qui Dominum Ieſum videre volebat, ſperans ſibi ſignum ali-
Matth. 11. quod ab eo fieri. Diligenter autem Gręci ſapientiam quęſierunt, & inuenerunt, & dilexerunt, & ad
arcem, ſiue ad mœnia ciuitatis eius vocati venerunt, & eccè de menſa eius comedunt, & vinum eius
bibunt, & hoc modo iuſtificata eſt ſapientia à filijs ſuis, quia nec ſapientem, id eſt beneuolum audito-
rem docere neglexit, nec deriſorem ita præterijt, vt de ignorantia poſsit excuſari.

De his quæ ſequuntur in eodem libro Prouerbiorum, quomodo ferè totus ſermo, quaſi in conflictu ſit per oppoſitionem iuſti, & impij ſibi inuicem aduerſantium, & conpugnantium, ſecundum quod ait ipſa incarnata ſapientia: Non ueni pacem mittere, ſed gladium. Cap. III.

Liber pro- ECcè (vt arbitror) oſtium apertum, & intelligentia clarificata eſt in iſtam amplitudinem, ſiue
uerbiorū multitudinem Prouerbiorum Salomonis. Quantum enim, quàm mirabilē ſpectaculum
per antithe hic habes quicunque attendis: quantus hic eſt incurſus, quantus conflictus ſermonis ſapientiſsi-
ta iuſti & mi, conſiſtens in oppoſitione duorum ſibi inuicem aduerſantium, iuſti & impij contra ſe inuicem
impij. conpugnatium, per antitheta horum ferè totus liber decurrit: Filius ſapiens lętificat patrem, filius ve-
Prou. 10. ro ſtultus mœſtitia eſt matri ſuæ. Non proderunt theſauri impietatis, iuſtitia vero liberabit à morte.
Non affliget Dominus fame animam iuſti, & inſidias impiorum ſubuertet. Sic incipientem oppo-
nere oppoſitiones tam multiplices iuſti & impij, ſiue ſapientes & ſtulti, ſpecta oculis intentis. & tunc
demum in hoc ſpectaculo oppido delectaberis, ſi certos noueris terminos iuſti & impij, ſiue iuſti-
Abacuc. 2. tiæ & impietatis. Quænam eſt iuſtitia noſtra, niſi fides noſtra? ſiue quis eſt iuſtus, niſi qui cre-
dit? Nam iuſtus (ait ſcriptura) ex fide viuit. Nimirum infidelitas econtra iniuſtitia eſt, & infidelis
deriſor iuſti impius eſt. Pulcherrimum ergo hic eſt poſt ædificationem domus, quam per incar-
Matth. 10. nationis myſterium ſapientia ſibi ædificauit, in cunctis diuiſionibus ſiue oppoſitionibus libri hu-
ius, illum intelligere gladium, de quo ipſa ſapientia incarnata dixit: Non veni pacem mittere, ſed
gladium. Extunc enim maximè, & multo plus quam catenus, iuſti & impij, ſiue ſapientes & ſtulti,
contra ſemetipſos diuiſi, ex ſuis ſtudijs contrarijs manifeſti facti ſunt. In qua nimirum rationabili
Sapientia conſideratione illud quoque non minimè delectat, quod in initio talium oppoſitionum prius oppoſitę
mater eſt conſiſtunt. Hinc ſapientia mater iuſtorum, & illinc ſtultitia mater impiorum. Ait enim: Principium
iuſtorū ſtul ſapientiæ timor Domini, & ſcientia ſanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui,
titia mater & addentur tibi anni vitæ. Statimque ſubintulit: Mulier ſtulta & clamoſa, plenaque illecebris, nihil om-
impiorum nino ſciens, ſedit in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo vrbis loco, vt vocaret tranſeuntes vi-
Prou. 9. am, & pergentes itinere ſuo. Quis eſt paruulus? declinet ad me. Et vecordi locuta eſt: Aquæ furtiuæ
dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Nomine ſtultæ mulieris, ſine dubio denotat proca-
cem, nimiſque loquacem imò & fallacem ſapientiam ſeculi, extollentem ſe aduerſum ſapientiam Dei,
Fines di- ex quo tempore, maximè illa domum (ſicut iam ſupra dictum eſt) ſibi ædificauit, & immolatis victi-
uerſi iuſto mis ſuis, miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis. Vtriuſque filiorum fi-
rum & im nes, ſcilicet filiorum ſapientiæ, & filiorum ſtultitię, quam diuerſi, imò quàm contrarij fuerint, vel ſint
piorum. ſequēns libri ferè tota ſeries declamare intēdit, per antitheta (ſicut iā dictū eſt) huiuſmodi filius ſapiēs

lætificat

lætificat patrem, filius vero ſtultus mœſtitia eſt matri ſuæ. Leuemus in directum oculos noſtros per omnem mundum, ſiue in fines orbis terrę, quo exiuit ſonus Apoſtolorum, vbi fuſus eſt ſanguis martyrum, vbicunq; voce & literis decertauit ſapientia patrum orthodoxorum pro gloria domus, quam ſibi ſapientia ædificauit, ſeptemq; eius columnarum contra ſtultitiam Iudęorum, aduerſus impietatem paganorum, & contra nequitiam hæreticorum & palam eſt, quia experimentis horum, quæ ad hoc dicuntur per tot oppoſitiones ſententiarum, omnia plena ſunt.

Prouer.10.

Item de oppoſitione iuſti, uidelicet ex fide uiuit, & impij, id eſt, fidem non habentis, & qualis ſecundum eundem librum Parabolarum finis utrorum ſit. Cap. IIII.

PRopoſiti noſtri memores hic iterum dicemus, quia liber hic Parabolarum, ſiue Prouerbiorum inſtruit fidem, ſequens Eccleſiaſtes roborat ſpem, tertius Siraſirim, id eſt, Cantica canticorum, † delectat charitatem, per quæ tria reformatur homo ad ſimilitudinem illam, quam propoſuit trinitas, dicens: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Et manifeſtè neceſſaria eſt ad æternam ſalutem fides, iſtud confidens, quia ſapientia quæ hic loquitur: Cum Deo eram cuncta componens, increata eſt, & nunquam non fuit: & nihilominus iſtud ſciens, quod eadem ſapientia domum ſibi ædificauit. Quæ alium nõ habuit ſenſum, quam hęc Euangeliſtæ dicta: In principio erat verbum, omnia per ipſum facta ſunt, & verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Qui hæc fideliter corde credit ad iuſtitiam, & ore confitetur ad ſalutem, ipſe eſt filius ſapiens qui lætificat patrem, filius quem iuſtitia liberabit à morte, cuius animam nõ affliget Dominus fame, cuius manus diuitias parat, & congregat in meſſe, cuius ſuper caput benedictis Domini, cuius memoria cum laudibus, cuius os vena vitæ, cuius in labijs inuenitur ſapientia, cuius fides ſubſtantia diuitis & vrbs fortitudinis eſt cuius opus ad vitam, cuius lingua argentum electum, quem benedictio Domini diuitem facit nec afflictio ſociabitur ei, huic dabitur deſiderium ſuum, & erit quaſi fundamentum ſempiternum. Nam econtra impius, qui propter hoc ipſum dicitur, & eſt impius, quia non habet, imo & odit & perſequitur hanc iuſtitiam fidei, quaſi tempeſtas tranſiens non erit, & anni eius breuiabuntur: & omnia quæ copioſiſsimè ex ſcriptura proſequitur, ſuper eum complebuntur, quorum in hoc libro nouiſsimum eſt illud dictum de Antichriſto principe ſtultorum ſiue impiorum. Et qui ſtultus apparuit, poſtquam eleuatus in ſublime, ſi enim intellexiſſet, ori impoſuiſſet manum.

forte, dilatat.
Prouer.8.
Iohan.1.
Roma.10.
Prouer.8.
Filius ſapiens quis dicitur.
Prouer.30

In tribus illis, quibus iſtud de vno oppoſitum eſt, conſummatio eſt laudis iuſtorum dum dicit: Leo fortiſsimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum, in quo ipſum intelligimus Chriſtum. Et gallus ſuccinctus lumbis, qui eſt omnis ordo prædicatorum. Et aries, nec eſt rex qui reſiſtat ei, in quo intelligimus prælatos omnes, qui bene præfuerunt vel pręſunt Eccleſijs Chriſti, quorum fidei fortitudinem nullus perſequutor vincere potuit, nec ille poterit, qui poſtquam (vt iam dictum eſt) eleuatus fuerit in ſublime, ſtultus apparebit in quo conſummatio eſt vituperationis impiorum.

Conſummatio laudis iuſtorũ in tribus ſimilibus.

Item de fide, quod ipſa ſit mulier fortis, de qua in fine eiuſdem libri ſcriptum eſt: Mulierem fortem quis inueniet, procul & de ultimis finibus pretium eius. Cap. V.

IOcundum ſit tibi eloquium meum trinitas ſancta, ſuauis tibi ſit laudatio mea, ò ſanctæ trinitatis ſimilitudo, trina virtus, fides, ſpes & charitas. Guſtauit & vidit anima mea, quia bona eſt negotiatio tua, iamq; propero ad exitum libri huius Prouerbiorum, in quo (vt iam ſemel & iterum dixi) documenta ſunt fidei, quaſi per viam iſtam lucem aliquam intelligentię Deus mihi ſparſerit, & aliquid iuxta propoſitum de profundis iſtis elucidauerim, & intrare cupio in concionem, vbi concionator ſedet Eccleſiaſtes, habens coronam ſpei, ſcilicet librum, in quo ſedens ſapientiſsimus rex concionatur ſuper iuuenes & adoleſcentes, illud maximè inſiſtens comprobare quod adoleſcentia, & voluptas, & cuncta horum inſtrumenta vana ſint, timor autem Domini, & obſeruatio mandatorum eius, ſit omne eſſe hominis, quemadmodum dicit in fine eiuſdem huius voluminis: Deũ time, & mandata eius obſerua, hoc eſt enim omnis homo. Sed quid agam, tenet enim pedem mentis hic in exitu Prouerbiorum digna laudatio cuiuſdam mulieris magnæ & memorabilis, quæ hoc modo incipit: Mulierem fortem quis inueniet? procul & de vltimis finibus pretium eius, confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non indigebit. Quænam rogo eſt iſta fortis mulier? Scimus quidem quia ſancta Eccleſia eſt. Sed quęrimus adhuc. Quæ cauſa hic efficit, quod tot ſeculorum generationes, tot hominum, ſiue animarum multitudines dicantur vna mulier, & vna ſit ex omnibus Eccleſia, Deum habẽs virum, cuius cor confidat in ea? Quid (inquam) eſt illud, per quod iſtud efficitur, niſi vna fides? Deniq; ſicut in Eccleſiaſte dictum eſt, & ſupra meminimus: Deum time, & mandata eius obſerua, hoc eſt omnis homo, ita rectè dicas, vnam fidem Catholicam tenè, hoc eſt enim omnis Eccleſia. Sic ergo hic legamus, & intelligamus laudationem fortis mulieris, vt veraciter laudationem fidei quia nimirum ſecundum fidem vniuerſa Eccleſia (ſicut iam dictum eſt) vna mulier dicitur, & vir eius, qui laudat eã, cuius cor in ea cõfidit, ipſe eſt dominus Deus. Quis hoc inueniet? Deniq; Eccleſiam toto orbe diffuſam, nemo eſt qui nõ inueniat, niſi talis ſit, qui oculos claudat ne videat: fidei autem ſecretũ pauci ſunt qui inueniãt, nec enim aliter inuenitur, vel agnoſcitur, niſi per ſpiritũ ſanctũ. Propterea dixit quis inueniet? & ꝓtinus nobis dignã admirationẽ facere volẽs, ait: Procul & de vltimis finibus pretiũ eius.

Prouer.31.
Argumentum libri Eccleſiaſt.
Eccle.12.
Prouer.31.
Mulier fortis Eccleſia eſt per fidẽ

 Hoc intelli-

Quid eſt fides. Hoc intelligens Paulus Apoſtolus dixit: Eſt autem fides ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. O quam procul eſt ſubſtantia hæc, de qua vltimis finibus argumentum hoc profertur, quod non apparet, neq; videtur, tam multis interiacentibus montibus, ſiue collibus eorum, quæ videntur. Exempli gratia, Patres inclyti, Abraham, Iſaac & Iacob, & qui orti ſunt ex illis (ait Apoſtolus) tanquam ſydera cœli in multitudine, & ſicut harena quæ eſt ad oram maris innumerabilis, iuxta fidem defuncti ſunt omnes, non acceptis repromiſsionibus, ſed à longe eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes, quia peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram. Nobis quoq; qui pro tempore quidem viciniores rei ſumus, ſed tamen rem ipſam nondũ videmus. Petrus Apoſtolus loquitur: Inueniamini in laudem, & gloriam, & honorem in reuelatione Ieſu Chriſti, quem cum non videritis, diligetis: in quem nunc quoq; non videntes, creditis, credentes autem exultatis. O igitur quam procul (vt iam dictum eſt) & de quã vltimis finibus pretium mulieris huius, pretioſitas Eccleſiæ huius, fides operatricis huius, aſpicientis non ea quæ videntur, ſed ea quæ nõ videntur.

1.Petri.1.

Item pro dignitate eiuſdem fidei, quomodo dictum ſit: Confidit in ea cor uiri ſui, & ſpolijs non indigebit, reddet ei bonum & non malum omnibus diebus uitæ ſuæ. Cap. VI.

Cõfidit in ea cor viri ſui.

QVid proinde illi? Qualem meretur gloriam in cõſpectu Dei? ait. Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non indigebit. Manifeſtè dictum, venerabiliter audiendum Deus excelſus & immenſus vir eſt coniugis huius ſcilicet fidei, & in ea cor eius confidit. Quomodo confidit? Eo nimirum modo, vt ſecreta ſua non dubitet oſtendere huic. Plus dicam ſecundum authoritatem ſcripturæ, quia ſecreta ſua non poteſt abſcondere huic. Sic enim locutus eſt ad Abraham, in quo inuenerat fortem mulierem iſtam, fidem iſtam. Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum? Scio enim quod præcepturus ſit filijs ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini Magna confidentia tanti viri pro conſtantia conſtantiſsimæ coniugis, vt ei ſecreta ſua celare non poſsit. Sed conſideremus adhuc vehementiam dictionis, quia non dixit: Confidit in ea vir ſuus, ſed confidit in ea cor viri ſui. Deniq; vtiliter perpenditur dilectio hæc, maximè ſi non ignores vbi, quando & quali facto ſententia talis comprobata ſit. Etenim quidem in omnibus ſanctis Patriarchis & Prophetis hoc experta eſt fides, quod Deus vir ſuus in ea confideret: oſtendit enim illi ſecreta ſua, quæ & ipſa per os eorum, & elocuta eſt ſapienter, & ſignauit prudenter & fortiter. Sed eſt locus, & fuit tempus, de quo veraciter dicas, nõ ſolum ita confidit in ea vir ſuus, verum quod vehementius ſonat, & profundius penetrat intima mentis) confidit in ea cor viri ſui. Vbinam hoc inuenis? Profecto in anima ſanctæ Mariæ virginis. Ibi fides experta eſt. quod de ſemetipſa hic audiuit, confidit in ea cor viri ſui: etenim ibi vir ſuus ei cor ſuum aperuit. Quali apertione? Planè magna & ineffabili, vt faceret in ea cor viri huius illud, quod prædixerat per os Dauid: Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcribentis. Ita cor ſuum illi aperuit, vt ipſam ſubſtantiam verbi æterni in corde ſuo concepti, de corde ſuo ante ſęcula geniti, mitteret in mentem, & in vterum virginis valde fidelis, quæ per ipſam fidem, de qua nunc ſermo eſt, tanta diuina myſteria, angelo narrante concepit, Deum enim caſtis viſceribus ſuſcepit, & benedicta in æternum nobis & hominem. † O igitur ſancta fides, quam verus de te ſermo hic: Confidit in ea cor viri ſui, & ſpolijs non indigebit. Quibus vel qualibus ſpolijs, niſi eloquijs Domini, eloquijs viri ſui: Sic enim per os Dauid ipſa dicebat: Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui inuenit ſpolia multa. Ergo ſpolijs non indigebit, id eſt, ſua eloquia vir tam familiaris intelligibilia facit cognitæ ſibi fidei, certus de eo quod protinus ſequitur. Reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ ſuæ. Non eſt enim hæc ſicut illa ſuperius infamata mulier ſtulta & clamoſa, plenaq; illecebris, & nihil omnino ſciens: mulier (inquam) non fortis, imo contraria forti mulier huic. Eſt enim impia hæreſis, & ipſa reddidit (ſicut Iudaica perfidia, ſiue ſynagoga Satanæ) malum & non bonum, omnibus diebus vitæ ſuæ, ſemper enim veritati reſiſtit dura ceruice.

Gene.18.

Vehemẽtia dictionis.

Fides Mariæ maxima.

Pſal.44.

Addo, genuit. Spolijs nõ indigebit.

Pſal.118.

Prouer.31.

Prouer.9.

Apoca.2.

Quod uel quale bonum reddat fides, ſiue Eccleſia *fidelis, ut merito confidat in ea cor uiri ſui, ſecundum alphabetum* Hebraicum*, cuius ſingulæ literæ ſingulis uerſibus præfixæ ſunt.* Cap. VII.

Alphabetũ Hebraicũ.

QVod vel quale bonum reddidit ſiue reddit fides, ſiue Eccleſia fidelis, vt merito confidat in ea cor viri ſui? Interrogemus hoc alphabetum Hebraicum, cuius ſingulæ literę ſingulis verſibus præfixæ ſunt, Aleph, Beth, Gimel, Daleth, He, Vau, Zain, Heth, Teth, Iod, Caph, Lamed, Mem, Nun, Samech, Ain, Phe, Zade, Coph, Res, Sin, Tau. Iſtæ ſunt viginti duæ literæ Hebraicæ, quibus apud eos omnis ſcriptura contexta eſt. Quid ergo hoc nobis innuitur, quod ſingulæ literæ ſingulis præfixæ ſunt ſententijs, niſi quia omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, bonum eſt opus mulieris huius fortis, opus fidei quod viro ſuo reddidit. Non enim abſque ratione, ſed pro magnæ rationis ſignificatione præſcribuntur & in quibuſdam Pſalmis, & in Hieremiæ lamentationibus, & in oratione eius, & in iſto quoque fine Prouerbiorum Salomonis, ſingularum nomina literarum ſingulis ſententijs. Quam videlicet rationem promptum eſt agnoſci ex ipſorum nominum interpretationibus, quas interpretatus eſt vir illuſtris beatus Hieronymus, Hebraicæ linguæ peritus. Interpretatur quippe Aleph, doctrina: Beth, domus: Gimel, plenitudo: Daleth:

Cur in quibuſdã pſalmis & orationibus præponũtur literæ Hebraicę.

Daleth, tabularum: He, iſta: Vau & Zain: hæc: Heth, vita: Teth, bonum: Iod, principium: Caph, manus: Lamed, cor: Mem, ex ipſis: Nun, æternum: Samech, adiutorium: Ain, fons: Phe, os, non ab oſſe, ſed ab ore: Zade, iuſtitia: Coph, vocatio: Res, caput: Sin, dentes: Tau, ſigna. Huiuſce interpretationis directam primo literaturam ponamus, & deinde eiuſdem literaturę ſecundum ſenſum, qui in ipſa eſt, conſtructionem faciamus. Doctrina domus, plenitudo tabularum. Iſta & hæc vita bonum principium manus cordis. Ex ipſis æternum adiutorium, fons oris iuſtitiæ, vocatio capitis, dentium ſigna. Hæc eſt litera, quæ hoc modo conſtruitur. Sancta ſcriptura, quæ eſt opus fidei, opus bonum, quod catholica fides viro ſuo Deo reddidit, ipſa eſt doctrina domus, doctrina Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt. Ipſa eſt plenitudo tabularum, plenitudo legis, id eſt, decem pręceptorum, quę in tabulis lapideis digito Dei ſcripta ſunt. Iſta plenitudo, & hæc doctrina, quid ſunt niſi vita? Sermo Dei enim eſt, in quo viuit homo, quemadmodum dicit: Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei. Ergo vita & bonum principiũ, ſubauditur vitæ æternæ. Hic enim principium eſt vitę in ſcriptura ſacra, vt videamus & ambulemus per fidem, nõ autem conſummatio, vt iam videamus facie ad faciem. Manus cordis, id eſt, operatio ſanctæ meditationis, hęc doctrina domus, hæc plenitudo legis. Ex ipſis æternum adiutorium. Quid iſto verius? Hic enim per ſacram ſcripturam diſcimus, quod in æternum ſciamus. Fons oris iuſtitiæ ſine dubio hęc ipſa ſcriptura nobis eſt. Hinc enim haurimus illud, quod ore ad ſalutem confitemur, & quod confitendo iuſtificamur. Vocatio capitis ipſa eſt ſancta ſcriptura nobis, quia per ipſam vocat nos ad ſe caput Chriſtus, vt membra eius effici mereamur. Dentium ſigna ſunt hæc omnia quia non niſi dentibus, & plectro linguę formata ſonant hæc elementa, vt legi vel audiri poſsit omnis ſancta ſcriptura, de tam paucis elementis tam multipliciter conſcripta.

Interpretatio literarũ Hebraicarum.

Sacra ſcriptura literarum iſta rũ interpretatione pulchrè commendatur.

1. Cor. 13.

De admiranda fidei potentia, maximè in hoc dicto: Sindonem fecit, & uendidit, & cingulum tradidit Chananæo. Cap. VIII.

INter cætera pulchræ huius laudationis capitula quoniam cuncta pertractare noſtri propoſiti nõ eſt, etenim nimis longum eſſet, iſtud intactum prętetire non patior. Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananęo. Denique ſunt & cætera quidem valdè ſplendida, & ſecundum Metaphoram Prophetæ & fortiſsimæ mulieris multum ad rem, ſiue myſterium pertinentia, ab eo quod ait: quæſiuit lanam & linum, & operata eſt cõſilio manuum ſuarum, vſq; ad id: Syndonem fecit & vendidit. ſed longe ſupra Metaphoram eſt id, quod ait: & cingulum tradidit Chananæo. Quid enim? Nunquid proba mulier, ſicut ſolet quærere lanam & linum, & operari conſilio manuũ ſuarum, ſicut ſolet de longe portare panem ſuum, & de nocte, id eſt, manè ſurgere, ſolicita vnde det prędam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis, ſicut ſolet inopi manum ſuam aperire, & palmas ſuas ad pauperem extendere, hiſq; & alijs modis circa miniſterium frequens ſatagere: ſic ſolet etiam Chananæo cingulum tradere? Ergo hoc ſupra Metaphoram eſt. Diligentiam adhibemus, ſicut in cæteris, ita & in iſto intellectum quærimus, maximè propter illud quod dictum eſt in anterioribus parabolis. Acceptus eſt, regi miniſter intelligens, iracundiam eius inutilis ſuſtinebit. Dicimus itaq; cũ voce gratiarum actionis, quia totiens hęc mulier fortis Chananęo cingulum tradit, quotiens prępotens fides quempiam, qui fuerat apud homines contemptibilis, altiſsimo Deo regi magno acceptum reddit.

Prouer. 31.

Cingulum tradidit Chananęo

Prouer. 14

Chananæus quippe contemptibilis, imo & execratus Deo fuit, cum adhuc eſſet in lumbis patris ſui Cham, dicente Noe: Maledictus Chanaan, ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis. Item ſecundo: Benedictus dominus Deus Sem, ſit Chanaan ſeruus eius. Itemq; tertio: Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, ſitq; Chanaan ſeruus eius. Valdè ergo contemptibilis Chanaan, cuius ſeptem gentes ad introitum filiorum Iſrael Deo iudice, terra euomere debuit, quod & fecit. Econtra fides valdè potens, & valdè nobilis, quæ Chananæo tali homini, vel cuilibet ſimili huic ſecundum ignobilitatem ſeculi, cingulum tradere potuit, vt præcinctus ambulet ob meritum fidei quam ſuſcepit: filijs regni, qui fidem non habent iacentibus & diſcinctis, aut etiam in captiuitatem ductis. Quemadmodum dicit ſanctus Iob: Baltheum regum diſſoluit, & præcingit fune renes eorum. An nõ & Apoſtolus hoc dicit? Quæ ſtulta ſunt mundi, ait, elegit Deus, vt confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & quę non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret. Cuncta hæc & ſtulta, & infirma, & ignobilia, & contemptibilia, & quaſi non exiſtentia, rectè intelligis vno nomine Chananęi, quem domina fides & ſyndone ſua veſtire, & cui cingulum pro velle ſuo tradere potuit, & tradidit, & ſola hoc fecit, vt qui ſeculo inhonorus habebatur, honoratus incedat coram oculis Domini, & in conſpectu quoque hominum magnorum ſiue paruulorum, qui domeſtici ſunt eiuſdem fidei.

Gene. 9.

Leuit. 20.

Iob. 10.

1. Cor. 1.

Quomodo ad inſtructionem fidei pertineat ſequens liber Eccleſiaſtes: *Vanitas uanitatum & omnia uanitas.* Cap. IX.

HActenus à nobis habitus ſermo intentionem Prouerbiorum ſpectare demonſtrauit ad inſtructionem fidei, ex qua iuſtus viuit, nunc iuxta propoſitum demonſtrandum eſt, intentionem libri Eccleſiaſtes in eo eſſe, vt certam præbeat rationem ſpei ſcilicet in quo non ſperare, & in quo ſpem ſuam ponere debeat homo rationalis. Hoc facere ita incipit: Vanitas vanitatum dixit

Eccleſia-

Eccle.1. Eccleſiaſtes: vanitas vanitatũ & omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerſo labore ſuo,
quo laborat ſub ſole, ſubauditur, niſi vanitatem? Sic à ſole incipiens, quod pulcherrimum eſt opus
creatoris, & excelſiſsimũ cunctorũ, ex quibus vita mortalium ſubſiſtit, & delicias parat ſibi, cuncta
1.Cor.7. vanitatis arguit, & veraci vtrıq; redargutione. Præterit enim (ait & Apoſtolus) figura huius mundi.
Tria nomina hic Salomonis ad maiorem authoritatẽ libri. Nec ſemel dixiſſe contentus, vanitas vanitatum, iterum ac tertio repetiuit: Vanitas vanitatum &
omnia vanitas, vt animaduertas, quam ſerio loquatur, vel agat, præmiſſa enim authoritate regij nominis & ciuitatis Hieruſalem. Ait enim: Verba Eccleſiaſtes, filij Dauid regis Hieruſalem. Tribus magnis nominibus pro vtilitate audientium parauit huic libro authoritatem ſeipſum nominans Eccleſiaſten, id eſt, concionatorem, filium Dauid, & regem Hieruſalem. Quid primum eſt ſub ſole, in
quo ſpem ſuam cupidus homo poſuit? Vtiq; terra. Et in hoc mira dementia eſt, quia cum habitatio
terræ huius homini, propulſo à felicitate paradiſi data fuerit ad pœnam, ſcilicet vt in ſudore vultus
Gene.3. ſui operaretur eam, ipſe ſibi eam præcipere contendit, quaſi ad glóriam. Nonne hoc eſt vanũ, cum
dicit homo natus ex terreno, & cras moriturus: Hoc tantum terræ eſt meũ, & mei ſunt iſti tractus?
1. Timot.6 Benè ergo in primis cupiditatem ſiue poſſeſsionem terræ. vanitatis arguit, dicendo: Generatio præ-
Nihil intulimus in hunc mundum, &c. terit, & generatio aduenit, terra autem in æternum ſtat. Ac ſi aperte dicat: Fruſtra homines cupidi,
terram ſibi ſubiugare, agrum agro copulare contenderunt vſq; ad terminum loci, contentione nonnunquam horribili vſq; ad effuſionem multi ſanguinis, quia tot generationibus prætereuntibus, &
& tot aduenientibus, terra hic remanſit, nec illos ſequuta, qui iam præterierunt: nec illos ſequutura
qui aduenıunt, ſiue aduenturi ſunt. Generatio præterijt, ſicut naſcendo in hunc mundum nihil attulit, ita moriendo nihil auferre potuit, & generatio quæ aduenit. ſiue nos ipſi qui nunc ſumus (vt
verbis vtar Apoſtoli) ſicut nihil intulit in hunc mundum, haud dubium quin nec auferre quid poſſumus. Eandem intentionem & in iſto quod ait: Generatio præterit, & generatio aduenit, & in cæteris quæ ſequuntur, quæcunq; vanitatis arguit. prudenter intellige, quia ipſa eſt, quam idem Apoſtolus, præmiſſo, vt iam memorauimus, nihil enim intulimus in hunc mundum haud dubium quin
nec auferre quid poſſumus, protinus expreſsit, dicens: Habentes autem alimenta & quibus tegamur,
his contenti ſimus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim
omnium malorum eſt cupiditas. Quam quidam appetentes, errauerunt à fide & inſeruerunt ſe do-
Eccle.1. loribus multis. Quid aliud dicit Eccleſiaſtes, toties repetendo, vanitas & afflictio ſpiritus. Hoc etiam
dicens inter cætera, quid enim proderit homini de vniuerſo labore ſuo, & afflictione ſpiritus, qua
ſub ſole cruciatus eſt? cuncti dies eius doloribus pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit.

Quomodo iure vanitatis arguuntur omnia quæ fecit Deus ſex diebus in comparatione diei ſeptimi, in quo requieuit. Cap. X.

MAgnum eſt ſcripturæ huius negotium, & magnum concionis huius emolumentum, concionatore iſto loquente, præ oculis habens duo oppoſita hæc. hinc vanitatem, & inde veritatem: & inter vtrunq; clare diſcernas, & legitima diffinitione vtrunq; diffinias Eſt autem hæc
1.Cor.7. diffinitio vanitatis, quam Paulus Apoſtolus ſatis breuem per ſe expreſsit dicendo: Præterit enim figura huius mundi. Vanũ quippe conſtat eſſe omne quod præterit, & prætereundo poſſeſſorem ſine
cupidum ſui, fallit & eludit. Porro veritatis diffinitionem, quam aliam dare poſſumus dignam, niſi
vt dicamus, veritatem illud eſſe quod ſemper idipſum eſt? Illud enim, quia non præterit neminem
fallit, neq; contingit in hac optima parte, quod euenit in parte vanitatis, his de quibus ſcriptum eſt:
Pſal.75. Dormierunt ſomnum ſuum & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Et quid
Quomodo differunt ſex dies creationis a die ſeptimo. eſt illud quod ſemper eſt idipſum? Eamus ad caput libri, ad initium ſcripturarum veritatis quia illic
eſt magnum & euidens oſtium rationis, vnde poſsimus veritatem à vanitate certis diſparare terminis. Sex quippe diebus omne opus ſuum cœlum & terram, & omnem ornatum eorum perfecit, &
die ſeptimo opus ſuum compleuit. De quo videlicet die ſeptimo, me in alio opere dixiſſe memini,
quia natura primus eſt, qui ordine ſeptimus habetur. Vnde & de illo die, quo dixit Deus, fiat lux, &
facta eſt lux, & diuiſit lucem ac tenebras: non ſic ſcriptum eſt, factumq; eſt manè & veſpere dies primus: ſed, factumq; eſt veſpere & manè dies vnus. Sex quippe dies ſunt omnium creaturarũ, ſex primæ ſpecies, per quas creator cognoſci debet. Propter quod & dicuntur dies, id eſt, oculos cordis
noſtri, ad cognoſcendum creatore illuminantes: quarum videlicet creaturarũ angelica creatura prima, & humana natura ſexta eſt. Septimus dies, vt iam dixi, natura primus eſt, quia ſapientia eſt, in
qua Deus omnia fecit: quia verbũ eſt, per quod omnia facta ſunt, & in iſto Deus requieſcit. Et ideo
Gene.2. quidem primus eſt iſte dies, quia in ipſo vidit omnem creaturã priuſquam faceret: nobis autem ſep-
Differunt cõplere & requieſcere. timus eſt, quia prius cognoſcimus creaturam, & per ipſam cognoſcimus, quia creator magnus eſt.
Notandum ergo, quia ſicut dictum eſt, compleuitq; Deus die ſeptimo opus ſuum, & non dictum
eſt, omne opus ſuũ quod fecerat, dictum eſt autem: & requieuit die ſeptimo, ab vniuerſo opere quod
patrarat. Nam ab omni quidem opere requieuit, vt nullam deinceps nouam ſpeciem crearet, ſed ſi
rite perpendis ſenſum verbi huius compleuit, nõ omne opus ſuum, ſed ſolam rationalem creaturam
Hebr.4. die ſeptimo compleuit: nec ipſam vniuerſam, ſed ſolam electionem quæ per humilitatem illo die
ſeptimo dignam ſeſe exhibuit. Quidnam eſt die ſeptimo compleri, in quo Deus requieuit, niſi in-
troire

troire in illam requiem Domini, quę plenitudo eſt beatitudinis: cuius & Apoſtolus magnificè meminit: Ingrediemur enim, ait, in requiem qui credidimus, quemadmodum dixit, ſicut iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam, & cætera vſque, qui enim ingreſſus eſt in requiem eius, etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis, ſicut & à ſuis diebus.

Quod non tam ipſa creatura quam creaturæ uſus immoderatus uel amor peruerſus, rectè uanitatis arguatur: quomodo dicit ſcriptura: Et uidit Deus cuncta quæ fecerat, *& erant ualde bona.* Cap. XI.

IGitur hic habemus certis diſparata terminis duo oppoſita hæc, vanitatem & veritatem: vanitatem videlicet, in ſenario creaturę numero: veritatem, in requie Dei, ſcilicet, in die ſeptimo Ergo ne, inquis, creatura vana eſt, aut opera Dei vana ſunt, & ipſe Deus vanitatis autor eſt. Nonne cuncta Dei opera potius bona ſunt, ſicut ibidem ſcriptura dicit: Et vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona? Ad hęc inquam, Plane vanitas eſt creatura omnis, in comparatione requietionis, qua Deus in die ſeptimo requieſcit, & ex eo vanitatis arguitur creatura rationalis quęcunq;, quod requiem quærit in temporalibus ſiue viſibilibus iſtis, & in illis æternis atq; inuiſibilibus bonis, requiei Domini, fundamentum ſpei non ſibi collocauit. Veruntamen hic non tam ipſa creatura, quam creaturæ vſus vel amor immoderatus vanitatis arguitur. Exempli gratia, dum circa ſolis pulchritudinem ita ſeſe impendit humana mens, vt hunc eſſe Deum putauerit, vt huic creaturæ potius quam creatori ſeruire delegerit: nec ſolum huic, verumetiam cæteris creaturis, maximeq; quatuor elementis igni & aeri & terræ & aquæ nomina diuinitatis aſcripſerit. Propterea merito cuncta hæc ſcriptura vanitatis arguit, & in primis ſolem, dicens: Oritur ſol & occidit, & ad locum ſuum reuertitur, ibiq; renaſcens gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem. Nimirum in ortu eius, & occaſu in gyro eius auſtrali, & reflectione aquilonari, quia magna eſt mutabilitas, magna eſt & vanitas, quia nec homini laboranti ſatis grata eſt productior lux, dum ſol ad aquilonem reflectitur, nec his qui in auibus ludunt, ſemper placet longanimitas tenebrarum, dum gyrat per auſtrum. Similiterq; in cæteris varietatibus diei & noctis, æſtatis & hyemis, veris & autumni. Sunt quidem multa humanę infirmitatis remedia, ſed multa nihilominus anxietatis tędia, quia nulla in his ſufficientia, imo in omnibus magna indigentia eſt. Propterea nec in his, nec in aliquo eorũ, quæ ſub ſole ſunt vel fiunt, eſt ſperandum ſiue confidendum, quod cuncta vana, cuncta tranſitoria ſint. Hac intentione cuncta vanitatis arguit, tandemq; ipſum hominem, cuiuſcunq; ſpes vltra vel extra hæc, pedem ſuum non extendit. Ait enim: Idcirco interitus vnus eſt hominis, & iumentorum, & æqua vtriuſq; conditio. Sicut moritur homo, ſic & illa moriuntur. Similiter ſpirant omnia, & nihil habet homo iumentis amplius. Cuncta ſubiacent vanitati, & omnia pergunt ad vnum locum. De terra facta ſunt, & in terram pariter reuertentur. Non ergo ſperandũ in homine, quamuis diuino, quamuis potenti. An non & ante iſtum, pater Dauid idem ſenſerat? Nolite (ait) confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus. Exibit ſpiritus eius & reuertetur in terram ſuam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Nonne proinde conſtat, quod ipſe homo ſit vanitas. Hinc idem alibi dicit: Veruntamen vniuerſa vanitas, omnis homo viuens. Statimq; duobus hoc ipſum verſiculis aſtruit, quod hic explicatur longiori diſputatione concionatoris: Veruntamen (inquit) in imagine pertranſit homo, ſed & fruſtra conturbatur. Theſaurizat & ignorat cui congregabit ea. Plane idem ſenſus eſt in plurimis horum quæ hic dicit, addens etiam hæc: Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, & quam ſub ſole ſtudioſiſsime laboraui, habiturus hæredem poſt me, quem ignoro vtrum ſapiens an ſtultus ſit futurus, & dominabitur in laboribus meis, quibus deſudaui & ſolicitus fui, & eſt quicquam tam vanum?

Gene. 1.
Sol vanè pro deo habitus eſt.
Eccl. 1.
Cur vanitatis arguit omnia.
Eccle. 3.
Pſal. 146.
Pſal. 38.
Eccle. 2.

De eo quod ait: *Deum time, & mandata eius obſerua, hoc eſt enim omnis homo, & quod abſq; timore Dei, omnis homo uiuens ſit uanitas.* Cap. XII.

PRo intentione libri huius Eccleſiaſtes, ad hoc breuiter dicendũ, quod in ſolo ſit Deo ſperandum, quoniam ſatis dictũ arbitramur pro eo, neq; quod in homine, neq; in alia creatura ſperandum ſit. In pleriſq; Pſalmorũ ſic fecerat & pater Dauid vbi dixit quod ſupra memorauimus: Veruntamen vniuerſa vanitas omnis homo viuens, &c. Hoc demonſtrare intendẽs, quod neq; in homine, neq; in theſauro hominis ſperandum ſit, protinus ait: Et nunc quæ eſt expectatio mea? Quod idem eſt, ac ſi dicat: In quo ergo ſperabo? Nonne in Domino? Itemq; cum dixiſſet: Nolite confidere in principibus, in filiis hominũ, in quibus non eſt ſalus: cauſam quoq; ſubiunxit cur in illis non ſit ſperandum dicens: Exibit ſpiritus eius, videlicet hominis, & reuertetur homo in terram ſuam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorũ, protinus exclamauit: Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius, ſpes eius in domino Deo ipſius, & cętera vſq; in finem Pſalmi. Quibus verbis ſpem excitare nititur excitatione rationabili, vt bonum quod permanet pręferendum eſſe ſentias omni quod tranſit. Iuxta hunc ſenſum concionator iſte, concionis multitudinẽ ab immoderato amore rerũ tranſeuntiũ reuocare, & ad ęternorũ ſpem bonorũ excitare cupiens, & hoc multiplici ratione peragẽs, talem in vltimo facit concluſionẽ: Finẽ loquendi omnes pariter audiamus: Deũ time, & mãdata eius obſerua, hoc eſt enim omnis homo. Et cũcta quę fiunt, adducet deus in iudiciũ, pro omni errato, ſiue bonũ, ſiue malũ.

In nulla creatura ſperandũ.
Pſal. 38.
Pſal. 145.
Eccle. 12.

Quomodo

Quomodo ſapit tibi in palato cordis quod dixit: Hoc eſt enim omnis homo? Verbum eſt, qualem
Hoc eſt omnis homo. ſenſum efficit intellectui ſuo? Talem nimirum efficere debet, qui pertineat ad eandem rationem,
qua dixit æternus & incommutabilis Deus: Ego ſum qui ſum. Hæc dices filijs Iſrael: Qui eſt, miſit
me ad vos. Egerat enim ab initio libri de corruptione vanitatis, & cuncta corripiens ſiue diſcutiẽs,
Exod. 3. comprobauerat, quia omne vanum, omne quod tranſit, vtiq; ſic eſt, quaſi non ſit, nec ipſum homi-
nem excipiens quicunq; in vanitate ambulauit. Ait enim: Dixi in corde meo de filijs hominum, vt pro-
Eccle 3. baret eos Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtijs. Idcirco vnus interitus eſt hominis & iumentorum,
& æqua vtriuſq; conditio. Et cætera quorum ſupra meminimus, cum illo Pſalmi verſiculo: Verun-
tamen vniuerſa vanitas, omnis homo viuens. Vt ergo ſciat omnis concio, per quid fieri debeat, vt
Pſal. 121. humana creatura liberetur à ſeruitute corruptionis. Homo iam non ſit vanitas, habens eſſe, habens
Eccle. 12. participationem in idipſum, cum æterno illo qui dicit: Ego ſum qui ſum. Hoc eſt, ait omnis homo,
1 Cor. 6. Deum timere, & mandata eius obſeruare. Ablatiuo caſu dictum grammatici intelligunt hoc, ac ſi
diceret: Deum timendo, & mandata eius obſeruando, accipit eſſe homo, & gratia eſt, adhærendo
Eccle. 2. Deo, qui natura eſt. Nam qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt. Alias autem homo ſiue ſit rex Iſrael in
Hieruſalem, ſiue rex in Babylone præpotens, quantiſcunq; affluat delicijs, & fruatur bonis, ædificãs
ſibi domos, & plantans vineas, faciens hortos & pomeria, & extruens aquarum piſcinas, poſsidens
ſeruos & ancillas armenta quoque & magnos ouium greges, coaceruans ſibi argentum, & aurum,
faciens ſibi cantores & cantatrices, ſcyphos & vrceos ad vina fundenda, quid prodeſt? Et hæc om-
nia vana ſunt, & ipſe vanitas eſt.

Quod hæc duo, fides, quæ in parabolis inſtruitur, & ſpes, quæ in Eccleſiaſte roboratur,
operentur per tertium, ſcilicet per charitatem, quæ in Can-
ticis loquitur. Cap. XIII.

Charitas in Canticis prædicatur. HAec duo, ſcilicet fides, quam deſignauimus in parabolis, prædicari, & ſpes, quæ in Eccle-
ſiaſte roboratur, per multa argumenta contemnendæ vanitatis, operantur per tertium, ſcili-
cet per charitatem, quæ aperta facie loquitur, ſic incipiens: Oſculetur me oſculo oris ſui. De
cunctis vocibus libri huius, non opus eſt nunc aſtruere, quod ſint voces charitatis ſignificantes af-
fectum quatuor perſonarum Chriſti deſiderabilis, & Eccleſiæ deſiderantis, amicorũ & adoleſcen-
tularum, intendentium audire vocem ſponſi dilecti, & vocem ſponſæ dilectæ, & pro hoc auditu
Cant. 1. gaudio gaudere. Piget nos ſegnes, & fatemur, quia piget nos diutius hic immorari, præſertim
quia proprium edidimus olim opuſculum, de iſtis Canticorum Canticis, diſtinctum ſeptem libellis,
ad honorem Dominæ noſtræ ſanctę Mariæ perpetuæ virginis, quæ vera ſponſa principaliter amici
eſt æterni, ſcilicet Dei patris, ſponſa nihilominus & mater filij eiuſdem Dei patris, templum pro-
prium charitatis, id eſt, ſpiritus ſancti, de cuius operatione illum concepit: qui videlicet ſpiritus
ſanctus charitas eſt patris & filij. Opus illud accipiat quicunq; audierit auditor beneuolus, non ſicut
contrarium priſcis doctoribus, qui in eiſdem Canticis latius amorem expoſuerunt ſanctæ Eccleſiæ,
ſed ſicut aliquid ſupererogatũ vltra lectionem ipſorũ adunando & congregando voces tam magni
tamq; diffuſi corporis Eccleſię in vnam animam ſingularis & vnicæ dilectę Chriſti Mariæ. Quia
nihil huic diſconuenit omnium eorum, quæcunq; dici vel cantari poſſunt de magno & ſancto amore
dilectæ & diligentis Chriſtum Eccleſiæ. De iſta duntaxat ſcriptura hoc dicimus, quæ tota eſt can-
tabilis: nam in cæteris ſcripturis multa ſonant lamentabilia pœnitentis Eccleſiæ, in pleriſq; peccauit,
pro quorum parte cum fructibus pœnitentiæ lamentatur & gemit. Et hæc infra dignitatem ſunt
huius beatæ virginis, cuius vita integerrima non habuit cur gemeret, niſi vulnus charitatis, pro-
pter dilationem plenæ atq; perfectę beatitudinis in tempore huius peregrinationis.

Quomodo in tribus iſtis, fide, ſpe & charitate, vtiliter ſpeculari poſſumus, quomodo magis
ac magis ad congregationem ſanctæ trinitatis eru-
diamur. Cap. XIIII.

Epilogus in tres libros Salomonis. MEmores eſſe debemus propoſiti ſiue intentionis, qua ſermonem cœpimus habere de fide, ſpe
& charitate, ſecundum libros iſtos tres Salomonis, ſcilicet vt in iſto quaſi ſpeculo, horum
trium fidei, ſpei & charitatis, quandam ſpecularemur ſimilitudinem ſanctæ trinitatis: quia
per hęc tria reformauit hominem ad ſimilitudinem ſuam, iuxta propoſitum quod propoſuerat di-
cendo: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. In iſta ergo diuinæ ſimilitudi-
nis claritate, in tribus iſtis fide, ſpe & charitate, eſt quod vtiliter ſpeculemur, quo aliquantiſper ma-
gis ac magis ad cognitionem eiuſdem ſanctæ trinitatis erudiamur, quam nunc in ſua maieſtate vi-
Gene. 1. dere nequimus. Eccè intelligimus & ſcimus, quia fides per ſpem & per charitatem, ſpes quoq; per
fidem & per charitatem operatur ea, quæ in iſtis tribus libris, Prouerbiorum, Eccleſiaſtis, & Canti-
corum continentur. Fides nanq; per ſpem & per charitatem hoc operatur in homine, vt accedat
Quid operatur fides in homine. ad illam, quam ſapientia ædificauit ſibi domum, vt ad conuiuium victimarum quas illa immola-
uit, ad bibendum vinum quod illa miſcuit, ad edendum panem menſæ quem illa propoſuit, tali-
ter præparata mente, vt ſimilia retribuere velit, ſcilicet animam ponere pro illo, qui prior in tantum
Prouer. 9. dilexit nos, vt animam ſuam poneret pro nobis. Spes per fidem & per charitatem hoc operatur in
homine

homine,vt,etiam ſi perſecutor deſit, qui & facultates terrenas auferre,& corpus ſolet occidere.ipſe Ioan. 10.
intelligens,quia vana,id eſt,tranſitoria ſunt omnia,relinquat vltroneus ea quæ poſsidet,iuxta conſi- Quid ope
lium dicentis. *Si vis perfectus eſſe, vade,vende vniuerſa quæ habes,& da pauperibus,& habebis the-* ratur ſpes.
ſaurum in cœlo , & veni ſequere me. Quantum eſt quod ſpeculari poſſumus in iſto ſpeculo ſiue æni- Math. 19.
gmate de illa altiſsimę trinitatis claritate,cuius faciem nunc non poſſumus videre? Exiguum quidem
ſed hoc ipſum iam aliqua vitæ æternæ ſcintilla nobis eſt. Hæc eſt enim vita æterna,ait ipſe filius Dei,
vt cognoſcant te ſolum verum Deum,& quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Quid ergo eſt illud quan Ioan.17.
tuluncunq; , quod videre nunc poſſumus , per hoc ſpeculum , in iſto ænigmate? Nimirum opus
illud quod neceſſarium nobis eſt ad ęternam ſalutem credere & ſcire , quia Deus pater per charita-
tem ſuam,id eſt,per ſpiritum ſanctum,proprio filio ſuo mandatū hoc dedit , vt pateretur pro nobis, Rom. 8.
& ipſe filius per eandem charitatem ſuam, id eſt,per eundem ſpiritum ſanctum,mandatum hoc ſuſ- Philip.2.
cepit,obedire vſq; ad mortem , mortem autem crucis. Quali cum ſpe? Illa nimirum , quam per Eſa- Eſa.53.
iam nobis annunciauit ſpiritus ſanctus dicens: *Si poſuerit pro peccato animam ſuam,videbit ſemen*
longæuum,& voluntas Domini in manu eius dirigetur. Ipſe autem pater quali vel quanta fide? Pſal.144.
Fidelis enim in omnibus verbis, & in iſto maximè, & omnia opera eius in fide , & opus iſtud præ- Pſal. 32.
cipue. Quali ergo vel quanta fide mandatum dedit huius obedientiæ , mandatum huius patientiæ?
Nimirum tali fide qualis eſt ipſe : tanta fide, quantus eſt ipſe, fide admirabili, fide inſeparabili,fide
perſeuerantiſsima , fide victorioſiſsima. Quantis irritatus eſt malis hominum, quam maximis pec-
catis? Attamen perſeuerauerit in propoſito,vel promiſsione tanti boni, & quę proceſſerant de labijs
ſuis,irrita non fecit. Pro quo & Dauid ſolicitus : *Miſerere mei,ait, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis,* Pſal. 88.
& vincas cum iudicaris. Quantis regibus , quantis regnis armatus diabolus,hoc propoſitum eis a- Pſalm. 50.
uertere laborauit? Attamen euicit fortiſsimus Deus,& ſicut propoſuerat,eccè filius eius Deus & ho-
mo ſedet à dextris eius. De illa perſeuerantia fidelis & fortis Dei , noſtrum illud opus exiſtit in duo-
decim libellis,quod intitulatur,De victoria verbi Dei.

Quod in ſcripturis antiquis nomina hæc, fidei , ſpei, & charitatis ferè ita raro inueniantur cum res ipſarum vbiq; prædicentur , ſicut relatiua nomina, patris & filij & ſpiritus ſancti, aut taceantur, aut rariſsimè,& cum cautela pronunciantur. Cap. XV.

PRæclara hodie in Euangelicis & Apoſtolicis literis , & in ore totius Eccleſiæ pręedicatio eſt ho- Nouū teſt.
rum trium,fidei,ſpei,& charitatis. Olim non ita. Quotus enim eſt locus in ſcripturis veteris in- longè clari
ſtrumenti , vbi manifeſtatio luceat proprijs nominibus facierum iſtarum, fidei,ſpei,& charita- us q̄ vetus
tis? Notum quidem & certum eſt,omnem ſcripturam diuinitus inſpiratam, res ipſas ſiue virtutes in- p̄dicat,tū
tendere,quæ ſignificantur nominibus iſtis , ſed cum ita ſit, nihilominus abſoluta eadem nomina ferè abſoluta tū
vbiq; prædicet,quod iam ex parte monſtrauimus. Relatiua hęc nomina,quæ ſunt,Pater & Filius & relatiua no
Spiritus Sanctus , aut tacuit , aut rariſsimè,& cum cautela, & nuſquam ſimul iuncta pronunciauit. mina trini
Exempli gratia . Cum(ſicut ſuperius demonſtratum eſt)ferè cuncta , quæ dixit Salomon in para- tatis.
bolis,pertineant ad gloriam fidei,vbi hoc ipſum nomen,quod eſt fides, palam annunciauit? Item in
Eccleſiaſte , cum ferè cuncta quæ illic per multa dicuntur argumenta , hominem prouocant ad co-
ronam ſpei , vbi ſpem ipſam nominauit? In Canticis Canticorum cum ferè cuncta pertineant ad ſa- Cant.5.
cramentum charitatis , ipſam charitatem non multis vicibus nomine proprio nominauit , dicendo: Gene.6.
Media charitate conſtrauit , & alibi: *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.* Itemq; alibi: Cant. 1.
Ordinauit in me charitatem. Verum hoc nomine charitatis liberius poterat annunciari, ſiue decla-
mari , etiam pueris illis , hominibus carnalibus illis , qui neſcirent,nec ſcire curarent quid fides, quid
ſpes , quid ſpiritualis dilectio ſit , & fortè charitatem ſufficientem reputarent viri & mulieris , ſiue
mariti & vxoris , parentum filiorum , cæterarumq; cognationum,ſiue affinitatum dilectionem car-
nalem. In diuinis ſermonibus de illa charitate agitur , cuius eſt eccleſiaſtica diffinitio hęc , diligere Math.5.
Deum propter ipſum , & proximum , non qualemcunq; , ſed inimicum hominem diligere propter
Deum. Nunquid ſi huiuſce dilectionis capaces eſſe homines,dixiſſet eis lex : *Diliges amicum tuum,&* Gene.15.
odio habebis inimicum tuum? Similiter de fide ſentiendum. Si enim fidei capaces tunc eſſent homi- Rom. 4.
nes,per quam Abraham iuſtificatus eſt, nunquid poſita fuiſſet lex. Et vt per ſimilitudinem ſermo iſte Gene.16.
magis placeat,nunquid ancillam duxiſſet Abraham,niſi ſterilis fuiſſet libera? Verum nos de his latius Galat.4.
alio in opere tractauimus.

Item de fide,ſpe,& charitate, quod per hæc tria in ſanctis ſcripturis aſsimiletur ſancta trinitas,& de capitulo Apoſtoli : Tunc autem cognoſcam , ſicut & cognitus ſum, quid ſit cognoſcere uel cognoſci. Cap. XVI.

HIc propoſitum fuit demonſtrare , quod hæc tria ſint , per quæ homo ad illam Dei ſimilitudi-
nem reformetur,quod in initio propoſuit dicens: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimili-*
tudinem noſtram. Vnde & Apoſtolus Ioannes: *Scimus,ait,quia cum apparuerit,ſimiles ei eri-* 1.Ioan.3.
mus,quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Quantum putas iucunditatis habet demonſtratio , ſiue intel-
ligentia hæc? Nam beati quidem ſancti Prophetę pro eo quod in manu eorum Dominus aſsimilatus

 eſt,

Oſee.12. eſt, ſicut in Oſee dicit, & nos iam ante meminimus: Et locutus ſum ſuper Prophetas, & ego viſiones
multiplicaui, & in manu Prophetarum aſsimilatus ſum, ſed nihilominus ſancti & electi omnes bea-
ti, quia ſancta trinitas, vnus Deus, pater & filius & ſpiritus ſanctus, per hæc tria, fidem, ſpem & cha-
ritatem, aſsimilatur eis. Hic aſsimilationis modus eſt vniuerſalis. Habuerunt ſancti Patriarchę, A-
braham, Iſaac, & Iacob (qui & ipſi Prophetæ fuerunt) quaſdam proprias in ſemetipſis aſsimilatione
Materia inenarrabilis animo per ſpiritũ ſuggeſta. patris, & filij, & ſpiritus ſancti, quod & ſuo loco commemorauimus, ſed hæc eſt aſsimilatio vniuer-
ſalis charitas, fidei, ſpei & charitatis, quæ videlicet aſsimilatio in æternum manebit. Delectamur rei
magnitudine, ſed labor eſt in delectatione, dum ſermo deficit inualidus, & quantillum in mente ſug-
gerit ſpiritus, fari geſtiens lingua non aſſequitur. Capitulum quippe magnum eſt, in quo vel circa
quod penè defeſſus animus iam terminare properat, ſermonem habitum de his tribus. Quod capi-
1.Cor.13. tulum? Nunc, inquit Apoſtolus, cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcã ſicut & cognitus ſum. Nunc
autem manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc. Maior autem horum eſt charitas. Qua enim voce, quali-
bus verbis, horum poſſumus verborum ſenſum conſequi? Verbum quippe cognitionis, duarum
quendam ſignificat contractum ſiue ſenſum conſcientiarum, nimiam nimiſq; familiarem habentem
fiduciam in alterutrum, qui neq; per lectionem, neq; per auditionem, ſed per ſolum ſatis anima ſcire
poteſt experimentum. Multum eſt quod ſacra ſcriptura de mutua cognitione ſpiritus Dei & ſpiri-
Eſa. 62. tus hominis agit per ſimilitudinem. Exempli gratia: Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, & gaudebit
ſuper te Deus tuus. Quod ergo dicit, tunc cognoſcam ſicut & cognitus ſum, verbo cognitionis ſem-
piternum inſinuare volens vſum charitatis, ſiue torrentem voluptatis, redundantem ex ſecreto diui-
nitatis in interiora animæ diligentis, quis dignè verbis explicare poſsit? Abſconditum eſt à nobis toto
Pſal.30. huius noſtræ peregrinationis tempore: propter quod Pſalmiſta ſuſpirans dicit: Quàm magna multi-
1.Cor.13. tudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te. Si abſconditum eſt ab omni viuente,
Eſa. 62. imò peregrinante in iſta mortalitate vt rectè dicat, nunc cognoſco ex parte. Quidnam eſt, nunc co-
gnoſco ex parte, præſertim quia ſubiungit: Tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum? Per ſupra
ſcriptam ſimilitudinem in hoc ſenſu adiuuemur, qua dictum eſt, & gaudebit ſponſus ſuper ſponſam
& gaudebit ſuper te Deus tuus. Nunquam enim ſponſa plenè cognoſcit ſponſi affectum, niſi dum per
naturalẽ commixtionẽ fiunt corpus vnum. Ibi planè dicere poteſt, nũc cognoſco ſicut & cognita ſum.

Quo ſenſu uel qua intentione dixerit Apoſtolus: Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc: maior autem horum eſt charitas, & quod hæc tria ſunt inſeparabilia, ſicut & ipſa trinitas. Cap. XVII.

Quæſtio TAndem & illud quæſitu dignum eſt, quo ſenſu vel qua intentione dixerit Apoſtolus, nunc au-
tem manent fides, ſpes, charitas, tria hęc, maior autem horum eſt charitas. Nam in beata trini-
tate, cuius in anima hominis ſimilitudinem per hæc tria formari iam diximus, fidem, ſpem &
charitatem: certum nouimus, quia nihil prius aut poſterius, nihil maius aut minus, ſed totę tres per-
1.Cor.13. ſonæ coæternę ſibi ſunt & coęquales. Hic autem in iſta imagine ſiue ſimilitudine, eſt maius, & eſt mi-
nus: eſt prius & poſterius: & non parua inęqualitas, cum & ſupra dixerit: Et ſi habuero omnem fidem
ita vt montes transferam, charitatẽ autem non habeam, nihil ſum. Et deinde compoſitis tribus iſtis,
fide, ſpe & charitate, dicat, maior autem horum eſt charitas. Ad hæc, inquam, fides vera nunquam
Reſponſio Fides vera nunq̃ ſine charitate eſt. ſine charitate. Et charitas vera nunquam ſine fide eſt. Sicut indiuiſus eſt vnus & trinus Deus, pater, &
filius & ſpiritus ſanctus, ſic indiuiſa eſt vna & trina virtus, fides, ſpes & charitas, quæ reſpectu trini-
tatis in anima hominum efficitur. Verum de Apoſtolo ſcire debemus: quia eſt, vbi ſuo ſenſu fidẽ prę-
dicat, & eſt, vbi ſenſu aliorum ſic de fide loquitur, vt eos, qui quaſi de fide nimis præſumunt, arguat
& corripiat. Deniq; ſuo ſenſu fidem prædicat, ita vt fidem, ſpem & charitatem, quia verè inſeparabi-
Rom.4. lia ſunt hæc, ſimul comprehendat cum dicit: Ei vero qui non operatur, credenti autem in eum ſimul
qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam. Et ſubinde: Dicimus enim quia reputata eſt
fides Abrahæ ad iuſtitiam. Item: Non enim per legem promiſsio Abrahæ, vt hæres eſſet mundi, ſed
per iuſtitiam fidei. Hęc &c, cum dicit, nimirum fidem prędicat, non mortuam aut nudam, ſed feruo-
re charitatis viuam, corona ſpei ornatam. Et ſicut ſanctam trinitatem vno interdum patris nomine
Matth. 6. inuocamus: Exempli gratia, cum dicimus: Pater noſter qui es in cœlis: ita & hic fidem, ſpem & chari-
1.Cor.13. tatem vno prædicat & ſubintelligi vult nomine fidei. Porrò illorum, quibus loquebatur, ſcilicet Co-
Ibidem. rinthiorum ſenſu, quaſi fidem à charitate ſeiunxit, dicendo, quod ſupra meminimus, Et ſi habuero
1.Cor. 1. omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Illi namq; fidem
à charitate longè ſeiungebant, quia cum ſine charitate eſſent, fidem Chriſti ſe habere putabant. Qua-
propter & redarguit eos, ſic incipiens: Obſecro autem vos per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt
idipſum dicatis, & non ſint in vobis ſchiſmata: Significatum eſt mihi de vobis, fratres mei, quod con-
Galat. 5. tentiones ſint inter vos. Hoc autem ab initio non expediebat, vt primũ prędicaretur ſcilicet fidẽ, nihil
Iacob.2. prodeſſe niſi per dilectionẽ operetur, vel quod (ſicut ait apoſtolus Iacobus) fides mortua ſit ſine ope-
ribus. Magna cum cautela & diſcretione prouidendũ nouerat, quatenus in primis ſaltem nomen Dñi
Chriſti Ieſu, à rudibus & eatenus idololatria populis reciperetur, & deinde opera bona ſuperędifica-
rentur. Propter hoc ſapienti architecto iurè ſeipſum aſsimilauit, dicens eiſdẽ Corinthijs: Secundum
1.Cor.3. gratiã Dei, quę data eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentũ poſui, alius autem ſuperędificat. &c.

Orandum

Orandum eſſe, ut quoniam per hæc tria reformamur ad ſimilitudinem trinitatis, augeat in nobis fidem, augeat ſpem, augeat charitatem beata trinitas. Cap. XVIII.

Oratio ad beatam trinitatem.

QVoniam igitur per hæc ad ſimilitudinem tui reformamur, auge in nobis fidem, auge ſpem, auge charitatem, ô beata trinitas. Hæc ſunt enim diuitiæ noſtræ, hic theſaurus noſter, hęc vita noſtra ô beata trinitas. Hæc ſapientia noſtra, hæc fortitudo noſtra, hæc gloria noſtra, ô beata trinitas: hoc deſiderium noſtrum, hoc fundamentum ſempiternum. Hæc lux oculorum noſtrorum, ô beata trinitas. Hæc iuſtitia noſtra, hæc lætitia noſtra, hoc gaudium noſtrum ô beata trinitas. Hæc miſericordia noſtra, hæc conſolatio noſtra, hæc fiducia noſtra ô beata trinitas. Hoc decus noſtrum, hæc victoria noſtra, hæc corona noſtra, ô beata trinitas. Hęc igitur auge in nobis, vt in æternum viuentes benedicamus tibi.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE
Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti.
LIBER OCTAVVS.

Confeßionem ſiue laudem ſanctæ trinitatis canticum eſſe Domini, quod ad interrogationem hæreticorum non debeat cantari in terra aliena: Super flumina Babylonis. Cap. I.

Pſal. 136.

CAnticum Domini iam cantare geſtimus, hymnum & de canticis Syon. Verba cantionũ, quibus vel qualibus ſancta trinitas Deus deorum laudatur in te, ô ſuperna Syon, ſed cantum noſtrum fletus intercipit, dum adhuc ſedemus hic ſuper flumina Babylonis. Quid ergo? Ceſſabimus cantare, & in ſalicibus in medio eius ſuſpendemus organa noſtra, dicentes: Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Minimè ceſſabimus, imò non interrogati cantabimus vltro verba cantionum Domini. Neque enim interrogamur, aut interrogari volumus ab his, qui captiuos duxerunt nos. Solent Babylonij, ſcilicet, filij huius ſeculi, confuſione digni, interrogare verba cantionum, non vt ipſi capiant fidei fructum, vel vt nos paſcamus, ſed vt oblectemus auriculas eorum. Maximè vt pro velle ipſorum in peruerſum trahamus voces ſcripturarum, quæ cantiones Domini ſunt, qualium videlicet Babyloniorum deterrimi hoſtes ſanctę trinitatis Arriani extiterunt. Confortemur ad cantandum, non obliti Hieruſalem, id eſt, intentionem non terrenam, ſed cœleſtem, & hanc videlicet ſupernam Hieruſalem propoſitam habentes, in principio lætitiæ noſtræ, quod eſt principalem cauſam hanc habere cantandi, id eſt, prædicandi gloriam ſanctæ trinitatis, vt non hominibus eiuſmodi, ſed ipſi vero vni ac ſoli Deo mereamur placere. Confortemur (inquam) & vt conſtantes ſimus recordemur quid hic acciderit, quid vel qualiter in Babylone geſtum ſit. Primo ipſam rem geſtam ſiue hiſtoriam ſacram ponamus, & deinde myſterium ad conſolationem noſtri ſubſcribamus.

Cantiones dñi ſacra ſcriptura.

De tribus pueris uictoribus in medio Babylonicæ fornacis, quod in eis ſancta trinitas auxilij ſui præſentiam contra caput idololatriæ demonſtrauerit pariter & ſignificauerit. Cap. II.

Deut. 3. Hiſtoria triũ puerorum in camino.

NAbuchodonoſor Rex fecit ſtatuam auream, altitudine cubitorum ſexaginta & latitudine cubitorum ſex, & iuſsit præconis voce clamari. Vobis dicitur populis tribubus & linguis In hora qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & cytharę, & ſambucæ, & pſalterij, & ſymphoniæ, & vniuerſi generis muſicorum, cadentes adorare ſtatuam auream quam conſtituit Nabuchodonoſor Rex, Si quis autem non proſtratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Hoc edictum contemnentes, & hanc pœnam non metuentes tres pueri Sydrach, Miſach, & Abdenago, miſsi ſunt in caminum ignis, & nõ tetigit eos omnino ignis, neq; contriſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit. Tunc Nabuchodonoſor Rex obſtupuit, & ait optimatibus ſuis: Nonne tres viros miſimus in medium ingnis compeditos? Quibus reſpondentibus: Verè Rex. Eccè (inquit) ego video viros quatuor ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil in eis corruptionis, & ſpecies quarti ſimilis eſt filio Dei. Hoc miraculum intantum apud Nabuchodonoſor valuit, vt diceret: Signa & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prędicare ſigna eius, quia magna ſunt, & mirabilia eius, quia fortia, & regnum eius, regnum ſempiternum, & poteſtas eius in generatione & generationem. Hęc res geſta, res tam victorioſa, nonne tam glorioſè ſanctam trinitatem in iſtis tribus pueris prædicat, ſicut alia res geſta in tribus angelis, quos Abraham hoſpitio ſuſcepit, eandem trinitatem ſignificauerat? perpulchra & delectabilis eſt cõſideratio hęc. Si perpẽdas, ſiue recogites, quia beatę trinitati, & in iſtis tribus pueris carneis, & in illis tribus pueris angelicis, vnum idemq; negotium fuit. Quod

Gene. 18.

Negotiũ trinitatis circa Iudęos propter naſciturũ Chriſtum.

vel quale negotium? Nimirum iſtud valdè magnum negotium, & cura pergrandis, vt impleret verbum promiſsionis: illic, vt naſceretur Iſaac, principium ſeminis vel genealogię naſcituri Chriſti: hic, vt conſolationẽ haberet in illa captiuitate Babylonis, genus Abrahæ ſiue Iudęa parens naſcituri eiuſdẽ Chriſti. Intendebat enim diabolus per impios homines delere, vt non eſſet genus illud, vnde naſciturum erat hoc ſemen, id eſt, Chriſtus, ſicut Abrahę promiſſum & per Prophetas multoties iam fuerat prędictũ. Idcirco & multa ſigna, & hoc ſignum maximũ fecit Deus excelſus in oculis illorũ, qui captiuauerant illum dei populũ, vt conſeruati inter gentes, tandẽ remitterentur filij peregrinationis illuc, vbi oportebat ex eis naſci Chriſtum, ſicut iamdudũ pręcinebat congratulando vox prophetica dicens: Virgo Iſrael reuertere in ciuitates tuas, vſquequo dolens auerteris? Generabis dominum ſaluatorem.

Quomodo illi hiſtoriæ ſiue rei geſtæ conueniant, & uoces, & ſenſus myſtici Pſalmi. 136. Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus. Cap. III.

Hier. 31. Pſal. 136. Iudæi recordabantur Syon propter naſciturũ in Iudæa Chriſtum. Gene. 22. Gene. 49. Pſal. 131. Mich. 5. Eſa. 2.

OPeræpretium eſt peruidere, quomodo huic hiſtorię, ſiue rei geſtæ conueniant voces pſalmi ſupramemorati: Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur Syon. Videbat nanque ſpiritus propheticus iam temporibus Dauid, qui pſalmum illum cecinit, futuram captiuitatem illius populi in Babylone. De quo videlicet populo implendam expectabant ſancti promiſsionem, ſcilicet, Chriſti natiuitatem, ſecundum quod dixerat deus ad Abrahã: Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes, & ſecundũ quod dixerat idem Deus per os Iacob: Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus eſt. Secundũ hæc verba, conſtabat naſcitum eſſe Chriſtũ ex ſemine Abrahę, de tribu Iuda. Vbi? Non vtique in Babylone, ſed in Syon, ſiue in Hieruſalẽ, id eſt, in terra cuius metropolis erat Hieruſalẽ, ſcilicet, in Bethleẽ. Et hoc ipſum ſpiritus propheticus præuidebat, atque prędixerat. Ait enim idẽ Dauid: Ecce audiuimus eũ in Ephrata. Denique Ephrata ipſa eſt Bethleem. Poſt illum, videlicet Dauid, ſcriptũ eſt per alium Prophetã: Et tu Bethleem Ephrata, ſiue terra Iuda, paruulus es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael. Medius horum Eſaias ita dixit, rem eandem per ſpiritum proſpiciens: Quia de Syon exibit lex, & verbum Dñi de Hieruſalem. Quàm iuſtum ergo deſiderium debuit eſſe hominibus illius captiuitatis, filijs illis peregrinationis reuertendi in terram Iuda? Dixit ergo tam longè ante ſpiritus propheticus in perſona

Pſal. 136.

illorum: Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur Syon. Quęnam alia cauſa digna erat, niſi iſta, quam diximus, propter quam illius terrenæ Syon recordarentur? Propter quam dicebat ſpiritus propheticus in perſona cuiuſque illorum, quibus reuertendi licentia dabatur: Si oblitus tui fuero Hieruſalem, obliuioni detur dextera mea, adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi nõ meminero tui, ſi non propoſuero Hieruſalem, in principio lætitiæ meæ, ſubiungens: Memor eſto dñe

Filij Edom infeſti fuerunt filijs Iſrael. Exod. 15. Nume. 20. Amos. 1. Thren. 4.

filiorum Edom in die Hieruſalem, qui dicunt: Exinanite, exinanite vſque ad fundamentum in ea. Illi nanque, ſcilicet, filij Edom, maximè execrabiles fuerunt, pro eo quod cum fratres ſecundum carnem Iſraelis exiſterent, ipſi pręcipuè aduerſarij fuiſſent ab exitu Iſrael de Aegypto, & gentes cęteras aduerſus eos ſæpe concitauerunt, & adiuuerunt & captiuitati illorum, ſicut & cęteris caſibus inſultauerunt. Cuius furoris & indignationis perſeuerantis vſque in finem, dicit in lamentationibus: Gaude & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus, ad te quoque perueniet calix, inebriaberis atque nudaberis. Quibus nimirum in verbis, eadem iuſtitiæ vindicta denuntiatur, quæ in verbis iſtis expetebatur: Memento Domine filiorum Edom in die Hieruſalem. Qui propter cauſam tam dictam, ſcilicet, propter ſpem Chriſti naſcituri recordatus eſt illius terræ Syon, non etiam recordatus eſt cœleſtis Syon? Et qui propter deſiderium tantæ ſpei, carnis appetitus, & Babylonicas contempſit delitias, vt cederet in terram illam habens reuertendi licentiam: nonne illi beatitudo hęc congruit, beatus qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram? Non vacat ſingulis horum immorari, tranſeamus ad eum qui magis ad nos pertinet myſticum ſenſum eiuſdem pſalmi, vti propoſitum eſt.

Quod non nobis æque magna ſit, ut fuit antiquis ſanctis, huiuſcemodi conqueſtionis cauſa in ſalicibus, in medio eius ſuſpendimus organa noſtra, quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena. Cap. IIII.

Nobis minor eſt flendi cauſa quam fuit antiquis.

SCiendum in primis, quia non æque magna nobis nunc eſt, vt antiquis erat, huiuſce conqueſtionis cauſa, vt dicamus: In ſalicibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Flendum quidem nobis eſt, quicunque ſpem habemus futuri ſeculi, qui filij ſumus illius, quæ ſurſum eſt Hieruſalem, ciuitas Dei viuentis, in qua videtur gloria ſanctæ trinitatis, ſecundum hoc ipſum nomen Hieruſalem, interpretatur enim viſio pacis. Flendum (utique) quia dum ſumus in corpore, peregrinamur ab illa viſione, & totus mundus nobis eſt Babylon, ſed in ipſo fletu hic plus habemus gaudij, & conſolationis, quia quem naſciturum expectabant flentes illi, iam natus eſt Chriſtus, ſol generis humani. Et tanta eſt flentium diſtantia, vt dicas: Quia illi fleuerunt in nocte, nos autem flemus quaſi in die, & liberius quàm illi inter ipſos fletus poſſumus organa noſtra tangere, & canticum Domini cantare, id eſt, os noſtrum aperire, & fidem ſanctæ trinitatis palam prędicare. Hoc facere illis non licebat, neque enim talis prędicatio tunc poterat. Nam de ſolis dicimus filijs illius captiuitatis horum notiſsimi ſunt tres pueri ſupra memorati, quia ſuo numero præſentiam, & curam adeſſe monſtrauerunt beatæ trinitatis, dum tripudiaut

in

in camino ignis ardentis, ſed & de omnibus ſanctis antiquioribus, Patriarchis, & Regibus, & Prophetis, quicunq; cognouerunt myſterium eiuſdem ſanctæ trinitatis. Salices enim erant non ſolum homines Babylonij, ſiue Aſſyrij ſiue Perſæ, & Medi, verumetiam homines Iſraelitici, ſiue Iudaici generis, ita vt oporteret maximè propter eos cantionis huiuſce organa ſuſpendi, id eſt, gloriam ſanctæ trinitatis, aut reticere, aut ſic loqui; vt non audiretur foris, ſic ſcribere, vt ſignatus liber non poſſet vulgo legi. Quid tandem accidit, vel quid actum eſt, vt vacaret nobis cantare canticum domini, cantare ſiue clamare cum ſanctis Seraphin, ſanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus exercituum, plena eſt omnis terra gloria tua, atq; hic modo fidem nominis tui palam prædicare ô beata trinitas? Quomodo accidit, vt ita poſſemus cantare canticum Domini in terra aliena?

Danie. 3.
Salices erãt etiã Iudæi.
Eſa. 6.

De magna Roma, quod ipſa fuerit magna Babylon, & quam diu perſecutionem contra cultores eiuſdem trinitatis, quæ apud illam priorem Babylonem clarificata eſt in illis tribus pueris. Cap. V.

Mira res ipſa; quæ fuerit Babylon quædam Hieruſalem facta eſt filia ſupernæ Hieruſalem facta eſt & noua Syon, quæ fuerat Babylon: illam: quæ dicitur, vrbem Romanam dicimus, quia fuit Babylon, & nunc eſt quædam Syon: Eſt (inquam) ſecundum fidem beati Petri Apoſtoli mater ciuitatum fidelis Syon. Tunc erat iſta Babylon; quando ſcripſit eadem Petrus in Epiſtola ſua: Salutat vos Eccleſia quæ eſt in Babylone electa. Romam quippe tropicè percuſſit iſta ſententia. Cum adhuc eſſet iſta Babylon, & rex eius Nabuchodonoſor, ſcilicet, Nero, ſiue Decius, aut Diocletianus, vel quiſcunque talium, ipſa cum Nabuchodonoſor ſtatuam erexit magnam, & altam nimis, & populis, tribubus & linguis edixit, vt cadentes adorarent ſtatuam, & ſi quis proſtratus non adoraret, mitteretur in fornacem ignis ardentis. Idololatriam quippè quoad potuit illud caput orbis in ſublimè extulit; ex eo ſimulachra ſua magis æmulatum eſt, ex quo nouam prædicationem audiuit vnius Dei patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Et ex eo vniuerſam ferè mundi latitudinem publicis edictis, legibusq; ſcriptis quaſi vnam fornacem ignis, velut vnum caminum multimodæ tribulationis atq; ardentiſſimæ perſecutionis, contra Chriſtianum nomen efficit. Sed quid profecit? Sicut Angelus Domini deſcendens in fornacem, cum illis tribus pueris, excuſsit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contriſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit, ſic filius Dei, Angelus magni conſilij. cunctis teſtibus ſuis, confeſſoribus ſanctæ trinitatis, in illa tribulatione ita præſens interfuit, ſic vel ex eo poteſt intelligi, quod vni ex illis Petro viſibiliter occurrens, adoratusq; ab eo, & interrogatus: Domine, quo vadis. Reſpondit, dicens: Vado Romam iterum crucifigi, & ſic excuſsit flammam ignis de fornace, fecitq; medium fornacis, quaſi ventum roris flantem, ſicut expertum ſeſe oſtendit ipſe martyr Laurentius, qui cum aſſaretur, dixit: O inſania veſtra, infelices non cognoſcitis, quia carbones veſtri non ardorem mihi, ſed refrigerium præſtant. Quid multa? Sicut ille Nabuchodonoſor, tunc quàmuis inſtabilis & inanis, cognouit & confeſſus eſt filium Dei. Dixit enim: Ecce ego video viros quatuor ſolutos, & ambulãtes in medio ignis, & ſpecies quarti ſimilis eſt filio dei: ſic & multo verius, multoq; conſtantius, Romanum imperium tandem cognouit filium Dei, & nunc vſque firmiter tenet, tenendamq; pronunciat illam vocem confeſsionis B. Petri: Tu es Chriſtus filius Dei viui, ita vt etiam ad confeſsionem iſtam compellat gentes cæteras, & quodammodo dicit: A me ergo poſitum eſt hoc decretum, vt omnis populus, & tribus, & lingua, quæcunque locuta fuerit blaſphemiam contra Deum Sydrach, Miſach, & Abdenago, ſiue manifeſtius, contra Deum patrem, & filium & ſpiritum ſanctum, diſpereat & domus eius vaſtetur. Neque enim eſt Deus alius, qui poſsit ita ſaluare.

Roma tropice Babylon dicta.
1. Pet. 5.
Danie. 3.
Similitudo triũ puerorũ ad martyres Chriſti ſub Romanis
Vide hiſtoriã Egeſip. lib. 5. ca. 2.
Roma. Imperium ad Chriſtũ cõuerſum.
Matth. 16.
Danie. 5.

Quàm pulchrum ſit myſterium, in eo quod dictum eſt; Tunc hi tres quaſi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum, & de fornace ſuccenſa ſeptuplum, quam ſuccendi conſueuerat, quid ibi numerus ſeptenarius ualeat. Cap. VI.

Tanguntur igitur organa, reſonant verba cantionum, prædicantia Deum in vnitate trinum, in trinitate vnum, ſuccinente voce Pſalmi: Quoniam omnes dij gentium dæmonia. Hic autem Dominus cœlos fecit. Quàm pulchrum myſterium, quàm iucundum in cœlo & in terra ſpectaculum. Tunc (inquit) hi tres quaſi ex vno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum, Etenim nos omnes homines, quorum eſt vna catholica fides, ſumus quaſi tres, & vnum os habemus omnes. Tres (inquam) ſumus, quia de tribus pendemus. Quibus de tribus? Tres ſunt (ait Ioannes Apoſtolus) qui teſtimonium dant in cœlo, pater, & verbum, & ſpiritus ſanctus, & hi tres vnum ſunt. Canticum noſtrum ſiue verba cantionum noſtrarum, laudationes ſunt, glorificationes ſunt, benedictiones ſunt, quaſi ex vno ore trium flendo canentium, canendo flentium, canendo & flendo ſeptenarium peccatum Babylonis, accuſantium. Quomodo ſeptenarium? ait litera ſacra: Et præcepit Nabuchodonoſor vt ſuccenderetur fornax, ſeptuplum quam ſuccendi conſueuerat. Septenarius numerus inſolubilis eſt, neq; enim in æquas partes, præter ſolas vnitates diuidi poteſt, & plerunque in ſcripturis vniuerſitatem ſignificat, alias malorum, alias bonorum. Malorum, vt illic de qua deſecerat ſeptem dæmonia. Bonorum, vt illic: ſepties in die laudem dixi tibi. Significat & cor impœnitens

Pſalm. 95.
Deut. 32.
1. Ioan. 5.
Numerus ſeptenarius in bonã & in malã partem accipitur.

Marc. 16. vt illic: Septies vltio dabitur de Cain. Cum hac ſignificatione libet hic accipere, quod dictum eſt: Et
Pſal. 118. pręcepit vt ſuccenderetur fornax ſeptuplum, quam ſuccendi conſueuerat, vt intelligamus irremiſsibi-
Gene. 4. le peccatum Babyloniorũ, id eſt, omnium impiorum, qui quoad potuerunt, ſanctos perſecuti ſunt, &
Dani. 3. corde impœnitenti perdurauerunt. Qua voce, quibus verbis accuſat noſtrum Canticum peccatum il-
Pſal, 136. lorum? Memento domine filiorũ Edom in die Hieruſalem, & cętera de quibus iam ſupra dictum eſt.

De quatuor beſtijs, leæna, vrſo, pardo, & alia ſine nomine terribili atque admirabili, quod contra ſingulas earum oppoſitum fuerit auxilium trinitatis, ſub ſacramento numeri ternarij. Cap. VII.

Danl 7. QVoniam de myſterio numeri ternarij ſermonem cœpimus demonſtrantes, quia ſancta trini-
Quatuor tas per hunc numerum captiuorum in fornace laudantium Deum, auxilij ſui pręſentiam illi
grãdes be- populo præclarè ſignificauit, libet adhuc longius proſequi. Sciendum quippe, quia cum
ſtiæ, quatu quatuor fuerint grandes beſtię, quę aſcendebãt (ait Daniel) de mari diuerſę inter ſe: prima, quaſi leæna
or regna. quod fuit regnum Babyloniorum: alia ſimiles vrſo, quod fuit regnũ Perſarum atq; Mœdorum: alia
quaſi pardus, quod fuit regnum Græcorum: quarta ſine nomine terribilis atq; mirabilis, & fortis ni-
Auxiliũ dñi mis quod fuit regnum romanorum. Contra ſingulas beſtias, ſiue regna beſtialia inuenies oppoſitũ
per tres ho ternarij numeri ſacramentum, id eſt, auxilium dñi per tres homines impenſum, ad reſeruandũ ſiue li-
mines in berandum illum tunc temporis peculiarem dei populum. Magnum quippe tunc (vt ſuperius iam di-
ſingulis ctum eſt) negotium agebatur, pro quo ſancta trinitas ſolicita eſſe, & ſolicitudinis ſignum tali nume-
quatuor ro, ſcilicet, ternario, demonſtrare laudabiliter dignaretur. Nunquid enim parum quis putat, quod de
regnorũ. populo illo Chriſtus Deus & homo ſecundum promiſsionẽ naſciturus erat. Nimirum pro cauſa iſta
dignum ſe beata trinitas faciebat, in eo quod de reſeruatione gentis illius curare, & ſolicitam eſſe ſi-
Alia cauſa gnificabat. Et vt de prima quidem beſtia, quod erat regnum Babylonicum, iam dictum eſt, ſed de-
Danielis, a eſt aliquid. Poteſt enim dicere aliquis, quia non per ſolos tres pueros, ſed & per quartum Danielem,
lia trium Nabuchodonoſor victus, & Deus glorificatus eſt. Determinãda ergo eſt cauſa trium puerorum di-
puerorum ligentius ab illa cauſa Danielis, propter quam Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem
Danie. 2. adorauit, & ab illa propter quam (iubente Deo) Balthaſar indutus eſt Daniel purpura & circundata
eſt torques aurea collo eius, & prædicatum eſt de eo & ab illa propter quam miſſus eſt idem Daniel
Dani. 5. in lacum leonum: & Deus ait, miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi
Dani. 14. quia coram eo iuſtitia inuenta eſt in me. Ab iſtis (inquam) tribus cauſis, in quibus vnus idemq; Deus
trinus & vnus, vnum Danielem clarificauit, clarè ſecernenda eſt cauſa vna, propter quam tres pueros
in fornacem ignis miſſos liberando, Deus idem ſemetipſum clarificauit. Hæc enim ſola cauſa trium
puerorum idololatria imò & caput idololatriæ fuit, ante quod nullus regum aut principium leges
mortis legitur dictũaſſe pro zelo idoli ſui. Nonne igitur eo magis conſtat, quod non caſu, ſed proui-
dentia Dei, tantummodo tres pueri ſunt illi martyrio deſtinati, quo beſtia leæna docta fuit ſaltem ad
horam aſſumere vocem hominis, & Deum confiteri.

De vrſo, id eſt, regno Perſarum & Mœdorum, quomodo ibi altiſsimus ſuam potentiam clarificauit ſub eodem ſacramento numeri ternarij, id eſt, trium regum, in reædificatione templi uel ciuitatis. Cap. VIII.

1. Eſd. 1. NVnc demum de alia beſtia, quæ erat ſimilis vrſo, ſcilicet, de regno Perſarum & Mœdorum, ac-
cipe quomodo altiſsimus ſuam potentiam clarificauerit, eodem ſub ſacramento numeri ter-
narij. In anno primo Cyri Regis Perſarum, vt impleretur verbum Domini ex ore Hiere-
miæ: Suſcitauit Dominus ſpiritum Cyri Regis Perſarum, & transduxit vocem vniuerſo regno ſuo,
etiam per ſcripturam dicens: Cyrus Rex Perſarum, Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus
cœli, & ipſe præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Hieruſalem, quæ eſt in Iudæa. Hac voce
transducta cum aſcendiſſent omnes, quorum ſuſcitauerat Deus ſpiritum, vt deſcenderent ad ędificã-
dum templum Domini, cum vaſis argenteis & aureis, quę tulerat Nabuchodonoſor de Hieruſalem,
& ædificare incœpiſſent templum Domini: audierunt hoſtes, & impedierunt opus domus Domi-
ni, & intermiſſum eſt, & non fiebat vſque ad annum ſecundum Darij Regis Perſarum. Ille videli-
1. Eſdr. 6. cet Darius, confirmans decretum, quod propoſitum erat huiuſmodi: Omnis homo, qui eam muta-
uerit iuſsionem, tollatur lignum de domo ipſius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem eius
publicetur. Deus autem qui habitare fecit nomẽ ſuum ibi, diſsipet omnia regna, & populum, qui ex-
tenderit manum ſuam, vt repugnet & diſsipet domum dei, illam quę eſt Hieruſalẽ, ita ſubſcripſit. Ego
Darius ſtatui decretũ, quod ſtudioſè impleri volo. Poſt hęc verba tertius Artaxerxes idipſum corro-
borans, ita ſcripſit: Artaxerxes rex regũ Eſdrę ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cœli doctiſsimo ſalutẽ. A me
decretũ eſt, vt cuicunq; placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de ſacerdotibus eius, & de Leuitis
1. Eſdr. 7. Ire in Hieruſalẽ, tecum vadat, &c. vſq; ſed & imperitos docete libere, & omnis qui non facit legẽ Dei
Trinitatis tui, & legẽ regis diligenter, iudicium erit de eo ſiue in mortẽ, ſiue in exilium, ſiue in condemnationem
conſiliũ m ſubſtantiæ ſuę, vel certè in carcerẽ. Nunquid caſu hoc mirabilè accidit, vt quem verũ & ſolum Deũ
per tres il- contra caput idololatrię Babylonicę teſtificata eſt, in camino ignis victorioſa fides trium puerorum
los reges Iudæorum, illius domum & ciuitatem, quæ deſtructa fuerat, reædificare iuberet concordi decreto.

beneuolentia

beneuolentia trium regum Paganorum? Non vtiq; caſu, ſed cœleſti induſtria, per magnum ac ſemper prouidum ſanctæ & indiuiduę trinitatis conſilium. Difficile videtur, ac penè impoſsibile, quod dicimus ſanctam trinitatem aſsimilatam fuiſſe etiam in tribus prædictis regibus gentilibus, imo nec nos iſtud ſuſpicari auderemus, niſi quia hoc ipſum primus authoritate ſua per os Eſaię prophetæ declamauit longè antè ſpiritus ſanctus de Cyro, qui fuit horum trium primus. Præmiſſo namq; Ego Dominus faciens omnia, extendens cœlos, & ſtabiliens terram, qui dico profundo, deſolare, & flumina tua areſaciam, qui dico Cyro, Paſtor meus es, & omnem voluntatem meam complebis, qui dico Hieruſalem ædificaberis, & templo fundaberis, ita ſubiunxit. Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dextram, &c. vſq; vt ſcias quia ego Dominus, qui voco nomen tuum Deus Iſrael, propter ſeruum meum Iacob & Iſrael electum meum, & vocaui te nomine tuo, aſsimilaui te, & non cognouiſti me: accinxi te, & non cognouiſti me. Niſi (inquam) antè tot annos iſtud authoritate ſua ſignaſſet ſpiritus ſanctus, dicendo illi Cyro tanto poſterius naſcituro, aſsimilaui te, & niſi ratio conduceret, conuenire vel congruere cęteris eiuſdem beneuolentiæ regibus Dario & Artaxerxi, quod vni Cyro dictum eſt, aſsimilaui te. Quid auderet dicere ſanctam trinitatem in tribus paganis regibus pro tali opere aſsimilaui fuiſſe?

Eſa. 44. 45
Prophetia Eſaiæ de Cyro & rege Perſarum.
Trinitas aſsimulata in tribus regibus Perſarum

Item, quomodo ex tribus tantum perſonis præuiſum eſt auxilium ſanctæ trinitatis aduerſus Aman, ne deleret genus Iudæorum, unde oportebat Chriſtum naſci. Cap. IX.

Veniam ad illam eiuſdem vrſi ferocitatem, id eſt, eiuſdem regni Perſarum & Mœdorum crudelitatem ac ſæuitiam plus quam beſtialem, quando ſub rege Aſſuero conatus eſt diabolus hoc efficere, vt ſalutis noſtræ radix funditus extirparetur, agente Aman ſuperbiſsimo, & ſuggerente regi Aſſuero, quatenus miſsis epiſtolis per omne (quod latiſsimum erat) regnum eius, vniuerſum Iudæorum genus vna die deleretur. Quomodo vel per quantos homines econtra præuidit trinitas vnus Deus, & ſolicitus fuit pro gente illa, quæ arbor erat vnica, vnde ſalutis fructus omni mundo, & vita æterna Chriſtus erat naſciturus? Tantummodo per iſtos tres, Heſter & Mardochæum, & ipſum regem Aſſuerum. Nullatenus ergo dubitauerim illi quoq; regi Aſſuero in ratione iſta congruere illud, quod vni Cyro, longè antequam naſceretur, Prophetica voce (vt ſupra memorauimus) dictum eſt: aſsimilaui te, & non cognouiſti me. Quid enim? Nónne illum Deus pater quodammodo aſsimilauit ſibi in eo maximè, quod cum diceret ei: En lignum quod parauerat Aman Mardochæo, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Appendite (inquit) eum in eo, & ſuſpenſus eſt Aman in patibulo, quod parauerat Mardochæo? Nam vt cognoſcas, quam vera, quam pulchra ſit aſsimilatio, memento quod dixerit Apoſtolus de Domino Ieſu Chriſto. Et vos (inquit) cum mortui eſſetis in delictis, & pręputio carnis veſtræ, cõuiuificauit Deus cum Chriſto donans vobis omnia delicta, delens quod aduerſum vos erat chyrographum decreti, quod erat contrarium vobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci, expolians principatus & poteſtates tranſduxit confidenter, palam triumphans eos in ſemetipſo. Ergo in rege Aſſuero Deus pater, in Mardochæo autem Deus Dei filius mirabiliter aſsimilatus eſt. Porro, in Heſter gratiã ſpiritus ſancti, ſiue ſpiritum conſilij, pro tanto negotio aſsimilatum fuiſſe quis dubitet? Illa namq; mirabili vſa conſilio hoc effecit vt regis animus ad gratiam & miſericordiam ſuæ proſcriptæ genti inclinaretur, & ille Aman ſuperbiſsimus, in quo diabolus homicida ab initio figurabatur non vbiuis, ſed in conuiuio ſuper menſam, crapulatus & ebrius caperetur, & ſententia mortis ſtrangularetur, in eodem ipſo (quod Mardochęo parauerat (patibulo appenſus, nimirum ſecundum illius dicti myſterium, quod de diabolo ad beatum Iob dixerat Dominus: An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? Quaſi enim captus hamo & iſte fuit qui de reginæ conuiuio magnificè gloriatus, ita vt diceret amicis ſuis, & lares vxori ſuę, regina quoq; Heſter nullum alium vocauit cum rege ad conuiuium pręter me, apud quam etiam cras cum rege pranſurus ſum, ita prandit, ita paſtillos conuiuij momordit, vt poſt molles edulij ſapores, ferream protinus ſententiam mortis exciperet.

Inſidiæ diaboli per Amã contra ſemen Abrahæ promiſſũ.
Heſt. 3.
Auxilium per tres homines.
Eſa. 45.
Coloſſ. 2.
Aſsimulatio trinitatis.
Iob. 40.
Heſter. 3

Quod propter cauſam iſtam ſancta Trinitas Cyrum & regem Perſarum ex nomine uocauit, & aſſimulauit, & in corde cæterorum regum Perſarum ſiue Mœdorum tantam beneuolentiam dedit, & quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus, propter quem naſciturum illa facta ſunt primus inſtruitur in ſcripturis.

Cap. X.

Propter quid ſancta Trinitas taliter & Cyrum ex nomine vocauit & aſsimulauit, & in corde cæterorum regem Perſarum, ſiue Mœdorum tantam beneuolentiam dedit. Propter Iacob (ait) ſeruum meum & Iſrael electum meum. Quem propter Iacob ſiue quem propter Iſrael? Deniq; parum eſt ſi illum recipias Iacob, ſiue Iſraelem de quo ſcimus & legimus: Iſaac autem genuit Iacob, ſiue illam quantulamcunq; multitudinem reliquiarum, quæ reſeruatę ſunt illius populi qui paſsim in ſcripturis nomine paterno vocatur Iacob, ſiue Iſrael. Et quidem nihil altius Cyrus intellexit,

Propter Chriſtum illa omnia geſta ſunt.
Eſa. 45
Gene. 13.
Matth. 1.
Eſa. 45

nihil ſupra quæſiuit, & hoc ſuffecit ad captandum eius beneuolentiam populo illi, quod Deus totum ante tot annos per Prophetam ſuum, de ipſo videlicet Cyro, tam magna prædixit, tam glorioſa præſcripſit, & ea ſemetipſum illi facturum promiſit. Veruntamen vnus eſt verus Iacob ſeruus Domini, vnus & verus eſt Iſrael electus Dei, Dominus Ieſus Chriſtus, propter quē tanta fuit cura ſummæ trinitati, quanta intelligimus, aut intelligere cupimus in auxilio eius, ſub ſacramēto numeri ternarij. Vnde iam dictum eſt, & adhuc dicendum eſt. Dum hæc attendimus, dulciter illud memoriæ noſtræ occurrit, quia iſte ſeruus Domini primus eſt, qui Deo gratias egit, ante quē non facile quempiam inuenies, ſiue in lege, ſiue in prophetis, de quo manifeſte ſcriptum ſit, quod Deo gratias egerit. Nondum quippe impleta fuerant beneficia Dei, quorum omnium hoc ſummum eſt, quod iſtum ſeruum ſuum fecit, Chriſtum Ieſum ſecundū formam ſerui, pro quo facto nimirum gratiarū actio debetur illi. Deniq; quicunq; Deo gratias agit, cauſam iſtam in ipſa gratiarum actione non habens præ oculis, quia Deus iſtum ſeruum ſuum fecit, & vt faceret tanta procurauit, inter quæ gentilium quoq; regū animos ad beneuolentiā ſui nominis inclinauit: nondum intellexit, quomodo, vel propter quid gratiæ agendæ ſint. diximus, quia primus iſte Deo gratias egit, etenim ante hunc nuſquā in ſcripturis auditam fuiſſe recolimus vocem gratiarum actionis, cum tot audias maxime in Pſalmis voces exultationis & confeſsionis, voces benedictionis & laudationis, voces adorationis, cantationis, iubilationis. Vox autem gratiarum actionis, vbi (quæſo) prius audita eſt, vel audiri debuit, quam ex ore huius ſerui Domini, huius electi Dei.

Eſai.45

Chriſtus primus eſt, qui gratias in ſcripturis legitur egiſſe Deo

Gratiarum actio quid ſit, & quando, & quomodo, & vbi Dominus noſter Ieſus Chriſtus gratias egerit. Cap. XI.

Quid propriè eſt gratiarū actio

PRimo itaq; diffiniendum eſt, gratiarum actio quid ſit, & tūc demum demonſtrandū vbi, quando, & quomodo iſte gratias egerit, non lingua tantum, ſed opere & veritate, nō verbis tantum, ſed & verbis & factis. Gratiarum actio eſt, diuinis beneficijs reſpondens digna retributio; tanta videlicet, vt ei nihil ad perfectionem deſit, vel qua maior eſſe non poſsit. Gratiarum (inquam) actio eſt, & digna retributio reſpondens beneficijs Dei charitas, qua maiorem nemo habet, aut habere poteſt, vt animam ſuam ponat pro amicis ſuis. Huiuſce charitatis ſpiritus dicit in Pſalmo. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Huius tantæ charitatis, quæ vera (vt iam diximus) & perfecta eſt gratiarum actio, conſcius ſibi iſte ſeruus Domini, gratias egit. Primo, vbi ſecundum Iohannem multa locuturus de ſacramento corporis & ſanguinis ſui, accepit quinq; panes, & cum gratias egiſſet, reſpiciens in cœlum (vt alij Euangeliſtæ referunt) diſtribuit diſcumbentibus. Secundo, vbi Lazarū mox ſuſcitaturus, eleuatis ſurſum oculis: Pater (inquit) gratias ago tibi, quoniam audiſti me, ego autem ſciebam, quia ſemper me audis, quæ videlicet ſuſcitatio Lazari maxima inuidentibus Iudæis, vt eum interficerent, cauſa fuit. Tertio, ipſa nocte qua tradebatur, vbi accepto pane & calice, gratias agēs dedit diſcipulis ſuis: Hoc eſt (inquiens) corpus meum. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur. Hic ergo fidelis & verax liberè profiteri poterat quod ageret gratias, quia in veritate gratias agebat, paratus pro nobis, cum adhuc inimici eſſemus, calicem accipere, quem pater illi dabat. Quam ob cauſam ita gratias agere patri ſeruus iſte promptus erat? Debemus enim ſcire, quia gratias agere minoris eſt ſcilicet formæ ſerui, & idcirco cum dicit: Pater gratias tibi, nō vnam perſonam, ſed tres intelligimus perſonas, patris, & filij, & ſpiritus ſancti, qui vnus Deus eſt, & pater omnium, ſicut Apoſtolus dicit, cui nos quoq; orātes dicimus: Pater noſter qui es in cœlis. Cæterum vbi dicit: Pater meus vel patris mei, vel patrem meū, ipſo poſſeſsiuo pronominè proprietatem ſuā filius vnigenitus diſcernit, & vnam tantummodo perſonā nomine patris oportet intelligi. Quam ergo ob cauſam ita gratias agere promptus erat? Quoniam audiſti me, inquit: Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis. Vbi (quæſo) audierit eum? Nunquid ſeorſum, antequam acceſſerat ad locum, vbi poſuerat Lazarū, ſecretius orauerat, & reſponſum acceperat, quod poſſet ſuſcitare eum, & idcirco dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniā audiſti me, ego autem ſciebam, quia ſemper me audis? Exilis eſt iſta ſuſpitio, nec attingit ipſam dignitatem gratiarum actionis, ſiue maieſtatem ipſius gratias agentis, quia non in humilitate precū, ſed in poteſtate verbi ſibi inſitā habeat omnē operationem virtutum. Longè aliā multo excellentiorem, magisq; operoſam auri audienti memorat ſui met exauditionem, quia longè antequā iſte ſeruus domini fieret ſecundū formam ſerui, aut formaretur ex vtero virginis exauditus eſt in cunctis neceſsitatibus humani generis, exauditus in patriarchis, exauditus in regibus vel iudicibus iuſtis, exauditus in prophetis, exauditus in filijs captiuitatis, de quibus iam ſupra diximus, exauditus in Machabæis fratribus, de quibus adhuc dicturi ſumus, exauditus in omniū clamore mulieris in vtero habentis, & pariendo clamantis, & cruciatū ſuſtinentis, vt pareret, id eſt, in deſiderio antiquæ Eccleſiæ Chriſtū ipſum in promiſsione habentis, & ipſum venire deſiderantis, & quaſi parturientis, & parturiendo dolentis, donec ille veniret. Nónne clamor ille, cum tui cauſa fieret, tuus erat clamor ô Ieſu Chriſte? Propterea tibi, quaſi iam præſenti, quidam illorum dixit: Exaudiat te Dominus in die tribulationis. Vera cauſa hæc digna gratiarum actione, vt diceres: Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me, quia omni mundo aduerſitatem naſci feciſti. Et ego ſciebam (inquis) quia ſemper audis. Deus enim eras, & nunc es, & cuncta hęc fieri cauſa tui noueras, antequā ex virginis vtero naſcereris.

Iohan.15.
Pſal.115.
Iohan.6
Matth.14.
Marc.6
Lucæ.9
Iohan.11.
Matth.26
Roma.5
Ephe.4
Matth.6.
Iohan.11.

Chriſtus multifariā exauditus eſt.

Apoca.12.
Pſal.19.

De beſtia

De beſtia tertia, ſcilicet pardo, id eſt, regno Græcorum, quomodo ſancta trinitas contra illud auxilij ſui præſentiam per uiros tres, per tres duces fratres, Iudam, & Ionathan, & Simonem demonſtrauerit. Cap. XII.

DIximus de duabus beſtijs, leæna & vrſo, qualiter contra illas ſancta trinitas præſentiam ſui in numero auxiliatorem conſignificauerit: nunc iam de beſtia tertia, ſcilicet de pardo, dicendum, qualiter actum ſit per auxilium eiuſdem numeri. De illa beſtia hoc primitus memorandum, quia non ſine arcu & gladio de ore eius ille populus Dei liberatus eſt. Eatenus ſicut euenerat, ſic prædictum fuerat per Prophetam Oſee: Et domui Iuda miſerebor, & ſaluabo eos in Domino Deo ſuo, & non ſaluabo eos in arcu & gladio, & in bello & in equis, & in equitibus. Denique quod Nabuchodonoſor coram ſeruis Dei excelſi proſterneretur, & eum ſolum ac verum eſſe Deum ſemel & iterum, ac tertio victus confiteretur: itemq́; vt domus Dei in Hieruſalem, quam ille deſtruxerat, reædificaretur, ſimiliterq́; vt Aman malitia in caput eius reuerteretur, & in patibulo (quam parauerat Mardochæo) ipſe appenderetur: non in arcu & gladio factum eſt, non in bello, neq; in equis & equitibus ſed in Domino Deo, qui ſolus habens corda regum in manu ſua, inclinauit quo voluit, quatenus illius populi reliquię ſaluarentur, & propoſitum eius adimpleretur. Porro vt iſtius beſtiæ ferocitas, id eſt regnum Gręcorum ceſſaretur, in eo maximè, quod ſcripſit rex Antiochus, & miſit libros per manus nunciorum in Hieruſalem & in omnes ciuitates Iudę, vt ſequerentur leges gentium: & in arcu, & in gladio, in bello factum eſt, attamen ſicut per Danielem prædictum fuerat, auxilio paruulo. Tres fratres fuere duces bellorum, Iudas, & Ionathas, & Symon, & armis quidem paucis pugnauerunt, ſed magna fide vicerunt. De iſtis latius à nobis tractatum eſt in opere, quod de victoria verbi Dei ſcripſimus, & idcirco nunc ſuperſedendum eſt. Tantum enim ad præſens propoſitum hoc pertinet conſiderare in auxilio Domini, ſacramentum numeri ternarij, quia more ſuo fecit trinitas Deus, vt auxiliando illis curam & ſolicitudinem ſuam præſentem adeſſe, per hunc numerum ſignificaret, nimirum digne pro magnitudine negotij, ſcilicet propter ſpem promiſsionis poſitam omnibus ſanctis in aduentu, qui tunc expectabatur, ſaluatoris Chriſti filij Dei.

Semẽ promiſſum in arcu & gladio defenſum eſt a beſtia terna.
Oſee.1.
Dañ.2.4.14.
1.Eſd.1.6.7.
Heſt.3.5.7.
Prouer.12.
1.Mach.1.
Daniel.8.
Auxilium Dei in tribus fratribus.

De rectitudine iudicij, quo dictum fuerat per Prophetam Oſee: Quia non addam ultra miſereri domui Iſrael, & domui Iuda miſerebor: & quod domus Iuda tres habuerit reges iuſtos, domus autem Iſrael ne unum quidem.

Cap. XIII.

AD cauſam eandem pertinet quærere nunc, & ſcire rectitudinem iudicij, in eo quod paulo antè memorauimus dictum à Domino per Prophetam Oſee: Et domui Iuda miſerebor. Præmiſerat enim: Quia non addam vltra miſereri domui Iſrael, ſed obliuione obliuiſcar eorum, & nunc demũ iſtud edixit: Et domui Iuda miſerebor & ſaluabo eos in Domino Deo ſuo & ita factum eſt. Nam decem tribuum captiuitas permanſit irreuocabilis, qua captiuauit rex Aſſyriorum, & tranſtulit Iſrael in Aſſyrios, poſuitq́; eos in Aila, & in Abor, iuxta fluuium Gozam in ciuitatibus Medorum. Tribus autem Iuda præfiniuo tempore ſaluata in domino Deo ſuo, & de Babylonica captiuitate reuocata eſt. Iſtud ergo quærentibus vel ſcire volentibus, pro rectitudine iudicij cito reſpondetur, quia quamuis peccauerit tribus Iuda, regnum Dauid in multis, ſicut & decem tribus, regnũ Hieroboam, quas ille ſcidit à domo Dauid, attamen in hoc benè fuit, quod ſecundum ſæpè dictum (quo valdè delectamur) ternarij numeri ſacramentum, tribus Iuda cauſam decem tribuum in iudicio ſuperauit. Tres quippe miſericordiæ viros, tres reges iuſtos Deus iudicij Dominus, in tribu Iuda inuenit, Dauid & Ezechiam & Ioſiam. Nam præter tres iſtos omnes peccauerunt. De regibus autem decem tribuum conſtat, quia omnes peccauerunt, nullusq́; excipi potuit, quia nullus eorũ receſsit à peccatis Hieroboam, idem à vitulis quos fecit Hieroboam. In tribus Iuda tres, vt iam dictum eſt, ab eiuſmodi peccato liberi & iuſti fuerunt, & de alijs nonnulli de peccato ſuo pœnitentiam egerunt. In regibus autem decem tribuum, vnus & idem fuit idololatriæ cultus, dumtaxat in illis vitulis: nam cultum Baal aliquis illorum deleuit, ſcilicet Iehen filius Nanſi. Sed quantum valuit, Baal delere, & nihilominus vitulos pro Deo colere. Propterea dictum illud propheticum valdè congruit illis regibus Samariæ: Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus, & qui rectus quaſi ſpina de ſepe.

Oſee.1.
4.Regũ.17
Cur tribus Iuda ſaluata potius eſt quã decem tribus Iſrael.
4.Regũ.10
Micl.7.

Epilogus ſaluationum, quod à uerbo promiſsionis uſq; ad natiuitatem Chriſti ſepties ſaluatus ſit populus ille, de quo oportebat naſci Chriſtum: & hoc pertinere ad ſanctæ trinitatis myſterium, quia ſingulæ ſaluationes factæ ſunt propter tres ſiue per tres uiros, qui inuenti ſunt in medio eorum. Cap. XIIII.

ECce quoties gens illa ſaluata eſt propter tres viros qui inuenti ſunt in medio eorũ, ſub magno ſanctæ trinitatis myſterio, ſicut iam ſępè dictum eſt. Primo vbi ſeruiebant in Aegypto propter peccatum patrum ſuorum, qui vendiderant Ioſeph fratrem ſuum, clamantes ad Dominũ, exauditi ſunt propter illos patres & maximos tres viros, Abraham, Iſaac, & Iacob, dicente ſcriptura: Aſcenditq́; clamor eorum ad Dominum pro operibus & audiuit gemitum eorũ ac recordatus eſt fœderis quod pepigerat cũ Abraham, Iſaac & Iacob. Item cũ dixiſſet vt diſperderet eos, propter vitulũ

Gene.37.
Exod. 2.
Exod.32.

quem ſe-

quem fecerant, pepercit eis propter eoſdem viros, ſtante Moyſe in conſpectu eius in confractione,
id eſt, in nimia mentis humilitate, ac dicente: Cur Domine iraſcitur furor tuus contra populũ tuum?
2. Regũ. 12. Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael ſeruorum tuorum. Deinde cum feciſſent duos vitulos, ſecutĩ
2. Para. 28. Hieroboam, & ſciſsi à domo Dauid, & tribus quoq; Iuda coluiſſet Deos gentium, & proinde pars
Domus Iuda ſaluata, ꝓpter tres reges. vtraq; iuſte tradenda eſſet in captiuitatem: ſaluata eſt eadem tribus Iuda propter viros tres, qui inuenti ſunt in medio eorum, Dauid, Ezechiam, & Ioſiam, præter quos omnes peccatũ commiſerunt, ait Ieſus filius Sirach: Nam reliquerunt legem potentes reges Iuda, & contempſerunt timorem Domini. Deinde cum in captiuitatem ducti communem haberent luctum, iuxta illud: Super flumina
Eccle. 49. Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur Sion, maximum conſolationis incremen-
Pſal. 136. tum adepti ſunt per viros tres, qui inuenti ſunt in medio, Sydrach, Miſach & Abdenago: quia contempſerunt iniqui regis imperium, & in medio fornacis ardentis glorioſè triumphauerunt. De-
Tres reges Perſarum. inde vbi placuit Deo vt ſolueretur captiuitas, & fundaretur templum quod deſtructum fuerat, & reædificaretur ipſa ciuitas Hieruſalem. Hoc itidem per viros tres Deus effecit, per quales voluit, & per quales fieri oportuit, ſcilicet non per ipſos tantum captiuos & inopes, ſed per eos ſub quibus captiui tenebantur reges potentes, Cyrum, Darium & Artaxerxen. Deinde vbi voluit ſuperbiſsimus Aman delere vniuerſum genus Iudæorum, per iſtos tres ſalus facta eſt, Heſter, & Mardochæum, &
Aſſuerus, Mardochęus & Heſter. ipſum regem Aſſuerum. Deinde cum idem agere conaretur diabolus ſub regno Græcorum, per trium ducum Iudæ & Ionathæ & Simonis, bellicam virtutem ac præclaram fidem, illius populi reliquiæ ſaluatæ ſunt. Valde iucundum in iſtis numeris myſterium, quia ſepties, ſicut hic enarratum eſt, propter viros tres, ſiue per viros tres, Deus vnus & trinus, id eſt, quem confitemur & colimus, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, populum illum ſaluauit & liberauit, vſq; ad implendum verbum promiſsionis, per quod & nos ſalui facti ſumus.

Non ita nunc eſſe populo illi poſt natum Chriſtum, ſed ſi fuerint, ait Dominus, tres uiri iſti in medio eius Noe, Daniel & Iob, uiuo ego quia ipſi ſoli iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas. Cap. XV.

Ezech. 14. Obiectio de tribus, Noe, Daniel & Iob. ACcipe autem, quid nunc Dominus dicat per Prophetam Ezechielem, fili hominis terra, cum peccauerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, extendam manum ſuper eam, & interficiam de ea hominem & iumenta. Et ſi fuerint tres iſti viri in medio eius, Noe, Daniel & Iob, viuo ego, quia ipſi ſoli iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas. Nec ſemel dixiſſe contentus, ſecundo & tertio & quarto ſententiam repetit. viuo ego, quia nec filios nec filias liberabunt, ſed ipſi ſoli liberabuntur, viuo ego, non liberabunt filios neq; filias, ſed ipſi ſoli liberabuntur, viuo ego, quia filium & filiam, non liberabunt, ſed ipſi ſoli iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas. Quatuor iudicia ſua Dominus diſtinguens, famem, malas beſtias, gladium, & peſtilentiam: de ſingulis eandem ſententiam ſubſcripſit: At non omni, ſed cuidam terræ, cum peccauerit: non omni inquam, ſed cuidam terræ, nam poſt omnia hæc, ita ſubiunxit: Quod & ſi quatuor iudicia mea peſsima, gladium & famem & beſtias malas & peſtilentiam miſero in Hieruſalem, vt interficiam de ea hominem & pecus: tamen relinquetur in ea ſaluatio educentium filios & filias. Niſi iſtud decreuiſſet, niſi quandam terram in ſuperioribus ſententijs, quæ longe diuerſa ſit ab Hieruſalem intelligi voluiſſet: nimirum id quod ait, Noe, Daniel & Iob, ipſi ſoli iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas, contrarium videretur ei quod hactenus narratũ eſt, quia multoties propter viros tres & per viros tres gens illa liberata eſt. Quomodo ergo ſeparationem fecit terræ ab Hieruſalem, quid niſi ſeparationem intelligere debemus terræ, id eſt, ſynagogæ, quæ nunc vſq; blaſphemat Chriſtum, quem crucifixit, ab Hieruſalem, id eſt, ab Eccleſia quę in Chriſtum credit? Sed dicit aliquis: Quomodo in medio terræ illius, id eſt ſynagogæ quæ Chriſtum cru-
Solutio. cifixit, vnquam eſſe potuerunt tres iſti viri, Noe, Daniel, & Iob? Ad hæc inquam, iſti quidem tres viri, Noe, Daniel, & Iob, longe ante fuerunt, longe ante ab hac vita deceſſerunt, quam illa terra maledicta crucifigeret Chriſtum Dei filium. Sed ſi cauſam illorum rite diſcernas, ſcilicet quia Noe arcã in communi periculo erexit, & Daniel cœlibem vitam duxit, & Iob propriæ domui ſuæ benè præfuit, maximè ex eo notus, quod in tentatione inuentus eſt fidelis, patenter intelligis, quia in medio terræ illius fuerunt, & de medio terrę illius ad nos venerunt tres viri iſti, Noe, Daniel, & Iob. Quod ſi pa-
1. Cor. 7. rum videtur communiter demonſtrare in omnibus Apoſtolis Chriſti, qui in medio terræ illius fue-
Ephe. 2. runt, & inde venientes tres viuendi ordines ſupradictos nobis gentibus ordinauerunt, eccè quaſi di-
1. Timot. 3. gito demonſtrare poſſumus quoſdam ex illis, videlicet Apoſtolis, tres viros, Petrũ, & Iohannem, & Paulũ, valde ſimiles illis, Noe, Daniel, & Iob. Deniq; Petrus pręcipuus rectorũ Eccleſiæ, ipſe eſt quaſi Noe & Iohãnes præcipuũ exemplar cœlibis, ſeu virginalis vitæ, ipſe eſt quaſi Daniel: & Paulus qui inter cætera, in quibus plus omnibus laborauit, cõiugalem quoq; vitã bene ordinauit, ipſe eſt quaſi Iob.

Quali à gladio & fame, qualibus à beſtijs, quali à peſtilentia, propinquos ſuos ſecundum carnem Iudeos, Apoſtoli non ſaluauerunt, & quod ipſi fuerint in medio eorum quaſi Noe, Daniel, & Iob. Cap. XVI.

Beſtia quarta. Daniel. 7. NVnc igitur demonſtrandũ eſt, quali à gladio & fame, qualibus à beſtijs, quali à peſtilẽtia propinquos ſuos ſecundum carnem Iudæos nõ ſaluauerint, ſed ipſi ſoli animas ſuas liberauerunt,

& quam

& quam ob cauſam iuſte hoc fieri debuerit. Quod vt euidentius fiat, iam ordine accedendum eſt ad illam beſtiam quartam ſine nomine, de qua ſic ſcriptum eſt: Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, & ecce beſtia quarta terribilis atq; mirabilis & fortis nimis, dentes ferreos habens magnos, comedens atq; comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans. Quomodocunq; regnum Romanum, beſtia magna, terribiliter atq; mirabiliter dentibus magnis, dentibus ferreis cęterarum gentium robur comederit atq; comminuerit, non adeo pertinuit ad illos captiuos, quorum vni hęc reuelata, per quorum vnum hæc nobis ſcripta ſunt. Cura enim erat illis tantum de genere ſuo, cura erat ſpiritui prophetico de illis propter Chriſtum, qui naſciturus erat ex eodem populo. Sicut ergo de cæteris beſtijs ſcimus, quia taliter demonſtratæ ſunt, verbi gratia, vt vni diceret: Surge comede carnes plurimas, propter populum Iudaicum, de quo Aman dixit regi Aſſuero: Si tibi placet, decerne vt pereat, ita & de iſta beſtia quarta, beſtia terribili atq; mirabili, quod dictum eſt: Comedens atque comminuens, & reliqua pedibus ſuis conculcans, ad eundem populum ſpectat, quem, ducibus ſiue principibus Tito & Veſpaſiano, regnum illud comedit atq; comminuit, tam terribili comeſtione, tam mirabili comminutione, vt nulli vnquam populo, vel ciuitati ab initio ſeculi taliter contigerit, ſicut Ioſephus ſcriptor admirando pariter & dolendo patenter ediſſerit, & reliqua ſic pedibus ſuis conculcauit, vt nunc vſq; patet, quia in omnes gentes ducti ſunt captiui, qui reliqui fuerunt ex eis. Nunquid tres viri iſti, Noe, Daniel, & Iob, ſi fuiſſent in medio eorũ liberaſſent eos? Fuerunt autem ſimiles iſtorum aliqui in medio eorum, ſcilicet Apoſtoli, & multi credentes in Chriſtum, ſed non liberauerunt eos, imo vt ipſi ſoli liberarent animas ſuas, per diuinam iuſſi ſunt reuelationem imminente obſidione, exire de medio eorum. Nonne hoc fuit quaſi Noe, & Daniel & Iob exire de medio eorum? Remanſerunt autem in medio eorum tres alij valde contrarij, Eleazarus, & Iohannes, & Simon, authores & principes nimis crudeles ſeditionum inenarrabilium, & ita mirabiliter euenit, vt cum in Babylone audieris, tres video viros ambulantes in medio ignis, & aſpectus quarti, ſimilitudo eſt filij Dei. Hic econtra in ea, quæ dicebatur Hieruſalem, exclamare poſsis: Tres video viros obtinentes miſeram Hieruſalem, diſcindentes eam & excruciantes gladio & fame, miſerabilibus modis, tres (inquam) viros principes iniquitatis, & totius latrocinij, & aſpectus quarti ſimilis eſt Barabbæ latronis ſeditioſi. Nam quia Barabbam ſibi prælegerunt, Chriſtum autem Dei filium interfici petierunt, idcirco omnis Noe, & omnis Daniel, & omnis Iob receſsit ab eis, & iuſto iudicio, cum foris obſiderentur à Romanis, intus dati ſunt in prędam tribus illis authoribus ſeditioſis, qui contra ſemetipſos diuiſi, communiter diruperunt, & certatim effoderunt viſcera ieiuna, & eſurientia plenę ciuitatis.

Daniel.7. Heſter.3. Ioſe. de bello iud. li. 7. Hiſt. Eccl. lib. 3. cap. 5 Daniel.3. Matth.7.

Quod uel quale fuerit peccatum terræ illius, quam Noe, & Daniel, & Iob ſaluare non potuerunt, & quomodo Iudæi blaſphemauerunt, uel dixerunt contra ſpiritum ſanctum. Cap. XVII.

Peccatum Iudęorum grauiſsimum.

HOc iudicium terræ illius quæ peccauit, non quomodocunq;, ſed ita quemadmodum dixit: Terra cum peccauerit mihi, vt præuaricans præuaricetur. Quidnam eſt pręuaricando præuaricari, niſi perſeuerare in propoſito præuaricationis corde impœnitenti? Hoc deniq; eſt peccatum terræ illius grauiſsimæ, ſcilicet Iudæorum, quibus maximè & primo loco, & deinde hæreticis illa redargutio congruit: Filij hominum vſquequo graui corde. Quomodo illi maximè præuaricati ſunt, id eſt, in pręuaricatione perſeuerauerunt? Filium Dei Dominum Ieſum Chriſtum in pręuaricatione ſua reprobauerunt & crucifixerunt. In præuaricatione inquam, id eſt, contra legem ſuam. Dixerat enim in lege Moyſes: Prophetam de gente tua & de fratribus tuis, ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus, ipſum audies. Qui autem verba eius, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor exiſtam. Ergo Dominum Chriſtum reprobando, præuaricati ſunt, præſertim cum legitimum haberent ſignum, per quod intelligere eum poſſent eſſe Prophetam illum, ſcilicet ſufficiens in opere & ſermone eius veritatis teſtimonium. Sed forte aliqui de ignorantia ſe excuſare potuerunt dicentes eum eſſe magum. Proinde cum blaſphemaretur ait: Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur illi. Et cum pateretur, pater, inquit, ignoſce illis, non enim ſciunt quid faciunt. Sed quid poſt hæc? Quomodo terra illa inexcuſabilis facta eſt, vel quomodo præuaricans præuaricata eſt, vt inexcuſabilis eſſet? Venit ſpiritus ſanctus ſuper diſcipulos eius, quos nimirum ſignificans dixerat illis: Et ſi ego in Beelzebub principe dæmoniorum eijcio dæmonia, filij veſtri in quo eijciunt? Ideo, ipſi iudices veſtri erunt. Eijciunt dixit, id eſt, certiſsimè eijcient, magis quam nunc, cum ſpiritus ſanctus aduenerit. Venit, inquam, ſpiritus ſanctus manifeſta virtute teſtimonium perhibere, quod ille eſſet Chriſtus, & tunc adimpletum eſt quod dixerat illis: Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis, qui à patre procedit ille teſtimonium perhibebit de me, & vos teſtimonium perhibebitis. Hoc facto nihilominus in præuaricatione perſeuerauerunt & blaſphemare non ceſſauerunt, & tunc demum contra Spiritum ſanctum verbum dixiſſe iudicati ſunt, & illa ſententia venit ſuper eos: Qui autem dixerit verbum contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

Ezech.14. Pſal.4. Pſal.4. Deuter.18. Chriſtus vtique à Iudæis audiri debuit Matth.12. Luc.13. Matth.18. Iohan.15.

De Hieruſalem quæ illa ſit, de qua Dominus ibidem: Quod & ſi quatuor iudicia mea peſſima miſero in Hieruſalem, tamen relinquetur in ea ſaluatio educentium filios & filias. Cap. XVIII.

Ezech.14. ILla autem, quæ eſt Hieruſalem, qualem habet prouentum in medio cunctarum tribulationum.
Quod & ſi, inquit Dominus continuo in eodem Propheta, quatuor iudicia mea peſſima, gla-
dium, & famem, & beſtias malas, & peſtilentiam miſero in Hieruſalem vt interficiam de ea homi-
Mira diſtā nem & pecus: tamen relinquetur in ea ſaluatio educentium filios & filias. Mira diſtantia, mira
tia inter ec oppoſitio illius terræ, id eſt, apoſtatricis ſynagogæ & iſtius Hieruſalem, id eſt fidelis & Catholicæ
cleſiā & ſy Eccleſiæ. In illa terra, Noe, Daniel, & Iob, ſi fuerint in medio eius, non poſſunt ab vno quolibet iudi-
nagogam ciorum iſtorum liberare filios & filias, ſed ſolas animas ſuas: in iſta autem Hieruſalem, ſi cuncta hæc
apoſtatricē quatuor iudicia Dominus iudicat in eam, videlicet vt probetur patientia ſanctorum, quod ſæpe fa-
ctum eſt, non dico, quod minus eſt, Noe, Daniel, & Iob, ſi fuerint in medio eius, liberabunt filios &
filias. Sed dico, quod plus eſt, relinquetur in ea ſaluatio educentium filios & filias. Plus namq; eſt mo-
riendo educere filios & filias in vitam æternam qui nō erant, quam orando liberare ab interfectio-
1.Iohan.5. ne corporis filios & filias qui iam erant. Audiuimus, vidimus, quanta fecerit in iſta Hieruſalem to-
tus mundus, in maligno poſitus, & maximè eadem illa beſtia ſuperius memorata terribilis atque
mirabilis, quantis, quam late diffuſis perſecutionibus, quaſi magnis & ferreis dentibus, iſtam Hieru-
Iohan.12. ſalem comederit atq; comminuerit. Sed quid nocuit? Relicta eſt enim in eis ſaluatio educentium fi-
lios & filias: quia nimirum ſicut frumentum ſeminatum & in terra mortuum, in multiplicem re-
ſurgit fructum: ita perſæpe paucis pro teſtimonio fidei morientibus, multa milia rationabilem pa-
tientiam illorum conſiderando, in Chriſtum crediderūt. De quibus rectè dicas, quia priores illi mo-
rientes, iſtorum patres ſiue matres fuerunt, eosq; tanquam filios & filias imo verè filios & filias ſuo
Oſee.1. ſanguine pepererunt. Iſta ergo eſt verè Hieruſalem & verè domus Iuda, cui dictum illud in Oſee ve-
Zach.4. raciter congruat: Et domui Iuda miſerebor & ſaluabo eos in Domino Deo ſuo, & non ſaluabo eos
Ro.Imp. in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus. Item in Zacharia: Non in exercitu, nec in
erat vt Ba- robore, ſed in ſpiritu meo dicit Dominus exercituum. Spiritus tuus à te procedens Domine exerci-
bylon. tuum, & ab cœnaculo incipiens: vbi expectabatur, cum pauci homines eſſent congregati in vnum,
venit vſq; ad illius beſtię dentes magnos, dentes ferreos, quæ nimirum beſtia, ſcilicet Romanum im-
perium verè erat Babylonia, & per omnem perſecutionis fornacem, ſemetipſum exhibens pijs mar-
tyribus tanquam ventum roris flantem, tam diu illos refrigerauit, & tam diu filius Dei cum illis
ambulauit per medium ignis & fidem illorum illæſam cuſtodiuit: donec illa beſtia homo fieret, id
eſt, rationem admitteret, & rationabilem eſſe Chriſtianorum fidem intelligens, vexillum crucis in
ſua fronte ſuſciperet, ac voce humana patrem & filium & ſpiritum ſanctum, vnum & verum eſſe
Deum pronuncians, etiam patronum ſe cultoribus eius exhiberet.

De tribus viris illis, quorum hæc propria nomina fuerunt, Noe, Daniel, & Iob, qualiter ſuis quiſque temporibus egreſſi fuerunt.

Cap. XIX.

EXeant igitur de terra illa quicunq; pertinere cupiunt ad tres viros iſtos, Noe, Daniel, & Iob, &
Ezech.14. videant illius terræ quanta deſolatio, & iſtius Hieruſalem, quam fructuoſa ſit probatio. Nam
ecce (inquit) ipſi egredientur ad vos. & videbitis viam eorum, & adinuentiones eorum. & con-
Mira my- ſolabimini ſuper malo quod induxit in Hieruſalem, & omnibus quæ importaui ſuper eam & conſo-
ſteria trini labuntur ſuper vos cum videritis viam eorum, & adinuentiones eorum, & cognoſcetis quod non
taris in his fruſtra fecerim omnia, quæ feci in ea ait Dominus Deus. Magnum & pene inenarrabile ſacra-
tribus vi- mentum. Quomodo de terra illa, quam ſupra habuimus, Noe, Daniel & Iob, toties nominati ad nos
ris, Noe. exierunt, quoniam filios & filias ſaluare non potuerunt? Dicamus in primis de tribus viris illis, quo-
Daniel & rum hæc propria nomina fuerunt, Noe, Daniel, & Iob, qualiter ſuis quiq; temporibus egreſſi fue-
Iob. rint. Primus egreſſus eſt Noe cum tribus filijs, Sem, Cham & Iaphet. Daniel vero cum tribus pueris,
Gene.7. Sidrach, Miſach & Abdenago, Iob autem cum tribus amicis ſuis. Eliphas Themanites, Baldat Suites,
Daniel.3. & Sopharna Amathites. Qualis fuit egreſſus illorum? Egreſſus Noe de congerie mortuorum
Iob.2. fuit, ad reparationem generis humani de tribus filijs, ſub trina benedictione Dei dicentis: Creſcite &
Gene.9. multiplicamini. Egreſſus Danielis cum ſuis concaptiuis ad conſolationem ipſorum cum tribus
Dañ.2.5.14 pueris quos de medio Babyloniæ fornacis victores recepit, glorificatus ipſe tribus gratię incremen-
tis, in conſpectu trium regum, videlicet in conſpectu Nabuchodonoſor, interpretatione ſomnio-
rum: in conſpectu Balthaſſar, lectione & interpretatione verborum, quæ miro modo in pariete ab
inuiſibili viſibiliter ſcripta ſunt: & in conſpectu Darij victoria laudabili, quia miſit Dominus (ait)
Iob.1.2. angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non me contaminauerunt. Egreſſus Iob fuit in exem-
plum patientiæ cunctis ſuperuenturis ſeculis, tribus modis tentari atque probari, ſcilicet occulta po-
Iob.42. teſtate, quam aduerſus eum ſatan accepit, ſed aperta lingua coniugis, & nimia trium amicorum ſa-
pientia, quæ illum valde afflixit, quos non recta locutus ipſe per ſacrificium Deo reconciliauit. Itaq;
tres viri iſti, Noe cum tribus filijs, Daniel cum tribus socijs, & Iob cū tribus amicis, fiunt duodecim,

& hic nu-

& hic numerus eorum eſt, qui & arcam, ſcilicet Eccleſiam in aquis baptiſmi regendam primi poſt Chriſtum ſuſceperunt, & in gentibus, quaſi in Babylonia Deum clarificauerunt, & in cunctis tentatationibus fortiter perſtiterunt. Quod qui ritè perpendit, nimirum ipſe perſentit hoc dictum à Domino, & cognoſcetis, quod non fruſtra fecerim omnia quæ feci. Ezech. 14.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS DE GLORIFICATIONE

Trinitatis, & proceſsione ſpiritus ſancti.

LIBER NONVS.

De eo quod ſcriptum eſt: Sicut qui mel comedit multum non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria: & quod ſcripturas ſcrutari non idem ſit quod ſcrutatorem eſſe maieſtatis. Cap. I.

GLorificationem tuam loquentes, reuerenda trinitas vnus Deus, iamdudum ſub virga timoris tui pauemus, dum & tua laude nunquam ceſſandum, & nihilominus multiloquium eſſe cauendum non ignoramus. Scriptum eſt enim: Sicut qui mel comedit multum, non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria. Et alibi: Deus enim in cœlo, & tu ſuper terram, idcirco pauci ſint ſermones tui. Attamen nunquid ſcrutari ſcripturas, idem eſt quod ſcrutatorem eſſe maieſtatis? aut ei, qui quod loquitur, non loquitur extra regulam, ſiue authoritatem ſcripturarum veritatis, nunquid rectè dicas, non pauci, ſed multi ſunt ſermones tui? Cœptam igitur laudationem Domini adhuc loquetur os meum, & hoc opus iam octo libellis protractum, in iſto nono libello concludam. Quod cum fecero, ô ſpiritus patris & filij, quæ merces huic operi? imò quæ gratia pro iſta gratia? Liceat homini interiori ſuam intentionem ſiue expectationem breuiter & occultè ſignificando, vti verbis B. Iob: Duo tantum, inquit, ne facias mihi, & tunc à facie tua non abſcondar. Manum tuam longè fac à me, & fortitudo tua non me terreat. Quod eſt dicere, De peccatis meis vindictam non ſumas, & principes tenebrarum mihi nō occurrant, & tunc in exitu ſuo dicet anima mea beneficij largitate exhilarata: Ecce quod cupiui iam video, quod ſperaui iam teneo, ab eius facie non ſum abſcondita poſt exuuias corporis, quem in corpore poſita tota dilectione fidei dilexi. Huius igitur libri vltimi materia tu mihi eſto domus ſanctiſsima, cum tuis ſeptem columnis, quam ſapientia ſibi ædificauit. Nam tui quidem in ſuperioribus loco quodam memini, ſed ſeptē columnarum ſacramentum, quod ferè omnibus notum eſt, huc vſq; diſtuli, notitiæ communi ſibi vſitatæ lectioni ſupererogare cupiens aliquid in domo iſta, quæ eſt templum corporis dominici, ad laudem ſpiritus ſancti, à patre & filio procedentis.

Prou. 2. — Præmiū laboris poſt hanc vitā — Iob. 13. — Argumentū huius libri noni. — Prou. 9.

Quod domus illa, quam ſapientia ſibi ædificauit, ſit corpus Chriſti, & quod in iſtam domum proceſsio ſpiritus ſancti tertio celebrata ſit, primo ad ædificandum, ſecundo ad exornandum, tertio ad dedicandum. Cap. II.

HIc ergo in primis illud memorare libet, quia in domum iſtam proceſsio ſpiritus ſancti tertio celebrata eſt, ſecundū typum domus illius ſiue templi manufacti, quod Salomon magna ſapientia ædificauit, mira gloria decorauit, magna ſolennitate dedicauit. Etenim ſpiritus ſanctus domum iſtam non manufactam templum dominici corporis, ſapienter per ſemetipſum ædificauit, decenter exornauit, glorioſè ac feliciter dedicauit. Aedificauit, inquam, in ipſa verbi incarnatione, exornauit in illius veri hominis manifeſtatione, dedicauit in eiuſdem ſacroſancta reſurrectione. Quam videlicet dedicationem ille innuit pſalmi. xxix. titulus, pſalmus cantici in dedicatione domus Dauid. Mittit enim nos titulus ad hiſtoriam, & hiſtoriæ intelligentiam ſacræ, quia ſicut Dauid impenſa & apparatu ſuo per manum Salomonis templum domino ędificauit, & poſtea cum iucunditate & † ſolennitatibus verbis ad laudem Domini dedicauit: ſic corpus Chriſti ſecundum ſingularem natiuitatē, & immunitatem à peccato, fuit ædificatum: poſt reſurrectionem vero ſecundum impaſsibilitatem & immortalitatem, æterna gloria manet dedicatum. Manifeſtationem vero illam dicimus qua manifeſtauit eum ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ, Ioanne prædicante: Et ego neſciebam eum, ſed vt manifeſtetur in Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizans. In iſtis igitur tribus ſplendoribus gratiæ, quę diffuſa eſt in labijs tuis, ſpecioſa forma prę filijs hominum, ſic ſanctam trinitatem laudamus & glorificamus, vt ſanctum ſpiritum de patre & de filio procedentem pariter prædicemus opificem iſtius domus, quę videlicet domus es tu ſecundum humanitatem, in qua requieſcit ipſe cum omnibus quas tibi theſaurizauit, diuitijs ſiue theſauris ſapientiæ & ſcientiæ.

3. Reg. 7. 8 — 1. Para. 22. — alias, ſolennibus. — Ioan. 1. — Pſal. 44.

De ſeptem eiuſdem domus columnis: & quis primus autor fuerit huius numeri, ut ſcriberet ſeptem ſpiritus Dei. Cap. III.

Septẽ colũnæ templi ſeptem ſpiritus Dñi. Eſa. 11.

SEptem columnas, quas excidit ſapientia in iſta domo ſua, ſicut dicit ſcriptura: Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, ſeptem eſſe ſpiritus dei, quis non audiuit conſonantibus ſcripturis alijs? Nam, exempli gratia Propheta Eſaias dixit: Et egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini.

Numerus ſeptenarius. Apoc. 4. 5. Zach. 3, 4.

Multa ſunt in ſcripturis conſonantia ſanctum ſeptiformem ſpiritum, ſub ſacramento numeri ſeptenarij, videlicet ſeptem lampades ante thronum Dei, ſeptem cornua agni, ſeptem eius oculi, quod nõ eſt aliud, quam apud Zachariam Prophetam, in vno lapide ſeptem oculi, & in vno candelabro ſeptẽ lucernæ ſuper caput vnius candelabri. Verum nos iſtud quærimus, & inuenire delectabilẽ eſt quis primus fuerit autor numeri huius, vt ſcriberet ſeptem ſpiritus Domini, & quam ob cauſam idem ſeptem ſpiritus, nomine columnarum totidẽ debuerint ſignificari. Non eſt dubium quin omnia ſint diuinæ autoritatis quęcunq; habentur in ſcripturis canonicis: veruntamen tunc melius placet, & abundantius lætificat ipſa diuina autoritas, cum diuina quęlibet ſcriptura ſimul autoritatem ſiue teſtimonium habet de aliqua priore ſcriptura.

Zach. 3.

Exempli gratia: Quod in Zacharia ſcriptum eſt, vt iam meminimus, quia ſuper lapidem vnum ſeptem ſunt oculi, cum ſit diuinæ autoritatis: ſpiritus enim ſanctus per os omnium Prophetarum locutus eſt, attamen amplius ex eo delectat, quod ante iſtum Eſaias Propheta, cuius iam meminimus, ſcripſit apertiſsimè ſeptem ſpiritus Dñi, ita vt ſingulos proprijs quoq; exprimeret vocabulis.

Eſa. 11. Prou. 9.

Hoc igitur quærimus, vtrum & iſte qui ſine dubio diuina ſcripſit autoritate, ſapientia ædificauit ſibi domum excidit columnas ſeptem, priorem quempiam legerit, ſiue audierit ſimilia loquentem. Verbi gratia, Dauid ſiue Moſen.

Libri Moſi fons ſcripturarum.

Quærentes iſtud, cito inuenimus, quia præceſſor huius & omnium prophetarũ, in iſto ſacramento numeri ſeptenarij, Moſes fuit, cuius ſcriptura profluens, non ab homine, ſiue à literatura manuſcripta cuiuſpiam hominis, ſed ab ipſius ore, quaſi fons ſcripturarum eſt, nam cæteræ omnes ſcripturæ propheticæ, quaſi riui ſunt eiuſdem fontis. Hoc demonſtrare promptum eſt, ſi tamen paucis rem tantam lingua verbis explicare poteſt.

De ſeptem diebus primis, & quod ſpiritus Domini qui ferebatur ſuper aquas, ex illis cognoſci debeat quod ſit ſpiritus ſeptiformis, primum ſpiritus timoris, ſecundum diuiſionem tenebrarum & lucis, & in ſupremo ſpiritus ſapientiæ, ſecundum diem ſeptimum, in quo Deus requieuit. Cap. IIII.

Gene. 1. Rom. 1.

IN principio ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas, qui videlicet ſpiritus Dei bonitas ipſius Dei. Pro hac bonitate ſua Deus ſex diebus cuncta creauit, & in ſeptimo requieuit. Et quoniam à creatura cognoſcitur creator, ſicut Apoſtolus dicit: Inuiſibilia ipſius enim, à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur: ſempiterna quoque virtus eius & diuinitas, idcirco nos maximè, qui cognoſcentes Deum, ſicut Deum glorificare & gratias agere cupimus, à creatura ipſorum dierum ipſum qui ante omnem diem ferebatur ſuper aquas debemus cognoſcere ſpiritum ſanctum.

Iob. 21.

Videlicet ab illo die, quod dimiſit Deus lucem & tenebras, id eſt, angelos bonos & angelos malos, cognoſcitur ſpiritus iſte, quia timoris eſt. Timorem quippe efficit credenti animæ memoria illius iudicij magni & terribilis, quo angeli tenebrarum ab angelis lucis tanta diuiſione diuiſi ſunt, vt vltra in æternum recuperari non poſsint. De quo videlicet timore, ſiue ſpiritu timoris, ſcriptum eſt in Iob: Poteſtas & terror apud illum eſt, qui facit concordiam in ſublimibus ſuis.

Spiritus pietatis ſecundo die. Prou. 8.

A die ſecundo quo fecit Deus firmamentum in medio aquarum, & diuiſit aquas ab aquis, cognoſci poteſt ſpiritus Dei, quod ſit ſpiritus pietatis, ſi ritè perpendas, qua intentione fecerit Deus fabricam huius mundi, cuius initium fuit factura eiuſdem firmamenti, quod cœlum vocauit. Quidnam intendebat, ſic incipiens Deus, vel ſapientia Dei? Quando (inquit) præparabat cœlos aderam, quando certa lege & gyro vallabat abyſſos cum eo eram cuncta componens, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & delitiæ meæ eſſe cum filijs hominum. Et quid tam pium, quam idcirco præparaſſe cœlos, & feciſſe hunc mundum, & in eo genus humanum, quia ipſa ſapientia iam delitiabatur, quandoq; fieri homo, & eſſe cum filijs hominum.

Spiritus ſcientiæ tertio die. Gene. 5.

A die tertio quo dixit Deus: Appareat arida, quam vocauit terram: & germinet (ait) herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram, quod fuit initium exornationis mundi, propter quod ſcriptura dicit: Plantauerat autem Dominus Deus paradiſum voluptatis à principio, ſubauditur enim ornatus, ſiue exornationis terræ. Ab iſto (inquam) die tertio cognoſcitur ſpiritus ſanctus quod ſpiritus ſcientiæ, imò & ſcientiarum ſit Dominus. Quam videlicet ſcientiam, quia iam in corde ſuo æmulabatur Adam in paradiſo poſitus, permiſſus eſt accedere tentator qui diceret: Comedite, & eritis ſicut dij, id eſt, ſimiles Deo, ſcientes bonum & malum.

Spiritus fortitudinis quarto die. Pſal. 135.

A die quarto, quo dixit Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem ac noctem, & ſint in ſigna, & in tẽpora, & dies, & annos: cognoſcitur ſpiritus ſanctus, quod ſit ſpiritus fortitudinis. Quis autem eccleſiaſticorum, aut gentilium philoſophorum non miratus eſt fortitudinem, ſiue poteſtatẽ in iſtis duobus magnis luminaribus, ſole, & luna, & ſtellis, quas poſuit Deus in firmamẽto cœli? Primus Pſalmiſta dicit:

dicit: Qui fecit luminaria magna, ſolem in poteſtatem diei, & lunam & ſtellas in poteſtate noctis. Poſt hunc inquiſitores mundi, ſapientes huius ſeculi tanta dixerunt, tanta ſcripſerunt de iſta creatura tam mirabili, de ſole & luna & ſtellis, quę curſus ſuos tam certa, tamq; firma lege cuſtodiunt, conſtitutione Dei ex præcepto quod ille poſuit, vt ea etiam viuere, & ex eis fata hominum pendere crederent, quod recipere nec voluit, nec debuit Eccleſia Dei. Sunt alta poteſtatum inſignia ſano intellectu ſufficientia ad comprobandum, quod verè in his fortitudo magna ſit. Quinq; tenent cœlum zonæ ait Poeta inſignis, quarum circa poſitiones vel cauſas temperamenti ſiue intemperamenti, multa inſignia ſeſe expenderunt † ſecularium. Nec ea reprobauit diſcreno eccleſiaſticorum, ſolem intelligentes diuerſitatis huius eſſe cauſam principalem, ſecundum quod illi poſitum eſt præceptum, aſcendere ſurſum, & deſcendere deorſum. Oritur enim ſol & occidit (ait Eccleſiaſtes) & ad locum ſuum reuertitur, ibiq; renaſcens gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem, luſtrans vniuerſa in circuitu, pergit ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur. Nimirum gyrando & regyrando duas temperat zonas, vna quę & media, eſt nimium exuſta, eo quod ſoli ſemper ſit ſubiecta, duabus autem extimis, à quibus longius abeſt, vel quibus gyrando & regyrando non appropinquat, frigore torpentibus, & glacie perpetua. Horum hic meminiſſe ſuperfluum duceremus, niſi pro fortitudine, quæ in ſole eſt, dicere aliquid oportuiſſet, maximè quia Pſalmiſta quoq; horum meminit, dicendo: Quia neq; ab oriente, neq; ab occidente, neq; à deſertis montibus, ſubauditur, patet locus effugij, quoniam Deus iudex eſt. A die quinto quo dixit Deus: Producant aquę reptile animę viuentis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cœli, & benedixit eis, dicens: Creſcite & multiplicamini, cognoſcitur ſpiritus ſanctus quod ſit ſpiritus conſilij. Cuius potentia, dum ſuper aquas fertur, hoc mirabile fecit in creatura eiuſmodi, quę rationem non habet, ita conſulere nouerit ſuæ poſteritati, vt homo rationalis non ſufficiat admirari, idem animantibus etiam minimis, quæ ſexto die terra produxit: Vade (inquit Salomon) ad formicā ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiā. Quæ cum non habeat ducem nec præceptorē nec principē, parat æſtate cibū ſibi, & congregat in meſſe, quod comedat, deniq; in creatura humana nō adeo mirum eſt, quod ſit conſilij capax, videlicet quia in homine inter ſenſualitatē & moralitatē media eſt rationalitas, aut in eiuſmodi creatura, quęcunq; eſt rationalitatis expers, cum quinq; fungatur ſenſibus, valdè mirum eſt tantam meſſe moralitatem, ſiue quaſi conſilij ſolicitudinem, vt pro exemplo poſsit eſſe homini, ſocordiam eius in pleriſq; redarguens. A die ſexto, ſiue à creatura humana, quæ die ſexto facta eſt, cognoſcitur ſpiritus ſanctus, quod ſit ſpiritus intellectus, non ſolum quod rationalis cognitus, verumetiam (quod maximum eſt) ſpiritualis intelligentiæ capax. Deniq; & ſi tunc primus homo non intellexit, & poſt eum quàm plurimi (ſicut ſcriptum eſt) homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Et rurſus: Animalis homo non percipit ea quæ fecit Deus, attamen ſpirituales fuerunt, & ſunt multi, magnus enim Dominus, quos voluit, multos ſpiritu intelligentiæ repleuit. A die ſeptimo, cui Deus benedixit, & in quo requieuit, quem ſanctificauit. Propter hoc ipſum vt in ipſo requieuit, inquantum iam in hac vita, vel percipi, vel guſtari poteſt requies ipſa cuiuſmodi ſit, cognoſcitur ſpiritus ſanctus, quod ſpiritus ſit ſapientiæ, quia verè ad magnam ſapientiam adducit illum, quem docilem facit illius dicti: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus veſtris. Iſta requies ſapientia eſt, quam ſpiritus ſanctus efficit, id eſt, participatio ſapientiæ increatæ, quæ eſt ipſum verbum Dei, ſapientia patris.

Ver. in Georg. Ouid. in Metamor. adde, ingenia.
Lucan. in Phar.
Eccl. 1.
Pſal. 74
Spiritus conſilij die quinto.
Spiritus intelligentiæ die ſexto.
Pſal. 46.
1. Cor. 2.
Spiritus ſapientię die ſeptimo.
Matth. 11.

Quam ob cauſam idem ſacramentum ſpiritus ſeptiformis congruum fuerit ſeptem columnarum appellatione deſignari, cur & Eſaias ordine conuerſo ſpiritus eoſdem ornans, à ſpiritu ſapientiæ deſcenderit ad ſpiritum timoris.

Cap. V.

IN quantum potuit ſermo fidelis fontem lucidum adiuit, de quo riuus emanauit per ora multorum, dicentium ſimilia huic, qui cum dixiſſet: Sapientia ædificauit ſibi domum, ſecutus ait: Excidit columnas ſeptem. Quam vero ob cauſam, iam dictum ſeptiformis ſpiritus ſacramentum deſignari conueniebat appellatione ſeptem columnarum? Nimirum propter gloriam magnam & honorem huius altiſsimi filij hominis, quia videlicet templum corporis eius, ipſa eſt domus quam ſapientia ſibi ædificauit. Domus autem quæ ſuper columnas ædificata eſt, profectò ex ipſis columnis firmitatem pariter & pulchritudinem habet, & alte eſt. Si igitur columnas aſpicis, quas nunc ordine digeſtas demonſtrauimus, nonne talis poſitio domus ſapientiæ, illa eſt exaltatio filij hominis, de qua ſcriptum fuerat iamdudum: Gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum? Deniq; & Dominus eſt angelorum ſanctorum, & Dominus firmamenti, id eſt cœli, & Dominus terræ, ſiue paradiſi, & maris, & Dominus ſolis & lunę & ſtellarum, & Dominus omnium creaturarum, quas aquæ produxerunt & quę de terra productæ ſunt, & Dominus totius generis humani, & Dominus etiam ſabbati, id eſt, patriæ cœleſtis, in qua eſt plenitudo illius, quam ſperamus requiei. Verè magna domus, pulchra, & altiſsima domus. Ipſe ſeptiformis ſpiritus, in eadem domo plenariè habitat quietiſsimè: nullam enim vnquam paſſus eſt, ibi offenſam alicuius culpę ſiue negligentiæ. Hoc eſt quod Eſaias dixit: Et requieſcit ſuper eum ſpiritus domini Quod autem

Prouer. 9.
Cur ſeptē ſpiritus dñi dicūtur columnę domus.
Pſal. 8.
Filius hominis dñs eſt omniū rerum.
Matth. 12.
Plena requies ſeptē ſpirituum in Chriſto.

Eſa. 11. Duplex ordo ſeptem ſpirituum. Pſal. 110.

eoſdem ſpiritus aliter ſubordinauit, primum ponens ſpiritum ſapientiæ, ſeptimum autem ſpiritum timoris, cauſam ſiue rationem hanc habet, quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cuius aduentus prædicebatur de altiſsimo ſapiente ſecreto, & magna requie ſua, de ſinu patris huc deſcendit, vſq; ad obedientiam & mortem crucis, quæ videlicet obedientia, religioſus in ipſo erat timor Domini: nos autem, quorum ad eruditionem ſiue correptionem ſcripta ſunt opera illa, patris, & filij, & ſpiritus ſancti, à timore incipimus, & in ſapientia perficimur, ſicut alia ſcriptura dicit: Initium ſapientiæ timor Domini.

De ædificatione huius domus Domini, & quod ibi factum ſit illud quod Pſalmiſta dixit: Miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Cap. VI.

3. Reg. 6. Spiritus ſanctus obumbrauit vterum Mariæ. Luc. 1. Pſal. 84.

QVomodo factum eſt iſtud? Quomodo ædificata eſt iſta domus? Malleus & ſecuris & omne ferramentum non ſunt audita in domo, cum ædificaretur, ſed in ſecreto ſilentio, nulla interſtrepente humani operis inquietudine, ſpiritus ſanctus, qui in principio ferebatur ſuper aquas, in beatam virginem ſuperuenit, eiuſq; vtero ineffabiliter obumbrauit, in modum volucris ouum ſubiectum deſideratiſsima ſeſsione calefacientis. Qua tamen ſimilitudine, niſi ante nos præſumpta fuiſſet, forte noſtra infirmitas in tanto myſterio vti non auderet. Tunc itaq; factum eſt illud quod Pſalmiſta canens prędixerat: Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit. Deniq; miſericordia ſpiritus ſanctus eſt, veritas verbum Dei, filius Dei eſt. Item, iuſtitia Chriſtus Dei filius eſt: pax, id eſt, remiſsio peccatorum, ſpiritus eſt. Quomodo, vel ad quid talis miſericordia, & talis veritas, & vbi obuiauerunt ſibi? Quomodo, vel ad quid talis iuſtitia, & talis pax oſculatæ ſunt? Quis me hoc interrogabit? vel quis idoneus, vt ad hæc reſpondere poſsit? Interrogarem & ego aliquid, quod longe minus eſt, & tamen neq; verbis explicari, neque ſenſu hominis comprehendi poteſt. In nido volucris, ouo ſubiacente, quomodo & ipſum corpus volucris & concretus ex ouo fœtus obuiant ſibi? Neque enim ſubſidentis corpus volucris in ſemen conuertitur, aut à natura ſua diminuitur, vt ſimilis illi fœtus naſcatur, ſed calore corporis ſubſidentis, ouum animatur, & ſuccus eius in volucrem ſimilem formatur, ſicq; obuiant ſibi, & inuicem oſculantur, id eſt, inſeparabili amore conſociantur. Quis de huiuſmodi diſputare ſufficiat? Legimus quidem, quia diſputauit Salomon ſuper lignis à cedro, quæ eſt in Libano, vſq; ad hyſſopum qui egreditur de pariete, & diſſeruit de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piſcibus: ſed non legimus eum diſputando, & diſſerendo hæc eadem comprehendiſſe. Quanto minus quis diſputare, vel diſſerere ſufficiat, quomodo ſpiritui ſancto in beatam virginem, & ſuperuenienti, & in ſua natura, ſiue ſubſtantia permanenti, ne quis putet, quod illic ipſe pro ſemine fuerit, verbum Dei cum ſeminina ſubſtantia virginei ventris obuiauerit, iuxta illud quod iam dictum eſt Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi. Non ergo hæc nobis altiora quæramus, ne velut ſcrutatores maieſtatis arguamur. Hoc ſcire contenti, quia ſapientia domum iſtam, templum ſacroſanctum corporis ſui, ſpiritu ſuo ſibi ædificauit, ſpiritu (inquam) ſuo, id eſt, ex operatione, non de ſubſtantia ſpiritus ſui, & iam dictas ſeptem columnas, non de ſola patris ſui perſona, quaſi de alio monte excidit, ſed ipſa ſapientia ſiue filius Dei & pater eiuſdem filij, ſicut ſunt vna ſubſtantia, ſic & ambo inſeparabiliter ſeptiformem ſpiritum ſuum, indiderunt huic domui, huic homini Ieſu Chriſto, filio Dei, filio hominis.

Multa nobis inexplicabilia.

3. Reg. 4.

Incarnatio Chriſti ineffabilis nobis.

Prou. 25.

Item de eadem re, ad quid miſericordia & ueritas obuiauerunt ſibi, & quale conſilium de ſaluando humano genere illic habuerint ſecundum illud beati Iob: Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in ſtatera. Cap. VII.

Ad q̃d iuſtitia & pax oſculatæ ſũt.

DIximus pro poſſe, quomodo & vbi miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iam dicendum etiam ad quid, nam etiam hoc ſupra propoſitum eſt. Ad quid ergo miſericordia & veritas ſibi obuiauerunt? Ad quid conuenerunt? Ad quid iuſtitia, quæ eſt ipſa veritas: & pax quæ eſt ipſa miſericordia, oſculatæ ſunt? Nimirum ad conſulendum & habendum de rebus magnis conſilium, ad pertractandum magnæ rei negotium, ſcilicet, quomodo ſaluaretur genus humanum. Non enim leue erat pondus huius rei, quomodo ſalua ratione iuſtitiæ ſeu veritatis, quæ eſt ipſum verbum, ſiue filius Dei, hominem excuſaret, & ſaluti reſtitueret miſericordia, quæ eſt ſpiritus ſanctus. Habitũ ergo eſt conſilium, imò quod ante ſecula fuerat, conſilium præfinitum, tunc ex vtero virginis productum eſt ad effectum, agendo ſcilicet, quatenus conſtaret ad hominem plus calamitatis eſſe paſſum, quam peccatis ſuis promeruiſſet. Hæc ergo fuit ſumma conſilij in illa conuẽtione obuiantium ſibi miſericordiæ & veritatis, ſiue oſculantium iuſtitiæ & pacis, hominem illum diuinæ benignitatis, fructum terræ noſtræ, ſcilicet virginei ventris oportere mortalem naſci, & mori, & reſurgere à mortuis, atq; ita conſummatum per fidem in cordibus noſtris, vt eſſemus nos duo, videlicet homo peccator ac propter peccatum morti addictus, & in vno quoq; noſtrum homo abſq; peccato mortalis factus, & mortificatus, & idcirco mortis victor effectus. Nonne ita ô mediator Dei & hominum homo Ieſu Chriſte, ego & tu duo ſumus? Imò nonne vnus ſpiritus & vnum corpus ſumus? Attamen alio reſpectu duo ſumus, & de nobis duobus ſapientia loquitur: Melius eſt duos ſimul eſſe quam vnum.

Sũma cõſilij iuſtitiæ & pacis.

1. Cor. 6. Eccle. 4.

vnum. Habent emolumentum ſocietatis ſuę. Si vnus ceciderit, ab altero fulcietur: & ſi quiſpiam prę-
ualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei. Vbi fit, aut fiet iſtud? Nimirum in iſta vita incipitur, & in por- Pſal. 116.
ta, cuius meminit Pſal miſta dicendo: Non confundetur cum loquetur inimicis ſuis in porta, in porta
(inquam) id eſt, in exitu vitæ huius perficitur. Quomodo ibi perficitur? Aſtando ante tribunal Chri- Statera iu-
ſti, & parata ibi ſtatera, quam beatus Iob ſuis temporibus nondum paratam ſuſpirans, dicebat: Vti- dicij in exi-
nam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in ſtatera, quaſi are- tu huius
na maris hæc grauior appareret. Statera iſta tunc parata eſt, quando miſericordia & veritate (vt iam vitæ.
dictum eſt) obuiantibus ſibi immortalis Deus mortalis homo factus eſt. Cum ergo venitur ad exa- Iob. 6.
men ſtateræ huius dum ſtatur ante tribunal iudicis huius, ibi ſunt duæ lances, altera miſericordiæ,
altera iudicij: & tamen duo ſunt (vt iam diximus) ſcilicet homo qui peccauit & habitans per fidem in
corde eius Chriſtus, qui non peccauit, appenduntur peccata vnius tantum in ſtatera iudicij appendi-
tur calamitas duorum in ſtatera miſericordię, & calamitas mortis eius qui peccauit. Verbi gratia Iob Ephe. 3.
aut alterius viri fidelis, & calamitas mortis eius qui non peccauit ſcilicet Ieſu Chriſti. Nonne itaque ca-
lamitas in lance miſericordiæ grauior appareret quam peccata in lance iudicij? Planè grauior quaſi
arena maris vtpotè duplum contra ſimplum: quia cum ſimus duo, & vnus tantum peccauerit, ambo
ſoluimus debitum mortis. Quid igitur? profectò ſicut ſcriptum eſt, & nos iam meminimus, ſi quiſpi- Eccl. 4.
am præualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei, id eſt, ſi princeps mundi huius contra ſteterit vt accu-
ſet animam egredientem à Chriſto, habitante in ſe defenſionem petit. Apprehende (inquiens) arma & Pſal. 34.
ſcutum, exurge in adiutorium mihi.

Item de ædificatione domus eiuſdem, quid myſterij habeat dictum illud: Domus cum ædificaretur lapidibus dedolatis atque perfectis ædificata eſt. Cap. VIII.

SEd iam propoſitum de domo tua Domine, de corpore tuo Chriſte, quo propoſuimus ordine
ſermonis, perſoluamus. Propoſuimus namque ſermone fideli concelebrare tria hæc, ædificatio- Coloſſ. 2.
nem, exordinationem, atque dedicationem domus huius. in qua inhabitat omnis plenitudo diuini-
tatis corporaliter. Iam ergo de exordinatione dicendum eſſet, niſi quod adhuc in ædificatione capi-
tulum nos illud tenet: Domus cum ædificaretur, lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt. Huius 3. Reg. 6.
namque capituli myſterium intactum animus præterire non patitur. Quid ergo eſt, huiuſmodi do-
mum ædificatam eſſe lapidibus dedolatis atque perfectis niſi mediatorem Dei & hominum, hominem
Chriſtum Ieſum, conceptum eſſe ex vtero, ſiue concretum in vtero virginis, ſecundum fidem, ſermo-
nemque fidelem Patriarcharum atque Prophetarum, qui vtique fuerunt, vel ſunt lapides magni, lapides
perfecti. Huic etenim vnus illorum Eſaias gratulatur & dicit: Et adhibui mihi teſtes fideles, Vriam Lapides
ſacerdotem, & Zachariam filium Barachiæ. Et acceſsi ad prophetiſſam & concepit & peperit filium dolati atque
Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius, accelera, ſpolia detrahe, feſtina prædari. Planè hic vnus perfecti ſunt
dixit, cæteris quoque omnibus ſanctis prophetis, quorum per os ſpiritus ſanctus locutus eſt à ſeculo di- patriarchę
xiſſe vel dicere congruit. Omnes enim ad illam prophetiſſam acceſſerunt, omnium fides, omnium atque prophe-
prophetiæ in illam beatam virginem conuenerunt, & ipſa ſciuit quid ageretur ſecum ſecundum ve- tæ.
ritatem ſcripturarum. Domus igitur ædificata eſt lapidibus dedolatis atque perfectis, id eſt, incarnatio Eſa. 8.
dominica ſecundum fidem & expoſitionem ſanctorum, & ſecundum ſcripturas prophetarum. & ve-
rum ex omnibus habet teſtimonium ſancta domus tua Domine. iuxta illud pręconium magni pro-
phetæ: Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis, domum tuam decet ſanctitudo Domine in longi- Pſal. 92.
tudine dierum. Quàm benè autem lapides iſti perfecti dicuntur etiam dedolati. Quis enim illorum
viam vitæ huius pertranſiuit abſque dolatura tribulationis? Denique plerique illorum fuere dolati vſque ad
internecionem ſui corporis. Hinc ipſe Deus dicit in Oſee: Propter hoc dolaui in prophetis, occidi eos Oſee. 6.
in verbis oris mei. Et in actibus Apoſtolorum protomartyr Stephanus ait: Dura ceruice, & incir- Acto. 7.
cumciſi cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut patres veſtri & vos. Quem
prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? & occiderunt eos qui prænuntiabant de aduentu iuſti.

De exornatione eiuſdem domus, quali auro exornata ſit, deſcendente ad illam ſuper Dominum ſpiritu ſancto in ſpecie columbæ, cum baptizaretur à Ioanne. Cap. IX.

AEdificata domo iſta, ſiue templo dominici corporis, quid deinde factum eſt? quomodo exor- 3. Reg. 6.
nata ſiue decorata eſt? Domum quoque (ait ſcriptura myſtica) ante oraculum operuit Salomon Exornatio
auro puriſsimo, & affixit laminas clauis aureis, nihilque erat in templo, quod non auro tegere- domus nō
tur. Sed & totum oraculi altare texit auro, & fecit in oraculo duo Cherubin de lignis oliuarum. manufactę
Secundum typum illius manufactæ exornationis, quam totam hic perſcribere nimis longum eſ- apparuit
ſet, & exornata eſt domus non manufacta, de qua nunc loquimur, ſcilicet humanitas Chriſti, noſtri anno ętatis
ſaluatoris, anno triceſimo ſuæ ætatis. Nam vſque ad annum illum ignotus inter homines manſit. Illo Chriſti tri-
denique anno (ſicut Euangeliſtæ manifeſtè dicunt) ipſe autem Ieſus erat incipiens quaſi annorum tri- ceſimo.
ginta, cum baptizaretur à Ioanne deſcendit ſpiritus ſanctus corporali ſpecie, ſicut columba in ipſum, Luc. 3.
& ipſe plenus ſpiritu ſancto regreſſus à Iordane. Quid rogo eſt plenum ſpiritu ſancto regreſſum

eſſe á Iordane, cum ſine dubio plenus ſpiritu ſancto fuerit ab ipſa conceptione? Quid (inquam) eſt
vel erat plenum ſpiritu ſancto á Iordane regredi, niſi quia iam tempus erat opere exercere, quæ pri-
1.Cor.12. us in poteſtate habebat chariſmata ſpiritus ſancti? Hoc autem aurum verum, aurum puriſsimum
Ioan.7. eſt, lapides pretioſi ſunt, videlicet ſermo ſapientiæ, ſermo ſcientiæ, operatio virtutum, gratia ſanita-
Ioan.15. tum, prophetia, diſcretio ſpirituum, interpretatio ſermonum. Huiuſmodi chariſmata ſic extunc o-
pere cœpit exercere, vt nunquam ſic locutus fuerit homo ſicut hic, & nemo alius vnquam talia fe-
cit opera, qualia fecit hic. Nonne igitur domus illa operta eſt auro puriſsimo, nihilq; erat in templo
quod non auro tegeretur? Tali namq; auro, ſiue ſplendore auri, delectata ſponſa eius, dicit in Can-
ticis: Manus eius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. Tornatiles, id eſt, ad operandum citæ, vel fa-
ciles: aureæ, id eſt, operantes potentia diuinæ naturæ: plenæ hyacinthis, id eſt cœleſtia ſacramenta
ſpirantes in exterioribus ſignis. Eatenus non apparebat, quod ornata eſſet domus huiuſcemodi or-
natu, vſq; adeo inuſitatum fuerat per annos triginta, vt cum Diſcipulos eligeret, & illis quoq; tali-
Marc.3. um operum faciendorum poteſtatem daret, fieret nimiæ admirationis ſtupor in eum, ſicut Mar-
cus euidenter narrat. Et cum audiſſent (inquit) ſui, exierunt tenere eum: dicebant enim, quoniam in
furorem verſus eſt.

Quo pertinuerit, quod ad hoc opus procedens ſpiritus ſanctus, non in qualicunq; ſpecie, ſed in ſpecie columbæ apparuit. Cap. X.

QVo pertinuit quod ad hoc opus ſpiritus ſanctus non in qualicunq; ſpecie, ſed in columbę ſpe-
cie procedens apparuit? Reuera ad magnum pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt
(vt ait Apoſtolus) in carne iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis prædicatum eſt
1.Tim.3. gentibus creditum eſt in hoc mundo aſſumptum eſt in gloria. Non enim illud ſolum atten-
Chriſtus dere debes, quod ex tunc verbum in carne, Deus in homine, miraculis cœpit clarificari, imò
pro nobis quod tunc pœnitentiam pro nobis agendam ſuſcepit, baptizatus baptiſmo Ioannis, videlicet in
pœnitenti- pœnitentiam, quam protinus á ieiunio quadraginta dierum inchoauit, & in ea perſeuerauit vſq; ad
am egit. mortem, mortem autem crucis. Verè magnum pietatis ſacramentum, quia Dominus poſuit in eo in-
Eſa.53. iquitates omnium noſtrum in pœnitentiam. Nam eiuſmodi pœnitentiam, morte crucis conſum-
matam, lex ſacra & myſtica in ſacramento ſacrificij ſignauerat dicendo: Si holocauſti oblati fuerit
domino de turturibus & pullis columbæ, offerat eos ſacerdos ad altare, & retorto ad collum capite,
& rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris. Non ſecabit, nec ferro
diuidet eam, & adolebit ſuper altare lignis igne ſuppoſito, holocauſtum eſt & oblatio ſuauiſsimi o-
doris Domini. Quid enim in hac oblatione turturis & columbæ, quæ pro peccato iubetur offerri,
atq; vt poſt mortem hoſtiæ caput corpori inhæreat niſi mediatoris noſtri perſona ſignatur? Redem-
ptoris enim noſtri mors, ad coniunctionem ſui corporis id eſt, eccleſiæ, valuit, non ad ſeparationem.
Hebr.9. Mediator etenim Dei & hominum, id eſt caput omnium noſtrum, eſt veræ mundationis hoſtia. Vn-
de pro nobis mortem pertulit, vnde nobis verius inhæſit. Poſt ſectionem ergo caput columbæ ſuo
corpori inhęret, quia Chriſtum & eccleſiam nec mors interueniens diuidit. Multum igitur pertinuit
ad magnum ſacramentum pietatis, quod ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper eum apparuit, de
Ioan.1. quo Apoſtolus ait: Quia per ſpiritum ſanctum ſemetipſum immaculatum offerens Deo, emundauit
conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti. Adde, quod ibidem Ba-
ptiſta Ioannes, vbi teſtimonium perhibuit dicens: Quia vidi ſpiritum ſanctum deſcendentem de cœ-
lo quaſi columbam, & manſit ſuper eum: tali voce taliq; iudicio manſuetudinem eius prędicauit: Ec-
cè agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Deniq; in ſacrificio Domini, ſacrificio odoris ſuauiſsimi, eadē
manſuetudo agni, quam ſimplicitas columbæ miſticè ſignificat innocentiam & pietatem Chriſti filij
Dei.

De die illo quem determinauit ſpiritus ſanctus in Dauid dicendo: Hodie ſi uocem eius audieritis Cap. XI.

Pſal.49. EXtunc dies illæ eſt bonæ auditionis, dies vocis audiendæ in lenitate fidei, quem ſpiritus ſanctus
determinauit in Dauid, & populus modo meminit. Quapropter ſicut dicit ſpiritus ſanctus: Ho-
die ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione ſecundum diem
tentationis in deſerto. O vox dulcis & ſuauis, vox dilectionis & gratiæ, vox turturis & columbæ,
Luc.4. quam apud Lucam taliter cœpimus audire: Regreſſus in virtute ſpiritus in Galilæam, cum veniſſet
Eſa.16. Nazareth, & intraſſet in ſynagogam, & traditus eſſet ſibi liber Prophetæ Eſaię, locumq; hunc ſtatim
inueniſſet: Spiritus domini ſuper me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus miſit me, prę-
dicare captiuis remiſsionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis: Hodie (in-
quit) impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris. Ab iſta voce debent corda noſtra hodie molleſcere
ſiue miteſcere: hodie inquam, id eſt, alio die, qui alius eſt ab illo die, quo exiuit Iſrael de Aegypto per
Eccè agnus mare rubrum, & per xl. annos tentauerunt, atq; exacerbauerunt ſpiritum ſanctum in deſerto. Nun-
Dei. quid non hoc vidit Ioannes Baptiſta, qui in initio diei huius videns ad ſe Ieſum venientem, dixit (vt ſu-
Ioan.1. pra meminimus) Eccè agnus Dei? Deniq; talis eius dictio talem nobis ſenſum efficit. Eccè cuius in fi-
Exod.12. gura immolatus eſt agnus in Aegypto, ſumpto ſanguine qui erat in limine, & poſito in ſuperliminari,

& ſuper

& ſuper vtrunq; poſtem, vt figuram crucis exprimeret, factumq; eſt phaſe, id eſt, tranſitus: tranſiuit enim Dominus per Aegyptum, Aegyptios percutiens, & filios Iſrael ſaluans. Nunc alia percutietur Aegyptus, & aliud mare diuidetur, & aliud manna de cœlo dabitur, & alia petra ſitientibus alias dabit aquas, & in aliam terram intrabitur, & alia ciuitas Hieruſalem inhabitabitur, & omnia in nouum reſtituentur, dicente iſto, qui ſpiritu ſancto baptizat, eccè noua facio omnia. Igitur dies ſanctæ nouitatis tunc illexit, quando deſuper in columbę ſpecie apparente ſpiritu pietatis, pontifex declaratus eſt Chriſtus filius Dei: Pontifex (inquam) ipſe, & hoſtia, & templum, ex tunc optimè ornatum (vt ſupra diximus) ſecundum figuram templi illius manufacti, auro videlicet non corruptibili, ſed auro vero ſplendidæ diuinitatis, quæ tunc in eo ſplendere cœpit per operationem virtutum, & gratiam ſanitatum, cæteraq; opera digiti Dei ſpiritus ſancti.

Eccè noua facio omnia. Apoc. 21.

De eiuſdem domus dedicatione, id eſt reſurrectione ſecundum pſalmum viceſimum nonum cuius eſt titulus, Pſalmus Dauid cantici in dedicatione domus Dauid. Cap. XII.

AD dedicationem domus iuxta propoſitum properat animus, id eſt, ad gloriam reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, qua ſine dubio dedicatum eſt templum corporis eius, ita vt omni mortalitatis ſeu paſſibilitatis paupertate deterſa, ſolennitas ęterna, feſtiuitas ſempiterna, in voce exultationis, & confeſſionis in ea celebretur ab angelis, celebretur ab hominibus quotquot ſunt vel erunt filij reſurrectionis. Hoc loco ſenſum & verba noſtra dirigat textus pſalmi. 29. cui talis pręſcriptus eſt titulus: Pſalmus cantici in dedicatione domus Dauid. Primum autem in fundamentū ſermonis illud ponere libet, quia domus illa manufacta, quæ in typū huius ædificata fuit, vt ſupra diximus, ſub trina benedictione nominis Domini dedicata eſt, ſicut habet manifeſtè ipſa ſcripturę ſeries. Primo namq; ſic ſcriptum eſt: Conuertitq; Rex faciem ſuam, & benedixit omni eccleſiæ Iſrael, & ait: Benedictus Dominus deus Iſrael, qui locutus eſt in ore ſuo ad Dauid patrem meum, & in manibus eius, perfecit, &c. Item ſecundo: Stetit autem Salomon ante altare Domini, in conſpectu eccleſiæ Iſrael, & expandit manus ſuas in cœlum, & ait: Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui Deus in cœlo deſuper, & ſuper terram deorſum qui cuſtodiſti ſeruo tuo Dauid patri meo quæ locutus es, &c. Deinde tertio: Factum eſt cum compleuiſſet Salomon omnem orationē, ſtetit & benedixit omni eccleſię Iſrael voce magna dicens: Benedictus Dominus qui dedit requiem populo ſuo Iſrael, iuxta omnia quæ locutus eſt, &c. Itaq; ſub trina, vt iam dictum eſt, inuocatione nominis Domini, eccleſiam ſiue domum domini dedicauit, non vtiq; caſu, ſed magna cum ratione ſapientiæ quam Deus dederat illi, præſertim quia talis data fuerat regula benedicendi. Sic enim ſcriptum eſt in libro Numeri: Locutusq; eſt Dominus ad Moyſen dicens: Loquere ad Aaron & filios eius. Sic benedicens filijs Iſrael, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat Dominus faciem ſuam tibi & miſereatur tui. Conuertat Dominus ſuum vultum ad te, & det tibi pacem. Hoc dicimus pro glorificatione trinitatis, quia (ſicut hactenus demonſtrare curauimus) ferè nihil celebre ſiue memorabile referunt ſcripturæ veritatis abſq; ſacramento ſancti huius nominis.

Dedicatio domus Chriſti In reſurrectione eius celebrata eſt.
3. Reg. 8.
Nume. 6.

Item in eodem pſalmo de trina appellatione nominis Domini: Exaltabo te Domine, Domine clamaui ad te, Domine eduxiſti ab inferno animam meam: & de titulo alterius pſalmi, in finem canticum pſalmi reſurrectionis. Cap. XIII.

NVnc igitur perperpende quod perpulchrum eſt, quia in iſto pſalmo cantici cantati ſiue cantandi, ſecundum dedicationem domus Dauid, id eſt, corporis Chriſti, ſimiliter trina præpollet appellatio eiuſdem nominis Domini. Primo namq; dicit: Exaltabo te Domine, quoniam ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me. Deinde ſecundo: Domine Deus meus clamaui ad te, & ſanaſti me. Deinde tertio: Domine eduxiſti ab inferno animam meam, ſaluaſti me à deſcendentibus in lacum. Continuò ſequitur, concentus multitudinis ſub admonitione huiuſcemodi: Pſallite Domino ſancti eius, & confitemini memoriæ ſanctitatis eius. Sic in dedicatione domus illius manufactæ poſt trinam adorationem nominis Domini à Salomone præmiſſam, continuò ſequitur admonitio ad multitudinem, & magnæ feſtiuitatis vniuerſalis communicatio, proſequente Salomone, ſit quoque cor noſtrum perfectum cum Domino Deo noſtro. Et ſubſequente ſcriptura: Igitur Rex & omnis Iſrael cum eo immolabant victimas coram domino. Generalis quippe feſtiuitas eſt, feſtiuitas huiuſce dedicationis, feſtiuitas reſurrectionis. Vnde non prætereundum, quia titulum pſalmi præſcripti (qui ſic ſeſe habet, pſalmus cantici in dedicatione domus Dauid) titulus alterius pſalmi, ſcilicet ſexageſimi quinti, penè exponit qui eiuſmodi eſt. In finem canticum pſalmi reſurrectionis, tali præeunte titulo: Iubilat omnis terra Deo, pſalmum dicit nomini eius, dat gloriam laudi eius, & dicit inter cætera: Introibo in domum tuam in holocauſtis, reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt labia mea, holocauſta medullata, offeram tibi cum incenſo arietum, offeram tibi boues cum hircis. Quæ omnia myſtice ſignificant combuſtionem vitiorum, purificationem ſpiritus, omnimodamq; intentionem ad deſtructionem totius repugnātię, quaſi arietum cornutorum, & totius excellentiæ quaſi boum cornupetarum, & totius fœditatis malorum operum, quaſi hircorum. Cum huiuſmodi quippe holocauſtis introitur in domū reſurrectionis, in domum quã ſapientiſſimus Salomon, id eſt, Chriſtus filius dei, per ſeipſum ędificauit, id eſt, immortalitatē

Pſal. 29. De reſurrectione Chriſti.
3. Rég. 8.
Alius pſalmus de reſurrectione Chriſti.
Oblatio myſtica

& impaſsibilitatem, quam habent iam cœleſtes ſpiritus, in quibus pleniſsimè habitat maieſtas ſanctæ trinitatis, quo præcurſor introiuit per viam, quam illi columba, id eſt, ſpiritus ſanctus demonſtrauit. Paſſus enim idem Chriſtus, & reſurgens à mortuis feſtiuitatem ſibi & nobis inchoauit huiuſce dedicationis, tanquam caput corpori, & hanc fidem tenere, atq; in hac ſpe per dilectionem operari, hoc nimirum eſt legitimè cantare canticum Pſalmi reſurrectionis, iamq; ſtare cum cantico in illa dedicatione domus Dauid.

Cur ab illa feſtiuitate dedicationis, id eſt, à gloria reſurrectionis ſpiritus ſanctus non in ſpecie columbæ, ſed in ſpecie ignis apparuerit, & de ſpiritu blaſphemiæ, quod peccatum non remittetur, neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro.

Cap. XIIII.

Acto. 2. MAgnam quidem habet hæc dedicatio domus feſtiuitatis iucunditatem, ſed magnum nihilominus ſpecies quæ exinde apparuit, debet incutere timorem, & excitare ſolicitudinem. Non enim hic in columbæ ſpecie videndum ſe ſpiritus ſanctus exhibuit, ſed in ſpecie ignis ſuper beatos Apoſtolos ab illa domo proceſsit, mittente illo ſecundum virtutem vel naturam diuinitatis,
Ioan. 16. quemadmodum dixit ad illos: Si autem abiero, mittam eum ad vos. Quamobrem ergo non in ſpecie columbæ, ſed in ſpecie ignis? Attendant tantam diuerſitatem ſpecierum iſtarum, ſcilicet columbę & ignis, quicunq; irreuerenter iſtam, poſtquam dedicata eſt, aſpicere audent domum Domini, qualibus ipſe dixit: Ideo dico vobis. Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem
Matth. 12. blaſphemię non remittetur. Et quicunq; dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra ſpiritum ſanctum, non remittetur ei, neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro. Attendant (inquam) qui eiuſmodi ſunt, imò quia tales attendere nolunt, attendamus nos quanta cum ratione tā diuerſas ſpecies, diuerſis temporibus exhibuerit apparens vnus & idem ſpiritus. Dicendum autem in primis, quid diſtet inter blaſphemiam, & ſpiritum blaſphemiæ, quoniam dixit: blaſphemia remittetur, ſpiritus autem blaſphemię non remittetur. Blaſphemia tantum, & non etiam ſpiritus blaſphemię eſt, cum quis ignorans loquitur aliter quam ſe habet veritas, vel agit quippiam contra iuſtitiam
Acto. 9. ſicut exempli gratia, Saulus ignorans & errans agebat. Porrò ſpiritus blaſphemię eſt, vbi quiſpiam
1. Tim. 1. ſcienter & per inuidiam veritati repugnat, quod peccatum Iudæorum eſt, & hæreticorum quos A-
1. Tim 3. poſtolus vitandos eſſe denunciat. Hęreticum (inquit) hominem poſt vnam & ſecundam correptionē deuita, ſciens quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit cum ſit proprio iudicio condemnatus. Vtriuſq; ergo reatus diſcretionem habens ſpiritus ſanctus, non in ſpecie ignis, ſed in ſpecie columbæ ſuper dominum Ieſum apparuit ante glorificationem eius & econtra, non in ſpecie columbæ, ſed in ſpecie ignis ſuper Apoſtolos poſt glorificationem eius. Adhuc enim qui dicebant verbum contra filium hominis, de ignorantia poterant excuſari, & idcirco decebat agere eum, vel pati cuncta in ſpiritu manſuetudinis. Verbi gratia, vt non conſentiret diſcipulis ſuis dicentibus: Magiſter vis dicamus,
Luc. 9. vt deſcendat ignis de cœlo & conſumat eos? Sed diceret: Filius hominis nō venit animas perdere, ſed
Luc. 23. ſaluare. Amplius autem, vt diceret dum crucifigeretur: Pater, ignoſce illis, non enim ſciunt quid faciunt.

Item de eodem ſpiritus ſancti iudicio, cum illa Apoſtoli ſententia: Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hoſtia pro peccatis. Cap. XV.

VSque illuc patientia & manſuetudo agni, quam columbam ſignificauerat circa vos, ô oues
Matth. 15. domus Iſrael, ad quos miſſus venerat, vnde & dicebat: Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierant domus Iſrael. Extunc vobis peccantibus, peccatum veſtrum in ſpiritu blaſphemiæ reputatur, quod neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro remittatur. Iam enim non eſt vobis hoſtia, quippe quibus filius Dei, cum eſſet agnus, in leonē conuerſus eſt, & ſpiritus ſanctus, qui vt columba viſus fuerat, quaſi ignis demonſtratus eſt, quia nō per ignorantiā delinquitis, ſed voluntariè peccatis ſubuerſi
Hebrę. 6. & proprio iudicio condemnati. Hinc eſt illud Apoſtoli: Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiā veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia. Terribilis autem quædā expectatio
Iudæis nec iudicij & ignis æmulatio, quę conſumptura eſt aduerſarios. Quomodo nobis, ſcilicet natura Iudęis
hoſtia, nec non relinquitur hoſtia pro peccatis, ſi voluntariè peccamus, id eſt, ſi vocē eius audientes, & ex ſcriptu-
locus im- ris eum cognoſcentes, corda noſtra obdurare voluerimus? Nimirum taliter, vt nec hoſtia, ſiue ſacri-
molādi re- ficium, nec locus ſiue templū remaneat in quo ſacrificetur. Sic enim & Danieli præmonſtratū fuerat:
linquitur. Occidetur Chriſtus, & non erit eius populus, qui eū negaturus eſt. & ciuitatē & ſanctuariū diſsipabit
Dani. 9. populus cum duce venturo, ſubauditur Veſpaſiano ſiue Tito, & finis eius vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio. Et deficiet hoſtia ſiue ſacrificium, & in templo erit abominatio deſolationis, & vſq;
Luc. 15. ad conſummationem, & finem perſeuerabit deſolatio. Eccè quomodo iam nō relinquitur hoſtia pro
Iudiciū ſe- peccans voluntariè peccantibus, id eſt dedicationē iſtam odientibus, & ſacrificiū vnicū, quod in ea ce-
culi per lebratur, ſecundū euangelicā ſimilitudinē illius ſenioris fratris, qui ſciens intus celebrari conuiuiū pro
ignem. iunioris fratris reuerſione voluntariè foras ſtabat, & nolebat introire. Quę autem eſt illa quę adhuc
Deut. 32. ſupereſt terribilis expectatio iudicij, & ignis ęmulatio, quę cōſumptura eſt aduerſarios. Nō enim ſola

eſt illis pœna, quam receperunt iam in hoc ſeculo, cadẽtes in ore gladij & in omnes gentes ducti captiui. Quæ ergo illa eſt: Ignis (ait ipſe Dominus) ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſq; ad inferni nouiſsima. Hæc eadem ſententia eſt duplicis pœnæ in hoc dicto: Non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neq; in futuro: & iuſte, quia non habet excuſationem de peccato ſuo quis, voluntariè, id eſt, ſcienter peccans, & (vt ait Apoſtolus) filium Dei conculcans, & ſanguinem teſtamenti pollutum dicens, & ſpiritui gratiæ contumeliam faciens. Hebr. 6.

Quomodo pſallere, & quid pſallendo confiteri debeamus memoriæ ſanctitatis eius, & quod ipſa memoria miſsio ſit filij Dei dicentis apud Eſaiam: Antequam fierent: ibi eram, & nunc Dominus miſit me ſpiritus eius. Cap. XVI.

IGitur quemadmodum dicit, vt ſupra memorauimus, pſallite domino ſancti eius, & confitemini memoriæ ſanctitatis eius, cuius Pſalmi titulus eſt: Pſalmus cantici in dedicatione domus Dauid: Pſallamus concorditer, & confiteamur fideliter, tanquam filij reſurrectionis, tanquam ſacerdotes & leuitę huius dedicationis, Quid pſallemus, aut quid confitebimur? Quid pſallendo & confitendo dicemus? Nunquid hoc ſolum quod hic audiuimus eum dicentem: Exaltabo te Domine pater quoniam ſuſcepiſti me dicentem: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum? Deniq; hoc & totus ferè eiuſdem pſalmi textus humanitatis, ſiue humanæ naturæ voces ſunt, cuius Deus & Dominus eſt, & pater & ſpiritus ſanctus, & ipſe qui illam ſibi vnitatem perſonæ aſſumpſit filius. Altius pſallimus & confitemur non aliud ſed idipſum quod ab ipſo accepimus, quod locutus eſt ipſe Propheta longè antequam in carne naſceretur: Accedite (inquit) ad me & audite, hoc non à principio locutus ſum in abſcondito, ex tempore antequam fierent ibi eram, & nunc Dominus meus miſit me, & ſpiritus eius. Altiſsima namq; eſt hęc memoria ſanctitatis eius, cui neceſſario ad ſalutem noſtram confiteamur, quia ibi eram (inquit) ex tempore cuiuſcunq; meminiſſe potes, imò & antequam fierent, ſubauditur cœlum & terra. Præmiſerat enim paulo ante: Manus quoq; mea fundauit terram, & dextera mea menſa eſt cœlos, ſiue ex tempore cuiuſcunq;, videlicet Adę, Noe vel Abrahę, vel antequam fieret ipſe Abraham, vel ſuperiorum quiſpiam, ibi eram, & à principio locutus ſum, non in abſcondito, ſed palam omni mundo, ſiue in Moiſe, ſiue in prophetis, imò & ſuperius ad Abraham, ſiue ad Noe. Nihil enim abſcondi eorum quæ futura erant, teſtante Propheta: Quia non faciet dominus deus verbum, niſi reuelauerit Dominus ſecretum ſuum ad ſeruos prophetas. Ibi inquam eram antequam fierent, & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus eius. Dominus, inquã, Deus pater miſit me, voluit enim me carnem induere, ſiue hominem aſſumere, qui ante ſecula ſecundum naturam diuinam generauit me, de ventre matris meę vocauit me, & iterum in Iordane vnxit me, & euangelizare pauperibus miſit me. Et ſecundum illa prima, & ſecundum hæc nouiſsima, pſallite domino, vt ſitis ſancti eius & memoria ſanctitatis eius Solemus baſilicas martyrũ appellare memorias eorum, pro eo quod ibi pſallendo & confitendo memoramus martyria illorum Benè ergo & hic memoriam ſanctitatis domini iſtam intelligimus domum, cuius dedicationem pſalmus iſte ſecundum pręſentem titulum, quem ſupra ſcripſimus, intendit. Huic itaq; memorię ſanctitatis dñi rectè confitemur, dum propter hoc opus memorabilè, ſanctum dominum prædicamus, laudamus & benedicimus ſanctum dominum patrẽ qui filium miſit, ſanctum ſpiritum eius qui virginis vterum filio præparauit, ſanctum ipſum filium qui in ſanctuate ſua hominem aſſumpſit. Et quis niſi voluntariè peccans, te ô beata trinitas in verbis iſtis non intelligit & nunc Dominus miſit me & ſpiritus eius. Non ergo pars illis in dedicatione domus huius, ſed foris ſunt extra menſuram templi ſiue regulam fidei, & quamuis Chriſtum confitendo, intus eſſe videantur, ſicut pleriq; hęretici foris ſunt & cum paganis reputantur, iuxta illud: Atrium autem quod foris templum eſt, eijce foras, & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gentibus.

Pſal. 29. Canticũ filiorũ reſurrectionis. Luc. 23. Amos. 3. Eſa. 48. Eſa. 49. Pſal. 29. Cõfitemini memoriæ ſanctitatis eius. Apoc. 11.

De proceſsione ſpiritus ſancti iuxta ſubſequens capitulum Eſaiæ: Non ſitierunt in deſerto cum educeret eos, aquam de petra produxit eis, & ſcidit petram, & fluxerunt aquæ, & de uoce exultationis qua iſtud iubemur annunciare. Cap. XVII.

LIbet aliquantulum progredi pro tenore propoſiti, vt principio conueniens reddatur finis huius operis de glorificatione trinitatis & proceſsione ſpiritus ſancti. Vbi dixit: Et nunc Dominus miſit me & ſpiritus eius, paucis interpoſitis, ait: In voce exultationis annunciate, auditum hoc facite, afferte illud vſq; ad extrema terræ. Dicite: Redemit Dominus ſeruum Iacob. Non ſitierunt in deſerto cum educeret eos, aquam de petra produxit eis, & ſcidit petram & fluxerunt aquæ. Petra namq; iſta domus ipſa eſt, de qua loquebamur, templũ dominici corporis eſt, de cuius reſurrectione ſermo nobis habebatur. De quo & alius Propheta: Vidi, inquit, aquam egredientẽ de templo à latere dextro, & omnes ad quos peruenit aqua iſta, ſalui facti ſunt. Et hic & illic, aqua ſingulari numero ſpiritus ſanctus eſt, ea gratia qua datur in remiſsionẽ peccatorum: Et aqua plurali numero idem ſpiritus eſt, ea gratia qua datur in diuiſiones gratiarũ. Huiuſmodi aquam ſiue aquas de petra, inquit, produxit eis, quia ſpiritus ſanctus aqua viua, q̃ qui biberit, non ſitiet vnquam, ſed fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitã æternã: nimirũ vt de patre, ſic & de filio procedit. Cuius in figura contigit, quod petra percuſſa in deſerto, aquã ſitienti populo dedit vel fudit. Vnde & Apoſtolus: Bibebant aũt de ſpirituali cõſequente eos petra, petra aũt erat Chriſtus. Vox exultationis inq̃, annunciate, inquit, & auditũ hoc facite

Eſa. 46. Ezech. 47 Eſa. 48. Ioan. 4. Nume. 20. 1. Cor. 10. Eſai. 48

afferte

afferte illud vſq; ad extrema terræ. Vox, inquam, prædicatio eſt exultationis Euangelij. Vnde & nomen accepit vt vocaretur Euangelium, quod interpretatur bonum nuncium, quia veraciter magna exultatio, magnum & verum in iſto nuncio eſt gaudium, cuius videlicet nuncij ſumma hæc eſt, redemit Dominus populum.

Quod huius manufactæ domus dedicatio fuerit illius ueteris & manufactæ abdicatio, ſecundũ illam Eſaiæ uiſionẽ, qua clamantibus Seraphim: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus, domus impleta eſt fumo. Cap. XVIII.

TAndem & illud ſciendum, quia huius non manufactæ domus dedicatio, illius manufactæ
eſt abdicatio: quemadmodum & Apoſtolus teſtatur, dicens: Reprobatio quidem eſt præce-
Hebræ.7. dentis mandati propter infirmitatem eius & inutilitatem. Ipſam, quam dicimus abdicatio-
nem, fumus ille ſignificabat, quem vidit Eſaias: Clamabant, inquit, Seraphim alter ad alterum, &
Eſa.6. dicebant: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus exercituum: plena eſt omnis terra gloria eius.
Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce clamantium, & domus impleta eſt fumo. Sic
enim futurum erat, & ſic factum eſt, quemadmodum hæc ſacra prænotauit Prophetia. Sedente Do-
mino ſuper ſolium excelſum & eleuatum, id eſt, poſtquam Dominus Dei filius aſcendit in cœlum, &
ſedet à dextris Dei, quod nimirum ſolium eſt excelſum. Seraphim, quod interpretatur ardentes ſiue
incendentes, ter ſanctum Dominum clamauerunt, id eſt, ſancti Apoſtoli afflati ſpiritu ſancto per ſpe-
ciem ignis, vt iam ſupra dictum eſt, ſanctam trinitatem prædicauerunt, & ecce gloria prædicatio-
nis huius, terra plena eſt. Et ſi ſenſus alius eſſe poteſt, nihilominus tamen hic verus eſt & ad rem
Ioan.12. magis pertinet. Dicit enim in Euangelio ſuo Ioannes: Propterea non poterant credere, quia iterum
Eſa.6. dixit Eſaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit eorum cor, vt non videant oculis, & non intel-
ligant corde, & conuertantur & ſanem eos. Statimq; ſubiungit: Hæc dixit Eſaias, quando vidit glo-
riam eius, & locutus eſt de eo. Ecce locus vbi hæc locutus eſt Eſaias: imò ſpiritus ſanctus in Eſaia,
Vbi enim præmiſſum eſt, & domus impleta eſt fumo. Poſtmodum ſic ſcriptum eſt: Audite audien-
tes me, & nolite intelligere, & videte viſionem, & nolite cognoſcere. Excæca cor populi huius, &
aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis ſuis, & auribus audiat & corde ſuo
Pſal.67. intelligat, & conuertatur & ſanem eum. Ergo viſio domini ſedentis ſuper ſolium excelſum & eleua-
Ephe.3. tum, Prophetia erat dominicæ aſcenſionis in cœlum. Et quod dictum eſt, ea, quæ ſub illo erant, im-
Duo Sera- plebant templum, idem eſt ac diceretur, & dona gratiarum, quę dedit hominibus, ſicut ſcriptum eſt:
phim, apo Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, impleuerunt corda cre-
ſtoli & pro dentium, qui & ipſi templum Dei ſunt, propter Chriſtum habitantem per fidem in cordibus eorum.
phetæ. Super huiuſmodi templum Seraphim ſtabant, id eſt, Apoſtoli & Prophetæ, ex vtroq; teſtamento,
præeminentes principatum habent; idipſum ſentientes de trinitate, quę eſt vnus Deus, ſicut ſacræ il-
Hebrę 4. lorum literæ teſtantur, quod eſt alterum clamare ad alterum & dicere: Sanctus, ſanctus, ſanctus do-
Eſa.6. minus Deus, vtriuſq; teſtamenti pagina, vtraq; ſcriptura prophetica & euangelica idem de vno cre-
Ad qđ ſex atore conſonat: qui ſenario dierum numero creauit omnia, & in ſeptimo ſabbarizat, illud idem ſab-
alę vni. batum fidelibus ſuis, maximeq; prędicatoribus veritatis largiturus, vt cum compleuerit opera ſua, re
quieſcant & ipſi ab operibus ſuis (ait Apoſtolus) ſicut & à ſuis Deus. Sex ergo alę vni, & ſex alę alteri.
Quot alis volabãt, totidẽ velabant faciẽ eius, & totidẽ ſcilicet velabãt pedes eius: quia videlicet quanta
ex vtroq; teſtamento ſanctam trinitatem teſtificantur intentione, tanta & claritatẽ diuinitatis Chriſti
filij Dei, & ſacramentum humanitatis ſiue incarnationis eius abſcondunt diſcretione, vel his qui non
Cõmota poſſunt capere, vel maximè his qui non poſſunt audire prę tormento inuidię. Commota ſunt enim,
ſuper limi- ait, ſuperliminaria cardinum à voce clamantium, & domus impleta eſt fumo. Seditionẽ quippe exci-
naria quid tauerunt principes & ſeniores populi Iudęorũ, & miſſos ad ſe prophetas & ſapientes & ſcribas quoſ-
ſignificẽt. dã occiderunt, quoſdam flagellauerunt, & de ciuitate in ciuitatẽ perſecuti ſunt, & idcirco relicta eſt eis
Matth.23. domus ſua deſerta, fumo impleta prę cęcitate cordis eorum abiecta. Compuncti ſunt corde aliqui ex
Acto.2. eis, & dixerunt ad Apoſtolos: Quid faciemus viri fratres? Eorum in perſona congruè dixit Propheta:
Eſa.6. Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego
Matth.27. habito, & regem dñm exercituum ego vidi oculis meis. Hoc enim fuit dicere vnumquemq; illorum;
Iohan.19. Vę mihi, quia clamando, & conſentiendo clamantibus, crucifige, crucifige, labia mea pollui, & regem
meum Chriſtum, quem vidi oculis meis, qui venit in diebus meis, vt promiſſum fuerat in lege &
prophetis, negaui ante faciem Pilati. Et volauit ad me (inquit) vnus de Seraphin, & in manu eius cal-
culus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum. Petrus namq; ait ad illos. Pœnitentiã agite &
baptizetur vnuſquiſq; in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionẽ peccatorũ, & accipietis donũ ſpiritus ſan-
cti. Rectè enim Petrus hic intelligitur vnus de Seraphim, ipſe eſt enim apoſtolorũ primus, & ipſi prę
cęteris dictũ eſt: Quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; ſolueris ſu-
Matth.16. per terram, erit ſolutum & in cœlis. Hoc eſt quod hic audimus: In manu eius calculus, quia poteſtas ei
data eſt præcipua poſt Chriſtum, vt credentibus remiſſionem peccatorum operetur, quem videlicet
calculum idem ſpiritus ſancti gloriã forcipe tulerat de altari, id eſt, de maieſtate Chriſti, forcipe (in-
quam) id eſt, per egregiã fidem vnius eiuſdemq; dei & hominis Ieſu Chriſti. Et audiui (inquit) vocem

Domini

Domini dicentis: Quem mittam, & quis ibit nobis? ac ſi diceret: & Prophetas occiderunt, & perſecuti ſunt, & me Prophetarum Dominum crucifixerunt. Poſt tot experimenta peccata eorum & duri cordis quem mittam? quis ibit nobis? Hic ô ter quaterq; beate protomartyr Stephane, temetipſum obtuliſti ſpontanea fide, fideliſsima ſpe, gratioſa charitate, & dixiſti: Eccè ego, mitte me. Neque iuſſus aut miſſus ab homine, vel per hominem, ſed per ſpiritus ſancti plenitudinem faciebas prodigia & ſigna magna in populo, ipſos beatos Apoſtolos præueniens in prælio, primusq; in Euangelio Chriſti martyr, & ſecundum nomen tuum coronatus victor obdormiuiſti in Domino. Eſa. 6. Acto. 6.

De eo quod ſcriptum eſt in laudibus mulieris fortis, id eſt. ſanctæ fidei uir eius laudauit eam, & date ei de fructu manuum ſuarum.

Cap. XIX.

ECcè ô beata trinitas nomen tuum iuxta propoſitum pro poſſe glorificauimus, & tuam ô ſancte ſpiritus proceſsionem, eccè prout ipſe dediſti voce & literis proſecuti ſumus. Quid dabis præmij? Audemus enim nos, non autem ex nobis, ſed audet in nobis mulier fortis proſpicere prætium ſuum, procul, & aduocare de vltimis finibus. Quæ eſt illa mulier fortis? Nonne fides, per quam Abraham tibi complacuit, & omnis electorum multitudo ſic eſt amica coniuncta tibi vni Deo, quemadmodum vxor ſiue dilecta viro ſuo? Ipſa in nobis audet, & nos per ipſam audemus quia non aliunde, ſed ex ipſa iuſti ſumus, & ex ipſa viuimus. Eccè hic quoq;, eccè in nobis os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius, & panem otioſa non comedit. Surgant igitur filij eius, & beatiſsimam prædicent eam, & vir eius Chriſtus laudet eam, neq; per hoc minus laudabilis habetur, quia nos ſecundum miſeram conditionem fragiles ſumus, magno quoq; Apoſtolo dicente: Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus. Vbi ſurgant, & beatiſsimam prędicent eam filij eius? Vbi laudet eam vir eius? In portis, in exitu vitæ præſentis, ſecundum edictum ſapientiæ, quod hic habemus: Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius.

Peroratio. Fides mulieris fortis. Prou. 31. 2. Cor. 4. Prou. 31.

Libri noni & vltimi finis.

1. vol. 99c